

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

Journal of MCU Nakhondhat

P-ISSN: 2586-923X ปีที่ 8 ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน 2564

E-ISSN: 2630-0362 Vol.8 No.11 (November 2021)

💧 วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษาในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การจัดการสาธารณะ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมีใช้ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

● ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.,ดร.

พระเทพวัชรบัณฑิต, ศ.,ดร.

พระเทพปัญญาสุธี

พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.,ดร.

พระราชปรีดีมุนี, ผศ.,ดร.

พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.

● บรรณาธิการบริหาร

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

● หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

● กองบรรณาธิการ

พระครูสิริธรรมาภิรต, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบุญ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณิศภาพรรณ คุวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิต ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภักดิ์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร สุขแสน

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ดร.มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร.อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ดร.มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

📌 ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

📌 ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระมหาอนุชิต อนนตเมธี

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

พระเดชโษ ปุญญวโร

พระเกียรติศักดิ์ กิตติสกุโก

สามเณรบุรีศรี ศรีสุข

นายอภินันท์ คำหารพล

📌 ฝ่ายกฎหมาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

◆ ออกแบบปก

นายวินัย ชีระพิบูลย์วัฒนา

◆ จัดรูปเล่ม

พระบุญญฤทธิ์ ภาททจารี

◆ พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, แฟกซ์. 075-446-676

◆ เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 086-4345903 แฟกซ์. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 11 ประจำปีพุทธศักราช 2564 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 8 ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 2 (จนถึง 31 ธันวาคม 2564) เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปีที่ 8 ฉบับที่ 11 นี้ประกอบด้วย บทความวิจัย 24 เรื่อง บทความวิชาการ 5 เรื่อง ในเล่มนี้ มีบทความที่น่าสนใจ ได้แก่ ผลการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 รายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดย วัลยา ลาภจตุพร, สุตาพร พงษ์พิชญ และสุพจน์ เกิดสุวรรณ บทความฉบับนี้กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานสำหรับรายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพที่จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนในครั้งนี้ ประกอบด้วย กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิธี ได้แก่ การบรรยาย การอภิปรายกลุ่มในชั้นเรียนทุกเนื้อหา โดยมีกิจกรรมอื่นเพิ่มเติม เช่น 1) การสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยใช้แอปพลิเคชันเพื่อการปรับแต่งภาพ 2) การสร้างสรรค์ชิ้นงานวิดีโอ พร้อมทั้งอัปโหลดขึ้นบน YouTube 3) การมอบหมายงานเป็นรายบุคคลโดยให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากเอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการใช้ระบบเครือข่าย และ 4) การใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์สื่อมัลติมีเดีย การจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเป็น การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานที่สามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนรายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพให้อยู่ในระดับมาก อีกทั้งผู้เรียนยังมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานอยู่ในระดับมากด้วยเช่นกัน จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นควรว่าการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่มีลักษณะคล้ายกับวิชาถ่ายภาพมืออาชีพ คือวิชาที่ต้องการให้นักเรียนร่วมมือกันสร้างสรรค์ชิ้นงาน ตลอดจนการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการเรียน สามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมและมีทักษะที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตในอนาคต อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนครูผู้สอนควรให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

และจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เกิดความยืดหยุ่น มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย สามารถสื่อสารและติดตามการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ทุกที่ทุกเวลา และหากผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ย่อมส่งผลให้การพัฒนาทางด้านการศึกษาเป็นไปได้ดี และต่อเนื่อง อันแสดงให้เห็นได้ในตัวของผู้เรียน

กองบรรณาธิการวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูอุรัตนสุตาลังการ, รศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
การพัฒนาชุดการสอนความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัย THE DEVELOPMENT OF AN INSTRUCTIONAL PACKAGE ON SOCIAL AND EMOTIONAL INTELLIGENCE OF EARLY CHILDHOOD เยาวนุช ทานามและจิราภรณ์ พจนารีย์วงศ์	1
การพัฒนาศักยภาพอาจารย์พยาบาลด้านบริการวิชาการเกี่ยวกับการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในชุมชน THE DEVELOPMENT OF NURSE INSTRUCTORS' POTENTIAL TO ACADEMIC SERVICE-RELATED RABIES PREVENTION IN COMMUNITY สมฤดี อรุณจิตร์, ชุตติมา รักษ์บางแหลม, พิมพ์วรรณ เรืองพุทธ, วรนิภา กรุงแก้ว และอรุณรัตน์ โยธินวัฒน์บำรุง	12
การวิเคราะห์องค์ประกอบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี THE FACTOR ANALYSIS OF CHANGE-ADOPTION ACCEPTANCE IN ACTIVE LEARNING MANAGEMENT OF THE TEACHERS UNDER PATTANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE ชาการีย์ยา บากา และชวลิต เกิดทิพย์	24
บทบาทพยาบาลในการดูแลมารดาครรภ์แรกที่มีภาวะซึมเศร้าหลังคลอด THE ROLE OF NURSES IN CARING FOR FIRST-TIME MOTHERS WITH POSTPARTUM DEPRESSION อักษรานัฐ สุทธิประภาและ ปาริชาติ วันชูเสริม	40
รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรด้วยเกษตรแบบยั่งยืน FARMER'S QUALITY OF LIFE WITH SUSTAINABLE AGRICULTURE DEVELOPMENT MODEL วนิภา ศิริวรสกุล, วัชรินทร์ อินทพรหม, วรรณพร บุญญาสถิตย์, และชจิตพรพรณ อมรปาน	54

- ความพึงพอใจต่อสื่อประชาสัมพันธ์วิถีทัศน์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและชาติพันธุ์ ในรูปแบบภาษาจีน-อังกฤษ-ไทย อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี** 67
 THE SATISFACTION WITH PUBLIC RELATIONS MEDIA ON HEALTH AND ETHNIC TOURISM ROUTES IN CHINESE-ENGLISH-THAI LANGUAGE FORMAT NONG YA PLONG DISTRICT PHETCHABURI
กมลทิพย์ รักเกียรติยศ
- แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอพิบูลมังสาหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3** 78
 GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF PARTICIPATION IN ACADEMIC ADMINISTRATION OF THE CENTER FOR EDUCATIONAL QUALITY DEVELOPMENT PHIBUN MANGSAHAN DISTRICT UNDER THE OFFICE OF UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 3
ชัยยุทธ บุญเต็ม และพีระศักดิ์ วรรณัตถ์
- การจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลด้วยสถานการณ์จำลองเสมือนจริง: จากห้องเรียนสู่การเรียนรู้ด้วยโปรแกรมออนไลน์** 96
 SIMULATION-BASED LEARNING IN NURSING EDUCATION: CLASSROOM TO ONLINE PROGRAM
วันดี แก้วแสงอ่อน, อุทุมพร ดุลยเกษมและสุทัศน์ เหมทานนท์
- การเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้ดูแลในการฟื้นฟูสภาพผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง** 112
 EMPOWERMENT OF CAREGIVERS FOR REHABILITATION OF STROKE PATIENTS
เพชรลดา จันทร์ศรี, วรวิษา สำราญเนตร และนิตยา กออิสรานภาพ
- ความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตนเอง ภาวะซึมเศร้า และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโรคเรื้อรังเขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช** 126
 THE RELATIONSHIP AMONG SELF - ESTEEM, DEPRESSION AND QUALITY OF LIFE OF THE ELDERLY WITH CHRONIC DISEASES IN URBAN AREA, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE
วันดี แก้วแสงอ่อน, อุทุมพร ดุลยเกษม, จิตฤดี รอดการทุกข์ และภาวดี เหมทานนท์
- การบริหารความขัดแย้งในองค์กรโดยใช้กระบวนทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์** 140
 CONFLICT MANAGEMENT IN ORGANIZATION USING THE PARADIGM OF PUBLIC ADMINISTRATION
พฤทธิพงศ์ จักกะพาก, อติเทพ ภิญญาเกษม และอรัญ พันธ์มจินดา

**ผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาจิตสำนึกการให้บริการของนักเรียน
โรงเรียนเดอะแคร์การบริบาล จังหวัดอุบลราชธานี 152**

THE EFFECTS OF USING A GUIDANCE ACTIVITIES PACKAGE TO DEVELOP SERVICE MIND OF THE CARE CHILD AND ELDERLY CARE SCHOOL STUDENTS, UBON RATCHATHANI PROVINCE

สิทธิพร วงศ์ศิริ, สุขอรุณ วงษ์ทิม และวัลภา สบายยิ่ง

**การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียน
นครโกสัมพี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 163**

THE SCHOOL ADMINISTRATION USING PRINCIPLES FOR GOOD GOVERNANCE OF SCHOOL ADMINISTRATORS OF NAKHON KOSAMPHEE SCHOOL GROUP, KAMPHAENG PHET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

สมชาย อังสุโชติเมธี และสุนทร ทองคำพงษ์

**แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียน
ช่องแคบ-คีรีราษฎร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 181**

GUIDELINES FOR USING INFORMATION TECHNOLOGY FOR SCHOOL ADMINISTRATION OF SCHOOL GROUPS CHONGKAB-KEEREERACH UNDER THE TAK PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 2

สุรพงษ์ แสงสันท

**อิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการที่ดีและการจัดการกำไรที่ส่งผลต่อมูลค่าเพิ่ม เชิง
เศรษฐกิจศาสตร์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 195**

INFLUENCE OF GOOD CORPORATE GOVERNANCE AND PROFIT MANAGEMENT ON VALUE ADDED ECONOMICS OF COMPANIES LISTED ON THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

กนกกรส พานิชย์พิพัฒน์

**การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้
ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ตามรูปแบบการสอนของแฮร์โรว์ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนวัดขันเงิน อำเภอหลังสวน
จังหวัดชุมพร 207**

DEVELOPMENT OF A LEARNING PACKAGE ON CREATIVE ART LEARNING GROUP ART INFORMATIONAL VISUAL ARTS WITH HARROW'S TEACHING STYLE AND CONCEPTUAL MAP FOR GRADE 6 STUDENTS AT CHUMCHON WAT KHAN NGOEN SCHOOL, LANG SUAN DISTRICT, CHUMPHON PROVINCE

กาญจนา หิดขนา, กฤษณี สงสวัสดิ์ และสิริสวัสดิ์ ทองก้านเหลือง

**การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์บัญชีของ
สำนักงานบัญชีไทย 221**

THE EFFECT OF PERCEIVED OF USEFULNESS ON DECISION TO USE ACCOUNTING SOFTWARE

นพสร ทานะชั้น และดารณี เอื้อชนะจิต

**การบริหารสภาพคล่องที่ส่งผลต่อความเติบโตของกิจการของธุรกิจขนาดกลางและ
ขนาดย่อมในประเทศไทย 232**

LIQUIDITY MANAGEMENT AFFECTS THE FIRM GROWTH OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISE (SMES) IN THAILAND

สรพัต ศรีวิซพงษ์, ดารณี เอื้อชนะจิต

**องค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัย
รามคำแหง 244**

LIFELONG LEARNING FACTORS OF THE UNDERGRADUATE AT RAMKHAMHAENG UNIVERSITY

จุฑารัตน์ จันทร์ประคอง, กิตติ ชุณหะศรีวงศ์ และอรไท ชั่วเจริญ

**การพัฒนากระบวนการทุนทางสังคมของชุมชนทับสี่ทองตำบลบ้านเสด็จ อำเภอ
เคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี 259**

THE DEVELOPMENT OF PROCESS IN SOCIAL CAPITAL OF THAP SI THONG COMMUNITY IN BAN SADET DISTRICT KHIANSA, SURAT THANI PROVINCE

ไมตรี อินทรีย์ยะ และจิรสุดา ปลายยอด

**ประสิทธิผลของโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายต่อความสามารถในการดูแลตนเอง
ของผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตา หอผู้ป่วย ตา หู คอ จมูก
โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี 272**

THE EFFECTIVENESS OF DISCHARGE PLANNING PROGRAM TO SELF-CARE ABILITY OF AFTER VITREORETINAL SURGERY PATIENTS IN DEPARTMENT OF EENT, SURAT THANI HOSPITAL

ศิริพร ลวณะสกุล

**ผลการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดเรียนรู้และ
นวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 รายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 3 286**

THE EFFECTS OF BLENDED LEARNING METHOD TO ENHANCE LEARNING AND INNOVATION SKILLS IN 21ST CENTURY IN PROFESSIONAL PHOTOGRAPHY COURSES OF MATHAYOMSUKSA 3 STUDENTS

วัลยา ลาภาดุพร, สุธาพร พงษ์พิชญ และสุพจน์ เกิดสุวรรณ

ความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของเทศบาลเมือง ศรีราชา 300
อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

PEOPLE SATISFACTION THE ACHIEVEMENT TOWARDS A QUALITY OF SERVICE OF SI RACHA MUNICIPALITY SI RACHA DISTRICT, CHON BURI PROVINCE

นัยนา สถิตเสถียร

การส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 312

THE PROMOTION FOR PERFORMING ROUTINE DUTIES OF THAI BUDDHIST MONKS IN THE 4.0 ERA

พระทวีโชค เจตนาสุโก (อัมรินทร์)

ผลกระทบและการปรับตัวของประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค 327
โควิด-19 จังหวัดนครศรีธรรมราช

EFFECTS AND ADJUSTMENT OF PEOPLE DURING COVID-19 PANDEMIC IN NAKHON SI THAMMARAT

วิเชียร มั่นแหล่, บุญยิ่ง ประทุม, สุรศักดิ์ แก้วอ่อน และกรกฎ จำเนียร

ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดและความสามารถในการทำกำไรกับการประเมิน 341
มูลค่าหุ้น ของบริษัทกลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างที่จดทะเบียน ในตลาด
หลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

THE RELATIONSHIP BETWEEN CASH FLOWS AND PROFITABILITY WITH STOCK VALUATION ASSESSMENT OF THE LISTED COMPANIES UNDER REAL ESTATE AND CONSTRUCTION CATEGORY ON THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

ฐาปกรณ์ เจียรนนทพิสุทธ์ และเบญจพร โมกชะเวส

การศึกษาปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษา 360
พอเพียงของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
บุรีรัมย์ เขต 3

A STUDY OF PROBLEMS OF THE MANAGEMENT ON THE SCOPE OF EVALUATION OF THE QUALITY EDUCATION OF THE SMALL-SIZED SUFFICIENCY SCHOOLS UNDER BURIRAM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 3

ชัยวัฒน์ เอี่ยมสร้อย

**ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์และอัตราการ
เปลี่ยนแปลงราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่ม SET50 ในตลาด
หลักทรัพย์แห่งประเทศไทย 373**

THE RELATIONSHIP BETWEEN CASH FLOW WITH RETURN ON ASSET AND THE RATE
OF CHANGE IN SECURITIES PRICES OF SET50 REGISTRATION IN THE STOCK
EXCHANGE OF THAILAND

ธีรกานต์ สวัสดิ์กุลสิริ และเบญจพร โมกษะเวส

หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในรัฐเสรีประชาธิปไตย 386

ENSURING THE RIGHTS AND LIBERTIES OF THE PEOPLE IN A LIBERAL DEMOCRATIC
STATE

โกเมศ ขวัญเมือง และพระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว)

**การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 400**

DEVELOPMENT OF LEARNING MANAGEMENT MODEL ANN MODEL TO DEVELOP
ACADEMIC ACHIEVEMENT AND CRITICAL THINKING SKILLS SOCIAL STUDIES,
RELIGION AND CULTURE OF GRADE 5 STUDENTS

ธัญลดา เทพวารินทร์

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

๗

การพัฒนาชุดการสอนความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัย*

THE DEVELOPMENT OF AN INSTRUCTIONAL PACKAGE ON SOCIAL AND EMOTIONAL INTELLIGENCE OF EARLY CHILDHOOD

เยาวนุช ทานาม

Yaowanuch Thanam

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University, Thailand

จิราภรณ์ พจนารีย์วงศ์

Jiraporn Potjana-areewong

มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

Rajanagarindra Rajabhat University, Thailand

E-mail: Jirapon_kru@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดการสอนความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัย 2) ส่งเสริมความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัย 3) เปรียบเทียบพฤติกรรมความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) แบบแผนการวิจัยแบบ One group pretest - posttest design กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กนักเรียนชาย - หญิงอายุระหว่าง 5 - 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ของโรงเรียนบ้านปลายคลอง ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ ชุดการสอนความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัยและแบบประเมินพฤติกรรมความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า 1) มีชุดการสอนความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัยที่ประกอบด้วยแผนการกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัยและนิทานส่งเสริมความฉลาดทางสังคมและอารมณ์จำนวน 8 ชุด ตรวจสอบคุณภาพชุดการสอนโดยผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องมีความเหมาะสม 2) คะแนนพฤติกรรมความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังการทดลองการจัดกิจกรรมเท่ากับ 19.28 คะแนน และ 26.64 คะแนน ตามลำดับ 3) เมื่อการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรม พบว่า

* Received 3 June 2021; Revised 22 July 2021; Accepted 29 October 2021

หลังการจัดกิจกรรมด้วยชุดการสอนความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ให้กับเด็กปฐมวัยมีผลต่างคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 7.36 คะแนน และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 แสดงว่าเด็กปฐมวัยมีความฉลาดทางสังคมและอารมณ์สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง

คำสำคัญ: ชุดการสอน ความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ และเด็กปฐมวัย

Abstract

The objectives of this article were to: 1) develop an instructional package on social and emotional intelligence of early childhood, 2) promote social and emotional intelligence of early childhood, 3) compare social and emotional behaviors of early childhood before and after the experiment by employing experimental research, one group pretest - posttest design. The samples used in the study were 15 boys and girls of kindergarten 2 students aged 5 - 6 years old, studying during the second semester of 2015 academic year, Banplailong School, by Purposive Sampling. The research instruments were an instructional package on social and emotional intelligence of early childhood, and the Behavioral Assessment Checklist for Social and Emotional Intelligence of Early Childhood Children. The research results were: 1) there were eight sets of instructional packages on social and emotional intelligence of early childhood consisting of Activity Plans to develop social and emotional intelligence of early childhood as well as tales promoting social and emotional intelligence. The quality of the instructional packages had already been checked by experts and the conformity assessment was appropriate. 2) In terms of the behavioral scores on social and emotional intelligence of early childhood, the mean scores before and after the activities were 19.28 and 26.64 respectively. 3) When comparing the behavioral scores on social and emotional intelligence of early childhood before and after the activity, it was found that the average mean score after the activity using the instructional package on social and emotional intelligence of early childhood was 7.36, significantly higher at .01. It revealed that the early childhood has higher social and emotional intelligence than before the experiment of activity.

Keywords: Instructional package, social and emotional intelligence, early childhood.

บทนำ

ความฉลาดทางสังคมและอารมณ์เป็นทักษะที่จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝนอย่างเป็นระบบตั้งแต่ในวัยเด็กเช่นเดียวกับทักษะอื่น ๆ เพื่อให้เด็กสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย ซึ่ง อิริคสัน (Erikson, E. H, 1968) ผู้นำทฤษฎีจิตสังคม กล่าวว่า ประสบการณ์ในวัยเด็กที่ได้รับการตอบสนองให้เด็กมีความสุข มองโลกในแง่ดี ก็จะมีเชื่อมั่นในตนเองและเข้าใจผู้อื่น แต่หากประสบการณ์รอบตัวทำให้เด็กขาดความสุข เด็กจะมองโลกในแง่ร้ายและขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ประสบการณ์รอบตัวตอบสนองความพึงพอใจในช่วงอายุนั้น ๆ เด็กก็จะพัฒนาบุคลิกภาพดี และแบนดูรา (Bandura, A , 1986) อธิบายว่า รูปแบบความสัมพันธ์ของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมมีการเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ กล่าวคือ พฤติกรรม (Behavior) ปัจจัยส่วนบุคคล (Personal factors) และอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม (Environmental influences) ทั้งหมดนี้ทำงานได้ตอบ และมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (Reciprocal Determinism) นั่นคือปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ความคิด ความเชื่อ ความคาดหวัง และความรู้สึกของตนเอง จะส่งผลกระทบซึ่งกันและกันต่อ พฤติกรรมและสิ่งแวดล้อม เด็กที่สามารถสร้างความสัมพันธ์กับได้ผู้อื่นได้นั้น จะต้องได้รับอิสระอย่างเพียงพอในการเรียนรู้และกระทำสิ่งต่าง ๆ ในแนวทางหรือความคิดของตนเอง ผู้ใหญ่ต้องยอมรับในความคิดความสามารถของเด็ก ซึ่ง กัญญพัชร พงษ์ช้างอยู่ กล่าวว่าความฉลาดทางอารมณ์เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อเด็กปฐมวัยเนื่องจากเด็กที่มีความฉลาดทางอารมณ์สูงจะเป็นคนที่สามารถรับรู้เข้าใจ และจัดการกับความรู้สึกของตนเองได้ดี สามารถเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น พัฒนาตนเองได้ดี คือ มีน้ำใจ รู้ว่าอะไรถูกผิด และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้มีความสุข อบอุ่นใจ ใช้ชีวิตได้อย่างสนุกสนานร่าเริง รวมถึงเป็นคนเก่งที่พร้อมจะพัฒนาตนเองไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งปัจจัยที่ช่วยพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์สำหรับเด็กนั้น ประกอบด้วย การได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมด้วยความรัก การได้รับโอกาสแห่งการเรียนรู้ตามช่วงวัย ได้รับสารอาหารที่ครบถ้วนและมีประโยชน์ การได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และได้รับสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม (กัญญพัชร พงษ์ช้างอยู่, 2560)

จากผลการสำรวจของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ในเด็กวัยเรียนในปี 2557 เฉพาะในเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 3,696 คน พบว่า มีความฉลาดทางอารมณ์ปกติ ร้อยละ 79.9 แต่ยังมีคะแนนความฉลาดทางอารมณ์ต่ำกว่าปกติอีกร้อยละ 20.16 (ศิริวรรณ พิริยคุณธร, และคณะ, 2559) ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรเร่งพัฒนาเพราะเด็กวัยนี้จะมีพื้นฐานการเติบโตเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า ซึ่งสอดคล้องกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดหลักการในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ไว้ว่า เด็กทุกคนมีสิทธิ์ที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ตลอดจนได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้สอน เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการอบรมเลี้ยงดู การพัฒนา และให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาส

พัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้าน อย่างเป็นองค์รวม มีคุณภาพ และเต็มตามศักยภาพโดยมีหลักการในข้อสามกำหนดว่าการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ยึดพัฒนาการและการพัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นอย่างมีความหมายและมีกิจกรรมที่หลากหลาย ได้ลงมือกระทำในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เหมาะสมกับวัย และมีการพักผ่อนที่เพียงพอ และในข้อสี่กำหนดไว้ว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กมีทักษะชีวิต และสามารถปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี มีวินัย และมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความตั้งใจที่จะพัฒนาชุดการสอนความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัย เนื่องจากผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการให้เด็กมีทักษะทางสังคมที่ดี สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข อีกทั้งเป็นการส่งเสริมให้ครูปฐมวัยมีทักษะการสร้างชุดการสอนความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยคาดหวังว่าการพัฒนาชุดการสอนความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางให้ครูและผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา นำไปพัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาเด็กให้มีคุณลักษณะความฉลาดทางสังคมและอารมณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมและการจัดการศึกษาปฐมวัยต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดการสอนความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อส่งเสริมความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัย
3. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลอง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การพัฒนาชุดการสอนความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ ของเด็กปฐมวัย” เป็นระเบียบวิธีการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กนักเรียนชายและเด็กนักเรียนหญิงอายุระหว่าง 5 - 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ของโรงเรียนบ้านปลายคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 34 คน จากนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้ตัวอย่างเด็กนักเรียนชายและเด็กนักเรียนหญิงอายุระหว่าง 5 - 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ของโรงเรียนบ้านปลายคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือขึ้นเอง ประกอบด้วยเครื่องมือทดลองและเครื่องมือวัด ดังนี้

1. ชุดการสอนความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัย ที่สอดคล้องเนื้อหา ด้านสังคมและอารมณ์ที่พึงามที่ควรประพฤติปฏิบัติ ในแต่ละชุดประกอบด้วย 1) แผนการ กิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัย 2) นิทานส่งเสริมความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ มีทั้งสิ้น 8 ชุด ดังนี้

- ชุดที่ 1 เป็นเพื่อนกันนะ : ลูกหมอยากมีเพื่อน
- ชุดที่ 2 ไปโรงเรียนกันเถอะ : ลูกหมูไปโรงเรียน
- ชุดที่ 3 เริ่มต้นวันทำงาน : ลูกหมูไปทำงาน
- ชุดที่ 4 หรรษาวันหยุด : ลูกหมูไปเที่ยว
- ชุดที่ 5 เฟลิดเฟลินใจ : ลูกหมูเล่นซุกซน
- ชุดที่ 6 ยานพาหนะ : ลูกหมูหลงทาง
- ชุดที่ 7 บ้านแสนรัก: ลูกหมูกิน นอน เล่น
- ชุดที่ 8 ตาวิเศษ : ลูกหมูขี่โมโห

ทั้งนี้แผนการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางสังคมและอารมณ์เด็กปฐมวัย โดยใช้ กิจกรรมการเล่นนิทานจำนวน 8 แผน ผ่านความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและประเมินความ สอดคล้องของแบบทดสอบกับวัตถุประสงค์จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ ด้านการศึกษาปฐมวัยจำนวน 3 ท่าน ด้านจิตวิทยาจำนวน 1 ท่าน และด้านการวัดผล ประเมินผลจำนวน 1 ท่าน โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC; Index of Item Objective Congruence) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.80 จากนั้นนำแผนการจัดกิจกรรมไปทดลอง ใช้กับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุระหว่าง 5 - 6 ปี ของโรงเรียนบ้านปลายคลอง ตำบลเสม็ด เหนือ อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน และได้มีการนำ แผนการจัดกิจกรรมที่ปรับปรุงแล้วไปจัดทำแบบฉบับจริง เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ในการทดลองต่อไป

2. เครื่องมือวัด ได้แก่ แบบประเมินพฤติกรรมความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของ เด็กปฐมวัยเป็นแบบประเมินการแสดงออกของพฤติกรรมความสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ เหมาะสมกับสถานการณ์อย่างมีความสุข ประกอบด้วยพฤติกรรมทางสังคมและอารมณ์ ดังนี้

- รู้จักกล่าวทักทายเพื่อนหรือผู้อื่นก่อน
- รู้จักหน้าที่ของตนเอง
- ปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อตกลงต่าง ๆ ของห้องเรียน
- เล่นและทำงานเป็นกลุ่มกับเพื่อนได้
- รู้จักการกล่าวขอบคุณขณะมีผู้ให้สิ่งของ

- รู้จักการกล่าวคำขอโทษเมื่อตนเองกระทำผิดและการให้อภัยผู้อื่น
- มีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่นโดยไม่เอาสิ่งของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง
- รู้จักพลบโยนผู้อื่น
- บอกความต้องการของตนเองได้เหมาะสมกับวัย
- แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับสถานการณ์

3. แบบประเมินพฤติกรรมความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัยเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) จำนวน 3 ระดับได้แก่ คะแนน 2 หมายถึง เด็กแสดงพฤติกรรมได้เหมาะสมเป็นประจักษ์มาเสมอ คะแนน 1 หมายถึง เด็กแสดงพฤติกรรมไม่สม่ำเสมอ และคะแนน 0 หมายถึง เด็กไม่แสดงพฤติกรรมเลย โดยผ่านความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและประเมินความสอดคล้องของแบบทดสอบกับวัตถุประสงค์จากผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC; Index of Item Objective Congruence) ซึ่งต้องมีค่า IOC มากกว่า 0.5 (บุญเชิด ภิญโญ อนันตพงษ์, 2545) ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.92 และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ KR - 20 มีค่าความเชื่อมั่น 0.76

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การทดลองครั้งนี้ ดำเนินการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (The One Group Pretest - Posttest Design) ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบเจาะจง ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน ได้แก่ วันจันทร์ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี ใช้เวลาวันละ 30 นาที ระหว่างเวลา 10.00 - 10.30 น. และเก็บข้อมูลโดยผู้ช่วยนักวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลและการทดสอบสมมติฐาน แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) 2) การวิเคราะห์เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ (IOC: Index of Item - Operational Definition Congruence) 3) เปรียบเทียบคะแนนความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลอง โดยคำนวณจากสูตร t-test แบบ Independent การวิเคราะห์เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้สูตรดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ (IOC : Index of Item - Operational Definition Congruence)

ผลการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมด้วยชุดการสอนความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ ตลอดระยะเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 4 วัน วันละ 30 นาที พบว่า

1. มีชุดการสอนความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัยที่ประกอบด้วย แผนการกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัยและนิทานส่งเสริมความฉลาดทางสังคมและอารมณ์จำนวน 8 ชุด หลังการจัดกิจกรรมแต่ละชุดพบว่า ทุกชุดกิจกรรมมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้น โดย 3 ชุดกิจกรรมแรกที่มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงสุดคือ ชุดที่ 5 เพลิดเพลินใจ : ลูกหมูเล่นซุกซน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 26.93 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.46) รองลงมาคือ ชุดที่ 1 เป็นเพื่อนกันนะ : ลูกหมูอยากมีเพื่อน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 26.87 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.74) และชุดที่ 3 เริ่มต้นวันทำงาน : ลูกหมูไปทำงาน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 26.80 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.56) ตามลำดับ

2. คะแนนพฤติกรรมความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังการทดลองการจัดกิจกรรม เท่ากับ 19.28 และ 26.64 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนและหลังการทดลองการจัดกิจกรรม เท่ากับ 2.23 และ 2.00 โดยระดับคะแนนอยู่ในระดับปานกลางและระดับมากที่สุด ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรม (N = 15, k = 15)

พฤติกรรมความฉลาดทางสังคมและอารมณ์	ก่อน		หลัง		$\bar{D}$	$S_{\bar{D}}$	t	P
ของเด็กปฐมวัย	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD				
ความฉลาดทางสังคมและอารมณ์	19.28	2.23	26.64	2.00	7.36	0.33	86.29**	.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

3. จากตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรม พบว่า หลังการจัดกิจกรรมด้วยชุดการสอนความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ให้กับเด็กปฐมวัยมีผลต่างเฉลี่ยเท่ากับ 7.36 คะแนน และ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 แสดงว่าการจัดกิจกรรมด้วยชุดการสอนความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัย ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีความฉลาดทางสังคมและอารมณ์สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผล

1. ชุดการสอนความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัยที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วยแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัย และ นิทานส่งเสริมความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ มีจำนวน 8 เรื่อง คือ 1) เรื่องเป็นเพื่อนกันนะ ลูกหมูอยากมีเพื่อน 2) เรื่อง ไปโรงเรียนกันเถอะ ลูกหมูไปโรงเรียน 3) เริ่มต้นวันทำงาน ลูกหมูไปทำงาน 4) ธรรมชาติหนุ่ย ลูกหมูไปเที่ยว 5) เพลิดเพลินใจ ลูกหมูเล่นซุกซน 6) ยานพาหนะ ลูกหมูหลงทาง 7) บ้านแสนรัก ลูกหมูกิน นอน เล่น และ 8) ตาวิเศษ ลูกหมูขี่โมโห ซึ่งนิทานแต่ละเรื่องในชุดการสอนนี้ เป็นนิทานที่ส่งเสริมความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัย ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเมื่อเด็กฟังนิทานแล้วจะเกิดความคิดและจินตนาการร่วมกับตัวละครไปในทิศทางที่ดีขึ้น เช่น เมื่อครูเล่านิทานเรื่อง “เป็นเพื่อนกันนะ” เด็กจะเกิดพฤติกรรมเชิงบวกคือ อยากมีเพื่อน อยากเล่นกับเพื่อน เห็นอกเห็นใจเพื่อน ซึ่งสอดคล้องกับ อุบลรัตน์ เฟื่องสกลิต ที่กล่าวว่าการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของเด็กทำได้โดยการใช้กิจกรรมเข้าช่วย เช่น การเล่น ร้องเพลง การอ่าน ดูภาพยนตร์ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ เป็นต้น (อุบลรัตน์ เฟื่องสกลิต, 2559)

2. คะแนนพฤติกรรมความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนและหลังการทดลองการจัดกิจกรรมเท่ากับ 19.28 และ 26.64 และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนและหลังการทดลองการจัดกิจกรรม เท่ากับ 2.23 และ 2.00 โดยระดับคะแนนอยู่ในระดับปานกลางและระดับมากที่สุด ตามลำดับ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมด้วยชุดการสอนความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัยส่งเสริมให้เด็กมีความฉลาดทางสังคมและอารมณ์สูงขึ้น สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การจัดกิจกรรมด้วยการเล่านิทานให้เด็กฟังนั้น ทำให้เด็กปฐมวัยเกิดการเรียนรู้และจินตนาการไปกับเรื่องราวที่ได้ยินได้ฟังเป็นอย่างดี เพราะในขณะที่ครูเล่าครูจะสอดแทรกเนื้อหาให้เด็กได้พัฒนาความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ไปพร้อม ๆ กัน อีกทั้งยังเด็กเป็นวัยแห่งการเรียนรู้และซึมซับประสบการณ์ได้อย่างรวดเร็ว ทำให้เด็กจดจำเนื้อเรื่องในนิทานได้และนำมาปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ซึ่งแบนดูราอธิบายว่า เป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต หรือการเลียนแบบ ดังนั้นขณะที่เด็กฟังนิทานจากครู เด็กจึงเกิดพฤติกรรมการสังเกต เรียกว่า “การเรียนรู้โดยการสังเกต” หรือ “การเลียนแบบ” และเนื่องจากมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ (Interact) กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวอยู่เสมอ สอดคล้องกับการศึกษาของ แบนดูรา ที่อธิบายว่าการเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในสังคม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน แบนดูราจึงเปลี่ยนชื่อทฤษฎีการเรียนรู้ของท่านว่า การเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา (Social Cognitive Learning Theory) แบนดูรา พบว่าสาเหตุที่สำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนรู้ด้วยการสังเกต คือ ผู้เรียนจะต้องเลือกสังเกตสิ่งที่ต้องการเรียนรู้โดยเฉพาะ และสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งก็คือ ผู้เรียนจะต้องมีการเข้ารหัส (Encoding) ในความทรงจำระยะยาวได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ผู้เรียนต้องสามารถที่จะ

ประเมินได้ว่าตนเองเรียนแบบได้ดีหรือไม่อย่างไร และจะต้องควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ด้วย (metacognitive) แบบบูรณาการว่า การเรียนรู้โดยการสังเกตเป็นกระบวนการทางการรู้คิดหรือพุทธิปัญญา (Cognitive Processes) ดังนั้นเด็กที่ได้ฟังเรื่องราวจากนิทานที่ครูเล่าจึงต้องการเรียนแบบพฤติกรรมความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ตามตัวละครในเรื่อง เป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) และถือว่าการเรียนรู้ก็เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม ที่มีอิทธิพลต่อกันและกัน ดังนั้นเด็กที่ได้ฟังนิทานจากครูจึงมีความฉลาดทางสังคมเพิ่มสูงขึ้น (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2556) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอริญญา ภูจอมศรี ได้ศึกษาการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัยด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ SMILE โดยมีรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้น คือ ขั้นที่ 1 ร้องเพลง (Singing) ขั้นที่ 2 กระตุ้นความรู้ (Motivation) ขั้นที่ 3 ปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ขั้นที่ 4 เรียนรู้ร่วมกัน (Learning together) และขั้นที่ 5 ประเมินผล (Evaluation) ซึ่งพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ SMILE มีพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์สูงกว่ากลุ่มเด็กที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (อริญญา ภูจอมศรี, 2557)

3. เมื่อการเปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรม พบว่า หลังการจัดกิจกรรมด้วยชุดการสอนความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ให้กับเด็กปฐมวัยมีผลต่างเฉลี่ยเท่ากับ 7.36 คะแนน และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 แสดงว่าการจัดกิจกรรมด้วยชุดการสอนความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัย ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีความฉลาดทางสังคมและอารมณ์สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมด้วยชุดการสอนความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัย เด็กเกิดพฤติกรรมความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ กล่าวคือ เด็กฟังนิทานที่ครูเล่าอย่างมีความสุข อารมณ์ดี และเกิดพฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับ พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ ได้กล่าวถึงทฤษฎีทางอารมณ์ของออสซูเบล (Ausubel) การแสดงออกทางอารมณ์ของมนุษย์นั้นมีพัฒนาการตามระดับอายุเช่นกัน อารมณ์แต่ละชนิดของมนุษย์เกิดขึ้นในวัยต่าง ๆ ของมนุษย์ตามระดับขั้นพัฒนาการ ส่วนความกดดันของอารมณ์จะมากขึ้นเท่าใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ของพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม ออสซูเบล ได้แบ่งลักษณะอารมณ์ออกเป็น 2 ด้าน คือ อารมณ์ดี (Positive Emotions) และอารมณ์ไม่ดี (Negative Emotions) ซึ่งด้านอารมณ์ดีได้แก่ อารมณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อมนุษย์ได้รับรู้ในสิ่งที่เขาปรารถนาจะรับรู้ หรือตรงกับความปรารถนาของเขา ดังนั้นเมื่อครูเล่านิทานให้เด็กฟัง เด็กจึงเกิดอารมณ์ที่ดี เพราะเมื่อเด็กได้ฟังนิทานแล้วเด็กจะเกิดความรัก สิ่งต่าง ๆ รอบตัว ร่าเริง แจ่มใส มีความเห็นอกเห็นใจเพื่อน และยิ้มหัวเราะขณะที่ฟังนิทานจากครู ดังนั้นจึงทำให้ภายหลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีคะแนนความฉลาดทางสังคมและอารมณ์สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง (พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2553)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาชุดการสอนความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้มีประสิทธิภาพตรงตามวัตถุประสงค์ สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมพัฒนาความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ให้เกิดขึ้นกับเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี โดยสามารถพัฒนาความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัยได้อยู่ในระดับปานกลางและระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมด้วยชุดการสอนความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัย ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีความฉลาดทางสังคมและอารมณ์สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง จากการวิจัยนี้เห็นว่าการสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดกิจกรรมด้วยรูปแบบที่เหมาะสม สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน จะทำให้เด็ก ได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้เด็กเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขและสนุกสนาน ขณะเดียวกันการจัดกิจกรรมด้วยการเล่านิทานนั้นสามารถส่งเสริมสติปัญญา ด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Intelligence) ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเมื่อเด็กได้ฟังนิทานแล้วเด็กจะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น เข้าใจอารมณ์ และเจตนาของผู้อื่นเป็นอย่างดี อันเป็นการมีพฤติกรรมความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ที่สูงขึ้น ดังนั้นครู ผู้บริหารโรงเรียน และผู้ปกครอง หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย จึงควรใส่ใจต่อการเรียนรู้ของเด็ก อาจกำหนดเป้าหมายแนวทางในการปฏิบัติที่ชัดเจน เป็นรูปธรรมที่มองเห็นได้ในการใช้ชุดการสอนเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับเด็กปฐมวัยต่อไป นอกจากนี้ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการนำชุดการสอนความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ของเด็กปฐมวัยไปใช้กับเด็กในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ระดับพัฒนาการใกล้เคียงกับเด็กปฐมวัย เช่น ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้งนี้เพื่อเป็นการปลูกฝังพฤติกรรมความฉลาดทางสังคมและอารมณ์ให้เกิดขึ้นในเด็กและเยาวชนต่อไป และควรมีการศึกษาวิจัยกับตัวแปรอื่น ๆ ทางด้านสังคมและอารมณ์ เช่น การเป็นผู้นำผู้ตาม การรู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และการรู้ให้การให้อภัยซึ่งกันและกัน เป็นต้น หรือตัวแปรเกี่ยวกับปัญหาด้านพัฒนาการด้านต่าง ๆ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กัญญพัชร พงษ์ข้างอยู่. (2560). นิทานต่อความฉลาดทางอารมณ์และพัฒนาการทางภาษาของเด็กปฐมวัยศึกษาผลของโปรแกรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยการเล่า. ใน วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตร พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการพยาบาล เด็ก). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2545). ประมวลสาระชุดวิชาการพัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินผล การศึกษา. (หน่วยที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2553). ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: แอคทีฟ พรินท์.
- ศิริวรรณ พิริยคุณธร, และคณะ. (2559). การพัฒนารูปแบบการส่งเสริมเด็กวัยเรียนให้เป็นคนดี เก่ง และสุขของนักเรียนในระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดสงขลา: การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์, 36(3), 150-171.
- สุรางค์ โค้วตระกูล. (2556). จิตวิทยาการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อริญญา กุฎจอมศรี. (2557). การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัยด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ SMILE. ใน ปริญญานิพนธ์ กศ.ด.(การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อุบลรัตน์ เฟื่องสถิต. (2559). จิตวิทยาพัฒนาการวัยเด็ก. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- Bandura, A . (1986). Social foundations of thought and action: A social cognitive theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice- Hall, Inc.
- Erikson, E. H. (1968). Identity: Youth and Crisis. New York: Norton & Company.

การพัฒนาศักยภาพอาจารย์พยาบาลด้านบริการวิชาการ
เกี่ยวกับการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในชุมชน*

THE DEVELOPMENT OF NURSE INSTRUCTORS' POTENTIAL TO
ACADEMIC SERVICE-RELATED RABIES PREVENTION IN COMMUNITY

สมฤดี อรุณจิตร์

Somrudee Arunjit

ชุตินา รักษ์บางแหลม

Chutima Rukbanglaem

พิมพ์พรรณ เรืองพุทธ

Pimpawan Rueangphut

วรนิภา กรุงแก้ว

Waranipa Krungkeaw

อรุณรัตน์ โยธินวัฒนบำรุง

Arunrus Yotinwattanabumrung

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครศรีธรรมราช สถาบันพระบรมราชชนก

Boromarajonani College of Nursing Nakhon Si Thammarat, Praboromarajchanok Institute, Thailand

E-mail: Somrudee@bcnnakhon.ac.th

บทคัดย่อ

โรคพิษสุนัขบ้าเป็นปัญหาทางด้านสาธารณสุขที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ศาสตราจารย์ ดร.สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี ทรงห่วงใยพสกนิกรชาวไทย จึงมีความประสงค์ให้โรคพิษสุนัขบ้าหมดไปจากประเทศไทย ทางรัฐบาลจึงมีโครงการสัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้า ขึ้นมา วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครศรีธรรมราช เป็นสถาบันการศึกษา ระดับอุดมศึกษาในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพอาจารย์โดยการนำประสบการณ์จากการบริการวิชาการในชุมชนสู่การพัฒนาการเรียนการสอน ให้มีความยั่งยืนทางด้านสุขภาพ วิทยาลัยพยาบาลฯ จึงมีการจัดโครงการสัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัยจากโรคพิษสุนัขบ้า เพื่อพัฒนาความเชี่ยวชาญของอาจารย์พยาบาลทางด้านวิชาการและสมรรถนะด้านการบริการวิชาการในชุมชน โดยมีแนวทางการพัฒนาศักยภาพอาจารย์ด้านบริการวิชาการเกี่ยวกับการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า จากการศึกษาความต้องการของประชาชนและอุบัติการณ์

* Received 25 June 2021; Revised 14 September 2021; Accepted 23 September 2021

การเกิดโรคพิษสุนัขบ้า เพื่อวางแผนดำเนินการให้บริการวิชาการ และมีการอบรมให้ความรู้ที่ทันสมัยแก่อาจารย์ จัดเวทีให้อาจารย์ที่ได้ถ่ายทอดความรู้จากการอบรม และแลกเปลี่ยนความรู้จากการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และประสบการณ์จริง เป็นชุดความรู้ใหม่ที่เหมาะสมต่อการถ่ายทอดแก่ประชาชนในพื้นที่ ประชุมทีมอาจารย์ก่อนให้บริการวิชาการ และให้อาจารย์สะท้อนคิด ถอดบทเรียน หลังให้บริการวิชาการ เพื่อสกัดองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับ จุดแข็งและจุดอ่อนของการให้บริการวิชาการ เพื่อปรับปรุงให้การบริการวิชาการในครั้งถัดไปมีคุณภาพที่ดีขึ้น

คำสำคัญ: โรคพิษสุนัขบ้า, การบริการวิชาการ, ศักยภาพอาจารย์พยาบาล

Abstract

Rabies is a public health problem that can be life threatening. Professor Dr. Her Royal Highness Princess Chulabhorn Krom Phra Srisavangavadhana care people of Thailand and effort to make Thailand rabies-free. Therefore, the government is a project for Saving Animals and Human Lives from Rabies. Boromarajonani College of Nursing Nakhon Si Thammarat is an institution of higher education under the Praboromrajchanok Institute that focuses on the development of nurse instructors' potential by bringing experiences from academic service in the community to the development of teaching and learning to be sustainable in terms of health. Therefore, The College of Nursing has organized a Saving Animals and Human Lives from Rabies to develop the expertise of nursing instructors in academic matters and their competence in academic service in the community. Guidelines for developing nursing instructors' potential in academic services related to rabies prevention from the study of people's needs and the incidence of rabies in order to plan the implementation of academic services and training to provide up-to-date knowledge. After that, teachers who have been trained to transfer knowledge and other teachers to exchange knowledge from the review of relevant research literature and practical experience until becoming a new set of knowledge that is suitable for transferring to the people in the area. Then, a team of teachers meeting before providing academic services. After providing academic services, Teachers reflect and take lessons learned in order to extract knowledge and exchange knowledge of the benefits received and strengths and weaknesses of academic service to improve the next academic service with better quality.

Keyword: Rabies, Academic Service, Nurse Instructors' Potential

บทนำ

โรคพิษสุนัขบ้า เป็นโรคที่เกิดจากการติดเชื้อไวรัสเรบี (Rabies Virus) ซึ่งมักพบในสัตว์เลือดอุ่น เช่น สุนัข แมว กระรอก หนู ค้างคาว เป็นต้น แพร่เชื้อสู่คนทางน้ำลาย โดยการกัด ข่วน เลีย หรือน้ำลายของสัตว์ที่ติดเชื้อกระเด็นเข้าสู่เยื่อぶตา จมูก หรือปาก เชื้อจะออกมาทางน้ำลายตั้งแต่ 1-7 วัน ก่อนที่สัตว์จะแสดงอาการจนกระทั่งตาย (กรมควบคุมโรค, 2559) นอกจากการแพร่เชื้อทางน้ำลายของสัตว์ โรคนี้ยังสามารถติดต่อกันได้ทางการหายใจ จากการที่มีเชื้อไวรัสในอากาศเป็นจำนวนมาก เช่น ในถ้ำค้างคาว ซึ่งพบได้บ่อยในแถบละตินอเมริกาและแคริบเบียน (World Health Organization, 2021) แต่โดยส่วนใหญ่และรวมถึงประเทศไทยร้อยละ 99 พบคนติดเชื้อจากการแพร่เชื้อของสุนัข (World Health Organization, 2017) เมื่อคนได้รับเชื้อไวรัสดังกล่าวเข้าไป เชื้อจะสามารถฟักตัวอยู่ในร่างกายได้นานเป็นปีถึงจะแสดงอาการ บางคนแสดงอาการเมื่อได้รับเชื้อ 4 วัน แต่โดยเฉลี่ยเมื่อคนรับเชื้อเข้าสู่ร่างกาย จะแสดงอาการหลังจากได้รับเชื้อ 3 สัปดาห์ ถึง 4 เดือน เพราะฉะนั้นคนจะไม่ได้แสดงอาการในทันทีที่โดนน้ำลายของสัตว์ จนอาจทำให้ลืมไปแล้วว่า โดนน้ำลายของสัตว์มา เมื่อเชื้อเข้าสู่ร่างกายของคน เชื้อจะเดินทางไปตามเส้นประสาทเข้าสู่สมอง ทำให้เกิดภาวะสมองอักเสบที่ไม่สามารถรักษาให้หายได้ (Rangel, S. S., et al, 2020) ทำให้ผู้ที่ได้รับเชื้อต้องเสียชีวิตทุกราย โดยอุบัติการณ์การเสียชีวิตจากโรคพิษสุนัขบ้าในปัจจุบันยังพบได้ในหลาย ๆ ประเทศ (ธีระพลสาตสิน, 2563)

ในปัจจุบันสถานการณ์การเกิดโรคพิษสุนัขบ้ายังคงพบอยู่มากกว่า 150 ประเทศทั่วโลก โดยพบในวงกว้างแถบทวีปแอฟริกาและเอเชีย ซึ่งพบผู้เสียชีวิตมากกว่า 59,000 คนต่อปี และมักพบในเด็กที่อายุต่ำกว่า 15 ปี ในแถบเอเชียพบผู้ติดเชื้อเสียชีวิตประมาณ 172 คนต่อปี โดยพบได้มากที่สุดที่ประเทศอินเดีย เนื่องจากเป็นสังคมที่แออัดและมีสุนัขจรจัดค่อนข้างมาก ทำให้สูญเสียค่าใช้จ่ายสำหรับวัคซีนปีละประมาณ 52,500 ล้านบาทต่อปี (World Health Organization, 2021) สำหรับประเทศไทยมียอดผู้เสียชีวิตในปี พ.ศ. 2561-2562 จำนวน 18 และ 3 คน ตามลำดับ (กรมควบคุมโรค, 2562) โดยผู้เสียชีวิต 3 คน ใน 3 จังหวัด คือ จังหวัดสุรินทร์ นครศรีธรรมราช และบุรีรัมย์ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพัทลุง, 2562) ถึงแม้ว่าจำนวนผู้เสียชีวิตมีจำนวนที่ลดลง แต่โรคนี้ยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญเนื่องจากเมื่อคนได้รับเชื้อจะเสียชีวิตทุกราย องค์การอนามัยโลกและองค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศจึงได้ร่วมกันกำหนดกรอบการทำงานเพื่อป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าทั่วโลกภายใต้พันธกิจ “Working Together to make Rabies History” ที่มุ่งดำเนินการให้โรคพิษสุนัขบ้าหมดไปจากทุกประเทศทั่วโลกภายในปี ค.ศ. 2020

ศาสตราจารย์ ดร.สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี ทรงห่วงใยพสกนิกรชาวไทยจากปัญหาของโรคพิษสุนัขบ้า พระองค์จึงมีพระประสงค์ให้โรคพิษสุนัขบ้าหมดไปจากประเทศไทย ดังนั้น รัฐบาลได้มีการจัดทำนโยบายการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าให้สอดคล้องกับเป้าหมายโลกและเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินโครงการตามพระปณิธานศาสตราจารย์ ดร.สมเด็จพระเจ้าน้องนางเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี กรมพระศรีสวางควัฒน วรขัตติยราชนารี โดยกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์และกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ได้ลงนามร่วมกันเพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปจากประเทศไทยภายในปี พ.ศ. 2563 (กรมควบคุมโรค, 2556) และมีเป้าประสงค์ที่จะไม่ให้คนและสัตว์เสียชีวิตด้วยโรคพิษสุนัขบ้า พระองค์ได้กล่าวไว้ว่า “ในการกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า ต้องกระตุ้นให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วม โดยการให้ความรู้แก่ผู้คนที่จำเป็นและให้ผู้คนเหล่านั้นมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในการนำสัตว์เลี้ยงไปฉีดวัคซีน” (World Health Organization, 2017)

สถาบันพระบรมราชชนก เป็นสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีวิทยาลัยพยาบาล วิทยาลัยการสาธารณสุข และวิทยาลัย รวมทั้งหมด 35 แห่ง มีพันธกิจหลักในการผลิตบัณฑิต พัฒนาบุคลากรสาธารณสุข พัฒนาการความรู้ทางวิชาการ และให้บริการวิชาการแก่หน่วยงานองค์กรวิชาชีพ สังคมและชุมชน การให้บริการวิชาการจึงเป็นหนึ่งในการกิจหลักของอาจารย์พยาบาล เพื่อพัฒนาความเชี่ยวชาญของอาจารย์จากประสบการณ์ตามสถานการณ์จริงมาใช้ประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและจัดทำผลงานวิชาการ (สถาบันพระบรมราชชนก, 2563) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครศรีธรรมราช เป็นสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพอาจารย์โดยการนำประสบการณ์จากการบริการวิชาการในชุมชนสู่การพัฒนาการเรียนการสอน ให้มีความยั่งยืนทางด้านสุขภาพ โดยให้บริการวิชาการในชุมชนอย่างต่อเนื่อง วิทยาลัยพยาบาลฯ จึงมีการจัดโครงการสัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัยจากโรคพิษสุนัขบ้า โดยใช้กระบวนการ P-D-C-A ในการพัฒนาสมรรถนะของอาจารย์พยาบาลในการให้บริการความรู้เรื่องการเฝ้าระวังและป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าทั้งในสัตว์และในคน รวมถึงทักษะในการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ได้แก่ คาถา 5 ย. การปฐมพยาบาลเมื่อโดนน้ำลายสัตว์ และการได้รับวัคซีน (กรมควบคุมโรค, 2556)

กระบวนการพัฒนาศักยภาพอาจารย์พยาบาล

สภาวะการแข่งขันในยุคปัจจุบัน ส่งผลต่อการปรับตัวให้อยู่รอดและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ความสามารถของอาจารย์เป็นปัจจัยสำคัญของการเติบโตและก้าวต่อไปอย่างมั่นคงขององค์กร (ดวงกมล หน่อแก้ว, 2557) การพัฒนาศักยภาพอาจารย์พยาบาลให้มีความพร้อมในการใช้ความรู้ความสามารถ มีกระบวนการเรียนรู้ ผักผ่อนตนเองตลอดเวลา เป็นการสร้างการ

เปลี่ยนแปลงในการจัดการศึกษา และพัฒนาความเป็นวิชาชีพของอาจารย์พยาบาล ในกระบวนการด้านพัฒนาศักยภาพอาจารย์พยาบาลด้วยวิธีการให้บริการวิชาการในชุมชนเพื่อ ป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า นั้น ได้นำกระบวนการ PDCA มาใช้ในการบริหารงานให้เกิดคุณภาพ โดยการดำเนินงานอย่างมีระบบเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน (Plan) 2) การลงมือปฏิบัติ (Do) 3) การตรวจสอบประเมินผล (Check) และ 4) การปรับปรุงการดำเนินการ (Act) สำหรับรายละเอียดของการใช้กระบวนการ PDCA ในการให้บริการวิชาการในชุมชนเพื่อป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผน (Plan) ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ประชุมวางแผนการจัดทำโครงการ โดยจัดตั้งคณะอาจารย์สาขาการพยาบาลผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ เป็นแกนนำในการดำเนินการ และส่งอาจารย์เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ด้านการพัฒนาองค์ความรู้ และจัดทำแผนการจัดการเรียนการสอน การบริการวิชาการ และพัฒนานักศึกษา เรื่อง การป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าในชุมชน เพื่อให้อาจารย์รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับภาพรวมของ โครงการสัตว์ปลอดโรค คนปลอดภัย จากโรคพิษสุนัขบ้า การบูรณาการการเรียนการสอนกับ พิษสุนัขบ้าในรายวิชาของวิทยาลัยในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก วิธีการป้องกัน ดูแล และ ควบคุมโรคพิษสุนัขในคน หลังจากนั้นแบ่งกลุ่มเพื่อการจัดทำแผนการสอน โครงการบริการ วิชาการ กิจกรรมนักศึกษาแบบบูรณาการ และอภิปรายผลการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของแต่ละ กลุ่ม

1.2 ถ่ายทอดสาระความรู้ที่ได้จากการอบรม ได้แก่ สถานการณ์โรคพิษสุนัข บ้า สาเหตุการเกิดโรคพิษสุนัขบ้า อาการของโรคพิษสุนัขบ้าที่เกิดในคนและสัตว์ การป้องกัน สัตว์และคนจากโรคพิษสุนัขบ้า การวินิจฉัยโรคพิษสุนัขบ้าในคน การดูแลรักษาผู้สัมผัสโรค การ ให้วัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าแก่คนสัมผัสโรค และการสอบสวนติดตามผู้สัมผัสโรค โดยมี ขั้นตอนดังนี้

1.2.1 อาจารย์ที่เข้ารับการอบรมที่สถาบันพระบรมราชชนก ถ่ายทอดความรู้สู่อาจารย์ในสาขาวิชาด้วยวิธีการบรรยายเนื้อหาสาระ จำนวน 1 ชม. และให้ อาจารย์ในสาขาวิชาร่วมกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ โดยมีประเด็นหลักคือการนำองค์ ความรู้ที่ได้จากการบริการวิชาการสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอน

1.2.2 มอบหมายให้อาจารย์ศึกษาค้นคว้างานวิจัยเกี่ยวกับโรคพิษ สุนัขบ้า เพื่อนำความรู้ใหม่ๆ ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อ สรุปรูปเป็นองค์ความรู้ใหม่ สำหรับถ่ายทอดแก่นักศึกษาและประชาชน ขั้นตอนนี้ใช้เวลา 2 สัปดาห์

1.2.3 ประสานงานบุคลากรในเครือข่ายพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ สาธารณสุขอำเภอพระพรหม โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล บ้านนาสระ โรงพยาบาล

ส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านห้วยยูง และแกนนำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และอาสาสมัครสาธารณสุข ก่อนให้บริการวิชาการ 2 เดือน เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ในการให้บริการวิชาการแก่ประชาชน และวางแผนการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชน โดยร่วมกันออกแบบรูปแบบของกิจกรรมบริการวิชาการในการให้ความรู้ แบ่งเป็น 4 ฐาน ได้แก่ 1) ฐานให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องสัตว์ 2) ฐานให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเองของคน 3) ฐานให้ความรู้เกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้นเมื่อโดนน้ำลายของสัตว์ และ 4) ฐานให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องวัคซีน โดยแบ่งอาจารย์ในการให้ความรู้ในแต่ละฐานให้มีจำนวนที่ใกล้เคียงกัน คือ อาจารย์ฐานละ 3-4 คน ต่อประชาชนกลุ่มละ 10-13 คน

1.2.4 ประชุมอาจารย์ เพื่อทบทวนความรู้ที่ต้องใช้ในการให้บริการ รวมทั้งสื่อในการให้ความรู้ที่เหมาะสมกับลักษณะของฐาน และบริบทของพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อให้อาจารย์ได้มีแนวทางในการให้บริการวิชาการที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยกำหนดรูปแบบในแต่ละฐาน ดังนี้

1.2.4.1 ฐานให้ความรู้เรื่องสัตว์ เริ่มต้นกิจกรรมการให้ความรู้ด้วยการสนทนาการ เพื่อให้ประชาชนรู้สึกผ่อนคลาย และเตรียมพร้อมที่จะรับความรู้ จากนั้นมีการสอบถามความรู้เรื่องโรคพิษสุนัขบ้าเบื้องต้น สัตว์ที่ก่อโรค เพื่อประเมินความรู้ของประชาชน แล้วจึงให้ความรู้แบบมีส่วนร่วมระหว่างอาจารย์กับประชาชน โดยการให้ประชาชนแลกเปลี่ยนประสบการณ์จริง หัวข้อที่ให้ความรู้ ได้แก่ สาเหตุของการเกิดโรค สัตว์ที่ทำให้เกิดโรค อาการที่เกิดขึ้นกับสัตว์เมื่อติดโรค และวิธีการดูแลสัตว์เพื่อป้องกันโรค โดยสื่อที่ใช้เป็นภาพพลิกและโปสเตอร์ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 11 นครศรีธรรมราช สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช และสำนักงานปศุสัตว์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.2.4.2 ฐานให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลตนเองของคน เริ่มต้นกิจกรรมการให้ความรู้ด้วยสนทนาการ เพื่อให้ประชาชนรู้สึกผ่อนคลาย และเตรียมพร้อมที่จะรับความรู้ จากนั้นมีการสอบถามถึงอาการของโรคหากเกิดในคน และวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดโรค แล้วจึงให้ความรู้แบบมีส่วนร่วมระหว่างอาจารย์กับประชาชน โดยการให้ประชาชนแลกเปลี่ยนประสบการณ์จริง หัวข้อที่ให้ความรู้ ได้แก่ อาการที่เกิดขึ้นเมื่อคนติดโรค และวิธีการดูแลตนเองเพื่อไม่ให้ติดโรค สื่อที่ใช้เป็นภาพพลิกและโปสเตอร์ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 11 นครศรีธรรมราช สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช และสำนักงานปศุสัตว์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.2.4.3 ฐานให้ความรู้เกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้นเมื่อโดนน้ำลายของสัตว์ เริ่มต้นกิจกรรมการให้ความรู้ด้วยสนทนาการ เพื่อให้ประชาชนรู้สึกผ่อนคลาย และเตรียมพร้อมที่จะรับความรู้ จากนั้นมีการสอบถามถึงความรู้เบื้องต้นในการปฐมพยาบาลตนเองเมื่อโดนน้ำลายของสัตว์ แล้วจึงให้ความรู้แบบมีส่วนร่วมระหว่างอาจารย์กับ

ประชาชน โดยการให้ประชาชนแลกเปลี่ยนประสบการณ์จริง หัวข้อที่ให้ความรู้และฝึกทักษะ คือ การปฐมพยาบาลเมื่อโดนน้ำลายสัตว์ โดยสื่อที่ใช้เป็นภาพพลิกและโปสเตอร์ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 11 นครศรีธรรมราช สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด นครศรีธรรมราช สำนักงานปศุสัตว์ จังหวัดนครศรีธรรมราช นอกจากนั้นมีสื่อเป็นแผ่นจำลอง และอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำความสะดวกและล้างแผล

1.2.4.4 ฐานให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องวัคซีน เริ่มต้นกิจกรรม การให้ความรู้ด้วยสถานการณ์ เพื่อให้ประชาชนรู้สึกผ่อนคลาย และเตรียมพร้อมที่จะรับความรู้ จากนั้นมีการสอบถามถึงความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวัคซีนที่ต้องได้รับเมื่อโดนน้ำลายของสัตว์ แล้ว จึงให้ความรู้แบบมีส่วนร่วมระหว่างอาจารย์กับประชาชน โดยการให้ประชาชนแลกเปลี่ยน ประสบการณ์จริง หัวข้อที่ให้ความรู้ คือ เรื่องวัคซีน โดยสื่อที่ใช้เป็นภาพพลิกและโปสเตอร์ ซึ่ง ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 11 นครศรีธรรมราช สำนักงาน สาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช และสำนักงานปศุสัตว์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. การลงมือปฏิบัติ (Do) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 อาจารย์จัดหาสื่อความรู้เพื่อประกอบการให้บริการวิชาการ โดย ประสานงานสำนักงานควบคุมโรคที่ 11 นครศรีธรรมราช สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด นครศรีธรรมราช และสำนักงานปศุสัตว์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ในการขอสื่อเรื่องโรคพิษสุนัข บ้า ก่อนให้บริการวิชาการ

2.2 อาจารย์ลงพื้นที่เป้าหมาย เพื่อสำรวจสถานที่สำหรับจัดบริการวิชาการ และประสานเครือข่ายในชุมชนในการประชาสัมพันธ์ข้อมูล วัน เวลา ในการให้บริการวิชาการ และจัดเตรียมสถานที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำ รพ.สต. บ้านนาสระ และ รพ.สต. บ้านห้วยยูง

2.3 ให้บริการวิชาการพื้นที่เป้าหมาย โดยอาจารย์ประจำฐานนำความรู้ที่ ทันสมัยได้จากการถ่ายทอดจากอาจารย์ที่ไปอบรม ความรู้ที่ได้ทบทวนร่วมกันกับอาจารย์ ภายในฐาน และความรู้ที่ได้ไปศึกษาด้วยตนเอง ถ่ายทอดให้แก่ประชาชน ด้วยการใช้รูปแบบ การเรียนรู้ร่วมกันกับประชาชน จากการที่ประชาชนได้ร่วมอภิปรายถึงประสบการณ์ต่างๆ และ อาจารย์ใช้หลักการในการสรุปความที่ประชาชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ใช้เทคนิคชี้ประเด็นให้เห็น ในสิ่งที่ควรปฏิบัติ สิ่งไม่ควรตระหนักหรือหลีกเลี่ยงในการดูแลตนเองเพื่อป้องกันโรคพิษสุนัข บ้า

3. การตรวจสอบประเมินผล (Check) ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์การให้บริการวิชาการของ อาจารย์ พบว่าการตรวจสอบความรู้ ความเข้าใจที่ต้องนำมาใช้ในฐานะ อาจารย์ที่ประจำฐาน เดียวกันแต่ให้บริการในสถานที่ต่างกัน ได้ให้บริการวิชาการเป็นไปในทิศทางเดียวกันและเป็น ความรู้ที่ถูกต้อง ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากได้มีการแลกเปลี่ยนและสรุปองค์ความรู้ในการที่จะ นำไปบริการวิชาการร่วมกัน นอกจากนี้จากการตรวจสอบความรู้ที่ประชาชนได้รับภายหลังให้

ความรู้โดยการถามตอบ เพื่อตรวจสอบว่าประชาชนได้รับความรู้ครอบคลุมและเป็นความรู้ที่ถูกต้อง และเมื่อดำเนินการให้ความรู้ครบทุกฐาน ตรวจสอบความรู้ของประชาชนอีกครั้งด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการ ทวนซ้ำในประเด็นความรู้ที่ได้รับ

3.2 การสะท้อนคิด ถอดบทเรียนจากการให้บริการวิชาการในชุมชน พบว่าอาจารย์มีความเชี่ยวชาญในการให้บริการวิชาการเพิ่มขึ้น ได้นำความรู้และประสบการณ์จากการให้บริการวิชาการสู่การจัดการเรียนการสอนเรื่องโรคพิษสุนัขบ้า โดยยกตัวอย่างเกี่ยวกับความเชื่อของประชาชนที่น่าจะบิดเบือนที่โดนสัตว์เลี้ยงกัด หรือการบีบน้ำมะนาว ราดลงบาดแผลที่โดนสัตว์เลี้ยงกัด หรือการล้างแผลด้วยน้ำยาล้างจาน ในการสอนนักศึกษา เพื่อให้ นักศึกษาได้พัฒนาทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ถึงความเชื่อ และทักษะการดูแลตนเองของประชาชนเมื่อโดนสัตว์เลี้ยงกัด

4. การปรับปรุงการดำเนินการ (Act) จากการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาศักยภาพอาจารย์จากการให้บริการวิชาการในชุมชน พบว่ามีประเด็นที่ต้องปรับปรุงในครั้งถัดไป คือ การเพิ่มสมรรถนะการให้บริการวิชาการของอาจารย์ในด้านการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนาชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับอาจารย์ระดับอุดมศึกษา (มัลลิกา เกตุขรรค์ และคณะ, 2558) ทั้งนี้การป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของประชาชนในหมู่บ้านในการกำหนดมาตรการควบคุมสุนัขจรจัด และดูแลสุนัขที่เลี้ยงไว้ให้ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าทุกปี

ความรู้เรื่องโรคพิษสุนัขบ้า

โรคพิษสุนัขบ้า เป็นโรคที่เกิดจากการติดเชื้อไวรัสเรบี (Rabies Virus) เป็น Rhabdovirus ใน genus “Lyssa virus” มักพบในสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทุกชนิดทั้งสัตว์เลี้ยง และสัตว์ป่า เช่น สุนัข แมว กระรอก กระจ่าง พังพอน หนู ค้างคาว เป็นต้น (กรมควบคุมโรค, 2559) ; (สัตวแพทยสภา, 2561) (สภากาชาดไทย, 2561)

วิธีการติดต่อของโรค เชื้อไวรัสออกมาน้ำลายของสัตว์เป็นส่วนใหญ่ เข้าสู่ร่างกายคนทางบาดแผลที่ถูกสัตว์กัด ข่วน เลีย หรือน้ำลายของสัตว์กระเด็นเข้าสู่เยื่อตา จมูกหรือปาก เชื้อจะออกมทางน้ำลายของสัตว์ ตั้งแต่ 1-7 วัน ก่อนที่สัตว์จะแสดงอาการจนกระทั่งตาย

ระยะการฟักตัวของเชื้อ เมื่อคนได้รับเชื้อโรคพิษสุนัขบ้า เชื้อจะสามารถฟักตัวอยู่ในร่างกายได้นานเป็นปี จึงจะแสดงอาการ ผู้สัมผัสเชื้อบางรายอาจแสดงอาการเมื่อได้รับเชื้อภายใน 4 วัน แต่โดยเฉลี่ยเมื่อคนรับเชื้อเข้าสู่ร่างกาย จะแสดงอาการหลังจากได้รับเชื้อ 3 สัปดาห์ ถึง 4 เดือน

อาการและอาการแสดง จำแนกได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1. อาการที่พบในสัตว์ จะพบลักษณะของสัตว์ที่มีอาการดุร้าย และสัตว์ที่มีลักษณะซึม แบ่งได้ 3 ระยะ

- ระยะเริ่มแรก สัตว์ที่ป่วยด้วยโรคพิษสุนัขบ้าจะแสดงอาการและนิสัยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น หงุดหงิดง่าย ซุกตัวเงียบ ๆ ต่อมาสัตว์จะมีการใช้น้ำลายไหล ม่านตาขยายและตอบสนองต่อแสงลดลง กินข้าวและน้ำน้อยลง

- ระยะตื่นเต้น สัตว์จะมีการทางประสาท กระวนกระวาย ตื่นเต้นไม่อยู่นิ่ง ไวต่อสิ่งเร้า ไล่กัดแทะสิ่งของ สัตว์ หรือคน เสียงเห่าหอนจะเปลี่ยนไป ตัวแข็ง ชักเกร็ง

- ระยะอัมพาต สัตว์จะมีคางตก ลิ้นห้อยออกนอกปาก น้ำลายไหล ไม่สามารถกลืนอาหารและน้ำได้ ขาไม่มีแรง ทรงตัวไม่ได้ เป็นอัมพาต และตายภายใน 10 วันหลังแสดงอาการ

2. อาการที่พบในคน หลังจากเชื้อโรคเข้าสู่ร่างกาย คนที่ได้รับเชื้อยังรู้สึกตัวปกติ แต่มีอาการตื่นเต้น กลัมน้ำ กลัวมล ขนลุก ม่านตาไม่ตอบสนองต่อแสง ต่อมาเมื่อเชื้อเดินทางไปตามเส้นประสาทเข้าสู่สมอง ทำให้เกิดภาวะสมองอักเสบที่ไม่สามารถรักษาให้หายได้ (Rangel, S. S., et al, 2020) ทำให้ผู้ที่ได้รับเชื้อเสียชีวิต

การตรวจทางห้องปฏิบัติ ผู้ที่ติดเชื้อทุกรายต้องได้รับการตรวจทางห้องปฏิบัติการทั้งในกรณีที่ยังมีชีวิต โดยเก็บส่งตรวจจากน้ำลาย ปัสสาวะ ปมรากผม และน้ำไขสันหลัง และในกรณีเสียชีวิตเก็บส่งตรวจจากเนื้อสมอง สำหรับสัตว์ให้เก็บส่งตรวจจากเนื้อสมอง ระดับการสัมผัสโรคพิษสุนัขบ้าขององค์การอนามัยโลก (WHO category) แบ่งเป็น 3 ระดับดังนี้

- สัมผัสโรค ระดับที่ 1 เสี่ยงน้อย (WHO category I) การสัมผัสที่ไม่ติดโรค ได้แก่ การถูกตอมตัวสัตว์ ป้อนอาหารให้สัตว์ หรือ ถูกเลียสัมผัสน้ำลายหรือ เลือดสัตว์ แต่ผิวหนังไม่มีแผลหรือรอยถลอกใด ๆ ในกรณีนี้ไม่ต้องฉีดวัคซีน

- สัมผัสโรค ระดับที่ 2 เสี่ยงปานกลาง (WHO category II) การสัมผัสที่มีโอกาสติดโรค ได้แก่ การถูกงับเป็นรอยขีดที่ผิวหนังแต่ไม่มีเลือดออก หรือเลือดออกซึม ๆ การถูกข่วนที่ผิวหนังเป็นรอยถลอก หรือมีเลือดออกซึม ๆ และการถูกเลียโดยที่น้ำลายถูกผิวหนังที่มีแผลหรือรอยถลอกหรือรอยขีดข่วน ในกรณีนี้จำเป็นต้องได้รับการฉีดวัคซีน

- สัมผัสโรค ระดับที่ 3 เสี่ยงสูง (WHO category III) การสัมผัสโรคที่มีโอกาสติดโรคสูง ได้แก่ การถูกกัดโดยฟันสัตว์แทงทะลุผ่านผิวหนังและมีเลือดออก การถูกข่วนจนผิวหนังขาดและมีเลือดออก น้ำลายหรือสิ่งคัดหลั่งถูกเย็บของตา ปาก จมูก หรือแผลลึก แผลที่มีเลือดออก การมีแผลที่ผิวหนังและสัมผัสสารคัดหลั่งจากร่างกายสัตว์ ชากสัตว์ เนื้อสมองสัตว์ รวมทั้งการ ขาแหละซากสัตว์ และลอกหนังสัตว์ และการกินอาหารดิบที่ปรุงจากสัตว์หรือผลิตภัณฑ์จากสัตว์ที่เป็นโรคพิษสุนัขบ้า

การดูแลตนเองเมื่อโดนน้ำลายสัตว์

- กรณีไม่มีแผลหรือรอยถลอก (ให้ล้างบริเวณที่สัมผัสด้วยสบู่ให้สะอาดหลายๆ ครั้ง นาน 15 นาที ไม่ต้องฉีดวัคซีน

- หากมีรอยถลอกหรือเลือดออกเล็กน้อย ให้ล้างบริเวณที่สัมผัสด้วยสบู่ให้สะอาดหลายๆ ครั้ง นาน 15 นาที และไปพบแพทย์เพื่อรับวัคซีน

- หากมีแผลหรือเลือดออก ควรล้างแผลด้วยน้ำ ฟอกด้วยสบู่หลายๆ ครั้งทันที ล้างทุกแผลและให้ลึกถึงก้นแผลนานอย่างน้อย 15 นาที อย่าให้แผลซ้ำ เช็ดแผลด้วยเบตาดีน ถ้าไม่มีให้ใช้แอลกอฮอล์ และไปพบแพทย์เพื่อรับวัคซีน

การให้วัคซีนแบบก่อนการสัมผัสโรคพิษสุนัขบ้า ในพื้นที่ที่มีการระบาดหรือประชากรกลุ่มเสี่ยงที่ต้องทำงานกับสัตว์ หรือในท้องทดลองที่มีโอกาสสัมผัสเชื้อโรคพิษสุนัขบ้า ในปัจจุบันมีวิธีการป้องกันโดยการฉีดวัคซีนวัคซีนล่วงหน้าก่อนการสัมผัสสัตว์ โดยแนะนำให้ฉีดทั้งหมด 3 เข็ม ในวันที่ 0, 7, และ 21 หรือ 28 วัน ซึ่งประโยชน์ของการฉีดวัคซีนแบบล่วงหน้านี้ คือการ สร้างเสริมภูมิคุ้มกันไว้ล่วงหน้า ในกรณีที่เกิดเหตุการณ์เสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคพิษสุนัขบ้า จะทำให้ร่างกายมีภูมิคุ้มกันต่อสู้กับเชื้อได้อย่างรวดเร็ว ทำให้ไม่จำเป็นต้องได้รับภูมิโกลบูลินเพิ่มเติม แต่ยังคงต้องได้รับวัคซีนกระตุ้นอยู่ โดยหากเคยได้รับวัคซีนครบแล้วในระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน จะฉีดวัคซีนกระตุ้นเพียง 1 เข็ม แต่ หากได้รับวัคซีนมาก่อนเกิน 6 เดือน จะได้รับการฉีดกระตุ้น 2 เข็มในวันที่ 0 และ 3 หลังการสัมผัสโรค

การรักษาภายหลังสัมผัสโรคพิษสุนัขบ้า

1. ผู้ที่ไม่เคยรับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้ามาก่อน แบ่งตามลักษณะการสัมผัสโรค คือ

- สัมผัสโรคระดับ 2 (WHO category II) ให้รักษาด้วยวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า (rabies vaccine)

- สัมผัสโรค ระดับที่ 3 (WHO category III) ให้รักษาด้วยวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า (rabies vaccine) ร่วมกับการให้วัคซีนอิมมูโนโกลบูลิน (rabies immune globulin)

2. ผู้ที่เคยได้รับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า ครบ 3 เข็ม เมื่อสัมผัสโรคพิษสุนัขบ้า และจำเป็นต้องรักษา เช่น บาดแผลเป็น WHO category II หรือ III สามารถให้การรักษาโดยฉีดวัคซีนกระตุ้น โดยไม่ต้องให้อิมมูโนโกลบูลิน

แนวทางการพัฒนาศักยภาพอาจารย์ด้านบริการวิชาการ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ศึกษาความต้องการของประชาชน หรืออุบัติการณ์ที่เป็นปัญหาทางด้านสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ เพื่อวางแผนดำเนินการให้บริการวิชาการแก่สังคม ชุมชน ร่วมกับภาคีเครือข่าย โดยเน้นประชาชนมีส่วนร่วม

2. จัดการอบรมให้ความรู้ที่ทันสมัยแก่อาจารย์ เพื่อผสมผสานความรู้เดิมและความรู้ใหม่ เป็นชุดความรู้ที่จะนำไปสู่การถ่ายทอดแก่บุคคลอื่น

3. จัดเวทีให้อาจารย์ที่ได้ถ่ายทอดความรู้จากการอบรม และแลกเปลี่ยนความรู้จากการทบทวนวรรณกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และประสบการณ์จริง เป็นชุดความรู้ใหม่ที่เหมาะต่อการถ่ายทอดแก่ประชาชนในพื้นที่

4. ประชุมทีมอาจารย์ก่อนการจัดโครงการหรือให้บริการวิชาการ เพื่อทบทวนความรู้ใหม่ร่วมกันภายในทีม เมื่อถ่ายทอดจะเป็นความรู้ชุดเดียวกันและเหมาะสมต่อบริบทของพื้นที่

5. จัดเวทีสำหรับการสะท้อนคิด ถอดบทเรียน หลังจัดโครงการหรือให้บริการวิชาการ เพื่อสกัดองค์ความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ถึงประโยชน์ที่ได้รับ จุดแข็งและจุดอ่อนของการให้บริการวิชาการ เพื่อนำสู่แนวทางพัฒนาในการจัดบริการวิชาการในชุมชนต่อไป

สรุป

การให้บริการวิชาการในชุมชนเรื่องการป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถพัฒนาความเชี่ยวชาญของอาจารย์พยาบาลทางด้านวิชาการและทางด้านสมรรถนะการให้บริการวิชาการ ซึ่งการพัฒนาความเชี่ยวชาญทางด้านวิชาการที่เกี่ยวกับโรคพิษสุนัขบ้าสามารถทำได้โดยให้อาจารย์พยาบาลศึกษาหาความรู้ที่ทันสมัย จากการเข้าร่วมอบรม จากการทบทวนวรรณกรรม และจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน จากนั้นแบ่งความรับผิดชอบของอาจารย์ออกเป็นฐานในการให้ความรู้ เพื่อให้อาจารย์มีความรู้เฉพาะฐานเพิ่มมากขึ้น และให้อาจารย์ถ่ายทอดความรู้สู่ประชาชน สำหรับการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริการวิชาการสามารถทำได้โดยให้อาจารย์ร่วมกันวางแผนงาน ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นลงพื้นที่เพื่อให้บริการวิชาการในชุมชนตามแผนงานที่วางไว้ และประเมินผลด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการให้บริการวิชาการ การสะท้อนคิด และการถอดบทเรียนเพื่อปรับปรุงให้การบริการวิชาการในครั้งถัดไปมีคุณภาพที่ดีขึ้น และมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ในการบริการวิชาการแก่ชุมชน อาจารย์ควรมีสมรรถนะการให้บริการวิชาการ ด้านการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง และมีความอย่างยั่งยืน 2) การพัฒนาอาจารย์ด้านการบริการวิชาการแก่สังคม ชุมชน อาจารย์ทุกคนควรมีส่วนร่วมในการดำเนินการร่วมกัน เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาและเรียนรู้ร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2556). แผนยุทธศาสตร์การกำจัดโรคพิษสุนัขบ้า (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: อักษรกราฟฟิคแอนด์ดีไซน์.
- กรมควบคุมโรค. (2559). แนวทางปฏิบัติโรคพิษสุนัขบ้า และคำถามที่พบบ่อย (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: อักษร กราฟฟิคแอนด์ดีไซน์.
- กรมควบคุมโรค. (2562). กรมควบคุมโรค เผยพบผู้เสียชีวิตจากโรคพิษสุนัขบ้า 1 ราย แนะนำประชาชนขอให้ยึดหลัก “คาถา 5 ย. ลดความเสี่ยงการรับเชื้อ. เรียกใช้เมื่อ 18 มีนาคม

- 2564 จาก <https://ddc.moph.go.th/brc/news.php?news=9839&deptcode=brc>
- ดวงกมล หน่อแก้ว. (2557). การพัฒนาคุณลักษณะอาจารย์พยาบาลเพื่อมุ่งสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ของวิทยาลัยพยาบาลในสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 24(1): 80-91.
- ธีระชล สาทสิน. (2563). การดูแลผู้สัมผัสโรคพิษสุนัข : บทบาทของพยาบาลวิชาชีพแผนกฉุกเฉิน. วารสารการพยาบาล, 22(1), 92-103.
- มัลลิกา เกตุขรรรัตน์ และคณะ. (2558). การศึกษาสมรรถนะที่พึงประสงค์ของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วารสารครุศาสตร์, 43(1), 112-127.
- สถาบันพระบรมราชชนก. (2563). คู่มือการติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานด้านการบริการวิชาการตามแผนยุทธศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก ปีงบประมาณ 2563-2567. ใน กองบริการวิชาการ สถาบันพระบรมราชชนก. นครศรีธรรมราช.
- สภากาชาดไทย. (2561). แนวทางการดูแลรักษาผู้สัมผัสโรคพิษสุนัขบ้า. สถานเสาวภา สภากาชาดไทย พ.ศ.2561และคำถามที่พบบ่อย. คลินิกป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า สถานเสาวภา สภากาชาดไทย. กรุงเทพมหานคร: เพนตากอน แอ็ดเวอร์ไทซิง.
- สัตวแพทยสภา. (2561). คู่มือเวชปฏิบัติเรื่องโรคพิษสุนัขบ้า. คณะอนุกรรมการจัดทำคู่มือเวชปฏิบัติเรื่องโรคพิษสุนัขบ้า สัตวแพทยสภา. กรุงเทพมหานคร: กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพัทลุง. (2562). สรุปผลการดำเนินงาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 เรื่องระดับความสำเร็จของการเฝ้าระวังป้องกันควบคุมโรคพิษสุนัขบ้าสำหรับประชาชนในพื้นที่เสี่ยง. เรียกใช้เมื่อ 18 มีนาคม 2564 จาก http://data.ptho.moph.go.th/inspec/s_report62/3.1.10_%E0%B8%9E%E0%B8%B4%E0%B8%A9%E0%B8%AA%E0%B8%B8%E0%B8%99%E0%B8%B1%E0%B8%82%E0%B8%9A%E0%B9%89%E0%B8%B2.pdf
- Rangel, S. S., et al. (2020). Rabies encephalitis and extra-neural manifestations in a patient bitten by a domestic cat. Retrieved March 5, 2563, from <https://doi.org/10.1590/S1678-9946202062001>
- World Health Organization. (2017). Towards a rabies-free Thailand by 2020. Retrieved March 18, 2021, from <https://www.who.int/news-room/feature-stories/detail/towards-a-rabies-free-thailand-by-2020>
- World Health Organization. (2021). Rabies. Retrieved March 18, 2021, from <https://www.who.int/rabies/epidemiology/en/>

การวิเคราะห์องค์ประกอบการยอมรับการเปลี่ยนแปลง
ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาปัตตานี*

THE FACTOR ANALYSIS OF CHANGE-ADOPTION ACCEPTANCE IN
ACTIVE LEARNING MANAGEMENT OF THE TEACHERS UNDER
PATTANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

ชากรียา บากา

Sakariya Baka

ชวลิต เกิดทิพย์

Chawalit Kerdtip

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Prince of Songkla University, Pattani Campus, Thailand

E-mail: Lang.koan2@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) เพื่อศึกษาระดับองค์ประกอบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) เพื่อเปรียบเทียบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี ในแต่ละองค์ประกอบจำแนกตามขนาดโรงเรียน และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของครูจำแนกตามขนาดโรงเรียน และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ใช้รูปแบบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยจากผู้ตอบแบบสอบถาม 517 ฉบับ ซึ่งเป็นอัตราส่วน 1 : 11 คิดเป็นร้อยละ 91.67 จากแบบสอบถามทั้งหมด 564 ฉบับ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม Rating scale แบบ Likert scale ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .943 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และทดสอบค่าเอฟ เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มขึ้นไป ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การใฝ่รู้ต่อสิ่งใหม่ ความมุ่งมั่นเพื่อพัฒนาผู้เรียน การมีอิสระ

* Received 19 June 2021; Revised 20 July 2021; Accepted 23 September 2021

ในการทำงาน การสื่อสารเพื่อสร้างความท้าทาย และ การกำหนดเป้าหมายในวิชาชีพครู 2) ระดับการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานีโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 3) ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ขนาดต่างกันมีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .001 เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ปฏิบัติงานพบว่ามีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: วิเคราะห์องค์ประกอบ, การยอมรับการเปลี่ยนแปลง, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

The purpose of this research was 1) factor analysis of change-adoption acceptance in active learning management 2) study the levels the change-adoption acceptance in active learning management of the teachers under Pattani Primary Educational Service Area Office and 3) compare the change-adoption acceptance in active learning management of the teachers under Pattani Primary Educational Service Area Office classified by the school sizes and working experiences. Use a quantitative research methodology. The sample of this study were teachers under Pattani Primary Educational Service Area Office. The responses of the questionnaires were 517, which was a ratio of 1: 11, representing 91.67 percent out of 564 questionnaires. The instrument used for this research was a Likert rating scale questionnaire with a reliability analysis of .943. The mean score, standard deviation, exploratory factor analysis, and F-test were calculated for the questionnaire data. The results revealed that there were about five factors of change-adoption acceptance in active learning management of the teachers under Pattani Primary Educational Service Area Office including Curiosity for the new, Determination to develop learners, working independently, communicating to create challenges, and targeting in the teaching profession. The study also found that the overall level of change-adoption acceptance was at a high level, and the change-adoption acceptance of the teachers from different school sizes had significantly different at .001. When classified by work experience, the result showed there was no difference in change-adoption acceptance among those teachers.

Keywords: Factor analysis, Change-adoption acceptance, Active learning management

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุด ในการพัฒนาสังคมให้คนซึ่งเป็นสมาชิกของสังคมเป็นคนมีคุณภาพ คุณธรรม กล่าวคือ การศึกษาช่วยสร้างจิตสำนึกในการเป็นมนุษย์ มีจิตวิญญาณของผู้มีอารยธรรมทางปัญญาและความงดงามทางจิตใจ การศึกษาสร้างให้คนมีความรู้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ มีความอดทนในการต่อสู้กับอุปสรรคของชีวิต การศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับคนทุกวัย การศึกษายังเป็นพื้นฐานสำคัญยิ่งต่อความเจริญของสังคมและประเทศชาติ เพราะสังคมประเทศชาติจะก้าวหน้าหรือเจริญก้าวหน้ามากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถอุปนิสัยโดยรวมของคนในชาติ และสิ่งและสิ่งที่จะช่วยสร้างเอกลักษณ์ร่วมของพลเมืองในชาติได้ คือการศึกษา โดยผ่านผู้ที่ทำหน้าที่โดยตรง คือ ครู เพราะครูเป็นบุคคลสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี ตามแนวทางการจัดการศึกษาที่ถูกต้อง (กรรณิการ์ โพธิ์รัตนพิทักษ์, 2550)

ปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนเป็นสิ่งที่ผู้สอนควรมีการออกแบบและวางแผนอย่างรอบคอบ เพราะผู้เรียนยุคปัจจุบันเป็นผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นผู้เรียนที่สนใจที่จะเรียนรู้ตลอดเวลา มีความคิดเชิงเหตุผลเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหา สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาได้เป็นคนดี มีคุณธรรม และเป็นผู้เรียนที่มีจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ ชอบเรียนรู้จากการลงมือทำ และเรียนรู้จากสื่อหรือเทคโนโลยีใหม่ ๆ (ธนพล บรรดาศักดิ์ และคณะ, 2559) จึงเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องวางแผน การจัดการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย ควรเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ลดบทบาทตนเองมาเป็นผู้อำนวยความสะดวก กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สนุกกับการค้นหาสิ่งใหม่ ๆ พัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยี และรูปแบบการสอนที่เหมาะสม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จนเกิดการสะท้อนคิดและเกิดองค์ความรู้ต่าง ๆ ซึ่งวิธีการจัดการเรียนรู้นี้ต่างสอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้มากขึ้น

ในทางปฏิบัติครูบางคนยังไม่ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน ยังสอนโดยการเน้นเนื้อหา ไม่จัดบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง บรรยากาศการเรียนการสอนไม่สนุกสนาน น่าเบื่อ จึงทำให้นักเรียนบางส่วนไม่มีความกระตือรือร้น ไม่สนใจการเรียน (สมลักษณ์ มธุรสสุวรรณ, 2548) แสดงให้เห็นว่าครูส่วนใหญ่ยังคงคุ้นเคยกับการถ่ายทอดความเชี่ยวชาญของตนให้ลูกศิษย์ ปัญหาสำคัญที่ไม่สามารถขับเคลื่อนหรือเปลี่ยนแปลงวิธีการในการจัดการเรียนรู้ คือตัวครูที่ยังไม่เปิดใจพร้อมรับกับสิ่งที่กำลังเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ทั้งด้านเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาท ทั้งตัวนักเรียนที่มีพฤติกรรมการเรียนเปลี่ยนไป ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่สามารถเปลี่ยนแปลงไปได้มากนัก ปัญหาในการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาข้างต้นจะเห็นว่าผู้สอนยังอยู่

ในพื้นที่ปลอดภัย (Comfort zone) ของตนเอง จนกลายเป็นวัฒนธรรมที่ปฏิบัติต่อกันมาอย่างต่อเนื่อง นักวิชาการเรียกพฤติกรรมที่ปฏิบัติจนเป็นนิสัยและเรียกสิ่งนี้ว่า “วัฒนธรรมความปลอดภัยในการทำงาน” ธนายุ ขำละม้าย กล่าวว่า วัฒนธรรมความปลอดภัยนั้นมีรากฐานจากค่านิยมที่ฝังแน่นอยู่ในบุคลากรทั้งหมดทุกระดับในองค์กรในการให้ความสำคัญที่เกี่ยวกับความปลอดภัยทั้งต่อคนในองค์กรและสาธารณชนที่เกี่ยวข้องและยังรวมถึงความมุ่งมั่นของบุคคลและองค์กร อันที่จะสนับสนุนและเผยแพร่สื่อสารเรื่องราวเกี่ยวกับความปลอดภัยพร้อมทั้งกระตุ้นหรือรื้อฟื้นที่จะปรับปรุงและพัฒนาพฤติกรรมโดยเรียนรู้จากความผิดพลาดตลอดจนส่งเสริมตอนแทนการกระทำที่สอดคล้องกับค่านิยมดังกล่าว (ธนายุ ขำละม้าย, 2549)

จากรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-net) พบว่า ค่าสถิติพื้นฐานผลการทดสอบ O-NET ปีการศึกษา 2562 จังหวัดปัตตานี มีผลสัมฤทธิ์ ต่ำกว่าประเทศในทุกรายวิชา (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2562) ซึ่งอาจเกิดจากสาเหตุต่าง ๆ โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้เป็นสาเหตุหนึ่งที่ส่งผลให้ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (O-net) ต่ำกว่าเกณฑ์ จากทฤษฎีการเรียนรู้และความจำ กรวยประสบการณ์ “Cone of Learning” ของ Edgar Dale นักการศึกษาระดับโลก กล่าวว่า “มนุษย์จะมีความจำคงเหลือมากกว่าร้อยละ 90 ก็ต่อเมื่อได้ลงมือปฏิบัติ หรือสัมผัสจริงในสิ่งนั้น ๆ โดยการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่มีการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการมีส่วนร่วม การแสดงความคิดเห็น การนำเสนอ และการลงมือปฏิบัติ หรือการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำความรู้เหล่านั้นได้มากขึ้น (นันทลี พรธาดาวิทย์, 2559)

การแก้ไขปัญหาให้ผู้สอนยอมรับและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการจัดการเรียนการสอน ให้เป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกนั้นจะต้องอาศัยหลักการและแนวคิดทางด้าน ความคิด ความเชื่อ วิธีการต่าง ๆ ที่จะเป็นตัวแปรสำคัญในการเปลี่ยนแปลงนั้น เฉลิมพล สุปัญญาบุตร ได้กล่าวว่า สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอาจเป็นเพราะว่าครูยังไม่ได้รับการสร้างความเข้าใจ และเตรียมความพร้อมอย่างเพียงพอในการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ไปใช้ รวมถึงยังไม่เข้าใจเรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างแท้จริง ส่งผลให้ครูไม่เข้าใจบริบทของมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดอย่างถ่องแท้ เพราะการเรียนรู้ที่ระบุในมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดเน้นการปฏิบัติ แต่ครูส่วนใหญ่ยังยึดอยู่กับความเข้าใจในการสอนแบบเดิม ๆ คือ การสอนเน้นการท่องจำทั้งที่กำลังใช้หลักสูตรอิงมาตรฐานที่ต้องสอนแบบเชิงรุก (Active learning) (เฉลิมพล สุปัญญาบุตร, 2562) จากสภาพและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาเพื่อให้ถึงทราบตัวแปรหรือองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยผู้วิจัยจะนำตัวแปรต่าง ๆ ในแต่ละด้านไปสร้างแบบสอบถาม และเก็บข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไป เพื่อมาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาครูให้สามารถยกระดับในการทำงานเพื่อพัฒนาการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี
2. เพื่อศึกษาระดับองค์ประกอบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี
3. เพื่อเปรียบเทียบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี ในแต่ละองค์ประกอบจำแนกตามขนาดโรงเรียน และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของครู

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจโดยมุ่งศึกษาการองค์ประกอบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี ประชากรที่ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี จำนวน 5,709 คน จากทั้งหมด 341 โรงเรียน ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดของ Hair, J. F., et al. ที่ได้กำหนดอัตราส่วนของตัวแปรต่อขนาดกลุ่มตัวอย่างสูงสุด 1: 20 และอัตราส่วนของตัวแปรต่อขนาดกลุ่มตัวอย่างต่ำสุด คือ 1: 5 (Hair, J. F. et al., 1998) ซึ่งตัวแปรที่ผ่านการคัดกรองในครั้งนี้จำนวน 47 ตัวแปร ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้อัตราส่วน 1:11 ทำให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 517 คน ใช้วิธีการสุ่มด้วยวิธีการแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ระดับขนาดของโรงเรียน ที่ปฏิบัติงานเป็นเกณฑ์แบ่งชั้นภูมิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์เพื่อสกัดตัวแปร ที่เป็นปัจจัยในการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ได้ 47 ตัวแปร แล้วมาสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของครูมีลักษณะเป็นแบบเลือกรายการ (Checklist) และ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแบบ Likert จำนวน 47 ข้อ แล้วนำแบบสอบถามตรวจความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญที่มีวุฒิทางการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโท และเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการศึกษา ใช้วิธีการตรวจสอบค่าความสอดคล้องและความตรงเชิงเนื้อหา โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 จากนั้นนำแบบสอบถาม ไปทดลองใช้ (Try out) กับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี ที่ไม่ใช่กลุ่ม

ตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.943

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลกับครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี โดยติดต่อขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี เพื่อขอความร่วมมือไปยังโรงเรียนเป็นให้บุคลากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม โดยส่งให้กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง พร้อมกับแบบสอบถามและชี้แจงรายละเอียดการทำแบบสอบถามให้ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจ และได้รับแบบสอบถามที่ส่งกลับ 517 ฉบับ ซึ่งเป็นอัตราส่วน 1 : 11 คิดเป็น สามารถคิดเป็นร้อยละ 91.67 จากแบบสอบถามทั้งหมด 564 ฉบับที่ส่งไป

การวิเคราะห์ข้อมูล เริ่มจากการวิเคราะห์องค์ประกอบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี โดยตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรโดยใช้สถิติ Kaiser-Meter-Olkin (KMO) and Bartlett's test of sphericity ได้ค่า .965 ซึ่งมากกว่า .5 และเข้าสู่ 1 แสดงว่าข้อมูลที่ได้มีความเหมาะสมที่จะใช้เทคนิค Factor Analysis จากการทดสอบสมมติฐาน Bartlett's test of sphericity พบว่าตัวแปรแต่ละตัวมีความสัมพันธ์กัน จึงสามารถใช้เทคนิค Factor Analysis ได้ จากนั้นได้วิเคราะห์องค์ประกอบ ค่าไอเกน ร้อยละของความแปรปรวน ร้อยละของความแปรปรวนสะสม โดยวิเคราะห์จากเมตริกซ์สหสัมพันธ์ หลังจากนั้นสกัดองค์ประกอบ (Factor Extraction) โดยใช้วิธีวิเคราะห์ตัวประกอบสำคัญ (Principal Component Analysis) โดยเลือกองค์ประกอบที่มีค่าไอเกน (Eigenvalue) มากกว่าหรือ เท่ากับ 1 และหมุนแกนองค์ประกอบ (Factor Rotation) แบบ Orthogonal Rotation เพื่อช่วยให้สามารถกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่รวมกันเป็นองค์ประกอบหนึ่งได้ชัดเจนยิ่งขึ้นด้วยวิธี Varimax (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2545); (กลยา วานิชย์บัญชา, 2551); (ยุทธ ไกยวรรณ, 2556) เพื่อหาองค์ประกอบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี โดยใช้เกณฑ์คัดเลือกข้อคำถาม (ตัวแปร) ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป และจำนวนตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบต้องมีอย่างน้อย 3 ตัวแปรขึ้นไปจึงถือว่าเป็น 1 องค์ประกอบ แล้วมาตั้งชื่อองค์ประกอบโดยพิจารณาจากตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบ แล้วกำหนดชื่อให้ครอบคลุมตัวแปรทั้งหมดในองค์ประกอบ โดยคำนึงค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของตัวแปรที่มีค่ามากที่สุดก่อน รองลงมาตามลำดับ

ขั้นต่อมาคือการเปรียบเทียบความแตกต่างขององค์ประกอบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานีจำแนกตามขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน และประสบการณ์การในปฏิบัติงาน โดยใช้

การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่มี 3 กลุ่มขึ้นไป ถ้าพบความแตกต่างทดสอบพหุคูณด้วยวิธีการ LSD

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี มีรายละเอียดการวิเคราะห์องค์ประกอบทั้ง 6 องค์ประกอบ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำนวนองค์ประกอบ ค่าไอเกน ร้อยละของความแปรปรวน ร้อยละของความแปรปรวนสะสมของการวิเคราะห์องค์ประกอบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี

องค์ประกอบที่	ค่าไอเกน (Eigenvalues)	ร้อยละของความ แปรปรวน	ร้อยละของความ แปรปรวนสะสม
1	18.509	39.381	39.381
2	2.390	5.084	44.465
3	1.700	3.616	48.082
4	1.402	2.982	51.064
5	1.188	2.528	53.592

เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่ 1 มีค่าไอเกนเท่ากับ 18.509 ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 39.381 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .535 – .720 เรียกชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การใฝ่รู้ต่อสิ่งใหม่”

องค์ประกอบที่ 2 มีค่าไอเกนเท่ากับ 2.390 ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 44.465 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .527 – .702 เรียกชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “ความมุ่งมั่นเพื่อพัฒนาผู้เรียน”

องค์ประกอบที่ 3 มีค่าไอเกนเท่ากับ 1.700 ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 48.082 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .612 – .553 เรียกชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การมีอิสระในการทำงาน”

องค์ประกอบที่ 4 มีค่าไอเกนเท่ากับ 1.402 ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 51.064 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .665 – .508 เรียกชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การสื่อสารเพื่อสร้างความท้าทาย”

องค์ประกอบที่ 5 ค่าไอเกนเท่ากับ 1.188 ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมเท่ากับ 53.592 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .686 – .675 เรียกชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การกำหนดเป้าหมายในวิชาชีพครู”

2. ผลการศึกษาระดับองค์ประกอบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า ทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบการกำหนดเป้าหมายในวิชาชีพครูมีระดับการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สูงกว่าองค์ประกอบอื่น ๆ และ องค์ประกอบความมุ่งมั่นเพื่อพัฒนาผู้เรียนมีระดับการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกต่ำกว่าองค์ประกอบอื่น ๆ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี โดยภาพรวม และรายองค์ประกอบ

องค์ประกอบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก
1. การใฝ่รู้ต่อสิ่งใหม่	4.14	.484	มาก
2. ความมุ่งมั่นเพื่อพัฒนาผู้เรียน	3.95	.488	มาก
3. การมีอิสระในการทำงาน	4.05	.503	มาก
4. การสื่อสารเพื่อสร้างความท้าทาย	4.13	.497	มาก
5. การกำหนดเป้าหมายในวิชาชีพครู	4.18	.518	มาก
รวม	4.09	.416	มาก

3. ผลการเปรียบเทียบขององค์ประกอบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานีจำแนกตามขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน ในแต่ละองค์ประกอบ ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบขององค์ประกอบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานีจำแนกตามขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน ในภาพรวมและรายองค์ประกอบ

การยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	ขนาดโรงเรียน						F	sig	คู่ที่ต่างกัน
	เล็ก		กลาง		ใหญ่				
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.			
1. การใฝ่รู้ต่อสิ่งใหม่	4.21	0.454	4.08	0.487	4.28	0.464	7.729	.001***	(1,2), (2,3)
2. ความมุ่งมั่นเพื่อพัฒนาผู้เรียน	3.99	0.418	3.89	0.492	4.12	0.486	9.677	.001***	(2,3)
3. การมีอิสระในการทำงาน	4.17	0.469	3.99	0.518	4.14	0.451	6.103	.002**	(1,2), (2,3)
4. การสื่อสารเพื่อสร้างความท้าทาย	4.17	0.452	4.06	0.508	4.32	0.442	12.253	.001***	(1,3), (2,3)

การยอมรับการเปลี่ยนแปลงใน การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	ขนาดโรงเรียน						F	sig	คู่ที่ ต่างกัน
	เล็ก		กลาง		ใหญ่				
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.			
5. การกำหนดเป้าหมายใน วิชาชีพครู	4.25	0.482	4.1	0.518	4.35	0.501	10.407	.001***	(1,2), (2,3)
รวม	4.16	0.358	4.02	0.424	4.24	0.383	12.768	.001***	(1,2) (2,3)

** หมายถึง มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, ***มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 3 พบว่า ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานีที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อเปรียบเทียบครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันด้วยวิธีทดสอบพหุคูณด้วยวิธีการ LSD พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลาง มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกต่ำกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบการใฝ่รู้ต่อสิ่งใหม่ มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อเปรียบเทียบครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันด้วยวิธีทดสอบพหุคูณด้วยวิธีการ LSD พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ตามลำดับ องค์ประกอบความมุ่งมั่นเพื่อพัฒนาผู้เรียน มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อเปรียบเทียบครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันด้วยวิธีทดสอบพหุคูณด้วยวิธีการ LSD พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 องค์ประกอบการมีอิสระในการทำงาน มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อเปรียบเทียบครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันด้วยวิธีทดสอบพหุคูณด้วยวิธีการ LSD พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตามลำดับ องค์ประกอบการสื่อสารเพื่อสร้างความท้าทาย มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อเปรียบเทียบครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันด้วยวิธีทดสอบพหุคูณด้วยวิธีการ LSD พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ตามลำดับ องค์ประกอบการ

กำหนดเป้าหมายในวิชาชีพครูมีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อเปรียบเทียบครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันด้วยวิธีทดสอบพหุคูณด้วยวิธีการ LSD พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงกว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก และขนาดกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ตามลำดับ

4. ผลการเปรียบเทียบองค์ประกอบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานีจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ในแต่ละองค์ประกอบ ปรากฏผลดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบองค์ประกอบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานีจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ในภาพรวมและรายองค์ประกอบ

การยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	ประสบการณ์ปฏิบัติงาน						F	sig	คู่ที่ต่างกัน
	ต่ำกว่า 5 ปี		5-10 ปี		มากกว่า 10 ปี				
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
1. การใฝ่รู้ต่อสิ่งใหม่	4.15	.396	4.17	.513	4.12	.496	.558	.572	-
2. ความมุ่งมั่นเพื่อพัฒนาผู้เรียน	3.90	.481	3.98	.505	3.95	.480	.721	.487	-
3. การมีอิสระในการทำงาน	4.02	.440	4.06	.503	4.06	.528	.226	.798	-
4. การสื่อสารเพื่อสร้างความท้าทาย	4.15	.468	4.14	.539	4.11	.481	.166	.847	-
5. การกำหนดเป้าหมายในวิชาชีพครู	4.19	.467	4.20	.523	4.16	.536	.230	.795	-
รวม	4.08	.353	4.11	.441	4.08	.423	.238	.788	-

จากตารางที่ 4 พบว่า ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานีที่มีประสบการณ์ปฏิบัติงานต่างกันมีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายองค์ประกอบ

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี นำมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. องค์ประกอบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี ได้ทั้งหมด 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การใฝ่รู้ต่อสิ่งใหม่ คือ การที่ครูมีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีนิสัยชอบค้นคว้าหาความรู้และ

ทดลองใช้สื่อวัตกรรมใหม่ ๆ ที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าถึงองค์ความรู้และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับ ทฤษฎีการแพร่กระจายและการยอมรับนวัตกรรมของ Rogers, E. M. & Shoemaker, F. F. ที่ได้กล่าวถึงกระบวนการในการยอมรับนวัตกรรมใหม่ ๆ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นความรู้ คือการที่ผู้รับนวัตกรรมได้รับความรู้หรือเสาะหาความรู้ต่าง ๆ ขั้นโน้มน้าว คือการที่ผู้รับนวัตกรรมให้ความสนใจต่อสิ่งใหม่นั้น ๆ ขั้นตัดสินใจ คือการที่ผู้รับนวัตกรรมได้พิจารณาถึงข้อดีข้อเสียของนวัตกรรมใหม่ ๆ เหล่านั้น นำไปสู่ขั้นลงมือปฏิบัติ หรือทดลองปฏิบัติจนเกิดผล (Rogers, E. M. & Shoemaker, F. F., 1971) 2) ความมุ่งมั่นเพื่อพัฒนาผู้เรียน คือ การที่ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลาย และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง นำไปสู่องค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับ Bonwell, C. & Eison, J. A. กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวา คือ การจัดการเรียนการสอนที่ผู้เรียนทำบางสิ่งบางอย่างและการคิดเกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่างที่พวกเขา กำลังลงมือปฏิบัติเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนครูต้องรู้จักหา ลูกเล่นใหม่ ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้สึกสนุกกับการเรียน ได้ลงมือปฏิบัติหลาย ๆ อย่างจนเกิดเป็น องค์ความรู้และทักษะกระบวนการต่าง ๆ (Bonwell, C. & Eison, J. A., 1991) 3) การมีอิสระในการทำงาน คือ ครูได้รับความไว้วางใจในการปฏิบัติงานตามศักยภาพและความถนัดของตนเองอย่างเต็มที่ พร้อมทั้งรับฟังข้อคิดเห็นจากหลาย ๆ ด้านเพื่อนำมาปรับใช้ให้ประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการที่ครูจะยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้นั้นครูต้องได้รับความไว้วางใจในการทำงานจากผู้บริหาร สอดคล้องกับ กระบวนการเปลี่ยนแปลงของ Kotter, J.P. ที่กล่าวกระบวนการในการสร้างการเปลี่ยนแปลงนั้นต้องเริ่มจากสร้างความตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น แล้วสร้างทีมในการทำงานเพื่อพัฒนาให้ก้าวไปสู่เป้าหมาย แต่ต้องมีการเสริมแรงอย่างสม่ำเสมอ แต่การในการเปลี่ยนแปลงไปสู่การยอมรับการเปลี่ยนแปลงนั้นครูต้องรับรู้รับฟังความฟังความคิดเห็นจากผู้อื่นเพื่อที่จะสามารถปรับปรุงการสอนของตนเองได้ (Kotter, J. P., 1996) 4) การสื่อสารเพื่อสร้างความท้าทาย คือ ครูต้องมีความสามารถในการสื่อสารที่ดี เป็นนักตั้งคำถามที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการคิดของผู้เรียนได้ รวมถึงความสามารถในการให้คำปรึกษา แนะนำ และช่วยเหลือผู้เรียนได้ สอดคล้องกับพรณิภา กิจเอก ที่กล่าวว่า Active Learning เป็นกิจกรรมการเรียนรู้แบบกระตือรือร้น เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้มีโอกาสดูคิดและตัดสินใจ เกี่ยวกับการพูด การฟัง การอ่านและการเขียน การสะท้อนคิด และความรู้ที่ได้รับจากการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน และครูผู้สอน ตลอดจนมีการทบทวนความรู้และซักซ้อมการตอบข้อคำถามโดยผู้สอนสร้างสถานการณ์ กระตุ้น ซึ่งเน้นรับฟังความคิดเห็นและอำนวยความสะดวก (พรณิภา กิจเอก, 2550) ดังนั้นครูจึงต้องมีทักษะการสื่อสารหรือวาทกรรมที่ดี เพื่อที่จะสามารถสื่อสารจนทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างท้าทาย และ 5) การกำหนดเป้าหมายในวิชาชีพครู คือ การที่ครูมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองและสามารถวางแผนการต่าง ๆ ได้อย่างครอบคลุมและมี

ประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพของตน สอดคล้องกับแนวคิดของ Satir, V. ที่ได้กล่าวถึงภูเขาน้ำแข็งของคน (Personal iceberg metaphor) ว่า การเข้าถึงจิตใจและประสบการณ์ภายในของบุคคลต้องมองลึกเข้าไปจนกระทั่งมองเห็นองค์ประกอบทั้งหมดที่ทำให้บุคคลตอบสนองต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิต หนึ่งในนั้นคือความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งเป็นความต้องการ ความอยากได้ ยังรวมไปถึงความปรารถนา (Yearning) ที่ประกอบไปด้วย การปรารถนาต่อความรัก การยอมรับ และการเติบโตด้านต่าง ๆ (Satir, V., 1991) ดังนั้นครูจึงต้องมีความรับผิดชอบในการทำงานในวิชาชีพของตนตนเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. การศึกษาระดับการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี พบว่า ระดับการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า ทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก โดยการกำหนดเป้าหมายในวิชาชีพครูมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น ๆ แสดงให้เห็นว่า ครูต้องมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเองและสามารถวางแผนการต่าง ๆ ได้อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในวิชาชีพของตน มีความรับผิดชอบในวิชาชีพ คือการให้นักเรียนได้บรรลุจุดประสงค์ในการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ ตั้งแต่การวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนตามโครงสร้างรายวิชา จัดการเรียนการสอน บรรลุตามวัตถุประสงค์ ยังรวมไปถึงการทำงานเป็นทีมเพื่อช่วยกันพัฒนาบทเรียน มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพของตน เพื่อให้เกิดผลตามเป้าหมายที่ต้องการ มีความมั่นคงปลอดภัยในการทำงาน สอดคล้องกับ วัฒนธรรมความปลอดภัยที่ Reason, J. ได้กล่าวถึงลักษณะขององค์กรที่มี วัฒนธรรมความปลอดภัย ที่คนในองค์กรต้องมีวัฒนธรรมความเที่ยงธรรม คือการสร้าง ความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในตัวบุคคล ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานเห็นความสำคัญและมีส่วนรับผิดชอบต่อความปลอดภัยของตนและเพื่อนร่วมงาน (Reason, J., 1997) จนสามารถวางแผนและกำหนดเป้าหมายในวิชาชีพครูได้

องค์ประกอบความมุ่งมั่นเพื่อพัฒนาผู้เรียน มีระดับการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนเชิงรุกต่ำกว่าองค์ประกอบอื่น ๆ เพราะองค์ประกอบนี้ได้กล่าวถึง การที่ครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลาย และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง และความรู้ที่ได้ก็สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผลที่ได้อาจเกิดจากครูยังขาด ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ไม่มีความมั่นใจตนเอง หรือมองไม่เห็นคุณค่าบางอย่างที่ตนเองมี ดังที่ Satir, V. ที่กล่าวว่า การที่บุคคลจะทำงานออกมาได้ดีนั้น ต้องต้องภายใต้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง มองเห็นคุณค่าหรือเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง จึงจะสามารถปรับตัวและยอมรับต่อสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้น (Satir, V., 1991) สอดคล้องกับ เกลิมพล สุปัญญาบุตร (2562) ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการ

จัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 โดยมีการศึกษาสภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผู้วิจัยได้กล่าวว่า สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอาจเป็นเพราะว่าครูยังไม่ได้รับการสร้างความเข้าใจ และเตรียมความพร้อมในการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ไปใช้ รวมถึงยังไม่เข้าใจเรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างแท้จริง เพราะการเรียนรู้ที่ระบุในมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดเน้นการปฏิบัติ แต่ครูส่วนใหญ่ยังยึดอยู่กับความเข้าใจในการสอนแบบเดิม ๆ คือ การสอนเน้นการท่องจำทั้งที่กำลังใช้หลักสูตรอิงมาตรฐานที่ต้องสอนแบบเชิงรุก (Active learning) (เฉลิมพล สุปัญญาบุตร, 2562)

3. การเปรียบเทียบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับประถมศึกษาปตตานี ในแต่ละองค์ประกอบจำแนกตามขนาดโรงเรียน และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของครู พบว่า การยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระดับประถมศึกษาปตตานี ในแต่ละองค์ประกอบจำแนกตามขนาดโรงเรียนที่ปฏิบัติงานโดยภาพรวมแตกต่างกัน โดยที่ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดกลางมีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงจัดการเรียนรู้เชิงรุกต่ำกว่าโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ เนื่องจากบริบทของโรงเรียนแต่ละขนาดแตกต่างกัน ดังนั้นการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนแต่ขนาดไม่เหมือนกัน โรงเรียนขนาดใหญ่อาจมีความพร้อมในหลาย ๆ ด้านทั้งด้านทรัพยากร สื่อการสอน เทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอพร้อมทำให้ครูมีการปรับตัวได้ง่ายและยอมรับในระดับมากที่สุด โรงเรียนขนาดเล็กที่เป็นโรงเรียนที่มีทรัพยากรที่ค่อนข้างจำกัดแต่นักเรียนจำนวนไม่มาก ทำให้ง่ายต่อการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการต่าง ๆ แต่ก็ยังไม่สามารถเทียบเท่าโรงเรียนขนาดใหญ่ ส่วนโรงเรียนขนาดกลางที่มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ต่ำกว่าขนาดใหญ่และขนาดเล็ก อาจเป็นเพราะ โรงเรียนขนาดกลางมีจำนวนนักเรียนมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก แต่ขาดทรัพยากรในการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ สอดคล้องกับ สุพิช ชัยมงคล ทำการวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในพื้นที่สูง พบว่า สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในพื้นที่สูง ในภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องจากครูผู้สอนระดับประถมในพื้นที่สูงมีข้อจำกัดเรื่องของจำนวนอัตราและประสบการณ์ในการเรียนรู้น้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งพบว่า ครูผู้สอนที่จัดการเรียนการสอนไม่มีประสิทธิภาพส่วนใหญ่เป็นครูที่อยู่ในโรงเรียนขนาดเล็ก หรือพื้นที่ชนบท ดังนั้นกลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะ ประกอบด้วย 1) สร้างความรู้ ทักษะ ตระหนัก และเจตคติที่ดี 2) พัฒนาสมรรถนะของครูตามตัวชี้วัด 3) เสริมสร้างความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) ยกระดับสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ (สุพิช ชัยมงคล, 2556) เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่า ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประณตศึกษาปัทมานีที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีองค์ประกอบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแตกต่างกันทั้ง 5 องค์ประกอบได้แก่ 1) การใฝ่รู้ต่อสิ่งใหม่ 2) ความมุ่งมั่นเพื่อพัฒนาผู้เรียน 3) การมีอิสระในการทำงาน 4) การสื่อสารเพื่อสร้างความท้าทาย และ 5) การกำหนดเป้าหมายในวิชาชีพครู โดยในองค์ประกอบที่ 1 2 4 และ 5 โรงเรียนขนาดใหญ่มีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสูงที่สุดในทุกองค์ประกอบ อาจเป็นเพราะโรงเรียนขนาดใหญ่เป็นโรงเรียนที่มีความพร้อมหลาย ๆ ด้าน ทำให้ครูมีพฤติกรรมที่ค่อนข้างใฝ่รู้ ชอบแสวงหาสิ่งใหม่ สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลาย โดยใช้ทักษะสื่อสารที่ช่วยกระตุ้นผู้เรียนได้ และมีความรับผิดชอบส่งผลให้ครูมีการกำหนดเป้าหมายในวิชาชีพครูเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง ในส่วนขององค์ประกอบที่ 3 การมีอิสระในการทำงาน โรงเรียนขนาดเล็กมีระดับการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สูงที่สุด อาจเป็นเพราะโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ขาดความรู้ความสามารถในบางเรื่องทำให้ครูจึงต้องเปิดใจในการรับฟังข้อคิดเห็นจากผู้อื่นรวมถึงตัวเรียน และค่อนข้างมีอิสระในการปฏิบัติงานทำให้เกิดการยอมรับในระดับที่สูงกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ เมื่อเปรียบเทียบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประณตศึกษาปัทมานีจำแนกตามประสบการณ์ปฏิบัติงาน พบว่ามีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ Satir, V. ที่ได้กล่าวถึงความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับบุคคล 3 ด้านได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับคน ที่เชื่อว่าทุกคนเป็นคนดีและต้องการมีคุณค่า ความเชื่อเกี่ยวกับการปรับตัวและเผชิญปัญหา คือเชื่อว่าทุกคนมีความสามารถจัดการกับปัญหาและพัฒนาตนเองได้ และ ความเชื่อด้านการเปลี่ยนแปลง ที่เชื่อว่าทุกคนล้วนเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้น ไม่ว่าครูจะมีประสบการณ์ที่ต่างกันแต่ก็สามารถเรียนรู้และปรับตัวยอมรับในการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ (Satir, V., 1991)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยการวิเคราะห์องค์ประกอบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประณตศึกษาปัทมานี สรุปได้ดังนี้ 1) องค์ประกอบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประณตศึกษาปัทมานี ได้แก่ การใฝ่รู้ต่อสิ่งใหม่ ความมุ่งมั่นเพื่อพัฒนาผู้เรียน การมีอิสระในการทำงาน การสื่อสารเพื่อสร้างความท้าทาย และ การกำหนดเป้าหมายในวิชาชีพครู 2) ระดับการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่าครู องค์ประกอบการกำหนดเป้าหมายในวิชาชีพครูมีระดับการยอมรับสูงที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยสำคัญของการเปลี่ยนแปลงในตัวของผู้สอนคือความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ส่วนองค์ประกอบความมุ่งมั่นเพื่อพัฒนาผู้เรียนมีระดับการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนเชิงรุกต่ำกว่าองค์ประกอบอื่น ๆ เพราะครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเท่าที่ควร 3)

การเปรียบเทียบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี ในแต่ละองค์ประกอบจำแนกตามขนาดโรงเรียนครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่ขนาดต่างกันมีการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยภาพรวมแตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ปฏิบัติงานพบว่าการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะ สถานศึกษาหรือผู้บริหารควรมีการส่งเสริมให้ครูได้มีการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในการศึกษา พัฒนาและทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ ให้เกิดในโรงเรียนโดยเฉพาะในเรื่องของสื่อวัตกรรมการสอนต่าง ๆ รวมถึงทักษะการสื่อสาร ที่จะช่วยให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านการจัดการเรียนการสอน ควรส่งเสริมการจัดการศึกษาที่มุ่งผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีและตรงกับความต้องการของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น โดยที่ครูครุมืออิสระในการคิดและปฏิบัติในแนวทางที่ตนเองต้องการ ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบการยอมรับการเปลี่ยนแปลงในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกกับประสิทธิผลที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา เพื่อแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสามารถทำให้นักเรียนและสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้นให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ โพธิ์รัตนพิทักษ์. (2550). การศึกษาคุณลักษณะการเป็นครูของโรงเรียนคาทอลิกสังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดผลการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2551). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for windows. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เฉลิมพล สุปัญญาบุตร. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24. วารสารแสงอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคามวารสารวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน, 16(2), 266-280.
- ธนพล บรรดาศักดิ์ และคณะ. (2559). การเป็นผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21: มุมมองจากอาจารย์และนักศึกษาพยาบาล. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 4(2), 175-189.
- ธนายุ ขำละม้าย. (2549). กระบวนการพัฒนาวัฒนธรรม ความปลอดภัยของนักบินกองทัพอากาศ. ใน รายงานการวิจัย. โรงเรียนเสนาธิการทหารอากาศ สถาบันวิชาทหารอากาศชั้นสูง กองบัญชาการการศึกษา.
- นนทลี พรธาดาวิทย์. (2559). การจัดการเรียนรู้เชิงรุก. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ทริปปี้ล เอ็ดดูเคชั่น.
- พรณิภา กิจเอก. (2550). ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบกระตือรือร้นต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิชาเคมีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดปทุมธานี. ใน

- วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- ยุทธ ไกยวรรณ. (2556). การวิเคราะห์สถิติหลายตัวแปรสำหรับงานวิจัย = Multivariate statistical analysis for research. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2562). รายงานผล O-NET ด้วยแผนที่ประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2563 จาก <https://www.niets.or.th/th/catalog/view/3121>
- สมลักษณ์ มุจรสสุวรรณ. (2548). การศึกษาบรรยากาศการจกระบวนการเรียนรู้ของครูเอกชนสังกัดฝ่ายการศึกษาอัครสังฆมณฑลกรุงเทพมหานครเขต 4. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2545). การใช้สถิติในการวิจัยอย่างถูกต้องและได้มาตรฐานสากล. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เฟื่องฟ้า พรินติ้ง จำกัด.
- สุพิช ชัยมงคล. (2556). กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาในพื้นที่สูง. วารสารบริหารการศึกษา มศว, 10(18), 61-71.
- Bonwell, C. & Eison, J. A. (1991). Active Learning : Creative Excitement in the Classroom. In ASHE-ERIC Higher Education Reports No. 1. Washington, D. C.
- Hair, J. F. et al. (1998). Multivariate data analysis. (5th ed). New Jersey: Prentice.
- Kotter, J. P. (1996). Leading Change. Boston: Harvard Business School Press.
- Reason, J. (1997). Managing the Risks of Organizational Accidents. Hants: Ashgate.
- Rogers, E. M. & Shoemaker, F. F. (1971). A Cross Cultural Approach. Communication of Innovation. (2nd ed.). New York: Free Press.
- Satir, V. (1991). The Satir Model. California: Science and behavior books, Inc.

บทบาทพยาบาลในการดูแลมารดาครรภ์แรกที่มีภาวะซึมเศร้าหลังคลอด*

THE ROLE OF NURSES IN CARING FOR FIRST-TIME MOTHERS WITH POSTPARTUM DEPRESSION

อักษรานัฐ สุทธิประภา

Auksaranut Sutthiprapa

ปาริชาติ วันชูเสริม

Parichat Wunchooserm

วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม

Srimahasarakham College of Nursing, Thailand

E-mail:auksaranut@smnc.ac.th

บทคัดย่อ

ภาวะซึมเศร้าหลังคลอดเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นได้ในช่วง 6 สัปดาห์หลังคลอด จนกระทั่งถึง 1 ปี หลังคลอด เป็นช่วงที่มารดาหลังคลอดมีการปรับตัวต่อบทบาทการเป็นมารดา การเลี้ยงดูบุตร รวมทั้งภาระหน้าที่ที่เพิ่มขึ้น หากมารดาหลังคลอดไม่สามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาซึมเศร้าหลังคลอดตามมา โดยเฉพาะในมารดาครรภ์แรกที่ไม่มีความรู้สึกรับผิดชอบในการคลอดและการเลี้ยงดูบุตร ซึ่งสังคมในปัจจุบันที่อยู่เป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น สามีต้องทำงานนอกบ้าน ทำให้ภาระการเลี้ยงดูบุตรต้องเป็นของภรรยาเพียงฝ่ายเดียว ส่งผลให้อารมณ์และพฤติกรรมของมารดาเปลี่ยนไปจากเดิม ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจในยุคปัจจุบัน ภาระในเรื่องค่าใช้จ่ายที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งปัจจัยด้านจิตสังคม ได้แก่ทัศนคติการเป็นมารดา ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ภาวะเครียดจากการดูแลบุตร ภาวะเศร้าของมารดาหลังคลอด สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส และการสนับสนุนทางสังคม สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอด พยาบาลผดุงครรภ์จึงมีบทบาทสำคัญในการดูแลมารดาครรภ์แรก ในทุกระยะของการตั้งครรภ์ โดยเฉพาะในระยะหลังคลอด ทั้งด้านการประเมินเพื่อคัดกรองเบื้องต้น รวมทั้งการป้องกันและเฝ้าระวังการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอด และบทบาทพยาบาลในการดูแลเมื่อมีภาวะซึมเศร้าเกิดขึ้น ดังนั้นบทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าหลังคลอด รวมทั้งบทบาทพยาบาลผดุงครรภ์ในการดูแลมารดาครรภ์แรกที่มีภาวะซึมเศร้าหลังคลอด อันจะเป็นแนวทางในการวางแผนการพยาบาลมารดาครรภ์แรกที่เหมาะสมแบบองค์รวมและครอบคลุมมิติทางด้านจิตใจ

* Received 18 June 2021; Revised 21 August 2021; Accepted 2 October 2021

คำสำคัญ: ภาวะซึมเศร้า, หลังคลอด, มารดาครรภ์แรก

Abstract

Postpartum depression is a mood change. Emotions that occur between 6 weeks postpartum until 1 year postpartum are when postpartum mothers adjust to the role of motherhood. parenting including increased obligations If the mother after childbirth cannot face the changes that have occurred. would result in postpartum depression problems especially in first-term mothers who do not have experience in childbirth and maternity. which in today's society is more of a single-family Husband has to work outside the home. The burden of raising children must belong to the wife alone. As a result, the mother's mood and behavior changed from the original. coupled with social and economic changes in the present the burden of increasing expenses including psychosocial factors such as motherhood attitude self-esteem Childcare stress Mother's depression after giving birth relationship between spouses and social support. These are all factors that contribute to postpartum depression. The midwife therefore plays an important role in caring for the first-born mother. at all stages of pregnancy especially in the postpartum period both in terms of assessment for initial screening including prevention and surveillance of postpartum depression and the role of nurses in caring for when depression occurs. Therefore, this academic paper aims to present the content of postpartum depression. including the role of midwives in caring for first-time mothers with postpartum depression. This will be a guideline for planning an appropriate, holistic and holistic nursing care plan for the first mother.

Keywords: Depression, Postpartum, First-time mothers.

บทนำ

ภาวะซึมเศร้าหลังคลอด (postpartum depression) เป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ ซึ่งเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาตั้งแต่หลังคลอดบุตรจนกระทั่งถึง 1 ปี พบได้บ่อยในช่วง 6 สัปดาห์ภายหลังการคลอด (Pearlstein, T. et al., 2008) อุบัติการณ์ของภาวะซึมเศร้า ทั่วโลก พบมารดาหลังคลอดประมาณร้อยละ 13 ที่มีภาวะซึมเศร้าหลังคลอด และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น เป็นร้อยละ 19 (Michael, W. et al., 2013) ทางแถบยุโรปพบอุบัติการณ์ของการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดร้อยละ 13 (Demirchyan, A. et al., 2014) ในประเทศแถบแอฟริกา พบ

อุบัติการณ์การเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดร้อยละ 49.50 (Mohammed, E. S. et al., 2014) และในทวีปเอเชีย ประเทศจีนพบอุบัติการณ์ของการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดร้อยละ 10-20 (Li, L. et al., 2011) และจากการศึกษาขององค์การอนามัยโลก พบอุบัติการณ์การเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดในประเทศที่กำลังพัฒนาร้อยละ 20 (World Health Organization, 2015) ส่วนในประเทศไทยพบอุบัติการณ์การเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน และจากการสำรวจภาวะซึมเศร้าหลังคลอดในประเทศไทยในมารดาหลังคลอดจำนวน 1,723 ราย พบอุบัติการณ์ภาวะซึมเศร้าหลังคลอดร้อยละ 8.40 (Panyayong, B., 2013) พบอัตราการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอด ร้อยละ 18.45 (นภัสนันท์ สุขเกษม, 2559) และพบอัตราการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดเพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 18.86 (วรรณิ นวลฉวี, 2561) ทั้งนี้อาจมีความหลากหลายของอุบัติการณ์ ขึ้นอยู่กับเครื่องมือที่นำมาใช้ในการประเมิน ส่วนภาวะซึมเศร้าหลังคลอดในมารดาครั้งแรกพบอุบัติการณ์การเกิด ดังนี้ ในทวีปยุโรปพบอุบัติการณ์ของภาวะซึมเศร้าหลังคลอดในผู้ที่ เป็นมารดาครั้งแรกร้อยละ 13.20 ที่ 6 สัปดาห์หลังคลอด และพบร้อยละ 9.80 ที่ 12 สัปดาห์หลังคลอด (Leahy-Warren, P. et al., 2011) ในประเทศจีนพบอุบัติการณ์การเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดในผู้ที่ เป็นมารดาครั้งแรกร้อยละ 13.80 ที่ 6 สัปดาห์หลังคลอด (Gao, L. et al., 2009) สำหรับประเทศไทยพบอุบัติการณ์การเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดในมารดาครั้งแรกร้อยละ 64.17 (อักษรานัฐ ภัคศิสมัย, 2560)

ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอด คือ ปัจจัยทางด้านจิตสังคม ได้แก่ สถานะทางด้านเศรษฐกิจและสังคม สถานภาพสมรส การไม่ได้วางแผนการตั้งครรภ์หรือการตั้งครรภ์ที่ไม่ต้องการ ภาวะซึมเศร้าในระหว่างตั้งครรภ์ ภาวะเครียดจากการดูแลบุตร ภาวะเครียดในชีวิต การสนับสนุนทางด้านสังคม ความวิตกกังวลในระหว่างการตั้งครรภ์ สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส มีประวัติโรคซึมเศร้าก่อนตั้งครรภ์ ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของบุตร ภาวะอารมณ์เศร้าของมารดาหลังคลอด และความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (Beck, C. T., 2001) นอกจากนี้ยังพบว่าภาวะวิตกกังวลขณะตั้งครรภ์และแรงสนับสนุนทางสังคม เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดในมารดาหลังคลอด (วรรณิ นวลฉวี, 2561) พบว่ารายได้ของครอบครัว ความพึงพอใจในคู่สมรส การเปิดคำปรึกษาพยาบาล ประวัติสุขภาพจิตในอดีต จำนวนบุตร และแรงสนับสนุนจากคู่สมรส มีความสัมพันธ์ต่อการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอด และการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพจิตของหญิงหลังคลอด พบว่าระดับการศึกษา ปัญหาสุขภาพของบุตร จำนวนครั้งในการคลอดบุตร ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนหลังคลอด และบุคคลที่มารดาหลังคลอดอาศัยอยู่ด้วย รวมถึงทัศนคติการเป็นมารดาภายหลังคลอด

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอความรู้เกี่ยวกับความหมาย สาเหตุ ปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ผลกระทบของภาวะซึมเศร้าหลังคลอด รวมทั้งเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินภาวะซึมเศร้าหลังคลอด ซึ่งนำไปใช้คัดกรองเพื่อค้นหาหญิงตั้งครรภ์ที่อาจเสี่ยงต่อการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอด โดยพยาบาลผดุงครรภ์มีบทบาทสำคัญในการค้นหาและให้การช่วยเหลือ

หญิงตั้งครรภ์ตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์จนกระทั่งถึงหลังคลอด เพื่อป้องกันการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดต่อไป

ความหมายของภาวะซึมเศร้าหลังคลอด

ภาวะซึมเศร้าหลังคลอด หมายถึง กลุ่มอาการซึมเศร้าที่มีจุดเริ่มต้น และเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาหลังคลอด อาการที่ปรากฏคือ มีความรู้สึกสูญเสีย มีอารมณ์เศร้ารุนแรง รู้สึกวิตกกังวลมาก มีความคิดหมกมุ่น อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย ต้องการการพึ่งพาจากบุคคลอื่น นอนไม่หลับ เบื่ออาหาร มีความคิดในการทำร้ายตนเองและบุตร ภาวะซึมเศร้าหลังคลอดสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาตั้งแต่หลังคลอดบุตรจนกระทั่งถึง 1 ปี หลังคลอด และส่วนมากจะพบความชุกของภาวะซึมเศร้าหลังคลอดในช่วง 4-6 สัปดาห์หลังคลอด ซึ่งทั่วโลกจะพบอัตราการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดเพิ่มขึ้น

ภาวะซึมเศร้าหลังคลอดในมารดาครั้งแรก

การเป็นมารดาครั้งแรกมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของระบบสืบพันธุ์ ระบบขับถ่ายปัสสาวะ ระบบหัวใจและหลอดเลือด ระบบทางเดินอาหาร ระบบหายใจ ระบบกระดูก และระบบฮอร์โมน ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายเหมือนกับมารดาหลังคลอดทั่วไป ส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจภายหลังคลอด เป็นการปรับบทบาทการเป็นมารดา ทั้งในเรื่อง ทักษะคิด ความเชื่อ ภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ และสัมพันธภาพระหว่างบุตร มีการปรับเปลี่ยนหน้าที่จากภรรยาเป็นมารดา ความไม่สะดวกสบายภายหลังคลอด การเปลี่ยนแปลงภาพลักษณ์ของร่างกายทั้งในช่วงตั้งครรภ์ และหลังคลอด ซึ่งการปรับตัวต่อบทบาทการเป็นมารดาของรูบิน (Rubin, R., 1984) มี 3 ระยะ คือ ระยะพึ่งพาผู้อื่น คือช่วง 1-2 วัน หลังคลอด เป็นระยะที่มารดาต้องการการพึ่งพาจากผู้อื่น สนใจแต่ความสุขสบายของตนเองมากกว่านึกถึงบุตร ระยะกึ่งพึ่งพา คือช่วง 3-4 วันหลังคลอด เป็นระยะที่มารดาเริ่มช่วยเหลือตนเองได้มากขึ้น สนใจที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับการดูแลบุตร และระยะพึ่งพาตนเอง คือช่วง 10 วันหลังคลอดเป็นต้นไป เป็นระยะที่มารดากลับมาอยู่บ้าน สามารถดูแลตนเองและบุตรได้ดีขึ้น มีความสนใจที่จะพบหรือพูดคุยกับบุคคลภายนอกมากขึ้น โดยการปรับบทบาทการเป็นมารดาเป็นทักษะที่เกิดจากการเรียนรู้ ไม่ได้เกิดโดยสัญชาตญาณทั้งหมด กระบวนการของการเป็นมารดาเริ่มตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์จนกระทั่งถึงหลังคลอด มารดาที่สามารถปรับตัวต่อบทบาทการเป็นมารดาได้ ส่งผลให้มีความมั่นใจในการทำหน้าที่และการดูแลบุตร รวมทั้งการมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคลรอบข้าง หากมารดาไม่สามารถปรับตัวต่อบทบาทการเป็นมารดา อาจส่งผลให้กระบวนการการเป็นมารดาล้มเหลว และส่งผลให้มารดาเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอด สัมพันธภาพระหว่างมารดากับบุตรไม่ดี การเรียนรู้ของบุตรและพัฒนาการในด้านต่างๆเป็นไปอย่างล่าช้า เมื่อเทียบกับมารดาที่สามารถปรับตัวได้ (Lucci, T. K., & Otta, E., 2013) สำหรับภาวะซึมเศร้าหลังคลอดในผู้ที่

เป็นมารดาครั้งแรก ส่งผลให้มารดามีอารมณ์และพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปจากเดิม อาจเกิดเนื่องจากผู้ที่เป็นมารดาครั้งแรกยังไม่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูบุตร ขาดทักษะและความมั่นใจในการดูแลบุตร การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายและจิตใจที่เกิดขึ้น รวมไปถึงการเรียนรู้ต่อการปรับบทบาทใหม่ในการเป็นมารดาครั้งแรก ย่อมกระทำไ้ยากกว่ามารดาที่เคยมีประสบการณ์ในการเป็นมารดามาก่อน และพบว่าปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้ผู้ที่เป็นมารดาครั้งแรกเกิดความเครียด ก่อให้เกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดได้มากกว่ามารดาครรภ์หลัง (Foster, D. A. et al., 2008)

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะซึมเศร้าหลังคลอด

การเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดยังไม่ทราบแน่ชัด แต่อาจมีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางด้านชีวภาพ และปัจจัยทางด้านจิตสังคม ซึ่งปัจจัยทางด้านชีวภาพ ได้แก่ ฮอร์โมน เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านฮอร์โมนทั้งในขณะตั้งครรภ์และหลังคลอด โดยในขณะตั้งครรภ์มีการเพิ่มขึ้นของฮอร์โมนเอสโตรเจน (estrogen) และโปรเจสเตอโรน (Progesterone) และในช่วงหลังคลอดมีการลดลงของฮอร์โมนอย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจส่งผลต่อการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอด ส่วนปัจจัยทางด้านจิตสังคม พบว่ามีหลายปัจจัยที่สามารถทำนายการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดได้ ดังนี้

1. ภาวะซึมเศร้าในระหว่างการตั้งครรภ์ สามารถเกิดขึ้นได้ในช่วงระหว่างการตั้งครรภ์หรือทุกๆไตรมาสของการตั้งครรภ์ ซึ่งอาจเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมนในช่วงตั้งครรภ์ เกิดความไม่สุขสบายในขณะตั้งครรภ์ ได้แก่ อาการคลื่นไส้ อาเจียน เวียนศีรษะ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ส่งผลต่อการเกิดภาวะซึมเศร้าในขณะตั้งครรภ์ โดยเฉพาะในมารดาวัยรุ่น หากพบว่าเคยมีภาวะซึมเศร้าในระหว่างการตั้งครรภ์และหลังคลอดในครรภ์ก่อน จะพบโอกาสในการเกิดซึมเศร้าในครรภ์ต่อมาเพิ่มสูงขึ้น (มยุรัตน์ รักเกียรติ และประนอม พูลพัฒน์, 2563)

2. ภาวะเครียดจากการดูแลบุตร การเลี้ยงดูบุตรทำให้มารดาเกิดความเครียดและเป็นปัจจัยทำนายในการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอด จากการศึกษาในมารดา 55 ราย ที่ติดตามตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์จนกระทั่งถึง 3 เดือนหลังคลอด พบว่าทารกที่มีอารมณ์หงุดหงิดง่าย เลี้ยงยาก มีความสัมพันธ์กับระดับความรุนแรงของการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอด และพบว่ามารดาหลังคลอดครรภ์แรกหากเกิดความเครียด จะรับรู้ถึงแรงกดดันเพิ่มมากขึ้น ส่งผลต่อการเลี้ยงดูบุตร ทำให้เกิดปัญหาซึมเศร้าหลังคลอดตามมา (นลินี สิทธิบุญมา และคณะ, 2563)

3. ภาวะเครียดในชีวิต มารดาที่มีประสบการณ์หรือต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ในทางลบ ทำให้เพิ่มความเครียดทั้งในระยะตั้งครรภ์และหลังคลอด เช่น การเปลี่ยนสถานภาพการสมรส (การหย่าร้าง หรือการแต่งงานใหม่) การเปลี่ยนงาน หรือการที่ต้องเจอกับเหตุการณ์วิกฤติในชีวิต (อุบัติเหตุ, ปัญหาเรื่องค่าใช้จ่าย เป็นต้น) มารดาที่รับรู้ความเครียดในระดับปานกลางและระดับสูงมีความสัมพันธ์ต่อการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอด

ซึ่งมารดาที่มีความเครียดระดับสูงมีแนวโน้มที่จะมีความรุนแรงของโรค หากไม่ได้รับการดูแลรักษาอย่างต่อเนื่อง อาจกลายเป็นโรคจิตหลังคลอดได้ (Beck, C. T., 2001)

4. ภาวะวิตกกังวลในระหว่างการตั้งครรภ์ สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาในระหว่างการตั้งครรภ์หรือเกิดขึ้นได้ทุกไตรมาสของการตั้งครรภ์ ความวิตกกังวลทำให้เกิดความไม่สบายใจหรือรู้สึกหวาดกลัวต่อสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น รู้สึกไม่มีความสุขในขณะตั้งครรภ์ มารดาบางรายวิตกกังวลมาก มีผลต่อความเครียด ส่งผลให้ระยะการรอคลอดยาวนานขึ้น และยังส่งผลต่อเนื่องต่อการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอด (วัลยา เชาวน์พานิชย์เวช, 2555) และพบสูงมากขึ้นในมารดาวัยรุ่น เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายอย่างรวดเร็ว เกิดความวิตกกังวลต่อสภาพลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไป (มยุรัตน์ รักเกียรติ และประนอม พูลพัฒน์, 2563)

5. สัมพันธภาพระหว่างคู่สมรส หรือความพึงพอใจในคู่สมรสสามารถทำนายการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดได้ (Beck, C. T., 2001) จากการศึกษาพบว่ามารดาที่มีปัญหาเกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างคู่สมรสในระหว่างการตั้งครรภ์ และมารดาที่มีสัมพันธภาพกับคู่สมรสที่ไม่ดี ไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่หลังคลอด รวมทั้งไม่ช่วยเหลืองานบ้านและการดูแลบุตร ทำให้เพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอด (Abdollahi, F. et al., 2016)

6. การมีประวัติภาวะซึมเศร้า จากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบในการศึกษาของเบ็ค (Beck, C. T., 2001) พบว่ามารดาที่มีประวัติของภาวะซึมเศร้าก่อนการตั้งครรภ์ สามารถทำนายการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดได้ และมารดาที่เคยมีประวัติภาวะซึมเศร้าหลังคลอดในครรภ์ก่อน มีโอกาสเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดซ้ำได้ประมาณร้อยละ 25 เนื่องจากมารดามีปัญหาสุขภาพทางจิต การแสดงบทบาทการเป็นมารดาได้ไม่ดี ไม่อยากดูแลบุตร ทำร้ายบุตร ส่งผลในระยะยาวทำให้บุตรที่เกิดมาจากการเลี้ยงดูของมารดาเหล่านี้ มีปัญหาสุขภาพทางจิตเช่นเดียวกัน (วาสนา มั่งคั่ง และคณะ, 2562)

7. ลักษณะพื้นฐานอารมณ์ของบุตร เป็นลักษณะส่วนบุคคลของทารกแต่ละคน ทารกที่มีลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์ที่ไม่ดี เลี้ยงยาก จะมีอารมณ์ฉุนเฉียว โกรธง่าย ร้องไห้โดยไม่ทราบสาเหตุและร้องไห้บ่อย เพิ่มความเครียดให้กับมารดาในการดูแลบุตร ส่งผลให้มารดาเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอด (Beck, C. T., 2001)

8. ภาวะอารมณ์เศร้าของมารดาหลังคลอด เป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ ในช่วง 1-2 วันหลังคลอด สามารถเกิดขึ้นได้จนกระทั่งถึง 10 วัน ภายหลังคลอด อาการที่ปรากฏ เช่น รู้สึกวิตกกังวล ขาดความสนใจต่อสิ่งแวดล้อม ร้องไห้โดยไม่ทราบสาเหตุ อารมณ์แปรปรวนง่าย มารดาไม่สนใจดูแลบุตรการตอบสนองต่อสิ่งต่าง ๆ ลดลง ซึ่งเป็นปัจจัยสามารถทำนายการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดได้ (Beck, C. T., 1998) โดยหากมารดาหลังคลอดต้องเผชิญกับภาวะอารมณ์เศร้าหลังคลอด และได้รับการรักษาหรือการตอบสนองที่ไม่ถูกวิธี โอกาสเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น (ศุภรัตน์ ปรีชล, 2559)

9. สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ เป็นสถานะของแต่ละบุคคล เช่น รายได้ การศึกษา หรืออาชีพ โดยเฉพาะรายได้ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการวางแผนการดำเนินชีวิตและค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร หากมารดามีรายได้ที่จำกัด แต่ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายที่สิ้นเปลือง เช่น ค่าของใช้ที่เกี่ยวข้องกับบุตร ย่อมส่งผลให้มารดาเกิดความเครียด ทุกข์ใจ ไม่ต้องการอยากเลี้ยงบุตร เกิดปัญหาภาวะซึมเศร้าหลังคลอดตามมา (Beck, C. T., 2001)

10. สถานภาพสมรส เป็นการบ่งบอกสถานะความสัมพันธ์ของมารดาและคู่สมรส เช่น เป็นโสด แต่งงาน อยู่ด้วยกันกับสามี หรือหย่าร้าง ซึ่งสถานภาพสมรสสามารถทำนายการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดได้ (Beck, C. T., 2001) โดยสถานภาพสมรสมีความเกี่ยวข้องกับการได้รับแรงสนับสนุนจากคู่สมรส เนื่องจากสามีมีความสำคัญที่สุดกับมารดาหลังคลอด มีหน้าที่ในการดูแลปกป้องภรรยาและบุตร ช่วยแบ่งเบาภาระงานบ้าน และรับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่างๆ หากมารดาได้รับการดูแลสนับสนุนในสิ่งที่กล่าวไป โอกาสการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดจะลดน้อยลง (พรทิพย์ วงศ์วิเศษศิริกุล และคณะ, 2543) ต่างจากมารดาที่ไม่ได้แต่งงาน ต้องอยู่คนเดียวและดูแลบุตรเพียงลำพัง การเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดจะสูงขึ้น (Ihongbe, T. O. & Masho, S. W., 2017)

11. การตั้งครรภ์ที่ไม่ได้วางแผน/การตั้งครรภ์ที่ไม่ต้องการ เป็นการตั้งครรภ์ที่ไม่ได้วางแผนการตั้งครรภ์หรือความไม่พร้อมในการตั้งครรภ์ ซึ่งมีผลต่อจิตสังคมของมารดา ทำให้เกิดภาวะซึมเศร้าทั้งในระหว่างตั้งครรภ์และหลังคลอด (Beck, C. T., 2001) โดยเฉพาะในมารดาวัยรุ่นที่เป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกายและฮอร์โมน ทำให้มีความคิดอยากรู้ อยากลอง และพฤติกรรมทางเพศมีความเสี่ยงสูง ทำให้เกิดการตั้งครรภ์ โดยไม่ได้มีการวางแผนมาก่อน หรือแม้แต่การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ส่งผลให้เกิดความเครียดต่อการปรับบทบาทการเป็นมารดา เกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดได้ง่ายขึ้น (มยุรัตน์ รักเกียรติ และประนอม พูลพัฒน์, 2563)

12. ทักษะคิดการเป็นมารดา เป็นความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อในการเป็นมารดา ที่มีการแสดงออก และตอบสนองต่อบุคคล สิ่งของ หรือสถานการณ์ในทางบวกและทางลบ โดยมารดาที่มีทักษะคิดการเป็นมารดาในทางบวก มีความรู้สึกที่ดีในการเลี้ยงบุตร เชื่อว่าตนเองสามารถปฏิบัติหน้าที่ในการเป็นมารดาได้ดี โอกาสเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดอยู่ในระดับต่ำ แต่หากมารดามีทักษะคิดการเป็นมารดาในทางลบ เชื่อว่าตนเองไม่สามารถดูแลบุตรได้ และไม่สามารถทำหน้าที่การเป็นมารดาได้ การเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดจะสูงขึ้น (Sokol, L. E. et al., 2014)

13. ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เนื่องจากมารดาที่สามารถปรับตัวต่อบทบาทการเป็นมารดาได้มีความมั่นใจในการดูแลบุตรเชื่อมั่นในการทำหน้าที่ของตนเอง ส่งผลให้มารดามีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองในระดับสูง โอกาสเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดจะลดลง แต่ในทาง

ตรงกันข้าม หากมารดาที่ไม่สามารถปรับตัวต่อบทบาทการเป็นมารดาได้อย่างเหมาะสม ไม่สนใจและไม่มีความมั่นใจในการดูแลบุตร มารดาที่มีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับต่ำ โอกาสเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดจะเพิ่มสูงขึ้น (อักษรานัฐ ภัคดีสมัย, 2560)

14. การสนับสนุนทางสังคม จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่ามีผลเกี่ยวข้องกับการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอด หากมารดาไม่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมในระยะตั้งครรภ์และหลังคลอด ซึ่งอาจส่งผลต่อการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดได้สูงขึ้น โดยจะเกิดขึ้นได้มากในช่วงระยะ 6 สัปดาห์หลังคลอด แต่ในขณะเดียวกันมารดาหลังคลอดครั้งแรกที่อาศัยอยู่ในครอบครัวขยาย การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลในครอบครัวมากเกินไป อาจทำให้รู้สึกไร้ค่า ขาดอิสระ เหมือนถูกบังคับในการดูแลตนเองและบุตร ทำให้มารดาเกิดความสับสน และยังรบกวนการพักผ่อนทำให้เกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดเช่นเดียวกัน (นลินี สิทธิบุญมา และคณะ, 2563)

การดูแลมารดาครรภ์แรกที่มีภาวะซึมเศร้าหลังคลอด

1. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินภาวะซึมเศร้าหลังคลอด

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินภาวะซึมเศร้าหลังคลอดมีหลากหลายวิธีได้แก่ จากการสังเกต และ การใช้แบบสอบถาม ซึ่งส่วนมากจะใช้วิธีการประเมินจากการประเมินตนเอง (self-report measure of postpartum depression) ดังนี้

1.1 แบบสอบถามภาวะซึมเศร้าหลังคลอด (The Postpartum Depression Predictors Inventory [PDPI]) ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยเบค (Beck, C. T., 1998) เป็นแบบสอบถามเชิงสำรวจ ที่มีคำถามแบบกำหนดตัวเลือกไว้แล้ว เพื่อใช้สำรวจและประเมินการเกิดภาวะซึมเศร้าทั้งในระยะตั้งครรภ์และหลังคลอด ต่อมาเบค (Beck, C. T., 2001) ได้ศึกษาปัจจัยทำนายการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดพบว่ามีอีก 4 ปัจจัยที่สามารถทำนายการเกิดภาวะซึมเศร้าได้ นั่นคือ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง สถานภาพสมรส สถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ และการตั้งครรภ์ที่ไม่ได้วางแผนหรือการตั้งครรภ์ที่ไม่ต้องการ เบค (Beck, C. T., 2002) จึงได้พัฒนาแบบสอบถามเพื่อให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยการเพิ่มปัจจัยทำนายในแบบสอบถาม พัฒนามาเป็นแบบสอบถามภาวะซึมเศร้าหลังคลอด (Revision of The Postpartum Depression Predictors Inventory [PDPI-Revised]) ซึ่งแบบสอบถามนี้ไม่มีการกำหนดจุดตัดคะแนน แต่สามารถนำข้อมูลที่ได้จากการสอบถามไปใช้ในการวางแผนและให้การพยาบาล เพื่อป้องกันการเกิดภาวะซึมเศร้าทั้งในระยะตั้งครรภ์และหลังคลอด

1.2 แบบคัดกรองภาวะซึมเศร้าหลังคลอด (The Postpartum Depression Screening Scale [PDSS]) ที่สร้างขึ้นโดยเบคและเกเบล (Beck, C. T., & Gable, R. K., 2000) มีข้อคำถามทั้งหมด 35 ข้อ ประกอบไปด้วย องค์ประกอบ 7 ด้าน ได้แก่ แบบแผนการนอนหลับและการรับประทานอาหาร ความวิตกกังวล ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ ความผิดปกติด้านการรับรู้ การสูญเสียการเป็นตัวเอง ความรู้สึกผิดหรือความละอายใจ และ

ความคิดในการทำร้ายตนเอง แต่ละด้านประกอบด้วยข้อคำถามย่อยจำนวน 5 ข้อ คำตอบเป็นลักษณะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ถ้าเห็นด้วยเห็นด้วยมากน้อยเพียงใด ถ้าตอบ 1 หมายถึงไม่เห็นด้วย และถ้าตอบ 5 แสดงว่าเห็นด้วยอย่างยิ่ง คะแนนรวมทั้งหมด ตั้งแต่ 1-175 คะแนน จุดตัดคะแนนที่เหมาะสมคือ 80 คะแนน ซึ่งแสดงว่ามีภาวะซึมเศร้าหลังคลอด พบว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.83-0.94 และมีการนำมาใช้ในประเทศไทยโดยวิทยานิพนธ์ และคณะ (Vittayanont, A. et al., 2006) ที่นำมาแปลเป็นภาษาไทยและนำมาใช้ในมารดาหลังคลอด พบค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.90

1.3 แบบประเมินภาวะซึมเศร้า (The Center for Epidemiologic Studies-Depression Scale [CES-D]) ซึ่งพัฒนาโดยราดลอฟ (Radloff, L., 1977) นำมาใช้ในการประเมินภาวะซึมเศร้าในบุคคลทั่วไป เป็นแบบสอบถามถึงสภาวะอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองภายใน 7 วันที่ผ่านมา ซึ่งมีข้อคำถามทั้งหมด 20 ข้อ เป็นคำถามด้านบวกจำนวน 4 ข้อ และด้านลบ 16 ข้อ คำถามแต่ละข้อมีคะแนนตั้งแต่ 0-3 คะแนน มีจุดตัดของคะแนนที่เหมาะสมที่ 19 คะแนน ซึ่งมีการนำมาแปลเป็นภาษาไทย หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคในวัยรุ่นไทยได้เท่ากับ 0.86 ใช้คะแนนที่ 22 ซึ่งเป็นจุดตัดที่เหมาะสมกับการใช้คัดกรองภาวะซึมเศร้าได้ดีที่สุด

1.4 แบบประเมินภาวะซึมเศร้าหลังคลอด (The Edinburgh Postnatal Depression Scale [EPDS]) ที่พัฒนาขึ้นโดยคอกซ์และคณะ (Cox, J. L. et al., 1987) โดยปรับปรุงมาจากแบบประเมิน the Irritability, Depression and Anxiety Scale (IDA), the Hospital Anxiety and Depression Scale (HDA) และ the Anxiety and Depression Scale of Bedford and foulds โดยเลือก 21 ข้อคำถาม ไปทดลองใช้นำร่องในมารดาหลังคลอดจำนวน 63 ราย ที่มีภาวะซึมเศร้าและไม่มีภาวะซึมเศร้า จนเหลือข้อคำถามทั้งหมด 10 ข้อ ต่อมานำไปทดสอบความเที่ยงตรงโดยการนำไปทดลองใช้ในมารดาจำนวน 84 คน พบค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.87 ได้จุดตัดของคะแนน 12/13 ซึ่งในบางวิจัยไม่พบภาวะซึมเศร้า จึงลดจุดตัดร้อยละ 10 ได้จุดตัดคะแนนที่ 9/10 ซึ่งมีความไวร้อยละ 85 และแบบสอบถามนี้ถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายทั้งงานวิจัยในประเทศไทยและต่างประเทศ เพราะจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าแบบประเมิน EPDS มีความเหมาะสมในการใช้คัดกรองภาวะซึมเศร้าหลังคลอด เนื่องจากมีความสมบูรณ์ และใช้ได้ครอบคลุมในการคัดกรองภาวะซึมเศร้าหลังคลอดได้เป็นอย่างดี

2. บทบาทพยาบาลในการดูแลมารดาครรภ์แรกที่มีภาวะซึมเศร้าหลังคลอด

2.1 การประเมินและคัดกรองภาวะซึมเศร้าหลังคลอด ควรเริ่มมีการประเมินตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์ ขณะที่มารดามารับบริการฝากครรภ์ จนกระทั่งติดตามเยี่ยมบ้าน เพื่อประเมินภาวะแทรกซ้อนทางด้านร่างกายและจิตใจของมารดาหลังคลอด โดยเฉพาะการประเมินภาวะซึมเศร้าหลังคลอดอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งมารดากลับมาอยู่บ้าน เพราะในขณะ

อยู่โรงพยาบาลการประเมินและติดตามภาวะซึมเศร้าหลังคลอดยังคงปฏิบัติได้น้อย และมารดาบางคนยังไม่แสดงอาการในช่วงที่พักรักษาตัวที่โรงพยาบาล ดังนั้นการเยี่ยมบ้านเพื่อติดตามอย่างต่อเนื่องจึงเป็นบทบาทที่สำคัญของพยาบาลผดุงครรภ์ โดยพยาบาลผดุงครรภ์สามารถเลือกใช้แบบประเมินที่มีความเหมาะสมกับหญิงตั้งครรภ์ในแต่ละบุคคล ได้แก่ แบบสอบถามภาวะซึมเศร้าหลังคลอด PDPI, แบบคัดกรองภาวะซึมเศร้าหลังคลอด PDSS, แบบประเมินภาวะซึมเศร้าหลังคลอด CES-D และแบบประเมินภาวะซึมเศร้าหลังคลอด EPDS เพื่อคัดกรองเบื้องต้น และได้รับการส่งต่อข้อมูลในรายที่มีปัญหาทางสุขภาพจิตต่อไป นอกจากนี้ควรให้ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวในขณะตั้งครรภ์ คลอด และหลังคลอดรวมทั้งวิธีการเลี้ยงบุตร เพื่อให้มารดาได้คลายความวิตกกังวล มีความมั่นใจในการดูแลตนเองมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงหลังคลอด ที่สามารถเกิดภาวะเศร้าหลังคลอดได้ เช่น ร้องไห้โดยไม่มีเหตุผล หงุดหงิด เป็นต้น ซึ่งเป็นอาการที่เกิดขึ้นและสามารถหายได้เอง หากมารดาได้รับการดูแลที่ถูกต้องจากบุคลากรทางการแพทย์ และคนในครอบครัว และเมื่อประเมินแล้วพบว่ามีการรุนแรงจะได้ส่งต่อข้อมูลเพื่อรับการรักษาต่อไป และที่สำคัญควรมีการแนะนำแหล่งข้อมูลที่มารดาจะเข้าถึงได้ง่าย และสะดวกต่อการได้รับข้อมูล เพื่อเปิดโอกาสให้มารดาได้ระบายความรู้สึก ส่งเสริมความมั่นคงทางด้านอารมณ์ของมารดาได้ยิ่งขึ้น ลดการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดได้ (Caron, Z. et al., 2016)

2.2 การดูแลมารดาหลังคลอดครรภ์แรกที่มีภาวะซึมเศร้าหลังคลอด มารดาหลังคลอดควรได้รับกำลังใจและมีพยาบาลคอยให้คำแนะนำปรึกษา หากประเมินแล้วไม่สามารถดูแลบุตรได้ ควรได้รับการช่วยเหลือในการดูแลบุตร การทำกิจวัตรประจำวัน รวมทั้งให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการดูแล นอกจากนี้ควรจัดกิจกรรมกลุ่มบำบัด โดยให้มารดาที่เคยมีประสบการณ์จากภาวะซึมเศร้าหลังคลอดมาแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ การดำเนินชีวิต เพื่อการวางแผนจำหน่ายและดูแลติดตามอย่างต่อเนื่อง (คชารัตน์ ปรีชล, 2559) โดยการประยุกต์ใช้การดูแลมารดาหลังคลอดที่มีอารมณ์เศร้าหรือภาวะซึมเศร้าหลังคลอด ตามแนวคิดของเบคและดริสคอลล์ (Beck C. T., & Driscoll J.W., 2006) ซึ่งใช้โปรแกรมที่เรียกว่า “NURSE” มีรายละเอียด ดังนี้

N = nourishment (nutrition) and needs ได้แก่ การดูแลให้มารดาหลังคลอดได้รับอาหารและน้ำอย่างเพียงพอ เนื่องจากในช่วงหลังคลอดมารดามีการสูญเสียเลือด และสารน้ำในระหว่างการคลอด ร่างกายต้องการพลังงานเพื่อใช้ในการฟื้นฟูสภาพภายหลังคลอด โดยเฉพาะมารดาที่เลี้ยงบุตรด้วยนมมารดา ต้องใช้พลังงานเป็นอย่างมากที่สูญเสียไปในระหว่างการให้นมบุตร จึงควรได้รับพลังงานเพิ่มขึ้นอีกวันละประมาณ 300 แคลอรี ต่อน้ำวันละ 8-10 แก้วต่อวัน และแนะนำการรับประทานยาบำรุงครรภ์หลังคลอดอย่างต่อเนื่อง

U = understanding อธิบายให้มารดาหลังคลอดเข้าใจถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย ในการกลับสู่สภาพเดิม โดยเฉพาะในมารดาครรภ์แรก ที่ยังไม่เคยมี

ประสบการณ์ในการคลอด ดังนั้นพยาบาลควรให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวหลังคลอด รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ที่เกิดขึ้นภายหลังคลอด เพื่อป้องกันการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอด ทั้งนี้ในการให้ข้อมูลอาจให้สามีและญาติมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อที่จะได้เข้าใจและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ สามารถเฝ้าระวังดูแลหากเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดต่อไปได้ ดังนั้นพยาบาลควรให้ข้อมูลในช่วงวันที่ 3 หลังคลอด ซึ่งเป็นช่วงการปรับตัวในระยะ taking hold phase มารดาพร้อมที่จะเรียนรู้และรับฟังคำแนะนำเป็นอย่างดี

R = rest and relaxation ดูแลให้มารดาหลังคลอดพักผ่อนให้เพียงพอ เนื่องจากการพักผ่อนอย่างเพียงพอในช่วงหลังคลอดเป็นสิ่งสำคัญ เพราะมารดาหลังคลอดยังคงมีอาการเหนื่อย อ่อนเพลีย จากการรอกคลอดและการสูญเสียเลือดและสารน้ำในร่างกาย ในขณะที่คลอด มารดาหลังคลอดควรได้รับการพักผ่อนอย่างเพียงพอประมาณวันละ 6-8 ชั่วโมง นอกจากนี้ในช่วงหลังคลอดมารดาต้องมีการปรับตัวต่อบทบาทใหม่ในหลายๆด้าน โดยเฉพาะในมารดาครรภ์แรก ดังนั้นพยาบาลควรส่งเสริมให้สามีและคนในครอบครัวมีส่วนร่วมในการดูแลบุตร และแบ่งเบาภาระงานบ้านช่วยเหลือมารดา ให้มารดาได้พักผ่อนและมีเวลาส่วนตัว เพื่อช่วยลดความเครียดและความวิตกกังวลในการดูแลบุตร

S = spirituality ส่งเสริมความเชื่อเพื่อช่วยให้รู้สึกมีแหล่งพึ่งพาทางจิตใจ ดังนั้นควรมีการ ส่งเสริมให้มารดาหลังคลอดได้ทำกิจวัตรหรือกิจกรรม ทางศาสนาที่เหมาะสมตามความต้องการ

E = exercise การออกกำลังกายช่วยให้ร่างกายหลั่งสารเอ็นโดรฟิน การออกกำลังกายหลังคลอดช่วยให้มารดาหลังคลอดฟื้นฟูสภาพร่างกายได้เร็วยิ่งขึ้น ควรแนะนำการออกกำลังกายที่เหมาะสมกับมารดาหลังคลอด รวมทั้งท่ากายบริหารที่จะช่วยส่งเสริมการหายใจของแผล การขยับน้ำคาวปลา เพื่อให้มารดาหลังคลอดฟื้นตัวกลับเข้าสู่ภาวะปกติได้เร็วขึ้น

นอกจากนี้การดูแลมารดาหลังคลอดอย่างต่อเนื่องเมื่อจำหน่ายมารดากลับบ้านมาอยู่บ้านก็มีความสำคัญ เนื่องจากเป็นระยะแรกที่มารดาต้องปรับตัวในการดูแลบุตรและตนเอง รวมทั้งต้องการการสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลในครอบครัว โดยเฉพาะในมารดาครรภ์แรกที่ต้องการการสนับสนุนทางสังคมในทุกๆด้าน ซึ่งการติดตามเยี่ยมหลังคลอดเป็นการประเมินภาวะแทรกซ้อนที่อาจเกิดขึ้นหลังคลอด เพื่อค้นหาภาวะเสี่ยงที่เกิดขึ้น และส่งต่อข้อมูลเพื่อการช่วยเหลือต่อไป รวมทั้งการให้ข้อมูลการดูแลและส่งเสริมสุขภาพหลังคลอดจะช่วยลดการเกิดปัญหาหลังคลอดทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ลดโอกาสเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอด และเพิ่มช่องทางการเข้าถึงการบริการสุขภาพ

สรุป

การเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดเป็นหนึ่งในสาเหตุที่ทำให้มารดาหลังคลอดมีการเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพจิต โดยเฉพาะในมารดาครรภ์แรกที่ควรทราบสาเหตุและปัจจัยที่อาจก่อให้เกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอด เพื่อที่จะได้เฝ้าระวังและป้องกันไม่ให้เกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอด ดังนั้นมารดาหลังคลอดครรภ์แรกทุกรายควรได้รับการประเมินคัดกรองตั้งแต่แรกเริ่มที่ทราบว่ามีการ ซึ่งพยาบาลต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าหลังคลอด รวมทั้งการประเมินการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดโดยใช้เครื่องมือซึ่งมีอยู่หลากหลาย ได้แก่ EPDS, PDPI, PDSS และ CES-D โดยหากประเมินได้ว่ามารดาหลังคลอดครรภ์แรกมีความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะซึมเศร้าหลังคลอดจะได้วางแผนให้การดูแลช่วยเหลือได้อย่างทันทั่วถึง

เอกสารอ้างอิง

- ชารัตน์ ปรีชล. (2559). ภาวะซึมเศร้าหลังคลอด: การป้องกันและการดูแล. วารสารพยาบาล สภาวิชาชีพไทย, 9(2), 24-35.
- นภัสนันท์ สุขเกษม. (2559). ปัจจัยทำนายภาวะซึมเศร้าหลังคลอด. วารสารการพยาบาลและการดูแลสุขภาพ, 34(1), 61-69.
- นลินี สิทธิบุญมา และคณะ. (2563). ความเครียด การสนับสนุนทางสังคมและภาวะซึมเศร้าหลังคลอดของผู้ที่เป็นมารดาครั้งแรก. พยาบาลสาร, 47(2), 169-179.
- พรทิพย์ วงศ์วิเศษศิริกุล และคณะ. (2543). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล แรงสนับสนุนจากคู่สมรส การเปลี่ยนบทบาทการเป็นมารดา และอาการซึมเศร้า ภายหลังคลอด. ราชวิทยาลัยพยาบาลสาร, 6(3), 201-212.
- มยุรัตน์ รักเกียรติ และประนอม พูลพัฒน์. (2563). ความสุขและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะซึมเศร้าหลังคลอดในมารดาวัยรุ่น โรงพยาบาลนพรัตนราชธานี. วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 28(1), 38-47.
- วรรณิ นวลฉวี. (2561). ความสุขของภาวะซึมเศร้าหลังคลอดและปัจจัยทำนายภาวะซึมเศร้าหลังคลอด ในมารดาหลังคลอด. วารสารมจร.วิชาการ, 21(42), 65-71.
- วัลยา เชาวน์พานิชย์เวช. (2555). ความสุขและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะซึมเศร้าหลังคลอด ในโรงพยาบาลกลาง. วารสารโรงพยาบาลเจริญกรุงประชารักษ์, 8(1), 13-21.
- วาสนา มั่งคั่ง และคณะ. (2562). ภาวะบุคลิกภาพการซึมเศร้าของ หญิงหลังคลอด. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 28(ฉบับพิเศษ), 13-19.
- อักษรานัฐ กักดีสมัย. (2560). ปัจจัยทำนายภาวะซึมเศร้าหลังคลอดในผู้ที่เป็นมารดาครั้งแรก. พยาบาลสาร, 44(3), 19-29.

- Abdollahi, F. et al. (2016). Postpartum mental health in first-time mothers: a Cohort study, Iran. *Journal of Psychiatry and Behavioral Sciences*, 10(1):426-426.
- Beck C. T., & Driscoll J.W. (2006). Postpartum mood and anxiety disorder: a clinicians guide. Burlington: Jones and Bartlett Publishers Inc.
- Beck, C. T. (1998). A checklist to identify women at risk for developing postpartum depression. *Journal of Obstetric Gynecologic and Neonatal Nursing*, 27(1), 39-46.
- Beck, C. T. (2001). Predictors of postpartum depression. *Nursing Research*, 50(5), 275-285.
- Beck, C. T. (2002). Revision of the postpartum depression predictors inventory. *Journal of Obstetrics Gynecology & Neonatal Nursing*, 31(4), 394-402.
- Beck, C. T., & Gable, R. K. (2000). Postpartum depression screening scale: Development and psychometric testing. *Nursing Research*, 49(5), 272-282.
- Caron, Z. et al. (2016). Randomized controlled trial to prevent postpartum depression in mothers on public. *Journal affects disorder*, 1(189), 263-268.
- Cox, J. L. et al. (1987). Detection of postnatal depression: Development of the 10 item Edinburgh Postnatal Depression Scale. *British Journal of Psychiatry*, 150(6), 782-786.
- Demirchyan, A. et al. (2014). Rate and predictors of postpartum depression in a 22-year follow-up of a cohort of earthquake survivors in Armenia. *Archives of Women's Mental Health Journal*, 17(3), 229-237.
- Foster, D. A. et al. (2008). The early postnatal period: Exploring women's views expectations and experiences of care using focus groups in Victoria, Australia. *Biomed central pregnancy and childbirth*, 27(8). 1-11.
- Gao, L. et al. (2009). Depression, perceived stress, and social support among first-time Chinese mothers and fathers in the postpartum period. *Research in Nursing & Health*, 32(1), 50-58.
- Ihongbe, T. O. & Masho, S. W. (2017). Do successive preterm birth increase the risk of postpartum depressive symptoms. *Journal of Pregnancy*, 2017(1), 1-10.

- Leahy-Warren, P. et al. (2011). First-time mothers: Social support, maternal parental self-efficacy and postnatal depression. *Journal of Clinical Nursing*, 21(3-4), 388-397.
- Li, L. et al. (2011). Chinese version of the postpartum depression screening scale translation and validation. *Nursing Research*, 60(4), 231-239.
- Lucci, T. K., & Otta, E. (2013). Postpartum depression and child development in first year of life. *Estudos de Psicologia (Campinas)*, 30(1), 7-17.
- Michael, W. et al. (2013). Postpartum depression: current status and future directions. *Annual Review Clinical Psychology*, 2013(9), 379-407.
- Mohammed, E. S. et al. (2014). Predictors of postpartum depression among rural women in Minia Egypt: An epidemiological study. *Public Health*, 128(9), 817-824.
- Panyayong, B. (2013). Postpartum depression among Thai women: A national survey. *Journal of the Medical Association of Thailand*, 96(7), 761-767.
- Pearlstein, T. et al. (2008). Postpartum depression. *American Journal of Obstetrics & Gynecology*, 200(4), 357-364.
- Radloff, L. (1977). A self-report depression scale for research in the general population. *Applied Psychological Measurement*, 1(3), 385-401.
- Rubin, R. (1984). *Maternal identity and the maternal experience*. New York: Springer.
- Sockol, L. E. et al. (2014). The relationship between maternal attitudes and symptoms of depression and anxiety among pregnant and postpartum first-time mothers. *Archives of Women's Mental Health*: 17(3),199-212.
- Vittayanont, A. et al. (2006). Development of Postpartum Depression Screening Scale (PDSS): A Thai version for screening postpartum depression. *Journal of The Medical Association of Thailand*: 89(1), 1-7.
- World Health Organization. (2015). Maternal mental health. Retrieved september 15, 2016, from <https://www.who.int/teams/mental-health-and-substance-use/maternal-mental-health>

รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรด้วยเกษตรแบบยั่งยืน*

FARMER'S QUALITY OF LIFE WITH SUSTAINABLE AGRICULTURE DEVELOPMENT MODEL

วนิดา ศิริวรสกุล

Wanida Siriworasakul

วัชรินทร์ อินทพรหม

Wacharin Intaprom

วรรณพร บุญญาสถิตย์

Wannaporn Bunyasathit

ขจิตพรณ อมรปาน

Kajitphun Amornphan

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Phranakhon Rajabhat University, Thailand

E-mail: wanida@pnru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก 2) เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการเกษตรแบบยั่งยืนของเกษตรกรตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก และ 3) เพื่อขับเคลื่อนและประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการเกษตรแบบยั่งยืนของเกษตรกรตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 237 ครุฑเรือน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ เกษตรจังหวัด เกษตรอำเภอบ้านนา พัฒนาชุมชน และผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน รวม 14 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการทำเวทีกลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณภาพชีวิตของเกษตรกรในตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ก่อนการขับเคลื่อนรูปแบบ ($\bar{x}$ = 3.65) และหลังการขับเคลื่อนรูปแบบ ($\bar{x}$ = 3.99) 2) รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการทำการเกษตรแบบยั่งยืนของเกษตรกรตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ก่อนการขับเคลื่อนรูปแบบ ($\bar{x}$ = 3.28) และหลังการขับเคลื่อนรูปแบบ ($\bar{x}$ = 3.93) และ 3) ขับเคลื่อนและประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการทำการเกษตรแบบ

* Received 14 May 2021; Revised 22 August 2021; Accepted 17 October 2021

ยั่งยืนของเกษตรกรตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก ขับเคลื่อนโดยใช้การเผยแพร่ผ่านแผ่นพับ สื่อวีดิทัศน์ เว็บไซต์ และการประชุมกลุ่มเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจแก่เกษตรกร การประเมินด้วยเชิงคุณภาพ คือ การประชุมกลุ่มผู้นำชุมชนและผู้นำเกษตรกร ผลที่ได้จากการขับเคลื่อนรูปแบบ คือ เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดี รับรู้ข้อมูลข่าวสาร ภาครัฐภาคเอกชนเข้ามาสนับสนุน มีผู้ติดต่อมาเยี่ยมชมศูนย์เกษตรต้นแบบ และมาศึกษาเรียนรู้วิถีเกษตรกร

คำสำคัญ: รูปแบบ, การพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกร, เกษตรแบบยั่งยืน

Abstract

This research Its objectives are 1) to study the quality of life of farmers in Ban Na Sub-district, Ban Na District, Nakhon Nayok Province. 2) to study the model of quality-of-life development through sustainable agriculture of farmers in Ban Na Sub-district, Ban Na District, Nakhon Nayok Province and 3) to drive and evaluate the use of sustainable agriculture development model for farmers in Ban Na Sub-district, Ban Na District, Nakhon Nayok Province. It is a mixed research method with the quantitative research sample consisted of 237 households. The key informants of the qualitative research were agriculture, agriculture, Ban Na district, community development and every village headman, total 14 persons. The quantitative research instruments were questionnaires, interview form and focus group. Quantitative data analysis using statistics, percentage, mean and standard deviation. The results of the research revealed that 1) Quality of life of farmers in Ban Na Subdistrict, Ban Na District, Nakhon Nayok Province, before the model drive ($\bar{x}$ = 3.65) and after the model was driven ($\bar{x}$ = 3.99) 2) Development model of quality of life through sustainable agriculture of farmers in Ban Na Sub-district, Ban Na District, Nakhon Nayok Province, before the model drive ($\bar{x}$ = 3.28) and after the model was driven ($\bar{x}$ = 3.93) and 3) Driving and evaluating the use of the quality of life development model through sustainable agriculture for farmers in Ban Na Sub-district, Ban Na District, Nakhon Nayok Province. There are powered by publishing through brochures, video media, websites and group meetings to educate farmers. The qualitative assessment was a meeting of community leaders and farmer's leaders. The result of the driving model is that farmers have a better quality of life, get information, the private sector came to

support. There were contacts to visit the model agriculture center and come to learn the way of farmers.

Keywords: Model, Quality of Life Development in Agriculture, Sustainable Agriculture

บทนำ

ประเทศไทยประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตร วิธีการทำการเกษตรของเกษตรกรยังคงทำการเกษตรในรูปแบบเดิมตามที่เคยทำมาตั้งแต่บรรพบุรุษ แต่ด้วยสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ทำให้ทำการเกษตรแบบเดิมที่เคยใช้แรงงานคน ใช้ปุ๋ยจากมูลสัตว์ เปลี่ยนมาเป็นการใช้เครื่องจักรและใช้สารเคมีประกอบ เกษตรกรทำการเกษตรแต่ไม่คุ้มทุน ด้วยเหตุผลดังกล่าวพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ได้ทรงเล็งเห็นถึงปัญหาของเกษตรกรจึงได้ค้นหาวิถีทางที่จะทรงช่วยเหลือเกษตรกรให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขและยั่งยืนภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

การยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ โดยยึดหลักพอประมาณและความมีเหตุผล รวมทั้งมีการทำการเกษตรแบบผสมผสาน เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืช อย่างเหมาะสมกับบริบทของตัวเองและชุมชน ขณะเดียวกันก็มีความรู้ความเข้าใจพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน ส่งผลให้เกษตรกรมีความสุข มีรายได้เพียงพอ มีชุมชนที่เข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ สุขภาพสมบูรณ์ และมีจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การที่จะยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ได้ตามเป้าหมายของการพัฒนาเกษตรกรให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืน ต้องอาศัยความร่วมมือและการบูรณาการนวัตกรรมให้ได้อย่างเหมาะสม

จังหวัดนครนายกมีเกษตรกรร้อยละ 36.85 ของประชากรทั้งหมด มีพื้นที่ทำการเกษตรประมาณร้อยละ 55.55 ของพื้นที่จังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการทำนา และรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนของจังหวัดนครนายกเท่ากับ 18,517 บาทต่อเดือน ซึ่งต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยของครัวเรือนของครัวเรือนทั่วประเทศซึ่งมีรายได้เฉลี่ย 20,940 บาท ต่อเดือน คุณภาพชีวิตของเกษตรกรมักต่ำกว่าอาชีพอื่น ๆ เนื่องจากมีรายได้ค่อนข้างต่ำ ส่วนหนึ่งเกิดจากชาวนายังใช้วิธีการทำนาแบบเกษตรกร 1.0 เป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยวซึ่งเป็นการผลิตจำนวนมากตามระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลง ทำให้ผลผลิตต่ำกว่ามาตรฐานใช้ปุ๋ยเคมีอย่างต่อเนื่อง และส่งผลต่อสุขภาพเกษตรกรเนื่องจากการใช้สารเคมีมากเกินไป (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด, 2563)

คุณภาพชีวิตของเกษตรกรในตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก สามารถดำเนินการได้ด้วยการพัฒนาการเกษตร 4.0 เป็นการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการ

เกษตรที่ได้รับการยอมรับมาพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ตามศาสตร์พระราชา คือ “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) คือ การทำความเข้าใจ ปัญหา บริบท สภาพ ณ ปัจจุบัน (เข้าใจ) การอบรมให้ความรู้ (เข้าถึง) และการพัฒนา (การทดลองนำร่อง) เป็นลักษณะของการพัฒนาการเกษตรให้เป็นเกษตรกรยุคไทยแลนด์ 1.0 + 4.0 (วิถีกษตรกรแบบดั้งเดิม + ธุรกิจเพื่อสังคม) เป็นการบูรณาการการทำงานตามวิถีปกติไปพร้อมกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เพื่อให้ชาวนายังคงใช้วิถีชีวิตแบบเดิม แต่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ด้วยการพัฒนาแบบ (Model) ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของ เกษตรกร รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการเกษตรแบบยั่งยืน เพื่อขับเคลื่อนและ ประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการเกษตรแบบยั่งยืนของเกษตรกรตำบล บ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทการเกษตรที่สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก
2. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการทำการเกษตรแบบยั่งยืนของเกษตรกรตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก
3. เพื่อขับเคลื่อนและประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการทำการเกษตรแบบยั่งยืนของเกษตรกรตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรในเขตตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก จำนวน 11 หมู่บ้าน จำนวน 237 ครัวเรือน
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เกษตรจังหวัด เกษตรอำเภอบ้านนา พัฒนาชุมชน และผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน 11 หมู่ 14 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การวิจัยเชิงปริมาณเครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม แบบประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคิร์ท (Likert scale)
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่

2.1 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบ กึ่งโครงสร้าง เพื่อสัมภาษณ์ในประเด็น การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืนระดับคุณภาพชีวิตเกษตรกร และรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในตำบลบ้านนาแบบยั่งยืน

2.2 แบบสังเกต เพื่อสังเกตสภาพแวดล้อมและชีวิตความเป็นอยู่

2.3 การยืนยันรูปแบบ โดยการจัดทำเวทีเพื่อนำเสนอรูปแบบที่พัฒนาได้ กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญและตัวแทนเกษตรกร และใช้มิติที่ประชุมเป็นมติ หลักในการสรุปความเห็นผ่านแบบฟอร์มที่ระบุความเห็น คือเห็นด้วยหรือปรับปรุง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองและโดยมีเกษตรกรอำเภอเป็นผู้ช่วยในการจัดเก็บข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. หลังจากได้ข้อมูลผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาหาค่าสถิติ โดยใช้สถิติ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการจัดทำเวทีระดมความคิดเห็นผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์เพื่อสรุปตามประเด็นหลัก ประเด็นรอง และนำเสนอ ตามวัตถุประสงค์ต่อไป

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล	ก่อนขับเคลื่อนรูปแบบฯ		หลังขับเคลื่อนรูปแบบฯ	
	คำตอบ	ร้อยละ	คำตอบ	ร้อยละ
1. เพศ	หญิง 143 คน	60.3	หญิง 141 คน	59.5
2. อายุ	มากกว่า 50 ปีขึ้นไป	70.5	มากกว่า 50 ปีขึ้นไป	64.1
3. ระดับการศึกษา	ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	49.4	มัธยม/ปวช.	46.4
4. รายได้ครัวเรือนรวมปี	50,001–100,000 บาท	34.2	50,001–100,000 บาท	31.2
5. หนี้สินครัวเรือน	ไม่เกิน 100,000 บาท	48.5	ไม่เกิน 100,000 บาท	48.5
6. พื้นที่ทำการเกษตร	ไม่เกิน 10 ไร่	52.3	ไม่เกิน 10 ไร่	46.8
7. ที่ดินในการทำเกษตร	ที่ดินของตนเอง	67.1	ที่ดินของตนเอง	53.2
8. ประสบการณ์ในการทำเกษตร	มากกว่า 20 ปีขึ้นไป	32.1	มากกว่า 20 ปีขึ้นไป	32.5

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล

ก่อนขับเคลื่อนรูปแบบฯ จำนวน 237 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 60.3 มีมากกว่า 50 ปีขึ้นไป ร้อยละ 70.5 มีการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ร้อยละ 49.4 มีรายได้ 50,001 – 100,000 บาท ร้อยละ 34.2 มีหนี้สินไม่เกิน 100,000 บาท ร้อยละ 48.5 มีพื้นที่ไม่เกิน 10 ไร่ ร้อยละ 52.3 มีที่ดินของตนเอง ร้อยละ 67.1 และมีประสบการณ์มากกว่า 20 ปีขึ้นไป ร้อยละ 32.1

หลังขับเคลื่อนรูปแบบฯ จำนวน 237 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 59.5 มีมากกว่า 50 ปีขึ้นไป ร้อยละ 64.1 มีการศึกษาระดับมัธยม/ปวช. ร้อยละ 46.4 มีรายได้ 50,001 – 100,000 บาท ร้อยละ 31.2 มีหนี้สินไม่เกิน 100,000 บาท ร้อยละ 48.5 มีพื้นที่ไม่เกิน 10 ไร่ ร้อยละ 46.8 มีที่ดินของตนเอง ร้อยละ 53.2 และมีประสบการณ์มากกว่า 20 ปีขึ้นไป ร้อยละ 32.5

1. คุณภาพชีวิตของเกษตรกรในตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการพัฒนาคูณภาพชีวิตของเกษตรกร ด้วยการทำการเกษตร การทำการเกษตรแบบยั่งยืน

การทำการเกษตรแบบยั่งยืน	ก่อนปฏิบัติ		ระดับ คุณภาพชีวิต	หลังปฏิบัติ		ระดับ คุณภาพชีวิต
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านเศรษฐกิจ	3.21	.964	ปานกลาง	3.90	.686	มาก
2. ด้านสิ่งแวดล้อม	3.37	.942	ปานกลาง	3.96	.739	มาก
3. ด้านสังคม	3.25	.969	ปานกลาง	3.94	.723	มาก
รวม	3.28	.958	ปานกลาง	3.93	.716	มาก

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การพัฒนาคูณภาพชีวิตของเกษตรกรด้วยการทำการเกษตร การทำการเกษตรแบบยั่งยืน โดยรวมก่อนปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.28) และหลังปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.93)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า หลังปฏิบัติมีระดับความพอใจเพิ่มขึ้นทุกด้าน ดังนี้ ด้านเศรษฐกิจ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.21) และหลังปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.90) ด้านสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.37) และหลังปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.96) ด้านสังคม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.25) และหลังปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.94)

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคุณภาพชีวิตเกษตรกร

คุณภาพชีวิตเกษตรกร	ก่อนปฏิบัติ		ระดับ คุณภาพชีวิต	หลังปฏิบัติ		ระดับ คุณภาพชีวิต
	$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านจิตใจ	3.74	.839	มาก	3.95	.688	มาก
2. ด้านสังคม	3.59	.891	มาก	3.99	.717	มาก
3. ด้านเศรษฐกิจ	3.55	.851	มาก	4.00	.716	มาก
4. ด้านสุขภาพ	3.72	.810	มาก	4.00	.694	มาก
รวม	3.65	.848	มาก	3.99	.704	มาก

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตเกษตรกร โดยรวมก่อนปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.65) และหลังปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.99)

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า หลังปฏิบัติมีระดับความพอใจเพิ่มขึ้นทุกด้าน ดังนี้ ด้านจิตใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.74) และหลังปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.95) ด้านสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.59) และหลังปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.99) ด้านเศรษฐกิจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.55) และหลังปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.00) ด้านสุขภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.72) และหลังปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.00)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตเปรียบเทียบ ก่อน-หลังขับเคลื่อนรูปแบบฯ
เชิงคุณภาพ

คุณภาพชีวิต	ก่อนขับเคลื่อนรูปแบบฯ	หลังขับเคลื่อนรูปแบบฯ
1. ด้านจิตใจ	วิตกกังวลเกี่ยวกับการดำรงชีวิต ทำงานหนักเพื่อให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ละเลยเพื่อนบ้านและขาดความมั่นใจต่อการมีอาชีพเกษตรกร	มีทัศนคติที่ดีต่อการทำการเกษตร ยึดหลักการเดินทางสายกลางตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รู้สึกเอื้ออาทร สวดมนต์ไหว้พระ ห่วงแทนและอยากให้ลูกหลานกลับมาสืบทอด
2. ด้านสังคม	เมื่อเพื่อนบ้านเกิดปัญหา มีการให้ความช่วยเหลือต่อกันแต่ยังไม่มาก การแบ่งปันความรู้ ภูมิปัญญา ไปมาหาสู่ตามที่มีกิจกรรมทางประเพณี แบ่งปันผลผลิตเมื่อมีกิจกรรมร่วมกัน	ความตื่นตัวในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน รู้จักห่วงแหนทรัพยากรในท้องถิ่น ตระหนักและอยากอนุรักษ์ เผยแพร่องค์ความรู้ให้ชุมชนเป็นที่รู้จัก แลกเปลี่ยนความรู้และผลผลิตร่วมกันมากขึ้น มีการร่วมมือกันในการพัฒนาชุมชน
3. ด้านเศรษฐกิจ	มีเงินฝากจากการทำเกษตรน้อย รายได้ไม่สม่ำเสมอ มีรายจ่ายมากกว่ารายได้ ผลผลิตใช้ยังชีพ ขาดการแปรรูปและจัดจำหน่ายอย่างเป็นระบบ	มีความผูกพันต่ออาชีพ หาความรู้พัฒนาผลผลิต ทำการเกษตรแบบปลูกพืชเลี้ยงสัตว์หลายชนิด หมุนเวียนขายผลผลิตและแปรรูปได้ตลอดปี หลังจากมหาวิทยาลัยเข้ามาดูแล เกษตรกรมีความตื่นตัวที่จะพัฒนาการเกษตร และนำผลผลิตจากการเกษตรมาหารายได้เพิ่มขึ้น
4. ด้านสุขภาพ	เกษตรกรบางส่วนมีการซื้ออาหาร มาทาน มีการปลูกพืชเพื่อยังชีพเป็นหลัก เกษตรกรมีปัญหาสุขภาพ เช่น นอนไม่หลับ มีความกังวลต่อรายได้และห่วงลูกหลาน	ปลูกพืชผักหมุนเวียนไว้ทานและแปรรูปในการจำหน่าย สุขภาพแข็งแรง มีความสุข เข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการทำการเกษตรอย่างยั่งยืน หลังมหาวิทยาลัยเข้ามาส่งเสริมช่วยกระตุ้นให้การเกษตรตระหนักความสำคัญของการปลูกผักและเลี้ยงสัตว์ปลอดสารพิษ

2. รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการทำการเกษตรแบบยั่งยืนของเกษตรกรตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการทำการเกษตรแบบยั่งยืนของเกษตรกรตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

3. ขั้นตอนและประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยการทำการเกษตรแบบยั่งยืนของเกษตรกรตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก

กระบวนการที่ 1 ผู้วิจัยได้เชิญผู้นำชุมชนและผู้เกี่ยวข้อง มาประชุมเพื่อนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลทุกด้าน และนำเสนอรูปแบบที่ค้นพบเพื่อปรับปรุงให้สมบูรณ์

กระบวนการที่ 2 หาแนวทางการขับเคลื่อน โดยการคัดเลือกมีต้นแบบการทำการเกษตรในแต่ละด้าน เช่น เกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ เกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

และเกษตรยั่งยืน ซึ่งที่ประชุมได้คัดเลือกต้นแบบแบบการทำเกษตรยั่งยืน เป็นของหมู่ที่ 3 บ้านดงยาง

กระบวนการที่ 3 นักวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ได้เชิญเกษตรกรต้นแบบมาทำความเข้าใจ สอบถามความพร้อมและความต้องการให้การช่วยเหลือปรับปรุงการทำเกษตรเพิ่มเติมจากนักวิจัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และนักวิจัยลงมือช่วยปรับสถานที่ให้ความรู้ในการบริหารจัดการและจัดทำความรู้ของชุมชน

กระบวนการที่ 4 เผยแพร่ความรู้ให้กับเกษตรกรและผู้สนใจ ผ่านกิจกรรมประชุม เวทีกลุ่มการขับเคลื่อนผ่านสัมมนาและลงสำรวจพื้นที่ในชุมชน เผยแพร่ความรู้ให้กับเกษตรกรและผู้สนใจ มีการประชุม จัดเวทีกลุ่ม การเผยแพร่ผ่านแผ่นพับ สื่อออนไลน์ เว็บไซต์ ยูทูบ (<http://bannalearningcenter.com>) และรวบรวมไว้ในศูนย์เรียนรู้เกษตรนวัตกรรมบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก เกษตรกรมีทัศนคติที่ดีต่อการทำการเกษตร ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการทำการเกษตรอย่างยั่งยืน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันพัฒนาการเกษตร และนำผลผลิตมาแปรรูปมีรายได้เพิ่มขึ้น ให้ความสำคัญกับการปลูกผักและเลี้ยงสัตว์ปลอดสารพิษ

อภิปรายผล

คุณภาพชีวิตของเกษตรกรก่อนดำเนินการวิจัย มีการทำการเกษตรแบบพึ่งพาสารเคมีบางส่วน เช่น ยาฆ่าแมลงและปุ๋ยเคมี ทำให้เกิดต้นทุนในการทำการเกษตร หลังการดำเนินการวิจัยเกษตรกรมีความเข้าใจหลักการทำการเกษตรแบบยั่งยืนมากขึ้น เกษตรกรสนใจนำวัสดุเพื่อใช้ในชุมชนมาใช้ทำปุ๋ยหมักและยาฆ่าแมลงที่ได้จากวัสดุหรือพืชทดแทน ช่วยให้เกิดการประหยัดต้นทุน ลดรายจ่าย ซึ่งสอดคล้องกับ มิ่งสรรพ ขาวสอาด และคณะ ที่ได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนไว้ว่า การนำทรัพยากรอื่นมาใช้ทดแทนซึ่งหาได้จากชุมชนจะช่วยให้เกิดผลตอบแทนที่สูงขึ้น รวมทั้งยังช่วยลดต้นทุนในการดำเนินการ (มิ่งสรรพ ขาวสอาด และคณะ, 2542)

ด้านสิ่งแวดล้อม การทำการเกษตรแบบยั่งยืนของเกษตรกรตำบลบ้านนามีการทำเกษตรแบบดั้งเดิม มีการทำการเกษตรแบบให้เหมาะสมกับแหล่งน้ำตามธรรมชาติและรักษาสภาพดินในระดับปานกลาง แต่หลังจากการขับเคลื่อนการวิจัยเพื่อเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับการทำการเกษตรแบบยั่งยืน เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นและพร้อมจะรักษาสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยเลิกการเผาซึ่งข้าว การทำนา ทำสวน หาพืชมาปลูกหมุนเวียนเพื่อรักษาสภาพดินและทำนาโดยหาพันธุ์ข้าวที่ทนต่อปริมาณน้ำที่น้อยของอำเภอบ้านนา โดยปรับเปลี่ยนมาปลูกข้าวหอมมะลิแบบอินทรีย์ทดแทน ซึ่งข้าวหอมมะลิมีคุณสมบัติประการหนึ่งคือ ไม่ต้องก้น้ำมาก ซึ่งเกษตรกรเข้าใจและให้ความสำคัญต่อการรักษาสภาพแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วรวิญญู เวียงอำพล ที่ว่าการพัฒนาแบบยั่งยืนชุมชนควรให้

ความสำคัญกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยยังคงสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติให้เหมือนเดิมที่สุด ไม่ควรให้ธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไปมากนักหรือถ้าจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงต้องชดเชยหรือทดแทนให้ธรรมชาติเปลี่ยนแปลงเสียหายน้อยที่สุด (วรัญญ เวียงอำพล, 2546) และสอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ที่กล่าวไว้ว่าวิธีการพัฒนาต้องยึดหลักให้มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและดำรงชีวิตให้สอดคล้องท้องถิ่นกับธรรมชาติ (พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ.ปยุตโต), 2552)

ด้านสังคม ก่อนการขับเคลื่อนรูปแบบฯ ในตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา มีการพึ่งพาหรือแลกเปลี่ยนความรู้และใช้แรงงานในชุมชนระดับปานกลาง หลังการขับเคลื่อนรูปแบบฯ ผลปรากฏว่าเกษตรกรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนมากขึ้นและมีการใช้แรงงานในชุมชนมากขึ้น พึ่งพาอาศัยกัน มีกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับเอกสารของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ว่า ความยั่งยืนควรให้คนในสังคมเอื้อประโยชน์ต่อกัน เป็นสังคมคุณภาพ มีการพัฒนาคนในชุมชนให้มีสมรรถนะสูงขึ้นและเป็นสังคมที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้คุณภาพชีวิตของเกษตรกรตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2556)

ด้านจิตใจ หลังการขับเคลื่อนรูปแบบฯ พบว่า ด้านจิตใจของเกษตรกรมีความสุข มีจิตใจที่เข้มแข็ง พอใจกับสิ่งที่มีอยู่และไหว้พระ สวดมนต์ เพื่อความสงบของจิตใจมากขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรมีความพอเพียง ดำรงชีวิตอย่างเข้าใจสภาพแวดล้อมและธรรมชาติ เกิดความสงบของจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization) ที่อธิบายว่า การรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับตำแหน่งของชีวิตในบริบทของสังคมที่เขาอาศัยอยู่และสัมพันธ์กับเป้าหมายของชีวิต ความคาดหวังมาตรฐานและความสัมพันธ์ของคนกับค่านิยมมีผลต่อร่างกายและจิตใจ (World Health Organization, 2020)

ด้านสังคม ก่อนการขับเคลื่อนรูปแบบฯ คุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อได้ดำเนินการวิจัยและให้ความรู้ด้านการทำการเกษตรแบบยั่งยืนแล้ว พบว่า สังคมของเกษตรกรมีความสัมพันธ์และเกื้อกูลกันมากขึ้น มีการเอื้ออาทรต่อกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Krahn, G. L. et al. ที่อธิบายว่าคนมีความผูกพันทางสังคมและความใกล้ชิดสนิทสนม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคุณภาพชีวิตที่ดี (Krahn, G. L. et al., 2014)

ด้านเศรษฐกิจ ก่อนการขับเคลื่อนรูปแบบฯ คุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง หลังการขับเคลื่อนรูปแบบฯ พบว่า คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจของเกษตรกรสูงขึ้นอยู่ในระดับมาก ซึ่งเกิดจากการสามารถยืมชีพโดยเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน มีการปลูกพืชและแปรรูปพืชผักผลไม้เพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนลดรายจ่ายในชีวิตประจำวัน ผ่านการทำการเกษตรแบบผสมผสาน สามารถมีผลผลิตหมุนเวียนได้ตลอดปี สอดรับกับผลสำรวจคุณภาพชีวิตของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ที่ว่า คุณภาพชีวิตของประชาชนมีความยั่งยืนเนื่องจากดำรงชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ 1) มีความพอประมาณ พอดี ในการดำรงชีวิต ไม่มาก ไม่น้อย

จนเกินไป 2) มีเหตุผลในการตัดสินใจในการดำเนินการกิจและผลผลิต รอบคอบ 3) ครอบครัวยังมีภูมิคุ้มกัน เข้าใจหลักการเก็บออม และรับรู้เข้าใจร่วมกันในครอบครัว 4) มีความระมัดระวังในการใช้ชีวิตประจำวัน เข้าใจอาชีพและสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น เพื่อนำมาปรับใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม และ 5) สามารถปรับตัว เช่น ประยุกต์การทำงานเกษตรและแปรรูปผลผลิตให้เหมาะสมต่อสภาพของสังคมได้ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561)

ด้านสุขภาพ ก่อนการขับเคลื่อนรูปแบบฯ คุณภาพชีวิตอยู่ในระดับปานกลาง หลังการขับเคลื่อนรูปแบบฯ พบว่า คุณภาพชีวิตของเกษตรกรมีระดับมากขึ้น เนื่องจากเกษตรกรหันมาให้ความสำคัญต่อการดูแลสุขภาพ ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ โดยไม่ใช้สารเคมี ทำให้สุขภาพแข็งแรง ไม่ได้รับผลกระทบจากยาฆ่าแมลงหรือสารเคมีต่าง ๆ สภาพแวดล้อม อากาศ สภาพน้ำมีความปลอดภัย สารเคมีในน้ำลดลง เกษตรกรมีอาหารรับประทานเพียงพอในการทำการเกษตรแบบยั่งยืน ซึ่งประเด็นสำคัญของสุขภาพคือการมีความสุขในการปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ โดยไม่ใช้สารเคมี สุขภาพแข็งแรงจากการทำการเกษตร ซึ่งสุขภาพมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตตามแนวคิดของ Krahn, G. L. et al. ที่กล่าวว่าคุณภาพชีวิตประกอบไปด้วย สุขภาพร่างกายที่แข็งแรง ไม่เจ็บป่วย มีพลัง (Krahn, G. L. et al., 2014) และสอดคล้องกับแนวคิดของ Dijkers, M. P. J. M. ที่กล่าวว่าคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพเป็นดัชนีวัดที่สำคัญ ของคุณภาพชีวิตและสุขภาพที่ดีเกิดจากความสมดุลในชีวิตและการดำรงชีพที่ปราศจากความเจ็บป่วย (Dijkers, M. P. J. M., 2005)

รูปแบบคุณภาพชีวิตของเกษตรกรด้วยการทำการเกษตรแบบยั่งยืน จึงเป็นการผสมผสานหลักความสมดุลในการดำรงชีวิตกับหลักการทำการเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ และเกษตรแบบพอเพียงของเกษตรกร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิตของเกษตรกร มีการทำการเกษตรแบบยั่งยืน ประกอบด้วย ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสุขภาพ หลังการขับเคลื่อนรูปแบบฯ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ก่อนการขับเคลื่อนรูปแบบฯ มีการทำการเกษตรแบบพึ่งพาสารเคมีบางส่วน เช่น ยาฆ่าแมลงและปุ๋ยเคมี ทำให้เกิดต้นทุนในการทำการเกษตร เป็นต้น หลังการขับเคลื่อนรูปแบบฯ เกษตรกรมีความเข้าใจหลักการทำการเกษตรแบบยั่งยืนมากขึ้น สนใจนำวัสดุเหลือใช้ในชุมชนมาใช้ทำปุ๋ยหมักและยาฆ่าแมลงที่ได้จากวัสดุหรือพืชทดแทน ทำให้เกิดการประหยัดต้นทุน ลดรายจ่าย คุณภาพชีวิตของเกษตรกรด้วยการทำการเกษตรแบบยั่งยืน จึงเป็นการผสมผสานหลักความสมดุลในการดำรงชีวิตกับหลักการทำการเกษตรแบบผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ และเกษตรแบบพอเพียง ซึ่งมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) การทำการเกษตรแบบยั่งยืนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เกษตรตำบล เกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรร่วมมือในการขยายรูปแบบการทำการเกษตรแบบยั่งยืน โดยทำความเข้าใจกับเกษตรกรอย่างต่อเนื่องและควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อประกวดเกษตรกรต้นแบบและผลผลิตของ

เกษตรกร 2) คุณภาพชีวิตของเกษตรกร หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีงบประมาณที่เกี่ยวข้องในการดูแลและขับเคลื่อนคุณภาพชีวิต ควรนำผลการวิจัยด้านสุขภาพ และด้านสังคมของเกษตรกรไปขยายผล โดยมีการจัดกิจกรรมส่งเสริม ให้ความรู้ และจัดกิจกรรมอบรม การสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน 3) กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำชุมชน ควรส่งเสริมการสร้างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและจัดกิจกรรมถ่ายทอด ความรู้ของชุมชนในศูนย์เรียนรู้เกษตรนวัตวิถีของตำบลบ้านนา เพื่อขับเคลื่อนการทำเกษตร กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชนเป็นการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นมิให้สูญหาย และ 4) จัด ประชาสัมพันธ์ต้นแบบการทำเกษตรแบบยั่งยืนให้เป็นแหล่งการท่องเที่ยวของชุมชนผ่านสื่อ ต่าง ๆ และช่องทางการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2556). รายงานประจำปี 2556 ของกระทรวง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม.
- กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด. (2563). แผนยุทธศาสตร์ จังหวัด นครนายก. นครนายก: กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดนครนายก.
- พระพรหมคุณาภรณ์, (ป.อ.ปยุตฺโต). (2552). การศึกษาทั่วไปเพื่อพัฒนามนุษย์. (ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศูนย์บริหารจัดการศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มิ่งสรรพ ขาวสอาด และคณะ. (2542). รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาเพื่อกำหนดทิศทางการ วิจัยในการแก้ไขปัญหาเร่งด่วนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม : ศึกษากรณี หลักเกณฑ์และเครื่องชี้วัด. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วรัญญู เวียงอำพล. (2546). การจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาบัณฑิตศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). สสำรวจคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างยั่งยืน ตามหลัก เศรษฐกิจพอเพียง พ.ศ. 2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวง ดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ.
- Dijkers, M. P. J. M. (2005). Quality of life of individuals with spinal cord injury: a review of conceptualization, measurement, and research findings. *Journal of rehabilitation research and development*, 42(3), 87-100.

- Krahn, G. L. et al. (2014). Development and psychometric assessment of the function-neutral health-related quality of life measure. *American journal of physical medicine & rehabilitation*, 93(1), 56-74.
- World Health Organization. (2020). Measuring Quality of Life. (online). Retrieved April 14, 2020, from <http://www.who.int/healthinfo/survey/whoqol-qualityoflife/en/>

ความพึงพอใจต่อสื่อประชาสัมพันธ์วิถีทัศน์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ
และชาติพันธุ์ ในรูปแบบภาษาจีน-อังกฤษ-ไทย อำเภอหนองหญ้าปล้อง
จังหวัดเพชรบุรี*

THE SATISFACTION WITH PUBLIC RELATIONS MEDIA ON HEALTH
AND ETHNIC TOURISM ROUTES IN CHINESE-ENGLISH-THAI
LANGUAGE FORMAT NONG YA PLONG DISTRICT PHETCHABURI

กมลทิพย์ รักเกียรติยศ

Kamontip Rakkiattiyod

มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี

Phetchaburi Rajabhat University, Thailand

E-mail: li_yu_jie@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อสื่อประชาสัมพันธ์วิถีทัศน์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและชาติพันธุ์ ในรูปแบบภาษาจีน-อังกฤษ-ไทย อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพร่วมกัน การจัดเก็บข้อมูลใช้วิธีการให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม จำนวน 369 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม จำนวน 3 ตอน ตรวจสอบความยากและอำนาจจำแนก และได้มีการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบจากผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1.ผลการสร้างแบบสอบถามเรื่องความพึงพอใจที่มีต่อสื่อประชาสัมพันธ์วิถีทัศน์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและชาติพันธุ์ ในรูปแบบภาษาจีน-อังกฤษ-ไทย อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี มีค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ (IOC) โดยรวมเท่ากับ 0.98 2.นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความพึงพอใจเกี่ยวกับสื่อประชาสัมพันธ์วิถีทัศน์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและชาติพันธุ์ ในรูปแบบภาษาจีน-อังกฤษ-ไทย อำเภอหนองหญ้าปล้อง ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ 4.04 อยู่ในระดับมาก สามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังต่อไปนี้ (1) ด้านความเหมาะสมของรูปแบบ มีผลการประเมินระดับมาก (ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$) คือ 3.92 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คือ 0.80 (2) ด้านภาษา มีผลการประเมินระดับมาก (ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$) คือ 4.21 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คือ 0.85 (3) ด้านการนำไปใช้ มีผลการประเมินระดับมาก (ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$) คือ 3.99 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คือ 0.70 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความ

* Received 7 July 2021; Revised 30 August 2021; Accepted 20 October 2021

ประทับใจสื่อประชาสัมพันธ์วิถีทัศน์เป็นอย่างมาก เนื่องจากสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ ทั้งยังช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกด้วย

คำสำคัญ: พฤติกรรมนักท่องเที่ยว ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว สื่อประชาสัมพันธ์

Abstract

This research article aims to study the satisfaction towards public relations media on health and ethnic tourism routes in Chinese-English-Thai language format Nong Ya Plong District by using a combination of quantitative and qualitative research methods. The data were collected by questionnaire and focus group of 4,741 foreign tourists who had been to Nong Ya Plong District during Jan -May. The data were analyzed by tarayaman of 369 people. The research tool consists of four parts: a questionnaire survey, Content validity of the developed test was verified by the item-objective congruency (IOC) index. The results of the research can be summarized as follows. 1. The results of creating a questionnaire on satisfaction with public relations media, video, health tourism routes and ethnicity. in Chinese-English-Thai format Nong Ya Plong District Phetchaburi Province It has an overall objective content compliance index (IOC) of 0.98. 2. The results of the study showed that foreign tourists' satisfaction with public relations, health, and ethnic tourism routes in Chinese-English-Thai language format Nong Ya Plong District, was at a high level of 4.04 It can be divided into three aspects as follows: (1)an appropriated form with high level (average $\bar{X}$ =3.92 , standard deviation =0.80) (2) In terms of language, there is a substantial high level, the (average $\bar{X}$ = 4.21 , standard deviation =0.85) (3) The results show that the method is strongly effective(average $\bar{X}$ = 3.99 , standard deviation =0.70). Most of the samples were highly impressed with the video public relations media. because it can meet the needs of the target group It also helps to promote tourism as well.

Keywords: Tourist behaviour; Tourist satisfaction; Public relations media

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนับเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทอย่างมากต่อเศรษฐกิจของไทย ซึ่งรัฐบาลได้มีนโยบายที่จะผลักดันให้การท่องเที่ยวของประเทศเติบโตอย่างต่อเนื่อง เช่น

การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ การกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ท้องถิ่น การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การยกระดับภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวในสายตานักท่องเที่ยวทั่วโลก และยังเป็นการยกระดับการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวของประเทศอีกด้วย เพื่อเป็นการปรับปรุงการให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวกให้ได้มาตรฐานสากล ดังนั้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานและพร้อมที่จะรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติของแต่ละชุมชนจึงมีความจำเป็นอย่างมากในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมท่องเที่ยว (Tourism Industry) ประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภท ทั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง และธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อม หรือธุรกิจต่าง ๆ ที่สนับสนุนการซื้อบริการของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ถือได้ว่าเป็น การส่งออกสินค้าที่มองไม่เห็นด้วยสายตา (Invisible Export) เพราะเป็นการซื้อด้วยเงินตราต่างประเทศ การผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่นักท่องเที่ยวซื้อจะต้องมีการลงทุน ซึ่งผลประโยชน์จะตกอยู่ในประเทศและจะเป็นการสร้างงานและสร้างอาชีพในอีกหลายแขนง เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ทางด้านสังคม การท่องเที่ยวเป็นการพักผ่อนคลาย ความตึงเครียด พร้อมกับการได้รับความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไป อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงเป็นแหล่งที่มาของรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศ ซึ่งจะมีส่วนช่วยสร้างเสถียรภาพให้กับดุลการชำระเงินได้เป็นอย่างมาก นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังมีบทบาทช่วยกระตุ้นให้มีการนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง ที่ผู้อยู่ในท้องถิ่นได้เก็บมาประดิษฐ์เป็นหัตถกรรมพื้นบ้าน ขายเป็นของที่ระลึกสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งสรุปได้ว่าบทบาทและความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ฉันทิช วรรณถนอม, 2552) หากพิจารณาข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวปี พ.ศ.2563 พบว่านักท่องเที่ยวต่างชาติส่วนใหญ่ของประเทศไทยนั้นเป็นนักท่องเที่ยวชาวจีน โดยมีจำนวนมากถึง 1,249,910 คน รองลงไปได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย จำนวน 619,451 คน ประเทศรัสเซีย จำนวน 587,167 คน ประเทศลาว จำนวน 380,917 คน และประเทศญี่ปุ่น จำนวน 320,331 ล้านคน (กรมการท่องเที่ยว, 2564) จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นว่ามีนักท่องเที่ยวหลากหลายเชื้อชาติเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย

หากจะกล่าวถึงสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดเพชรบุรีแล้วนั้น นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักจะคุ้นเคยกับแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอชะอำ อำเภอเมืองหรืออำเภอบ้านลาด หากแต่ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและยังไม่ใช่ที่รู้จักมากนักในหมู่นักท่องเที่ยวคือแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอหนองหญ้าปล้อง โดยอำเภอหนองหญ้าปล้องเป็นอำเภอขนาดใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่ทางตอนเหนือและตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งนับเป็น 1 ใน 2 อำเภอของจังหวัดเพชรบุรีที่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศพม่า ทำให้มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ จะเห็นได้จากคำขวัญของอำเภอหนองหญ้าปล้องที่กล่าวไว้ว่า “พริกกะเหรี่ยงเผ็ด รสเด็ดมะละกอ เทียวงานข้าวหอมผ้าทอสามเรือน เยือนน้ำพุร้อน พักผ่อน กระดังลา งามตาอ่างแม่ประจันต์ เชื่อมสัมพันธ์

กะเหรี่ยงไทยทรงดำ” จากคำขวัญดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าอำเภอนองหลวงป่าปล้องเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมทั้งชาวไทย และชาวไทยเชื้อสายกระเหรี่ยงทำให้มีประเพณี และวัฒนธรรมแตกต่างหลากหลาย มีการทอผ้าและออกแบบลายผ้าพื้นเมืองเป็นของตนเอง มีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ป่าชุมชน และแหล่งการทำเกษตรแบบอินทรีย์ เป็นต้น ด้วยส่วนใหญ่แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอนองหลวงป่าปล้องนั้น ยังขาดความพร้อมในหลายด้าน เช่น การประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้และการให้บริการนักท่องเที่ยว เป็นต้น โดยสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ยังสามารถที่จะพัฒนาต่อยอดในด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อท้องถิ่นอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนการท่องเที่ยวก่อให้เกิดประโยชน์ในการช่วยรักษาสีงแวดล้อม กล่าวคือ เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้น ย่อมทำให้ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวขึ้น ๆ เห็นคุณค่าของสิ่งแวดลอมที่เป็นทรัพยากรสำคัญในการท่องเที่ยว ซึ่งจะก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมช่วยกันรักษาสภาพภูมิทัศน์ของสิ่งแวดลอมในชุมชน เพื่อสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น และสามารถอาศัยรายได้จากการท่องเที่ยวมาสนับสนุนในการดูแลรักษาสิ่งแวดลอมของแหล่งท่องเที่ยวขึ้น ๆ อันเป็นการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า (ฉันทขรรณอม, 2552)

การพัฒนาด้านการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนจำเป็นต้องดำเนินการอย่างมีระบบและกระบวนการที่มีประสิทธิภาพโดยต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ จากหลายภาคส่วน ได้แก่ ณาจารย์ นักศึกษา องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและชาวชุมชนในอำเภอนองหลวงป่าปล้อง จึงควรมีการจัดทำสื่อเพื่อประชาสัมพันธ์ ในการส่งเสริมการตลาด หรือ Promotion media เพื่อการโฆษณาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและชาติพันธุ์ของจังหวัดเพชรบุรี ส่วนใหญ่พบข้อมูลการท่องเที่ยวจังหวัดเพชรบุรีผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ประเภทสื่ออินเทอร์เน็ตมากที่สุด รองลงมาคือพบผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ (เมธาวิน สารยาน, 2557) ซึ่งในยุคศตวรรษที่ 21 อันเป็นยุคแห่งโลกไร้พรมแดน สื่ออินเทอร์เน็ตได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นมาทดแทนกับสื่อมวลชน องค์กรขนาดใหญ่ทั้งของรัฐและเอกชนเริ่มให้ความสนใจทำประชาสัมพันธ์ และโฆษณาผ่านช่องทางสื่อสารสมัยใหม่ในรูปแบบของอินเทอร์เน็ตมากขึ้น โดยใช้เป็นสื่อเสริมจากสื่ออื่น ๆ เพื่อการประชาสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมาย สากลทั่วโลก (อดิศักดิ์ อนันัน, 2540) ตลอดจนเพื่อการสร้างภาพลักษณ์และการประชาสัมพันธ์องค์กร (ศิริวรรณ ศรีวิซุพงษ์, 2542) ด้วยกระแสแห่งความนิยมในรูปแบบการสื่อสารสมัยใหม่ผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต ทำให้เกิดแนวโน้มว่านักประชาสัมพันธ์ยุคศตวรรษที่ 21 จึงต้องพัฒนาปรับปรุงความรู้ความสามารถในด้านคอมพิวเตอร์ เพื่อให้สามารถนำวิดิทัศน์เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ได้อย่างเกิดประสิทธิภาพสูงสุด การทำการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในอำเภอนองหลวงป่าปล้องนั้น ควรทำในรูปแบบวิดิทัศน์ที่ใช้เผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต วิดิทัศน์เป็นสื่อมัลติมีเดียที่สามารถช่วยเล่าเรื่องราวต่างๆ ด้วยภาพและเสียงเป็นส่วนประกอบทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่านและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ วิดิทัศน์เป็นสื่อในลักษณะที่นำเสนอเป็นภาพเคลื่อนไหวและ

สร้างความต่อเนื่องของการกระทำของวัตถุจากเรื่องราวต่างๆ สร้างความรู้สึกใกล้ชิดกับผู้ชม เป็นสื่อที่เข้าถึงง่าย มีความรวดเร็ว (ปิยะดนัย วิเคียน, 2549)

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงปัญหาและช่องทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ทั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดทำวิจัยเพื่อประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและชาติพันธุ์ ในรูปแบบจีน-อังกฤษ-ไทย ในอำเภอหนองหญ้าปล้องเป็นที่เรียบร้อยแล้วนั้น ผู้วิจัยยังอยากศึกษาความพึงพอใจของสื่อประชาสัมพันธ์วิถีทัศนคติการท่องเที่ยวในรูปแบบภาษาจีน-อังกฤษ-ไทย อำเภอหนองหญ้าปล้องว่ามีความพึงพอใจในด้านรวมรวมถึงข้อเสนอแนะ เพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงวิถีทัศนคติที่ใช้เป็นสื่อประชาสัมพันธ์มีความเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวอย่างแท้จริง อีกทั้งเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างแบบสอบถาม เรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อสื่อประชาสัมพันธ์ วิถีทัศนคติเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและชาติพันธุ์ ในรูปแบบภาษาจีน-อังกฤษ-ไทย ในอำเภอหนองหญ้าปล้องให้มีประสิทธิภาพ โดยได้ค่าดัชนีความสอดคล้องโดยรวม (IOC) 0.50 ขึ้นไป

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อสื่อประชาสัมพันธ์วิถีทัศนคติเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและชาติพันธุ์ ในรูปแบบจีน-อังกฤษ-ไทย ในอำเภอหนองหญ้าปล้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าความพึงพอใจต่อสื่อประชาสัมพันธ์วิถีทัศนคติเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและชาติพันธุ์ในรูปแบบภาษาจีน-อังกฤษ-ไทย อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบวิธีการศึกษาตามขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เข้าไปท่องเที่ยวในช่วงเดือนมกราคม ถึง พฤษภาคม พ.ศ. 2562 คิดเป็นจำนวนประชากร 4741 คน (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) มีประชากรที่ทำการวิจัยประกอบด้วยนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์การท่องเที่ยวในอำเภอหนองหญ้าปล้อง โดยมีขั้นตอน ดังนี้ การกำหนดขนาด กลุ่มตัวอย่างคำนวณจากสูตรของทาโรยามาเน (Yamane, T., 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % โดยใช้ความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม 5%

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

การศึกษาครั้งนี้ประชากรกลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชาชนในพื้นที่ 4741 คน ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 369 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

2.เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ขั้นเตรียมการ

2.1.1 ผู้วิจัยสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้เดินทางท่องเที่ยวในอำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อสื่อประชาสัมพันธ์วิถีทัศน์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและชาติพันธุ์ ในรูปแบบภาษาจีน-อังกฤษ-ไทย อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี จากนั้นนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาสรุป เพื่อนำไปสู่การแก้ไข

2.1.2 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจต่อสื่อประชาสัมพันธ์วิถีทัศน์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและชาติพันธุ์ ในรูปแบบภาษาจีน-อังกฤษ-ไทย อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำไปสร้างเครื่องมือสำหรับการทำวิจัยต่อไป

2.2 ขั้นสร้างเครื่องมือ

2.2.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อสื่อประชาสัมพันธ์วิถีทัศน์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและชาติพันธุ์ ในรูปแบบภาษาจีน-อังกฤษ-ไทย อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยมีลักษณะเป็นแบบตอบคำถาม(check list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อสื่อประชาสัมพันธ์วิถีทัศน์แหล่งท่องเที่ยวอำเภอหนองหญ้าปล้อง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า(Rating scale) 5 ระดับ คือ

มากที่สุด	5	คะแนน
มาก	4	คะแนน
ปานกลาง	3	คะแนน
น้อย	2	คะแนน
น้อยที่สุด	1	คะแนน

จากนั้นนำเกณฑ์การประเมินมาพิจารณาระดับความถี่ซึ่งมีเกณฑ์ในการพิจารณา (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2542) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21 – 5.00	หมายถึง	มีความพึงพอใจมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.41 – 4.20	หมายถึง	มีความพึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ย 2.61 – 3.40	หมายถึง	มีความพึงพอใจปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.81 – 2.60	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.80	หมายถึง	มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-ended) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเสนอแนะเพิ่มเติม

2.2.2 นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยรวม (IOC) มีค่าเท่ากับ 0.98 หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่เสร็จสมบูรณ์แล้วไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยนี้ดำเนินการตามหลักจริยธรรมการวิจัยในคนตามข้อกำหนดของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) นักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมการวิจัยได้รับการชี้แจงรายละเอียดการวิจัยและยินยอมให้ข้อมูลโดยสมัครใจทุกคน ดังนี้

3.1 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามได้ไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง

3.2 นำผลการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ

4. วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

4.1 หาประสิทธิภาพของแบบสอบถามตามค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

4.2 ผู้วิจัยได้นำข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบกับความเรียง

4.3 ผู้วิจัยนำข้อมูลความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอหนองหญ้าปล้อง และสื่อที่ใช้เพื่อประชาสัมพันธ์ มาทำการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบน

4.4 ผู้วิจัยทำข้อมูลมาสรุปแต่ละด้านแล้วนำเสนอในรูปแบบความเรียง

ผลการวิจัย

1. ผลการสร้างแบบสอบถามเรื่องความพึงพอใจต่อสื่อประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและชาติพันธุ์ในรูปแบบภาษาจีน-อังกฤษ-ไทย อำเภอหนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการสร้างแบบสอบถามเรื่องความพึงพอใจต่อสื่อประชาสัมพันธ์
เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและชาติพันธุ์ในรูปแบบภาษาจีน-อังกฤษ-ไทย อำเภอหนองหญ้า
ปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

รายการ	ด้านความเหมาะสมของรูปแบบ	ด้านภาษา	ด้านการนำไปใช้	รวม
ค่า IOC	0.97	1.00	0.97	0.98

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามเรื่องความพึงพอใจต่อสื่อประชาสัมพันธ์
เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและชาติพันธุ์ในรูปแบบภาษาจีน-อังกฤษ-ไทย อำเภอ
หนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี มีค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) โดยรวมเท่ากับ
0.98 มีความสอดคล้องสามารถนำไปใช้ได้

2. ผลการศึกษา ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่
และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2 จำนวน ร้อยละ เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายการ	จำนวน (n)	ร้อยละ
1. ชาย	67	18.15
2. หญิง	302	81.85
รวม	369	100.00

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จำแนกเป็น
เพศชาย จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 18.15 และเพศหญิง จำนวน 302 คน คิดเป็นร้อยละ
81.85

3. ผลการศึกษาคความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อสื่อประชาสัมพันธ์
ทัศนเส้นทางท่องเที่ยวเชิง สุขภาพและชาติพันธุ์ ในรูปแบบภาษาจีน-อังกฤษ-ไทย อำเภอหนอง
หญ้าปล้อง มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของนักเที่ยว
ชาวต่างชาติที่มีต่อสื่อประชาสัมพันธ์(๓=369)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ผลการประเมินคุณภาพ
1. ด้านความเหมาะสมของ รูปแบบ	3.92	0.80	ระดับมาก
2. ด้านภาษา	4.21	0.85	ระดับมาก
3. ด้านการนำไปใช้	3.99	0.70	ระดับมาก
รวม	4.04	0.78	ระดับมาก

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มีต่อสื่อประชาสัมพันธ์วิถีทัศน์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและชาติพันธุ์ ในรูปแบบภาษาจีน - อังกฤษ - ไทย อำเภอหนองหงั่วปล้อง โดยภาพรวมมีผลการประเมินระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.78) สามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังต่อไปนี้ (1) ด้านความเหมาะสมของรูปแบบ มีผลการประเมินระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.80) (2) ด้านภาษา มีผลการประเมินระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$, (S.D.) = 0.85) (3) ด้านการนำไปใช้ มีผลการประเมินระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.70)

4. ผลการศึกษาจากแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ นั้น ได้มีข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นเพิ่มเติมที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวและสื่อประชาสัมพันธ์ของอำเภอหนองหงั่วปล้อง สามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านแหล่งท่องเที่ยว โดยภาพรวมนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าควรมีการช่วยกันดูแลและรักษาสถานที่ท่องเที่ยวให้คงสภาพไว้ดังเดิม

ด้านสื่อประชาสัมพันธ์ โดยภาพรวมนักท่องเที่ยวให้ความเห็นว่า สื่อที่มีทำให้เข้าใจถึงประวัติความเป็นมาของแหล่งท่องเที่ยวละแห่งมากขึ้น จึงควรมีการนำสื่อไปเผยแพร่ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อไป

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการศึกษาความพึงพอใจของสื่อประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและชาติพันธุ์ ในรูปแบบภาษาจีน-อังกฤษ-ไทย อำเภอหนองหงั่วปล้อง สามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายได้ดังนี้

1. ผลการสร้างแบบสอบถาม พบว่า ประสิทธิภาพของแบบสอบถามเรื่องประเมินความพึงพอใจของสื่อประชาสัมพันธ์วิถีทัศน์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและชาติพันธุ์ ในรูปแบบภาษาจีน-อังกฤษ-ไทย อำเภอหนองหงั่วปล้อง มีค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) โดยรวมเท่ากับ 0.98 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

2. ผลการวิจัย พบว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความพึงพอใจเกี่ยวกับสื่อประชาสัมพันธ์วิถีทัศน์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและชาติพันธุ์ ในรูปแบบภาษาจีน-อังกฤษ-ไทย อำเภอหนองหงั่วปล้อง ในภาพรวมมีผลการประเมินในระดับมาก โดยให้ความเห็นว่าสื่อที่ใช้มีรูปแบบที่ทันสมัย ด้านภาษา ใช้ภาษาได้เหมาะสมและเข้าใจง่าย ด้านการนำไปใช้ สื่อวิถีทัศน์ที่มีง่ายต่อการใช้และช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวและคนในชุมชนอีกด้วย ความพึงพอใจเป็นความรู้สึก มีความสุขเมื่อบุคคลได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมายที่ต้องการหรือตามแรงจูงใจ ซึ่งความพึงพอใจของผู้รับบริการเป็นความคิดเห็นของผู้รับบริการที่

ได้รับจากผู้ให้บริการและจัดเป็นเกณฑ์ประเมินด้านผลลัพธ์ด้วยและเป็นระดับของความสอดคล้องระหว่างความคาดหวังของผู้รับบริการในอุดมคติกับการรับรู้ของผู้มารับบริการที่ได้ (Hinshaw A. S. & Atwood J. R., 1982) สอดคล้องกับแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจของ ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ ได้กล่าวว่าการใช้สื่อประชาสัมพันธ์และความพึงพอใจของผู้รับสาร โดยเน้นความสำคัญกับการตัดสินใจเลือกประเภทของสื่อและเนื้อหาของสื่อที่สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคลได้ จนนำไปสู่ความพึงพอใจที่มีต่อสื่อ (ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ, 2528) สามารถกล่าวได้ว่าความพึงพอใจต่อการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์โครงการเที่ยวไทย ส่งผลทางบวกกับพฤติกรรมการตัดสินใจท่องเที่ยวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (พิจิตรา มงคลศรีพิพัฒน์, 2559) โดยภาพรวมแล้วกลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจอยู่ในเกณฑ์มากซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อสื่อประชาสัมพันธ์วิถีทัศน์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและชาติพันธุ์ ในรูปแบบภาษาจีน-อังกฤษ-ไทย อำเภอนองหญ้ายาล้าง โดยรวมและเป็นรายงานผลการวิจัยสรุป ได้ดังนี้ 1. นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความพึงพอใจเกี่ยวกับสื่อประชาสัมพันธ์วิถีทัศน์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและชาติพันธุ์ ในรูปแบบภาษาจีน-อังกฤษ-ไทย อำเภอนองหญ้ายาล้าง พบว่า ภาพรวมนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อสื่อประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและชาติพันธุ์ ในรูปแบบภาษาจีน-อังกฤษ-ไทย อำเภอนองหญ้ายาล้าง ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ 4.04 สามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังต่อไปนี้ (1) ด้านความเหมาะสมของรูปแบบ มีผลการประเมินระดับมาก (ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ คือ 3.92 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คือ 0.80) (2) ด้านภาษา มีผลการประเมินระดับมาก (ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ คือ 4.21 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คือ 0.85) (3) ด้านการนำไปใช้ มีผลการประเมินระดับมาก (ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ คือ 3.99 มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คือ 0.70) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความประทับใจต่อสื่อประชาสัมพันธ์วิถีทัศน์เป็นอย่างมาก เนื่องจากสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ ทั้งยังช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวอีกด้วย 1. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอนองหญ้ายาล้าง จังหวัดเพชรบุรี 2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในจังหวัดเพชรบุรี 3. ควรมีการศึกษาแนวทางประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อเป็นช่องทางการสื่อสาร และใช้เป็นข้อมูลในการประชาสัมพันธ์ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2564). สถิตินักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเข้าประเทศไทย ปี 2563 (จำแนกตามสัญชาติและถิ่นที่อยู่). เรียกใช้เมื่อ 20 เมษายน 2564 จาก <http://tourism2.tourism.go.th/home/details/11/221/25516>
- กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เข้าไปท่องเที่ยวในช่วงเดือนมกราคม ถึง พฤษภาคม พ.ศ. 2562. เรียกใช้เมื่อ 20 เมษายน 2564 จาก <https://secretary.mots.go.th/policy/>
- ฉันทิช วรรณณอม. (2552). ความหมายและความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2564 จาก <https://tourismatbuu.wordpress.com>
- ปิยะดนัย วิเคียน. (2549). แนวคิดการผลิตสื่อวีดีโอและวีดิทัศน์. เรียกใช้เมื่อ 5 สิงหาคม 2564 จาก <https://krupiyadanai.wordpress.com>
- พิจิตรา มงคลศรีพิพัฒน์. (2559). พฤติกรรมการเปิดรับ และความพึงพอใจต่อสื่อประชาสัมพันธ์โครงการเที่ยวไทยเท่ กับพฤติกรรมการตัดสินใจท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไทย. ใน วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2542). สถิติเศรษฐกิจศาสตร์และธุรกิจ หน่วยที่ 1-8. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เมธาวิน สารยาน. (2557). ประสิทธิภาพของสื่อประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดเพชรบุรีพ.ศ. 2557. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ. (2528). การใช้สื่อมวลชนเพื่อประโยชน์และความพึงพอใจ : ทฤษฎีการวิจัยและข้อเสนอต่อการศึกษานิเทศศาสตร์พัฒนาการ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ ศรีวิชูพงษ์. (2542). แนวโน้มสื่อโฆษณาบนอินเทอร์เน็ตไทยในทศวรรษหน้า(พ.ศ. 2542-2551). ใน วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อดิศักดิ์ อนันนั. (2540). ธุรกิจการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสื่อสารมวลชน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Hinshaw A. S. & Atwood J. R. (1982). A Patient Satisfaction Instrument: precision by replication. In Nurs Res. 31(3), 170-175.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rded). New York: Harper and Row Publications.

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ
ของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอบึงสามพัน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3*

GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF PARTICIPATION IN
ACADEMIC ADMINISTRATION OF THE CENTER FOR EDUCATIONAL
QUALITY DEVELOPMENT PHIBUN MANGSAHAN DISTRICT UNDER
THE OFFICE OF UBON RATCHATHANI PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA 3

ชัยยุทธ บุญเดิม

Chaiyut Buntoem

พีระศักดิ์ วรฉัตร

Peerasak Worrachat

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: yootniknp510@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอบึงสามพัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 2) พัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอบึงสามพัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและ ครู จำนวน 266 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึก แบบประเมิน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและดัชนีความต้องการจำเป็น PNI ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอบึงสามพัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด 2. การพัฒนาแนวการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์

* Received 9 June 2021; Revised 27 August 2021; Accepted 2 October 2021

พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอพิบูลมังสาหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบกลไกดำเนินการ 4) วิธีดำเนินการ มี 5 ลักษณะ 4.1) การมีส่วนร่วมในการคิดและการตัดสินใจ 4.2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 4.3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและดำเนินการ 4.4) การมีส่วนร่วมในการการมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล 4.5) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และผลกระทบ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ผลการประเมิน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง พบว่า แนวทางมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนา,การมีส่วนร่วม,การบริหารงานวิชาการ

Abstract

This article aims to 1) study the current situation. desirable condition and necessary needs Participation in academic administration of Phibun Mangsahan District Educational Quality Development Center under the Office of Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area 3. 2) Develop approaches to participation in the academic administration of the Center for Educational Quality Improvement Phibun Mangsahan District under the Office of Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area 3. The sample consisted of 266 administrators and teachers were obtained by group randomization. The tools were questionnaire, interview form, record form, assessment form. The statistics used in the research were percentage, mean, standard deviation and PNI need index. The results of the research were as follows: 1. Current conditions, desirable conditions of participation in academic administration of the Center for Educational Quality Development Phibun Mangsahan District under the Office of Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area 3 , the overall current condition is moderate. and overall desirable conditions were at the highest level. 2. Development of guidelines for participation in academic administration of the Center for Educational Quality Improvement Phibun Mangsahan District under the Office of Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area 3 consists of 5 components as follows : 1) Principles 2) Objectives 3) Operating Mechanisms 4) Methods There are 5 characteristics 4.1) Participation in thinking and decision making 4.2) Participation in planning 4.3) Participation in investment 4.4)

Participation in monitoring and evaluation participation 4.5) Participation in benefits and impacts 5) Conditions for success The results of the assessment of the appropriateness and feasibility of the approach revealed that the overall appropriateness of the approach was at the highest level and the possibility was at the highest level.

Keywords: development, participation, academic administration

บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่มีความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วจึงจำเป็นที่แต่ละประเทศต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาและเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยปัจจัยสำคัญที่จะเผชิญการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายดังกล่าวได้แก่ การศึกษา การศึกษามีบทบาทอย่างมากในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและเป็นการเตรียมคนให้มีความพร้อมสำหรับการแข่งขันในสังคมโลก การศึกษาไทยต้องก้าวสู่ยุคความรู้ โดยการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องเตรียมคนให้เป็นคนทำงานใช้ความรู้ (Knowledge worker) และเป็นคนพร้อมเรียนรู้ (Learning person) (วิจารณ์ พานิช, 2555) จากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ปฏิรูประบบการบริหารเป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทางการศึกษานำไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้คนไทยที่มีคุณภาพและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 กำหนดให้มีการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข (มาตรา 6) การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (มาตรา 22) และให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษาโดยตรง (มาตรา 39) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นและสำคัญซึ่งพูดถึงกันในทุกภาคส่วนของการพัฒนาองค์กร การพัฒนารูปแบบใหม่เน้นการให้ประชาชนเข้ามามีบทบาท ส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น เครือข่ายทางด้านการศึกษา เป็นการรวมตัวกันระหว่างโรงเรียนหลายๆแห่ง หรือบุคคลที่มีบทบาทในการจัดการศึกษา โดยมีการรวมตัวกันในหลากหลายรูปแบบเพื่อให้เป็นหนึ่งเดียวกันด้วยการเชื่อมโยงสร้างสัมพันธ์ สื่อสาร

แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน มีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ ภายใต้ข้อตกลงหรือวัตถุประสงค์ร่วมกันด้วยความเป็นกัลยาณมิตรและทัดเทียมกัน (หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา, 2551)

สถานศึกษาจะสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพต้องอาศัยระบบการบริหารจัดการที่ดี กระบวนการสำคัญที่จะส่งผลให้ระบบบริหารจัดการที่ดี คือ การบริหารงานวิชาการ ถือเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุดเป็นหัวใจของ การจัดการศึกษา ซึ่งทั้งผู้บริหารโรงเรียน คณะครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ต้องมีความรู้ความเข้าใจให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนด แนวทางปฏิบัติการประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543)

การดำเนินงานศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 มีพื้นที่ครอบคลุม 5 อำเภอ คือ อำเภอพิบูลมังสาหาร อำเภอตาลสุม อำเภอสิรินธร อำเภอโขงเจียม อำเภอศรีเมืองใหม่ โรงเรียนทั้งหมด 209 โรงเรียน โดยมีการแบ่งการบริหารงานเป็น 18 ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้โรงเรียนภายในศูนย์ได้ร่วมกันได้ร่วมกันพัฒนาการบริหารและจัดการศึกษาด้านวิชาการ จัดให้โรงเรียนในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา ร่วมมือสนับสนุนกันในด้านวิชาการ ส่งเสริมมาตรฐานงานวิชาการและคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งปัญหาในการมีส่วนร่วมของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้แก่ บุคลากรขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การไม่ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินการบริหารงานวิชาการ ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ จากผลการดำเนินงานด้านการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานีเขต 3 ยังประสบปัญหาด้านงานวิชาการเนื่องจากนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ คือ จากผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O -NET) ปีการศึกษา 2561 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยทุกวิชาต่ำกว่าระดับประเทศ คือ คะแนนเฉลี่ยระดับเขตมี 36.44 คะแนน คะแนนเฉลี่ยระดับประเทศมี 43.14 คะแนน และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคะแนนเฉลี่ยทุกวิชาต่ำกว่าระดับประเทศ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3, 2561)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม ในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอพิบูลมังสาหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของ ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและก่อประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ดังนั้น การมีส่วนร่วม ในการการบริหารงานวิชาการจึงมีความสำคัญต่องานวิจัย และเพื่อให้สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ในแวดวงการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอบึงสามพัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

2. เพื่อพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอบึงสามพัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาแนวการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอบึงสามพัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 มีขั้นตอนและวิธีการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอบึงสามพัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 มีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของ ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา มาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา

2. ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยแบบสอบถามและเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็นและจัดลำดับความต้องการ (PNI_{modified}) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากร สถานศึกษาในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอบึงสามพัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา 73 คน รองผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน และ ครู 751 คน รวม 825 คน จาก 73 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารจำนวน 37 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน ครู จำนวน 228 คน รวม 266 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan และใช้เทคนิคการสุ่มแบบกลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในระยะที่ 1 แบบสอบถาม ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของ

ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ 5 คน แล้วนำผลการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา โดยใช้สูตรค่า IOC (Item-Objective Congruence Index : IOC)

การวิเคราะห์ข้อมูล แบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ใช้การวิเคราะห์ค่าความถี่ และค่าร้อยละตอนที่ 2 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา ใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (S.D.)

ระยะที่ 2 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอพิบูลมังสาหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา ในศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 2 ศูนย์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ประธานศูนย์เครือข่าย และกรรมการศูนย์เครือข่ายด้วยการสัมภาษณ์โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากศูนย์ที่ได้รับรางวัลประกาศนียบัตร เกี่ยวกับงานวิชาการ ระดับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่

1) ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาโคกนาโก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2

2) ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาโพธิ์ไทร - เชียงเพ็ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

ตอนที่ 2 การยกร่างแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา มีขั้นตอนดังนี้

1) ผู้วิจัยศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิดและหลักการในการร่างแนวทางการพัฒนา การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อกำหนดแนวคิดและหลักการร่างแนวทาง และได้สังเคราะห์ประเด็นหลักของแนวคิด หลักการ และนโยบายที่เกี่ยวข้องจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) ผู้วิจัยนำผลการศึกษา สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาจาก ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ในการ

มีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

3) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากข้อ 1) และ 2) มายกร่างแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา (ฉบับที่ 1) โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบสาระของร่างแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นแนวทางเชิงโครงสร้างความคิดที่แสดงโครงสร้างและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของการมีส่วนร่วม ในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา ครอบคลุมภารกิจทางด้านการมีส่วนร่วม ในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา

ตอนที่ 3 การตรวจสอบยืนยันแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอพิบูลมังสาหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

ผู้วิจัยนำร่างแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา(ฉบับที่ 1) มาตรวจสอบยืนยันแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ ดังนี้ 1) เป็นผู้บริหารสถานศึกษา มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา จำนวน 8 คน 2) เป็นครูผู้สอนในสถานศึกษา เป็นคณะกรรมการกลุ่มเครือข่ายสถานศึกษา มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา หรือสาขาหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ตอนที่ 4 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอพิบูลมังสาหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

ผู้วิจัยนำส่งแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอพิบูลมังสาหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 (ฉบับปรับปรุง) ให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง โดยมีประเด็นสำคัญสำหรับการประเมินแนวทาง คือ ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง โดยพิจารณาแต่ละองค์ประกอบของแนวทาง ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบกลไกการดำเนินการ 4) วิธีดำเนินการ และ 5) เงื่อนไขความสำเร็จจากผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งมีคุณสมบัติตามเกณฑ์ ดังนี้ 1) เป็น

ศึกษานิเทศก์ มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท สาขาการหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน 2) เป็นผู้บริหารสถานศึกษา มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท สาขาการบริหารการศึกษา จำนวน 2 คน 3) เป็นครูผู้สอนในสถานศึกษา มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโท สาขาหลักสูตรและการสอน จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอพิบูลมังสาหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอพิบูลมังสาหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ความต้องการจำเป็น
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการดำเนินงาน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการดำเนินงาน		
1. การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ	2.57	0.75	ปานกลาง	4.47	0.57	มาก	0.74	4
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน	2.55	0.73	ปานกลาง	4.50	0.51	มาก	0.77	3
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและดำเนินการ	2.53	0.73	ปานกลาง	4.51	0.53	มากที่สุด	0.78	2
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล	2.59	0.66	ปานกลาง	4.50	0.52	มาก	0.73	5
5. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และผลกระทบ	2.55	0.75	ปานกลาง	4.56	0.50	มากที่สุด	0.79	1
โดยรวม	2.56	0.72	ปานกลาง	4.51	0.53	มากที่สุด	0.76	

จากตาราง 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอพิบูลมังสาหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายลักษณะ พบว่าลักษณะที่มีการดำเนินงานสูงสุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ($\bar{x}$ = 2.59) รองลงมา ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ ($\bar{x}$ = 2.57) และการมีส่วนร่วมที่มีการดำเนินงานต่ำสุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการลงทุนและดำเนินการ ($\bar{x}$ = 2.53)

สภาพที่พึงประสงค์การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอพิบูลมังสาหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายลักษณะ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ลักษณะ โดยลักษณะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และผลกระทบ ($\bar{x}$ = 4.56) รองลงมา ได้แก่ การมีส่วนร่วม ในการลงทุนและดำเนินการ ($\bar{x}$ = 4.51) และค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ ($\bar{x}$ = 4.47)

ลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอพิบูลมังสาหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 เรียงลำดับ ความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และผลกระทบ ($PNI_{modified}$ = 0.79) ลำดับที่ 2 การมีส่วนร่วมในการลงทุนและดำเนินการ ($PNI_{modified}$ = 0.78) ลำดับที่ 3 การมีส่วนร่วมในการวางแผน ($PNI_{modified}$ = 0.77) ลำดับที่ 4 การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ ($PNI_{modified}$ = 0.74) ลำดับที่ 5 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ($PNI_{modified}$ = 0.73)

ระยะที่ 2 ผลการพัฒนาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอพิบูลมังสาหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

1. หลักการ

การบริหารงานวิชาการ ถือเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุดเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ซึ่งทั้งผู้บริหารโรงเรียน คณะครูและ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ต้องมีความรู้ความเข้าใจให้ ความสำคัญและ มีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนด แนวทางปฏิบัติ การประเมินผลและการ ปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องงานวิชาการของ โรงเรียนประกอบด้วยงานหลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนเป็นหลัก ซึ่งโรงเรียนจะต้องสร้างหลักสูตรของตนเอง เรียกว่า หลักสูตรสถานศึกษา ดังนั้น ครูจะต้องทำหน้าที่ในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร การนำ หลักสูตรไปใช้ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ซึ่งงานวิชาการเป็นภารกิจหลักที่ครูจะต้องปฏิบัติ

สำหรับอุปสรรคในการดำเนินการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาของประเทศไทยมีหลายประการ เช่น การไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ซึ่งกันและกันระหว่างสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมการจัดการศึกษาและวัฒนธรรม ประเพณีของคนไทยในอดีต ที่มีความเคารพนับถือสถาบันทำให้ไม่กล้าแสดงออกในการที่จะ แสดงความคิดเห็น

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาอำเภอพิบูลมังสาหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 เพื่อผลการวิจัย ครั้งนี้เป็นแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการ

บริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอพิบูลมังสาหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอพิบูลมังสาหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

3. ระบบกลไกดำเนินการ

กลไกการดำเนินการของสถานศึกษาในการพิจารณารับแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม ในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอพิบูลมังสาหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยยึดหลักการบริหารงานแบบ PDCA ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) P คือ Plan หมายถึง การวางแผน 2) D คือ Do หมายถึง การนำไปสู่การปฏิบัติ 3) C คือ Check หมายถึง การตรวจสอบหรือการเปรียบเทียบ 4) A คือ Act หมายถึง ปรับปรุงการดำเนินการให้เหมาะสม (Deming, E. W., 1990)

4. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอพิบูลมังสาหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการคิดและการตัดสินใจ

1) จัดประชุมทำความเข้าใจแก่คณะกรรมการศูนย์ให้เข้าใจการคิดริเริ่มการวิจัยและ พัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้เองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมและเป็นต้นแบบให้กับสถานศึกษาอื่น (Plan)

2) คณะกรรมการศูนย์แต่งตั้งวางแผนการจัดทำหลักสูตรที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย และจิตใจ สติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข(Plan)

3) กำหนดจุดประสงค์การจัดให้มีวิชาต่างๆ ครอบคลุมตามหลักสูตรแกนกลางสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (Plan)

4) ดำเนินการกำหนดความต้องการเพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาให้สูงและลึกซึ้งมากขึ้นสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่ ด้านศาสนา ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา อาชีวศึกษา การศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นเลิศผู้ปกครอง พิกุล และการศึกษาทางเลือก (Do)

5) จัดลำดับความสำคัญของความต้องการเพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของผู้เรียนกับผู้ปกครอง ชุมชน สังคมและมุ่งสู่ความเป็นสากล (Do)

6) สำรวจค้นหาปัญหาของสถานศึกษาในการจัดทำหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้การสอนและอื่นๆ ให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนตามกลุ่มเป้าหมายพิเศษ (Do)

7) ดำเนินการให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบหลักสูตรสถานศึกษา (Check)

8) ดำเนินการประเมินความเป็นไปได้ในการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา รายงานผลให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับทราบ (Act)

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน ดังนี้

1) จัดประชุมทำความเข้าใจการกำหนดรูปแบบการจัดให้มีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้เองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมและเป็นต้นแบบให้กับสถานศึกษาอื่น (Plan)

2) ออกแบบวิธีการจัดทำหลักสูตรที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย และจิตใจ สติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (Do)

3) ส่งเสริมการกำหนดแนวทางการจัดให้มีวิชาต่างๆ ครบถ้วนตามหลักสูตรแกนกลางสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (Do)

4) สนับสนุนการกำหนดยุทธศาสตร์การเพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาให้สูงและลึกซึ้งมากขึ้นสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่ด้านศาสนา ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา อาชีวศึกษา การศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นเลิศผู้ปกครอง พิกุล และการศึกษาทางเลือก (Do)

5) ร่วมกำหนดการประชุมเพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของผู้เรียนกับผู้ปกครอง ชุมชน สังคมและมุ่งสู่ความเป็นสากล (Do)

6) ดำเนินการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบการจัดทำหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้การสอน และอื่นๆ ให้เหมาะสมกับ ความสามารถ ของผู้เรียนตามกลุ่มเป้าหมายพิเศษ (Do)

7) กำหนดปฏิทินดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบหลักสูตรสถานศึกษา (Check)

8) ดำเนินการกำหนดทรัพยากรทรัพยากรในการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา รายงานผลให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับทราบ (Act)

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและดำเนินการ

1) จัดประชุมสร้างความเข้าใจการบริหารจัดการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้เองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมและเป็นต้นแบบให้กับสถานศึกษาอื่น (Plan)

2) วางแผนปรับปรุงระบบบริหารงานการจัดทำหลักสูตรที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย และจิตใจ สติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข(Plan)

3) ช่วยเหลือวัสดุอุปกรณ์การจัดให้มีกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ครอบคลุมตามหลักสูตรแกนกลางสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (Do)

4) ช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ในการเพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาให้สูงขึ้น และลึกซึ้งมากขึ้นสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่ด้านศาสนา ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา อาชีวศึกษา การศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นเลิศผู้ปกครอง พิกการ และการศึกษาทางเลือก (Do)

5) ดำเนินการประสานงานคณะกรรมการศูนย์ในการเพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของผู้เรียนกับผู้ปกครอง ชุมชน สังคมและมุ่งสู่ความเป็นสากล (Do)

6) ดำเนินงานตามแผนการจัดทำหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้การสอนและอื่นๆให้เหมาะสมกับ ความสามารถ ของผู้เรียนตามกลุ่มเป้าหมายพิเศษ (Do)

7) ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบหลักสูตรสถานศึกษา (Check)

8) ดำเนินงานตามแผนการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา รายงานผลให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทราบ (Act)

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

1) จัดประชุมทำความเข้าใจการกำกับติดตามความก้าวหน้าการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้เองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมและเป็นต้นแบบให้กับสถานศึกษาอื่น (Plan)

2) วางแผนตรวจสอบการดำเนินงานจัดการทำหลักสูตรที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย และจิตใจ สติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (Plan)

3) ดำเนินการประเมินผลการจัดให้มีกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ครอบคลุมตามหลักสูตรแกนกลางสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (Do)

4) ดำเนินการสรุปผลการเพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาให้สูงและลึกซึ้งมากขึ้น สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่ด้านศาสนา ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา อาชีวศึกษา การศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นเลิศผู้ปกครอง พิกการ และการศึกษาทางเลือก (Do)

5) ดำเนินการอภิปรายการเพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียนกับผู้ปกครอง ชุมชน สังคมและมุ่งสู่ความเป็นสากล (Do)

6) เสนอแนะสถานศึกษาในการจัดทำหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้การสอนและอื่นๆให้เหมาะสมกับ ความสามารถ ของผู้เรียนตามกลุ่มเป้าหมายพิเศษ (Do)

7) รับรองผลคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบหลักสูตรสถานศึกษา(Check)

8) ดำเนินงานรายงานผลการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา รายงานผลให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับทราบ (Act)

5. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และผลกระทบ

1) ประชุมสร้างความเข้าใจการร่วมแสดงความคิดเห็นในการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้ ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมและเป็นต้นแบบให้กับสถานศึกษาอื่น (Plan)

2) ส่งเสริมการแสดงความเป็นเจ้าของหลักสูตรที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย และจิตใจ สติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (Do)

3) สนับสนุนการบ่งชี้ความชอบการมีวิชาต่างๆ ครอบคลุมตามหลักสูตรแกนกลาง สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (Do)

4) รับการชื่นชมยินดีจากหน่วยงานอื่นในการเพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาให้สูงและลึกซึ้งมากขึ้นสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่ด้านศาสนา ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา อาชีวศึกษา การศึกษา ที่ส่งเสริมความเป็นเลิศผู้ปกครอง พิกการ และการศึกษาทางเลือก (Do)

5) ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากผลการดำเนินงานเพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาที่สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของผู้เรียนกับผู้ปกครอง ชุมชน สังคมและมุ่งสู่ความเป็นสากล (Do)

6) สนับสนุนการรับผิดชอบการดำเนินการผิดพลาดในการจัดทำหลักสูตร การจัดการกระบวนการเรียนรู้การสอนและอื่นๆ ให้เหมาะสมกับ ความสามารถ ของผู้เรียนตามกลุ่มเป้าหมายพิเศษ (Do)

7) รับทราบข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบหลักสูตรสถานศึกษา (Check)

8) แก้ไขปรับปรุงการดำเนินการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา รายงานผลให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับทราบ (Act)

5. เงื่อนไขความสำเร็จ

เงื่อนไขความสำเร็จ คือ การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้ประสบผลสำเร็จในเป้าหมายที่สูงขึ้น โดยครอบคลุมในสถานศึกษาทุกภาคส่วนควรให้การสนับสนุน การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง โดยควรมีการช่วยเหลือ นิเทศ กำกับ ติดตาม และ ประเมินผลเพื่อให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอพิบูลมังสาหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

ที่	แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการ ของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		$\bar{x}$	S.D	ระดับ	$\bar{x}$	S.D	ระดับ
1	หลักการ	4.71	0.48	มากที่สุด	4.57	0.53	มากที่สุด
2	วัตถุประสงค์	5.00	0.00	มากที่สุด	4.85	0.37	มากที่สุด
3	กลไกดำเนินการ	4.61	0.52	มากที่สุด	4.59	0.52	มากที่สุด
4	วิธีดำเนินการ	4.61	0.51	มากที่สุด	4.63	0.48	มากที่สุด
	4.1 การมีส่วนร่วมในการคิดและการตัดสินใจ	4.62	0.51	มากที่สุด	4.67	0.49	มากที่สุด
	4.2 การมีส่วนร่วมในการวางแผน	4.61	0.51	มากที่สุด	4.62	0.41	มากที่สุด
	4.3 การมีส่วนร่วมในการลงทุนและดำเนินการ	4.63	0.50	มากที่สุด	4.61	0.49	มากที่สุด
	4.4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล	4.60	0.52	มากที่สุด	4.60	0.52	มากที่สุด
	4.5 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และผลกระทบ	4.62	0.51	มากที่สุด	4.66	0.49	มากที่สุด
5.	เงื่อนไขความสำเร็จ	4.59	0.53	มากที่สุด	4.58	0.52	มากที่สุด
	โดยรวม	4.69	0.40	มากที่สุด	4.66	0.47	มากที่สุด

จากตาราง 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับความเหมาะสมของแนวทาง การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอพิบูลมังสาหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.69$, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ วัตถุประสงค์ ($\bar{x} = 5.00$, S.D. = 0.00) รองลงมา คือหลักการ ($\bar{x} = 4.71$, S.D. = 0.48) และค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ เงื่อนไขความสำเร็จ ($\bar{x} = 4.59$, S.D. = 0.53)

ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอพิบูลมังสาหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.66$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ วัตถุประสงค์ ($\bar{x} = 4.85$, S.D. = 0.37) รองลงมา คือ วิธีดำเนินการ ($\bar{x} = 4.63$, S.D. = 0.48) และค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ หลักการ ($\bar{x} = 4.57$, S.D. = 0.53)

อภิปรายผล

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอพิบูลมังสาหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 พบว่า

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของแนวการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ คงคา วงศ์อำมาตย์ ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับปานกลางจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง 9 ด้าน (คงคา วงศ์อำมาตย์, 2559) สอดคล้องกับ จันทรีธิวา โสภา วิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 พบว่า ภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาภายใต้การบริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งปัญหาการมีส่วนร่วมของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาอาจเกิดจากบุคลากรขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินการศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา การไม่ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินการบริหารงานวิชาการ (จันทรีธิวา โสภา, 2560)

สภาพที่พึงประสงค์แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และผลกระทบ 2. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและดำเนินการ 3.การมีส่วนร่วมในการวางแผน 4. การมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ 5.การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลสอดคล้องกับ ประภาศิริ คุณาคำ และคณะ ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ประภาศิริ คุณาคำ และคณะ, 2559) สอดคล้องกับ รัตนารณ อนิวรรณวงศ์ ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาด้านวิชาการ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา สภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาด้านวิชาการ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมาโดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด จากผลการศึกษาน่าจะเกิดขึ้นจากคณะครูต้องการให้เกิดความร่วมมือกันของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษามีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาจึงอยู่ในระดับมากที่สุด (รัตนารณ อนิวรรณวงศ์, 2560)

2. จากการพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอพิบูลมังสาหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 พบว่า แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบ

กลไกดำเนินการ 4) วิธีดำเนินการ 5) เงื่อนไขความสำเร็จสอดคล้องกับแนวคิด Everard, B. & Morris, G. ได้เสนอว่า องค์ประกอบของแนวทางที่ดีต้อง ประกอบด้วย บริบท หลักการหรือแนวคิด วัตถุประสงค์ กระบวนการดำเนินงาน และเงื่อนไข (Everard, B. & Morris, G., 1990) สอดคล้องกับ คงคา วงศ์อำมาตย์ ได้วิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม สำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 (คงคา วงศ์อำมาตย์, 2559) ได้แก่ การส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารหลักสูตรการศึกษา งานสถานศึกษา ที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การดำเนินการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการ ที่หลากหลายผู้บริหารและคณะครูต้องมีการทำวิจัยอย่างน้อยปีละ 1 เรื่องและมีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พัฒนาสื่อนวัตกรรมทางการศึกษาอยู่เสมอ จัดให้มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกอย่างเพียงพอ มีการนิเทศภายใน โดยผู้บริหารและคณะครูอย่างสม่ำเสมอโดยใช้กระบวนการ PDCA ในการพัฒนา แนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ และมีแผนงานการดำเนินโครงการต่างๆ ของสถานศึกษาที่เน้นการให้ความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชนและผู้ปกครอง จากผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาจะมีแนวทางประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบกลไกดำเนินการ 4) วิธีดำเนินการ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ อาจเกิดขึ้นจากการศึกษาเอกสาร ตำรา แล้วนำมาทดลองใช้จนเกิดผลสำเร็จ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอพิบูลมังสาหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ค่าดัชนี PNI เท่ากับ 0.76 แนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา อำเภอพิบูลมังสาหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ระบบกลไกดำเนินการ 4) วิธีดำเนินการ มี 5 ลักษณะ 4.1) การมีส่วนร่วมในการคิดและการตัดสินใจ 4.2) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 4.3) การมีส่วนร่วม ในการลงทุนและดำเนินการ 4.4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล 4.5) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์และผลกระทบ 5) เงื่อนไขความสำเร็จ ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง พบว่า แนวทางมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะ 1.ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1 ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาควร

นำผลการวิจัยไปวางแผนและกำหนดแนวทางในการส่งเสริมสนับสนุนทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา 1.2 ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาควรประชาสัมพันธ์การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งเสริมให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษามีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในแต่ละลักษณะ 2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อทางการมีส่วนร่วม ในการบริหารงานวิชาการของศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). .พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- คงคา วงศ์อำมาตย์. (2559). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จันทร์จิรา โสภา. (2560). การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประภาศิริ คุนาคำ และคณะ. (2559). รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รัตนภรณ์ อนิวรรณวงศ์. (2560). การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาด้านวิชาการ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. (2561). รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปี 2561. อุบลราชธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). รายงานการเสวนาทางวิชาการ มิติใหม่ของการประเมินผล:การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

- หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการศึกษา. (2551). คู่มือการบริหารจัดการในโรงเรียน สังกัด กรุงเทพมหานคร การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการศึกษา.
- Deming, E. W. (1990). Out of the Crisis. USA. Massachusetts: The Massachusetts Instittus of Technology Center for A dvanced Engineering study.
- Everard, B. & Morris, G. (1990). Effective School Management. London: Paul Chapman.

การจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลด้วยสถานการณ์จำลอง
เสมือนจริง :จากห้องเรียนสู่การเรียนรู้ด้วยโปรแกรมออนไลน์*
SIMULATION-BASED LEARNING IN NURSING EDUCATION:
CLASSROOM TO ONLINE PROGRAM

วันดี แก้วแสงอ่อน

Wandee Kaewsang-on

อุทุมพร ดุลยเกษม

Uthomporn Dulyakaseem

สุทัศน์ เหมทานนท์

Sutut Hemtanon

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครศรีธรรมราช สถาบันพระบรมราชชนก

Boromarajonani College of Nursing Nakhon Si Thammarat Prabormarajchanok Institute, Thailand

E-mail: wandee129@yahoo.com

บทคัดย่อ

ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease 2019: COVID-19) ทำให้มีข้อจำกัดในการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาล ต้องปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนเป็นรูปแบบออนไลน์เพื่อเว้นระยะห่างทางสังคม ส่งผลให้การเรียนการสอนทั้งภาคทฤษฎี ภาคทดลอง และภาคปฏิบัติมีข้อจำกัด ซึ่งการฝึกปฏิบัติทางการพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยถือเป็นหัวใจที่สำคัญอย่างยิ่ง การเรียนการสอนด้วยสถานการณ์จำลองเสมือนจริง (Simulation Based Learning: SBL) เป็นที่ยอมรับว่าสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิดแก้ปัญหาและปฏิบัติการพยาบาลในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด เมื่อผสมผสานการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์จำลองเสมือนจริงกับโปรแกรมออนไลน์จะช่วยส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น บทความฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลด้วยสถานการณ์จำลองเสมือนจริงด้วยโปรแกรมออนไลน์ ประกอบด้วย แนวคิด ขั้นตอนการสร้าง และตัวอย่างโปรแกรม โดยโปรแกรมออนไลน์นี้สร้างขึ้นจากแนวคิด The Simulation Model ของ The National League for Nursing ตามขั้นตอนของ ADDIE Model ซึ่งผลลัพธ์จากการเรียนรู้ด้วยโปรแกรมออนไลน์นอกเหนือจากการช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกประสบการณ์ได้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงแล้ว ยังช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการเรียนรู้ถูก-ผิดด้วย

* Received 1 June 2021; Revised 4 August 2021; Accepted 20 October 2021

ตนเอง สามารถฝึกซ้ำได้ตามความต้องการเพื่อให้เกิดความชำนาญ เกิดความมั่นใจในทักษะนั้นๆมากขึ้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักการแก้ปัญหา การวางแผนการเรียน การบริหารเวลา และการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอน, สถานการณ์จำลองเสมือนจริง, การเรียนรู้, โปรแกรมออนไลน์

Abstract

In consequence of the pandemic of coronavirus 2019 (Coronavirus Disease 2019: COVID-19) there are restrictions on class management that require social distancing. Moreover, it affects to students from practicing the actual laboratory experiments and there is also a lack of opportunity to practice experience on the ward as usual. In nursing education program, not only theoretical nursing studies but also practical nursing experience in-patient care is very important as the heart of the nursing study. Accordingly, Simulation-Based Learning (SBL) enables teaching-learning that encourages learners with the opportunity to learn as close to reality as possible. Combination teaching - learning with SBL with online programs will support teaching - learning in the coronavirus 2019 epidemic situation more efficient. This article aims to presents the way of teaching with SBL with an online program. It consists of concepts, process and program samples. This online program is based on the simulation model concept of The National League for Nursing, follow the steps of ADDIE Models. The results of learning with online programs, in addition to helping learners get the opportunity to practice their experiences as close reality as possible. It also allows learners to practice right-wrong learning on their own. It can be retrained according to their needs to gain expertise, gain confidence in nursing skill. Furthermore, it also encourages learners to know how to solve problems. Planning classes, managing time and spending free time to the advantage.

Keywords: Teaching and Learning Management, Simulation-Based Learning, Learning, Online Program

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลด้วยสถานการณ์จำลองเสมือนจริง (Simulation Base Learning) เป็นการจัดการเรียนรู้ให้เหมือนผู้เรียนอยู่ในคลินิกจริง โดยใช้หุ่นมนุษย์จำลองในทางการแพทย์ (human patient simulation or mannequin-based simulation) ซึ่งหุ่นสามารถแสดงอาการของผู้ป่วยในหลายระบบพร้อมๆกันมีการควบคุมโดยใช้คอมพิวเตอร์ขั้นสูง ตอบโต้การเปลี่ยนแปลงทางสรีระและพยาธิสภาพ หรือกำหนดอาการแสดงต่างๆของผู้ป่วย เพื่อใช้ตัดสินใจทางคลินิกของผู้เรียนตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (วงเดือน สุวรรณศิริ และคณะ, 2559) เป็นกลยุทธ์การสอนที่ให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการปฏิบัติการพยาบาลที่มีคุณภาพ เพิ่มความปลอดภัย และลดความผิดพลาดในการดูแลผู้ป่วย ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้และปฏิบัติการพยาบาลด้วยตนเอง สามารถฝึกปฏิบัติซ้ำได้หลายครั้ง จึงสามารถฝึกปฏิบัติการพยาบาลในผู้ป่วยที่มีความเสี่ยงสูงและวิกฤตได้ (สมจินต์ สิ้นธุชัย และกันยารัตน์ อุบลวรรณ, 2560) การจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลด้วยสถานการณ์จำลองเสมือนจริงตามแนวคิด The Simulation Model ของ The National League for Nursing (Jeffries, P. R. & Roger, K. U., 2007) มี 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นนำ (pre-brief phase) เป็นขั้นของการปฐมนิเทศ ชี้แจงวัตถุประสงค์ ให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวในห้องปฏิบัติการเสมือนจริง การทำงานของหุ่นเสมือนจริง แนะนำอุปกรณ์ต่างๆ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างความคุ้นเคยกับหุ่นและอุปกรณ์ในห้องเรียน และแจ้งบทบาทของผู้เรียน 2) ขั้นปฏิบัติตามสถานการณ์ (scenario phase) ผู้เรียนแต่ละคนแสดงบทบาทที่ได้รับมอบหมาย ได้แก่ การประเมินสภาพผู้ป่วย โดยใช้หลัก ABCDE (Airway, Breathing, Circulation, Disability and Exposure) การคิดวิเคราะห์ รวบรวมข้อมูล รายงานอาการผู้ป่วยตามหลัก SBAR (Situation, Background, Assessment and Recommendation) นำข้อมูลมาระบุปัญหาและตัดสินใจในการปฏิบัติพยาบาลเพื่อแก้ปัญหาตามลำดับความสำคัญ และ 3) ขั้นสรุปผลการเรียนรู้ (debriefing phase) ช่วยให้ผู้เรียนทำความเข้าใจกับประสบการณ์ โดยวิเคราะห์ ความคิด ความรู้สึก และกิจกรรมที่ได้ปฏิบัติในสถานการณ์ หลากๆสถาบันการศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์จำลองเสมือนจริง และนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนร่วมกับทำวิจัยเพื่อพัฒนาควบคู่ไปด้วย ทำให้เห็นผลลัพธ์เป็นที่ประจักษ์แล้วว่านักศึกษาที่เรียนรู้ด้วยสถานการณ์จำลองเสมือนจริงทางการพยาบาล ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีในด้านความรู้ การปฏิบัติทักษะ ความพึงพอใจของผู้เรียน การส่งเสริมกระบวนการคิด และความมั่นใจในตนเอง (มาลี คำคง และคณะ, 2559); (สุรชาติ สิทธิปกรณ์ และคณะ, 2560) ซึ่งผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการศึกษาทางการพยาบาลด้วยสถานการณ์จำลองของเจฟฟรี และโรเจอร์ (Jeffries, P. R. & Roger, K. U., 2007) ในทางกลับกันการจัดการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์จำลองเสมือนจริงยังมีข้อจำกัดหลายประการได้แก่ หุ่นมนุษย์จำลองมีจำนวนจำกัด นักศึกษามีจำนวนมาก

นักศึกษาบางส่วนได้มีส่วนร่วมในการเล่นสถานการณ์ บางส่วนเป็นผู้สังเกตการณ์และเรียนรู้ภายใต้กล้องวิดีโอ ทำให้นักศึกษารู้สึกว่าได้เรียนรู้ไม่เท่าเทียมกัน (วันดี แก้วแสงอ่อน และ จามจุรี แซ่หลู่, 2562) อีกทั้งในสถานการณ์ปัจจุบันได้เกิดการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ต้องปฏิบัติตามมาตรการเพื่อการควบคุมการแพร่กระจายเชื้อ COVID-19 ภายใต้สถานการณ์ภาวะฉุกเฉินด้านสาธารณสุข คือ การเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) จำเป็นต้องเว้นระยะห่างในการทำกิจกรรมต่างๆระหว่างบุคคล ทำให้เกิดกระแสของการปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอน จากการเรียนรู้ในห้องเรียนตามปกติ (On site) เป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบออนไลน์ (Online) โดยการเรียนการสอนยังคงคุณภาพเช่นเดิม สื่อการเรียนรู้ออนไลน์ถือว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งและสื่อการสอนที่ดีจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจเนื้อหาได้ดี สื่อที่มีความแปลกใหม่ ทันสมัย ช่วยดึงดูดและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น (วิทยา วาโย และคณะ, 2563) จึงนำมาสู่การเรียนรู้ด้วยสถานการณ์จำลองเสมือนจริงด้วยโปรแกรมออนไลน์ ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสามารถและความสนใจ โดยเนื้อหาของบทเรียนประกอบด้วย ข้อความ รูปภาพ เสียงวิดีโอ และมัลติมีเดียอื่นๆ จะถูกส่งไปยังผู้เรียนผ่าน Web Browser ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวกในการเรียนรู้ทุกที่ ทุกเวลาสามารถเรียนรู้ซ้ำๆได้ด้วยตนเอง

การจัดการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์จำลองเสมือนจริงทางการพยาบาลจากห้องเรียนสู่การจัดทำโปรแกรมออนไลน์

แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองเสมือนจริงทางการพยาบาลผ่านประสบการณ์ (Kolb, A. Y. & Kolb, D. A., 2005) ประกอบด้วย 4 ลักษณะ ดังนี้

1. การเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม (Concrete experience-CE) เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมให้แก่ผู้เรียน โดยผู้เรียนเข้าไปมีส่วนร่วมและรับรู้ประสบการณ์ต่างๆ เน้นการใช้ความรู้สึกและยึดถือสิ่งที่เกิดขึ้นจริงตามที่ตนประสบในขณะนั้น
2. การสังเกตอย่างใคร่ครวญ (Reflection observation-RO) ผู้เรียนใคร่ครวญหรือสะท้อนความคิด และอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นในสถานการณ์การเรียนรู้
3. การสร้างมโนทัศน์เป็นแนวคิดนามธรรม (Abstract conceptualization-AC) ผู้เรียนมีการสร้างมโนทัศน์เป็นแนวคิดนามธรรม ที่เกิดจากการบูรณาการข้อสังเกตต่างๆ จนกลายเป็นความคิดรวบยอด หลักการ และสมมติฐานจากประสบการณ์ที่ได้รับ
4. การประยุกต์หลักการไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ (Active experimentation-AE) ผู้เรียนมีการนำความคิดรวบยอด หลักการ และสมมติฐานไปปฏิบัติจริงหรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่จนเกิดประสบการณ์ในเชิงรูปธรรมที่วนกลับมาวงจรเดิม แต่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

หลักคิดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองเสมือนจริง

กระบวนการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองเสมือนจริง เป็นการจัดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ ดังนั้น การออกแบบสถานการณ์และการสรุปผลการเรียนรู้จึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ผู้สอนต้องวางแผนการจัดการเรียนรู้เป็นอย่างดี เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่คาดหวัง เจฟฟรี และโรเจอร์ (Jeffries, P. R. & Roger, K. U., 2007) อธิบายการออกแบบสถานการณ์จำลองตามกรอบแนวคิดการศึกษาทางการพยาบาลด้วยสถานการณ์จำลอง (The Nursing Education Simulation Framework) ซึ่งประกอบด้วย วัตถุประสงค์ (objectives) ความเสมือนจริง (fidelity) ความซับซ้อน (complexity) ข้อมูลชี้แนะ (cues) และการสรุปผลการเรียนรู้ (debriefing) ซึ่งผู้สอนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเตรียมสถานการณ์ดังต่อไปนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ วัตถุประสงค์เป็นแนวทางให้ผู้เรียนเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนรู้ และผู้สอนประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน วัตถุประสงค์ควรจะสัมพันธ์กับระดับความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียน และครอบคลุมองค์ประกอบทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัยและจิตพิสัยตัวอย่าง การเขียนวัตถุประสงค์ได้แก่ ความสามารถในการประเมินสภาพ ผู้ป่วย การระบุปัญหาจากข้อมูลที่ประเมินการรายงานแพทย์ โดยใช้เทคนิคการกำหนดกรอบการสนทนาเพื่อให้ข้อมูล เกี่ยวกับผู้ป่วยที่กระชับ รวดเร็ว และครอบคลุมสิ่งที่จำเป็น ตามหลัก SBAR ซึ่งประกอบด้วย 1) สถานการณ์ที่ต้องรายงาน (Situation) 2) ภูมิหลังเกี่ยวกับสถานการณ์ (Background) 3) การประเมินสถานการณ์ (Assessment) และ 4) การให้ข้อเสนอแนะ(Recommendation) การจัดลำดับความสำคัญของการปฏิบัติการพยาบาล การปฏิบัติการพยาบาล และการ ประเมินผลการพยาบาล รวมทั้งทักษะการสื่อสาร การบริหารจัดการทีมการพยาบาลและการดูแลด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์

2. ออกแบบสถานการณ์สถานการณ์ต้องเหมือนจริงมากที่สุด ทั้งผู้ป่วย อุปกรณ์และสิ่งแวดล้อม การนำผู้ป่วยจริง ในคลินิกมาจำลองสถานการณ์จะทำให้สถานการณ์มีความเสมือนจริง และผู้สอนสามารถออกแบบฉากแต่ละฉากได้ง่าย โดยองค์ประกอบของสถานการณ์ประกอบด้วย

- 2.1 หัวเรื่อง (Title of scenario) กล่าวถึงสถานที่ของสถานการณ์อาการที่นำผู้ป่วยมาโรงพยาบาล จำนวนฉากที่มีในสถานการณ์และผู้เรียน

- 2.2 ประวัติผู้ป่วยประกอบด้วยอาการสำคัญ ประวัติการเจ็บป่วยในปัจจุบัน ประวัติการเจ็บป่วยในอดีต ประวัติการเจ็บป่วยในครอบครัวและการรักษาในปัจจุบัน

- 2.3 ฉาก (Scene) ซึ่งอาจจะประกอบด้วย 3 หรือ 4 ฉาก ตั้งแต่ระยะแรก (initial phase) ระยะที่มีอาการปานกลาง (moderate phase) อาการรุนแรง (severe phase) และระยะพักฟื้น (recovery phase) ทั้งนี้อาจรวมระยะแรก และระยะอาการปานกลางอยู่ในฉาก เดียวกัน ส่วนความซับซ้อน และการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ ขึ้นอยู่กับ

วัตถุประสงค์การเรียนรู้ซึ่งผู้สอนสามารถกำหนดได้จากฉากแต่ละฉากของสถานการณ์ โดยมี ข้อมูลชี้แนะ (cues) ที่ช่วยผู้เรียนในการประเมินสภาพผู้ป่วยและแก้ปัญหาจาก สถานการณ์ ข้อมูลชี้แนะประกอบด้วย ข้อมูลที่ผู้ป่วยบอก การสังเกต การตรวจร่างกาย ผลการตรวจทาง ห้องปฏิบัติการ และปฏิกิริยาการตอบสนองของผู้ป่วย เช่น การเปลี่ยนแปลงของสัญญาณชีพ ในผู้ป่วยช็อค ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ หรือคลื่นไฟฟ้าหัวใจที่ผิดปกติ

3. กำหนดบทบาทของผู้อยู่ในสถานการณ์ ได้แก่ แพทย์ผู้ป่วย และญาติผู้ป่วย บทบาท ของญาติในสถานการณ์ จะให้ประสบการณ์ที่ละเอียดอ่อนกับผู้เรียนถึงความเศร้าโศก เสียใจ และความวิตกกังวลของญาติ

4. กำหนดรายการอุปกรณ์ที่ใช้รายการอุปกรณ์ที่ใช้ในแต่ละสถานการณ์ผู้สอนต้อง กำหนดและจัดเตรียมให้ครบถ้วน เช่นอุปกรณ์การให้ออกซิเจนชนิดต่างๆ ชนิดของสารน้ำ ทาง หลอดดำ ส่วนประกอบของเลือด ยา ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ และบันทึกรายงานต่างๆ

5. สร้างแบบประเมินการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้สำหรับผู้สอน ตรวจสอบผู้เรียนว่าบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ รวมทั้งเป็นข้อมูลที่ใช้สำหรับการ อภิปราย และสรุปผลการเรียนรู้

6. ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมือนจริงและ ความสมบูรณ์ของสถานการณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นพยาบาล วิชาชีพที่มีความรู้และประสบการณ์ในการพยาบาลตาม สถานการณ์จำลองเป็นผู้ที่ให้ออกความเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์โดยเฉพาะในเรื่องการ จัดลำดับความสำคัญของปัญหา การตัดสินใจในการพยาบาลและเทคนิคการปฏิบัติการ พยาบาล

7. ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ และนำข้อมูลทั้งหมดลงโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อ ควบคุมให้หุ่นจำลองมีการเปลี่ยนแปลงตามฉากที่กำหนด ทดสอบความสมบูรณ์ของโปรแกรม หลังจากนั้นปรับปรุงแก้ไขสถานการณ์ให้สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้จริง

ขั้นตอนการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองเหมือนจริง

ผู้สอนต้องเตรียมความพร้อมผู้เรียนล่วงหน้า ประมาณ 1 สัปดาห์ โดยให้ความรู้ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์จำลองเหมือนจริง และชี้แจงให้ผู้เรียนทราบ ถึง สถานการณ์ทั้งหมดที่จะเรียนรู้วัตถุประสงค์ในการเรียนรู้แต่ละ สถานการณ์ เอกสารตำราที่ ควรศึกษา และประเด็นคำถามที่ สำคัญเพื่อให้ผู้เรียนทบทวน ค้นคว้าความรู้ก่อนเข้าเรียน จำนวนผู้เรียนแต่ละกลุ่มควรมีจำนวนประมาณ 8 คน การเรียนรู้ใน สถานการณ์แต่ละ สถานการณ์ใช้เวลาประมาณ 60 นาที ตามขั้นตอนการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอน (สม จินต์ สินธุชัย และกันยารัตน์ อุบลวรรณ, 2560) ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ ปฐมนิเทศ ชี้แจงรายละเอียด (Pre-brief) ใช้เวลา 20 นาที ใน สถานการณ์แรกต่อมาเมื่อผู้เรียน เริ่มคุ้นเคยกับการเรียน เวลาที่ใช้ในขั้นนี้จะลดลง ผู้สอน ปฐมนิเทศ และให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวในห้องปฏิบัติการเหมือนจริง การ

ทำงานของหุ่นเสมือนจริง SimMan Essential แนะนำอุปกรณ์ต่างๆ และเปิดโอกาสให้ ผู้เรียน สร้างความคุ้นเคยกับหุ่น และอุปกรณ์ในห้องเมื่อผู้เรียน รับฟังการปฐมนิเทศแล้วผู้สอนเริ่มขึ้น นำเข้าสู่บทเรียนตาม

ขั้นที่ 2 ปฏิบัติในสถานการณ์ (Scenario) ใช้เวลา 15-20 นาทีโดยผู้สอนและผู้เรียนมี บทบาทในการปฏิบัติในสถานการณ์ดังนี้

1. บทบาทผู้สอน การเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองเสมือนจริงควรมีผู้สอนอย่างน้อย 2 คน โดยผู้สอนคนที่ 1 เป็นผู้ควบคุมสถานการณ์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งจะเปลี่ยน ระดับของสถานการณ์ตามฉากที่กำหนดไว้ และเป็นผู้ที่สังเกตพฤติกรรมและบันทึกพฤติกรรม ในโปรแกรม ผู้สอนคนที่ 2 แสดงเป็นแพทย์และเข้าช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนมีปัญหารวมทั้งประเมิน การเรียนรู้ในช่วงอภิปรายและสรุปผลการเรียนรู้

2. บทบาทผู้เรียน ผู้เรียนที่ได้รับบทบาทเป็นพยาบาลวิชาชีพเริ่มเข้ามาในสถานการณ์ หลังได้ยินคำว่า “start simulation” โดยผู้เรียนแต่ละคนแสดงบทบาทที่ได้รับมอบหมาย ได้แก่ การประเมินสภาพผู้ป่วย คิควิเคราะห์ ข้อมูลที่รวบรวมได้รายงานอาการผู้ป่วยตามหลัก “SBAR” ซึ่งประกอบด้วย สถานการณ์ที่ต้องรายงาน ภูมิหลังเกี่ยวกับสถานการณ์ การประเมิน สถานการณ์ และให้ข้อเสนอแนะ ผู้เรียนในบทบาทของพยาบาลวิชาชีพ นำข้อมูลมาระบุปัญหา และตัดสินใจในการปฏิบัติพยาบาลเพื่อแก้ปัญหาตามลำดับ ความสำคัญ

ขั้นที่ 3 สรุปผลการเรียนรู้ (Debriefing) ใช้เวลา 20-30 นาทีการสรุปผลการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองเสมือนจริง เพราะช่วยให้ ผู้เรียนทำความเข้าใจกับประสบการณ์ โดย วิเคราะห์ ความคิด ความรู้สึก และกิจกรรมที่ได้ ปฏิบัติในสถานการณ์

มีการศึกษาวิจัยที่ยืนยันชัดเจนว่าการจัดการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์จำลองเสมือน จริงเกิดประโยชน์และผลลัพธ์ที่ดีต่อนักศึกษาด้านต่างๆ ทั้งด้านความรู้ พบว่าการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สถานการณ์จำลองเสมือนจริงสำหรับนักศึกษาพยาบาล ทำให้มีความรู้และความมั่นใจใน การปฏิบัติการพยาบาลเพิ่มมากขึ้น (มาลี คำคง และคณะ, 2559) และนักศึกษามีความพึง พอใจในการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด (สุชาติ สิทธิปกรณ์ และคณะ, 2560)

การเรียนรู้โดยใช้โปรแกรมออนไลน์

โปรแกรมออนไลน์ได้ถูกนำมาใช้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาในช่วงศตวรรษที่ 21 ที่มีการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ และสอดคล้องกับผู้สอนที่เป็น Gen Z คือกลุ่มประชากรที่มี อายุตั้งแต่ 10-24 ปี เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2538-2552 เดิมนำมาพร้อมกับสิ่งอำนวยความสะดวก มากมายที่อยู่แวดล้อมรอบตัว มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีต่างๆและเรียนรู้ได้รวดเร็ว (ดนุลดา จามจุรี, 2563) อยู่กับสื่อดิจิทัลโดยกำเนิด ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่บนโลกออนไลน์ จาก การศึกษาที่ผ่านมาพบว่าการเรียนรู้ผ่านโปรแกรมออนไลน์ในนักศึกษาพยาบาลช่วยให้คะแนน ความรู้ของนักศึกษาที่เรียนเพิ่มขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (แดนชัย ขอบจิตร

และคณะ, 2560); (วันดี แก้วแสงอ่อน และจามจุรี แซ่หลู่, 2562) การเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์จึงมีความสำคัญ อีกทั้งปัจจุบันมีการระบาดของไวรัสของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease 2019: COVID-19) นโยบายการเรียนรู้แบบออนไลน์ก็ส่งผลให้ผู้สอนต้องสร้างสื่อการเรียนรู้หรือโปรแกรมการสอนออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพ ก่อนการสร้างโปรแกรมหรือสื่อออนไลน์ผู้สอนต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับข้อตกลงของการสร้างโปรแกรมหรือสื่อออนไลน์ ทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านสื่อมีลต์มีเดียของ Richard E. Mayer ได้กล่าวถึงข้อตกลง 3 ประการ (นุสรา นามเดช และคณะ, 2564) ดังนี้ 1) ข้อตกลงการรับรู้ 2 ช่องทาง (Dual channel assumption) ได้แก่ การมองเห็นอักษร ภาพ และการได้ยินผ่าน ตาหู ฟัง 2) ข้อตกลงความจำกัดของสมรรถนะช่องทางการสื่อสาร (Limited capacity assumption) เป็นข้อจำกัดของการรับรู้สารสนเทศได้เพียงครั้งเดียว เช่นการรับรู้บทสนทนาได้เพียงครั้งละ 1 ประโยค และรับรู้ภาพได้ครั้งละ 10 วินาที เป็นต้น และ 3) ข้อตกลงในการให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น ตื่นตัวตลอดเวลา (Active learning assumption) นำไปสู่การการออกแบบการเรียนการสอนตามรูปแบบแอดดี (ADDIE Model) ซึ่งเป็นทฤษฎีการออกแบบโปรแกรมที่นิยมใช้เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน (ศักดิ์เศรษฐ์ ประกอบผล, 2563); (Kurt, S., 2017) ดังนี้

1. ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis Phase) คือ การเริ่มต้นวิเคราะห์ด้านต่างๆ ได้แก่ การวิเคราะห์ความจำเป็นในการจัดทำ เช่น จัดทำในวิชาใด เรื่องใด มีความจำเป็นมากน้อยเพียงใด ในการทำ การวิเคราะห์รูปแบบที่เหมาะสม วิเคราะห์ผู้เรียนว่ามีข้อจำกัดในการเรียนรู้ที่มีอยู่อย่างไร และการวิเคราะห์เนื้อหา โดยยึดตามหลักสูตรว่ามีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องใด มีวัตถุประสงค์อย่างไรบ้าง และควรแบ่งเนื้อหาออกเป็นกี่หน่วยจึงจะเหมาะสม

2. ขั้นการการออกแบบ (Design Phase) คือ การที่ผู้ออกแบบสร้างส่วนต่างๆ โดยการออกแบบแผนงาน สื่อ ลักษณะหน้าจอ มีการวางโครงสร้างเนื้อหา การคัดเลือกเนื้อหา การเรียงลำดับ การคำนึงถึงการใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย การออกแบบการสอน และการออกแบบหน้าจอให้เหมาะสมสวยงาม สะดวก และดึงดูดใจให้ผู้ใช้งานเข้ามาศึกษาเรียนรู้

3. ขั้นการพัฒนา (Development Phase) คือ เป็นการนำสิ่งที่ได้ออกแบบและจัดทำสตอรี่บอร์ดไว้ มาสู่การจัดทำโปรแกรมหรือบทเรียนเรียนรู้ออนไลน์ โดยใช้โปรแกรมต่างๆที่ผู้ผลิตผลิต เช่น Adobe Captivate, Adobe Flash เป็นต้น แล้วนำไปสู่การทดสอบการใช้งานเบื้องต้นโดยผู้ผลิตและปรับปรุงแก้ไขและให้ผู้ทรงคุณตรวจสอบ

4. ขั้นการนำไปใช้ (Implementation Phase) คือ การนำโปรแกรมที่พัฒนาไปใช้ มี 2 ลักษณะคือ การใช้เพื่อหาประสิทธิภาพของโปรแกรม และการใช้ในชั้นเรียนจริงเพื่อประเมินผลการเรียนรู้จากโปรแกรมหรือบทเรียนช่วยสอน

5. ขั้นตอนการประเมินผล (Evaluation Phase) คือ การประเมินผลการใช้โปรแกรมที่พัฒนาขึ้น อาจเป็นการเปรียบเทียบคะแนนจากการใช้โปรแกรมของผู้เรียน หรือประเมินผลความพึงพอใจในการเพื่อนำสู่การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นต่อไป

การสร้างและพัฒนาโปรแกรมเพื่อการเรียนรู้ออนไลน์

การสร้างและพัฒนาโปรแกรมเพื่อการเรียนรู้ออนไลน์ ต้องอาศัยการทำงานของคนคอมพิวเตอร์ ผู้ใช้งานจึงต้องมีความเชี่ยวชาญในการป้อนข้อมูลให้คอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้โปรแกรมตามการใช้งานตามวัตถุประสงค์ (มาโนชญ์ ตนสึงห์, 2558) โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่เป็นที่นิยมได้แก่ .NET Technology และ .NET Framework เป็นโปรแกรมที่สามารถเชื่อมต่อกับโปรแกรมต่างๆ ของไมโครซอฟท์ได้โดยง่าย ผู้พัฒนาจึงสามารถพัฒนาโปรแกรมใหม่ๆ ได้โดยง่าย และรวดเร็ว ไม่ติดข้อจำกัด ทำงานร่วมกับ HTML (Hyper Text Markup Language) ซึ่งเป็นภาษาพื้นฐานที่ใช้ในการเขียนเว็บไซต์ (Website) เพื่อให้ข้อมูลแสดงผลบนที่เว็บเบราว์เซอร์ (Web Browser) โดยดึงข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ต (Internet) ในรูปแบบของข้อความ รูปภาพ เสียง เป็นต้น เป็นภาษาที่ง่ายต่อการเรียนรู้ สามารถกำหนดรูปแบบและโครงสร้างได้ง่าย และ visual studio code เป็นโปรแกรมตัวหนึ่งที่เป็นเครื่องมือที่ช่วยพัฒนาซอฟต์แวร์และระบบต่างๆ ซึ่งสามารถติดต่อสื่อสารพูดคุยกับคอมพิวเตอร์ได้ ซึ่งนักโปรแกรมเมอร์จะนำเครื่องมือมาใช้ในการพัฒนาต่อยอดให้เกิดเป็นระบบต่างๆ หรือเป็นเว็บไซต์ และแอปพลิเคชันต่างๆ นอกจากนี้จะมีกลุ่มคำสั่งโดยใช้ภาษาต่างๆ ในการเขียนโปรแกรม เช่น ภาษา Fortran, Cobol, Lisp, PL/1, Basic, Pascal, C, Ada, C++, Perl, Java เป็นต้น ซึ่งการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญเพื่อให้โปรแกรมสามารถตอบโจทย์การเรียนรู้แบบออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลในปัจจุบันเข้าสู่ยุคการเรียนรู้วิถีใหม่ (New Normal) เน้นการเรียนรู้แบบออนไลน์และส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการสอนและสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย ด้วยสถานการณ์การจัดการเรียนโดยการจำลองเสมือนจริงในห้องเรียนที่ต้องใช้หุ่นทำได้ยาก เนื่องด้วยมีข้อจำกัดของการเว้นระยะห่างทางสังคม นโยบายการเรียนออนไลน์ และไม่สามารถขึ้นฝึกปฏิบัติงานบนหอผู้ป่วยได้ตามปกติ การจัดการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์จำลองเสมือนจริงสำหรับนักศึกษาพยาบาล จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนจากห้องเรียนสู่การเรียนรู้ออนไลน์ด้วยด้วยโปรแกรมที่สร้างขึ้นและนักศึกษาได้เรียนรู้เสมือนอยู่ในห้องเรียนจริง เพื่อให้ นักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตได้ฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เพิ่มความมั่นใจ และใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ทางเลือกในการเรียนรู้โดยใช้โปรแกรมออนไลน์จึงมีความสำคัญ โดยผู้สอนควรสร้างโปรแกรมออนไลน์ให้เสมือนกับการเรียนรู้ด้วยสถานการณ์จำลองเสมือนจริงในห้องเรียนจริงเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน และสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเมื่อต้องสร้างโปรแกรมออนไลน์ คือความน่าสนใจและนำไปสู่การใช้งานได้

จริง โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านคอมพิวเตอร์ เพื่อให้สามารถสร้างโปรแกรมออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ยุ่งยากและเป็นอุปสรรคสำหรับผู้สอนจนเกินไป

กรณีตัวอย่าง การจัดการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์จำลองเสมือนจริงด้วยโปรแกรมออนไลน์

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างโปรแกรมออนไลน์สถานการณ์จำลองเสมือนจริง เรื่อง การพยาบาลผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังที่มีอาการกำเริบ สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 3 ในรายวิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ 2 และวิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่ 2 โดยจำลองการสร้างโปรแกรมมาจากการจัดการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์จำลองตามขั้นตอนในห้องเรียนด้วยแนวคิด The Simulation Model ของ The National League for Nursing (Jeffries, P. R. & Roger, K. U., 2007) สร้างและพัฒนาโปรแกรมตามขั้นตอนของ ADDIE Model (Kurt, S., 2017) ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ โดยการศึกษาปัญหาและความต้องการของนักศึกษาพยาบาลในการเรียนรู้ด้วยสถานการณ์จำลองเสมือนจริงในรูปแบบสื่อแบบออนไลน์

ขั้นที่ 2 การออกแบบโปรแกรมสถานการณ์จำลองเสมือนจริงทางการพยาบาลรูปแบบสื่อออนไลน์ (Nursing Clinical Simulation online) โดยการใช้แนวคิด หลักการและทฤษฎีการเรียนรู้ต่างๆในการเลือก /กำหนด/สร้างสรรค์วิธีการเรียนรู้ที่ตอบสนองเป้าหมายประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์ ผลการเรียนรู้ กำหนดเกณฑ์/เครื่องมือประเมิน กำหนดสถานการณ์จำลอง กำหนดกิจกรรมและเวลา ระดับความเสมือนจริง ระบุกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีการเรียนรู้ เพื่อให้ครอบคลุมกิจกรรมการเรียนรู้ที่สำคัญ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นนำ (pre-brief phase) ขั้นปฏิบัติตามสถานการณ์ (scenario phase) และขั้นสรุปผลการเรียนรู้ (debriefing phase) เริ่มต้นด้วยการออกแบบเนื้อหาผ่านโปรแกรม power point

ขั้นที่ 3 การพัฒนา เป็นการจัดทำและเตรียมการต่างๆ ตามที่กำหนดหรือระบุไว้ในขั้นของการออกแบบ มีการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผล การพัฒนาแผนการเรียนรู้ การเขียนสถานการณ์ การเขียนแผนจัดการเรียนรู้ การเขียนโปรแกรมควบคุม และจัดทำคู่มือเรียนรู้ และการเชื่อมต่อข้อมูลเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของกิจกรรม ด้วยโปรแกรม framework Phaser.js, virtual studio code, html

ขั้นที่ 4 การตรวจสอบ เป็นการตรวจสอบคุณภาพและความเป็นไปได้ของโปรแกรมที่สร้างขึ้นตามสถานการณ์และบริบทต่างๆ โดยผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและให้ความคิดเห็นในการปรับปรุงแก้ไข

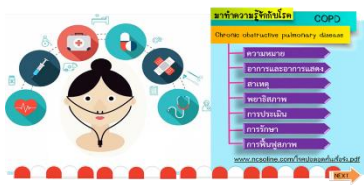
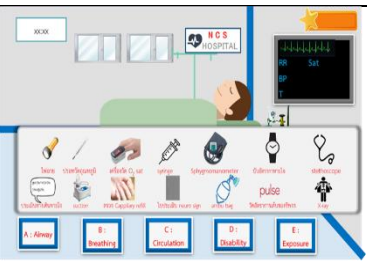

ขั้นที่ 5 การนำไปใช้ เป็นการนำโปรแกรมที่พัฒนาไว้ในขั้นที่ 3 และปรับปรุงแก้ไขในขั้นที่ 4 ไปดำเนินการทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 3 จำนวน 10 คน โดยนักศึกษาได้ให้ข้อคิดเห็นเชิงบวก ดังนี้ 1) โปรแกรมดึงดูดให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น 2) เป็นโปรแกรมที่ดีมาก น่าสนใจ เหมาะแก่การเรียนรู้สำหรับนักศึกษา 3) เนื้อหาเข้าใจง่าย กระชับ ไม่ซับซ้อน 4) สามารถกลับมาทบทวนใหม่ได้ 5) เนื้อหาสาระในโปรแกรมสามารถนำไปใช้ได้จริง ส่วนข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาโปรแกรม ดังนี้ 1) ควรเพิ่มเติมรูปภาพที่เคลื่อนไหวและเสียงพูดให้ตรงกับเนื้อหา 2) ควรเพิ่มคำอธิบายในตัวโปรแกรม 3) ควรปรับให้มีความต่อเนื่องของสถานการณ์ หลังจากนั้นนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงโปรแกรมให้มีความสมบูรณ์ ทั้งเนื้อหา และรูปแบบการใช้งาน เพื่อนำไปทดลองใช้ในขั้นการประเมินผลต่อไป

ขั้นที่ 6 การประเมินผล ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด คือ ประเมินผลความรู้ และความพึงพอใจในการใช้โปรแกรมออนไลน์ก่อนนำไปเผยแพร่ ผลการทดลองใช้กับนักศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน พบว่าหลังการเรียนรู้ด้วยโปรแกรมออนไลน์สถานการณ์จำลองเสมือนจริง เรื่อง การพยาบาลผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังที่มีอาการกำเริบ คะแนนเฉลี่ยความรู้หลังเข้าร่วมโปรแกรม ($\bar{X}$ =9.57, SD=1.46) สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม ($\bar{X}$ =6.10, SD=2.06) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ความพึงพอใจต่อการใช้โปรแกรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.35, SD=0.61) (วันดี แก้วแสงอ่อน และจามจุรี แซ่หลู่, 2562) นักศึกษาให้ข้อคิดเห็นว่าเป็นโปรแกรมที่ดีมาก รูปแบบทันสมัยดึงดูดใจให้อยากเรียนรู้ รูปภาพทำให้เพิ่มการจดจำเนื้อหาได้มากขึ้น สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดเวลาผ่านอินเทอร์เน็ต ฝึกการเรียนรู้ถูก-ผิดด้วยตนเอง ทำให้เกิดความมั่นใจในทักษะนั้นๆมากขึ้น รวมไปถึงการแก้ปัญหา การวางแผน การบริหารเวลา และการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ นอกจากนี้ผู้เรียนได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรพัฒนาโปรแกรมให้มีเสียงพูดโต้ตอบ สะท้อนการปฏิบัติ และควรต่อยอดจัดทำโปรแกรมออนไลน์สำหรับการพยาบาลผู้ป่วยโรคอื่นๆที่มีความหลากหลายมากขึ้น

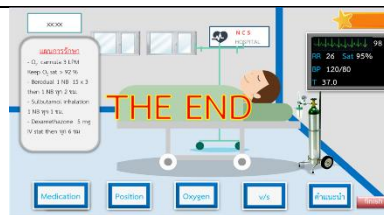
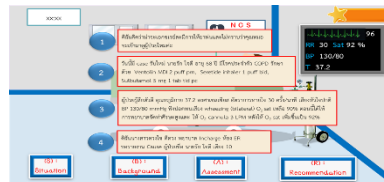
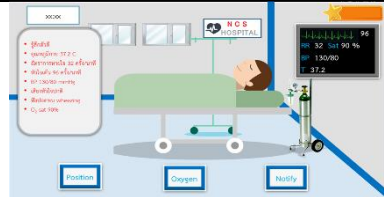
ตัวอย่างโปรแกรมสถานการณ์จำลองเสมือนจริงแบบออนไลน์

ขั้นตอน	เนื้อหา	รายละเอียดกิจกรรม	เกณฑ์
ขั้นนำ	ชี้แจง วัตถุประสงค์ การเรียนรู้	ให้นักศึกษา ศึกษา วัตถุประสงค์ การเรียนรู้ แบบการ	

ขั้นตอน	เนื้อหา	รายละเอียดกิจกรรม	เกณฑ์
	และคำแนะนำ ในการใช้ โปรแกรม	จำลอง สถานการณ์ เสมือนจริง และแนะนำ ขั้นตอนการใช้ โปรแกรม เสมือนจริง	
	ความรู้ทั่วไป เกี่ยวกับโรค	ให้นักศึกษา ความรู้ทั่วไป เกี่ยวกับโรค	
	เรียนรู้ประวัติ การเจ็บป่วย ของผู้ป่วย	ให้นักศึกษา ประวัติของ ผู้ป่วยตาม สถานการณ์ เสมือนจริง	
การปฏิบัติ			
ประเมินสภาพ ผู้ป่วยด้วยหลัก ABCDE	1.ประเมิน อาการและ อาการแสดง ของผู้ป่วยโดย ใช้หลัก - A: Airway - B : Breathing (RR,O2 sat) - C : Circulation - D : Disability - E : Exposure ด้วยการเลือก ภาพเครื่องมือ ที่สอดคล้องกับ การอาการ ผู้ป่วยตาม ระบบ	ถ้าประเมินผล ได้ถูกต้อง ผู้เรียนจะได้รับ คะแนน 18 คะแนน จะ ปรากฏอาการ ของผู้ป่วยตาม สถานการณ์ จริง และ สามารถผ่าน ไปให้การ พยาบาลผู้ป่วย ได้	

ขั้นตอน	เนื้อหา	รายละเอียด กิจกรรม	เกณฑ์
1	การให้การ พยาบาล ขั้นที่ 1	-Position -Oxygen -Notify โดย ใช้ SBAR	ถ้าสามารถ เลือกการ พยาบาลที่ เหมาะสมกับ ผู้ป่วยตาม สถานการณ์ได้ รายงานแพทย์ ได้ถูกต้อง มากกว่า ร้อย ละ 60 จะ ได้รับกล่อง ข้อความยา
2	การให้การ พยาบาล ขั้นที่ 2	-Medication	ถ้าสามารถ เลือกการ พยาบาลที่ เหมาะสมกับ ผู้ป่วยตาม สถานการณ์ได้ ถูกต้อง จะได้ คะแนนจาก การปฏิบัติ ถ้า ได้คะแนน มากกว่า ร้อย ละ 60 สามารถไปทำ แบบทดสอบ ได้

สรุปผลการเรียนรู้

ประมวลผลเป็น
คะแนน

ขั้นตอน	เนื้อหา	รายละเอียดกิจกรรม	เกณฑ์
	ทำแบบทดสอบความรู้หลักการเรียน	ให้นักศึกษาทำแบบทดสอบหลังการเรียนรู้ 10 ข้อ	สรุปคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบได้รับคำชมและได้รับเฉลยผลการดูแลผู้ป่วย

ขั้นสรุป Debrief

1. ทำแบบทดสอบความรู้ 10 ข้อ
2. สรุปคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบก่อน-หลังเรียน
3. ประเมินความพึงพอใจในการใช้สื่อ

NEXT

คะแนนที่ได้ 2 ส่วน คือ

1. คะแนนจากการทำแบบทดสอบหลังเรียน.....
2. การให้การพยาบาลผู้ป่วย..... คะแนนปรับปรุง, ดี, ดีเยี่ยม

แผนการพยาบาลผู้ป่วย โรค COVID (ไฟล์ PDF ให้ดาวน์โหลด)

HOME

สรุป

การจัดการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์จำลองเสมือนจริงเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักศึกษาได้เรียนรู้ผ่านการคิดวิเคราะห์ การลงมือปฏิบัติอย่างมีขั้นตอน และสามารถสะท้อนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ด้วยภาวะการปัจจุบันการเรียนรู้แบบออนไลน์เข้ามามีบทบาทมากขึ้น เพื่อช่วยให้นักศึกษาสามารถได้เรียนรู้ด้วยตนเองตลอดเวลา ฝึกปฏิบัติตามสถานการณ์จำลองซ้ำๆ ผ่านโปรแกรม โดยไม่รู้สึกรำคาญ ดังนั้นการสร้างและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้วยสถานการณ์จำลองเสมือนจริงด้วยโปรแกรมออนไลน์จึงมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะในช่วงที่มีการระบาดของไวรัสโควิด-19 จะช่วยเพิ่มเติมความรู้จากการเรียนปกติ เสริมความรู้ฝึกการตัดสินใจในการให้การพยาบาลทดแทนการสอนด้วยสถานการณ์จำลองเสมือนจริงที่ฝึกปฏิบัติกับหุ่นในห้องเรียน จึงเหมาะกับการเรียนรู้ในยุควิถีใหม่ แต่ด้วยการจัดโปรแกรมที่มีความซับซ้อน มีความยุ่งยาก ต้องใช้เวลาและผู้เชี่ยวชาญเพิ่มขึ้น ทำให้มีข้อจำกัดที่ยังไม่สามารถสร้างโปรแกรมออนไลน์ได้หลากหลายสาขาการพยาบาล แต่เชื่อว่าในอนาคตจะมีความร่วมมือกันระหว่างอาจารย์ผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสอนทางการพยาบาลกับผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีในการพัฒนาโปรแกรมออนไลน์ให้มีความหลากหลายและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้ผู้บริหารมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนทั้งด้านนโยบายงบประมาณ และการส่งเสริมให้บุคลากรได้พัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนด้วย

สถานการณ์จำลองเสมือนจริงด้วยโปรแกรมออนไลน์ รวมไปถึงการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกที่มีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ดนุตา จามจุรี. (2563). การออกแบบการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน Gen Z. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .
- แดนชัย ขอบจิตร และคณะ. (2560). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนผ่านเว็บ(Web-Based Instruction) ในรายวิชาการพยาบาลครอบครัวและชุมชน 2 สำหรับนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา. วารสารการพยาบาล การสาธารณสุขและการศึกษา, 18(2), 95-105.
- นุสรา นามเดช และคณะ. (2564). การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนรู้เรื่อง การพยาบาลโรคติดกั๊วสำหรับนักศึกษาพยาบาล. วารสารการพยาบาลและการศึกษา, 14(1), 48-62.
- มานิชญ์ ตนสิงห์. (2558). ศาสตร์และศิลป์ของการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2564 จาก <https://erp.mju.ac.th/openFile.aspx?id=MzUyMjE1&method=inline>
- มาลี คำคง และคณะ. (2559). ผลของการใช้สถานการณ์จำลองต่อความมั่นใจในความสามารถของตนเองในการดูแลและการช่วยฟื้นคืนชีพขั้นสูงสำหรับผู้ป่วยวิกฤตฉุกเฉินของนักศึกษาพยาบาล. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและสาธารณสุขภาคใต้, 3(3), 52-64.
- วงเดือน สุวรรณศิริ และคณะ. (2559). การจัดการเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองสำหรับนิสิตนักศึกษาพยาบาล. วารสารพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 28(2), 1-14.
- วันดี แก้วแสงอ่อน และจามจุรี แซ่หลู่. (2562). การพัฒนาโปรแกรมสถานการณ์จำลองเสมือนจริงในรูปแบบสื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมความรู้ในการพยาบาลผู้ป่วยโรคปอดอุดกั๊วเรื้อรังที่มีอาการกำเริบ. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีอุดรดิตถ์, 11(2), 213-228.
- วิทยา วาโย และคณะ. (2563). การจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 : แนวคิดและการประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอน. วารสารศูนย์อนามัยที่ 9, 14(34), 285-298.
- ศักดิ์เศรศ ประกอบผล. (2563). การออกแบบและพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนโดยใช้แอตต์โมเดลและแนวคิดของกาเย่. วารสารครุศาสตร์สาร, 14(1), 17-30.
- สมจินต์ สินธุชัย และกันยารัตน์ อุบลวรรณ. (2560). การเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์จำลองเสมือนจริง: การนำไปใช้ในการเรียนการสอน. วารสารพยาบาลทหารบก, 18(1), 29-38.
- สุรชาติ สิทธิปรกรณ์ และคณะ. (2560). ผลของการจัดการเรียนรู้ด้วยหุ่นจำลองเสมือนจริงต่อความมั่นใจในตนเองและความพึงพอใจของนิสิตพยาบาลชั้นปีที่ 3 คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. วารสารมหาสารคาม, 14(1), 600-609.

- Jeffries, P. R. & Roger, K. U. (2007). Theoretical framework for simulation design. In P.R. Jeffries (Eds), *Simulation in nursing education: From conceptualization to evaluation* (pp. 21-33). New York, NY: Nation League of Nursing.
- Kolb, A. Y. & Kolb, D. A. (2005). The Kolb Learning styles Inventory-version 3.1 2005 Technical Specifinications. Retrieved July 20, 2021, from https://www.researchgate.net/publication/241157771_The_Kolb_Learning_Style_Inventory-Version_31_2005_Technical_Specifi_cations
- Kurt, S. (2017). ADDIE Model: Instruction Design. Retrieved December 14, 2018, from <http://educationaltechnology.net/the-addie-model-instructional-design/>

การเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้ดูแลในการฟื้นฟูสภาพผู้ป่วย โรคหลอดเลือดสมอง*

EMPOWERMENT OF CAREGIVERS FOR REHABILITATION OF STROKE PATIENTS

เพชรลดา จันทร์ศรี

Petlada Chansri

วรรณิษา สำราญเนตร

Wanwisa Samrannet

นิตยา กออิสรานูปภาพ

Nittaya Kor-issaranuphab

วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม สถาบันพระบรมราชชนก

Srimahasarakham Nursing College, Praboromarajchanok Institute, Thailand

E-mail: Petlada@smnc.ac.th

บทคัดย่อ

โรคหลอดเลือดสมองเป็นภาวะฉุกเฉินที่พบบ่อยในประเทศไทย นับว่าเป็นสาเหตุการตายอันดับต้น ๆ และเป็นสาเหตุของความพิการ โรคหลอดเลือดสมองนั้นเกิดจากการที่หลอดเลือดแดงที่ไปเลี้ยงสมองตีบ แตก ตัน ทำให้เนื้อสมองขาดอาหารและออกซิเจนนำไปสู่ภาวะเนื้อสมองเสียหายได้ภายหลังจากการรักษาโรคหลอดเลือดสมองผู้ป่วยบางคนจะยังมีการหลงเหลืออยู่ จำเป็นต้องมีการฟื้นฟูสภาพหลังการรักษาซึ่งในระยะฟื้นฟูสภาพผู้ป่วยแต่ละรายจะมีความรุนแรงที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับชนิด ตำแหน่งและขอบเขตของพยาธิสภาพ ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองจึงจำเป็นต้องมีผู้ดูแลตลอดเวลาเมื่ออยู่บ้าน เพื่อให้สามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว การเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้ดูแลเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้ดูแลเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านความรู้ ทักษะและพฤติกรรมในการดูแล รวมถึงสร้างกำลังใจให้ผู้ดูแลอีกด้วย ดังนั้นบทความทางวิชาการนี้มีจึงได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความหมาย บทบาทผู้ดูแล นิยามการเสริมสร้างพลังอำนาจ รวมถึงบทบาทพยาบาลในการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ดูแลเพื่อการฟื้นฟูสภาพในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง พยาบาลมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ผู้ดูแลสามารถค้นพบปัญหาในการดูแลวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการแก้ไขปัญหา สามารถเลือกวิธีปฏิบัติที่ดีและเหมาะสมสำหรับผู้ดูแลและผู้ป่วย รวมไปถึงการเสริมแรงบวกให้กับผู้ดูแลซึ่งจะสามารถทำให้ผู้ดูแลสามารถดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองได้อย่าง

* Received 13 June 2021; Revised 1 August 2021; Accepted 29 September 2021

ประสิทธิภาพอันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองในระยะฟื้นฟูสภาพ เพื่อส่งเสริมการฟื้นคืนกลับสู่สภาพปกติ

คำสำคัญ: การเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้ดูแล, การฟื้นฟูสภาพ, ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง

Abstract

Stroke is emergency that usually found in Thailand. It is the leading a major cause of death and disability. It dues to narrowing or rupturing of the cerebral artery leading to the lack of food and oxygen in the brain leading to brain damage. Some patients still have symptoms of disability after a stroke, they need to rehabilitate. Each patient has different severity of disease because it depends on type, location and pathology in rehabilitation stage. The stroke patients need for care at home by caregivers for rapid recovery. Empowerment of caregivers is a method to help them change such as knowledge, skill, behavior and encouragement of care. So this article has information about meaning, role of caregivers, empowerment concept and role of nurse in empowerment of caregivers for rehabilitation of stroke patients. Nurses play an important role in helping caregivers analyze problems. Nurses reflect on problem-solving approaches so caregivers can choose the best and appropriate practice for caregivers and patients including positive reinforcement for caregivers This will enable caregivers to effectively care for stroke patients. It is helpful in improving the quality of caregivers for rehabilitation of stroke patients.

Keywords: Empowerment of Caregivers, Rehabilitation, Stroke Patients

บทนำ

Stroke หรือ โรคหลอดเลือดสมอง เป็นโรคที่เกิดจากความผิดปกติของการไหลเวียนเลือดไปที่สมองโดยอาจมีการอุดตัน ตีบ หรือแตก อาการมักเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและอยู่นานเกิน 24 ชั่วโมง ในปัจจุบันโรคหลอดเลือดสมองนับว่าเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตลำดับต้น ๆ ของโลกและของประเทศไทย ข้อมูลจากองค์การอัมพาตโลก World Stroke Organization: WSO รายงานสถานการณ์โรคหลอดเลือดสมองทั่วโลกพบผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองประมาณ 80 ล้านคน ผู้เสียชีวิตประมาณ 5.5 ล้านคน/ปี และยังพบผู้ป่วยใหม่ถึง 14 ล้านคนต่อปี โดย 1 ใน 4 เป็นผู้ป่วยที่มีอายุ 25 ปีขึ้นไป (World Stroke Organization: WSO, 2020) สำหรับประเทศไทย จากรายงานข้อมูลย้อนหลัง 4 ปี ของสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์

สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข พบว่า จำนวนผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง ตั้งแต่ปี 2559 - 2562 มีแนวโน้มสูงขึ้น โดยในปี 2559 พบผู้ป่วย 293,463 ราย ในปี 2560 พบผู้ป่วย 304,807 ราย ในปี 2561 พบผู้ป่วย 331,086 ราย ในปี 2562 พบผู้ป่วย 355,671 ราย และจำนวนผู้เสียชีวิตจากโรคหลอดเลือดสมองประมาณ 30,000 ราย/ปี (กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2563) จากสถานการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งภายหลังจากการรักษาผู้ป่วยให้พ้นจากภาวะวิกฤตแล้วผู้ป่วยจะได้รับการฟื้นฟูจากนักกายภาพบำบัด โดย ทำการนัดหมายให้ผู้ป่วยมารับบริการทางกายภาพบำบัด การฟื้นฟูสมรรถภาพ และส่งเสริมการฟื้นตัวในด้านร่างกายและจิตใจ มีการวางแผนร่วมกันระหว่างทีมสุขภาพ ผู้ดูแลและครอบครัวเพื่อให้มีความพร้อมในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยอย่างต่อเนื่องที่บ้าน ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองส่วนใหญ่หลังจากทำการรักษาแล้วมักมีความพิการหลงเหลืออยู่ เกิดความบกพร่องด้านต่างๆ เช่น การเคลื่อนไหวและการทรงตัว ประสาทการรับรู้และการเรียนรู้ พฤติกรรม อารมณ์ และปัญหาด้านครอบครัวและสังคม ความพิการที่เกิดขึ้นจะทำให้ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองหรือการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันลดลง โดยเฉพาะในผู้ป่วยที่มีบทบาทเป็นหัวหน้าครอบครัว เมื่อความสามารถในการทำสิ่งต่างๆ ลดลง ทำให้ผู้ป่วยรู้สึกไร้ค่า ไม่พอใจในตนเอง ต้องพึ่งพาผู้อื่นตลอดเวลา และเป็นภาระของคนครอบครัว ความรู้สึกเหล่านี้จะส่งผลให้ผู้ป่วยเกิดความเครียด จนอาจรวมไปถึงเกิดการขัดแย้งกันระหว่างผู้ดูแลและผู้ป่วย

สมาชิกในครอบครัวถือว่าเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทเป็นผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองอย่างต่อเนื่องเมื่ออยู่ในระยะฟื้นฟู การฟื้นฟูสมรรถภาพและการป้องกันภาวะแทรกซ้อนจะช่วยให้ผู้ป่วยไม่เกิดความพิการ ลดอัตราการสูญเสียชีวิต ลดผลกระทบต่องานผู้ดูแลและครอบครัว และพบว่าการดูแลผู้ป่วยเป็นระยะเวลานานจะทำให้ผู้ดูแลมีสุขภาพทั้งทางกายและทางจิตใจที่แย่ลง เกิดความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าทำให้สุขภาพทรุดโทรม ปัญหาที่สำคัญในการดูแลผู้ป่วยคือ ผู้ดูแลขาดการรับรู้ความสามารถของตนเองในการดูแลผู้ป่วย ขาดความสามารถด้านทักษะในการดูแลผู้ป่วยอย่างเหมาะสม ขาดการควบคุมอารมณ์เมื่อเจอสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดและทักษะการแก้ไขปัญหา (พิมพ์ชนก ปานทอง และธนิดา ผาติเสนะ, 2561) รวมถึงการขาดแรงสนับสนุนทางสังคมที่จะช่วยในการปรับตัว ซึ่งการปรับตัวของผู้ดูแลโรคหลอดเลือดสมอง มี 6 ประการได้แก่ 1) การจำใจยอมรับต่อสถานการณ์การดูแล 2) การระบายอารมณ์ 3) การหนีปัญหาที่มีความคิดฆ่าตัวตายทั้งผู้ป่วย 4) การไม่พึ่งพาผู้อื่น 5) การพยายามจัดการกับบทบาทที่เปลี่ยนไป และ 6) การปรับเปลี่ยนร่างกายในทางทรุดโทรมลง (สินินุช ขำดี และคณะ, 2557) จากการทบทวนงานวิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการฟื้นฟูสภาพของโรคหลอดเลือดสมองคือพฤติกรรมในการปรับตัวต่อความเจ็บป่วยอายุ เพราะอายุที่เพิ่มขึ้นเป็นข้อจำกัดในการฟื้นตัวของระบบประสาท เนื่องจากการออกของเซลล์ประสาทที่ดีเพื่อทดแทนส่วนที่บาดเจ็บและการเชื่อมต่อลดน้อยลง ผู้มีสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวช่วยให้ผู้ป่วยมีกำลังใจที่จะต่อสู้กับอุปสรรค

มากขึ้น (วัฒน์ย์ ปานจินดา และพุทธวรรณ ชูเชิด, 2559) จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะหาแนวทางเพิ่มความสามารถของผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองในระยะฟื้นฟูสภาพหลังจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลให้ดูแลผู้ป่วยได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม เพื่อฟื้นฟูสภาพร่างกายผู้ป่วยให้กลับคืนสู่สภาพปกติได้มากที่สุด ป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อน และลดการกลับมารักษาซ้ำในโรงพยาบาล (อริสรา สุขวังนี้ และ อัญชลีพร อมาตยกุล, 2562)

การเสริมสร้างพลังอำนาจเป็นกระบวนการทางสังคมในมิติหลายด้าน ที่จะช่วยเพิ่มความรู้ความสามารถให้แก่บุคคลในการตอบสนองความต้องการของตนเองหรือแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ 1) การค้นพบสภาพการณ์จริง 2) การสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ 3) การตัดสินใจเลือกวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสม 4) การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ (Gibson CHA., 1995) ดังนั้นการนำแนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่ผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองจะช่วยให้ผู้ดูแลได้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่อย่างเต็มที่ มีความรู้ความสามารถในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถตัดสินใจในการดูแลได้ดีขึ้น มีความอดทนในการเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นและสามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเองได้ พยาบาลมีส่วนช่วยในการกระบวนการให้ความรู้และทักษะในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองแก่ผู้ดูแล ช่วยในการค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการดูแล แนะนำแนวทางการแก้ไขปัญหา หรือกระตุ้นให้ผู้ดูแลได้คิดวิธีการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง รวมถึงการเสริมสร้างกำลังใจและพลังบวกให้แก่ผู้ดูแล จากการกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจทั้งหมดจะทำให้ผู้ดูแลสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีคุณค่ามีศักดิ์ศรีและสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ดูแลในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองในระยะฟื้นฟูสภาพเป็นกิจกรรมการดูแลที่สำคัญในการลดผลกระทบที่เกิดขึ้น

ดังนั้นบทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอนิยามเกี่ยวกับการเสริมสร้างพลังอำนาจ และบทบาทของพยาบาลในการเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง

ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง

โรคหลอดเลือดสมองเป็นโรคทางระบบประสาทเกิดได้จากหลายสาเหตุ ที่พบบ่อยที่สุดคือ ผนังของหลอดเลือดที่ไปเลี้ยงสมองแข็งภาวะหลอดเลือดแข็งเป็นการเสื่อมของหลอดเลือดร่วมกับการอักเสบในผนังหลอดเลือด (atherosclerosis) หลอดเลือดที่มีภาวะนี้จะมีไขมันและหินปูน รวมทั้งเซลล์ที่กล้ำเนื้อของผนังหลอดเลือดหนาตัวขึ้นทำให้หลอดเลือดตีบแคบลงจนเลือดไหลผ่านไม่สะดวกหรืออาจมีชิ้นส่วนของผนังหลอดเลือดรวมทั้งเกล็ดเลือดมาเกาะที่ผนังหลอดเลือดแล้วหลุดไปอุดตันในหลอดเลือดสมองที่อยู่ส่วนปลาย (ศูนย์ความเป็นเลิศทางการแพทย์ด้านโรคหลอดเลือดสมองแบบครบวงจร แห่งโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย, 2558) ชนิดของโรคหลอดเลือดสมองแบ่งออกเป็น 2 ชนิด ได้แก่ 1) การตีบตันหรืออุดตัน

ของหลอดเลือด (occlusion, ischemic stroke) ทำให้สมองขาดเลือด (ischemic) เป็นชนิดที่พบมากที่สุดคือ ประมาณร้อยละ 87 ของโรคหลอดเลือดสมองทั้งหมดเกิดจากหลอดเลือดตีบแคบและอุดตัน (thrombosis) ส่วนใหญ่ผนังหลอดเลือดหนา และแข็งจากการเกาะตัวของไขมัน (atherosclerosis) เป็นการเสื่อมของหลอดเลือดแดง ส่วนน้อยเกิดจากการอักเสบของหลอดเลือดแดง และความผิดปกติของเม็ดเลือดแดง เช่น เลือดข้น (polycythemia) หรือสิ่งแปลกปลอมหลุดเข้าไปในหลอดเลือด (embolism) จึงเกิดการอุดตันในหลอดเลือด ถ้าเกิดการอุดตันเล็กน้อยจะทำให้สมองขาดเลือดไปเลี้ยงสมองชั่วคราว (transient ischemic attack : TIA) เกิดจากการที่ลิ่มเลือด สิ่งแปลกปลอม ไขมัน หรือฟองอากาศเข้าไปอุดตันหรืออุดตันของหลอดเลือดชั่วคราว ระบบไหลเวียนโลหิตถูกขัดขวางชั่วคราว ทำให้มีภาวะพร่องของระบบประสาท เช่น ปวดศีรษะ ตาพร่ามัว แขน ขา ชา อ่อนแรง สับสน พูดไม่ชัด มีระยะเวลาเกิดขึ้นประมาณ 2 - 3 นาที อาการจะหายไปภายใน 1 ชั่วโมง อาการในระยเวลาน้อยกว่า 5 นาที ประมาณ 1 ใน 3 ของผู้ที่เป็น TIA จะนำไปสู่ภาวะ stroke ดังนั้น TIA จึงเป็นสัญญาณเตือนที่สำคัญที่สุดของโรคหลอดเลือดสมอง 2) การแตกของหลอดเลือดสมอง (hemorrhagic stroke) พบประมาณร้อยละ 13 ของโรคหลอดเลือดสมองทั้งหมด ได้แก่ หลอดเลือดแดงโป่งพอง (aneurysm) เลือดแดงและเลือดดำไหลปนกัน (arteriovenous malformation : AVM) ความดันโลหิตสูง (American Heart Association, 2021)

ปัจจัยเสี่ยงของการเกิดโรคหลอดเลือดสมอง แบ่งออกเป็น 1) ปัจจัยเสี่ยงที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ ได้แก่ 1) อายุมากขึ้นหลอดเลือดจะมีการแข็งตัวมากขึ้น และมีไขมันเกาะหนาตัวทำให้เลือดไหลผ่านได้ลำบากมากขึ้น 2) เพศชายมีความเสี่ยงมากกว่าเพศหญิง 3) ประวัติครอบครัวเป็นโรคหลอดเลือดสมองหรือโรคหลอดเลือดหัวใจ โดยเฉพาะในขณะที่มีอายุน้อย และ 4) พันธุกรรมบางชนิด เช่น กลุ่มอาการมาร์ฟาน (Marfan syndrome) จะมีโอกาสเสี่ยงต่อการเกาะตัวของหลอดเลือด ซึ่งนำไปสู่การตีบหรืออุดตันของหลอดเลือดสมองได้สูงกว่าบุคคลทั่วไป 2) ปัจจัยเสี่ยงที่เปลี่ยนแปลงได้ส่วนใหญ่เป็นปัจจัยที่เกิดจากรูปแบบการดำเนินชีวิต โดยมากสามารถปรับเปลี่ยนได้ไม่ว่าจะด้วยการปรับเปลี่ยนทางพฤติกรรม หรือการใช้ยา ได้แก่ 1) ความดันโลหิตสูง 2) เบาหวาน 3) ไขมันในเลือดสูง 4) โรคหัวใจ ทั้งโรคหัวใจเต้นผิดจังหวะ หรือโรคลิ้นหัวใจต่าง ๆ 5) โรคเลือดบางชนิด เช่น ภาวะเลือดข้นผิดปกติ, เกิดเลือดสูง และเม็ดเลือดขาวสูงผิดปกติ 6) ขาดการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ 7) การดื่มสุรา, การสูบบุหรี่ และการใช้สารเสพติด และ 8) ความเครียด

ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองจะมีความบกพร่องทางด้านร่างกายจิตใจการรับรู้ความผิดปกติที่เกิดขึ้นในผู้ป่วยแต่ละรายจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสาเหตุ ตำแหน่งของส่วนต่าง ๆ ของสมองและขนาดบริเวณหรือเนื้อเยื่อที่ได้รับบาดเจ็บ ซึ่งทำให้ผู้ป่วยมีความพิการหลงเหลืออยู่หลังจากพ้นระยะวิกฤตอาการและอาการแสดงที่พบในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองส่วนใหญ่ (สถาบันประสาทวิทยา, 2559) ได้แก่

1. อาการอ่อนแรงของกล้ามเนื้อต่าง ๆ ทำให้ช่วยเหลือตนเองได้ไม่สะดวก อาจทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย

2. การรับรู้ความรู้สึกของร่างกายซีกใดซีกหนึ่งลดลงหรือสูญเสียไป ทำให้ไม่รู้สึกเจ็บปวดเกิดอันตรายต่อเนื้อเยื่อ

3. การสื่อสารบกพร่อง ได้แก่ ฟัง พูด อ่าน เขียน เช่น พูดซ้ำ พูดไม่ชัด หรือไม่สามารถติดต่อกับผู้อื่นรับรู้ความคิดของตนเองได้หรืออาจฟังคำพูดของผู้อื่นไม่เข้าใจ รับรู้ได้ยาก

4. การควบคุมการขับถ่ายปัสสาวะและอุจจาระผิดปกติจากอาการและอาการแสดงต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้ผู้ป่วยเกิดปัญหาต่างๆ และผลกระทบในระยะยาวทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ดังนั้นผู้ป่วยและผู้ดูแลจึงต้องเรียนรู้วิธีการดูแลช่วยเหลือและแก้ไขด้วยวิธีการฟื้นฟูสมรรถภาพ

การฟื้นฟูสภาพผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองเป็นการช่วยฟื้นฟูและพัฒนาสมรรถภาพของผู้ป่วยเพื่อให้ผู้ป่วยสามารถช่วยเหลือตนเองได้ การฟื้นฟูสมรรถภาพมีวิธีการหลายอย่าง โดยเฉพาะการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้ป่วยและผู้ดูแลให้คำแนะนำในเรื่องปัญหาที่พบบ่อย และการดูแลการป้องกันการกลับเป็นซ้ำอาหารสำหรับผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง การจัดการการเคลื่อนไหวเป็นต้น (วสุวัฒน์ กิตติสมประยูรกุล, 2558) ในการฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองต้องอาศัยความร่วมมือของตัวผู้ป่วยเองและครอบครัวซึ่งบุคคลในครอบครัวหรือผู้ดูแลเป็นผู้ใกล้ชิดกับผู้ป่วยมากที่สุดเป็นผู้ที่ช่วยเหลือดูแลทั้งด้านร่างกายและจิตใจมีบทบาทสำคัญในการให้กำลังใจผู้ป่วยตลอดจนให้คำแนะนำและกระตุ้นผู้ป่วยในการฟื้นฟูสมรรถภาพและช่วยเหลือในกิจกรรมที่ผู้ป่วยไม่สามารถปฏิบัติได้ (บรรณพชรพรรณ หิรัญเคราะห์ และคณะ, 2554)

ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองเมื่อกลับไปอยู่บ้านซึ่งอยู่ในระยะฟื้นฟูสภาพจะมีข้อจำกัดหลายอย่างในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอาจทำให้เกิดปัญหาหรือภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ ได้ ปัญหาที่พบบ่อยมีดังนี้

1. แผลกดทับ ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่นอนติดเตียงเป็นเวลานาน ไม่เคลื่อนไหวร่างกาย หรือเคลื่อนไหวร่างกายได้น้อย จะทำให้ผิวหนังบริเวณนั้นโดนกดทับเป็นเวลานาน ทำให้ขาดเลือดมาเลี้ยง ผิวหนังจะมีลักษณะบวมแดงซ้ำ และมีผิวหนังถลอกและเกิดแผลตามมา การพลิกตะแคงตัวบ่อย ๆ และการจัดทำ ทำให้อลดความเสี่ยงในการเกิดแผลกดทับได้

2. ภาวะข้อติดแข็ง เกิดจากการไม่ได้ใช้งานหรือไม่สามารถเคลื่อนไหวได้ตามปกติ ทำให้เกิดการตึงตัวของเนื้อเยื่อบริเวณรอบ ๆ ข้อต่อ เอ็น กระดูก และกล้ามเนื้อ การจัดท่านอน และการบริหารข้อต่ออย่างสม่ำเสมอจะช่วยลดปัญหาข้อติดได้

3. ภาวะท้องผูก ผู้ที่มีการเคลื่อนไหวร่างกายน้อย ทำให้การขับถ่ายช้า หรือการขับถ่ายอุจจาระไม่หมดจากความตึงตัวของกล้ามเนื้อลดลง หรืออาจเกิดจากการดื่มน้ำน้อย การได้รับสารอาหารปริมาณน้อย รวมทั้งการได้รับยาบางชนิดที่อาจส่งผลต่อการขับถ่าย ผู้ดูแล

จะต้องกระตุ้นการขับถ่ายของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองให้เป็นเวลา ได้รับปริมาณสารอาหารที่เพียงพอ การดื่มน้ำให้เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย

4. การเกิดอุบัติเหตุ ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองมักมีปัญหากล้ามเนื้ออ่อนแรง หรือการทรงตัว ทำให้มีความเสี่ยงต่อการหกล้มมากขึ้น ผู้ป่วยและครอบครัวจึงควรได้รับคำแนะนำเพื่อปรับสภาพบ้านและสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับสภาพของผู้ป่วย เช่น ทำราวในห้องน้ำให้ผู้ป่วยจัดให้บ้านมีความสว่างเพียงพอและทำทางเดินให้โล่งปราศจากสิ่งกีดขวางที่จะทำให้ผู้ป่วยสะดุดหรือหกล้มได้

5. ผลกระทบทางด้านจิตใจ ผู้ป่วยจะรู้สึกสูญเสียพลังอำนาจในการควบคุมตนเอง ไม่สามารถคิดและตัดสินใจเองได้ความจำเสื่อม อารมณ์แปรปรวน บางครั้งอาจหัวเราะและร้องไห้โดยไม่มีเหตุผล ความพิการที่หลงเหลืออาจทำให้ผู้ป่วยไม่สามารถทำบทบาทบิดา มารดา สามี หรือภรรยาได้ การเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมลดลงทำให้ผู้ป่วยต้องเป็นผู้ที่พึ่งพาผู้อื่นตลอดเวลา ร่วมกับมีการสื่อสารบกพร่อง ไม่สามารถบอกให้ผู้อื่นให้เข้าใจตนเองได้หรือพูดไม่ชัด อาจเกิดผลกระทบต่อการดูแลของบุคคลในครอบครัว เกิดปัญหาด้านสัมพันธภาพ ทำให้ผู้ป่วยมีอัตมโนทัศน์ต่อตนเองในทางลบ มองตนเองว่าไม่มีคุณค่า เกิดปัญหาด้านจิตใจ มีอาการโรคซึมเศร้า

6. ผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจ ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่มีความสามารถในการช่วยเหลือตนเองได้ลดลงอาจกระทบต่อการประกอบอาชีพ ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ ทำให้รายได้ของครอบครัวลดลงและครอบครัวอาจมีภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยที่สูงขึ้น ทั้งจากการรักษาค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพื่อรับการรักษาและการดำรงชีวิตประจำวัน ผู้ป่วยบางรายอาจมีค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพและป้องกันภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ ของผู้ป่วยเพิ่มขึ้น เช่น ผ้าอ้อม ที่นอนลมสำหรับป้องกันแผลกดทับ เครื่องดูดเสมหะ เป็นต้น นอกจากนี้ ในผู้ป่วยที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ญาติผู้ดูแลอาจต้องลาออกจากงาน ทำให้สูญเสียรายได้ของครอบครัวเพิ่มขึ้น (ณัฐกร นิลเนตร, 2562)

บทบาทผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง

ในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่มีความบกพร่องในการดูแลตนเอง ผู้ดูแลควรตอบสนองความต้องการในการดูแลของผู้ป่วย เช่น ด้านการรับประทานอาหาร ด้านการเคลื่อนที่ ด้านการนอนหลับพักผ่อน และด้านจิตใจ โดยการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้ดูแล (สุชาติ เสนาสนะ และคณะ, 2560)

1. ผู้ดูแลควรให้กำลังใจและส่งเสริมผู้ป่วยเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง การกระตุ้นผู้ป่วยไม่ให้ล้มร่างกายข้างที่อ่อนแรงโดยพูดกระตุ้นบอกว่าร่างกายข้างไหนอ่อนแรง หรือการให้ใช้ข้างที่ไม่อ่อนแรงในการช่วยเหลือข้างที่อ่อนแรง เช่น การใช้มือซ้ายช่วยมือขวาที่อ่อนแรงหยิบของที่วางไว้ทางด้านขวามือ การกระตุ้นให้ผู้ป่วยรับรู้ บุคคล วันเวลา สถานที่ และสังคม โดยจัดให้มี

นาฬิกา ปฏิทิน รูปภาพ โทรศัพท์ให้ผู้ป่วยดู และผู้ดูแลควรช่วยหาช่องทางให้ผู้ป่วยได้พูดคุยสนทนากับคนคุ้นเคยของผู้ป่วย เช่น ลูก หลาน ญาติพี่น้อง และเพื่อน ๆ

2. สมาชิกในครอบครัวควรให้ความรัก ความใส่ใจ และเข้าใจปัญหาของผู้ป่วย ผู้ดูแลกระตุ้นให้ผู้ป่วยเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในครอบครัวเท่าที่ทำได้อย่างสม่ำเสมอ เช่น พาผู้ป่วยไปเดินเล่น ออกกำลังกาย ออกนอกบ้านไปสถานที่ต่าง ๆ เป็นต้น ในผู้ป่วยบางรายที่เคยเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ผู้ดูแลสามารถพาผู้ป่วยไปร่วมกิจกรรมได้ตามความเหมาะสม

3. ผู้ป่วยบางรายอาจมีความต้องการทางเพศเปลี่ยนแปลงไป ผู้ดูแลที่เป็นสามีหรือภรรยา ควรทำความเข้าใจและลอบโยนเป็นกำลังใจให้ผู้ป่วย ในผู้ป่วยที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ ควรมีการหมั้นเวียนผู้ดูแล เพราะต้องดูแลอย่างใกล้ชิดเป็นเวลานาน

4. ผู้ดูแลควรดูแลให้ผู้ป่วยรับประทานยาโรคหลอดเลือดสมองตามแผนการรักษาของแพทย์อย่างเคร่งครัด เช่น ยาละลายลิ่มเลือด ยาต้านการแข็งตัวของ และควรสังเกตอาการข้างเคียงของหลังได้รับยา พร้อมทั้งสังเกตอาการข้างเคียงหลังจากใช้ยา เช่น มีเลือดออกง่าย เบื่ออาหาร คลื่นไส้ อาเจียน ปวดท้อง และท้องเสีย เป็นต้น การรับประทานยาที่ใช้ในการควบคุมปัจจัยเสี่ยงหรือยาที่รักษาโรคที่เกิดร่วมตามแพทย์สั่ง เช่น ยาลดความดันโลหิตสูง ยาโรคหัวใจ ยาลดไขมันในเลือดสูง ยาเบาหวาน เป็นต้น

5. ผู้ดูแลควรพาผู้ป่วยพบแพทย์ตามนัด แต่หากผู้ป่วยมีอาการผิดปกติ เช่น แขน - ขาอ่อนแรง หรือขามากขึ้น ง่วงซึม สับสน พูดไม่ได้ มีไข้ติดต่อกันมากกว่า 3 วัน ปัสสาวะบ่อย กลั้นปัสสาวะไม่ได้ ปัสสาวะมีลักษณะขุ่น มีกลิ่นเหม็น เป็นต้น ให้มาพบแพทย์ก่อนวันนัดที่โรงพยาบาลใกล้บ้านตามสิทธิการรักษาของผู้ป่วย หากเกิดปัญหาในการดูแลผู้ป่วยควรปรึกษาทีมสุขภาพ (พ.ต.หญิงสุดจิรา ฤทธิธาดา และร.อ.หญิงฉัตรสุตา ธาระพุด, 2561)

6. ผู้ดูแลช่วยในการการพลิกตะแคงตัวบ่อย ๆ การจัดท่านอน และการบริหารข้อต่ออย่างสม่ำเสมอ จะช่วยลดความเสี่ยงในการเกิดแผลกดทับและข้อติดได้

7. ผู้ดูแลจะต้องกระตุ้นการขับถ่ายของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองให้เป็นเวลา ได้รับปริมาณสารอาหารที่เพียงพอ การดื่มน้ำให้เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย

8. ผู้ดูแลควรปรับสภาพบ้านและสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับสภาพของผู้ป่วย เช่น ทำราวในห้องน้ำให้ผู้ป่วย จัดให้บ้านมีความสว่างเพียงพอและทำทางเดินให้โล่งปราศจากสิ่งกีดขวางที่จะทำให้ผู้ป่วยสะดุดหรือหกล้มได้

นิยามของการเสริมสร้างพลังอำนาจ

การเสริมสร้างพลังอำนาจทางสุขภาพเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งที่มีผลกระตุ้นแนวคิด “สร้าง” นำ “ซ่อม” ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรมเพราะการสร้างเสริมพลังอำนาจทางสุขภาพเป็นกระบวนการวิธีที่จะทำให้กลุ่มเป้าหมายสามารถดึงศักยภาพที่มีอยู่ภายในตนเองมาใช้ในการดูแลและสร้างเสริมสุขภาพตนเองได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ป้องกันการเกิด

โรคจากการใช้ชีวิตที่ไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพของตนเอง ปัจจุบันมีหลายวิชาชีพได้นำแนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจมาใช้ในการดูแลสุขภาพของผู้ป่วย มีผู้ให้นิยามความหมายของมโนทัศน์นี้แตกต่างกันออกไป ดังนี้

Gibson CHA. ให้นิยามการเสริมสร้างพลังอำนาจว่าเป็นกระบวนการทางสังคมที่ส่งเสริมให้บุคคลค้นพบปัญหา ความต้องการของตนเองและให้บุคคลจัดการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองโดยใช้ทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่าตนมีพลังอำนาจสามารถควบคุมชีวิตตนเองได้ รวมถึงการควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อสุขภาพ และคุณภาพของชีวิต ให้บุคคลตระหนักในศักยภาพของตนเองในการดูแลรักษาสุขภาพ (Gibson CHA., 1995)

Rodwell, C.M. ให้นิยามการเสริมสร้างพลังอำนาจว่าเป็นกระบวนการของการให้ความช่วยเหลือ การมีส่วนร่วมในการประเมินความมีคุณค่าของตนเองและผู้อื่น การตัดสินใจร่วมกันและความเป็นอิสระในการเลือกและยอมรับความรับผิดชอบ (Rodwell, C.M., 1996)

Conger, J. A. & Kanungo, R.N. ให้คำนิยามการเสริมสร้างพลังอำนาจว่าเป็นกระบวนการของการเพิ่มความรู้สึกถึงประสิทธิภาพของตนในฐานะสมาชิกขององค์การด้วยการพิจารณาสถานการณ์ที่ทำให้สูญเสียพลังอำนาจและจำกัดความรู้สึกสูญเสียพลังอำนาจด้วยการสนับสนุนข้อมูลที่มีประสิทธิภาพขององค์การทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ (Conger, J. A. & Kanungo, R.N., 1998)

Miller JF. ให้นิยามการเสริมสร้างพลังอำนาจว่าพลังอำนาจเป็นแหล่ง ทรัพยากรสำหรับการดำรงชีวิตที่ปรากฏอยู่ในตัวของบุคคลและมีผลต่อความสามารถในการจัดการความเจ็บป่วย (Miller JF., 1992)

Kieffer ให้นิยามการเสริมสร้างพลังอำนาจว่าเป็นกระบวนการที่ช่วยเหลือบุคคลที่สูญเสียอำนาจให้เกิดการรับรู้ปัญหาที่แท้จริงและการแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ (Kieffer C., 1984)

Kanter, R. M. ให้นิยามการสร้างเสริมพลังอำนาจว่าหมายถึงแรงจูงใจที่จะทำให้พยาบาลปฏิบัติงานอย่างเต็มใจ และพึงพอใจในงาน เพราะพยาบาลได้รับการสนับสนุน ได้ข้อมูลข่าวสาร ได้รับทรัพยากร และได้รับโอกาส (Kanter, R. M., 1997)

Ellis-Stoll, C., & Popkess-Vawter, S. ให้นิยามการสร้างเสริมสร้างพลังอำนาจทางการพยาบาลว่าเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้บุคคลสามารถเข้าถึงแหล่งประโยชน์ต่าง ๆ ทั้งในส่วนบุคคลและสังคมมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับสุขภาพของตนเอง ครอบครัว และชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือให้ผู้รับบริการได้มีการพัฒนาตนเองไปสู่การมีพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม (Ellis-Stoll, C., & Popkess-Vawter, S., 1998)

กุนนที พุ่มสงวน ได้ให้ความหมายของการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสุขภาพว่าหมายถึง กระบวนการที่ช่วยส่งเสริมให้บุคคลมีความเชื่อมั่น มีอิสระในการตัดสินใจ แก้ไข

ปัญหา สามารถดึงศักยภาพที่มีอยู่ภายในตนมาใช้ในการดูแลและสร้างเสริมสุขภาพของตน และควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพได้ด้วยตนเอง (กุนนที พุ่มสงวน, 2557)

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการที่สนับสนุนให้บุคคลเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อผู้ป่วยและผู้ดูแล เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองโดยอาศัยความรู้ และสามารถแก้ไขปัญหาด้วยตนเองโดยอาศัยความรู้ ทักษะ และความสามารถ ทำให้บุคคลมีพลังอำนาจในการดูแล เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของตนเองในการดูแลสุขภาพทั้งของตนเองและผู้ป่วยให้มีสุขภาพที่ดีขึ้น

บทบาทพยาบาลในการเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ดูแลเพื่อการฟื้นฟูสภาพในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง

พยาบาลเป็นบุคลากรทางสุขภาพที่มีความสำคัญในการช่วยเหลือและสนับสนุนให้ผู้ป่วยหรือผู้รับบริการมีสุขภาพที่ดีทั้งทางกายและใจ ซึ่งพยาบาลจำเป็นต้องใช้ทักษะทางศิลปะและวิทยาศาสตร์ในการดูแลผู้ป่วยหรือผู้รับบริการเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการดูแลผู้ป่วยหรือผู้รับบริการให้ถูกต้องและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น คุณลักษณะของพยาบาลในการเสริมสร้างพลังอำนาจคือพยาบาลต้องมีลักษณะไวต่อไวต่ออารมณ์และความรู้สึก สามารถปรับเปลี่ยนกระบวนการดูแลให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น รวมทั้งแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี เข้าใจในความเชื่อค่านิยมและความคาดหวังของผู้ป่วยและผู้รับบริการในการดูแลสุขภาพ โดยดึงเอาแหล่งประโยชน์ทั้งภายในและภายนอกของผู้ป่วยหรือผู้รับบริการมาใช้ในการเสริมสร้างพลังอำนาจให้สามารถปรับตัวเองได้และมองคุณค่าในตนเองได้ ซึ่งบทบาทพยาบาลในการเสริมสร้างพลังอำนาจทางสุขภาพพยาบาลจะเป็นผู้ประเมินภาวะการสูญเสียพลังอำนาจ เป็นผู้ให้ข้อมูล เป็นที่ปรึกษาสนับสนุนประสานงานตลอดจนเป็นผู้พิทักษ์สิทธิทางสุขภาพและเอื้ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ การเสริมสร้างพลังอำนาจเป็นแนวคิดหลักที่พยาบาลนำมาใช้ในการเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่ผู้ป่วยหรือผู้รับบริการ พยาบาลต้องทำหน้าที่ให้ผู้ป่วยหรือผู้รับบริการสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองควบคุมตนเองได้ ตระหนักในการดูแลตนเองความเชื่อในความสามารถของตนเองรู้สึกว่ามีคุณค่า เกิดการมีส่วนร่วมในการดูแลตนเองความพึงพอใจหรือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น สามารถควบคุมภาวะแทรกซ้อนและจัดการกับภาวะไม่สุขสบายต่างๆได้ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (กุนนที พุ่มสงวน, 2557)

บทบาทของพยาบาลในการเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การค้นพบสภาพจริง พยาบาลนำแนวความคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจมาใช้ในการสร้างสัมพันธภาพและความผูกพัน เพื่อให้ผู้ดูแลเกิดความเชื่อมั่น ความไว้วางใจและ

เรียนรู้ปัญหาร่วมกัน แบ่งกลุ่มย่อยผู้ดูแลวิเคราะห์โจทย์และสถานการณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ปัญหา รวมถึงสำรวจความต้องการของผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้ดูแล (พิมพ์ชนก ปานทอง และธนิดา ชาติเสนะ, 2561)

ขั้นตอนที่ 2 การสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณ พยาบาลและผู้ดูแลร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง การเข้าใจสภาพปัญหาและทบทวนเหตุการณ์อย่างรอบคอบ ให้ผู้ดูแลได้สะท้อนปัญหาและความต้องการเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา หากผู้ดูแลไม่ยอมรับสะท้อนปัญหาและความต้องการ พยาบาลสามารถที่จะกระตุ้นการมีส่วนร่วมและการตัดสินใจของผู้ดูแลได้ จำเป็นต้องได้ข้อมูลบางส่วนจากผู้ดูแลด้วยการขอข้อมูลจากผู้ดูแลจะช่วยให้เกิดพลังอำนาจทางจิตวิทยาในผู้ดูแล เริ่มรู้จักตัวเอง รู้จักความรู้สึกตนเองต่อการดูแลและรู้สึกถึงความสามารถในการควบคุมจัดการที่จะตัดสินใจและร่วมรับผิดชอบต่อสุขภาพ (กุนนที พุ่มสงวน, 2557) และเมื่อได้ข้อมูลต่างๆ พยาบาลเป็นผู้ช่วยเหลือในการให้ข้อมูลการฟื้นฟูสมรรถภาพ ดำเนินการจัดประชุมให้แก่ผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองโดยการใช้จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน อบรมให้ความรู้เรื่องโรคหลอดเลือดสมอง สาธิตและฝึกปฏิบัติการทำกายภาพบำบัดให้แก่ผู้ดูแล พยาบาลรับฟังปัญหาของผู้ดูแลที่เกิดขึ้นขณะดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง แสดงการยอมรับในปัญหาที่เกิดขึ้นของผู้ดูแล กล่าวให้กำลังใจเสริมแรงบวก เปิดโอกาสให้ผู้ดูแลได้ซักถามปัญหาและข้อสงสัย และให้คู่มือการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของผู้ดูแล (พิมพ์ชนก ปานทอง และธนิดา ชาติเสนะ, 2561)

ขั้นตอนที่ 3 การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติ พยาบาลและผู้ดูแลทบทวนปัญหาร่วมกัน เกิดการสะท้อนคิด และพยาบาลกระตุ้นให้ผู้ดูแลมีการตัดสินใจเลือกวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมกับตนเองและผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง (พิมพ์ชนก ปานทอง และธนิดา ชาติเสนะ, 2561)

ขั้นตอนที่ 4 การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติกิจกรรม ระยะติดตามประเมินผลการพัฒนาศักยภาพ วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค กล่าวให้กำลังใจเพื่อเสริมแรงบวก เป็นการเพิ่มพลังอำนาจให้แก่ผู้ดูแล เปิดโอกาสให้วางแผนหรือหากกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง (พิมพ์ชนก ปานทอง และธนิดา ชาติเสนะ, 2561)

สรุป

โรคหลอดเลือดสมองเป็นโรคทางระบบประสาทที่พบว่า เป็นสาเหตุการเสียชีวิตอันดับต้น ๆ ของประเทศไทยและทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนหรือความพิการตามมา รวมไปถึงส่งผลให้เกิดภาวะฟุ้งฟิงและเกิดการเสียชีวิตได้สาเหตุที่พบได้บ่อยคือ ผนังของหลอดเลือดที่ไปเลี้ยงสมองแข็งซึ่งเป็นการเสื่อมของหลอดเลือดร่วมกับมีการอักเสบในผนังหลอดเลือด (atherosclerosis) ส่งผลทำให้อาการกล้ามเนื้ออ่อนแรงการสื่อสารบกพร่อง หรือใบหน้าเบี้ยวเมื่อพบอาการเหล่านี้จำเป็นที่จะต้องรีบนำผู้ป่วยส่งโรงพยาบาลให้เร็วที่สุด ภายหลังจากการ

ได้รับการรักษาผู้ป่วยจะเข้าสู่ระยะฟื้นฟูสภาพร่างกายให้กลับไปเป็นเหมือนเดิมมากที่สุด หากผู้ป่วยไม่สามารถกลับไปเป็นเหมือนเดิมหรือมีสภาพร่างกายที่ย่ำแย่ อาจมีภาวะแทรกซ้อน หรือเกิดความพิการจะทำให้ผู้ป่วยไม่สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้อย่างปกติ บทบาท ลดลง ทำให้ผู้ป่วยรู้สึกด้อยค่าในตนเอง ในระยะฟื้นฟูหากผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองได้รับการ ดูแลและฟื้นฟูสภาพที่เหมาะสมจะส่งผลให้ผู้ป่วยมีระดับความสามารถในการปฏิบัติกิจวัตร ประจำวันและมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น หลักในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่สำคัญคือการ ฟื้นฟูสภาพร่างกายผู้ป่วยให้คงความสามารถในการทำหน้าที่ของร่างกายให้มากที่สุด ลดภาวะแทรกซ้อนและพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองเป็นบุคคลสำคัญ ที่จะช่วยไม่ทำให้ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองเกิดภาวะแทรกซ้อนหรือพิการภายหลังออกจาก โรงพยาบาล ผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองจำเป็นต้องมีความรู้และทักษะเพื่อให้สามารถ ดูแลผู้ป่วยได้อย่างถูกต้อง พยาบาลจึงเป็นอีกบุคคลหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญที่จะช่วยให้ผู้ดูแลผู้ป่วย โรคหลอดเลือดสมองเข้าใจในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองและสามารถดูแลได้อย่างถูก วิธีโดยพยาบาลจะต้องประเมินความสามารถของผู้ดูแล ให้ความรู้สร้างความเข้าใจที่ถูกต้องใน การดูแลฝึกการปฏิบัติทักษะในการดูแลต่าง ๆ เสริมแรงบวกเพิ่มพลังอำนาจให้แก่ผู้ดูแล และ ติดตามประเมินผลการดูแลของผู้ดูแล การประยุกต์ใช้แนวคิดการเสริมสร้างพลังอำนาจของ ผู้ดูแล ในการฟื้นฟูสภาพผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง มีความเหมาะสมเพราะสามารถเพิ่ม ศักยภาพผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองโดยขั้นตอนการเสริมสร้างพลังอำนาจมี 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การค้นพบสภาพจริง คือ ทำให้ผู้ดูแลได้ค้นหาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะดูแลผู้ป่วยโรค หลอดเลือดสมองเมื่อกลับไปอยู่ที่บ้าน และความต้องการของผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง จากนั้นให้ผู้ดูแลได้วิเคราะห์ปัญหานั้น โดยอาจใช้วิธีการทำแบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์ 2) การสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณญาณร่วมกันวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้น ทบทวนปัญหาที่ เกิดขึ้นนั้นว่าเกิดจากอะไร จำเป็นที่จะต้องแก้ปัญหานี้อย่างไร พยาบาลจะให้ข้อมูลการดูแล ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองเพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพ อาจจะมีการจัดกิจกรรม เช่น การอบรม, การสาธิต, การฝึกปฏิบัติและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ดูแล เป็นต้น รวมถึงการเปิด โอกาสให้ผู้ดูแลซักถามข้อสงสัย 3) การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติ พยาบาลมีบทบาทในการกระตุ้นให้ ผู้ดูแลมีการตัดสินใจเลือกวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่ตนดูแล ตามบริบทสิ่งแวดล้อม และ 4) การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติกิจกรรม เปิดโอกาสให้ผู้ดูแลวางแผน ในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วย วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค เสริมแรงบวกเพิ่มพลังอำนาจให้แก่ ผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง เพื่อให้ผู้ดูแลสามารถดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองได้อย่าง ถูกต้องและมีความมั่นใจมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองสามารถฟื้นฟูสภาพ ได้อย่างรวดเร็วและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

- กองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2563). จำนวนและอัตราตายโรคไม่ติดต่อ ปี 2559 – 2561. เรียกใช้เมื่อ 20 เมษายน 2564 จาก <http://www.thaincd.com/2016/mission/documents-detail.php?id=13893&tid=32&gid=1-020>
- กุนนที พุ่มสงวน. (2557). การสร้างเสริมพลังอำนาจทางสุขภาพ : บทบาทที่สำคัญของพยาบาล. วารสารพยาบาลทหารบก, 15(3), 86-90.
- ณัฐกร นิลเนตร. (2562). ปัจจัยเสี่ยงและการป้องกันโรคหลอดเลือดสมองในกลุ่มผู้ป่วยความดันโลหิตสูง. วารสารพยาบาลทหารบก, 20(2), 51-57.
- บรรณทวารณ หิรัญเคราะห์ และคณะ. (2554). คู่มือการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะฟื้นฟู ฉบับผู้ป่วยและผู้ดูแล. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ปิยอนด์ พับลิชชิง จำกัด.
- พ.ต.หญิงสุดจิธา ฤทธิธาดาและร.อ.หญิงฉัตรสุดา ชาระพุฒ. (2561). How to take care of patients withstroke. วารสารสมาคมโรคหลอดเลือดสมองไทย, 17(2), 25-40.
- พิมพ์ชนก ปานทองและธนิดา ผาติเสนะ. (2561). การเสริมสร้างพลังอำนาจผู้ดูแลเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา. วารสารวิชาการ สคร, 24(2), 57-66.
- วสุวัฒน์ กิตติสมประยูรกุล. (2558). เวชศาสตร์ฟื้นฟูโรคหลอดเลือดสมอง. กรุงเทพมหานคร: แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตคอร์ปอเรชั่น.
- วัฒน์ย์ ปานจินดา และพุทธรธรรม ชูเชิด. (2559). การดูแลแบบองค์รวมในการฟื้นฟูสภาพของผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง. สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 5(2), 70-78.
- ศูนย์ความเป็นเลิศทางการแพทย์ด้านโรคหลอดเลือดสมองแบบครบวงจร แห่งโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย. (2558). โรคหลอดเลือดสมอง. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์เฮลท์ อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิง.
- สถาบันประสาทวิทยา. (2559). คู่มือโรคหลอดเลือดสมอง (อัมพาต อัมพฤกษ์) สำหรับประชาชน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันประสาทวิทยา.
- สินีนุช ขำดี และคณะ. (2557). การปรับตัวของญาติผู้ดูแลที่มีปัญหาการปรับตัวในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง. วารสารสภาการพยาบาล, 29(4) : 45-63.
- สุขาวดี เสนาสนะ และคณะ. (2560). การพัฒนาโปรแกรมการฝึกทักษะผู้ดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองที่บ้าน. วารสารสมาคมเวชศาสตร์ป้องกันแห่งประเทศไทย, 7(2) : 212-222.

- อริสรา สุขวัจน์ และ อัญชลีพร อมาตยกุล. (2562). การพัฒนาความสามารถของผู้ดูแลในการดูแลผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง. วารสารพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 31(2) : 112-125.
- American Heart Association. (2021). Types of stroke. Retrieved April 20, 2021, from <https://www.stroke.org/en/about-stroke/types-of-stroke>
- Conger, J. A. & Kanungo, R.N. (1998). The empowerment process : Integrating theory and practice. *Academy of management review*, 13(3), 471-482.
- Ellis-Stoll, C., & Popkess-Vawter, S. (1998). A concept analysis on the process of empowerment. *Journal of Advanced Nursing*, 21(2) : 62-68.
- Gibson CHA. (1995). Concept Analysis of Empowerment. *Journal of Advance Nursing*, 16(3), 354-361.
- Kanter, R. M. (1997). *Frontiers of management. American: A Harvard Business Review Book.*
- Keiffer C. (1984). Citizen empowerment : A developmental perspective. *Prevention in Human Services*, 3(16), 9-35.
- Miller JF. (1992). *Coping with chronic illness: Overcoming powerlessness.* (2nd ed.). Philadelphia: F.A.Davis.
- Rodwell, C.M. (1996). An analysis of the concept of empowerment. *Journal of advanced nursing*, 23(2), 305-313.
- World Stroke Organization. (2020). *World Stroke Organization (WSO) Annual Report 2020.* Retrieved April 20, 2021, from <https://www.world-stroke.org/about-wso/annual-reports>

ความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตนเอง ภาวะซึมเศร้า และ
คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโรคเรื้อรังเขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช*
THE RELATIONSHIP AMONG SELF - ESTEEM, DEPRESSION AND
QUALITY OF LIFE OF THE ELDERLY WITH CHRONIC DISEASES IN
URBAN AREA, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

วันดี แก้วแสงอ่อน

Wandee Kaewsang-on

อุทุมพร ดุลยเกษม

Uthoornporn Dulyakasem

จิตฤดี รอดการทุกซ์

Jitrudee Rodkantuk

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครศรีธรรมราช สถาบันพระบรมราชชนก

Boromarajonani College of Nursing Nakhon Si Thammarat, Praboromarajchanok Institute, Thailand

ภาวดี เหมทานนท์

Pawadee Hemtanon

มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

Thaksin University, Phatthalung campus, Thailand

E-mail: wandee@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความภาคภูมิใจในตนเอง ระดับภาวะซึมเศร้า ระดับคุณภาพชีวิต และความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตนเอง ภาวะซึมเศร้า และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโรคเรื้อรังเขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้รูปแบบวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุโรคเรื้อรังอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 210 คน ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ 1) แบบวัดความภาคภูมิใจในตนเองของผู้สูงอายุ 2) แบบวัดความซึมเศร้าในผู้สูงอายุไทย และ 3) แบบวัดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค เท่ากับ .72, .88 และ .93 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดย การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุโรคเรื้อรังในเขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีคะแนนเฉลี่ยความภาคภูมิใจในตนเอง

* Received 25 June 2021; Revised 4 August 2021; Accepted 26 October 2021

โดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{x} = 3.31$, S.D. = 0.45) ระดับภาวะซึมเศร้าโดยรวมอยู่ในระดับเล็กน้อย ($\bar{x} = 13.38$, S.D. = 3.13) และคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{x} = 113.54$, S.D. = 10.23) ความภาคภูมิใจในตนเองของผู้สูงอายุโรคเรื้อรังมีความสัมพันธ์เชิงลบกับภาวะซึมเศร้า ($r = -.52$) และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิต ($r = .43$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ส่วนภาวะซึมเศร้ามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโรคเรื้อรังเชิงลบ ($r = -.17$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและบุคลากรทางด้านสุขภาพควรให้ความสำคัญในการพัฒนารูปแบบ การดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมให้ผู้สูงอายุโรคเรื้อรังในเขตเมืองมีความภาคภูมิใจในตนเอง เพื่อลดการเกิดภาวะซึมเศร้าและทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง, ความภาคภูมิใจในตนเอง, ภาวะซึมเศร้า, คุณภาพชีวิต

Abstract

The objectives of this research were to study the level of self - esteem, depression, quality of life and the relationship among self-esteem, depression, and quality of life of the elderly with chronic diseases in an urban area, Nakhon Si Thammarat Province. The correlational research was used. Sample was 210 elderly at 60 years old and over with chronic diseases who were randomly recruited by using the multistage sample technique. The research instruments were composed of three parts: 1) Measurement of the elderly's self-esteem 2) The Thai Geriatric Depression Scale and 3) Measurement of quality of life for the elderly. The reliability was .72, .88, and .93 respectively by Cronbach's alpha coefficient tested. Analyzed data by the distribution of frequency, percentage, average, standard deviation, and Pearson product-moment correlation. The results showed as follows: The elderly with chronic diseases in an urban area, Nakhon Si Thammarat Province showed that the average score of self-esteem was at a high-level ($\bar{x} = 3.31$, S.D. = 0.45). The average score of depression was at a low-level ($\bar{x} = 13.38$, S.D. = 3.13) and the average score of quality of life was at a high - level ($\bar{x} = 113.54$, S.D. = 10.23). The self-esteem of the elderly with chronic diseases was a negative relationship with depression at a moderate level ($r = -.52$) and a positive relationship with quality of life of the elderly with chronic diseases ($r = .43$) and was statistically significant at .01. For depression; there was a negative relationship with quality of life of the elderly with chronic diseases (r

= - .17) and was statistically significant at .01. Therefore, relevant agencies and healthcare workers should focus on developing a supportive care model and encouraging the elderly to feel self-worthy to reduce depression and contribute to a good quality of life for older people.

Keywords: Elderly with chronic diseases, Self-esteem, Depression, Quality of life

บทนำ

การสูงวัยของประชากรเป็นปรากฏการณ์ที่กระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของทุกคนในโลก องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2019ก) ประมาณการว่าจำนวนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นปีละ 1 พันล้านคน และในปี พ.ศ. 2573 คาดว่าจะมีจำนวนประชากรสูงอายุมากถึง 1.4 พันล้านคน สำหรับประเทศไทย ในปี 2565 จะเป็นสังคมผู้สูงอายุแบบสมบูรณ์ มีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป สูงขึ้นถึงร้อยละ 20 และผู้สูงอายุมีอายุขัยเฉลี่ยเพิ่มขึ้น (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2563) การที่ผู้สูงอายุมีอายุยืนขึ้นทำให้ต้องเผชิญกับความเสื่อมถอยของร่างกายและโรคเรื้อรังต่าง ๆ ทำให้เพิ่มข้อจำกัดในการดำเนินชีวิต จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่าผู้สูงอายุในประเทศไทยมีโรคประจำตัวซึ่งเป็นโรคเรื้อรังมากที่สุด ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคหัวใจขาดเลือด โรคหลอดเลือดสมอง และโรคมะเร็ง และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี (ศกุนตลา อนุเรือง, 2560) ซึ่งการเจ็บป่วยเรื้อรัง การเสื่อมลงของความจำ และความสามารถทางสังคมมีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ (ศิริพันธุ์ สาสัตย์, 2563)

ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self - esteem) ตามทฤษฎีของมอร์ริส โรเซนเบิร์ก คือการที่บุคคลมีการตระหนักในคุณค่าตนเองอยู่ในระดับสูง จะเกิดเป็นความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งจะตรงกันข้ามกับบุคคลที่มีการตระหนักในคุณค่าตนเองต่ำ คิดว่าตนเองไม่มีคุณค่า ขาดความพึงพอใจในตนเอง ส่งผลให้ความสามารถในการควบคุมตนเองลดลง บุคคลที่มีความภาคภูมิใจในตนเองต่ำจึงมีโอกาสเกิดภาวะซึมเศร้าตามมา (Steiger, G. et al, 2015) ภาวะซึมเศร้าเป็นปัญหาที่พบบ่อยในผู้สูงอายุ มักถูกมองข้ามและเข้าใจผิดคิดว่าเกิดจากการเปลี่ยนแปลงตามวัย แต่แท้จริงแล้วเป็นภาวะที่เกิดจากความผิดปกติของสารสื่อประสาทในสมอง ผู้สูงอายุจะแสดงอาการออกมา ได้แก่ มีอารมณ์เศร้า ท้อแท้ หดหู่ สิ้นหวังอย่างรุนแรง อาการจะเกิดขึ้นเกือบตลอดทั้งวันติดต่อกันอย่างน้อย 2 สัปดาห์ร่วมกับเบื่อหน่ายหมดความสนใจในงานหรือกิจกรรมที่เคยชอบทำ หากซึมเศร้านานอาจจบชีวิตด้วยการฆ่าตัวตาย (ประสมสุข สีแสนปราง, 2561) ผลกระทบจากภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุนั้นมีไม่น้อยไปกว่าโรคทางร่างกายและยังเป็นปัจจัยเสริมให้โรคทางกายมีอาการรุนแรงขึ้นได้ ผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้าเป็นระยะเวลานานและไม่ได้รับการรักษาจะมีอาการที่รุนแรงจนส่งผลให้การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันต่าง ๆ บกพร่อง มีบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป มีความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะทุพพลภาพ คุณภาพ

ชีวิตของผู้สูงอายุลดลงนำไปสู่การเสียชีวิตตามมา คุณภาพชีวิต (Quality of life) มีองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม สำหรับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุองค์การอนามัยโลกได้กล่าวไว้ใน WHOQOL-OLD Manual ว่าประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ (World Health Organization, 2006ข) (วชิรญา จิตต์รุ่งเรือง, 2560) คือ ความสามารถในการรับรู้ ความเป็นตัวของตัวเอง ความสำเร็จ และความคาดหวัง การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การเผชิญหน้ากับความตาย และการมีปฏิสัมพันธ์กับคนใกล้ชิด ผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีจะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีสุขภาวะในบั้นปลายของชีวิต (นริสา วงศ์พนารักษ์ และ สายสมร เฉลยกิตติ, 2557) คุณภาพชีวิตจึงมีความสำคัญต่อผู้สูงอายุ

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่า มีการศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ความหมายมีคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้า (สุพรรณษา แสงพระจันทร์ และคณะ, 2559) ประสพการณ์ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยเรื้อรังในสังคมเมือง (ญาดารัตน์ บาลจ่าย และคณะ, 2562) ภาวะซึมเศร้าและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนเมือง จังหวัดนครสวรรค์ (วงศ์สิริ แจ่มฟ้า และคณะ, 2562) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุในชุมชนจังหวัดราชบุรี (ชุดิมา มาลัย และคณะ, 2562) ยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตนเอง ภาวะซึมเศร้า และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโรคเรื้อรังเขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งจังหวัดนครศรีธรรมราชมีจำนวนผู้สูงอายุมากเป็นอันดับที่ 6 ของประเทศ และเป็นจังหวัดที่มีผู้สูงอายุมากที่สุดในภาคใต้ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2562) ด้วยบริบทของสังคมเมืองเป็นสังคมที่ซับซ้อนและมีความเจริญเข้ามาเกี่ยวข้อง โครงสร้างทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงเร็ว ผู้สูงอายุในสังคมเมืองมีอายุขัยเฉลี่ยสูงขึ้นแต่มีภาวะเจ็บป่วยเพิ่มสูงขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีสัดส่วนการพึ่งพาสูงขึ้น (ญาดารัตน์ บาลจ่าย และคณะ, 2562) การเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังทำให้มีข้อจำกัดในการดำเนินชีวิต ซึ่งโรคเรื้อรังหรือโรคประจำตัวจะมีความสัมพันธ์กับภาวะสุขภาพจิต (สุนิสา คำขึ้น และคณะ, 2563) และจากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าปัจจัยด้านร่างกายและจิตใจจะมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ดังนั้นการศึกษาระดับความภาคภูมิใจในตนเอง ระดับภาวะซึมเศร้า ระดับคุณภาพชีวิต และความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตนเอง ภาวะซึมเศร้า และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโรคเรื้อรังเขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลมาใช้หาแนวทางแก้ไขปัญหาและร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโรคเรื้อรังในเขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความภาคภูมิใจในตนเอง ภาวะซึมเศร้า และคุณภาพชีวิตในผู้สูงอายุโรคเรื้อรังในเขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตนเอง ภาวะซึมเศร้า และคุณภาพชีวิตในผู้สูงอายุโรคเรื้อรังในเขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational Research) โดยเก็บข้อมูลผู้สูงอายุโรคเรื้อรังในเขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2562 - 8 ธันวาคม 2562

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคเรื้อรัง ได้แก่ โรคหัวใจ ความดันโลหิตสูง เบาหวาน ไขมันในเลือดสูง มาอย่างน้อย 6 เดือน และอาศัยอยู่ในเขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา เป็นผู้สูงอายุโรคเรื้อรังที่มารับบริการตรวจที่คลินิกเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ในสถานพยาบาลปฐมภูมิเขตเทศบาล เทศบาลเมือง และเขตเทศบาลตำบลที่ยกฐานะมาจากสุขาภิบาล สุ่มแบบหลายขั้นตอน ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีรักษาที่หน่วยบริการสุขภาพปฐมภูมิ ในเขตอำเภอเมือง จำนวน 2 แห่ง คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ 1) ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป 2) สามารถเดินทางมารับบริการที่สถานบริการได้ ทั้งมารับบริการคนเดียวหรือมากับผู้ดูแล 3) ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าเป็นโรคหัวใจ ความดันโลหิตสูง เบาหวาน ไขมันในเลือดสูง อย่างใดอย่างหนึ่ง และได้รับการรักษาติดต่อกันไม่น้อยกว่า 6 เดือน 4) มีความสามารถในการดูแลกิจวัตรประจำวันของตนเอง โดยการใช้แบบประเมิน Barthel Activities of Daily Living: ADL มีคะแนนมากกว่า 12 คะแนน 5) ยินดีให้ข้อมูลด้วยตนเอง 6) สื่อสารด้วยภาษาไทยได้ คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครซี และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W, 1970) จากข้อมูลประชากร 422 คน กำหนดระดับความคลาดเคลื่อนได้ร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 201 คน เก็บข้อมูลจริง 210 คน โดยสุ่มเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้รับบริการในช่วงเดือนตุลาคม - ธันวาคม 2562

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปและภาวะสุขภาพ ประกอบด้วย เพศ อายุ ศาสนา สถานภาพสมรส อาชีพ ภาวะสุขภาพ

ส่วนที่ 2 แบบวัดความภาคภูมิใจในตนเองของผู้สูงอายุ พัฒนาโดยภาวดี เหมทานนท์ และคณะ จากแนวคิดของ โรเซนเบิร์ก (Rosenberg Self - Esteem Scale) ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 10 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 4 ระดับ การให้คะแนน 1 - 4 (จากไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึงเห็นด้วยอย่างยิ่ง) ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา

(Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) ทั้งฉบับเท่ากับ .82 และหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค ได้เท่ากับ .72 โดยมีข้อคำถามทางบวกจำนวน 5 ข้อ (1,2,6,7,8) และข้อคำถามทางลบ 5 ข้อ (ข้อ 3, 4,5,9,10) คำนวณหาคะแนนเฉลี่ยอ้างอิงมาจากแนวคิดของโรเซนเบิร์ก (Gray-Little, B. et al, 1997) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 - 1.50 หมายถึง คุณค่าในตนเองต่ำ

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.51 - 2.50 หมายถึง คุณค่าในตนเองปานกลาง

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.51 - 3.50 หมายถึง คุณค่าในตนเองสูง

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 - 4.00 หมายถึง คุณค่าในตนเองสูงสุด

ส่วนที่ 3 แบบวัดความซึมเศร้าในผู้สูงอายุไทย (Thai Geriatric Depression Scale: TGDS) กลุ่มฟื้นฟูสมรรถภาพสมอง (Train the Brain Forum Thailand) มีจำนวน 30 ข้อ เป็นแบบคำถามแบบ ใช่/ไม่ใช่ แบบวัดนี้หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค ได้เท่ากับ .88 การคิดคะแนนข้อ 1, 5, 7, 9, 15, 19, 21, 27, 29, 30 ถ้าตอบว่า “ไม่ใช่” ได้ 1 คะแนน ข้อที่เหลือถ้าตอบว่า “ใช่” ได้ 1 คะแนน เกณฑ์การแปลผลคะแนน มีดังนี้

คนสูงอายุปกติ คะแนน 0 - 12 คะแนน

ผู้มีความเศร้าเล็กน้อย (Mild depression) 13 - 18 คะแนน

ผู้มีความเศร้าปานกลาง (Moderate depression) 19 - 24 คะแนน

ผู้มีความเศร้ารุนแรง (Severe depression) 25 - 30 คะแนน

ส่วนที่ 4 แบบวัดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ใช้แบบประเมินคุณภาพชีวิตที่พัฒนา โดยภาวดี เหมทานนท์ และคณะ จากแนวคิดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกและแนวคำถามของแบบประเมินคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ (WHOQOL - OLD) ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) ทั้งฉบับเท่ากับ .80 หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) (Cronbach, L. J, 1974) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .93 ข้อคำถามทั้งหมด 37 ข้อ มีข้อคำถามทางบวก 29 ข้อ และข้อคำถามทางลบ 8 ข้อ (ข้อ 3, 5, 6, 7, 13, 18, 35, 36) การให้คะแนนการรับรู้ถึงคุณภาพชีวิตแบบ Rating scale (ระดับคะแนน 1 - 4/น้อยที่สุด - มากที่สุด) แบ่งออกเป็น 7 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านร่างกาย 7 ข้อ 2) ด้านจิตใจและอารมณ์ 9 ข้อ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม 5 ข้อ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม 4 ข้อ 5) ด้านความเป็นตัวของตัวเอง 4 ข้อ 6) ด้านความสำเร็จและความคาดหวังในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต 4 ข้อ 7) ด้านการเผชิญหน้ากับความตาย 4 ข้อ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนน

น้อยที่สุด หมายถึง ผู้สูงอายุรับรู้ถึงความพึงพอใจกับข้อคำถามนั้นในระดับน้อยที่สุด

น้อย หมายถึง ผู้สูงอายุรับรู้ถึงความพึงพอใจกับข้อคำถามนั้นในระดับน้อย

มาก หมายถึง ผู้สูงอายุรับรู้ถึงความพึงพอใจกับข้อคำถามนั้นในระดับมาก

มากที่สุด หมายถึง ผู้สูงอายุรับรู้ถึงความพึงพอใจกับข้อคำถามนั้นในระดับมากที่สุด

ตารางที่ 1 เกณฑ์การแปลค่าคะแนนแบบประเมินคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

องค์ประกอบ	มีคุณภาพชีวิตไม่ดี	มีคุณภาพชีวิตปานกลาง	มีคุณภาพชีวิตที่ดี
ด้านร่างกาย	7 - 13	14 - 20	21-28
ด้านจิตใจและอารมณ์	9 - 17	18-26	27-36
ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	5 - 9	10 - 14	15-20
ด้านสิ่งแวดล้อม	4 - 7	8-11	12-16
ด้านความเป็นตัวของตัวเอง	4 - 7	8-11	12-16
ด้านความสำเร็จและความคาดหวังใน			
อดีต ปัจจุบันและอนาคต	4 - 7	8-11	12-16
ด้านการเผชิญหน้ากับความตาย	4 - 7	8-11	12-16
รวม	37 - 67	68 - 101	102 - 148

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ภายหลังงานวิจัยผ่านการพิจารณาจริยธรรมการศึกษาในมนุษย์ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช เลขที่ NSTPH 024/ 2562 ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2562 ผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. นำหนังสือจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี นครศรีธรรมราช ไปเสนอต่อสาธารณสุขอำเภอ และผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หน่วยปฐมภูมิของเทศบาล ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยชี้แจงการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มตัวอย่างมีความยินยอมในการเข้าร่วมวิจัย หลังจากนั้นดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม รวบรวมข้อมูล และตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

- วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปโดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ (Percentage)
- วิเคราะห์ข้อมูลระดับความภาคภูมิใจในตนเอง ภาวะซึมเศร้า และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
- วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตนเอง ภาวะซึมเศร้า และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโรคเรื้อรังในเขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) ซึ่งมีค่าระหว่าง -1 ถึง +1

โดยเครื่องหมายลบหรือบวกแสดงถึงทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรและสามารถแปลความสัมพันธ์ได้ดังนี้ ถ้ามีค่ามากกว่า 0.70 มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ค่า 0.30 - 0.70 มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง ถ้ามีค่าน้อยกว่า 0.30 มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ และถ้ามีค่าเท่ากับ 0 แปลว่าไม่มีความสัมพันธ์กัน (รัตนศิริ ทาโต, 2561) ก่อนการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น (assumption) ของข้อมูลด้วย Quantile - Quantile plot (Q - Q plot) พบว่าค่าเฉลี่ยของข้อมูลส่วนใหญ่อยู่รอบๆเส้นตรงสรุปได้ว่าลักษณะของข้อมูลมีการแจกแจงแบบปกติ

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไป ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 70.3 อายุอยู่ระหว่าง 60 - 69 ปี ร้อยละ 45.2 รองลงมาอายุ 70 - 79 ปี ร้อยละ 36.7 ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 91.4 มีสถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 62.9 การศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 84.8 ผู้สูงอายุไม่ได้ทำงาน ร้อยละ 68.1 รองลงมาคือประกอบอาชีพเกษตรกร (ร้อยละ 14.3) ส่วนใหญ่เป็นโรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 81.9 รองลงมาคือโรคไขมันในเลือดสูง ร้อยละ 55.2 โรคเบาหวาน ร้อยละ 33.3 โรคหัวใจ ร้อยละ 8.1

2. ระดับความภาคภูมิใจในตนเองของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยความภาคภูมิใจในตนเองของผู้สูงอายุโรคเรื้อรังในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.45) โดยในข้อ ฉันทิมีอิสระในการตัดสินใจ และฉันรู้สึกความพึงพอใจในตัวเองอยู่ในระดับสูงสุด ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = 0.58), ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 0.69) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความภาคภูมิใจในตนเองของผู้สูงอายุ (N=210)

ความภาคภูมิใจในตนเองของผู้สูงอายุ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.ฉันมีความมั่นใจในการทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง	3.47	0.64	สูง
2.ฉันมีอิสระในการตัดสินใจ	3.58	0.58	สูงสุด
3.บางครั้งฉันคิดว่า ฉันยังไม่ดีเท่าที่ควร	2.95	0.88	สูง
4.ถ้าเป็นไปได้ ฉันอยากเปลี่ยนแปลงหลายสิ่งหลายอย่างในตัวฉัน	3.03	0.95	สูง
5.บ่อยครั้งที่ฉันยอมแพ้ในการกระทำสิ่งต่าง ๆ	3.16	0.87	สูง
6.โดยทั่วไปแล้วญาติพี่น้องคำนึงถึงความรู้สึกของฉัน	3.49	0.61	สูง
7.ฉันสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้เท่ากับคนอื่น ๆ	3.36	0.77	สูง
8.ฉันรู้สึกว่าตัวเองมีพลัง สามารถทำสิ่งต่างๆได้สำเร็จ	3.37	0.65	สูง
9.ฉันรู้สึกยุ่งยากในการทำสิ่งต่างๆให้ได้ตามที่ต้องการ	3.15	0.85	สูง
10.ฉันรู้สึกพึงพอใจในตัวเอง	3.54	0.69	สูงสุด
โดยรวม	3.31	0.45	สูง

3. ระดับภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีภาวะซึมเศร้า ร้อยละ 66.20 รองลงมา มีภาวะซึมเศร้าเล็กน้อย ร้อยละ 26.70 มีภาวะซึมเศร้าระดับ ปานกลาง ร้อยละ 5.20 และมีภาวะซึมเศร้ารุนแรง ร้อยละ 1.90

ตารางที่ 3 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ

ระดับภาวะซึมเศร้า	จำนวน	ร้อยละ
1. ไม่มีภาวะซึมเศร้า	139	66.20
2. มีภาวะซึมเศร้าเล็กน้อย	56	26.60
3. มีภาวะซึมเศร้าปานกลาง	11	5.20
4. มีภาวะซึมเศร้ารุนแรง	4	1.90
รวม	210	100

คะแนนต่ำสุด 10 คะแนน คะแนนสูงสุด 26 คะแนน $\bar{X} = 13.39$ S.D. = 3.14

4. ระดับคุณภาพชีวิตในผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 113.54$, S.D. = 10.23) โดยคุณภาพชีวิตด้านร่างกายและการเผชิญหน้ากับความตายอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 18.44$, S.D. = 2.19 และ $\bar{X} = 8.69$, S.D. = 1.98) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพชีวิตในผู้สูงอายุ (N = 210)

คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	Min – Max	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านร่างกาย	13-25	18.44	2.19	ปานกลาง
ด้านจิตใจและอารมณ์	19-36	28.62	3.7	ดี
ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	10-20	15.38	2.11	ดี
ด้านสิ่งแวดล้อม	6-16	14.26	1.82	ดี
ความเป็นตัวของตัวเอง	9-16	14.07	1.93	ดี
ความสำเร็จและความคาดหวัง 8-16	8-16	14.08	1.99	ดี
การเผชิญหน้ากับความตาย	4-15	8.69	1.98	ปานกลาง
โดยรวม	89-131	113.54	10.23	ดี

5. ความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตนเอง ภาวะซึมเศร้า และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโรคเรื้อรังในเขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ความภาคภูมิใจในตนเองของผู้สูงอายุโรคเรื้อรังมีความสัมพันธ์เชิงลบกับภาวะซึมเศร้า ($r = -.52$) และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิต ($r = .43$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

.01 ส่วนภาวะซึมเศร้ามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโรคเรื้อรังเชิงลบ($r = -.17$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ตารางที่ 5 ความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตนเอง ภาวะซึมเศร้า และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโรคเรื้อรังในเขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (N = 210)

ตัวแปร	ความภาคภูมิใจในตนเอง	ภาวะซึมเศร้า	คุณภาพชีวิต
1.ความภาคภูมิใจในตนเองผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง.	1.00	-.518**	.433**
2.ภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง	-.518**	1.00	-.168**
3.คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง	.433**	-.168**	1.00

** $p < .01$

อภิปรายผล

1. ระดับความภาคภูมิใจในตนเองของผู้สูงอายุ ผลการวิจัย พบว่า คะแนนเฉลี่ยความภาคภูมิใจในตนเองโดยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = 0.45) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 60 - 69 ปี ซึ่งถือว่าค่อนข้างมีความสมบูรณ์ด้านต่างๆ สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ไม่ต้องพึ่งพาบุคคลในครอบครัวหรือพึ่งพาบางส่วน ทำให้รู้สึกมีคุณค่าในตนเอง (สุพรรณา แสงพระจันทร์ และคณะ, 2559) และด้วยวัฒนธรรมของผู้สูงอายุในเขตเมืองที่บ้านเรือนอยู่ชิดกันกับญาติพี่น้อง ส่งผลให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลจากบุคคลในครอบครัว ได้รับการยอมรับและเคารพ ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกตนเองมีคุณค่า มีความภาคภูมิใจและมีการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความมั่นใจ สอดคล้องการศึกษาของ ภูริชญา เทพศิริ พบว่า ผู้สูงอายุที่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ จะทำให้ตนเองมีความหมายและมีคุณค่า ไม่เป็นภาระของครอบครัว จึงไม่รู้สึกด้อยค่าในตนเอง ทำให้ความภาคภูมิใจในตนเองของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น (ภูริชญา เทพศิริ, 2555)

2. ระดับภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ จากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีภาวะซึมเศร้า ร้อยละ 66.20 รองลงมาภาวะซึมเศร้าเล็กน้อย ร้อยละ 26.70 เนื่องด้วยผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 62.9 ซึ่งการมีคู่สมรสจะทำให้ผู้สูงอายุไม่รู้สึกโดดเดี่ยว มีคู่คิดคอยให้คำปรึกษา จะช่วยส่งเสริมการปรับตัวที่ดีด้านจิตใจ ทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสเกิดภาวะซึมเศร้าน้อยลง (ชุตินา มาลัย และคณะ, 2562) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัญชลี พงศ์เกษตร และคณะ ที่พบว่า ผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครยะลา: กรณีศึกษาชุมชนผังเมือง 4 ส่วนใหญ่มีภาวะซึมเศร้าอยู่ในระดับปกติ ร้อยละ 77.50 เนื่องด้วยผู้สูงอายุมีสถานภาพสมรส มีความสัมพันธ์ในครอบครัวดี และผู้สูงอายุเองก็มีผู้ดูแลและมีบุคคลที่สามารถพูดคุยด้วยเมื่อเกิดความกังวลใจ จึงทำให้มีภาวะซึมเศร้าอยู่ในระดับปกติ (อัญชลี พงศ์เกษตร และคณะ, 2562) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุมิตรพร จอมจันทร์ และคณะ พบว่า ผู้สูงอายุที่ป่วยเป็น

โรคเรื้อรังที่มารับบริการ ณ โรงพยาบาลชุมชนตำบลดอนแก้ว เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 70 - 79 ปี ส่วนมากมีแนวโน้มไม่มีภาวะซึมเศร้า ร้อยละ 70.89 (สมิทรพร จอมจันทร์ และคณะ, 2559)

3. ระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า คะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 113.54$, S.D. = 10.23) เนื่องด้วยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุที่ติดสังคม มีคะแนน ADL Barthel มากกว่า 12 คะแนน ทำให้ยังสามารถทำกิจกรรมต่างๆได้ด้วยตัวเอง ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น สอดคล้องกับการศึกษาของ อุไรวรรณ ทศนียสุวรรณ (2564) ที่พบว่าระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ที่มารับบริการที่โรงพยาบาลหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช มีคุณภาพชีวิตดี และไม่มีกลุ่มตัวอย่างที่คุณภาพชีวิตที่ไม่ดีเลย ส่วนคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย และการเผชิญหน้ากับความตายอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 18.44$, S.D. = 2.19 และ $\bar{X} = 8.69$, S.D. = 1.98) เนื่องด้วยผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่างมีโรคประจำตัวเป็นโรคเรื้อรัง ได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 81.9 รองลงมาคือโรคไขมันในเลือดสูง ร้อยละ 55.2 โรคเบาหวานร้อยละ 33.3 โรคหัวใจร้อยละ 8.1 ซึ่งโรคเรื้อรังเป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุส่งผลต่อความสามารถด้านต่างๆลดลง สอดคล้องกับการศึกษาของ พัชราภรณ์ ไชยสังข์ และคณะ พบว่าโรคประจำตัวซึ่งเป็นโรคเรื้อรังเป็นอุปสรรคขัดขวางการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เมื่อระดับความรุนแรงของโรคสูงขึ้นจะก่อให้เกิดความไม่สุขสบาย มีข้อจำกัดในการทำกิจวัตรประจำวันและไม่สามารถดูแลตนเองสนองความสามารถของตนเองได้ (พัชราภรณ์ ไชยสังข์ และคณะ, 2556)

4. ความสัมพันธ์ระหว่างความภาคภูมิใจในตนเอง ภาวะซึมเศร้า และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโรคเรื้อรังในเขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จากผลการวิจัย พบว่าความภาคภูมิใจในตนเองของผู้สูงอายุโรคเรื้อรังมีความสัมพันธ์เชิงลบกับภาวะซึมเศร้า ($r = -.52$) และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิตใน ($r = .43$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ส่วนภาวะซึมเศร้ามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโรคเรื้อรังเชิงลบ ($r = -.17$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ความภาคภูมิใจในตนเองของผู้สูงอายุโรคเรื้อรังมีความสัมพันธ์เชิงลบกับภาวะซึมเศร้า ($r = -.52$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 อธิบายได้ว่า ผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังที่มีความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของตนเองตามวัย ยังคงมีความสามารถในการช่วยเหลือตนเอง มีความภาคภูมิใจในตนเองอยู่ในระดับสูงอาศัยอยู่ในชุมชนเขตเมืองที่ใกล้ชิดกัน มีญาติหรือเพื่อนบ้านที่มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน จะนำไปสู่ความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้จะมีโอกาสซึมเศร้ามองข้ามต่ำ หรือไม่มีภาวะซึมเศร้า เพราะความภาคภูมิใจในตนเองของผู้สูงอายุจะช่วยให้ผู้สูงอายุมองโลกในแง่ดี มีเหตุมีผล มีอิสระในการตัดสินใจและรู้สึกพึงพอใจในตัวเอง (สมฤดี บรรยงคิด และคณะ, 2561) ส่วนผู้สูงอายุที่มีความภูมิใจในตนเองต่ำจะมีโอกาสเกิดอาการซึมเศร้าตามมา (Steiger, G. et al., 2015) ความภาคภูมิใจในตนเองของ

ผู้สูงอายุโรคเรื้อรังมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับคุณภาพชีวิต ($r = .43$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ซึ่งหมายความว่าผู้สูงอายุที่มีความภาคภูมิใจในตนเองมาก จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ด้วยคุณภาพชีวิต สอดคล้องกับการศึกษาของ มุจรินทร์ พุทธเมตตา และรังสิมันต์ สุนทรไชย ที่พบว่าความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางลบกับภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ (มุจรินทร์ พุทธเมตตา และ รังสิมันต์ สุนทรไชย, 2559)

ภาวะซึมเศร้ามีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโรคเรื้อรังเชิงลบ ($r = -.17$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 การที่ผู้สูงอายุมีภาวะซึมเศร้าจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตเนื่องจากภาวะซึมเศร้าทำให้รู้สึกมีอารมณ์เศร้า ท้อแท้ หดหู่ สิ้นหวังอย่างรุนแรง ร่วมกับเบื่อหน่าย หหมดความสนใจในงานหรือทำกิจกรรมที่เคยชอบทำน้อยลง (ประสมสุข สีแสนปราง, 2561) คุณภาพชีวิตด้านต่างๆของผู้สูงอายุจึงลดลง สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาของ อารีย์ สงวนชื่อ และคณะ (2562) พบว่าภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุโรคเรื้อรังมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโรคเรื้อรังในเชิงลบที่ระดับปานกลาง ($r = -.52$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ซึ่งความรุนแรงของอาการซึมเศร้าจะมีความสัมพันธ์ทางลบกับคุณภาพชีวิตโดยตรง (อารีย์ สงวนชื่อ และคณะ, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยครั้งนี้ยืนยันได้ว่า ความภาคภูมิใจในตนเองมีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้า และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโรคเรื้อรังในเขตเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนั้นการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความภาคภูมิใจในตนเองจะช่วยลดความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะซึมเศร้า ส่งผลให้ผู้สูงอายุโรคเรื้อรังมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ บุคลากรในระบบสุขภาพมีส่วนสำคัญในการพัฒนารูปแบบการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง เพื่อลดการเกิดภาวะซึมเศร้า และช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้น ข้อเสนอแนะ ควรสร้างความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมให้ผู้ดูแลผู้สูงอายุหรือบุคคลในครอบครัวได้รับการอบรมเกี่ยวกับการส่งเสริมความมีคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุ การสังเกตหรือคัดกรองภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุ เพื่อให้สามารถช่วยเหลือผู้สูงอายุได้อย่างรวดเร็วและมีคุณภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2562). สถิติผู้สูงอายุไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2563 จาก <http://www.dop.go.th/th/khow/side/1/1/275>
- ชุติมา มาลัย และคณะ. (2562). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุในชุมชน จังหวัดราชบุรี. วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์, 39 (3), 67-76.

- ญาดารัตน์ บาลจ่าย และคณะ. (2562). ประสบการณ์ความรู้สึกรู้สึกมีคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยเรื้อรังในสังคมเมือง. วารสารสมาคมเวชศาสตร์ป้องกันแห่งประเทศไทย, 9 (3), 351-364.
- นริสา วงศ์พัฒนารักษ์ และ สายสมร เฉลยกิตติ. (2557). คุณภาพชีวิต: การศึกษาในผู้สูงอายุไทย. วารสารพยาบาลทหารบก, 15 (3), 64-70.
- ประสมสุข สีแสนปราง. (2561). ภาวะซึมเศร้าในผู้สูงอายุ : ความลุ่มลึกในการพยาบาล. วารสารพยาบาล ศาสตร์และสุขภาพ, 41 (1), 129-140.
- พัชรภรณ์ ไชยสังข์ และคณะ. (2556). ปัจจัยทำนายภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุโรคเรื้อรังในเขตเมือง. วารสารพยาบาลและการศึกษา, 6 (1), 27-37.
- ภูริชญา เทพศิริ. (2555). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในตำบลทองหลาง อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก. กรุงเทพมหานคร: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกริก.
- มูจรินทร์ พุทธเมตตา และ รังสิมันต์ สุนทรไชย. (2559). ปัจจัยคัดสรรที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุโรคซึมเศร้าในเขตภาคกลาง. วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต, 30 (2), 69-82.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2563). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2562. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- รัตน์ศิริ ทาโต. (2561). การวิจัยทางการพยาบาลศาสตร์: แนวคิดสู่การประยุกต์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วงศ์สิริ แจ่มฟ้า และคณะ. (2562). ภาวะซึมเศร้าและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองจังหวัดนครสวรรค์. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุตรดิตถ์, 11 (2), 259-271.
- วชิรญา จิตต์รุ่งเรือง. (2560). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุบ้านบางละมุง จังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศกุนตลา อนุเรือง. (2560). ภาวะโรคเรื้อรังร่วมหลายโรคในผู้สูงอายุ: สถานการณ์ ประเด็นท้าทาย และการจัดการดูแล. วารสารพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 29 (2), 1-14.
- ศิริพันธุ์ สาสัตย์. (2563). การพยาบาลผู้สูงอายุ: ปัญหาที่พบบ่อยและแนวทางในการดูแล. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมฤดี บรรยงคิด และคณะ. (2561). อิทธิพลในความรู้ในการมาเยี่ยมของญาติ การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการเห็นคุณค่าในตนเองที่มีต่อความซึมเศร้าของผู้สูงอายุที่อยู่ในบ้านพักผู้สูงอายุในจังหวัดนครปฐม. วารสารพยาบาลทหารบก, 19 (ฉบับพิเศษ), 269-275.

- สุนิสา คำขึ้น และคณะ. (2563). ภาวะสุขภาพจิตและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง. วารสารวิจัยสุขภาพและการพยาบาล, 36 (3), 150-163.
- สุพรรณา แสงพระจันทร์ และคณะ. (2559). การรับรู้ความหมายมีคุณค่าในตนเองของผู้สูงอายุที่มีภาวะซึมเศร้า. วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข, 26 (2), 76-88.
- สมิตพร จอมจันทร์ และคณะ. (2559). การสำรวจภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเรื้อรังที่มารับบริการ ณ โรงพยาบาลชุมชน ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทยฯ สาขาภาคเหนือ, 22 (1), 28-35.
- อัญชลี พงศ์เกษตร และคณะ. (2562). ภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครยะลา: กรณีศึกษาชุมชนผังเมือง 4. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 6(3), 14-26.
- อารีย์ สงวนชื่อ และคณะ. (2562). ความชุกและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุที่เป็นโรคเรื้อรังในอำเภอลำปำ จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 14 (2), 277-287.
- อุไรวรรณ ทศนีย์สุวรรณ. (2564). ปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในคลินิกโรคไม่ติดต่อเรื้อรังโรงพยาบาลหัวไทร อำเภอลำปำ จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 8 (1), (293-311).
- Cronbach, L. J. (1974). *Essentials of Psychological Testing* (5th ed). New York: Harper and Row Publishers.
- Gray-Little, B. et al. (1997). An Item Response Theory Analysis of the Rosenberg Self-Esteem Scale. Retrieved May 6, 2019, from <http://dx.doi.org/10.1177/0146167297235001>
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30 (3), 607-610.
- Steiger, G. et al. (2015). Testing the vulnerability and scar models of self-esteem and depressive symptoms from adolescence to middle adulthood and across generations. *Developmental Psychology*, 51 (2), 236-247.
- World Health Organization. (2006). WHOQOL- OLD manual world health organization European office. Retrieved January 28, 2020, from https://www.who.int/mental_health/evidence/WHOQOL_OLD_Manual.pdf?ua=1
- World Health Organization. (2019). Ageing. Retrieved January 28, 2020, from https://www.who.int/health-topics/ageing#tab=tab_1

การบริหารความขัดแย้งในองค์กรโดยใช้กระบวนทัศน์
ทางรัฐประศาสนศาสตร์*
CONFLICT MANAGEMENT IN ORGANIZATION USING THE PARADIGM
OF PUBLIC ADMINISTRATION

พฤทธิพงษ์ จั๊กกะพาก

Pruettipong Chakkaphak

กรรมการผู้จัดการ บริษัท คอมพรินท์ซัพพลาย จำกัด

Managing Director Comprint Supply Company Limited, Thailand

อดิเทพ ภิญญาเกษม

Adithep Phinyakasem

กรรมการผู้จัดการ CEO บริษัท มัลติพรูฟส์ จำกัด

Multiproof Co.,Ltd, Thailand

อรัญ พันธุมจินดา

Aran Phanthumjinda

นักวิชาการอิสระ

independent scholar, Thailand

E-mail: chunipha@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารความขัดแย้งองค์กรโดยใช้กระบวนทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ โดยในการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความขัดแย้ง และการใช้วิธีการที่สอดคล้องกับกระบวนทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ โดยที่ในบทความชิ้นนี้ใช้แนวการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ เพราะการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่นั้นเป็นการปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการภาครัฐโดยนำหลักการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบราชการและการแสวงหาประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ โดยการนำเอาแนวทางหรือวิธีการบริหารงานของภาคเอกชนมาปรับใช้กับการบริหารงานภาครัฐ เช่น การบริหารงานแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ การบริหารงานแบบมีอาชีพ การคำนึงถึงหลักความคุ้มค่า ข้อค้นพบจากงานวิจัยได้มาจากงานวิจัย บทความวิจัย บทความวิชาการ และหนังสือที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนำมาจัดหมวดหมู่ตามประเด็นและนำเสนอข้อมูลด้วยเชิงพรรณนา และสังเคราะห์องค์ประกอบที่สำคัญ

* Received 19 June 2021; Revised 5 August 2021; Accepted 2 October 2021

ผลการศึกษาพบว่า 1) การบริหารความขัดแย้งแบบชนะทั้งสองฝ่าย ซึ่งเป็นการบริหารที่ทุกฝ่ายสามารถหาข้อตกลงร่วมกันได้ 2) การบริหารความขัดแย้งโดยใช้โครงสร้างองค์กร คือการกำหนดระเบียบ ข้อบังคับปฏิบัติ ในการเลือกสรรบุคลากร 3) การบริหารความขัดแย้งด้วยการใช้การสื่อสารอย่างสันติ เป็นการใช้ทักษะสุนทรียสนทนาเพื่อไกล่เกลี่ย 4) การบริหารความขัดแย้งโดยใช้อำนาจ เป็นการใช้อำนาจกรณีที่ความขัดแย้งนั้นไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ 5) การบริหารความขัดแย้งโดยใช้การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า ไม่ใช่การหลบหลีกปัญหา แต่เป็นการหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง เพื่อป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นลักษณะเผชิญหน้า

คำสำคัญ: การบริหารความขัดแย้งในองค์กร, กระบวนทัศน์, รัฐประศาสนศาสตร์

Abstracts

This article aims to study conflict management in organization using the paradigm of public administration. Data collection methods were used by analyzing documents related to conflict management. and the use of methods that are consistent with the public administration paradigm. This article uses the New Public management as a framework for analysis because the new approach of public administration is the transformation of public administration by applying the principles of increasing the efficiency of the bureaucratic system and seeking efficiency in the performance of government services that lead to excellence. by applying the guidelines or methods of administration of the private sector to apply to government administration such as result-base management, professional management, cost-effectiveness. Findings from this research papers acquired from research articles, academic articles, and books. Which are categorized by issues and presented with descriptive information and synthesize important components. Finding were as follow: 1) Conflict Management Using Win-Win Method is an administration for all parties can come to an agreement. 2) Conflict Management Using Organizational Structure Method is to set regulations rules of recruitment. 3) Conflict Management through Non-Violent Communication use of dialogue conversational to mediate. 4) Power of Conflict Management the power use in cases when conflicts cannot control the situation. 5) Conflict Management Using Confrontation Avoidance is not avoiding problems but to avoid conflict in order to prevent encountering problems.

Keywords: Conflict Management, Paradigm, Public Administration

บทนำ

พื้นฐานของมนุษย์มีความแตกต่างกันในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านความคิด ความสนใจ ค่านิยม ทักษะสติ สติปัญญา การสื่อสาร เป้าหมายและวิธีการทำงาน ความแตกต่างหลากหลายนี้ เมื่อมาอยู่รวมกันหรือทำงานร่วมกันในบริบทองค์กรมักทำให้เกิดความขัดแย้งเกิดขึ้นได้เสมอ นอกจากนี้ความขัดแย้งถือได้ว่าเป็นสัจธรรมในรูปแบบหนึ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ในทุก ๆ สภาพแวดล้อม เพราะความขัดแย้งล้วนเกิดมาจากกิเลสที่ถูกฝังรากลึกอยู่ภายในใจมนุษย์ แต่ทว่าความขัดแย้งนั้นไม่ใช่ปัจจัยเชิงลบเพียงอย่างเดียว แต่อาจเกิดปัจจัยเชิงบวกที่อาจจะนำมาซึ่งกระบวนการทางความคิดที่หลากหลาย เกิดความโปร่งใสในการทำงาน และความก้าวหน้าในองค์กรได้ (สาริศา เจนเขว้า, 2563) ขณะเดียวกันพบว่า ความขัดแย้งอาจเกิดจากการไม่ลงรอยกัน หรือแม้กระทั่งเป้าหมาย ความสนใจ หรือกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่มาอยู่รวมกันไม่สามารถเข้ากันได้ ปัญหาเหล่านี้ทำให้ประสิทธิภาพในการทำงานของบุคลากรในองค์กรลดลง เกิดปัญหาการสื่อสารขาดแรงจูงใจในการทำงาน ซึ่งในอดีตนั้นความขัดแย้งตามแนวคิดแบบดั้งเดิมเชื่อว่า ความขัดแย้งเป็นอุปสรรคอย่างมากต่อการพัฒนาองค์กร และองค์กรใดที่มีความขัดแย้งมาก จะนำมาซึ่งความล้มเหลวในการบริหาร แต่แนวคิดสมัยใหม่มีความเชื่อเรื่องความขัดแย้งที่แตกต่างจากแนวคิดแบบดั้งเดิม โดยที่แนวคิดสมัยใหม่มองว่า ความขัดแย้งเป็นเรื่องปกติที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ แต่สามารถทำให้อยู่ร่วมกันได้แม้จะมีความขัดแย้งเกิดขึ้น โดยที่ไม่ต้องมีการกล่าวโทษว่าใครคือคนถูกหรือผิด แต่ความขัดแย้งเป็นสิ่งที่มักผสมผสานกับการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนา แต่เงื่อนไขบางประการคือ ความขัดแย้งนี้ต้องอยู่ในระดับควบคุมได้ โดยความขัดแย้งแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ความขัดแย้งทางด้านมนุษย์สัมพันธ์ (Human Relation View) และความขัดแย้งจากการปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน (Interactionist view) จึงทำให้เกิดความขัดแย้ง (Davor, D, 2008)

กระบวนการทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและเป็นวิวัฒนาการให้เหมาะสมกับสถานการณ์และบริบทที่เปลี่ยนไป โดยภารกิจทางรัฐประศาสนศาสตร์คือ การจัดการองค์การ การจัดการทรัพยากรมนุษย์ การคลังและงบประมาณ รวมไปถึงการบริหารและการพัฒนา โดยที่ขอบเขตการศึกษาวิธีการทางรัฐประศาสนศาสตร์ เป็นการศึกษาแบบกลไก การกระทำภารกิจของรัฐให้ประสบความสำเร็จเรียกว่า ระเบียบวิธีการบริหารจัดการ ซึ่งเป้าหมายของรัฐประศาสนศาสตร์คือประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อบูรณาการทรัพยากรทางการบริหารให้มีประสิทธิภาพ (สัญญา เคนาภูมิ, 2562) โดยกระบวนการทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ได้พัฒนาออกเป็น 6 กระบวนทัศน์ที่สำคัญคือ กระบวนทัศน์การเมืองกับการบริหาร โดยแยกการเมืองออกจากการบริหาร กระบวนทัศน์หลักการบริหาร กระบวนทัศน์รัฐประศาสนศาสตร์คือรัฐศาสตร์ กระบวนทัศน์รัฐประศาสนศาสตร์คือการจัดการ กระบวนทัศน์รัฐประศาสนศาสตร์คือรัฐประศาสนศาสตร์ และกระบวนทัศน์การบริหารปกครอง (Nicholas, H, 2010)

บทความนี้จึงมุ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาวิเคราะห์ถึงประเภทของความขัดแย้ง รวมไปถึงทบทวนเอกสารงานวิจัยที่ผ่านมาว่า ได้มีการนำหลักการใดบ้างมาบริหารความขัดแย้งในองค์กรภาครัฐ โดยในบทความชิ้นนี้จะนำกระบวนการทางรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ มาเป็นกรอบแนวทางในการวิเคราะห์ เพื่อเป็นแนวทางและเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ต้องการศึกษาและหาแนวทางในการบริหารความขัดแย้งในองค์กรโดยเฉพาะองค์กรภาครัฐ

แนวคิดทฤษฎีการบริหารความขัดแย้ง

ความขัดแย้งเป็นการแข่งขันในเรื่องของค่านิยม เพื่อให้ได้มาซึ่งสถานภาพ อำนาจ และทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด หรือแม้กระทั่งการเกิดการปะทะระหว่างคู่กรณีตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป นักคิดที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดเรื่องความขัดแย้งคือคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) ซึ่งมาร์กซ์มองว่าความขัดแย้งเกิดขึ้นจากความเป็นวัตถุนิยม โดยที่เศรษฐกิจเป็นสิ่งสำคัญในการเปลี่ยนแปลงหรือกำหนดโครงสร้างสังคม และการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจจะกำหนดการจัดระเบียบทางสังคม โครงสร้างชนชั้น ระบบความคิดต่าง ๆ เป็นพลังที่ก่อให้เกิดการปฏิวัติหรือความขัดแย้งทางชนชั้นในสังคม (ปิ่นพงษ์ วงศ์ราศี, 2015)

นอกจากนี้ความขัดแย้งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภทคือ (March, J. G. & Simon, H. A, 1998) ความขัดแย้งต่อตนเอง (Individual Conflict) เป็นกระบวนการของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในใจของบุคคล ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ 2 ลักษณะคือ ความขัดแย้งที่เกิดจากความต้องการเท่าเทียมกัน ความขัดแย้งที่เกิดจากความจำใจ 2) ความขัดแย้งในองค์กร (Organization Conflict) เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลในองค์กรเดียวกันหรือความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในหน่วยงานต่าง ๆ 3) ความขัดแย้งระหว่างองค์กร (Inter-Organization Conflict) เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการไม่ลงรอยกันขององค์กรหนึ่งสู่องค์กรหนึ่งเช่น ความคิดเห็นของผู้บริหารกับผู้จัดการแผนก ซึ่งถือว่าเป็นความขัดแย้งระหว่างองค์กรซึ่งจะต้องเกิดการสร้างพลังต่อรองระหว่างกลุ่มอิทธิพล ซึ่งกลุ่มใดมีมากกว่ามักเป็นฝ่ายชนะ ซึ่งในบริบทสังคมไทย ที่สามารถเห็นได้ชัดคือ การที่ลูกจ้าง หรือพนักงานระดับชั้นล่างประท้วงเรียกร้องความไม่ยุติธรรมเรื่องค่าแรง หรือการถูกกดขี่จากนายจ้าง จึงนำมาซึ่งความขัดแย้ง

โธมัส และ คิลแมนด (Thomas, K, 1976) ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารจัดการความขัดแย้งในองค์กร โดยมีกระบวนการ 5 ขั้นตอน และเทคนิคในการบริหารความขัดแย้ง การบริหารความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ดังนี้ 1) การเอาชนะ (Completing) เป็นวิธีการในการแก้ความขัดแย้ง โดยที่แต่ละฝ่ายจะพยายามทุกวิถีทางที่จะทำให้ฝ่ายตนได้รับผลประโยชน์มากที่สุด ซึ่งเป็นความพยายามที่จะชี้ชวนให้ผู้อื่นเห็นว่าใครคือผู้ควรได้รับคำตำหนิจากปัญหาที่เกิดขึ้น โดยผลลัพธ์ในการบริหารความขัดแย้งการบริหารความขัดแย้งผ่านกระบวนการการแข่งขัน จะ

เกิดการหาข้อยุติโดยฝ่ายหนึ่งจะเป็นผู้ชนะ และอีกฝ่ายเป็นผู้แพ้ (Win-Lose Solution) 2) การร่วมมือ (Collaborating) เป็นวิธีการบริหารความขัดแย้งการบริหารความขัดแย้ง โดยที่บุคคลมุ่งสู่เป้าหมายตนเอง และให้ความร่วมมือต่อการแก้ไขปัญหา โดยกระบวนการนี้ทุกฝ่ายที่มีความเกี่ยวข้องในปัญหาที่เกิดขึ้นต่างพยายามที่จะทำการตอบสนองความต้องการของทุกฝ่ายให้ได้มากที่สุด กระบวนการนี้จะเน้นที่วิธีการผ่อนปรน ให้ทุกฝ่ายช่วยแก้ปัญหา โดยมองที่จุดต่างในความขัดแย้งที่เกิดขึ้น และเปลี่ยนประเด็นหลักของความขัดแย้งในแต่ละฝ่ายให้สามารถหาข้อยุติร่วมกันได้

โดยผลลัพธ์ในการบริหารความขัดแย้งในขั้นตอนการร่วมมือคือ ทั้งสองฝ่ายจะเป็นผู้ชนะ และสามารถบรรลุเป้าหมายของตนได้ รวมไปถึงเป้าหมายนั้นเป็นที่ยอมรับเชิงเหตุผลของทั้งสองฝ่าย (Win-Win Solution) 3) การหลีกเลี่ยง (Avoiding) เป็นวิธีที่บุคคลรับรู้ว่ามีความขัดแย้งเกิดขึ้นที่เกิดขึ้นกับตนเอง และพยายามหาวิธีในการหลีกเลี่ยงจากการเผชิญหน้า โดยอาจเป็นการถอนตัว การยอมรับเก็บกดความขัดแย้งนั้นไว้ ไม่ปะทะต่อหน้า ซึ่งผลลัพธ์ของการบริหารความขัดแย้งการบริหารความขัดแย้งในลักษณะนี้คือ ทุกฝ่ายจะเป็นผู้แพ้ (Lose-Lose Solution) 4) การยินยอม (Accommodating) เป็นวิธีการที่ฝ่ายหนึ่งมีพฤติกรรมที่สยบยอมต่อคู่กรณีที่ขัดแย้งกัน ซึ่งการสยบยอมเนื่องจากการที่บุคคลที่ขัดแย้งมักคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนเองเช่น มิตรภาพ การเก็บกดความคิดเห็นของตนเองเพื่อยอมรับสนับสนุนความคิดผู้อื่นหรือเมื่อมีบุคคลในองค์กรมีการฝ่าฝืนกฎระเบียบ ก็จะมีกระบวนการบริหารความขัดแย้งการบริหารความขัดแย้งโดยอีกฝ่ายจะเป็นผู้แพ้ และอีกฝ่ายเป็นผู้ชนะ (Lose-Win Solution) 5) การประนีประนอม (Compromising) เป็นวิธีการที่แต่ละฝ่ายต่างยินยอมที่จะเสียบางส่วนที่ตนต้องการ ซึ่งวิธีการนี้อาจเกิดความไม่พอใจในการตัดสินใจจากฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งได้ การบริหารความขัดแย้งการบริหารความขัดแย้งในลักษณะนี้จึงไม่มีผู้ชนะ หรือผู้แพ้อย่างชัดเจน แต่จะมีการปันส่วนเหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างเท่าเทียมกัน โดยผลลัพธ์ของการบริหารความขัดแย้งการบริหารความขัดแย้งในขั้นตอนนี้จะสามารถหาข้อยุติที่ทุกฝ่ายเป็นทั้งผู้ชนะและเป็นผู้แพ้ (Some Win Solution/Some Lose Solution)

กล่าวโดยสรุป การบริหารความขัดแย้งการบริหารความขัดแย้งที่ดีนั้น อาจเป็นการเลือกวิธีการใดวิธีการหนึ่งก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ วัตถุประสงค์ของผู้ที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ซึ่งการบริหารความขัดแย้งการบริหารความขัดแย้งนั้น อาจมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ วิธีการได้ ขึ้นอยู่กับว่าความขัดแย้งนั้นรุนแรงหรือส่งผลกระทบต่อองค์กรและบุคคลมากน้อยเพียงใด

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่

คำว่า กระบวนทัศน์ (Paradigm) มาจากภาษากรีก โดย para แปลว่า beside ส่วน digm แปลว่า ทฤษฎี คือ ชุดแนวความคิด หรือ มโนทัศน์ (Concepts) ค่านิยม (Values) ความเข้าใจรับรู้ (Perceptions) และการปฏิบัติ (Practice) ที่มีร่วมกันของคนกลุ่มหนึ่ง ชุมชนหนึ่ง และได้ก่อตัวเป็นแบบแผน ของทัศนะอย่างเฉพาะ แบบหนึ่ง เกี่ยวกับความจริง (Reality) ซึ่งเป็นฐานของวิถี เพื่อการจัดการตนเอง ของชุมชนนั้น ที่ทำหน้าที่สองประการ ประการแรกทำหน้าที่ วางหรือ กำหนดกรอบ ประการที่สอง ทำหน้าที่บอกเราว่าควรจะทำอะไรปฏิบัติอย่างไร ภายในกรอบเพื่อให้เกิดความสำเร็จ รวมไปถึง เราวัดความสำเร็จนั้นอย่างไร (Kuhn, T. S, 2012)

เมื่อพูดถึงกระบวนทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ จำเป็นต้องกล่าวถึงแนวทางการศึกษา พัฒนาการของรัฐประศาสนศาสตร์ซึ่งปรากฏ 3 แนวทางคือ 1) แนวทางการศึกษาที่ใช้มิติเวลา ซึ่งเป็นการศึกษาถึงแนวคิดและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์จำแนกตามช่วงเวลาที่เกิดขึ้น 2) แนวทางการศึกษาที่ใช้มิติขอบเขตและจุดเน้น เป็นการศึกษาที่กำหนดขอบเขตหรือปริมณฑลทางวิชาการ 3) แนวทางที่ใช้มิติของหน่วยวิเคราะห์เป็นแนวทางการศึกษาซึ่งให้ความสำคัญต่อองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นและยึดถือหน่วยวิเคราะห์เป็นหลัก (Unit of Analysis) ซึ่งเน้นให้ความสำคัญต่อองค์การ การปรับตัว ความไม่แน่นอนอันเกิดจากเทคโนโลยี โดยกระบวนทัศน์ที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาแนวทางที่ใช้หน่วยขององค์กร บุคลากร ชุมชนเป็นหน่วยวิเคราะห์ คือ กระบวนทัศน์ของรัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ (Thomson, 1967)

อย่างไรก็ตาม การบริหารความขัดแย้งโดยใช้กระบวนทัศน์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ในยุคการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ มีสาระสำคัญดังนี้ (Hood, Christopher, 1991)

1) การบริหารความขัดแย้งโดยการแบ่งแยกหน่วยงาน เป็นลักษณะของรูปแบบการกระจายอำนาจ เป็นการเชื่อมโยงหน่วยงานในรูปแบบเครือข่ายแนวนอนที่ไม่ใช่ตามสายงานบังคับบัญชา เป็นการบริหารจัดการในลักษณะที่มีการแบ่งแยกหน่วยผลิต และหน่วยบริการออกจากกัน

2) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ เป็นการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ที่มุ่งเน้นควบคุมผลที่ออกมา โดยจัดสรรทรัพยากร และการให้รางวัลเชื่อมโยงกับผลการปฏิบัติงาน ซึ่งเป้าหมายในการปฏิบัติคือ การเน้นผลสำเร็จของภารกิจมากกว่าเน้นเรื่องกระบวนการ

3) การดำเนินงานโดยผู้จัดการมืออาชีพ เป็นการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่มีอบหมายให้ผู้ที่เป็นมืออาชีพเข้ามาดำเนินงาน โดยจะมีการระบุตัวบุคคลที่ควบคุมการตัดสินใจต้องการได้อย่างชัดเจน ซึ่งเป้าหมายการปฏิบัติครั้งนี้คือ เพื่อให้มีผู้รับผิดชอบหน้าที่ที่ชัดเจน ไม่ใช่เป็นการแผ่ขยายอำนาจจนหาผู้รับผิดชอบที่แท้จริงไม่ได้

นอกจากนี้ Jonathan Boston ได้สรุปสาระสำคัญของการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ดังนี้

- 1) การให้ความสำคัญกับทักษะการบริหารมากกว่าการกำหนดนโยบาย
- 2) มีการสร้างแรงจูงใจ และให้รางวัลตอบแทนในรูปของตัวเงิน
- 3) ปรับเปลี่ยนการให้น้ำหนักความสำคัญจากเดิมที่มุ่งเน้นการควบคุม

ทรัพยากร และกระบวนการ เป็นเรื่องของการควบคุมผลผลิตและผลลัพธ์ หรือปรับเปลี่ยนจากการให้ความสำคัญในการรับผิดชอบต่อกระบวนการงาน (Process accountability) ไปสู่การรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2551)

การบริหารจัดการความขัดแย้งในองค์กรโดยใช้กระบวนการทางรัฐประศาสนศาสตร์

ตามที่มาซและไซมอน ได้กล่าวไว้ในหนังสือ Organization ว่าในทุก ๆ องค์กรย่อมมีความขัดแย้งเกิดขึ้นอยู่เสมอ โดยที่ความขัดแย้งนั้นแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ 1) ความขัดแย้งต่อตนเอง (Individual Conflict) 2) ความขัดแย้งในองค์กร (Organization Conflict) 3) ความขัดแย้งระหว่างองค์กร (Inter-Organization Conflict) (March, J. G. & Simon, H. A, 1998) รัฐประศาสนศาสตร์เป็นศาสตร์ด้านการบริหารรัฐกิจ การบริหาร และการจัดการภาครัฐซึ่งมิได้มุ่งแสวงหากำไร รวมไปถึงเป็นศาสตร์ที่สนับสนุนให้องค์การของรัฐมีโครงสร้างกลไกการตัดสินใจและพฤติกรรมของข้าราชการที่ถือหลักการให้บริการสาธารณะ (Nicholas, H, 2010) ดังนั้นบทความนี้จึงมุ่งศึกษาไปที่การบริหารความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรและองค์กรภาครัฐ เมื่อทำการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความขัดแย้งโดยใช้แนวทางการพัฒนาการทางรัฐประศาสนศาสตร์พบว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เกิดจาก “คน” เป็นปัจจัยสำคัญ เช่นงานศึกษาของ อุไร สัมเกลี้ยง และคณะ ได้ทำวิจัยเรื่องการบริหารความขัดแย้งของพนักงานภาครัฐในองค์กร โดยสภาพปัญหาที่พบคือ ปัญหาโครงสร้างที่ไม่คล่องตัว ปัญหากระบวนการ ปัญหาการกำกับคนภาครัฐไม่มีคุณภาพ (อุไร สัมเกลี้ยง และคณะ, 2562) รวมไปถึงเรื่องทัศนคติและค่านิยมดั้งเดิม โดยในงานวิจัยชิ้นนี้เสนอการบริหารความขัดแย้งแบบสร้างสรรค์ด้วย 3 องค์ประกอบคือ การประนีประนอม ร่วมมือแก้ปัญหา และการใช้สุนทรียสนทนา (สิญาธร นาคพิน, วิลาวัลย์ สมบูรณ์, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับ (Khakhai, K, 2012) ที่ได้เสนอการบริหารความขัดแย้งจากทำลาย เป็นการบริหารความขัดแย้งแบบสร้างสรรค์ ซึ่งจะส่งผลบวกต่อองค์กร (Kuhn, T. S, 2012) และยังสอดคล้องกับ ศิริวรรณ มนอรรถผดุง ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารความขัดแย้งในองค์กรอย่างสร้างสรรค์ โดยในงานนี้ได้เสนอการบริหารความขัดแย้งไว้ 6 องค์ประกอบคือ 1) การเข้าใจธรรมชาติของความขัดแย้ง การเปิดใจกว้าง (Open-minded) 2) การสร้างการทำงานเป็นทีม (Participation Solution in Organization) 3) การใช้หลักเจรจาต่อรองแก้ไขปัญหา (Negotiation) 4) การใช้หลัก

คุณธรรมในการบริหารองค์กร (Fairness) 5) การสื่อสาร (Communication) 6) การแก้ไข
ปัญหาด้วยการร่วมมือกันทุกฝ่าย (Collaborate) (ศิริวรรณ มนอัครผดุง, 2559)

งานของปรารณา หลีกภัย ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการความขัดแย้งการบริหารความ
ขัดแย้งจากการทำงานของข้าราชการครูในจังหวัดตรัง ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า สาเหตุของ
ความขัดแย้งจากการทำงานของ ข้าราชการครูในจังหวัดตรังคือ สาเหตุจากปัจจัยด้าน
องค์ประกอบส่วนบุคคล สาเหตุจากปัจจัยด้านสภาพองค์การ และสาเหตุจากปัจจัยด้าน
ปฏิสัมพันธ์ในการทำงาน โดยในบทความชิ้นนี้เสนอวิธีการบริหารความขัดแย้งการบริหารความ
ขัดแย้งคือ 1) วิธีการประนีประนอม 2) วิธีการไกล่เกลี่ย 3) วิธีการเผชิญหน้า 4) วิธีการ
หลีกเลี่ยง และ 5) วิธีการบังคับ สอดคล้องกับงานของ อาชิรญาณ์ เขียวขุ่มและคณะ ที่
ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการความขัดแย้งการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ผล
การศึกษาพบว่า วิธีการบริหารความขัดแย้งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา กับผู้ที่เป็นครู ประกอบ
ไปด้วย 1) วิธีการประนีประนอม 2) วิธีการไกล่เกลี่ย 3) วิธีการหลีกเลี่ยง 4) วิธีการเผชิญหน้า
และ 5) วิธีการบังคับ (ปรารณา หลีกภัย, 2564) ; (อาชิรญาณ์ เขียวขุ่มและคณะ, 2557)

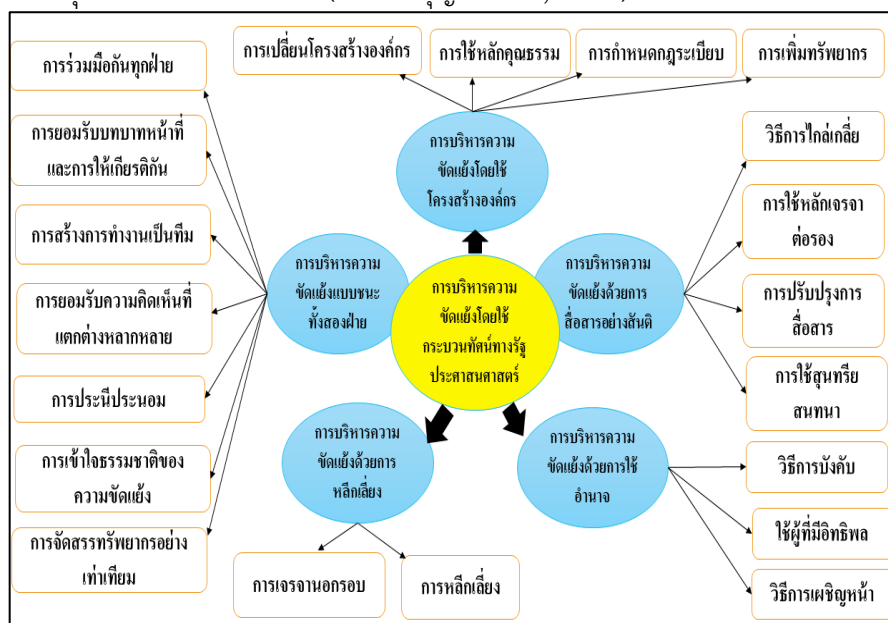
โรบบินส์และจัส (Robbins, S.P. and Judge, T.A, 2013) ได้เสนอเทคนิคการ
บริหารความขัดแย้งที่มีความสอดคล้องกับกระบวนการทางรัฐประศาสนศาสตร์คือ 1) วิธีการ
มุ่งไปที่เป้าหมายเดียวกัน (Superordinate Goals) เป็นลักษณะการสร้างเป้าหมายร่วมกัน
โดยผู้นำองค์กรต้องแสดงให้เห็นถึงการร่วมมือ ร่วมใจ จึงจะทำให้องค์กรและบุคคลมี
ประสิทธิภาพ 2) การเปลี่ยนโครงสร้างองค์กร (Altering the Structural Variables) เป็นการ
เปลี่ยนโครงสร้างอย่างเป็นทางการ อาจมีการโยกย้ายตำแหน่ง หรือย้ายฝ่ายงานในคูรณ์เพื่อ
ลดความขัดแย้ง และ 3) การบริหารความขัดแย้งโดยเพิ่มทรัพยากร (Expansion of
Resource) เช่น การเพิ่มเงินเดือน เพิ่มโบนัสผ่านผลงานเชิงประจักษ์ แต่การทำขั้นตอนนี้
องค์กรควรวางแผนให้ถูกกับงาน เพื่อป้องกันความขัดแย้งในลักษณะอื่นที่อาจเกิดขึ้นได้

แม็คเชนท์ (McShane, S. L., & Von Glinow, M. A, 2015) ได้เสนอกลยุทธ์การ
บริหารความขัดแย้งคือ 1) การเน้นเป้าหมายหลัก (Emphasizing Superordinate Goals)
เป็นการทำให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญที่เป้าหมายหลักขององค์กร 2) การลดความ
แตกต่าง (Reducing Differentiation) ระหว่างบุคคลเช่น การกำหนดให้มีการผลัดเปลี่ยน
เรียนรู้แลงานกันระหว่างแผนกต่าง ๆ 3) การปรับปรุงการสื่อสารและความเข้าใจ (Improving
Communication and Understanding) เป็นการนัดพบปะสังสรรค์อย่างไม่เป็นทางการ
องค์กรควรกำหนดให้แต่ละบุคคลมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน เพื่อลดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อกัน
4) การกำหนดกฎระเบียบให้ชัดเจน (Clarifying Rules and Procedures) เป็นการป้องกัน
กรณีบุคลากรใช้สถานภาพหรือเหตุผลส่วนตัวในการมีสิทธิพิเศษบางประการ เพราะถ้า
กฎระเบียบคลุมเครือไม่ชัดเจนจะทำให้เกิดปัญหาเรื่องของความไม่เสมอภาคได้

อย่างไรก็ตามงานวิจัยของ กฤษวรรณ์ โล้วชรินทร์ และ วุฒิชัย อ้วนพรมมา ที่ได้วิจัย เรื่อง การบริหารความขัดแย้งภายในองค์กร ศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า การบริหารความขัดแย้งภายในองค์กรมี 3 องค์ประกอบที่สำคัญ 1) การยอมรับบทบาทหน้าที่และการให้เกียรติกัน 2) การจัดสรรทรัพยากรอย่างเท่าเทียม 3) การเจรจาไกล่เกลี่ย 4) การปรับทัศนคติและความเข้าใจ (กฤษวรรณ์ โล้วชรินทร์ และ วุฒิชัย อ้วนพรมมา, 2562)

เมื่อทำการศึกษาเพิ่มเติมพบว่า การบริหารความขัดแย้ง ได้มีการนำหลักปรัชญาเข้ามา บูรณาการไว้เพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขเช่น ในบทความของ ชนภา ปุณณันท์ ได้ทำการวิจัย เรื่อง แนวทางการแก้ไขความขัดแย้งผ่านปรัชญาญแจแก้ดอกของสถาบันพลังจิต ธรรมะ จักรวาล โดยที่บทความชิ้นนี้พบว่า แนวทางการแก้ไขลดความขัดแย้ง 3 ระดับประกอบด้วย 1) ความขัดแย้งในองค์กรที่เกิดจากความคิดเห็นไม่ตรงกัน แนวทางการแก้ไขคือ ใช้ปรัชญาญแจแก้ดอกที่ 8 เพื่อให้เกิดการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย 2) ความขัดแย้งในองค์กรที่เกิดจากไม่เสนอข้อตกลงซึ่งกันและกัน แนวทางการแก้ไขคือ ใช้ปรัชญาญแจแก้ดอกที่ 1 เพื่อฝึกความอดทนในการยอมรับฟังซึ่งกันและกัน จะส่งผลให้เกิดความประนีประนอมร่วมกันได้ 3) ความขัดแย้งในองค์กรที่เกิดจากการขาดความสามัคคี การแตกแยกทางความคิด การแบ่งฝ่าย ในองค์กร แนวทางการแก้ไขคือ ใช้ปรัชญาญแจแก้ดอกที่ 7 คือการใช้ผู้ที่มีอิทธิพลในองค์กรเข้ามาเจรจาไกล่เกลี่ย โดยจะต้องเป็นผู้ที่ออกกฎระเบียบ หรือกฎหมายเช่น ผู้นำองค์กร เป็นต้น ซึ่งสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้ (ชนภา ปุณณันท์ , 2563)

ภาพที่ 1 สังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารความขัดแย้งในองค์กร โดยใช้กระบวนการทางรัฐประศาสนศาสตร์

จากภาพสามารถสรุปองค์ประกอบสำคัญจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องได้ 5 องค์ประกอบดังนี้

1) การบริหารความขัดแย้งแบบชนะทั้งสองฝ่าย ประกอบไปด้วย การแก้ไขปัญหาด้วยการร่วมมือกันทุกฝ่าย การยอมรับบทบาทหน้าที่และการให้เกียรติกัน การสร้างการทำงานเป็นทีม มุ่งไปที่เป้าหมายเดียวกัน การยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย การประนีประนอม การเข้าใจธรรมชาติของความขัดแย้ง การจัดสรรทรัพยากรอย่างเท่าเทียม

2) การบริหารความขัดแย้งโดยใช้โครงสร้างองค์กร ประกอบไปด้วย การเปลี่ยนโครงสร้างองค์กร การใช้หลักคุณธรรมในการบริหารองค์กร การกำหนดกฎระเบียบให้ชัดเจน มุ่งไปที่ การเพิ่มทรัพยากร

3) การบริหารความขัดแย้งโดยใช้การสื่อสารอย่างสันติ ประกอบไปด้วย วิธีการไกล่เกลี่ย การใช้หลักเจรจาต่อรองแก้ไขปัญหา การปรับปรุงการสื่อสารและความเข้าใจ การใช้สุนทรียสนทนา

4) การบริหารความขัดแย้งโดยใช้อำนาจ ประกอบไปด้วย วิธีการบังคับ ใช้ผู้มีอิทธิพลในองค์กรเข้ามาเจรจาไกล่เกลี่ย วิธีการเผชิญหน้า

5) การบริหารความขัดแย้งโดยใช้การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า ประกอบไปด้วย การเจรจานอกรอบ วิธีการหลีกเลี่ยง

สรุป

จากการทบทวนเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความขัดแย้งพบสาระสำคัญคือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากบุคคล ซึ่งความขัดแย้งจากบุคคลมักเกิดจากการมีความเห็นที่ไม่ลงรอยกัน เกิดจากความคิด ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม และความรู้ของบุคลากรที่ไม่เท่ากัน ดังนั้นองค์กรควรตระหนักถึงความขัดแย้ง โดยวิธีการบริหารความขัดแย้งมีองค์ประกอบสาระสำคัญ 5 ประการคือ 1) การบริหารความขัดแย้งแบบชนะทั้งสองฝ่าย ซึ่งเป็นการบริหารที่ทุกฝ่ายสามารถหาข้อตกลงร่วมกันได้ โดยที่ไม่มีฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งขาดความเสมอภาค 2) การบริหารความขัดแย้งโดยการใช้โครงสร้างองค์กร คือการกำหนดระเบียบ ข้อบังคับปฏิบัติ ในการเลือกสรรบุคลากร และการทำงานของบุคลากรตั้งแต่เริ่มต้นการทำงาน 3) การบริหารความขัดแย้งโดยการใช้การสื่อสารอย่างสันติ เป็นการใช้ทักษะสุนทรียสนทนาเพื่อไกล่เกลี่ยให้คู่ขัดแย้งมีการเข้าใจและมุ่งไปที่เป้าหมายเดียวกัน 4) การบริหารความขัดแย้งโดยใช้อำนาจ เป็นการใช้อำนาจกรณีที่มีความขัดแย้งนั้นไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ได้ 5) การบริหารความขัดแย้งโดยการใช้การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า ไม่ใช่การหลบหลีกปัญหา แต่เป็นการหลีกเลี่ยงความขัดแย้งเพื่อป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นลักษณะเผชิญหน้า อย่างไรก็ตามกระบวนการทางรัฐประศาสตร์ในยุคการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ เป็นการนำสหวิทยาการจากหลากหลายศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กรให้มีประสิทธิภาพ โดยใช้วิธีการที่หลากหลายมากกว่า

การยืดหยุ่นแบบแผนจากระดับบนสู่ระดับล่าง แต่เป็นการใช้วิธีการตามสถานการณ์ของความขัดแย้งที่เกิดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎารัตน์ โล้วชรินทร์, วุฒิชัย อ้วนพรมมา. (2562). การจัดการความขัดแย้งภายในองค์กร: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 10(2), 155-170.
- ชนภา ปุณณันท์ . (2563). ความขัดแย้ง: แนวทางการแก้ไขผ่านปรัชญาคุณงามความดีของสถาบันพลังจิต ธรรมะ จักรวาล. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 11(2), 190-199.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. (2551). “ทิศทางและแนวโน้มของรัฐประศาสนศาสตร์” ใน ประมวลสาระชุดวิชาแนวคิด ทฤษฎี และหลักการรัฐประศาสนศาสตร์ หน่วยที่ 15. น. 439-476. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปรารธนา หลีกภัย. (2564). การบริหารความขัดแย้งการบริหารความขัดแย้งจากการทำงานของข้าราชการครูในจังหวัดตรัง. วารสารสถาบันพระปกเกล้า, 19 (1), 93-113.
- ปณณพงศ์ วงศ์ราศี. (2015). ความขัดแย้งและการจัดการความขัดแย้งบริบทในสังคมไทย. วารสารสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ, (4), 59-81.
- ศิริวรรณ มนอัคระผดุง. (2559). การบริหารความขัดแย้งในองค์กรอย่างสร้างสรรค์. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6(2), 193-208.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2562). กระบวนทัศน์แห่งอนาคตของรัฐประศาสนศาสตร์. วารสารนวัตกรรมจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, 7(2), 39-66.
- สาริศา เจนเข้ว่า. (2563). ทางเลือกการบริหารความขัดแย้งการบริหารความขัดแย้งในองค์กร. วารสารการบริหารนิติบุคคล, 6(2), 229-241.
- สิญาธร นาคพิน, วิลาวัลย์ สมบุรณ์. (2562). การบริหารความขัดแย้งในองค์กรภาครัฐ ยุคประเทศไทย 4.0. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 6(2), 21-46.
- อาชิรญาณ เชียงข่อและคณะ. (2557). การบริหารความขัดแย้งการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 4(3), 124-131.
- อุไร สัมเกลี้ยง, อรุณ คงรุ่งโชค, สิญาธร นาคพิน. (2562). การบริหารความขัดแย้งของพนักงานในองค์กรภาครัฐ. วารสารหาดใหญ่วิชาการ, 18(1), 163-176.
- Davor, D. (2008). Conflict Management in Organization. Interdisciplinary Management Research, (4), 505-515.

- Hood, Christopher. (1991). Manage for all seasons. Public Administration, Vol.69, 4-5.
- Khakhai, K. (2012). A study of the management compateny of a chief executive officer at a bureaucracy organization's and a private enterprise. Bangkok: Suan Sunandha Rajabhat University.
- Kuhn, T. S. (2012). The structure of scientific revolutions. University of Chicago press.
- March, J. G. & Simon, H. A. (1998). Organization. New York: John Wiley and sons, Inc.
- McShane, S. L., & Von Glinow, M. A. (2015). Organizational Behavior: Emerging Realities for the Workplace Revolution. Boston: McGraw-Hill/Irwin.
- Nicholas, H. (2010). Public Administration and Public Affair 12th ed. New Jersey: Prentice Hall.
- Robbins, S.P. and Judge, T.A. (2013). Organisational Behavior15th. Pearson: Boston.
- Thomas, K. (1976). Conflict and Management in Handbook of Industrial and Organizational Psychology. Chicago MA: Rand McNally.

ผลของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาจิตสำนึก
การให้บริการของนักเรียนโรงเรียนเดอะแคร์การบริบาล
จังหวัดอุบลราชธานี*

THE EFFECTS OF USING A GUIDANCE ACTIVITIES PACKAGE TO
DEVELOP SERVICE MIND OF THE CARE CHILD AND ELDERLY CARE
SCHOOL STUDENTS, UBON RATCHATHANI PROVINCE

สิทธิพร วงศ์ศิริ

Sitthiporn Wongsiri

สุขอรุณ วงษ์ทิม

Sukaroon Wongtim

วัลภา สบายยิ่ง

Wunlapa Sabaaying

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

E-mail: sitthiporn.wongsiri.max@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบจิตสำนึกการให้บริการของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว 2) เปรียบเทียบจิตสำนึกการให้บริการของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับข้อเสนอแนะแบบปกติ มีสมมุติฐานการวิจัยคือ 1) หลังจากการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวนักเรียนกลุ่มทดลองมีจิตสำนึกการให้บริการเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว 2) หลังจากการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวนักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวมียุทธศาสตร์การให้บริการเพิ่มขึ้นกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับข้อเสนอแนะแบบปกติ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบกึ่งทดลองวัดผลก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นนักเรียนโรงเรียนเดอะแคร์การบริบาล จังหวัดอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2562 จำนวน 60 คนที่ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม มีคะแนนจากแบบวัดจิตสำนึกในการให้บริการตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ที่ 50 ลงมาแล้วสุ่มอย่างง่ายเพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน กลุ่มทดลองได้รับชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาจิตสำนึกการให้บริการ จำนวน 10 ครั้ง เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ ชุดกิจกรรม

* Received 22 June 2021; Revised 8 August 2021; Accepted 25 October 2021

แนะแนวเพื่อพัฒนาจิตสำนึกการให้บริการและแบบวัดจิตสำนึกในการให้บริการ ($r=.81$) สถิติที่ใช้ในวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัย พบว่า 1) ภายหลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวมีจิตสำนึกการให้บริการสูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่.01 และ 2) ภายหลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวมีจิตสำนึกการให้บริการสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับข้อเสนอแนะแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่.01

คำสำคัญ: ชุดกิจกรรมแนะแนว, จิตสำนึกการให้บริการนักเรียน ,โรงเรียนเดอะแคร์การบริบาล

Abstract

The objectives of this research were to 1) compare level of service mind of an experimental group of students before and after using a guidance activities package to develop service mind, and 2) compare level of service mind of the experimental group using the guidance activities package to develop service mind and a control group using normal information and the assumption of this research were to. 1) after the experiment, the students using the guidance activities package had service mind higher than before and 2) after the experiment, the students using the guidance activities package had service mind higher than the control group. Using a quasi - experimental research (pretest – posttest control group design). The sample were 60 students of The Care Child and Elderly Care School in 2019, academic year at Ubon Ratchathani Province. They were obtained by group randomization who had scores on a test of the levels of the service mind below the 50th percentile. Then, they were simple divided into the experimental group and control group, 30 students in each group. The experimental group received the guidance activities package to develop service mind for 10 sessions. The instruments were the guidance activities package to develop service mind and the test to assess service mind ($r=.81$). Data analyses were mean, standard deviation and t-test. The findings revealed that 1) after the experiment, the students using the guidance activities package had service mind higher than before with statistical significance at .01 level, and 2) after the experiment, the students using the guidance activities package had service mind higher than the control group with statistical significance at .01 level

Keywords: Guidance activities package, Service mind, The Care Child and Elderly Care School Students.

บทนำ

“การบริการ” (Service) เป็นคำที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ นับตั้งแต่ที่มนุษย์ได้มีการเริ่มเข้ามาอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน มีการจัดวางระบบงานแบ่งภาระหน้าที่ และตำแหน่งต่าง ๆ กันไป จะเห็นได้ว่าการช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดบทบาทของการเป็นผู้ให้และการเป็นผู้รับบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกผู้รับบริการให้เกิดความพอใจ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเข้าใจถึงหลักการของจิตสำนึกในการบริการ (Service Mind) (วัชรภรณ์ สุริยาภรณ์, 2546) โดยที่ผู้ให้บริการจะต้องให้บริการด้วยความเต็มใจในการบริการ มีจิตใจรักในการให้บริการ ต้องทำงานโดยมีใจรักจะแสดงออกมาทางกาย วาจา และจิตใจ โดยในการทำงานนั้น จะต้องทำด้วยอารมณ์รื่นเริง มีความยิ้มแย้ม แจ่มใสและควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ปฏิบัติด้วยความสุภาพกับผู้มารับบริการ จึงจะเห็นได้ว่าการให้ความสำคัญในเรื่องการจัดระบบการให้บริการที่ดีต่อผู้รับบริการเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากในลำดับต้น ๆ ในการบริหารงาน ควรมีประสิทธิภาพการให้บริการทุกครั้งที่มีผู้มารับบริการและองค์การควรมีจิตสำนึกในการบริการ (Service Mind) และมีทักษะการบริการที่เป็นเลิศ (Excellent Service Behavior) (ตรีเพชร อำเมือง, 2553)

จากการให้ความสำคัญของการบริการนั้น ไม่ว่าจะเป็นสายงานหรืออาชีพใด ตำแหน่งงานใดก็ตามแต่ จิตสำนึกในการบริการ คือ หัวใจของการทำงานให้ประสบความสำเร็จ มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสายอาชีพที่ต้องให้บริการผู้อื่นที่ต้องให้ความตระหนักเป็นอย่างมากในการให้บริการด้วยจิตสำนึกในการให้บริการ งานบริการด้านสาธารณสุข ก็ถือได้ว่าเป็นงานบริการด้านสุขภาพและงานทางด้านการดูแลผู้คน ไม่ว่าจะเป็นแพทย์ พยาบาล ทันตแพทย์ เภสัชกร ผู้ช่วยพยาบาล พนักงานผู้ช่วยพยาบาล หรือ ตำแหน่งงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ต่างก็ต้องให้การบริการด้วยจิตสำนึกการให้บริการ โดยให้ถือเป็นหัวใจของการทำงาน เพื่อให้บุคลากรทุกคนเกิดความเข้าใจอย่างแท้จริงและการตระหนักรู้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการฝึกอบรมบุคลากรให้มีการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางด้านจิตสำนึกการให้บริการอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาเพิ่มคุณค่าในการให้บริการ มีทัศนคติที่ดีต่องาน มีกิริยามารยาทที่สุภาพอ่อนโยน ใช้ระดับของภาษาที่เหมาะสมกับกาลเทศะ การใช้น้ำเสียงที่สุภาพ มีแววตาที่ อ่อนโยน มีท่าทางที่นุ่มนวล ไม่แข็งกระด้าง มีการแสดงอย่างเป็นมิตร ไม่ก้าวร้าว มีรอยยิ้มในระหว่างที่ให้บริการ ไม่มีสีหน้าบึ้งตึง ไม่ทำหน้าหงิกหน้าอ มีความกระตือรือร้น กระฉับกระเฉง ไม่ชักช้าโอ้อ้อ กระปรี้กระเปร่า ไม่ง่วงเหงาหาวนอน มีความสามารถควบคุมอารมณ์ได้อย่างดี เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน มีสติในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และแรงจูงใจในการทำงาน มีความก้าวหน้าในหน้าที่ สร้างรายได้ที่มั่นคง มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี การแต่งกายที่ดูดีเหมาะสมกับสถานการณ์ มีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้รับบริการ ได้รับการยอมรับนับถือเป็นอย่างดีกับทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องเป็นผู้ที่เหมาะสมกับงานด้านบริหาร

จึงทำให้ผู้วิจัยได้การศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาออกแบบพัฒนาชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาจิตสำนึกการให้บริการ เช่น ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์(Maslow's Theory of Motivation) (Maslow, A. H., 1970) โดยลำดับขั้นความต้องการมี 5 ระดับ, ทฤษฎี ERG (Alderfer C.P., 1972) ซึ่งได้พัฒนามาจากทฤษฎีของมาสโลว์ โดยแบ่งความต้องการของมนุษย์ออกเป็น 3 ประเภท คือ ความต้องการดำรงอยู่ (Existence Needs) ความต้องการความสัมพันธ์ทางสังคม (Relatedness Needs) และความต้องการเจริญก้าวหน้าในงาน (Growth Needs) เป็นต้นพร้อมทั้งได้ศึกษางานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เช่น การศึกษาของมนต์จรัส วัชรสิงห์ พบว่า จิตบริการกับแรงจูงใจในการทำงาน อย่างน้อยหนึ่งด้านที่สามารถพยากรณ์ประสิทธิภาพการให้บริการของพยาบาลได้ คือ ด้านจิตบริการด้านมีสติในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น แรงจูงใจในการทำงานด้านการได้รับการยอมรับนับถือ แรงจูงใจในการทำงานด้านความสำเร็จในงาน จิตบริการด้านการมีความรู้ในงานที่ให้บริการ แรงจูงใจในการทำงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จิตบริการด้านการมีทัศนคติที่ดี เป็นต้น (มนต์จรัส วัชรสิงห์, 2558) ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวความคิดของ Thomas A. Ryan. & Patricia C.S. ที่ได้กล่าวเกี่ยวกับประสิทธิภาพของบุคคล (Human Efficiency) ไว้ว่าเป็นความสัมพันธ์ระหว่างผลลัพธ์ในเชิงแง่บวกและสิ่งที่ทุ่มเทลงทุนให้กับงาน โดยที่ประสิทธิภาพในการทำงานอาจมองจากแง่มุมของการทำงานของแต่ละบุคคล โดยพิจารณาเปรียบเทียบกับสิ่งที่ให้กับงาน เช่น ความพยายามกำลังงานกับผลลัพธ์ที่ได้รับจากงานนั้น (Thomas A. Ryan. & Patricia C.S., 1954) และแนวความคิดของ Elmore R.F. ที่ได้กล่าวว่า ตัวแบบอย่างในการพัฒนาองค์การ มีรากฐานคติที่ว่าคนจะมีประสิทธิภาพการทำงานสูงสุด ถ้าหากได้รับผิชอบควบคุมการทำงานที่เขาได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และได้รับการตอบสนองต่อแรงจูงใจต่างๆที่เพียงพอต่อการเกิดพันธสัญญาในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ (Elmore,R.F., 1985)

หากแต่ในความเป็นจริงในยุคปัจจุบันนี้ ภาพลักษณ์และความพึงพอใจในการรับบริการของบุคลากรทางด้านสาธารณสุข ค่อนข้างจะมีปัญหาอยู่จำนวนมาก สะท้อนได้จากสถิติจำนวนที่เกิดข้อพิพาท ร้องเรียน ร้องทุกข์ หรือดำเนินคดีความเกี่ยวกับการให้บริการด้านต่าง ๆ ของบุคลากรสาธารณสุขในปี 2561 ที่ผ่านมาจากหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ เช่น สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค มีการร้องทุกข์ในระบบอยู่ 1,722 ราย คิดเป็นร้อยละ 22.43 (ข้อมูล ณ วันที่ 3 ตุลาคม 2561) มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค มีการร้องเรียน 3,245 เรื่อง แบ่งออกเป็นเรื่องอาหารและยา 1,335 ราย คิดเป็นร้อยละ 41.14 บริการสาธารณสุข 529 ราย คิดเป็นร้อยละ 16.30 บริการสุขภาพสาธารณสุข 460 ราย คิดเป็นร้อยละ 14.18 เป็นต้น ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มจำนวนมากขึ้นอยู่เรื่อย ๆ โดยที่ปัญหาส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นจะเป็นในลักษณะของการขาดประสิทธิภาพในการให้บริการที่ไม่ได้ตามมาตรฐานการรักษาที่ดีและการขาดจิตสำนึกการให้บริการของบุคลากร อาทิเช่น ปัญหาการรักษาผิดพลาด ปัญหาการไม่เอาใจใส่ในการดูแล

ปัญหาของการจัดการเรื่องคิวรับการตรวจรักษา การแสดงกริยาที่ไม่เหมาะสมกับผู้รับบริการ ปัญหาการสื่อสารที่ไร้ประสิทธิภาพและการใช้น้ำเสียงที่ไม่สุภาพกับผู้ป่วย ปัญหาการพูดจาที่ดูถูกผู้รับบริการ ปัญหาการมีปฏิสัมพันธ์เชิงลบกับผู้รับบริการ เป็นต้น ซึ่งเป็นมูลเหตุในการเกิดข้อพิพาทระหว่างบุคลากรทางการแพทย์กับผู้รับบริการ ด้วยในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนเดอะแคร์การบริบาล จังหวัดอุบลราชธานี ที่ซึ่งเป็นโรงเรียนผลิตบุคลากรผู้ซึ่งจะกลายเป็นส่วนหนึ่งในบุคลากรทางด้านสาธารณสุขที่จะต้องร่วมทำงานในการให้บริการด้านงานบริบาลในสถานพยาบาลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ผู้ช่วยแพทย์ ผู้ช่วยพยาบาล ผู้ช่วยทันตแพทย์ ผู้ช่วยเภสัชกร ผู้ช่วยดูแลผู้ป่วย เป็นต้น จึงเล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาจิตสำนึกการบริการและความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น มุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกในการบริการที่สูงเพิ่มมากขึ้น ช่วยพัฒนาขีดความสามารถทางการให้บริการอย่างมืออาชีพและมีทักษะการบริการที่เป็นเลิศ ให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบจิตสำนึกการให้บริการของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว
2. เพื่อเปรียบเทียบจิตสำนึกการให้บริการของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับข้อเสนอแนะแบบปกติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - experimental Research) โดยใช้การทดลองรูปแบบวัดก่อนการทดลองและหลังการทดลอง โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (Pretest – Posttest Control Group Design) มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนโรงเรียนเดอะแคร์การบริบาล จังหวัดอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2562 จำนวน 300 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนของโรงเรียนเดอะแคร์การบริบาล จังหวัดอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2562 จำนวน 60 คน ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม มีคะแนนจากแบบวัดจิตสำนึกการให้บริการ ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ที่ 50 ลงมาแล้วสุ่มอย่างง่ายเพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือ 2 ประเภท ได้แก่ เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวัดจิตสำนึกการให้บริการของกลุ่มตัวอย่าง และเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเพื่อพัฒนาจิตสำนึกการให้บริการของกลุ่มทดลอง ได้แก่

1. แบบวัดจิตสำนึกการให้บริการ เป็นเครื่องมือที่ใช้วัดระดับการมีจิตสำนึกการให้บริการ โดยใช้การวิเคราะห์และเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทั้งหมด 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านความคิดการให้บริการ ด้านอารมณ์และความรู้สึกการให้บริการ และด้านพฤติกรรมการให้บริการ ทั้งก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาจิตสำนึกการให้บริการ โดยมีข้อความจำนวน 34 ข้อความ ซึ่งจะมีข้อความเชิงบวก จำนวน 23 ข้อความ และข้อความเชิงลบ จำนวน 11 ข้อความ และแต่ละข้อความจะมีมาตราประเมินอยู่ 5 หน่วยจาก “จริงมากที่สุด” ถึง “จริงน้อยที่สุด”

2. ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาจิตสำนึกการให้บริการ เป็นเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเพื่อพัฒนาจิตสำนึกการให้บริการของกลุ่มทดลอง โดยที่ชุดของกิจกรรมแนะแนวจะจัดให้นักเรียนโรงเรียนเดอะแคร์การบริบาล จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีการใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เนื้อหา เป้าหมาย ของแต่ละกิจกรรม เช่น บทบาทสมมุติ เกม กรณีศึกษา เล่าเรื่องถ่ายทอดประสบการณ์ และการอภิปรายกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนกลุ่มทดลองมีการพัฒนาจิตสำนึกการให้บริการ ประกอบไปด้วยชุดกิจกรรมแนะแนว จำนวน 10 ชุดกิจกรรมแนะแนว ใช้เวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมละ 50 นาที ซึ่งในแต่ละชุดกิจกรรมแนะแนว ที่สร้างขึ้นโดยการนำทฤษฎี หลักการและแนวความคิดทางการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยารวมไปถึงองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาจิตสำนึกการให้บริการ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การตรวจสอบเนื้อหา (Content validity) เป็นการตรวจสอบเพื่อดูว่าเนื้อหาของชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาจิตสำนึกการให้บริการ และข้อคำถามของแบบวัดจิตสำนึกการให้บริการ มีความสมบูรณ์ตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาและมีความถูกต้องตามแนวคิดและทฤษฎี ผู้วิจัยได้นำเสนอชุดกิจกรรมแนะแนวและแบบวัดจิตสำนึกการให้บริการที่ได้สร้างขึ้นต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านศึกษาศาสตร์ การวัดและประเมินผลการศึกษา รวมไปถึงมีประสบการณ์ทำงานในด้านการแนะแนวและให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยา หรือเป็นครูผู้สอนวิชาแนะแนวในโรงเรียน เพื่อตรวจสอบความครบถ้วน และความสอดคล้องของเนื้อหาของแบบสอบถามที่ตรงเรื่องที่จะศึกษา (IOC) โดยที่ตัดข้อคำถามที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 0.5 ข้อที่ไม่ผ่านออก พร้อมปรับปรุงชุดแบบวัด และนำไปทดสอบกับตัวอย่างอื่นที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรจำนวน 30 ชุด (Try out) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดจิตสำนึกการให้บริการด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550) ซึ่งได้ค่าเท่ากับ .81 และนำผลที่ได้เข้าปรึกษาอีกครั้ง เพื่อนำมาจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ พร้อมใช้งานจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นก่อนการทดลอง

1. ผู้วิจัยเตรียมการและวางแผน และจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์รวมไปถึงเอกสารที่จำเป็นต้องใช้ให้พร้อม

2. ผู้วิจัยจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัย

3. ผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมทำแบบวัดจิตสำนึกการให้บริการเพื่อคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายโดยนักเรียนโรงเรียนเดอะแคร้การบริบาล จังหวัดอุบลราชธานี ปีการศึกษา 2562 จำนวน 60 คน ที่ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่มที่มีคะแนนจากแบบวัดจิตสำนึกการให้บริการตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 50 ลงมา แล้วสุ่มอย่างง่ายเพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 30 คน

ขั้นทดลอง

1. ผู้วิจัยดำเนินการจัดชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาจิตสำนึกการให้บริการที่พัฒนาขึ้นกับกลุ่มทดลอง เป็นระยะเวลาจำนวน 10 วัน วันละ 50 นาที (ตามแผนการจัดกิจกรรม)

2. กลุ่มควบคุม ได้รับข้อเสนอแนะแบบปกติ

ขั้นหลังการทดลอง

1. ผู้วิจัยให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทำแบบวัดจิตสำนึกการให้บริการ ในวันและเวลาเดียวกัน เพื่อเก็บคะแนนหลังการทดลอง

2. ผู้วิจัยนำผลคะแนนที่ได้จากแบบวัดจิตสำนึกการให้บริการของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทั้งก่อน การทดลองและหลังการทดลองเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อเปรียบเทียบผลการทดลอง

3. ผู้วิจัยจัดทำบทสรุปการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อนำเสนอต่อผู้บริหารโรงเรียน และคณาจารย์ที่ปรึกษาวิจัย และสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อเผยแพร่งานวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ (Frequency) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าที (t - test)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบจิตสำนึกการให้บริการของนักเรียนกลุ่มทดลองทั้งก่อนและหลังการให้ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว โดยใช้สถิติการทดสอบค่าที (Dependent t - test) ปรากฏรายละเอียด ดังตารางที่ 1

กลุ่ม	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
หลังการทดลอง	30	132.23	6.49	23.60**	.00
ก่อนการทดลอง	30	96.57	5.51		

** นัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า ภายหลังจากทดลอง กลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว มีจิตสำนึกในการให้บริการสูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบจิตสำนึกการให้บริการของนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายหลังจากการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว โดยใช้สถิติการทดสอบค่าที (Independent t - test) ปรากฏรายละเอียด ดังตารางที่ 2

กลุ่ม	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p
กลุ่มทดลอง	30	132.23	6.49	23.97**	.00
กลุ่มควบคุม	30	96.97	4.77		

** นัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า ภายหลังจากทดลอง กลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว มีจิตสำนึกการให้บริการสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับข้อเสนอแนะแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. ภายหลังจากทดลอง กลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว มีจิตสำนึกการให้บริการสูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามข้อสมมติฐานข้อที่ 1 ของการวิจัยที่กล่าวว่า หลังจากการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว นักเรียนกลุ่มทดลองมีจิตสำนึกการให้บริการเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว ถึงแม้ว่าผลการวิจัยครั้งนี้ จะยังไม่มีผลการศึกษาที่สอดคล้องโดยตรง หากแต่สามารถเทียบเคียงได้กับผลการศึกษาของสุนทรี ผาติฉานนิน พบว่า กลุ่มทดลองหลังใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามเทคนิคตัวแบบเพื่อพัฒนาพฤติกรรมความมีจิตสำนึกสาธารณะ และมีพฤติกรรมความมีจิตสำนึกสาธารณะสูงกว่าก่อนใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (สุนทรี ผาติฉานนิน, 2558) และผลการศึกษาของประภาพร จันทร์แสนตอ พบว่า ภายหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว เพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านแม่แว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ มีคะแนนเฉลี่ยของพฤติกรรมจิตสาธารณะเพิ่มขึ้น ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนว (ประภาพร จันทร์แสนตอ, 2557) และผลการศึกษาของทัศนีย์ สากแก้วและคณะพบว่า

ก่อนเข้าร่วมกิจกรรมพฤติกรรมจิตสาธารณะของกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 67.61 และหลังเข้าร่วมกิจกรรมพฤติกรรมจิตสาธารณะของกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยที่สูงขึ้นเท่ากับ 72.07 ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ทัศนีย์ สาแก้ว และคณะ, 2557) และเทียบเคียงผลการศึกษาของวัฒนา วงศ์ษาบุตร พบว่า ภายหลังการทดลองนักเรียนหอพักชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี ในกลุ่มทดลอง มีพฤติกรรมการมีจิตสาธารณะสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (วัฒนา วงศ์ษาบุตร, 2558)

2. ภายหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาจิตสำนึกการให้บริการ พบว่า กลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว มีจิตสำนึกการให้บริการสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับข้อเสนอแนะแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามข้อสมมติฐานข้อที่ 2 ของการวิจัยที่กล่าวว่า ภายหลังจากการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว นักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวมีจิตสำนึกการให้บริการเพิ่มขึ้นกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับข้อเสนอแนะแบบปกติ ถึงแม้ว่าผลการวิจัยครั้งนี้ จะยังไม่มีผลการศึกษาที่สอดคล้องโดยตรง หากแต่สามารถเทียบเคียงได้กับผลการศึกษาของชัยญา บุญรักษ์ พบว่า ภายหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการเรียน สูงกว่าของนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ใช้ชุดการให้ข้อเสนอแนะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ชัยญา บุญรักษ์, 2556) และผลการศึกษาของวรรณพัช ชูทอง พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวด้วยเทคนิคตัวแบบมีพฤติกรรมจิตสาธารณะสูงกว่าพฤติกรรมดังกล่าวของนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับชุดกิจกรรมแนะแนวปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (วรรณพัช ชูทอง, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเมื่อเปรียบเทียบจิตสำนึกการให้บริการของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว พบว่า ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว มีจิตสำนึกการให้บริการสูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามข้อสมมติฐานข้อที่ 1 และเมื่อเปรียบเทียบจิตสำนึกการให้บริการของนักเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวและนักเรียนกลุ่มควบคุมที่ได้รับข้อเสนอแนะแบบปกติ พบว่า ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองที่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว มีจิตสำนึกการให้บริการสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับข้อเสนอแนะแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามข้อสมมติฐานข้อที่ 2 โดยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้คือ ก่อนที่จะนำชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาจิตสำนึกการให้บริการไปใช้ควรที่จะศึกษาแนวทางวิธีการใช้แบบวัดวัดจิตสำนึกการให้บริการและขั้นตอนของชุดกิจกรรมแนะแนวโดยละเอียด รวมทั้งผู้จะนำไปใช้ควรนำแบบวัดจิตสำนึกการให้บริการไปทดลองใช้อีกครั้ง (Try out) ก่อนนำไปใช้จริงเพื่อให้เกิดความชำนาญ และภายหลังจากการนำไปใช้ควรที่จะ

ติดตามพฤติกรรมของผู้ที่เข้าร่วมการวิจัยเป็นระยะ เพื่อวิเคราะห์ถึงผลสัมฤทธิ์ของการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวสูงขึ้นหรือไม่และมีระยะเวลานานหรือไม่ รวมไปถึงมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาในตัวแปรหรือปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่ส่งเสริมเรื่องจิตสำนึกการให้บริการ เพื่อให้ได้แนวทางหรือวิธีการใหม่ ๆ ในการพัฒนาจิตสำนึกการให้บริการ และควรศึกษาแนวทางหรือวิธีการอื่น ๆ ในการพัฒนาใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาจิตสำนึกการให้บริการในบริบทต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนพัฒนา และสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ทางด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับชุดกิจกรรมแนะแนว

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2550). สถิติสำหรับงานวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์.
- ชัยญา บุญรักษ. (2556). ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพรตพิทยพยัต กรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ตรีเพชร อำเมือง. (2553). คู่มือ-เทคนิคการให้ บริการด้วยใจ. ใน รายงานเลขานุการกิจและสภาคณาจารย์กอง บริการทั่วไป. สำนักงานคณบดีมหาวิทยาลัยมหิดล.
- ทัศนีย์ สาแก้ว และคณะ. (2557). การพัฒนาจิตสาธารณะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในจังหวัดชัยนาท. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- ประภาพร จันทรแสนตอ. (2557). การใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านแม่แ้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่. ใน การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มนต์จรัส วัชรสิงห์. (2558). จิตบริการและแรงจูงใจในการทำงานที่พยากรณ์ประสิทธิภาพการให้บริการของพยาบาล. วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์, 8(2), 115-131.
- วรรณพัช ชูทอง. (2558). ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวด้วยเทคนิคตัวแบบเพื่อพัฒนาจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนบ้านเตง (เรือนจุลประชาสรรค์) จังหวัดพัทลุง. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วัชรภรณ์ สุริยาภิวัฒน์. (2546). ธุรกิจยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัฒนา วงศ์ชาบุตร. (2558). ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการมีจิตสาธารณะของนักศึกษาหอพักชั้นปีที่ 2 มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี จังหวัด

กาญจนบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการแนะแนวและการ
ปรึกษาเชิงจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สุนทรี่ ผาตินาวิน. (2558). ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวตามเทคนิคตัวแบบเพื่อพัฒนา
พฤติกรรม ความมีจิตสำนึกสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนแสน
สุข จังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการแนะแนวและ
การปรึกษาเชิงจิตวิทยา. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

Alderfer C.P. (1972). Existence Relatedness and Growth. New York: Free Press.

Elmore,R.F. (1985). Forward and backward mapping : Reversible logic in the
analysis of public policy” . In K. Hanf and T. A. J. Toonen(Ed.), Policy
Implementation in Federal and Unitary Systems. In Questions of Analysis
and Design (pp. (pp.33-70)). Dordrecht: Nijhoff.

Maslow, A. H. (1970). Motivation and Personality. (2nd ed). New York: Harper and
Row.

Thomas A. Ryan. & Patricia C.S. (1954). Principles of industrial psychology. New
York: The Mcronald Press.

การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา
กลุ่มโรงเรียน นครโกสัมพี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1*

THE SCHOOL ADMINISTRATION USING PRINCIPLES FOR GOOD
GOVERNANCE OF SCHOOL ADMINISTRATORS OF NAKHON
KOSAMPHEE SCHOOL GROUP, KAMPHAENG PHET PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

สมชาย อังสุโชติเมธี

Somchai Angsuchotmetee

สุนทร ทองคำพงษ์

Sunate Tongkumpong

วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

Northern College, Thailand

E-mail: Somchaiang63@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ และหาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 เป็นการวิจัยแบบผสม แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มประชากร จำนวน 103 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ และวิเคราะห์ความสอดคล้องของเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ หลักความโปร่งใส หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม และหลักความคุ้มค่า ตามลำดับ 2) แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี คือ

* Received 20 June 2021; Revised 9 August 2021; Accepted 9 November 2021

สถานศึกษาควรกำหนดแนวทางปฏิบัติตนตาม กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เผยแพร่ให้ครูได้รับรู้และปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง ผู้บริหารควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีการพิจารณาความดีความชอบด้วยความเป็นธรรม ควรสร้างเครือข่ายระหว่างสถานศึกษากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมให้ครูมีสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ควรมีเป้าหมายการปฏิบัติงานที่ชัดเจน และมีแผนปฏิบัติราชการประจำปีที่สามารถใช้ปฏิบัติได้จริง มีการควบคุมการใช้งบประมาณโรงเรียน และปฏิบัติตามระเบียบว่าด้วยการพัสดุอย่างเคร่งครัด

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล, ผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study conditions of school administration according to good governance principles and to 2) study guidelines for development of management according to good governance principles of primary school administrators of Nakhon Kosamphhee school group, Kamphaengphet Primary Educational Service Area Office 1. This research was a mixed methods research .The procedures of the research were divided into 2 steps. The first step was a quantitative research which study the conditions of school administration according to good governance principles collecting data from 103 Nakhon Kosamphhee school group personels using questionnaires. The statistics used in this step included standard deviation and percentage. The second was a qualitative research which was collecting data from 9 experts in educational administration for studying and developing guidelines of school administration according to good governance principles. The research instrument in this step were interview forms. The statistics used in this step were frequency distributions and content consistency analysis. The results of this research were as followed: 1) The conditions of administration with principles for good governance of school administrators of Nakhon Kosamphhee school group, both overall and individual, indicated that the level of practice is high. The percentages could be listed respectively as followed (1) Accountability (2) Morality (3) Participation (4) Responsibility (5) The Rule of Law (6) Cost – effectiveness or Economy. 2) The guidelines to administration with principles for good governance of school administrators of Nakhon Kosamphhee school group is that the school should determine clear guidelines, rules, and principles for teachers to follow.

Moreover, the school administrator should act as a role model with justice, build connections between the school and associated institutions, encourage good relationships between teachers and communities, have clear working objectives and annual working plans, and control the use of the budget according to regulations.

Keywords: The School Administration Using Principles for Good Governance, School administrators of Nakhon Kosamphee school group, Kamphaeng phet Primary Educational Service Area Office 1

บทนำ

ธรรมาภิบาล (Good Governance) คือ การปกครอง การบริหาร การจัดการ การควบคุมดูแล กิจกรรมต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ยังหมายถึงการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน หลักธรรมาภิบาล เป็นหลักการที่นำมาใช้บริหารงานในปัจจุบันอย่างแพร่หลาย ด้วยเหตุเพราะ ช่วยสร้างสรรค์และส่งเสริมองค์กรให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพ สำหรับหลักการพื้นฐานของธรรมาภิบาลในองค์กรตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ประกอบไปด้วย 6 หลักการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2542, 2542)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้กล่าวถึงสถานการณ์และแนวโน้มของสังคมไทยในเรื่องคุณภาพการศึกษา และการเรียนรู้ของคนไทยว่า คุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ของคนไทยยังอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ผลสำรวจของศูนย์คุณธรรมร่วมกับนิด้าโพล ปี 2557 พบว่าปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมที่ประชาชนมากกว่าร้อยละ 50 เห็นว่าสำคัญที่สุด คือ ความซื่อสัตย์สุจริต การทุจริตคอร์รัปชัน และประชาชนกว่าร้อยละ 90 เห็นว่าจำเป็นต้องส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมโดยเร็วที่สุด สภาพการณ์ดังกล่าว มีผลมาจากการบริหารจัดการในภาครัฐส่วนหนึ่ง ดังนั้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (2560 - 2564) จึงระบุในจุดเน้นและประเด็นพัฒนาหลักในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 12 ด้านการบริหารจัดการในภาครัฐว่า การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบ และการสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทยในระบบการบริหารจัดการภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาธรรมาภิบาลในภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในด้านระบบการบริหารงานและบุคลากร ในส่วนการบริหารจัดการภาครัฐ ให้โปร่งใส มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบ ตรวจสอบได้อย่างเป็นธรรม และประชาชนมีส่วนร่วม มีการกระจายอำนาจ และแบ่งภารกิจรับผิดชอบที่เหมาะสม ระหว่างส่วนกลาง ภูมิภาค และ

ท้องถิ่นที่ดำเนินต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 กำหนดไว้ใน มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษาโดยตรง กระทรวงศึกษาธิการจึงมีการกระจายอำนาจ ไปยังเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา โดยให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคลเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา สำหรับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นองค์กรหลักที่สำคัญในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีการปฏิรูปการศึกษาให้ดีขึ้นกว่าเดิม มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาทั้ง ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคคล และด้านบริหารทั่วไปให้โรงเรียน ซึ่งตรงกับแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 12 พันธกิจที่ 3 พัฒนาระบบบริหารจัดการการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาระบบบริหารจัดการ และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ที่มุ่งหวังให้มีการใช้ทรัพยากรทั้งด้านงบประมาณและบุคลากรได้อย่างคุ้มค่าไม่เกิดการสูญเปล่าและมีความคล่องตัว ซึ่งตอบสนองการพัฒนาในด้านประสิทธิภาพตามกลยุทธ์ ข้อที่ 1 ปรับปรุงกลไกการบริหารจัดการการศึกษาให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล โดยเน้นด้านคุณธรรมความโปร่งใส ทั้งในระดับส่วนกลาง และในส่วนพื้นที่ ระดับภาค/จังหวัด (สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ได้แบ่งโรงเรียนในสังกัดเป็นกลุ่มโรงเรียน โดยจัดให้โรงเรียนที่มีสถานที่ตั้งและลักษณะภูมิประเทศใกล้เคียงรวมเข้าเป็นกลุ่มโรงเรียน เป้าหมายการรวมกลุ่มเพื่อให้เกิดความสะดวก และการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการบริหารสถานศึกษาตามขอบข่ายการบริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 ประกอบด้วยโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่และลักษณะภูมิประเทศใกล้เคียงกัน จำนวน 10 โรงเรียน และ 1 สาขาโรงเรียน มีข้อจำกัดด้านคุณสมบัติของผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคลากรที่มีขนาด และจำนวนที่แตกต่างกันสภาพการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันจึงเป็น ไปตามประสบการณ์ และลักษณะนิสัยการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละแห่ง ขาดแนวทางปฏิบัติที่เป็นมาตรฐาน ส่งผลให้ระดับคุณภาพของสถานศึกษา และระดับความเชื่อมั่นของชุมชนที่มีต่อโรงเรียนแตกต่างกันไปโดยเฉพาะในด้านการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลซึ่งอาจมีโรงเรียนหลายแห่งละเลยไม่ถือปฏิบัติ หากมีแนวทางการบริหารสถานศึกษา ตามหลักธรรมาภิบาลที่ได้มาจากการศึกษาตามระเบียบวิธีวิจัย น่าจะทำให้ผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพีสืบต่อกันหรือนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษา ทำให้ การบริหารสถานศึกษา

ของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ยกย่องคุณภาพสถานศึกษาให้ทัดเทียมกัน สมตามเจตนารมณ์ในการจัดตั้งกลุ่มโรงเรียน ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 เพื่อให้สอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560 - 2564) และแผนพัฒนาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 12 อีกทั้งจะได้เป็นประโยชน์ต่อ กลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 ที่จะได้ใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สร้างคุณภาพให้เกิดกับตัวนักเรียน ยกย่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น และสร้างคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดในสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของกลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสม แบ่งการดำเนินการออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชรเขต1เป็นการวิจัยเชิงปริมาณมีวิธีดำเนินการดังนี้

ประชากร ได้แก่ ข้าราชการครู พนักงานราชการ ครูอัตราจ้าง และเจ้าหน้าที่สนับสนุนการสอน ของกลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 จำนวน 10 โรงเรียน 1 สาขา ในปีการศึกษา 2563 รวมทั้งสิ้นจำนวน 103 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามระดับความคิดเห็นของครู และบุคลากรของกลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นครอบคลุมเนื้อหาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่1 สอบถามสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบกำหนดให้ตอบ(Multiple Choice) ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) (บุญชม ศรีสะอาด,

2556) และ ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด (Open – ended Form) ให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

การสร้างและการทดสอบเครื่องมือ กำหนดกรอบข้อคำถามสำหรับแบบสอบถามตอนที่ 1 สำหรับการสอบถามสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน แบบสอบถามตอนที่ 2 ใช้การวิเคราะห์ขอบข่ายเนื้อหารายด้าน ศึกษาขอบข่ายจากงานวิจัย ศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล แล้วสรุปขอบข่ายรายด้านสร้างเป็นแบบสอบถามสภาพการบริหาร นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-Objective Congruence: IOC) เลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไปเป็นข้อคำถามที่ใช้ได้ ในงานวิจัยครั้งนี้ ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าความเที่ยงแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach) ที่กำหนดเกณฑ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามไว้ที่ระดับ 0.70 ขึ้นไป ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.910

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล โดยนัดหมาย และประสานงานการเก็บข้อมูล นำแบบสอบถามที่เก็บคืนมาได้ จำนวน 103 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 มาตรวจความถูกต้อง ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดย นำแบบสอบถามตอนที่ 1 วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency distribution) และหาร้อยละ (Percentage) สำหรับแบบสอบถามตอนที่ 2 สภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) โดยรวมและรายด้านนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปตารางและแปลผลตามเกณฑ์กำหนด (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00	หมายถึง	มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50	หมายถึง	มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50	หมายถึง	มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50	หมายถึง	มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50	หมายถึง	มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ในส่วนแบบสอบถามตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

แหล่งข้อมูล ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารการศึกษาและการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล จำนวน 9 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการ และ รองผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ที่มีประสบการณ์การบริหารการศึกษา ไม่น้อยกว่า 3 ปี และมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาโทบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน ผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีประสบการณ์การบริหารไม่น้อยกว่า 3 ปี และมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาโทบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน และ นักวิชาการทางการศึกษา ที่มีประสบการณ์การสอนในระดับอุดมศึกษา สาขาการบริหารการศึกษา ไม่น้อยกว่า 3 ปี และมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

การสร้างเครื่องมือ สร้างเครื่องมือโดย ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล แล้ววิเคราะห์เนื้อหา นำผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานในขั้นตอนที่ 1 ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยถึงน้อยที่สุด หรือมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด และ ข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม มาสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางพัฒนาแต่ละด้าน

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 9 คน ด้วยตนเองทางโทรศัพท์ สัมภาษณ์ออนไลน์ และ การส่งเอกสารแบบสัมภาษณ์ทางไปรษณีย์

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) การแจกแจงความถี่ และจัดอันดับความสำคัญ

ผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 มีรายละเอียด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 โดยรวมและรายด้าน

ที่	การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล
		μ	σ	
1	ด้านหลักนิติธรรม	4.25	0.54	มาก
2	ด้านหลักคุณธรรม	4.33	0.53	มาก
3	ด้านหลักความโปร่งใส	4.34	0.58	มาก
4	ด้านหลักความร่วมมือ	4.33	0.58	มาก
5	ด้านหลักความรับผิดชอบ	4.28	0.61	มาก
6	ด้านหลักความคุ้มค่า	4.18	0.68	มาก
เฉลี่ยรวม		4.29	0.52	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.29$, $\sigma = 0.52$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านหลักความโปร่งใส มีการปฏิบัติมากที่สุด ($\mu = 4.34$, $\sigma = 0.58$) รองลงมา คือ ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความร่วมมือ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.33$, $\sigma = 0.53$) ด้านหลักความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.28$, $\sigma = 0.61$) ด้านหลักนิติธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.25$, $\sigma = 0.54$) และด้านหลักความคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.18$, $\sigma = 0.68$) ตามลำดับ

2. แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 มีรายละเอียด ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1

ด้าน	แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล
หลักนิติธรรม	1. ควรแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมการประพฤติปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ (f=8)
	2. ควรกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติตนของครูให้ชัดเจน(f=6)
	3. ควรลงโทษหรือตัดสินความผิดตามระเบียบวินัยข้าราชการ(f=5)
	4. ควรส่งเสริมให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการเสนอข้อคิดเห็น(f=4)
หลักคุณธรรม	1. ควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีความเป็นธรรม (f=7)
	2. ควรมีเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อพิจารณาความดี ความชอบที่ชัดเจน

ด้าน	แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล
หลักความโปร่งใส	มีเหตุมีผล ตรวจสอบได้ (f=5) 3. ควรส่งเสริมคุณธรรมโดยใช้กระบวนการโรงเรียนคุณธรรม (f=4) 4. ควรมีการทำ MOU ร่วมกัน ในการพิจารณาความดีความชอบ(f=4) 1. ควรมีความโปร่งใสในการพิจารณาความดีความชอบ (f=6) 2. ควรกำหนดการใช้งบประมาณตามแผนปฏิบัติการประจำปี (f=5) 3. ควรกำหนดการใช้งบประมาณตามระเบียบการเงินและพัสดุ (f=4) 4. ควรพิจารณาความดีความชอบจากความสำเร็จของงานที่ได้รับมอบหมาย ความตั้งใจ การอุทิศตน (f=2)
หลักความมีส่วนร่วม	1. ควรสร้างเครือข่ายระหว่างสถานศึกษากับหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา (f=5) 2. ควรมีการจัดประชุมชี้แจงให้ชุมชน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาได้รับรู้ข่าวสารของโรงเรียน (f=4) 3. คณะกรรมการสถานศึกษาควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา (f=3)
หลักความรับผิดชอบ	1. ควรมีการมอบหมายงานให้บุคลากรรับผิดชอบอย่างเหมาะสม(f=6) 2. ควรร่วมกันสร้างสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม (f=4) 3. ควรส่งเสริมการทำงานเป็นทีม (f=3) 4. ควรให้บุคลากรมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการทำงาน ในการตัดสินใจ (f=3)
หลักความคุ้มค่า	1. ควรตั้งเป้าหมายโครงการให้ชัดเจน ส่งเสริมสนับสนุนจัดสรรงบประมาณให้เหมาะสมกับโครงการ (f=6) 2. ควรมีการวางแผนการปฏิบัติงานประจำปีให้ชัดเจนและครอบคลุม(f=4) 3. ควรสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูปฏิบัติงานอย่างเต็มความรู้ความสามารถ (f=3) 4. ควรสร้างความตระหนักให้กับบุคลากรในเรื่องของการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (f=2)

จากตารางที่ 2 แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร พบว่า

ด้านหลักนิติธรรม ผู้บริหารควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมให้บุคลากรมีการประพฤติปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ เพื่อป้องกันการทำผิด ควรกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติตนของครูให้ชัดเจน มีการลงโทษหรือตัดสินความผิดตามระเบียบวินัยข้าราชการโดยไม่ช่วยเหลือหรือลดหย่อนโทษ และ ควรส่งเสริมให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการเสนอข้อคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ เพื่อให้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับใช้ปฏิบัติได้จริง

ด้านหลักคุณธรรม ผู้บริหารควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ความเป็นธรรม ควรมีเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อพิจารณาความดีความชอบที่ชัดเจน ตรวจสอบได้

การพิจารณาความดีความชอบควรเป็นไปในรูปคณะกรรมการ และใช้หลักคุณธรรมประกอบในการพิจารณา

ด้านหลักความโปร่งใส ผู้บริหารควรมีความโปร่งใสในการพิจารณาความดีความชอบ สามารถให้ทุกฝ่ายรับรู้ร่วมกัน การใช้งบประมาณของโรงเรียนให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการประจำปี และให้ปฏิบัติตามระเบียบการเงิน พัสดุที่มีเอกสารหลักฐานชัดเจนตรวจสอบได้

ด้านหลักความมีส่วนร่วม ผู้บริหารควรสร้างเครือข่ายระหว่างสถานศึกษากับหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา เพื่อให้องค์กร และภาคส่วนอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ควรมีการจัดประชุมชี้แจงให้ชุมชน ผู้ปกครอง และ คณะกรรมการสถานศึกษาได้รับรู้ข่าวสารของโรงเรียน และควรเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา ตามบทบาทที่กำหนด

ด้านหลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารควรมีการมอบหมายงานให้บุคลากรรับผิดชอบอย่างเหมาะสม เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ ร่วมกันสร้างสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบในภาระงาน และควรให้บุคลากรมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการทำงาน และการตัดสินใจ

ด้านหลักความคุ้มค่า ผู้บริหารควรมีเป้าหมายโครงการแต่ละโครงการที่ชัดเจน จัดสรรงบประมาณให้เหมาะสมกับโครงการ มีการวางแผนการปฏิบัติงานประจำปีให้ชัดเจนและครอบคลุม และ ควรสร้างขวัญกำลังใจให้ครูปฏิบัติงานอย่างเต็มตามศักยภาพ

อภิปรายผล

1. สภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี มีความรู้ ความสามารถ ในการบริหารสถานศึกษา และทักษะการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นแนวนโยบาย ของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกระทรวงศึกษาธิการ ในการอบรมให้ความรู้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ก่อนการเข้ารับตำแหน่ง จึงทำให้สภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ Good ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษาว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การควบคุม และการจัดการด้านการบริหารโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวกับกระบวนการการเรียนการสอน งานธุรการ งานที่เกี่ยวกับตัวครูและนักเรียนตลอดจนบุคลากรอื่นๆ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรมีความสามารถในการปฏิบัติงานดังกล่าวเป็นพื้นฐาน (Good, C.V., 1973) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บัญชา นาเกตุ ที่ศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบ้านไร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 พบว่า สภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบ้านไร่ สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ปัญชา นาเกตุ, 2560) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1.1 ด้านหลักนิติธรรม โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่าผู้บริหารส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ซึ่งแจ้งแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ให้กับบุคลากรในสถานศึกษา แต่ผู้บริหารมีการลงโทษหรือตัดสิทธิความผิดของบุคลากรในสถานศึกษาที่กระทำความผิดภายใต้กฎระเบียบ ข้อบังคับ มีการปฏิบัติน้อยที่สุด สอดคล้องกับ วันรบ บุญนำ ศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ในทัศนะของครู กลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตทับทิม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 จังหวัดจันทบุรี ที่พบว่าด้านหลักนิติธรรมโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูมีระเบียบวินัยตามจรรยาบรรณวิชาชีพ บุคลากรในสถานศึกษายอมรับและปฏิบัติตามคำสั่ง กฎ ระเบียบข้อบังคับของสถานศึกษา และผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้คณะครูและนักเรียนได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อบังคับต่าง ๆ ที่จะมีผลบังคับใช้กับสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ และกฎข้อบังคับต่าง ๆ (วันรบ บุญนำ, 2561)

1.2 ด้านหลักคุณธรรม โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่าผู้บริหารมีการส่งเสริมให้บุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมยกย่องบุคลากรในสถานศึกษาที่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ผู้บริหารส่วนใหญ่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงานในเรื่องการพิจารณาความดีความชอบโดยใช้ระบบคุณธรรมเป็นความต้องการของบุคลากร สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชาริลา ลาหมัด ศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามทัศนะของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล ที่พบว่า ด้านหลักคุณธรรม โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ผู้บริหารสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติหน้าที่โดยยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม ผู้บริหารสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษามีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน และมีระเบียบวินัยและผู้บริหารมีความอดทนอดกลั้นและมีอารมณ์หนักแน่น มั่นคง ผู้บริหารสนับสนุนและให้กำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาที่ปฏิบัติงานอย่างขยันอดทนซื่อสัตย์สุจริตเช่นกัน (ชาริลา ลาหมัด, 2559)

1.3 ด้านหลักความโปร่งใส โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่าผู้บริหารส่วนใหญ่มีการรายงานผลการปฏิบัติงานเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง มีการกำกับควบคุมดูแลตรวจสอบ ในด้านการพิจารณาความดีความชอบ การใช้งบประมาณของโรงเรียนให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการประจำปี และการปฏิบัติตามระเบียบการเงิน การพัสดุที่มีเอกสารหลักฐานชัดเจน มีการปฏิบัติที่ยังต้องมีการพัฒนา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พัทธพร ศรีสัมฤทธิ์

ศึกษาการบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่ง ผลต่อการบริหารงานโรงเรียนวิถีพุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษาสมุทรสาครพบว่าด้านหลักความโปร่งใส โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ผู้บริหารแจ้งผลการดำเนินงานกิจกรรมให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรับทราบอยู่เสมอ ผู้บริหารเผยแพร่ สื่อสารและทำความเข้าใจเรื่องวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของหน่วยงานให้ทราบอย่างทั่วถึง และผู้บริหารพิจารณาคำตอบแทนเหมาะสมสอดคล้องกับผล สำเร็จในการปฏิบัติงาน ของบุคลากร ผู้บริหารคัดเลือกบุคลากรในการปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใสตรวจสอบได้ (พัชร พร ศรีสัมฤทธิ์, 2562)

1.4 ด้านหลักการมีส่วนร่วม โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เป็น เพราะที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา สถานศึกษา และส่งเสริมให้มีการปฏิบัติงานเป็นทีม การสร้างเครือข่ายและเปิดโอกาสให้ คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมตามบทบาทมีการปฏิบัติที่ยังต้องมีการพัฒนา สอดคล้อง กับผลการวิจัยของ ภัทรวดี อุทัยกรณ์ ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สถานศึกษาในกลุ่มอำเภอเขาชะเมา-เขาวง จังหวัด ชลบุรี ศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่า ด้านหลักการมีส่วนร่วม โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการ วางแผนปฏิบัติงานของโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงาน และ ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ในเรื่องต่าง ๆ ของโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการรับรู้ปัญหา ของโรงเรียน (ภัทรวดี อุทัยกรณ์, 2559)

1.5 ด้านหลักความรับผิดชอบ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เป็น เพราะที่ ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ใส่ใจต่อปัญหาที่เกิดขึ้นและพร้อมที่จะ แก้ไข มีการสรุปรายงานผลการดำเนินงานโดยรวมเป็นรายปีให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับทราบ ใน ส่วนของการมอบหมายงานให้บุคลากรรับผิดชอบ และการทำงานเป็นทีม มีการปฏิบัติที่ยังต้อง มีการพัฒนา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธวัชชัย นิลประดับ ศึกษาการบริหารตามหลักธรร มาภิบาลของผู้บริหารในทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถม ศึกษา กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า ด้านหลักความรับผิดชอบ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณารายข้อเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมอบหมายให้ ผู้เกี่ยวข้องสรุป และรายงานผลการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการเมื่อปฏิบัติหน้าที่ตาม แผนงาน/โครงการสิ้นสุดทุกครั้ง ผู้บริหารโรงเรียนบริหารงานการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหาร งบประมาณเป็นไปตามแผนการจัดซื้อจัดจ้าง เป็นระบบ ตรวจสอบได้ และ ผู้บริหารโรงเรียน บริหารงานวิชาการเป็นไปด้วยความชัดเจนเป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางระเบียบการวัดผลการ เรียนรู้และตรวจสอบได้ ผู้บริหารโรงเรียนบริหารงานอาคารสถานที่ และสิ่ง แวดล้อมด้วยความ

ชัดเจน สามารถชี้แจงถึงเหตุผลการบริหาร และการปรับปรุงพัฒนาเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นต่อบุคลากรทั้งภายในและภายนอก (อิรัชชัย นิลประดับ, 2559)

1.6 ด้านหลักความคุ้มค่า โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะว่าสถานศึกษามีการดูแลรักษา ปรับปรุงซ่อมแซม มีการกำหนดผู้รับผิดชอบและมีการควบคุม กำกับการใช้อาคารสถานที่ให้พร้อมใช้งานแต่ขาดการวางแผนการใช้งบประมาณอย่างเป็นขั้นตอน มีแผนปฏิบัติงานที่ไม่นำไปสู่การปฏิบัติจริง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อีรารัตน์ ไกรนรา ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนสาธิตสาสนวิเทศสมุทรสงคราม พบว่า ด้านหลักความคุ้มค่า โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย พบว่า ผู้บริหารมีการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า ผู้บริหารสามารถช่วยกระตุ้นให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ และผู้บริหารมีการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า เมื่อเปรียบเทียบกับผลงานที่โรงเรียนได้รับ ผู้บริหารมีการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม (อีรารัตน์ ไกรนรา, 2558)

2. จากการศึกษา แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 1 พบว่า

2.1 ด้านหลักนิติธรรม แนวทางการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมให้บุคลากรมีการประพฤติปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ควรกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงานของครูให้ชัดเจน มีการลงโทษหรือตัดสิทธิความผิดตามระเบียบวินัยข้าราชการโดยไม่ช่วยเหลือหรือลดหย่อนโทษ และ ควรส่งเสริมให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการเสนอข้อคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับ เป็นเพราะว่า สถานศึกษาควรมีคณะกรรมการติดตาม แนะนำให้ความรู้ ป้องกันการประพฤติผิด กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ เป็นการป้องปรามการทำผิด หากยังมีผู้ฝ่าฝืนกระทำผิดโดยความตั้งใจจะได้ลงโทษโดยไม่มีการลดหย่อน และการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ จะทำให้ กฎระเบียบ ข้อบังคับนั้นปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับ กิตติภูมิ สมศรี ศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษา ตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดอุทัยธานี พบว่า แนวทางพัฒนา ด้านหลักนิติธรรม คือ ควรจัดทำฐานข้อมูลความรู้ความสามารถ และความเชี่ยวชาญของบุคลากรให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ ควรจัดประชุมบุคลากรเพื่อร่วมกำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบ ควรแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศในการดำเนินงานควรแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมการประพฤติปฏิบัติ ตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ (กิตติภูมิ สมศรี, 2560)

2.2 ด้านหลักคุณธรรม แนวทางการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมีความเป็นธรรม ควรมีเกณฑ์การประเมินการปฏิบัติงานเพื่อ

พิจารณาความดีความชอบที่ชัดเจน การพิจารณาความดีความชอบควรเป็นไปในรูปคณะกรรมการ และใช้หลักคุณธรรมประกอบในการพิจารณาความดีความชอบ เป็นเพราะว่า ผู้บริหารเป็นผู้นำ ในด้านการมีคุณธรรม ควรมีความยุติธรรม ควรมีหลักการทำงานที่ชัดเจน มีการทำงานในรูป คณะกรรมการ มีความเมตตากรุณา และปรารถนาดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาโดยเสมอภาค สอดคล้องกับ วันรบ บุญนำ ศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาใน ทิศของครู กลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตทับทิม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 พบว่า แนวทางพัฒนาด้านหลักคุณธรรม คือ ผู้บริหารควรเป็นผู้ที่มีความเสียสละทั้ง ด้านกำลังกาย ทรัพย์ และปัญญา เพื่อประโยชน์ส่วนรวม และเป็นคนมีความเมตตากรุณา มีความปรารถนาดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและวางตัวในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างเหมาะสม (วันรบ บุญนำ, 2561)

2.3 ด้านหลักความโปร่งใส แนวทางการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ ควรมีความ โปร่งใสในการพิจารณาความดีความชอบ สามารถให้ทุกฝ่ายรับรู้ร่วมกัน การใช้งบประมาณของ โรงเรียนให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการประจำปี และให้ปฏิบัติตามระเบียบการเงินและพัสดุที่มี เอกสารหลักฐานชัดเจน ตรวจสอบได้ เป็นเพราะว่าผู้บริหารควรมีทักษะในการวางแผน มี ปฏิทินปฏิบัติงาน กำหนดการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้รับรู้ร่วมกัน มีการใช้งบประมาณตามแผนปฏิบัติการประจำปี และปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ โดยเคร่งครัด มีเอกสารแสดงถึงความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ผลการวิจัย สอดคล้องกับ ชารีล่า ลาหมิด ศึกษาเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตาม ทิศนะของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล พบว่า แนวทางพัฒนาด้านหลักความโปร่งใส คือ ควรมีการวางแผนการตรวจสอบการ ดำเนินงานในทุกขั้นตอน มีเกณฑ์ตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรม และสามารถเปิดเผย ต่อสาธารณะได้ อีกทั้งแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจ สอบภายใน เพื่อตรวจสอบติดตามและ ประเมินผลของแต่ละสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องส่งผลต่อการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิผล (ชารีล่า ลาหมิด, 2559)

2.4 ด้านหลักการมีส่วนร่วม แนวทางการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร ควรสร้างเครือข่ายระหว่างสถานศึกษากับหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา เพื่อให้องค์กร และภาคส่วนอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ควรมีการจัดประชุม ชี้แจงให้ชุมชน ผู้ปกครอง และ คณะกรรมการสถานศึกษาได้รับรู้ข่าวสารของโรงเรียน และควร เปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา ตามบทบาทที่ กำหนด เป็นเพราะว่า เครือข่ายทำให้เกิดการมีส่วนร่วมพัฒนาสถานศึกษา การประชุมชี้แจง เปิดเผยข้อมูลข่าวสารให้ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาได้รับรู้ สร้างความเข้าใจ ตรงกัน จะตัดปัญหาความขัดแย้งทางความคิดเป็นการส่งเสริม และเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ในฐานะผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการจัดการศึกษาได้มีส่วนร่วมพัฒนาการศึกษา จะทำให้เกิด

ความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษา มีความผูกพัน และรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวไว้ในคู่มือ การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล ว่า ในด้านหลักความมีส่วนร่วม กล่าวคือการบริหารโรงเรียนตามหลักความมีส่วนร่วม โดยการเปิดโอกาสให้บุคลากร และประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ แสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ แก้ปัญหา รวมถึงการดำเนินงานต่างๆของหน่วยงาน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมแก่ครูและบุคลากรอื่นภายในโรงเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

2.5 ด้านหลักความรับผิดชอบ แนวทางการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารควรมีการมอบหมายงานให้บุคลากรรับผิดชอบอย่างเหมาะสม เพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพ ร่วมกันสร้างสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบในภาระงาน และควรให้บุคลากรมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการทำงานและการตัดสินใจ เป็นเพราะว่า การกระจายอำนาจบทบาทหน้าที่ตามขอบข่ายภาระงานให้บุคลากรในสถานศึกษามีส่วนร่วมรับผิดชอบและตัดสินใจดำเนินงานอย่างทั่วถึงครอบคลุมทุกคนจะช่วยให้บุคลากรได้รับการพัฒนาประสิทธิภาพด้านวิชาชีพเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทีมงานในการบริหารสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยสอดคล้องกับ จิราวัฒน์ ไกรนรา ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนสารสาสน์วิเทศ สมุทรสงคราม พบว่า แนวทางพัฒนาหลักความรับผิดชอบ คือ การตระหนักในสิทธิและหน้าที่ มีสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม และเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง รวมทั้งความกล้าที่จะยอมรับผลดีและผลเสียจากกระทำของตนเอง (จิราวัฒน์ ไกรนรา, 2558)

2.6 ด้านหลักความคุ้มค่า แนวทางการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารควรมีเป้าหมายโครงการแต่ละโครงการที่ชัดเจน จัดสรรงบประมาณให้เหมาะสมกับโครงการ มีการวางแผน จัดทำแผนการปฏิบัติงานประจำปีให้ครอบคลุมทุกด้าน และ ควรสร้างขวัญกำลังใจให้ครูปฏิบัติงานอย่างเต็มตามศักยภาพ เป็นเพราะว่า การวางแผนปฏิบัติงานที่ดีควรมีเป้าหมายที่ชัดเจน มีความเป็นไปได้ มีบุคลากรและงบประมาณที่เหมาะสม รวมทั้งมีการกำกับติดตามเพื่อตรวจสอบให้ความช่วยเหลือและสร้างขวัญกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงาน จึงจะทำให้การดำเนินงานตามแผนงานโครงการของสถานศึกษาบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผลการวิจัยสอดคล้องกับ บัญชา นาเกตุ ศึกษาสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบ้านไร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 พบว่า แนวทางพัฒนาหลักความคุ้มค่า คือ ผู้บริหารควรมีการวางแผนจัดสรรทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่บุคลากรในการจัดการศึกษา โดยจัดสำรวจความต้องการ วางแผนใช้ทรัพยากรอย่างรัดกุมและเกิดประโยชน์กับทุก ๆ ฝ่าย นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรหาแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มุ่งเน้นคุณภาพและผลประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ (บัญญัติ นาเกตุ, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย เรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า 1) สภาพการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี โดยรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ หลักความโปร่งใส หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม และหลักความคุ้มค่า ตามลำดับ มีข้อเสนอแนะคือ สภาพการบริหารด้านหลักความคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาการบริหารโดย มีการวางแผนจัดสรรทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่บุคลากรในการจัดการศึกษา โดยจัดให้มีการวางแผน สำรวจข้อมูลการใช้ทรัพยากร ควบคุมการใช้ทรัพยากรให้มีความรัดกุม และเกิดประโยชน์กับทุก ๆ ฝ่าย นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรหาแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มุ่งเน้นคุณภาพ และผลประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่วนด้านแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มโรงเรียนนครโกสัมพี พบว่า ด้านหลักความคุ้มค่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาเรื่องการวางแผนพัฒนาสถานศึกษา จัดทำวิสัยทัศน์สถานศึกษา นำสู่การจัดทำแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาสถานศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปี ติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการประจำปี และมีการประเมินผลการปฏิบัติงาน เพื่อปรับปรุงในปีต่อไป อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะทำให้เกิดความคุ้มค่าในการใช้จ่ายงบประมาณ เนื่องจากมีทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจน ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมคือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชรเขต 1 ควรออกนิเทศติดตามให้ความรู้แก่สถานศึกษาในเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล หลักเกณฑ์การพิจารณาความดีความชอบ การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และ การติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณประจำปี ให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการพัสดุ สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ ควรมีการวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพของสถานศึกษา และควรมีการวิจัยเรื่อง แนวทางการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุ (ร.ส.พ.).
- กิตติภูมิ สมศรี. (2560). แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดอุทัยธานี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

- ชาร์ล่า ลาหมัด. (2559). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารตามทัศนะของครูโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดสตูล. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ธวัชชัย นิลประดับ. (2559). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- จิรารัตน์ ไกรนรา. (2558). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนสารสาสน์วิเทศสมุทรสงคราม. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บัญชา นาเกตุ. (2560). การศึกษาสภาพการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอบ้านไร่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิจัยเบื้องต้นฉบับปรับปรุงใหม่. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พัชรพร ศรีสัมฤทธิ์. (2562). การบริหารโรงเรียนตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อการบริหารงานโรงเรียนวิถียุทธ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ภัทรวดี อุทัยกรณ์. (2559). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มอำเภอเขาชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 63 ง. หน้า 24. (10 สิงหาคม 2542).
- วันรบ บุญนำ. (2561). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในทัศนะของครูกลุ่มโรงเรียนสหวิทยาเขตทับทิม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 17 จังหวัดจันทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ.2560-2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 12: ฝังความเชื่อ มโยงสาระสำคัญของแผนการพัฒนาศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการฉบับที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

Good, C.V. (1973). Dictionary of Education. New York: McGraw-Hill.

แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของกลุ่ม
โรงเรียนช่องแคบ-คีรีราษฎร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาตาก เขต 2*

GUIDELINES FOR USING INFORMATION TECHNOLOGY FOR SCHOOL
ADMINISTRATION OF SCHOOL GROUPS CHONGKAB-KEEREERACH
UNDER THE TAK PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 2

สุรพงษ์ แสงสีมูข

Suraphong Saengseemok

วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

Northern College, Thailand

E-mail: Bansoun2498@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา และแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนช่องแคบ-คีรีราษฎร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 เป็นการวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงสำรวจและการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนของกลุ่มโรงเรียนช่องแคบ-คีรีราษฎร์ จำนวน 183 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจงและการสุ่มอย่างง่าย ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คนใช้การเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนช่องแคบ-คีรีราษฎร์ โดยรวมและรายด้านมีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ การบริหารวิชาการ มีสภาพการปฏิบัติมากที่สุด รองลงมาคือ การบริหารงบประมาณ และการบริหารทั่วไป ตามลำดับ ส่วนการบริหารบุคคล มีสภาพการปฏิบัติน้อยที่สุด แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนช่องแคบ-คีรีราษฎร์ คือ สถานศึกษาควรมีการประชุมวางแผน กำหนดวิธีการ เป้าหมายและปฏิทินกำหนดระยะเวลา มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ จัดสรรงบประมาณเพื่อจัดหา

* Received 19 August 2021; Revised 20 September 2021; Accepted 9 November 2021

สื่อ วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีสารสนเทศให้เหมาะสมเพียงพอ จัดให้มีการอบรมเพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง และควรส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีการรายงานผล ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาครั้งต่อไป

คำสำคัญ: แนวทางการใช้เทคโนโลยี, เทคโนโลยีสารสนเทศ, การบริหารสถานศึกษา

Abstract

The Objectives of this research article were to study the conditions for the using information technology for school administration and the guidelines for the using information technology for school administration of school groups Chongkab-Keereerach under the Tak primary education service area office 2. The research style was a mixed method of survey research and qualitative research. The sample consisted of 183 school administrators and teachers of school groups Chongkab-Keereerach using purposive sampling and simple random sampling. And 9 experts used a specific selection. The tools used were a 5-level estimation scale opinion questionnaire and a semi-structured interview form. The data were analyzed by frequency distribution, percentage, mean, standard deviation and content analysis. The results were as follows: Condition for the using information technology for school administration of school groups Chongkab-Keereerach. The overall and in each aspect practice was at a high level. Sorted in descending order is academic administration, the most practice was followed by budget management and general administration respectively. The personnel management section minimal practice. The guidelines for the using information technology for school administration school groups Chongkab-Keereerach. There should be planning meetings, setting methods, goals and a time calendar, Persons responsible for the operations are appointed to suit their knowledge and abilities. Allocate budget for procurement of appropriate media, materials, equipment and information technology. Provide training to continuously develop teachers to have knowledge and skills in using information technology, and should promote the use of information technology in the systematic operation, result are reported obstacles and suggestions to use as information development in the next.

Keywords: guidelines for using of technology, information technology, school administration

บทนำ

ปัจจุบันโลกเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล ที่เทคโนโลยีดิจิทัลจะไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือที่สนับสนุนการทำงานเช่นที่ผ่านมาอีกต่อไป แต่หากจะหลอมรวมเข้ากับชีวิตคนอย่างแท้จริงและจะเปลี่ยนโครงสร้างรูปแบบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ กระบวนการผลิต การค้า การบริการ และกระบวนการทางสังคมอื่น ๆ รวมทั้งปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลไปอย่างสิ้นเชิง ประเทศไทยจึงต้องเร่งนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ โดยบริบทของประเทศไทยนั้นเทคโนโลยีดิจิทัลสามารถตอบปัญหาความท้าทายที่ประเทศเผชิญอยู่ หรือเพิ่มโอกาสในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมได้ (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559) ความสำคัญดังกล่าวสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีการกิจหลักและส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดนโยบายให้ไปในทิศทางที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (2560-2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 (กลุ่มวิจัยและพัฒนานโยบาย, 2560) และยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ ด้วยการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลคือ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ โดยส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการจัดการศึกษาให้ครอบคลุมในทุกพื้นที่ และยุทธศาสตร์ที่ 6 พัฒนาระบบการบริหารจัดการและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยการพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการจัดการศึกษาที่มีมาตรฐานเชื่อมโยงและเข้าถึงได้ เห็นได้จากรายงานประจำปี 2563 ของกระทรวงศึกษาธิการ (ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) ว่าได้มีการให้บริการหนังสือรับ 579,281 เรื่อง หนังสือส่ง 960,155 เรื่อง มีสถานศึกษาจำนวน 46,522 แห่งที่เข้าใช้งาน และในช่วงการเรียนออนไลน์ในสถานการณ์โควิด-19 มีผู้เรียนลงทะเบียนเข้าใช้งานจำนวน 544,842 คน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 9 มาตรา 63-69 กล่าวถึงความสำคัญของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารไว้ว่า รัฐต้องจัดสรรคลื่นความถี่ สื่อตัวนำและโครงสร้างพื้นฐานอื่นที่จำเป็นเพื่อใช้ประโยชน์สำหรับการศึกษา ส่งเสริมให้มีการผลิต และพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการผลิตรวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ให้มีความรู้และทักษะที่เพียงพอต่อการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้มีการวิจัยและ

พัฒนาการผลิตเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งติดตามตรวจสอบและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาให้เกิดประโยชน์ คุ่มค่าเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย จัดให้มีหน่วยงานกลางเพื่อเสนอนโยบาย ส่งเสริมการวิจัยพัฒนารวมทั้งการประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพของการผลิตและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553)

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการในสถานศึกษาส่วนใหญ่จะนำไปใช้เพื่อการวางแผนต่าง ๆ และการจัดพิมพ์เอกสาร รวมทั้งการประมวลผลเพื่อจัดระบบการบริหารทั่วไป ได้แก่ การจัดสารสนเทศและเอกสารประชาสัมพันธ์ รวมถึงการสร้างเว็บไซต์เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการ ได้แก่ การจัดตารางสอน การจัดทำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การจัดทำข้อสอบและสถิติต่าง ๆ ทางวิชาการ งานธุรการ ได้แก่ การจัดทำระบบบัญชีและพัสดุ การพิมพ์เอกสาร การคิดคำนวณ เป็นต้น (ณัฐพงศ์ แก้วรากมูข, 2563) รวมถึงสำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาไว้ว่าเพื่อให้การบริหารมีประสิทธิภาพสูง ประหยัดและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผู้บริหารยุคใหม่ทุกระดับจึงต้องนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศให้การปฏิรูปการศึกษาประสบผลสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยใช้สนับสนุนการบริหารตามขอบข่ายงานทั้ง 4 ด้านคือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป (สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2554)

รายงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เกี่ยวข้องกับสภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และผลการศึกษาสภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารสถานศึกษาของสมจิตร์ ขวัญแดง พบว่า มีปัญหาในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษาคือ ครุมีข้อจำกัดในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน ขาดการจัดสรรงบประมาณที่นำมาสนับสนุนในการจัดการระบบสารสนเทศมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุด ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการดูแลระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งขาดการวางแผนและพัฒนาระบบ ขาดการวางแผนและพัฒนาระบบสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง และขาดการนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553): (สมจิตร์ ขวัญแดง, 2560) รวมทั้งภูเบศ นิราศภัย ได้ศึกษาผลการกำกับ นิเทศติดตามการดำเนินงานของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 พบว่า โรงเรียนร้อยละ 50 ยังไม่สามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ในการบริหารจัดการและจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน โรงเรียนใช้ฐานข้อมูลแบบปิด (Off line) ทำให้ข้อมูลซ้ำซ้อน การจัดส่งข้อมูลล่าช้า การเชื่อมต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไม่มีคุณภาพ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการดูแลระบบ อุปกรณ์เครื่องมือเทคโนโลยีไม่มีประสิทธิภาพผู้บริหารไม่ปรับตัวให้ทันกับการ

เปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี (ภูเบศ นิราศภัย, 2563) ส่วนณัฐพงศ์ แก้วรากรมุข พบปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาโดยสรุปคือ ขาดการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศไปส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันที่จัดการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษา และการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ ไม่มีการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณ การบริหารงานการเงินและการจัดสรรงบประมาณ ไม่มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ในการดำเนินการทางวินัย การออกจากราชการ การบรรจุแต่งตั้ง การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ขาดการนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้เพื่อประสานและสร้างเครือข่าย การสนับสนุนงานวิชาการ งบประมาณ บุคคลและงานกิจการนักเรียน (ณัฐพงศ์ แก้วรากรมุข, 2563) รวมถึงณิชาธิ์ เหลืองอร่าม ที่พบว่า ขาดการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก การเชื่อมโยงเครือข่ายสารสนเทศและรายงานข้อมูลวิชาการไม่ครอบคลุม ขาดการนำเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้รายงานผลการดำเนินงาน การเงินและบัญชี การประสานงานเพื่อสนับสนุนทุนการศึกษา ขาดการใช้โปรแกรมเก็บข้อมูลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การติดต่อและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน และการจัดพิมพ์เอกสารประชาสัมพันธ์งานของโรงเรียนกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก (ณิชาธิ์ เหลืองอร่าม, 2562)

ผลการศึกษาของวทัญญู การกล้า พบปัญหาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนช่องแคบ-ศิริราชูร์ คือ ขาดการแต่งตั้งบุคลากรให้รับผิดชอบการดำเนินงาน เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติงานไม่เหมาะสมเพียงพอ ไม่สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ได้ สถานศึกษาไม่มีการกำหนดรูปแบบการนำข้อมูลและสารสนเทศไปใช้ รวมทั้งบุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าสืบค้นหาข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาได้ไม่สะดวกล่าช้า (วทัญญู การกล้า, 2564) ความสำคัญและปัญหาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนช่องแคบ-ศิริราชูร์ซึ่งเป็นกลุ่มโรงเรียนที่จัดการศึกษาให้กับนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ มีลักษณะทางที่ตั้งเป็นที่สูง การเดินทางมีความแตกต่างผสมกันระหว่างพื้นราบและที่สูง ตามขอบข่ายการบริหารงานของสถานศึกษาในกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.2550 (กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.2550 (2550, 16 พฤษภาคม), 2550) ทั้ง 4 ด้านคือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคลและการบริหารทั่วไป ว่ามีสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษาตามขอบข่ายงานเป็นอย่างไร เพื่อใช้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเป็นเครื่องมือในการศึกษาหาแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาซึ่งจะมีประโยชน์ต่อการนำไปใช้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนช่องแคบ-คีรีราษฎร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2
2. เพื่อหาแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนช่องแคบ-คีรีราษฎร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยแบบผสม (mixed method) ระหว่างการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) กับการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) แบ่งวิธีดำเนินการออกเป็น 2 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนช่องแคบ-คีรีราษฎร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 12 คน และครูผู้สอน จำนวน 297 คน ของกลุ่มโรงเรียนช่องแคบ-คีรีราษฎร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ปีการศึกษา 2563 รวมทั้งสิ้น 309 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 12 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) และครูผู้สอนจำนวน 171 คน ใช้การสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster sampling) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยตารางของเครจซี่และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) รวมกลุ่มตัวอย่าง ทั้งสิ้น 183 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามสภาพเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Multiple Choice)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษาตามข้อบ่งชี้ 4 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคคลและการบริหารทั่วไป เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert's Five Rating scale) และกำหนดการแปลความหมายข้อมูลเทียบกับเกณฑ์เฉลี่ยไว้ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

คะแนนเฉลี่ย 4.50 - 5.00	หมายถึง	มีคุณภาพในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.50 - 4.49	หมายถึง	มีคุณภาพในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.50 - 3.49	หมายถึง	มีคุณภาพในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.50 - 2.49	หมายถึง	มีคุณภาพในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.49	หมายถึง	มีคุณภาพในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเพิ่มเติมตามข้อบ่งชี้งานทั้ง 4 ด้าน เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (open-ended questionnaire)

การสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถามมีการดำเนินการศึกษาขอบข่ายการบริหารสถานศึกษาตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.2550 และงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดโครงสร้างแล้วนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา การบริหารสถานศึกษาและการวิจัย ประเมินผลการจัดการศึกษาจำนวน 5 ท่าน พิจารณาความถูกต้องและครอบคลุมด้านเนื้อหาโดยการประเมินความสอดคล้องแบบ Index of item-Objective Congruence (IOC) นำผลมาวิเคราะห์แล้วเลือกข้อที่มีค่า IOC ระหว่าง 0.60-1.00 ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนโรงเรียนชุมชนบ้านพบพระ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาดาก เขต 2 จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์หาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Alpha-Coefficient of Cronbrach's) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.809 (สุวิมล ติรภานนท์, 2557)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ขอนหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาดาก เขต 2 เพื่อขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูลและขอความอนุเคราะห์ออกหนังสือถึงประธานกลุ่มโรงเรียนช่องแคบ-คีรีราษฎร์เพื่อขอความร่วมมือเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ชี้แจงวัตถุประสงค์และมอบแบบสอบถามเท่าจำนวนกลุ่มตัวอย่าง พร้อมนัดแนะการรวบรวมและกำหนดส่งแบบสอบถามคืนทางไปรษณีย์ถึงผู้วิจัย ได้แบบสอบถามตอบกลับจำนวน 175 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95.62

การวิเคราะห์ข้อมูล นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมดมาตรวจสอบความถูกต้องแล้ววิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่และค่าร้อยละด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป นำเสนอในรูปตารางและอภิปรายความเรียง ตอนที่ 2 วิเคราะห์ โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป นำเสนอในรูปตารางและอภิปรายความเรียง และตอนที่ 3 วิเคราะห์ความคิดเห็นโดยการวิเคราะห์เนื้อหาแล้วสรุปอุปนัย

ขั้นตอนที่ 2 การหาแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนช่องแคบ-คีรีราษฎร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาดาก เขต 2

แหล่งข้อมูล ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากแหล่งข้อมูล 3 แหล่งเป็นการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) เพื่อเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์คือ อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 3 คน ผู้บริหารการศึกษาและศึกษานิเทศก์ จำนวน 3 คน และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured) แบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูล และตอนที่ 2 ข้อ

คำถามเพื่อการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาตามขอบข่ายการบริหาร 4 ด้าน โดยนำผลการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 ที่มีระดับการปฏิบัติน้อยที่สุดด้านละ 3 ข้อ มาสร้างเป็นข้อคำถามเพื่อใช้เป็นแบบสัมภาษณ์หาแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล ขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น เพื่อขออนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิงานวิจัย ส่งโครงร่างงานวิจัย แบบสัมภาษณ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิศึกษาล่วงหน้า และแจ้งกำหนดนัดหมายสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเข้าสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลด้วยตนเองตามสถานที่และเวลานัดหมาย ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนแบบบันทึกก่อนนำไปวิเคราะห์เนื้อหาแล้วสรุปอุปนัย

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปอุปนัยนำเสนอเป็นความเรียง

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนช่องแคบ-คีรีราษฎร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 มีผลการวิจัยสามารถนำเสนอตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนช่องแคบ-คีรีราษฎร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงสภาพโดยรวมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา

ที่	ขอบข่ายการบริหารสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ			ลำดับ
		$\bar{x}$	S. D	แปลผล	
1	การบริหารวิชาการ	4.39	0.42	มาก	1
2	การบริหารงบประมาณ	4.36	0.43	มาก	2
3	การบริหารบุคคล	4.34	0.45	มาก	4
4	การบริหารทั่วไป	4.35	0.44	มาก	3
โดยรวม		4.36	0.37	มาก	

ตารางที่ 1 สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนช่องแคบ-คีรีราษฎร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 พบว่าโดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.36$) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ด้านการบริหารวิชาการ มีการปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{x} = 4.39$) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านการบริหารงบประมาณ ($\bar{x} = 4.36$) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และด้านการบริหารทั่วไป ($\bar{x} = 4.35$) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ส่วนด้านการบริหาร

บุคคล ($\bar{X} = 4.34$) ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีการปฏิบัติน้อยที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านมีผลดังนี้

1.1 ด้านการบริหารวิชาการ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก พิจารณารายข้อเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานศึกษาตามหลักสูตรของสถานศึกษา มีการปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.52$) รองลงมาคือ มีการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในงานทะเบียนและวัดผลการเรียนรู้โดยสร้างเครือข่ายเชื่อมกันภายในโรงเรียน และมีการส่งเสริมให้ครูผู้สอนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการประสานงานเพื่อพัฒนางานวิชาการกับหน่วยงานอื่น ($\bar{X} = 4.44$) ตามลำดับ ส่วนการรายงานผลการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ประโยชน์มีความรวดเร็วและครอบคลุมขอบข่ายงาน มีการปฏิบัติน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.32$)

1.2 ด้านการบริหารงบประมาณ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก พิจารณารายข้อเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ มีการกำหนดรูปแบบรายการและปฏิทินการเก็บรวบรวมข้อมูลสอดคล้องกับขอบข่ายงานการบริหารงบประมาณ และมีการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศงานบริหารงบประมาณไว้อย่างชัดเจนเป็นแฟ้มเอกสารสื่ออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ มีการปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.45$) รองลงมาคือ มีการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล กับ มีการจัดเก็บและรักษาข้อมูลสารสนเทศไว้ในฐานข้อมูลเพื่อสะดวกต่อการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบ ($\bar{X} = 4.39$) ตามลำดับ ส่วนมีการใช้สถิติในการประมวลผลที่เหมาะสมเข้าใจง่าย ครอบคลุมและสอดคล้องกับลักษณะของข้อมูล มีการปฏิบัติน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.30$)

1.3 ด้านการบริหารบุคคล โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก พิจารณารายข้อเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ มีการกำหนดเป็นนโยบายเพื่อใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดเก็บข้อมูลบุคลากรตามขอบข่ายงานบริหารบุคคล มีการปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.39$) รองลงมาคือ มีการวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่งโดยใช้สารสนเทศจากระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา ($\bar{X} = 4.37$) และมีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบดำเนินงานเทคโนโลยีสารสนเทศงานบริหารบุคคล ($\bar{X} = 4.36$) ตามลำดับ ส่วนมีการจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับการอบรมพัฒนาตนเองของครูและบุคลากรในสถานศึกษา กับ มีการนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานบุคคลอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ มีการปฏิบัติน้อยที่สุดเท่ากัน ($\bar{X} = 4.29$)

1.4 ด้านการบริหารทั่วไป โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก พิจารณารายข้อค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยคือ มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านการบริหารทั่วไป มีการปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$) รองลงมาคือ มีการใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการบริหารจัดการได้ทั่วถึงครอบคลุมขอบข่ายงานการบริหารทั่วไป กับ มีการประสานงานกับบุคคล องค์กร ชุมชนและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาในการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.38$) ตามลำดับ ส่วนมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารในการบริการและสนับสนุนการบริหารทั่วไป มีการปฏิบัติน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.26$)

2. แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนช่องแคบ-คีรีราษฎร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 สถานศึกษามีแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารตามขอบข่ายงาน คือ สถานศึกษามีการประชุมวางแผน กำหนดวิธีการ เป้าหมายและปฏิทินกำหนดระยะเวลา มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ จัดสรรงบประมาณเพื่อจัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีสารสนเทศให้เหมาะสมเพียงพอ จัดให้มีการอบรมเพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง และควรส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีการรายงานผล ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาครั้งต่อไป

อภิปรายผล

สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนช่องแคบ-คีรีราษฎร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปน้อยคือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารทั่วไป และการบริหารบุคคล ตามลำดับ อาจเป็นเพราะการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวกกว่าในอดีตมาก เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว สัญญาณอินเทอร์เน็ตได้รับการพัฒนาให้มีเครือข่ายความเร็วสูงและครอบคลุมทุกพื้นที่ ทำให้สถานศึกษาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารสถานศึกษาตามขอบข่ายงานได้อย่างมีคุณภาพมากขึ้น ผลการวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารการศึกษาที่ (สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2554) ที่กล่าวว่าเพื่อให้การบริหารมีประสิทธิภาพ ประหยัดและเกิดประสิทธิผลสูงสุด ผู้บริหารยุคใหม่ทุกระดับจึงต้องนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศให้การปฏิรูปการศึกษาประสบผลสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยใช้สนับสนุนการบริหารตามขอบข่ายงานการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป สอดคล้องกับอุศมาน หลีสันมะหมัด ที่พบว่าสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16 โดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (อุศมาน หลีสันมะหมัด, 2560) รวมทั้ง ยูฮานิ บากา ที่พบว่า สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 โดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ยูฮานิ บากา, 2563) และวทัญญ การกล้า ที่พบว่า สภาพการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนช่องแคบ-คีรีราษฎร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากเช่นกัน (วทัญญ การกล้า, 2564)

ส่วนแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียน ช่อแก้ว-ศิริราษฎร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 นั้นพบว่า สถานศึกษาควรมีการประชุมวางแผน กำหนดวิธีการ เป้าหมายและปฏิทินกำหนดระยะเวลา มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ จัดสรรงบประมาณ เพื่อจัดหาสื่อ วัสดุอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมเพียงพอ จัดให้มีการอบรมเพื่อ พัฒนาครูให้มีความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง และควรส่งเสริมให้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ มีการรายงานผล ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาครั้งต่อไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารตามขอบข่ายงานของสถานศึกษายังขาดการ กระจายความรับผิดชอบให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผน ขนาดของสถานศึกษาเป็น ข้อจำกัดด้านการใช้จ่ายงบประมาณ ไม่สะดวกในการส่งครูเข้าอบรมพัฒนาความรู้ การนำแผน ไปดำเนินการยังไม่ครอบคลุมและการนิเทศกำกับติดตามยังขาดความต่อเนื่อง สอดคล้องกับ กฤตยชญ์ แร่งเขตกิจ ที่พบว่า สถานศึกษาควรดำเนินการตามกระบวนการบริหารคุณภาพ PDCA โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผน แต่งตั้งผู้รับผิดชอบกำหนดภาระงานให้ชัดเจน จัดเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร, อุปกรณ์, เครือข่ายและโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยจัดสรร งบประมาณสนับสนุนให้เหมาะสมเพียงพอ ให้ครูมีส่วนร่วมจัดทำฐานข้อมูลบุคลากร พัฒนา บุคลากรให้มีความรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง (กฤตยชญ์ แร่งเขต กิจ, 2558) รวมทั้งวาทัญญู การกล้า ที่พบว่า ต้องมีการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ ปฏิทินการดำเนินงาน ประชุมชี้แจง อบรมให้บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับระบบสารสนเทศ แต่งตั้งให้รับผิดชอบร่วมกันปฏิบัติงานตามความรู้ความสามารถ มี การสอนงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ปฏิบัติงาน จัดสรรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และ จัดหาทรัพยากรที่จำเป็นให้เหมาะสมเพียงพอ ติดตามตรวจสอบประเมินผลอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ จัดทำรายงานผลการดำเนินงานและนำผลไปใช้เพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการ ดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ (วาทัญญู การกล้า, 2564)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของกลุ่ม โรงเรียนช่อแก้ว-ศิริราษฎร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 มี ผลการวิจัยที่ควรนำมาสรุปเป็นสาระสำคัญ คือ ขอบข่ายการบริหารสถานศึกษามี 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานบริหารทั่วไป ผลการวิจัยพบว่าสภาพการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก เรียงลำดับจากมากไปน้อยคือ การบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหาร ทั่วไป และการบริหารบุคคล จากผลดังกล่าวผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลไปใช้ตาม

ขอบข่ายงาน คือ การบริหารวิชาการ พบว่า การรายงานผลการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ประโยชน์มีความรวดเร็วและครอบคลุมขอบข่ายงาน มีการปฏิบัติน้อยที่สุด สถานศึกษาควรมีการประชุมเพื่อจัดทำปฏิทินกำหนดระยะเวลาการจัดทำรายงานให้ชัดเจนครอบคลุมขอบข่ายงาน การบริหารงบประมาณ พบว่า มีการใช้สถิติในการประมวลผลที่เหมาะสมเข้าใจง่าย ครอบคลุมและสอดคล้องกับลักษณะของข้อมูลอยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้นสถานศึกษาควรมีการให้ความรู้เรื่องการใช้สถิติในการประมวลผลข้อมูลเป็นสารสนเทศให้สอดคล้องกับเครื่องมือและแหล่งข้อมูล การบริหารบุคคล พบว่า มีการจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับการอบรมพัฒนาตนเองของครูและบุคลากรในสถานศึกษา กับ มีการนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานบุคคลอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ มีการปฏิบัติน้อยที่สุด ดังนั้นสถานศึกษาควรมีการกำกับ นิเทศและประเมินผลให้บุคลากรจัดเก็บข้อมูลการพัฒนาตนเองโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจุบัน และการบริหารทั่วไป พบว่า มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารในการบริการและสนับสนุนการบริหารทั่วไป มีการปฏิบัติน้อยที่สุด สถานศึกษาควรประชุมชี้แจงสร้างความเข้าใจให้ผู้รับผิดชอบการจัดเก็บข้อมูลของสถานศึกษาในการให้บริการข้อมูลที่ส่งผลต่อการพัฒนางานของสถานศึกษาให้ชัดเจนสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อให้ผู้สนใจทำการศึกษาวิจัยรูปแบบการพัฒนาระบบสารสนเทศทางการศึกษาสำหรับการบริหารสถานศึกษา เพื่อศึกษาปัจจัยกระบวนการและผลลัพธ์ที่ได้จากการใช้รูปแบบที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.2550 (2550, 16 พฤษภาคม). (2550). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 124 /ตอนที่ 24 ก หน้า 29-35.
- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- กฤตยชญา แรงเขตกิจ. (2558). แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารโรงเรียน จังหวัดอุทัยธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- กลุ่มวิจัยและพัฒนานโยบาย. (2560). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ 2561. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ณัฐพงศ์ แก้วรากมุข. (2563). การศึกษาสภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการบริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต

3. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ณิชาธิ์ เหลืองอร่าม. (2562). แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา ในจังหวัดนครสวรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 42. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). วิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ภูเบศ นิราศภัย. (2563). สภาพและแนวทางส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ยูไฮนี บากา. (2563). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- วทีญญู การกล้า. (2564). แนวทางการพัฒนาการจัดระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนช่องแคบ-ศิริราชูร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น.
- ศุณย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). รายงานประจำปี 2563. เรียกใช้เมื่อ 2 พฤศจิกายน 2564 จาก www.bict.moe.go.th
- สมจิตร ขวัญแดง. (2560). สภาพปัญหาของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). แนวทางการนำจุดเน้นการพัฒนาผู้เรียนสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2554). แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2554-2556. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

- สุวิมล ตีรกานนท์. (2557). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุศมาน หลีสันมะหมัด. (2560). สภาพและปัญหาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16. ในวิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

อิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการที่ดีและการจัดการกำไร
ที่ส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ของบริษัทจดทะเบียน
ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*

INFLUENCE OF GOOD CORPORATE GOVERNANCE AND PROFIT
MANAGEMENT ON VALUE ADDED ECONOMICS OF COMPANIES
LISTED ON THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

กนกพร พานิชย์พิพัฒน์

Kanokrot Panichpipat

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sripatum University, Thailand

E-mail: kanokrot15acc@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100 กับมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ คือ รายงานประจำปี และแบบแสดงรายการประจำปีที่รวบรวมจากระบบสารสนเทศของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET Market Analysis and Reporting Tool : SETSMART) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการสรุปลักษณะข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากบริษัทกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ทำการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) จากข้อมูลทางการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100 ในช่วงปี 2557-2561 จำนวน 42 บริษัท ผลการศึกษาพบว่า ในระหว่างปี พ.ศ. 2557-2561 มีระดับคะแนน CGS อยู่ในระดับดีเลิศ PSM มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ร้อยละ 50.73 PID ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.32 CEO อยู่ในเกณฑ์มีแนวโน้มในการที่ประธานกรรมการกับประธานเจ้าหน้าที่บริหารเป็นคนละคน มีการจัดการกำไรของบริษัทมูลค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.35 ร้อยล้านบาท และ EVA มูลค่าเฉลี่ยเท่ากับ -3.62 พันล้านบาท รายการคงค้างที่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหารมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ -0.15 ความสมมาตรของการกระจายของข้อมูลของรายการคงค้างที่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหาร มีลักษณะเบ้ซ้าย (ค่า -

* Received 18 July 2021; Revised 21 August 2021; Accepted 3 November 2021

0.78) ส่วนค่าความโด่งมีลักษณะโค้งแบนกว่าปกติ (ค่า 2.37) สำหรับระดับคะแนนของการกำกับดูแลกิจการเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อมูลค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ และสัดส่วนคณะกรรมการอิสระเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ ส่วนสัดส่วนของผู้ถือหุ้นรายใหญ่เป็นปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์

คำสำคัญ : การกำกับดูแลกิจการ, การจัดการกำไร, มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์, ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Abstract

This study has the objective are 1) study the relationship between corporate governance scores. Proportion of major shares Proportion of number of independent directors and the consolidation of the positions of the chairman and chief executive officer towards profit management. And economic value added. By collecting secondary data, namely annual reports and the annual registration form SET Market Analysis and Reporting Tool: SETSMART, by analyzing the data using descriptive statistics to summarize the characteristics of the data collected. Compiled from the sample company, such as percentage, average, standard deviation, minimum value, maximum value, test hypothesis with analysis Pearson Correlation and using multiple linear regression analysis based on the financial data of 42 companies listed on the Stock Exchange of Thailand in the SET 100 during 2014-2018, the study found between 2014-2018, the CGS score was excellent, the PSM averaged 50.73% , the PID was 0.32, CEO was likely to have a different chairman and CEO. The company's profits are managed. Average value was 9.35 hundred million baht and EVA average value was -3.62 billion baht. The average value of outstanding items under management's discretion was -0.15. The symmetry of the distribution of accrual items under discretion. Of executives It was skewed to the left (-0.78) while the certitude value was more flat (2.37) and the proportion of independent committees are factors that affect the economic value added. The proportion of major shareholders is a factor that does not affect the economic value added.

Keywords: Corporate Governance, Profit Management, Economic Value Added, Stock Exchange of Thailand

บทนำ

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นศูนย์กลางการซื้อขายหลักทรัพย์จดทะเบียน ที่ส่งเสริมการออมทรัพย์และการระดมเงินทุนทั้งในและต่างประเทศ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของธุรกิจและอุตสาหกรรมภายในประเทศ ดูแลการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทจดทะเบียน การซื้อขาย การกำกับดูแลการซื้อขายหลักทรัพย์ การเผยแพร่ข้อมูล และส่งเสริมความรู้ให้แก่ผู้เข้าร่วมลงทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจึงเป็นศูนย์กลางของการระดมทุน และได้ดำเนินงานมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาระบบการกำกับดูแลกิจการของบริษัทจดทะเบียนให้เป็นไปตามหลักการที่ดี มีการจัดทำข้อพึงปฏิบัติที่ดีสำหรับกรรมการบริษัท จดทะเบียน เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติงานของกรรมการ เผยแพร่รายงานการกำกับดูแลกิจการในตลาดทุนที่จะพัฒนาระบบการ เพื่อกำกับดูแลกิจการของตนได้นำไปใช้เป็นแนวทาง ในการสร้างความโปร่งใส และมีประสิทธิภาพขององค์กร รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนและผู้ที่มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย

ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงานของกิจการ ที่มีการบริหารงานแทนเจ้าของเงินทุน ทำให้การกำกับดูแลกิจการได้รับความสนใจและได้การยอมรับว่ามีบทบาทสำคัญต่อการบริหารจัดการ กลไกของการกำกับดูแลกิจการที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน ประกอบด้วย บทบาทหน้าที่ของโครงสร้างคณะกรรมการ และการกำกับดูแลพฤติกรรมของผู้บริหารโดยผู้ถือหุ้นและเจ้าหน้าที่ ซึ่งถือเป็นการกำกับดูแลกิจการที่จะคอยควบคุมสอดส่องดูการบริหารงานของกิจการให้อยู่ในขอบเขต นโยบายของกิจการและความเสี่ยงในระดับที่ยอมรับได้ จากงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า กลไกการกำกับดูแลกิจการโดยบทบาทหน้าที่และโครงสร้างคณะกรรมการประเด็นที่ได้รับความสนใจคือ สัดส่วนของคณะกรรมการอิสระ ขนาดของคณะกรรมการ และปัจจัยที่สำคัญที่จะส่งผลต่อการจัดการกำไรของกิจการ คือ สัดส่วนความเป็นเจ้าของหรือโครงสร้างของผู้ถือหุ้น ซึ่งเป็นโครงสร้างผู้ถือหุ้นของกิจการในประเทศไทย ส่วนใหญ่มีลักษณะที่ครอบครัวเป็นผู้ก่อตั้งบริษัท โดยถือเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ เพื่อให้รักษาอำนาจในการบริหารงานไว้ Juan, P.S and Emma, G.M. กล่าวไว้ว่า สัดส่วนของคณะกรรมการที่ถือหุ้นสูงจะมีแนวโน้มในการใช้อำนาจของตนเองเข้าไปกำกับดูแลผู้บริหารให้มีการสร้างมูลค่า หรือจัดการกำไรผ่านรายการคงค้าง เพื่อแสดงผลการดำเนินงานให้ตรงกับความต้องการของตนเอง (Juan, P.S and Emma, G.M., 2007)

ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในองค์กรธุรกิจ ล้วนเกิดขึ้นจากความไม่โปร่งใสของการดำเนินงาน และการบิดเบือนข้อมูลทางการเงินที่แท้จริงเพื่อผลประโยชน์ส่วนบุคคลเพียงบางกลุ่ม ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวของการกำกับดูแลกิจการ โดยที่มีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเป็นศูนย์กลางระดมทุน ผู้วิจัยเห็นว่าถ้าข้อมูลหรือผลการดำเนินงานที่แสดงในตลาดหลักทรัพย์ที่เป็นศูนย์กลางของการระดมทุนนั้นไม่มีความน่าเชื่อถือ หรือถูกบิดเบือนไปจากความเป็นจริงนั้น ก็อาจส่งผลกระทบต่อความตัดสินใจของผู้ลงทุน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนที่

เกี่ยวข้อง และจะทำให้ตลาดหลักทรัพย์ที่เป็นศูนย์กลาง ขาดความน่าเชื่อถือ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าการกำกับดูแลกิจการที่ดีเป็นอีกบทบาทหนึ่ง หรือเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญที่จะช่วยให้ความเชื่อมั่นแก่นักลงทุน ช่วยให้การดำเนินงานของกิจการประสบผลสำเร็จ และดึงดูดให้นักลงทุนจากต่างประเทศมาลงทุนในประเทศไทย การกำกับดูแลกิจการก็ถือเป็นปัจจัยที่นักลงทุนใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณา ทั้งนี้หากกิจการใดได้ผลคะแนนในการกำกับดูแลกิจการในเกณฑ์ที่ดี ย่อมให้ความเชื่อมั่นกับนักลงทุน เพิ่มความสามารถในการแข่งขันของตลาด เพื่อสร้างมูลค่าให้กิจการและผู้มีส่วนได้เสียในระยะยาวอย่างยั่งยืน (อัญญา ชันธวิทย์ และคณะ, 2552) ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาอิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการที่ดีและการจัดการกำไรที่ส่งผลกระทบต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ การกำกับดูแลกิจการ เป็นความสัมพันธ์ในเชิงการกำกับดูแล รวมทั้งกลไกมาตรการที่ใช้กับการตัดสินใจของคนในองค์กรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ตามหลักปฏิบัติการกำกับดูแลกิจการที่ดีเป็นไปเพื่อการสร้างคุณค่าให้แก่กิจการอย่างยั่งยืน นอกเหนือจากการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ลงทุน ซึ่งคณะกรรมการควรกำกับดูแลกิจการให้นำผลไปสู่ (Governance Outcome) สามารถแข่งขันได้และมีผลประกอบการที่ดีโดยคำนึงถึงผลกระทบในระยะยาว (Competitiveness and Performance With Long-Term Perspective) การประกอบธุรกิจอย่างมีจริยธรรม เคารพสิทธิและมีความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้เสีย (Ethical and Responsible Business) การเป็นประโยชน์ต่อสังคม และพัฒนาหรือลดผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม (Good Corporate Citizenship) และสามารถปรับตัวได้ภายใต้ปัจจัยการเปลี่ยนแปลง (Corporate Resilience) (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2558) อีกทั้งการจัดการกำไรเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องในการปรับแต่งงบการเงิน และการรายงานผลการดำเนินงาน แรงจูงใจในการรายงานกำไรที่ดีที่สุด โดยจะรายงานมากกว่ากำไรที่เกิดขึ้นจริงจากการดำเนินงาน ด้วยการตกแต่งตัวเลขโดยใช้แนวปฏิบัติทางการบัญชี เพื่อเป็นช่องทางในการบิดเบือนข้อมูล การจัดการกำไรเป็นการเพิ่มความเสียหายที่ชัดเจนให้กับบริษัท และมีผลกระทบทางเศรษฐกิจโดย Jones, J. เป็นผู้ริเริ่มแนวคิดการจัดการกำไร วิธีการวัดการจัดการกำไรจะประกอบด้วย การใช้รายการคงค้าง การเปลี่ยนแปลงวิธีทางการบัญชี และการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างทุน (Jones, J., 1991) (เช่น การยกเลิกภาระหนี้สิน การเปลี่ยนหนี้สินเป็นส่วนของผู้ถือหุ้น) สิ่งที่มีผลต่อการจัดการกำไรอย่างยิ่ง คือ การใช้รายการคงค้าง โดยเฉพาะรายการคงค้างที่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจจะถูกใช้เป็นตัววัดการจัดการกำไรของผู้บริหาร (จิรณา โฉมจันทร์, 2550) ปัจจุบันแนวคิดมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ (Economic Value Added หรือ EVA) ได้นำมาใช้กันอย่างแพร่หลาย EVA เป็นตัววัดผลมูลค่าทางการตลาดตัวหนึ่งที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือที่ใช้วัดผลการดำเนินงานได้ดีกว่าอัตราส่วนทางการเงินที่อยู่ในรูปของตัวเลขทางการบัญชี แนวคิดนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิด

ของกำไรเชิงเศรษฐศาสตร์หรือกำไรส่วนที่เหลือ (Residual Income) ที่ว่าความมั่งคั่งจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อกิจการสามารถชดเชยค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานและต้นทุนเงินทุนทั้งหมดที่เกิดขึ้นจนหมดสิ้น (วิภาดา ภาโนมัย และนงคณิตย์ จันทร์จรัส, 2559)

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาอิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการที่ดีและการจัดการกำไรที่ส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่ม SET100

วิธีดำเนินการวิจัย

1. แบบแผนการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 5 ปี ในช่วงระยะเวลาระหว่างปี พ.ศ. 2557 ถึง พ.ศ. 2561 ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเลือกเฉพาะบริษัทที่มีข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครบถ้วนจากแหล่งข้อมูลแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจการในบทบาทคณะกรรมการบริษัท และโครงสร้างผู้ถือหุ้น จากรายงานประจำปี 56-1

1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการคำนวณการจัดการกำไรตามแบบจำลองการพัฒนาทฤษฎี Jone และข้อมูลเกี่ยวกับการคำนวณมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากระบบสารสนเทศของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET Market Analysis and Reporting Tool: SETSMART)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100 ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 ถึงปี พ.ศ. 2561 จำนวน 100 บริษัท

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงที่มีข้อมูลครบถ้วน โดยจัดเก็บข้อมูลทางการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100 เป็นบริษัทที่ปิดบัญชีรอบระยะเวลา 31 ธันวาคม ของทุกปี และมีผลการประเมินการกำกับดูแลกิจการที่ดีรวบรวมจากเว็บไซต์ของสมาคมส่งเสริมสถาบันกรรมการบริษัทไทย ซึ่งได้รับการประเมินการกำกับดูแลกิจการ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 ถึงปี พ.ศ. 2561 รวมเป็นเวลา 5 ปี งบประมาณ โดยมีคะแนนอยู่ในระดับ “ดีเลิศ” “ดีมาก” “ดี” ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นมีจำนวน 42 บริษัทจาก 6 กลุ่มอุตสาหกรรม ทั้งนี้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยไม่รวมกลุ่มธุรกิจการเงิน

เนื่องจากเป็นมีโครงสร้างทางการเงินที่แตกต่างจากธุรกิจอื่น ๆ นอกจากนี้ไม่รวมบริษัทที่อยู่ในหมวดพื้นฐานทางการเงิน บริษัทที่มีรอบระยะเวลาไม่ตรงกับวันที่ 31 ธันวาคม

3. เครื่องมือวิจัย การสร้าง และการตรวจสอบคุณภาพ

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary Data) และใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยทดสอบสมมติฐานในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยกำหนดค่าตัวแปรที่ต้องการศึกษาแบ่งออกเป็นดังนี้

3.1 ตัวแปรตาม (Dependent variable) เป็นผลลัพธ์ที่ได้รับจากความสัมพันธ์จากตัวแปรต้นได้แก่ การจัดการกำไร ที่พิจารณาจากดุลยพินิจผู้บริหาร ตัวแบบวัดรายการคงค้างที่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหาร (Discretionary accruals) โดยใช้แบบจำลองการพัฒนาทฤษฎี Jones, J. , เนื่องจากเป็นตัวแบบที่มีความน่าเชื่อถือในการทดสอบการจัดการกำไรที่วัดจากรายการคงค้างที่ขึ้นกับดุลยพินิจของผู้บริหาร มากที่สุด (Jones, J., 1991); (Healy, P. M., & Wahlen, J. M., 1999) โดยตัวแบบที่ใช้ในการคำนวณรายการคงค้างรวมตามแนวทางสมดุล (Balance Sheet Approach) รายการคงค้างที่ขึ้นกับดุลยพินิจของผู้บริหารสามารถคำนวณได้จากผลต่างระหว่างรายการคงค้างรวม (Total Accruals) หักด้วยสินทรัพย์รวมต้นงวดกับรายการคงค้างจากการดำเนินธุรกิจ (Nondiscretionary accruals) และมูลค่าเชิงเศรษฐกิจ (Economic Value Added: EVA) เป็นการวัดมูลค่าที่แท้จริงที่ผู้บริหารในองค์กรสามารถเพิ่มให้แก่ธุรกิจ โดยการอาศัยแนวคิดของกำไรทางเศรษฐศาสตร์ หรือกำไรส่วนที่เหลือ (Residual Income) ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างผลกำไรจากการดำเนินงานและต้นทุน ส่วนทั้งที่เป็นส่วนของเจ้าหนี้และส่วนของเจ้าของ (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์, 2564)

3.2 ตัวแปรอิสระ (Explanatory Variable) เป็นตัวแปรที่มีผลกระทบต่อตัวแปรตาม ได้แก่ การกำกับดูแลกิจการที่ดี ซึ่งประกอบด้วย ระดับคะแนนการกำกับดูแลกิจการ สัดส่วนการถือครองของหุ้นรายใหญ่ สัดส่วนจำนวนของคณะกรรมการอิสระ และการแยกตำแหน่งควบของประธานกรรมการและประธานกรรมการฝ่ายบริหาร แบ่งการวัดค่าออกเป็น 1) ระดับคะแนนของการกำกับดูแลกิจการที่ดี 2) สัดส่วนการถือครองหุ้นรายใหญ่ (Proportion of Shareholding of Major Shareholdings) 3) สัดส่วนของคณะกรรมการอิสระ (Proportions of Independent Directors) และ 4) การแยกระหว่างบุคคลที่ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการกับประธานเจ้าหน้าที่บริหาร (Split Between the Chairman and CEO of Firm) (OECD, 2004)

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ผลการวิจัย ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยใช้แบบเก็บข้อมูล ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. เก็บรวบรวมรายละเอียดข้อมูลพื้นฐานของบริษัท ประกอบด้วย

- 1.1 ชื่อบริษัท
- 1.2 ชื่อย่อของบริษัท
- 1.3 จำนวนคณะกรรมการทั้งหมดของบริษัท
- 1.4 สัดส่วนคณะกรรมการอิสระ
- 1.5 การแยกระหว่างบุคคลที่ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการกับประธานเจ้าหน้าที่บริหาร
- 1.6 สัดส่วนการถือหุ้นของผู้ถือหุ้นรายใหญ่
- 1.7 สัดส่วนการถือหุ้นของผู้บริหารและคณะกรรมการ
2. เก็บรวบรวมรายละเอียดทางการเงิน ประกอบด้วย
 - 2.1 การจัดการกำไรตามแบบจำลองการพัฒนาคูสม (Jones, J., 1991)
 - 2.1.1 กำไรสุทธิก่อนรายการพิเศษ
 - 2.1.2 กระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงาน
 - 2.1.3 สินทรัพย์ถาวรก่อนหักค่าเสื่อมราคา
 - 2.1.4 สินทรัพย์รวม
 - 2.1.5 ยอดขาย
 - 2.1.6 ลูกหนี้
 - 2.2 มูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์
 - 2.2.1 กำไรสุทธิจากการดำเนินงานหลังภาษี
 - 2.2.2 ต้นทุนเงินทุน WACC (Weighted Average Cost of Capital)
 - 2.2.3 เงินทุนทั้งหมดของกิจการ
3. ทำการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติผ่านโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติด้วยข้อมูลที่เก็บรวมมา เพื่อทำการหาค่าสูงสุด (Maximum) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำเสนอข้อมูลผลการวิเคราะห์ในบทถัดไป
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย
 - 5.1 การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อใช้ในการสรุปผลข้อมูลของ ตัวแปร จะแสดงผลในรูปแบบความถี่และร้อยละ (Frequency and Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
 - 5.2 การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน (Inference Statistics) งานวิจัยฉบับนี้จะใช้การวิเคราะห์ การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยทำการทดสอบทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการกำหนดดูแลกิจการ การจัดการกำไร กับมูลค่าเพิ่มเชิง

เศรษฐศาสตร์ และทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการ กับมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์

ผลการวิจัย

1. สรุปผลลักษณะของข้อมูล

ในระหว่างปี พ.ศ. 2557-2561 บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100 มีระดับคะแนนการกำกับดูแลกิจการ (CGS) อยู่ในระดับดีเลิศ มีสัดส่วนการถือครองหุ้นรายใหญ่ (PSM) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ร้อยละ 50.73 มีสัดส่วนจำนวนของคณะกรรมการอิสระ (PID) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.32 มีการควรวรรณตำแหน่งของประธานกรรมการและประธานฝ่ายบริหาร (CEO) อยู่ในเกณฑ์มีแนวโน้มในการที่ประธานกรรมการกับประธานเจ้าหน้าที่บริหารเป็นคนละคน มีการจัดการกำไรของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100 มูลค่าเฉลี่ยเท่ากับ 9.35 ร้อยล้านบาท และมีมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ (EVA) มูลค่าเฉลี่ยเท่ากับ -3.62 พันล้านบาท รายการคงค้างที่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหารมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ -0.15 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารายการคงค้างที่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหารของแต่ละบริษัทมีความแตกต่างกัน และเมื่อวิเคราะห์เป็นรายปี จะเห็นได้ว่ารายการคงค้างที่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหารให้ปี พ.ศ. 2560 มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ -0.10 และในปี พ.ศ. 2557 มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ -0.30 ส่วนความสมมาตรของการกระจายของข้อมูลของรายการคงค้างที่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหาร มีลักษณะเบ้ซ้าย (ค่า -0.78) แสดงว่ารายการคงค้างที่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหาร ส่วนค่าความโด่งมีลักษณะโค้งแบนกว่าปกติ (ค่า 2.37) แสดงว่ารายการคงค้างที่อยู่ภายใต้ดุลยพินิจของผู้บริหารที่มีการกระจายมาก

2. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100

2.1 ระดับคะแนนของการกำกับดูแลกิจการเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า ระดับคะแนนของการกำกับดูแลกิจการเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อมูลค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ จึงเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.2 สัดส่วนของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ปัจจัยที่ส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า สัดส่วนของผู้ถือหุ้นรายใหญ่เป็นปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.3 สัดส่วนคณะกรรมการอิสระเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า สัดส่วนคณะกรรมการอิสระเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ จึงเป็นการยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

2.4 บุคคลที่ควรรวบรวมตำแหน่งประธานกรรมการกับประธานบริหารงาน เป็นปัจจัยที่มีผลต่อมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ ผลการศึกษาพบว่า บุคคลที่ควรรวบรวมตำแหน่งประธานกรรมการกับประธานบริหารงานเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์มูลค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ตัวแปร	B	SE	β	t	P-Value
มูลค่าเชิงเศรษฐศาสตร์ (EVA) (Constant)	3.24	1.75		0.01	0.98
ระดับคะแนนการกำกับดูแลกิจการ (CGS)	-5.22	3.85	-0.20	-2.35	0.04*
สัดส่วนการถือครองหุ้นรายใหญ่ (PSM)	3.61	1.17	0.04	0.30	0.75
สัดส่วนจำนวนของคณะกรรมการอิสระ (PID)	4.99	1.84	0.40	2.71	0.01*
การรวบรวมตำแหน่งของประธานกรรมการและประธานฝ่ายบริหาร (CEO)	3.55	4.00	0.13	0.88	0.38

n = 252 $R^2 = 0.22$ Adjusted $R^2 = 0.12$ SE = 1.22

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง อิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการที่ดีและการจัดการกำไรที่ส่งผลต่อมูลค่าเพิ่ม เชิงเศรษฐศาสตร์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET100

1. ระดับคะแนนของการกำกับดูแลกิจการเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์

ระดับคะแนนของการกำกับดูแลกิจการเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ เนื่องจากการกำกับดูแลกิจการที่ดี ส่งผลในส่วนของ การป้องกันการมีส่วนที่เกี่ยวกับการคอร์รัปชันของบริษัท จึงสามารถช่วยสร้างความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ที่ดีต่อผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิลปะพร ศรีจันเพชร ที่ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการที่ดี มุมมองด้านบทบาทความรับผิดชอบของคณะกรรมการบริษัทและมูลค่าเพิ่มของกิจการ (EVA) ที่พบว่า ตัวแปรความเป็นอิสระระดับคะแนนของการกำกับดูแลกิจการมีความสัมพันธ์กับมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ศิลปะพร ศรีจันเพชร, 2551)

2. สัดส่วนของผู้ถือหุ้นรายใหญ่ปัจจัยที่ส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์

สัดส่วนของผู้ถือหุ้นรายใหญ่เป็นปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ เนื่องจากสัดส่วนจำนวนหุ้นไม่ได้มีผลต่อการดำเนินงานของบริษัท แต่ทั้งนี้มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ที่จะเกิดเพิ่มขึ้นของบริษัทนั้นอาจเกิดจากการดำเนินงานที่วัดโดยตัววัดผลจากการปฏิบัติงานทางการตลาด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บงกช ตั้งจิระศิลป์ ที่ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างความเป็นเจ้าของและผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่ผลการศึกษาพบว่า สัดส่วนการถือหุ้นของนักลงทุนไทยไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ (บงกช ตั้งจิระศิลป์, 2556)

3. สัดส่วนคณะกรรมการอิสระเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์

สัดส่วนคณะกรรมการอิสระเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ เนื่องจากคณะกรรมการอิสระอาจมีการบริหารในรูปแบบของการลดต้นทุนในส่วนที่เกิดจากตัวแทนได้ โดยการปรับผลประโยชน์ให้สอดคล้องกับการดำเนินงานของบริษัทของตนเอง เพื่อใช้และบริหารทรัพยากรที่บริษัทมีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพิ่มคุณค่าและสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ให้แก่บริษัทได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณพร ศิริทิพย์ ที่ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติของคณะกรรมการบริษัท คณะกรรมการตรวจสอบ และโครงสร้างผู้ถือหุ้นกับคุณภาพกำไร ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ความเป็นอิสระของคณะกรรมการบริษัท มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (วรณพร ศิริทิพย์, 2555)

4. บุคคลที่ควรบรรดตำแหน่งประธานกรรมการกับประธานบริหารงานเป็นปัจจัยที่มีผลต่อมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์

บุคคลที่ควรบรรดตำแหน่งประธานกรรมการกับประธานบริหารงานเป็นปัจจัยที่ไม่มีผลต่อมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ เนื่องจากปัจจัยด้านบุคคลที่ควรบรรดตำแหน่งประธานกรรมการกับประธานบริหารงาน ไม่ใช่ปัจจัยสำคัญที่ตัดสินประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานได้ในทุก ๆ ส่วน แต่เป็นเพียงแค่บทบาทในการกำกับดูแลให้ทำธุรกิจให้ถูกต้อง และเกิดจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จีราภรณ์ พงศ์พันธุ์พัฒนา พบว่าการแยกบุคคลในการดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริษัท กับประธานกรรมการบริหารไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับผลการดำเนินงานและความอยู่รอดของบริษัทระยะยาว อาจกล่าวได้ว่าไม่ว่าบริษัทจะแยกหรือควบบุคคลที่ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการกับประธานบริหารก็ไม่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของบริษัท (จีราภรณ์ พงศ์พันธุ์พัฒนา, 2558) แต่คัดค้านกับงานวิจัยของ วิภาดา ภาโนมัย และนงนิตย จันทร์จรัส ที่ได้ทำการศึกษาโครงสร้างคณะกรรมการบริหารกับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียน กลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรอิสระที่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของบริษัทที่วัดโดยมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ (EVA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ขนาดของคณะกรรมการบริษัท สัดส่วนการถือครองหุ้น

ของกรรมการบริหารของบริษัท และการควมรวมตำแหน่งผู้จัดการใหญ่กับประธานในคนเดียวกัน (วิภาดา ภาโนมัย และนงนิตย์ จันทร์จรัส, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ควรทำการศึกษาเพิ่มเติม ส่วนของการเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่าง เช่น เป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยทุกบริษัท หรือเปลี่ยนเป็นกลุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจงตามอุตสาหกรรม เป็นต้น
2. ควรเพิ่มเติมระยะเวลาการเก็บรวบรวมที่ใช้ในการศึกษาให้เพิ่มขึ้นอยู่ในช่วงระยะเวลาระหว่าง 5-10 ปี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือที่เพิ่มขึ้น
3. อาจทำการศึกษาการจัดการกำไรใช้วิธีการคำนวณโดยใช้ทฤษฎีอื่น ๆ ที่แตกต่างกัน เนื่องจากการศึกษางานวิจัยฉบับนี้ทำการศึกษา
4. อาจมีการเพิ่มตัวแปรต่าง ๆ ที่เป็นส่วนประกอบที่ส่งผลถึง การจัดการกำไร และมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐศาสตร์ (EVA) เพิ่มเติมที่นอกเหนือจากงานวิจัยฉบับนี้ เช่น ค่าตอบแทนของคณะกรรมการบริษัท ตัวแปรการกำกับดูแลกิจการ เช่น จำนวนครั้งของการประชุมคณะกรรมการ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2564). มูลค่าเชิงเศรษฐกิจ. กรุงเทพมหานคร: กรมตรวจบัญชีสหกรณ์.
- จิรณา โฉมจันทร์. (2550). การจัดการกำไรและการกำกับดูแลของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จิราภรณ์ พงศ์พันธุ์พัฒนา. (2558). กลไกการกำกับดูแลกิจการที่ดี และผลการดำเนินงานของกิจการ: บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่, 8(1), 67-77.
- บงกช ตั้งจิระศิลป์. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างความเป็นเจ้าของและผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรรณพร ศิริทิพย์. (2555). ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติของคณะกรรมการบริษัท คณะกรรมการตรวจสอบและโครงสร้างผู้ถือหุ้นกับคุณภาพกำไร. ใน วิทยานิพนธ์

- ปริญญาบริหารธุรกิจ มหบัณฑิตสาขบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ.
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิภาดา ภาโนมัย และนงศ์นิตย์ จันทร์จรัส. (2559). โครงสร้างคณะกรรมการบริหารกับผลการ
ดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียน กลุ่มธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม. วารสารการจัดการ,
5(2),44-55.
- ศิลปะพร ศรีจันทะพร. (2551). กลไกบรรษัทภิบาลเพิ่มมูลค่ากิจการได้จริงหรือไม่. วารสาร
บริหารธุรกิจ, 32(121),1-6.
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2558). การกำกับดูแลเพื่อ
สร้างมูลค่ากิจการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และ
ตลาดหลักทรัพย์.
- อัญญา ชันธวิทย์ และคณะ. (2552). การกำกับดูแลเพื่อสร้างมูลค่ากิจการ. กรุงเทพมหานคร:
ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- Healy, P. M., & Wahlen, J. M. (1999). A Review of the Earnings Management
Literature and its implications for Standard Setting. American Accounting
Association Accounting Horizons, 13(4),365-383.
- Jones, J. (1991). Earning management during import relief investigations. Journal
of Accounting, 29(2), 193-203.
- Juan, P.S and Emma, G.M. (2007). Theory of the Firm: Managerial Behavior,
Agency Costs and Ownership Structure. Journal of Accounting, 17(3),363-
373.
- OECD. (2004). Principles of Corporate Governance: Organization for Economic
Co-Operation and Development. New York: OECD.

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ กลุ่มสาระ
การเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ตามรูปแบบการสอนของแฮร์โรว์ร่วมกับ
แผนผังมโนทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชน
วัดขันเงิน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร*

DEVELOPMENT OF A LEARNING PACKAGE ON CREATIVE ART
LEARNING GROUP ART INFORMATIONAL VISUAL ARTS WITH
HARROW'S TEACHING STYLE AND CONCEPTUAL MAP FOR GRADE 6
STUDENTS AT CHUMCHON WAT KHAN NGOEN SCHOOL, LANG
SUAN DISTRICT, CHUMPHON PROVINCE

กาญจนา หิตชนา

Kanchana Hitchana

กฤษณี สงสวัสดิ์

Kritsanee Songsawat

สิริสวัสดิ์ ทองก้านเหลือง

Siriswat Thong Kan Lueang

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University, Thailand

E-mail: kwan0808827258@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการวาดภาพก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ 3) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการวาดภาพของกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ กับกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนปกติ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มทดลองที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ มีประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 กลุ่มตัวอย่างและกลุ่มควบคุม ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม ดำเนินการจับฉลากโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้จำนวน 3

* Received 14 May 2021; Revised 22 July 2021; Accepted 21 October 2021

ชุด ประกอบด้วย ชุดที่ 1 สวยงามด้วยความสมดุล ชุดที่ 2 สีตรงข้ามกันได้ดี ชุดที่ 3 2 มิติ สู่ 3 มิติ แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติ แบบประเมินความสามารถด้านการวาดภาพ และแบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแบบทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1)ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ โดยมีค่าประสิทธิภาพ 82.48/82.75 2)นักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ มีความสามารถด้านการวาดภาพหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ .05 3)ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการวาดภาพหลังเรียนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่สอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 4)นักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการสอนของแฮร์โรว์, แผนผังโน้ตค้น, ความสามารถด้านการวาดภาพ

Abstract

This research paper is a quasi-experimental research aimed at 1)to develop a set of learning activities about creative art To be effective according to the 80/80 criteria 2)To compare the ability of drawing before and after school. of the students in the experimental group who studied with the learning activity set about creative art 3)To compare the drawing ability of the experimental group studied with the learning activity set. about creative art with the control group studying with the normal teaching style. 4)To study the satisfaction of the students in the experimental group towards learning activities. The population is Grade 6 students in the 2nd semester. Study 2020, sample and control group obtained from group randomness. Conduct a draw using the classroom as a random unit. The tools used in the research were 3 sets of learning activities comprising the 1st set Beautiful with balance. Set 2, opposite colors can be beautiful. Set 3, 2 dimensions to 3 dimensions. Normal learning management plan. Drawing Skills Assessment Form and satisfaction questionnaire The statistics used were percentage, mean, standard deviation. and t-test (t-test) The results showed that 1)Learning activity set effective according to the criteria with an efficiency value of 82.48/82.75 2)students who studied using the learning activity set Has the ability to draw after school is higher than before. Significantly at .05 3)The comparison result of the drawing ability after the experimental group was significantly higher than that of the control group taught at normal level at .05.

4) The students who studied with the learning activity set had the highest level of satisfaction.

Keywords: Harrow's teaching style, concept map, drawing ability

บทนำ

การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทย และเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมีความรู้และทักษะพื้นฐาน ศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 1 ทัศนศิลป์ ได้กำหนดคุณภาพผู้เรียนเมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้รู้และเข้าใจการใช้ทัศนธาตุ รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว สี แสงเงา มีทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุอุปกรณ์ ถ่ายทอดความคิด อารมณ์ ความรู้สึก สามารถใช้หลักการจัดขนาด สัดส่วนความสมดุล น้ำหนัก แสงเงา จุดมุ่งหมายของกลุ่มสาระการเรียนรู้ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรต้องการเน้นความรู้ความเข้าใจในการใช้ทัศนธาตุ รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว สี แสงเงา มีทักษะพื้นฐานในการใช้วัสดุอุปกรณ์ ถ่ายทอดความคิด อารมณ์ ความรู้สึก สามารถใช้หลักการจัดขนาด สัดส่วนความสมดุล น้ำหนัก แสงเงา ตลอดจนการใช้สีคู่ตรงข้ามที่เหมาะสมในการสร้างงานทัศนศิลป์ 2 มิติ 3 มิติ การจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาและเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อให้ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดผ่านผลงานศิลปะทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทั้งทักษะทั้งทางด้านความคิดสร้างสรรค์และจิตใจ

กลุ่มสาระการเรียนรู้ทัศนศิลป์ โรงเรียนชุมชนวัดขันเงิน เป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ปรับปรุง 2560 แต่ในส่วนของการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนยังไม่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน สุพจน์ บุญญา และจุมพล ราชวิจิตร กล่าวว่า ปัญหาที่สำคัญจากการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนและการประเมินผลรายวิชาศิลปะที่ผ่านมาครูศิลปะส่วนมากจะใช้วิธีการสอนแบบเดิม ๆ เช่นการสอนแบบบรรยาย แบบบอกและสาธิตให้นักเรียนทำตามแบบที่ครูเป็นผู้กำหนดบางครั้งเน้นการสอนให้ฝึกปฏิบัติมากเกินไปยึดครูเป็นตัวตั้งไม่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ (สุพจน์ บุญญา และจุมพล ราชวิจิตร, 2555) ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบเดิม ๆ นี้จึงทำให้ไม่เพียงพอต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคปัจจุบัน จึงต้องหาเทคนิคหรือวิธีการสอนที่สามารถใช้ลดข้อจำกัดของนักเรียนที่มีความแตกต่างกันทางด้านการปฏิบัติชิ้นงานศิลปะ โดยครูต้องมีความสามารถในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และลงมือปฏิบัติจริง ไม่จัดการเรียนการสอนในรูปแบบ

ของทฤษฎีเพียงอย่างเดียวแต่ให้ครูผู้สอนเป็นผู้นำทางด้านทักษะเพื่อนำไปสู่ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ดียิ่งขึ้น ชันธชัย อธิเกียรติ และธนารักษ์ สารเถื่อนแก้ว กล่าวว่า การถ่ายทอดความรู้สู่นักเรียนยุคใหม่ ครูสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้โดยการลงมือปฏิบัติเช่นเดียวกับการเชิญชวนให้นักเรียนร่วมลงมือกับครูด้วย ครูสามารถอาศัยโอกาสดังกล่าวนี้ในการสังเกตการณ์การทำงานและร่วมแบ่งปันประสบการณ์ที่ค้นพบด้วยกัน (ชันธชัย อธิเกียรติ และธนารักษ์ สารเถื่อนแก้ว, 2563) การแสดงออกอย่างอิสระในงานศิลปะแขนงทัศนศิลป์ของนักเรียนไว้ว่า มีความรู้ความเข้าใจองค์ประกอบศิลป์ ทักษะธาตุ สร้างและนำเสนอผลงาน ทางทัศนศิลป์จากจินตนาการ โดยสามารถใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสม รวมทั้งสามารถใช้เทคนิค วิธีการ ของศิลปินในการสร้างงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่างานทัศนศิลป์ เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานศิลปะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล ชื่นชม ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้รายวิชาศิลปะ สาระทัศนศิลป์ที่เกิดขึ้นดังกล่าวผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาค้นคว้ารูปแบบและเทคนิคการสอนโดยคำนึงถึงกระบวนการทางทักษะการปฏิบัติชิ้นงานเพื่อลดข้อจำกัดในการเรียนรู้ การสอนแบบเดิม และสร้างรูปแบบการสอนรวมไปถึงหนทางการจัดการเรียนรู้ใหม่ๆ เพื่อลดพฤติกรรมการสอนแบบเดิม ให้นักเรียนได้ฝึกคิด ฝึกปฏิบัติ ฝึกการสร้างสรรคชิ้นงานด้วยตนเองอย่างภาคภูมิใจ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อเปรียบเทียบทักษะปฏิบัติของผู้เรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อเปรียบเทียบการใช้ชุดกิจกรรมระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรม ด้วยรูปแบบการสอนของแฮร์โรว์กับแผนผังมโนทัศน์ เรื่องสร้างสรรคงานศิลป์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนวัดขันเงิน อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ปรับปรุง 2560 โดยยึดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่ได้กำหนดไว้ที่มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยพบว่ารูปแบบการสอนของแฮร์โรว์กับแผนผังมโนทัศน์ เป็นวิธีที่สามารถพัฒนาความสามารถด้านการวาดภาพและผลการเรียนรู้ทางการเรียนโดยรูปแบบการสอนของแฮร์โรว์ (Harrow's Instruction Model for Psychomotor) เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางด้านการปฏิบัติงานผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้ผ่านการลงมือทำและกระทำได้อย่างสมบูรณ์ในที่สุด โดยขั้นการสอนจะประกอบไปด้วย ขั้นลอกเลียนแบบ ขั้นลงมือกระทำตามคำสั่ง กระทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์ การแสดงออก และการกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ (apinya pei karikan, 2562) ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ คือ การลำดับความคิดเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์และลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามความสำคัญ และสามารถใช้ในการสรุปความรู้ผ่านกระบวนการที่เรียกว่านามธรรม ให้สามารถสรุปความรู้ที่เป็นประสบการณ์เก่าและประสบการณ์ใหม่เข้าด้วยกัน (prachasan, 2563)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ด้วยรูปแบบการสอนของแอร์โรว์กับแผนผังมโนทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนวัดขันเงิน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการวาดภาพของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วย ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ด้วยรูปแบบการสอนของแอร์โรว์กับแผนผังมโนทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนวัดขันเงิน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการวาดภาพระหว่างกลุ่มทดลองที่เรียน ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ตามรูปแบบการสอนของแอร์โรว์กับแผนผังมโนทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนวัดขันเงิน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร กับกลุ่มควบคุมที่สอนแบบปกติ
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มทดลองที่มีต่อการเรียนรู้ตามชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ด้วยรูปแบบการสอนของแอร์โรว์กับแผนผังมโนทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนวัดขันเงิน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนชุมชนวัดขันเงิน จำนวน 6 ห้องเรียน นักเรียนทั้งหมด 243 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2563 โดยการสุ่มแบบกลุ่ม เป็นการสุ่มตัวอย่างที่มีประชากรอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ๆ (Cluster) โดยมีลักษณะภายในกลุ่มที่มีความหลากหลายหรือมีความแตกต่างในทำนองเดียวกัน ใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม โดยวิธีการจับฉลาก จำนวน 2 ห้องเรียน แบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่จัดการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการสอนของแอร์โรว์ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ 1 ห้อง และกลุ่มควบคุมที่จัดการเรียนโดยใช้การสอนรูปแบบปกติ 1 ห้อง นักเรียนกลุ่มละ 30 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ตามรูปแบบการสอนของแอร์โรว์ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ และการจัดการเรียนรู้รูปแบบปกติ

ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการวาดภาพ และความพึงพอใจของนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ตามรูปแบบการสอนของแอร์โรว์ กับแผนผังโน้ตส์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 3 ชุด

2. แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ ตามรูปแบบการสอนของแอร์โรว์ กับแผนผังโน้ตส์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 9 แผน และแผนการจัดการเรียนรู้รูปแบบปกติ จำนวน 9 แผน ทำการสอนกับกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 9 ชั่วโมง

3. แบบประเมินความสามารถด้านการวาดภาพก่อนและหลังเรียน เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชนิดเกณฑ์การให้คะแนนแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale)

4. แบบสอบถามความพึงพอใจที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบการสอนของแอร์โรว์ร่วมกับแผนผังโน้ตส์ เรื่องสร้างสรรค์งานศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ คือ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด จำนวน 15 ข้อ

ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. การหาค่าประสิทธิภาพ (E1/E2) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ตามรูปแบบการสอนของแอร์โรว์ร่วมกับแผนผังโน้ตส์ โดยการใช้สูตรคำนวณ มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 81.15/81.25

2. การทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Validity) คำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) แบบวัดความสามารถด้านการวาดภาพ เท่ากับ 0.86 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เท่ากับ 0.94 ความพึงพอใจ เท่ากับ 0.88 อยู่ระหว่าง 0.50 – 1.00 มีความเที่ยงตรงใช้ได้

3. การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบประเมินความสามารถด้านการวาดภาพและแบบสอบถามความพึงพอใจไปทดลอง (Try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีความคล้ายคลึงกัน จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบประเมินและแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha) โดยผลการทดสอบแบบประเมินความสามารถด้านการวาดภาพ เท่ากับ 0.68 และแบบสอบถามความพึงพอใจ เท่ากับ 0.63

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบประเมินความสามารถด้านการวาดภาพ และแบบสอบถามความพึงพอใจที่นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนประเมินนักเรียน โดยเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ก่อนเรียน-หลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่

เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ และเปรียบเทียบผลการเรียนรู้หลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียนที่เรียนแบบปกติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ที่เป็นอิสระต่อกันและไม่เป็นอิสระต่อกัน ด้วยสถิติค่าทีแบบ t-test Dependent และ t-test Independent

ผลการวิจัย

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ตามรูปแบบการสอนของแฮร์โรว์ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนวัดขันเงิน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร มีผลการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องสร้างสรรค์งานศิลป์ตามรูปแบบการสอนของแฮร์โรว์ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตารางที่ 1 แสดงประสิทธิภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ด้วยรูปแบบการสอนของแฮร์โรว์กับแผนผังมโนทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนวัดขันเงิน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร (Try out)

คะแนน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	SD	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1)	80	53.40	4.25	81.15
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2)	80	65.00	3.47	81.25
ค่าประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เท่ากับ 81.15/81.25				

จากตารางพบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ด้วยรูปแบบการสอนของแฮร์โรว์กับแผนผังมโนทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนวัดขันเงิน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร มีค่าประสิทธิภาพ 81.15/81.25 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการวาดภาพของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบความสามารถด้านการวาดภาพของนักเรียนกลุ่มทดลองระหว่าง ก่อนเรียน - หลังเรียน โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ ตามรูปแบบการสอนของแอร์โรว์กับแผนผังมโนทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

คะแนนสอบ	N	$\bar{X}$	SD	t
ก่อนเรียน	30	53.23	4.34	17.16*
หลังเรียน	30	66.20	4.44	

*P < .05

จากตารางพบว่า คะแนนความสามารถด้านการวาดภาพหลังเรียนของนักเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ด้วยรูปแบบการสอนของแอร์โรว์กับแผนผังมโนทัศน์ มีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการวาดภาพระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการวาดภาพหลังเรียนระหว่างกลุ่มนักเรียนทดลองที่เรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ตามรูปแบบการสอนของแอร์โรว์กับแผนผังมโนทัศน์ กับนักเรียนกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนปกติ

คะแนนสอบ	N	$\bar{X}$	SD	t
กลุ่มทดลอง	30	66.20	4.38	9.38*
กลุ่มควบคุม	30	54.40	5.31	

*P < .05

จากตารางพบว่า คะแนนความสามารถด้านการวาดภาพหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ตามรูปแบบการสอนของแอร์โรว์กับแผนผังมโนทัศน์ สูงกว่าคะแนนของนักเรียนกลุ่มควบคุมที่จัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มทดลองที่มีต่อการเรียนรู้ตามชุดกิจกรรมการเรียนรู้

ตารางที่ 4 แสดงผลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ ตามรูปแบบการสอนของแฮร์โรว์กับแผนผังมโนทัศน์

รายการประเมิน		$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้				
1	รูปแบบการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.9	0.31	มากที่สุด
2	ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมทำให้เกิดทักษะปฏิบัติ	4.93	0.25	มากที่สุด
3	เป็นการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง	4.7	0.60	มากที่สุด
4	เนื้อหาสาระที่เรียนมีความเหมาะสมและน่าสนใจ	4.37	0.81	มากที่สุด
ด้านการปฏิบัติกิจกรรม				
5	พอใจที่ได้ฝึกการใช้ความคิดสร้างสรรค์	4	0.64	มาก
6	การเรียนการวาดภาพพระบายสีเกิดความสุขสนาน	4	0.45	มาก
7	ภาคภูมิใจที่ได้แสดงผลงานของตนเองร่วมกับเพื่อนๆ	4.07	0.74	มาก
ด้านสื่อการเรียนรู้				
8	มีสื่อสอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียน	3.77	0.77	มาก
9	การปฏิบัติกิจกรรมมีภาพตัวอย่างประกอบอย่างเหมาะสม	4.1	0.48	มาก
10	มีขั้นตอนการสอนและการใช้สื่อทำให้อยากเรียน	4.1	0.71	มาก
11	ครูเตรียมสื่อที่สอดคล้องต่อการเรียนรู้	4.47	0.51	มากที่สุด
12	สื่อการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมการทำกิจกรรม	4.6	0.50	มาก
ด้านการวัดและประเมินผล				
13	การจัดกิจกรรมมีระบบและมีขั้นตอนการประเมินผลที่ชัดเจน	4.8	0.48	มาก
14	พึงพอใจกับกิจกรรมและการประเมินผลที่ใช้ในการเรียนการสอน	5	0.00	มากที่สุด
15	เปิดโอกาสให้นักเรียนสอบถามปัญหาจากครูได้	4.97	0.18	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.45	0.23	มากที่สุด

จากตารางพบว่า ความพึงพอใจหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มทดลองที่มีต่อการเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ ตามรูปแบบการสอนของแฮร์โรว์กับแผนผังมโนทัศน์ โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.23) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้าน พบว่า ด้านการวัดและประเมินผล นักเรียนพึงพอใจกับ

กิจกรรมและการประเมินผลที่ใช้ในการเรียนการสอน ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0) รองลงมาคือ เปิดโอกาสให้นักเรียนสอบถามปัญหาจากครูได้ มีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.97$, S.D. = 0.18) ตามลำดับ โดยมี สื่อสอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียน ด้านสื่อการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.77)

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัย พบประเด็นที่สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ด้วยรูปแบบการสอนของแอร์โรว์กับแผนผังมโนทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนวัดขันเงิน อำเภอลำสนธิ จังหวัดชุมพร มีประสิทธิภาพตาม เกณฑ์ โดยมีค่าประสิทธิภาพ 81.15/81.25 ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษารูปแบบการสอนของแอร์ โรว์ พบว่าเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะทางด้านการปฏิบัติงานผู้เรียน สามารถเกิดการเรียนรู้ได้ผ่านการลงมือทำและกระทำได้อย่างสมบูรณ์ที่สุดในที่สุด โดยชั้นการสอน จะประกอบไปด้วย ขั้นตอนการเรียนรู้ ขั้นลงมือกระทำตามคำสั่ง กระทำอย่างถูกต้องสมบูรณ์ การแสดงออก และการกระทำอย่างเป็นธรรมชาติร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ เป็นการลำดับ ความคิดเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์และลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ ตามความสำคัญ และสามารถ ใช้ในการสรุปความรู้ผ่านกระบวนการที่เรียกว่า นามธรรม ให้สามารถสรุปความรู้ที่เป็น ประสพการณ์เก่าและประสพการณ์ใหม่เข้าด้วยกัน จึงนำไปสู่การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ด้วยรูปแบบการสอนของแอร์ โรว์กับแผนผังมโนทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนวัดขันเงิน อำเภอลำสนธิ จังหวัดชุมพร เริ่มด้วยการศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุงเพิ่มเติม 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ การวิเคราะห์ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และจุดประสงค์ หน่วยการเรียนรู้ เรื่องสร้างสรรค์งานศิลป์ จำแนกเป็น 3 ชุดกิจกรรม ประกอบด้วย ชุดกิจกรรมที่ 1 สบายงานด้วยความสมดุล ชุดกิจกรรม ที่ 2 สีสันงามทั้งใจได้ ชุดกิจกรรมที่ 3 2 มิติสู่ 3 มิติ ที่ส่งเสริมความสามารถด้านการวาดภาพ ด้วยรูปแบบการสอนของแอร์โรว์ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ การสร้างชุดกิจกรรม องค์ประกอบ ของชุดกิจกรรม ลำดับขั้นตอนของชุดกิจกรรม กิจกรรมในการเรียนรู้ การเตรียมสื่อการเรียน การสร้างเครื่องมือในการวัดและประเมินผลหลังเรียนจบชุดกิจกรรม ประกอบด้วย แบบทดสอบหลังเรียนของชุดกิจกรรม แล้วดำเนินการสร้างชุดกิจกรรม ตามลำดับ จากนั้นนำ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญ ด้านเนื้อหาทางด้าน ทัศนศิลป์ ประเมินคุณภาพของชุดกิจกรรม ด้านรูปแบบของหนังสือ ด้านเนื้อเรื่อง และการใช้ ภาษา ด้านกิจกรรมประกอบเนื้อหา และด้านภาพประกอบ แล้วนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ฉบับ สมบูรณ์นำไปใช้กับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อนำไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่

6 ที่มีลักษณะเท่าเทียมกับกลุ่มตัวอย่าง ใช้ในการทดลองเครื่องมือได้แก่ ทดลองแบบกลุ่มเล็ก ทดลองแบบกลุ่มกลาง และทดลองแบบกลุ่มใหญ่ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของเนื้อหาและปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ก่อนนำไปทดลองกับกลุ่มทดลอง

จะเห็นได้ว่าการดำเนินการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ด้วยรูปแบบการสอนของแฮร์โรว์กับแผนผังมโนทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนวัดขันเงิน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร เป็นระบบมีขั้นตอนที่ถูกต้อง และผ่านการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จากการทดลองก่อนนำไปใช้จริง จะทำให้การสร้างชุดกิจกรรมนี้ มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมจิตร ศรีหาวงค์ ได้ศึกษาผลการพัฒนาความสามารถด้านการวาดภาพระบายสีด้วยการจัดกิจกรรม ที่เน้นทักษะปฏิบัติตามแนวคิดของแฮร์โรว์ (Harrow) กลุ่มสาระศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า มีประสิทธิภาพเท่ากับ 85.79/82.11 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (สมจิตร ศรีหาวงค์, 2553)

2. เปรียบเทียบความสามารถด้านการวาดภาพทางการเรียน ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ด้วยรูปแบบการสอนของแฮร์โรว์กับแผนผังมโนทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนวัดขันเงิน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร มีผลการเรียนรู้ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยให้นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนเป็นการวาดภาพในหัวข้อ สร้างสรรค์งานศิลป์ หลังจากนั้นนักเรียนทำแบบทดสอบทั้ง 3 ชุด ในแต่ละชุดนักเรียนได้ทำแบบฝึกหัดโดยแต่ละแผนการเรียนรู้จะมีขั้นตอนการสอนของแฮร์โรว์กับแผนผังมโนทัศน์ ซึ่งนักเรียนได้ฝึกทักษะทางด้านการวาดภาพจากความซับซ้อนน้อยไปจนถึงความซับซ้อนมาก และได้ทำแบบทดสอบหลังเรียนในหัวข้อเดียวกันกับก่อนเรียน พบว่านักเรียนมีความสามารถทางด้านการวาดภาพเพิ่มขึ้น เนื่องจากนักเรียนได้เลียนแบบพฤติกรรมด้านความคิดผ่านการดูชิ้นงานตัวอย่างในขั้นที่ 1 (ชั้นลอกเลียนแบบ) ร่วมกับการใช้แผนผังมโนทัศน์สรุปยอดองค์ความรู้ก่อนเรียนเนื้อหาในขั้นต่อไป ตามลำดับ ดังที่ สมิตรา อุ่นเปีย ได้พัฒนารูปแบบการสอนของแฮร์โรว์ เป็นผลการจัดกิจกรรมศิลปะตามแนวคิดของแฮร์โรว์ที่มีต่อความสามารถในการปั้น ของเด็กอายุ 9-11 ปี ผลการวิจัยพบว่า ระดับความสามารถในการปั้นของเด็ก 9-11 ปี หลังทำกิจกรรมศิลปะตามแนวคิดของแฮร์โรว์สูงกว่าก่อนทำกิจกรรมศิลปะ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ร่วมกับการใช้แผนผังมโนทัศน์พัฒนา (สมิตรา อุ่นเปีย, 2557) เป็นเทคนิคที่พัฒนาต่อเนื่องมาจากการจัดโครงสร้างความคิดล่วงหน้าตามทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมาย (meaningful learning theory) ของเดวิด อูซูเบล (David P. Ausubel) นักจิตวิทยาอเมริกันที่เสนอการจัดโครงสร้างความคิดหรือโครงสร้างภาพรวมล่วงหน้า (presenting first) เพื่อใช้สำหรับอ่านและทำความเข้าใจเนื้อหา ผังกราฟฟิกจึงเป็นเครื่องมือที่ได้จากการนำข้อมูลมาทำการจัดกระทำข้อมูลและนำเสนอข้อมูล โดยอาศัยทักษะ

การคิดต่าง ๆ ในการจัดกระทำข้อมูล ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การสังเกต เปรียบเทียบ จัดเรียงลำดับ จัดประเภท และการใช้ตัวเลข ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาจนสามารถเชื่อมโยงไปยังข้อมูลหรือสาระเนื้อหาของกลุ่มสาขาวิชาอื่น ๆ ได้อย่างมากมาย จนกลายเป็นความเข้าใจในเรื่องที่ผู้เรียนกำลังเรียนอยู่ได้ง่ายยิ่งขึ้นนั่นเอง (ธีรนนท์ ไกรเลิศ, 2564)

3. เปรียบเทียบความสามารถด้านการวาดภาพทางการเรียน ของนักเรียนกลุ่มทดลองด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ด้วยรูปแบบการสอนของแอร์โรว์กับแผนผังมโนทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนวัดขันเงิน อำเภอลำสนธิ จังหวัดชุมพร หลังเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้วย ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ด้วยรูปแบบการสอนของแอร์โรว์กับแผนผังมโนทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนวัดขันเงิน อำเภอลำสนธิ จังหวัดชุมพร เป็นผลจากการจัดกิจกรรมการเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานตามขั้นตอน เกิดการพัฒนาทางด้านทักษะปฏิบัติ จนสามารถทำได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ ได้ฝึกทักษะความสามารถด้านการวาดภาพที่มีขั้นตอนการสอนแบบแอร์โรว์ร่วมกับแผนผังมโนทัศน์ มีจำนวน 5 ขั้น โดยสอดแทรกแผนผังมโนทัศน์ในขั้นที่ 1 ซึ่งการสอนแบบปกติมีการจัดการเรียนรู้แค่ 3 ขั้นตอนเท่านั้น จากการสังเกตพบว่า การสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ในการเรียนแต่ละครั้งก่อนเรียนเนื้อหา นักเรียนจะได้เห็นภาพตัวอย่างชิ้นงานและสรุปความคิดรวบยอด (ขั้นที่ 1 ขั้นลอกเลียนแบบ สอดแทรกแผนผังมโนทัศน์) นักเรียนสามารถทำความเข้าใจเนื้อหาโดยรวมทั้งหมดในแต่ละชั่วโมงเรียน ทำให้ง่ายต่อการสอนที่มีความซับซ้อนขึ้นเรื่อย ๆ ในส่วนของความสามารถด้านการวาดภาพหลังจากได้เรียนครบทั้ง 5 ขั้นตอนการสอน ทำให้นักเรียนกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมมีความสามารถด้านการวาดภาพมากกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติ โดยเปรียบเทียบจากการทดสอบหลังเรียนของนักเรียนทั้งสองกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริยา โล่ห์คำ ได้พัฒนาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของแอร์โรว์ ที่มีต่อทักษะการประดิษฐ์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง การประดิษฐ์หมวกจากวัสดุเหลือใช้ ผลการวิจัยพบว่า มีค่าดัชนีประสิทธิผลความก้าวหน้าในการเรียนเพิ่มขึ้นเท่ากับ 67.75 (สุริยา โล่ห์คำ, 2554)

4. ผลประเมินความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มทดลองที่มีต่อการเรียนรู้ตามชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ด้วยรูปแบบการสอนของแอร์โรว์กับแผนผังมโนทัศน์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนวัดขันเงิน อำเภอลำสนธิ จังหวัดชุมพร ผลปรากฏว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนวัดขันเงิน มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ต่อการใช้ชุดกิจกรรม ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนได้รับการเรียนรู้โดยชุดกิจกรรม นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมโดยตรง นักเรียนมีความสามารถด้านการวาดภาพมากยิ่งขึ้นและพึงพอใจในผลงานของตนเองมากขึ้น ครูและนักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนทำให้สร้างแรงจูงใจในการเรียนเพิ่มมากยิ่งขึ้น และผู้เรียนมีความรู้สึกเห็นความสำคัญของ วิชาทัศนศิลป์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมจิตร ศรีหาวงศ์ ได้ศึกษาผลการพัฒนาความสามารถด้านการวาดภาพระบายสีด้วยการจัดกิจกรรมที่เน้นทักษะปฏิบัติตามแนวคิดของแฮร์โรว์ (Harrow) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนมีความพึงพอใจในระดับมาก จากการใช้ชุดกิจกรรมในงานวิจัยครั้งนี้ (สมจิตร ศรีหาวงศ์, 2553)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง สร้างสรรค์งานศิลป์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ด้วยรูปแบบการสอนของแฮร์โรว์ กับแผนผังมโนทัศน์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนวัดขันเงิน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร มีข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ ดังนี้ (1)ด้านเนื้อหา ควรสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งให้สอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชาการเสนอเนื้อหาควรกระชับและมีภาพประกอบ ขยายเนื้อหาเพื่อให้การเสนอน่าสนใจมากยิ่งขึ้น และจะต้องศึกษาข้อมูลที่จะเขียนให้ลึกซึ้ง เพื่อให้ได้เนื้อหาที่ถูกต้องสมบูรณ์ อันทำให้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีคุณค่า และมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น (2)ด้านการใช้ภาษาควรใช้ภาษาที่กระชับเข้าใจง่าย และดึงดูดความสนใจ ซึ่งอาจเป็นภาษาในชีวิตประจำวัน เป็นภาษาที่สื่อเข้าใจง่าย เพื่อให้นักเรียนสนใจ ติดตามเนื้อหาของชุดกิจกรรมการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น (3)กิจกรรมประกอบบทเรียน ควรมีกิจกรรมที่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของบทเรียน มีกิจกรรมที่หลากหลาย มีการใช้คำถามที่ท้าทาย และกระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์ มีลำดับขั้นตอนของกิจกรรมที่เหมาะสม ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ เพื่อทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น(4)ด้านรูปภาพที่มีความชัดเจน สอดคล้องกับเนื้อหาและเป็นปัจจุบัน เพื่อดึงดูดความสนใจ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายสะดวกรวดเร็วขึ้น (5)ด้านคุณประโยชน์ ควรสร้างประกอบการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนให้ได้มากที่สุด โดยเฉพาะการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา และการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ ในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูควรจะต้องบทบาทในการเป็นผู้นำความรู้ คอยดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีโอกาสในการศึกษาค้นคว้าความรู้ จากชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองให้ได้มากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2553 (ฉบับที่ 3). กรุงเทพมหานคร: บริษัทสยามสปอร์ต ซินดิเคท จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง 60. เรียกใช้เมื่อ 9 กันยายน 2563 จาก <http://www.academic.obec.go.th>
- ฉันทชัย อธิเกียรติ และธนารักษ์ สารเลื่อนแก้ว. (2563). การสอนแบบทันสมัยและเทคนิควิธีสอนแนวใหม่. เรียกใช้เมื่อ 14 กรกฎาคม 2563 จาก https://drive.google.com/file/d/1lhXlKJ3KoGML0j3SvxsIQI3-l8T_BRmt/view
- ธีรนนท์ ไกรเลิศ. (2564). ผังกราฟิก (Graphic Organizers)” กับการพัฒนาความสามารถด้านการคิด. เรียกใช้เมื่อ 17 พฤษภาคม 2564 จาก http://www.kbtc.ac.th/KM/files/14031410101928989_18070414140346.pdf
- สมจิตร ศรีหาวงค์. (2553). ผลการพัฒนาความสามารถด้านการวาดภาพระบายสีด้วยการจัดกิจกรรมที่เน้นทักษะการปฏิบัติตามแนวคิดของแฮร์โรว์(Harrow) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระทัศนศิลป์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. ใน สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม .
- สุพจน์ บุญญา และจุฬพล ราชวิจิตร. (2555). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สาระทัศนศิลป์โดยใช้เทคนิคผสมผสานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วารสารศึกษาศาสตร์, 5(3), 125-138.
- สมิตรา อุ่นเปีย. (2557). ผลการจัดกิจกรรมศิลปะตามแนวคิดของแฮร์โรว์ที่มีต่อความสามารถในการปั้นของเด็กอายุ 9-11 ปี. วารสารอิเล็กทรอนิกส์การศึกษา, 9(1), 461-474.
- สุริยา โล่ห์คำ. (2554). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของแฮร์โรว์ ที่มีต่อทักษะการปฏิบัติของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง การประดิษฐ์หมวกจากวัสดุเหลือใช้. ใน สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- apinya pei karikan. (2562). รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาด้านทักษะพิสัย. เรียกใช้เมื่อ 19 กันยายน 2562 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/204147>
- prachasan. (2563). แผนผังมโนทัศน์ Concept Mapping. เรียกใช้เมื่อ 9 มีนาคม 2563 จาก <http://www.prachasan.com/>

การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้
โปรแกรมซอฟต์แวร์บัญชีของสำนักงานบัญชีไทย*
THE EFFECT OF PERCEIVED OF USEFULNESS
ON DECISION TO USE ACCOUNTING SOFTWARE

นพสร ทานะชน

Noppasorn Tanakhan

ดารณี เอื้อชนะจิต

Daranee Uachanachit

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sripatum University, Thailand

E-mail: Noppasorn.tana@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์บัญชีของสำนักงานบัญชีไทย 2) วิเคราะห์การตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์บัญชีของสำนักงานบัญชีไทย 3) วิเคราะห์การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์บัญชีของสำนักงานบัญชีไทย โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ เนื้อหาในการศึกษา 2 ส่วน ได้แก่ ตัวแปรอิสระ อันประกอบด้วย ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ และการตัดสินใจเลือกใช้ปัญญาประดิษฐ์ ได้แก่ การรับรู้ถึงประโยชน์ (PERCEIVED USEFULNESS) ประกอบด้วย 1) ทศนคติต่อการใช้ระบบซอฟต์แวร์ 2) ความคาดหวังจากประสิทธิภาพของระบบซอฟต์แวร์ และความง่ายในการใช้งาน (PERCEIVED EASE OF USE) และตัวแปรตาม ได้แก่ การตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์ ประกอบด้วย 1) การยอมรับระบบ 2) การยอมรับการใช้งาน วิธีการดำเนินงานศึกษามีรายละเอียดดังต่อไปนี้ โดยไม่ทราบจำนวนบุคลากรที่แน่นอน จากการศึกษาดังกล่าวเป็นการศึกษาเชิงปริมาณ การรับรู้ถึงประโยชน์ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์บัญชีของสำนักงานบัญชีไทย จึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างคือบุคลากรผู้ทำบัญชี (คงอยู่) ในเขตกรุงเทพมหานคร และนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้ทำบัญชีในสำนักบัญชีที่จดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าในเขตกรุงเทพมหานครและนนทบุรี สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มอย่างง่าย ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้จำนวน 369 ราย ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานการวิจัย

* Received 13 June 2021; Revised 1 August 2021; Accepted 20 October 2021

ด้วยการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า เป็นไปตามสมมติฐานและวัตถุประสงค์ในการวิจัย ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่าการ รับรู้ถึงประโยชน์ ได้แก่ ด้านทัศนคติ ความคาดหวังต่อประสิทธิภาพของระบบซอฟต์แวร์ และความง่ายของการใช้งาน ส่งผลเชิงบวกต่อการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์บัญชี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: โปรแกรมซอฟต์แวร์บัญชี, การรับรู้ถึงประโยชน์, การใช้งานง่าย

Abstract

The objectives of this research article were to explore the benefits regarding to the effect of perceived of usefulness on decision to use accounting software. 1) to study the perception of benefits affecting the decision to choose accounting software program of Thai accounting firms 2) to analyze the decision to use accounting software program of Thai accounting firm 3) to analyze Perceived benefits that affect the decision to use accounting software programs of Thai accounting firms By using a quantitative research model, the content of the study was 2 parts: independent variables, which consisted of Demographic Factors and the decision to choose artificial intelligence, i.e. perceived benefits (PERCEIVED USEFULNESS) consisted of 1) attitudes towards using the software system; 2) expectations based on the performance of the software system. and ease of use (PERCEIVED EASE OF USE) and its dependent variables include the decision to choose a software program, consisting of 1) system acceptance; 2) acceptance of use. The method of conducting the study is detailed as follows. without knowing the exact number of personnel The study was a quantitative study. Perceived benefits affect the decision to use accounting software programs of Thai accounting firms. Therefore, the sample group was defined as accounting personnel (continued) in Bangkok and Nonthaburi areas. The sample group was accountants in the accounting firm registered with the Department of Business Development in Bangkok and Nonthaburi. Sampling with a simple random method A questionnaire was used to collect the data, a total of 369 data were analyzed by descriptive statistics using percentage, mean and standard deviation. Test research hypothesis with multiple regression analysis. The results showed that in accordance with the assumptions and research objectives The results of the research hypothesis test showed that Recognized benefits include attitudes,

expectations for software system performance. And the ease of use has a positive effect on the decision to choose an accounting software program. statistically significant at the 0.05 level

Keywords: accounting software program, perception of usefulness, perception of ease of use

บทนำ

ปัจจุบันการใช้ระบบสารสนเทศในการดำเนินชีวิต รวมไปถึงทางด้านธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นสารสนเทศในลักษณะของบุคคล หรือ สารสนเทศขององค์กรก็ตาม ถ้าพูดถึงอดีตก่อนที่จะมีโปรแกรมซอฟต์แวร์ การทำบัญชี นักบัญชีทำบัญชีด้วยมือ ซึ่งส่งผลให้เกิดความผิดพลาดของงาน ทำให้เกิดการทำงานที่ล่าช้าแต่หากตอนนี้ในปัจจุบันมีระบบบัญชีที่ถูกต้องแม่นยำและรวดเร็วจะส่งผลให้การวางแผนธุรกิจมีประสิทธิภาพมากขึ้น การตั้งซอฟต์แวร์ขึ้นมาใช้กับคอมพิวเตอร์ เพื่อให้สามารถนำมาช่วยมนุษย์ได้ การพัฒนาเทคโนโลยีจะก้าวไปอย่างรวดเร็วและซอฟต์แวร์เข้ามามีบทบาทมากยิ่งขึ้นการปรับตัวและทักษะที่จำเป็นสำหรับแรงงานมนุษย์ได้แก่ แนวคิด หรือความคิด การเปลี่ยนแปลงแนวคิดที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การใช้เทคโนโลยีแบบโมบาย การทำงานร่วมมือกันเป็นทีม โดยไม่จำเป็นต้องทำงานในที่เดียวกัน รวมทั้งจะต้องเตรียมพร้อมมนุษย์ ในการบริหารจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ แต่ก็ต้องเน้นการใช้ทักษะคิดวิเคราะห์ การมีระบบซอฟต์แวร์ ทำให้ระบบการทำงานสำนักงานต่าง ๆ ทำได้ง่ายยิ่งขึ้น และแยกแยะออกมาเพื่อใช้ในการระบุตัวตนหรือยืนยันตัวตนได้ ถือเป็นระบบที่ช่วยลดความปลอดภัยของข้อมูลได้ในระดับหนึ่ง นักบัญชีรุ่นใหม่ควรมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ภาษี เรียนรู้เกี่ยวกับทุกเรื่องของบัญชีอีกทั้งนักบัญชีจะต้องเป็นคู่คิดให้กับผู้บริหาร ดังนั้น ในองค์กรไม่สามารถขาดนักบัญชีได้ นักบัญชีรุ่นใหม่ต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของอาชีพตนเอง และการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี (พนชิต กิตติปัญญางาม และคณะ, 2562) และที่สำคัญกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค (Buying Decision Process) เป็นลำดับขั้นตอนในการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค จากการสำรวจข้อมูลของผู้บริโภคจำนวนมากในกระบวนการซื้อ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากระบวนการซื้อเริ่มต้นก่อนการซื้อจริง ๆ และมีผลกระทบหลังจากการซื้อ พบว่าผู้บริโภคผ่านกระบวนการ 5 ขั้นตอน คือ 1) การตระหนักถึงปัญหา (Need Recognition) 2) การค้นหาข้อมูล (Information Search) 3) การประเมินทางเลือก (Evaluation of Alternatives) 4) การตัดสินใจซื้อ (Purchase Decision) การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค อาจได้รับอิทธิพลจากความเสี่ยงที่รับรู้ (Perceived Risk) ซึ่งปริมาณความเสี่ยงจะขึ้นอยู่กับสิ่งต่อไปนี้ 1) จำนวนเงินที่เกี่ยวข้อง 2) ปริมาณของคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ที่ไม่แน่นอน 3) ระดับความเชื่อมั่นของผู้บริโภค ซึ่งผู้บริโภคจะลดภาวะความเสี่ยงโดยการหลีกเลี่ยงการตัดสินใจ พยายามรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์จากผู้

ใกล้ชิด เพื่อน หรือแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เลือกซื้อสินค้าที่มีชื่อเสียงและมีการรับประกันสินค้า นักการตลาดจะต้องเข้าใจปัจจัยเหล่านี้ และต้องพยายามจัดหาข้อมูลและเหตุผลสนับสนุนต่าง ๆ เพื่อลดความเสี่ยงให้ผู้บริโภค 5 พฤติกรรมภายหลังการซื้อ (Post Purchase Behavior) ด้วยสาเหตุข้างต้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจในการศึกษา การรับรู้ถึงประโยชน์ส่งต่อการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์บัญชีของสำนักงานบัญชีไทย โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการรับรู้ถึงประโยชน์ที่ส่งต่อการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์บัญชี และโปรแกรมซอฟต์แวร์ที่นิยมใช้ในปัจจุบันได้แก่ 1) โปรแกรมบัญชี QuickBooks 2) โปรแกรมบัญชี Doublepine 3) โปรแกรมบัญชี ควอดราเทคโนโลยี 4) โปรแกรมบัญชี Flow Account 5) โปรแกรมบัญชี etoday Cloud 6) โปรแกรมบัญชี Freshbooks 7) โปรแกรมบัญชี Sage Intacct 8) โปรแกรมบัญชี Peak 9) โปรแกรมบัญชี Acc Cloud 10) โปรแกรมบัญชี Business plus โดยประโยชน์ของโปรแกรมซอฟต์แวร์โดยรวมคือ 1) ตอบสนองทั้งธุรกิจขนาดเล็กไปจนถึงธุรกิจขนาดใหญ่ 2) เพื่อให้สอดคล้องและสามารถเปลี่ยนแปลงการใช้งานไปตามความเหมาะสมขององค์กรทั้งไทยและต่างประเทศ 3) เพื่อช่วยในเรื่องการจัดเก็บเอกสาร และดูแล Flow ของเอกสารให้เป็นไปตามระบบ สามารถเข้าใช้งานที่ไหนก็ได้ ภายใต้รูปแบบที่สวยงามน่าใช้ 4) เพิ่มประสิทธิภาพระบบคลังสินค้า สต็อก ซื้อ ขาย บัญชี บนคราวด์ มีระบบ Real Time ทำให้สามารถตรวจสอบข้อมูลได้ทันทีอย่างเที่ยงตรง และมีความแม่นยำสูง รวมถึงมีความปลอดภัยสูงสุดด้วยมาตรฐานเดียวกับ VISA, Master Card

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์การรับรู้ประโยชน์การใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์บัญชีของสำนักงานบัญชีไทย
2. เพื่อวิเคราะห์การตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์บัญชีของสำนักงานบัญชีไทย
3. เพื่อวิเคราะห์การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ส่งต่อการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์บัญชีของสำนักงานบัญชีไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ ผู้ทำบัญชี ในสำนักงานบัญชีที่จดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า ในเขตกรุงเทพและนนทบุรี ตัวอย่าง ใช้วิธีคำนวณจากสูตรของ Yamane ได้จำนวน 369 ราย การเลือกตัวอย่างสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดการเลือกตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น (Probability Sampling) โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เพื่อให้การวิจัยบรรลุถึงวัตถุประสงค์และเกิดประสิทธิภาพนั้น ผู้วิจัยจึงแบ่งเป็นกระบวนการวิจัย ดังต่อไปนี้ (Yamane, T., 1973)

1. ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ถึงประโยชน์ส่งต่อการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์บัญชีของสำนักงานบัญชีไทย เพื่อใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์และขอบเขตของการศึกษา

2. จัดทำแบบสอบถาม ที่สามารถเก็บข้อมูลได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย
 3. เลือกกลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย และจัดส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง
 4. เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม
 5. วิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บได้จากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป
 6. สรุปผลการวิจัย และรายงานผลการวิจัย
- เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (percentage), ค่าเฉลี่ย (mean), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และทดสอบสมมติฐานการวิจัยด้วยสถิติเชิงอนุมาน โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ผู้ศึกษาจึงเลือกแจกแบบสอบถามทั้งสิ้น 369 ชุด โดยแบบสอบถามประกอบด้วย 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามด้านประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการรับรู้ประโยชน์ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ กล่าวคือด้านทัศนคติต่อการใช้ระบบซอฟต์แวร์ ด้านความคาดหวังจากประสิทธิภาพของระบบซอฟต์แวร์ และด้านความง่าย

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์บัญชีในส่วนของเกณฑ์ในการประเมินของส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 ผู้ศึกษาใช้หลักการแบ่งช่วงแบบอันตรภาคชั้น (Class Interval) โดยคะแนนสูงสุดคือ 5 คะแนน และคะแนนต่ำที่สุดคือ 1 โดยแบบสอบถามมีลักษณะของการใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับโดยมีหลักเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ระดับความคิดเห็น	คะแนน
มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมากที่สุด	5
มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมาก	4
มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยปานกลาง	3
มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยน้อย	2
มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยน้อยที่สุด	1

ตอนที่ 4 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ ๆ ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด

1. ตรวจสอบความเที่ยงตามเนื้อหาของแบบสอบถาม (Content Validity) ด้วยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ของแบบสอบถาม (IOC : Index of ItemObjective Congruence) โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ถ้าได้ค่า IOC มากกว่า 0.5 ทุกข้อ แล้วจะหาความเชื่อมั่นต่อไป

- 1.1 นำเครื่องมือวิจัยไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา ให้คะแนนความคิดเห็นของ
ข้อคำถามแต่ละข้อ โดยกำหนดคะแนนความคิดเห็น ดังนี้
 - +1 หมายถึง ข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามเนื้อหาหรือวัตถุประสงค์ของการวิจัย
 - 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามเนื้อหาหรือวัตถุประสงค์
ของการวิจัย
 - 1 หมายถึง ข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่ตรงตามเนื้อหาหรือวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 1.2 นำคะแนนที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา
หรือวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้สูตร IOC
- 1.3 พิจารณาข้อที่มีค่า IOC > 0.50 เป็นข้อคำถามที่ใช้ได้
- 1.4 ถ้าข้อคำถามใดมีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 ข้อคำถามนั้นตัดออกไปหรือนำไป
ปรับปรุงแก้ไขใหม่
- 1.5 ปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 5 คน
2. ทดสอบความเชื่อมั่นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Pre-test) กับกลุ่มตัวอย่าง
ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายการวิจัยจำนวน 30 ราย คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งชุด
โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ของแอลฟา (Coefficient alpha) ของครอนบาค ถ้าได้ค่าความเชื่อมั่น
มากกว่า 0.70 สามารถใช้ในการเก็บและรวบรวมข้อมูลได้
3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนี้ไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างตามที่
กำหนด

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	149	40.40
หญิง	220	59.60
รวม	369	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 59.60 และเพศชาย 149 คน คิดเป็นร้อยละ 40.40

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 30 ปี	87	23.60
30-35 ปี	143	38.80
36-40 ปี	68	18.40
มากกว่า 40 ปีขึ้นไป	14	11.70
รวม	120	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุมากที่สุดอยู่ระหว่าง 30 - 35 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.80 รองลงมาคืออายุน้อยกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.60

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	7	1.90
ปริญญาตรี	287	77.80
ปริญญาโท	51	13.80
ปริญญาเอก	24	6.50
รวม	369	100.00

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 77.80 รองลงมาคือ ระดับการศึกษาปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 13.80

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์บัญชีด้านการยอมรับระบบ

Variable	Standardized Coefficients Beta	t-value	Sig.
1. ทักษะคิดต่อการใช้ระบบซอฟต์แวร์	0.179	4.300	0.000*
2. ความคาดหวังจากประสิทธิภาพของระบบซอฟต์แวร์	0.125	2.685	0.008*
3. ความง่ายในการใช้งาน	0.581	13.614	0.000*

หมายเหตุ: $n = 369$, $R = 0.773$, $\text{Adjusted } R^2 = 0.595$, $SE_{est} = 0.32814$, $F = 181.170$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 4 ปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.595 แสดงว่า การรับรู้ถึงประโยชน์ด้านทัศนคติ ความคาดหวังต่อประสิทธิภาพของระบบซอฟต์แวร์ และความง่ายของการใช้งาน ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์บัญชีด้านการยอมรับ

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์การถดถอยการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์บัญชีด้านการยอมรับการใช้งาน

Variable	Standardized	t-value	Sig.
	Coefficients Beta		
1. ทัศนคติต่อการใช้ระบบซอฟต์แวร์	0.193	4.270	0.000*
2. ความคาดหวังจากประสิทธิภาพของระบบซอฟต์แวร์	0.244	4.832	0.008*
3. ความง่ายในการใช้งาน	0.417	8.997	0.000*

หมายเหตุ: $n = 369$, $R = 0.726$, Adjusted $R^2 = 0.523$, $SE_{est} = 0.31440$, $F = 135.254$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 5 ปรากฏว่าค่าสัมประสิทธิ์การตัดสินใจ (R^2) มีค่าเท่ากับ 0.523 แสดงว่า การรับรู้ถึงประโยชน์ด้านทัศนคติ ความคาดหวังต่อประสิทธิภาพของระบบซอฟต์แวร์ และความง่ายของการใช้งาน ส่งผลต่อ การตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์บัญชี ด้านการยอมรับการใช้งาน

อภิปรายผล

ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) พบว่า การรับรู้ถึงประโยชน์ด้านทัศนคติต่อการใช้ระบบซอฟต์แวร์ด้านความคาดหวังจากประสิทธิภาพของระบบซอฟต์แวร์และด้านความง่ายในการใช้งาน ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์บัญชีด้านการยอมรับระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์ปริณ มະณีนวงศ์ ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจในการใช้โปรแกรมระบบ EXPRESS ของนักบัญชีในระดับอุดมศึกษา ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเลือกใช้โปรแกรม (พิมพ์ปริณ มະณีนวงศ์, 2563) ได้แก่ การรับรู้คุณภาพข้อมูล การรับรู้คุณภาพระบบ ประสบการณ์ในการใช้งานและการรับรู้ความง่ายในการใช้โปรแกรมส่งผลในเชิงบวกต่อการรับรู้ประโยชน์ในการใช้งาน การรับรู้ประโยชน์ในการใช้งานและการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน ส่งผลเชิงบวกต่อทัศนคติในการใช้งานโปรแกรม และการรับรู้ความง่ายในการใช้โปรแกรม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยาณี สุขวาณิชศิลป์ ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติต่อการยอมรับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ FMS (Franchise Management System) บริษัท ซีพีออลล์ จำกัด (มหาชน) พบว่าการรับรู้ประโยชน์ รับรู้ความง่าย มีความสัมพันธ์กับทัศนคติใน

การยอมรับ เทคโนโลยี โดยเป็นทัศนคติทางบวก (กัลยาณี สุขวานิชย์ศิลป์, 2553) ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า การยอมรับเทคโนโลยีมีความสัมพันธ์และ ส่งผลต่อทัศนคติของบุคคล และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรนันท์ ไพรรสธน์ กระบวนตัดสินใจเลือกใช้เทคโนโลยีกับงาน บัญชีของนักบัญชีในกรุงเทพมหานคร นอกจากนี้การยอมรับเทคโนโลยีทั้ง 4 ด้านคือด้านการ รับรู้ความง่ายในการใช้เทคโนโลยีด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ด้านทัศนคติที่มีต่อการ ใช้ และด้าน ความตั้งใจใช้ (ภัทรนันท์ ไพรรสธน์, 2562) มีผลต่อกระบวน การตัดสินใจเลือกใช้เทคโนโลยี สุภัตสรสา คงชม ศึกษาเรื่องนวัตกรรมของเทคโนโลยี และคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการ ตัดสินใจเลือกใช้ ผู้ให้บริการสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร มีจุดประสงค์เพื่อศึกษานวัตกรรมของเทคโนโลยีและคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ เลือกใช้ผู้ให้บริการสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร การศึกษา พบว่านวัตกรรมของเทคโนโลยีและคุณภาพการบริการที่ไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ ให้บริการสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร (สุภัตสรสา คงชม, 2558)ได้แก่ นวัตกรรมของเทคโนโลยีด้านประโยชน์ที่ได้รับจากนวัตกรรม ด้านการเข้ากันได้ดี กับสิ่งที่มีอยู่เดิม ด้านความซับซ้อน ด้านการทดสอบได้คุณภาพการบริการด้านสิ่งที่สัมผัสได้ และด้านความรวดเร็ว

การรับรู้ถึงประโยชน์ด้านทัศนคติต่อการรับใช้ระบบซอฟต์แวร์ด้านความคาดหวังจาก ประสิทธิภาพของระบบซอฟต์แวร์และด้านความง่ายในการใช้งาน ส่งผลต่อการตัดสินใจ เลือกใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์บัญชีด้านการยอมรับระบบสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภลักษณ์ ดวงไชย ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการประยุกต์ใช้ซอฟต์แวร์สำเร็จรูปของ บุคคล วัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานครนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้าน ความง่ายในการใช้งาน ด้านการรับรู้ ประโยชน์ของการใช้งาน และทัศนคติของผู้ใช้งานที่มีผล ต่อการยอมรับเทคโนโลยีการประยุกต์ใช้ซอฟต์แวร์สำเร็จรูป ปัจจัยด้านความง่ายในการใช้งาน ด้านการรับรู้ประโยชน์ของการใช้งาน และทัศนคติของผู้ใช้งานที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยี การประยุกต์ใช้ซอฟต์แวร์สำเร็จรูปส่วนใหญ่ไม่ต่างกันโดยสามารถโดยเรียงตามลำดับ ความสำคัญมีผลสูงสุด คือด้านทัศนคติต่อการใช้งาน ด้านความรับรู้ประโยชน์ของการใช้งาน และด้านความง่ายต่อการใช้งาน (ศุภลักษณ์ ดวงไชย, 2560)

การรับรู้ถึงประโยชน์ด้านทัศนคติต่อการรับใช้ระบบซอฟต์แวร์ด้านความคาดหวังจาก ประสิทธิภาพของระบบซอฟต์แวร์และด้านความง่ายในการใช้งาน ส่งผลต่อการตัดสินใจ เลือกใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์บัญชีด้านการยอมรับระบบและด้านการยอมรับการใช้งาน สอดคล้องกับ ธิดา เณรยอต ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์บน ระบบคลาวด์คอมพิวเตอร์ตั้งกับสำนักงานบัญชีคุณภาพ โดยวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงมาตรฐาน สถิติวิเคราะห์เชิงอนุมานทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์ การถดถอยแบบพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้มีทั้งสิ้น 6 ปัจจัย

โดยเรียงค่า สัมประสิทธิ์ของสมการถดถอย (Beta Coefficient) จากมากไปน้อย ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านความคิดเห็น ด้านคุณสมบัติการทำงานของบัญชีออนไลน์ 2) ปัจจัยด้านความเห็นปัจจัยภายในองค์กรต่อการยอมรับ และเลือกใช้ระบบคลาวด์ในอนาคตและความปลอดภัย 3) ปัจจัยที่ด้านความคิดเห็นด้านบริการ 4) ปัจจัยด้านต้นทุนและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดหาโปรแกรม 5) ปัจจัยด้านการจัดทำและประมวลผล 6) ปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือของผู้ผลิต (ธิดา เณรยอด, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ การศึกษาของ ศศิจันทร์ ปัญจทวี ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้ระบบสารสนเทศ กรณีศึกษา สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้ระบบสารสนเทศ และเพื่อสร้างสมการพยากรณ์การยอมรับการใช้ระบบสารสนเทศของบุคลากรในสถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตเชียงใหม่โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ พบว่ามี 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยการได้รับการสนับสนุนการใช้ระบบสารสนเทศจากผู้บังคับบัญชา ปัจจัยความคาดหวังจากประสิทธิภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศ และปัจจัยการรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศ (ศศิจันทร์ ปัญจทวี, 2560) และสอดคล้องกับ สุนิสา อยู่เยาว์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของตัวแปรที่ส่งผลต่อปัญหาและความพึงพอใจของพนักงานของ บริษัท ทีโอที จำกัด(มหาชน) ต่อการนำโปรแกรม SAP R/3 มาใช้ในระบบบัญชีลูกหนี้ และ เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลพื้นฐานทั่วไปกับปัญหาของพนักงานของ บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ต่อการนำโปรแกรม SAP R/3 มาใช้ในระบบบัญชีลูกหนี้ (สุนิสา อยู่เยาว์, 2550)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นพบว่าการรับรู้ถึงประโยชน์ด้านทัศนคติต่อการรับใช้ระบบซอฟต์แวร์ด้านความคาดหวังจากประสิทธิภาพของระบบซอฟต์แวร์และด้านความง่ายในการใช้งาน ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์บัญชี สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางให้กับผู้ทำบัญชีใช้สำหรับการตัดสินใจเลือกใช้ซอฟต์แวร์ด้านระบบบัญชี และทราบถึงอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีของธุรกิจบัญชี รวมไปถึงเพื่อให้ผู้พัฒนาโปรแกรมทางบัญชีสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาโปรแกรมให้เหมาะสมและเข้ากันกับระบบงานของธุรกิจบัญชี และการศึกษาในครั้งนี้ ควรศึกษาปัจจัยด้านอื่น เช่น ความสำเร็จของการใช้ระบบที่อาจส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์บัญชี และเพิ่มการศึกษากลุ่มตัวอย่างอื่น ซึ่งจะทำให้สามารถวิเคราะห์ การรับรู้ถึงประโยชน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์บัญชีของสำนักงานบัญชีไทย ได้อย่างครอบคลุม

เอกสารอ้างอิง

- กัลยาณี สุขวานิชย์ศิลป์. (2553). ทศนคติต่อการยอมรับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ FMS (Franchise Management System) บริษัท ซีพี ออลล์ จำกัด (มหาชน). ใน สารนิพนธ์ สาขาการบริหารเทคโนโลยี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธิดา เณรยอด. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกใช้โปรแกรมบัญชีออนไลน์บนระบบคลาวด์คอมพิวเตอร์กับสำนักงานบัญชีคุณภาพ. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤษภาคม 2564 จาก http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2018/TU_2018_6002020177_9235_9568.pdf
- พนชิต กิตติปัญญางาม และคณะ. (2562). วิเคราะห์บทบาท AI ปัญญาประดิษฐ์ต่อสถานการณ์แรงงานไทยในอนาคต. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤษภาคม 2564 จาก <https://ibusiness.co/detail/9620000097095>
- พิมพ์ปรีณ มะณีวงศ์. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อความตั้งใจในการใช้โปรแกรมระบบ EXPRESS ของนักบัญชีในระดับอุดมศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤษภาคม 2564 จาก file:///C:/Users/Hi_Noppasorn/Downloads/241602-Article%20Text-832232-2-10-20200514%20(1).pdf
- ภัทรนันท์ ไพรสรณ์. (2562). กระบวนตัดสินใจเลือกใช้เทคโนโลยีกับงานบัญชีของ นักบัญชีในกรุงเทพมหานคร. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤษภาคม 2564 จาก <https://mmm.ru.ac.th/MMM/IS/sun18/6214070106.pdf>
- ศศิจันทร์ ปัญจทวี. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้ระบบสารสนเทศ กรณีศึกษาสถาบัน การพลศึกษา วิทยาเขตเชียงใหม่. ใน บัณฑิตวิทยาลัยสาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ศุภลักษณ์ ดวงไชย. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการประยุกต์ใช้ซอฟต์แวร์สำเร็จรูปของบุคคลวัยทำงานในเขตกรุงเทพมหานคร. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤษภาคม 2564 จาก <http://www.meabstract.ru.ac.th/index.php/abstractData/viewIndex/47>
- สุนิสา อยู่เยาว์. (2550). ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาและความพึงพอใจของพนักงานบริษัท ทีโอที จำกัด(มหาชน) ต่อการนำโปรแกรม SAP R/3 มาใช้ในระบบบัญชีลูกหนี้. ใน วิทยานิพนธ์ สาขาการจัดการ. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- สุภัทสรดา คงชม. (2558). นวัตกรรมของเทคโนโลยี และคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้ผู้ให้บริการสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้ใช้บริการในกรุงเทพมหานคร. ใน คั่นคว้ออิสระสาขาสหวิทยาการธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- Yamane, T. (1973). Statistics An Introductory Analysis. 3 rd Ed. New York: Harper and Row Publications.

การบริหารสภาพคล่องที่ส่งผลต่อความเติบโตของกิจการ
ของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย*
LIQUIDTY MANAGEMENT AFFECTS THE FIRM GROWTH OF
SMALLAND MEDIUM ENTERPRISE (SMES) IN THAILAND

สรทัต ศรีวิชพงษ์

Soratat Sriwichupong

ดารณี เอื้อชนะจิต

Daranee Uachanachit

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sripatum University, Thailand

E-mail: soratat@vichitprinting.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การบริหารสภาพคล่อง ด้านการบริหารเงินสด และการบริหารเงินทุนหมุนเวียนที่ส่งผลต่อการเติบโตของกิจการ โดยใช้รูปแบบ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในประเทศไทย สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีสุ่มอย่างง่าย ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้จำนวน 400 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติและใช้วิธีการทางสถิติแบบพรรณนา สถิติเชิงอนุมานสำหรับการทดสอบสมมติฐาน ในการแปลผลและนำเสนอผลการวิจัยพบว่านักบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุมากกว่า 30 - 35 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี และมีประสบการณ์ทำงาน 6 - 10 ปี โดยมีความคิดเห็นเกี่ยวกับ การบริหารสภาพคล่อง และการบริหารเงินทุนหมุนเวียนที่ส่งผลต่อการเติบโตของกิจการ อยู่ในระดับมาก ซึ่งการบริหาร สภาพคล่อง ด้านการบริหารเงินสด และการบริหารเงินทุนหมุนเวียนส่งผลต่อความเติบโตของกิจการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการวิจัยพบว่า เป็นไปตามสมมติฐานและวัตถุประสงค์ในการวิจัย และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและการดำเนินธุรกิจเพื่อให้กิจการมีสภาพคล่องด้านการบริหารเงินสด ด้านการบริหารเงินทุนหมุนเวียน ที่จะทำให้ส่งผลต่อความเติบโตของกิจการ ด้านกำไรสุทธิ และมีสภาพคล่องเพียงพอ ทำให้การดำเนินกิจการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

* Received 14 June 2021; Revised 2 August 2021; Accepted 20 October 2021

รวมถึง ยังสามารถใช้วางแผนการดำเนินงานธุรกิจเพื่อให้ธุรกิจพร้อมจะรับมือกับสภาพเศรษฐกิจที่ผันผวนในยุคปัจจุบันได้

คำสำคัญ: สภาพคล่อง, การบริหารเงินสด, การบริหารเงินทุนหมุนเวียน, ความเติบโตของกิจการ

Abstract

The objectives of this research article aim to analyze liquidity management, cash management and working capital management that affect the growth of the business using a quantitative research model. The sample group is accountants of small and medium-sized businesses in Thailand. Sampling with a simple random method, the questionnaire was used to collect the data of 400. Data were analyzed from the questionnaire. The researcher used the data to analyze by finding the percentage, mean and standard deviation, using a statistical package program and using descriptive statistical methods. Inferential Statistics for Hypothesis Testing in interpreting and presenting the results showed that accountants of SMEs in Thailand. Most of them are female, aged over 30-35 years old, have a bachelor's degree and have 6-10 years of work experience. liquidity management and working capital management that affect the growth of the business at a high-level which liquidity management, cash management and working capital management affects the growth of the business. The statistical significance at the 0.05 level was found to be in accordance with the assumptions and research objectives, and can be used as a guideline for planning and business operations to enable the business to have liquidity in cash management. Working capital management that will affect the growth of the business in terms of net profit and have sufficient liquidity making the operation of the business to be effective including It can also be used to plan business operations to make businesses ready to deal with economic conditions that can fluctuate in the present.

Keywords: liquidity, cash management, working capital management, business growth

บทนำ

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises = SMEs) เป็นธุรกิจที่มีจำนวนมากในประเทศไทยผู้ประกอบการส่วนมากประกอบการในรูปของบุคคลธรรมดาคนละหรือห้างหุ้นส่วนสามัญที่มีโชติบุคคล ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด หรือกิจการร่วมค้าซึ่งจะประกอบธุรกิจขายสินค้าผลิตสินค้าหรือให้บริการทุกธุรกิจจะเกี่ยวข้องกับหน้าที่ทางภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร การกำหนดลักษณะ SMEs หน่วยงานต่าง ๆ ในประเทศไทยมักจะใช้กำหนดลักษณะตามกฎหมายกระทรวงอุตสาหกรรมกำหนดจำนวนการจ้างงาน และมูลค่าสินทรัพย์ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2545 สำหรับกรมสรรพากรประมวลรัษฎากรไม่ได้มีคำนิยาม SMEs ไว้ว่ามีลักษณะอย่างไรแต่ได้อาศัยอำนาจตามประมวลรัษฎากรออกกฎหมายเพื่อสนับสนุนส่งเสริมธุรกิจ SMEs เช่น ลดอัตราภาษีเงินได้ยกเว้นภาษีเงินได้จากการหักค่าเสียค่าเสื่อมราคาในอัตราเร่งเป็นต้นกำหนดลักษณะธุรกิจตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 และกำหนดลักษณะธุรกิจตามประมวลรัษฎากร (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2558; สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2558) ปัจจุบันสภาพธุรกิจมีการแข่งขันกันค่อนข้างสูง ส่วนใหญ่จะประสบปัญหาทางการเงิน การขาดสภาพคล่อง เงินทุนไม่เพียงพอ และขาดแหล่งเงินทุน (อังสนา ประสี และ ขจรวรรณ อธิรัตน์, 2551)

สภาพคล่องทางการเงินจะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับระยะเวลาในการเปลี่ยนแปลงสินทรัพย์ให้กลายเป็นเงินสด ซึ่งสินทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูง จะทำให้ธุรกิจมีสภาพคล่องทางการเงินสูงตามไปด้วย และในทางตรงกันข้าม หากสินทรัพย์มีสภาพคล่องต่ำก็จะทำให้ธุรกิจมีสภาพคล่องทางการเงินต่ำไปด้วย เช่นกัน การขาดสภาพคล่องทางการเงิน ทำให้ผู้ถือครองสินทรัพย์ที่ต้องการใช้เงินประสบกับปัญหาทางการเงิน ยกตัวอย่างเช่น กิจการขาดสภาพคล่องทางการเงินไม่สามารถขายสินค้าคงเหลือในสต็อกเพื่อเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ และต้องการใช้เงินเพื่อจ่ายงวดหนี้ปัญหาจากการขาดสภาพคล่องทางการเงินนี้ อาจส่งผลให้กิจการต้องผิมนัดชำระหนี้ หรืออาจถูกฟ้องร้องจากเจ้าหนี้ได้ หรือในกรณีบุคคลทั่วไปอาจมีเหตุให้ต้องใช้เงิน แต่ทรัพย์สินที่มีอยู่ไม่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ทันเวลา ผู้ประกอบการ SMEs ในประเทศไทยต่างได้รับผลกระทบจากวิกฤติเศรษฐกิจ ในสถานการณ์ต่าง ๆ ก่อให้เกิดปัญหาสำคัญ ด้านการขาดสภาพคล่องทางการเงิน ส่งผลให้ผู้ประกอบการ SMEs ไม่สามารถระดมหรือระดมทุนให้เพียงพอต่อไปได้ ดังนั้นผู้ประกอบการ SMEs ควรมีการบริหารเงินสด และการบริหารทุนหมุนเวียนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรม (ดลยา ไชยวงศ์, 2562)

ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเงินหมุนเวียน การจัดการเงินหมุนเวียน โดยลดระยะเวลาในการเก็บสินค้าคงเหลือ วงจรเงินสด และวงจรการค้าสามารถทำให้กิจการ สามารถเพิ่มความสามารถในการทำกำไรของกิจการได้ การกำหนดนโยบายการจัดการ แหล่งเงินทุนระยะยาวมาใช้ในการลงทุนหมุนเวียนมากกว่าแหล่งเงินทุนระยะสั้นทำให้เพิ่มความสามารถใน

การทำกำไรได้ และการเพิ่มสัดส่วนของหนี้สินทางการเงินต่อสินทรัพย์รวมจะทำให้ความสามารถในการทำกำไรให้กับกิจการ ลดลงได้ (ธรากร หทัยเจริญลาภ, 2553) ซึ่ง เงินทุนหมุนเวียนเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญต่อความอยู่รอดและเจริญเติบโตของ SMEs เนื่องจากการบริหารเงินทุนหมุนเวียนจะมีผลต่อความเสี่ยงและความสามารถในการทำกำไรของ SMEs หากผู้ประกอบการเลือกแนวทางการบริหารเงิน ทุนหมุนเวียนที่ถูกต้องเหมาะสมกับประเภทของกิจการ ตรงกับลักษณะและทัศนคติ ของผู้ประกอบการ โดยคำนึงถึงยอดขายและสถานะการแข่งขันของตลาด ตลอด จนสอดคล้องกับนโยบายการดำเนินงานและความสามารถในการจัดหาเงินทุนจาก แหล่งเงินทุน ทั้งระยะสั้นและระยะยาว (ศิริวรรณ ว่องวีรวิทย์ และอารมณ รุ่งอินทร์, 2554) การเติบโตของกิจการ เป็นสิ่งสำคัญที่นักลงทุนต้องทำความเข้าใจ เพราะกิจการที่เติบโตจะทำให้มูลค่าของกิจการนั้นสูงขึ้นตาม ในมุมมองของนักลงทุนนั้นมักจะให้ความสำคัญกับความสามารถในการบริหารจัดการและจัดสรรทรัพยากรขององค์กร เพื่อที่จะสร้างยอดขาย ขยายฐานลูกค้าหรือเพิ่มผลผลิตของบริษัท (ปัญชรสมิ์ สีวราภรณ์สกุล, 2559)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการบริหารสภาพคล่องที่ส่งผลต่อความเติบโตของกิจการของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารเงินสดและเงินทุนหมุนเวียนของธุรกิจให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สร้างความเติบโตให้กับธุรกิจได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์การบริหารสภาพคล่อง ด้านการบริหารเงินสด และการบริหารเงินทุนหมุนเวียนที่ส่งผลต่อการเติบโตของกิจการ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ที่เป็นนิติบุคคลในประเทศไทย จำนวน 733,334 ราย (บทสรุปผู้บริหาร รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมปี 2563 โดย สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)

กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีคำนวณจากสูตรของทาโรยามาเน (Yamane, T., 1973) เพื่อขนาดตัวอย่างที่เหมาะสม ได้จำนวนตัวอย่าง 400 ราย การเลือกตัวอย่างสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดการเลือกตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากนักบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย

เครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถาม การบริหารสภาพคล่องที่ส่งผลต่อความเติบโตของกิจการของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 400 ราย ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ และข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 ด้านการบริหารสภาพคล่อง

ตอนที่ 3 ด้านการเจริญเติบโตของธุรกิจ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

เครื่องมือที่ใช้ในแบบสำรวจความคิดเห็น จะใช้มาตราวัดแบบประมาณค่า (rating scale) เป็นการวัดแบบเรียงลำดับ (ordinal scale) ของ ลิเคิร์ท (Likert R., 1967) แบ่งเป็น 5 ระดับได้แก่

ความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด 5 คะแนน

ความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก 4 คะแนน

ความคิดเห็น อยู่ในระดับปานกลาง 3 คะแนน

ความคิดเห็น อยู่ในระดับน้อย 2 คะแนน

ความคิดเห็น อยู่ในระดับน้อยที่สุด 1 คะแนน

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. ศึกษารายละเอียดที่เกี่ยวข้องโดยการรวบรวมข้อมูลทั้งแนวความคิด ทฤษฎี หลักการ วิธีการเกี่ยวกับการบริหารสภาพคล่องที่ส่งผลต่อความเติบโตของกิจการของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย

2. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

3. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับด้านการบริหารสภาพคล่อง และด้านการเติบโตของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย

4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยใช้เทคนิคการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาหรือวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Index of Item - Objective Congruence: IOC) (สุวิมล ติรภานนท์, 2543) และผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาเชิงทฤษฎี ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ ซึ่งค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ของแบบสอบถามรายชื่อที่คัดเลือกมาใช้วิจัยในครั้งนี้ ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.6 ถึง 1

5. จัดพิมพ์แบบสอบถามเพื่อนำไปทดลองใช้เพื่อหาความเที่ยง (reliability) ของแบบสอบถามโดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบเชิงโครงสร้างและเชิง

เนื้อหาแล้วไปทดลองใช้กับตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล (informants) ที่มีคุณลักษณะคล้ายคลึงกับผู้ให้ข้อมูลที่จะใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้นำไปทดลองใช้กับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จำนวน 30 ราย เพื่อนำมาตรวจสอบความเที่ยงของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรการหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามจากการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าของครอนบัค รวมทั้งฉบับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล เพื่อทำวิทยานิพนธ์จากมหาวิทยาลัยศรีปทุม ไปยังธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมประเภทนิติบุคคล จำนวน 400 ราย ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถาม พร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึงธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมประเภทนิติบุคคลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อตอบแบบสอบถามการวิจัย เมื่อผู้ตอบแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ไปเก็บรวบรวมแบบสอบถาม จำนวน 400 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์เพื่อนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมากำหนด เป็นประเด็นในการดำเนินการขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

2. การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) โดยการหาค่าอำนาจพยากรณ์ (regression equation) และหาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของแบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของการบริหารสภาพคล่องที่ส่งผลต่อความเติบโตของกิจการของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย

ผลการวิจัย

1. นักบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุมากกว่า 30 - 35 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี และมีประสบการณ์ทำงาน 6 - 10 ปี

2. ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย มีการบริหารสภาพคล่อง อยู่ในระดับมาก ด้านการบริหารเงินสด เช่น มีการจกบันทึกรับเงินสดและการจ่ายเงินสด ในแต่ละวัน มีการเก็บตรวนบเงินสดทุกสิ้นวัน มีการควบคุมเงินสดอย่างรัดกุม และมีการสำรองเงินสดเพื่อไว้ใช้เสริมสภาพคล่อง เป็นต้น ด้านการบริหารเงินทุนหมุนเวียน เช่น มีการวางแผนเพิ่มสภาพคล่องและการใช้เงินอย่างสม่ำเสมอ มีการจัดหาเงินทุนหมุนเวียนด้วยการกู้เงินแบบเบิกเงินเกินบัญชี มีการบริหารลูกหนี้การค้าและสินค้าคงเหลืออย่างเป็นระบบทำให้มีสภาพคล่อง

เพียงพอต่อการดำเนินงาน และสามารถเพิ่มสภาพคล่องเมื่อต้องการได้อย่างทันสถานการณ์ เป็นต้น

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับการบริหารสภาพคล่อง

ด้านการบริหาร	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน SD	การแปลผล
1. มีการจัดบันทึกการรับเงินสด และ การจ่ายเงินสด ในแต่ละวัน	4.47	0.834	มาก
2. การเก็บตรวจนับเงินสดทุกสิ้นวัน	4.17	1.040	มาก
3. มีการควบคุมเงินสดอย่างรัดกุม	4.42	0.640	มาก
4. มีการสำรองเงินสดเพื่อไว้ใช้เสริม สภาพคล่อง	4.50	0.798	มากที่สุด
รวม	4.39	0.620	มาก

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เกี่ยวกับการบริหารสภาพคล่อง

ด้านการบริหารเงินทุนหมุนเวียน	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน SD	การแปลผล
1. มีการวางแผนเรื่องสภาพคล่อง และ ความต้องการใช้เงินอย่างสม่ำเสมอ	4.53	0.620	มากที่สุด
2. กิจการมีการจัดหาเงินทุนหมุนเวียน ด้วยกู้เงินแบบการเบิกเงินเกินบัญชี	3.87	1.109	มาก
3. มีการบริหารลูกหนี้การค้า และ สินค้า คงเหลืออย่างเป็นระบบ ทำให้มีสภาพ คล่องเพียงพอต่อการดำเนินงาน	4.23	0.785	มาก
4. สามารถเพิ่มสภาพคล่องเมื่อต้องการ ได้อย่างทันต่อสถานการณ์	4.28	0.7770	มาก
รวม	4.22	0.654	มาก

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ เกี่ยวกับเกี่ยวกับการบริหารสภาพคล่องด้านการบริหารเงินสด และการบริหารเงินทุน โดยใช้ตัวแปรตามเป็นความเติบโตของกิจการด้านยอดขาย

Variable	Standardized Coefficients Beta	t-value	Sig.
1. ด้านการบริหารเงินสด	0.310	7.880	0.000*
2. ด้านการบริหารเงินทุนหมุนเวียน	0.511	13.003	0.000*

หมายเหตุ: $n = 400$, $R = 0.696$, Adjusted $R^2 = 0.482$, $SE_{est} = 0.434$, $F = 186.84$ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้หน่วยวิเคราะห์ทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่าง หรือ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบรวม พบว่า การบริหารสภาพคล่องด้านการบริหารเงินสด และการบริหารเงินทุน โดยใช้ตัวแปรตามเป็นความเติบโตของกิจการด้านยอดขายมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพระบบบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ เกี่ยวกับการบริหารสภาพคล่องด้านการบริหารเงินสด และการบริหารเงินทุน โดยใช้ตัวแปรตามเป็นความเติบโตด้านกำไรสุทธิ

Variable	Standardized Coefficients Beta	t-value	Sig.
1. ด้านการบริหารเงินสด	0.147	3.621	0.000*
2. ด้านการบริหารเงินทุนหมุนเวียน	0.601	14.842	0.000*

หมายเหตุ: $n = 400$, $R = 0.674$, Adjusted $R^2 = 0.451$, $SE_{est} = 0.494$, $F = 164.845$ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้หน่วยวิเคราะห์ทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่าง หรือ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบรวม พบว่า การบริหารสภาพคล่องด้านการบริหารเงินสด และการบริหารเงินทุน โดยใช้ตัวแปรตามเป็นความเติบโตของกิจการด้านกำไรสุทธิมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพระบบบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

การบริหารสภาพคล่องด้านการบริหารเงินทุนหมุนเวียนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเจริญเติบโตของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ 0.05 ตามที่วิจัยของ (อังสนา ประสี และ ขจรวรรณ อัฐรัตน์, 2551) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ปัญหาการดำเนินงานและ ความต้องการการสนับสนุนของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า สภาพธุรกิจในปัจจุบันมีการแข่งขันกันค่อนข้างสูงส่วนใหญ่จะประสบปัญหา ทางด้านการเงิน การขาดสภาพคล่อง เงินทุนไม่เพียงพอ และขาดแหล่งเงินทุน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (นันทนา คินิมาน, 2546) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ความต้องการพัฒนา ศักยภาพในการประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของผู้ประกอบการ ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ส่วนใหญ่พบปัญหาสำคัญที่สุด คือ เงินทุนหมุนเวียนมีไม่เพียงพอ (ศิริวรรณ ว่องวีรวิทย์ และอารมณ รวีอินทร์, 2554) ได้เขียนบทความร่วมกัน เรื่อง เงินทุนหมุนเวียน ทางเลือกและทางรอดของ SMEs ให้ข้อสรุปที่สำคัญว่า เงินทุนหมุนเวียนเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญต่อความอยู่รอดและเจริญเติบโตของ SMEs เนื่องจากการบริหารเงินทุนหมุนเวียนส่งผลต่อความเสี่ยงและความสามารถในการทำกำไรของ SMEs หากผู้ประกอบการเลือกแนวทางการบริหารเงินทุนหมุนเวียนที่ถูกต้องเหมาะสมกับประเภทของกิจการ

การบริหารสภาพคล่อง ด้านการบริหารเงินสด มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความเจริญเติบโตของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 งานวิจัยของของ (สัญญา ชัยวงศ์, 2553) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาอัตราส่วนทางการเงินเพื่อพยากรณ์ความล้มเหลวทางการเงิน: กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. พบว่า ผู้ประกอบการ SMEs มีความจำเป็นต้องคำนึงถึงความสามารถในการดำเนินงานของตนเอง ที่เกี่ยวกับการรักษาสภาพคล่องหรือการกำหนดศักยภาพของการบริหารเงินทุนหมุนเวียนของกิจการเพื่อเป็น การป้องกันความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นและมีผลต่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ (สุรัชย์ ภัทรบรรเจิด, 2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการสภาพคล่องทางการเงินสำหรับผู้ประกอบการ SMEs ภายใต้วิกฤตเศรษฐกิจโลก พบว่า การจัดการสภาพคล่องทางการเงินสำหรับผู้ประกอบการ SMEs ภายใต้วิกฤตเศรษฐกิจโลก การศึกษาพบว่า การให้องค์ความรู้ในทางปฏิบัติได้จริงให้กับผู้ประกอบการ SMEs ในการจัดการสภาพคล่องจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ทวีศักดิ์ ฐานบัญชา, 2545) ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของภาครัฐในการสนับสนุน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่า ผู้ประกอบการ SMEs ประสบปัญหาสภาพ คล่องทางการเงินจากการขาดแหล่งเงินกู้จากสถาบันการเงินเอกชน อันเนื่องมาจาก การขาดระบบบัญชีการเงินที่ถูกต้องและขั้นตอนการกู้ของธนาคารที่มีมากจน ทำให้ผู้ประกอบการ SMEs จำเป็นต้องกู้จากนอกระบบทำให้มีต้นทุนดอกเบี้ยที่สูง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น สามารถเป็นแนวทางให้กับนักบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทยนำไปใช้ในการบริหารสภาพคล่อง ให้มีความเหมาะสมกับประเภทธุรกิจ และลักษณะการดำเนินงานของธุรกิจ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป ทั้งนี้ นักบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในประเทศไทย ต้องตื่นตัวอยู่ตลอดเวลา และตระหนักถึงการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และสำหรับผู้สนใจทำงานวิจัยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยแนะนำให้ศึกษากลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ซึ่งจะทำให้สามารถวิเคราะห์ การบริหารสภาพคล่องทางการเงินที่ส่งผลต่อความเติบโตของกิจการของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทยได้ครอบคลุมทุกกลุ่มตัวอย่างสำหรับข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ในการบริหารสภาพคล่องด้านการบริหารเงินสดและด้านการบริหารเงินทุนหมุนเวียน ส่งผลต่อความเติบโตของกิจการด้านยอดขาย ธุรกิจที่ต้องการเพิ่มยอดขายจึงควรบริหารงานให้มีสภาพคล่องด้วยการบริหารเงินสดและบริหารเงินทุนหมุนเวียนให้เพียงพอต่อการขยายการดำเนินงาน และ การบริหารสภาพคล่องด้านการบริหารเงินทุนหมุนเวียนส่งผลต่อความเติบโตของกิจการด้านกำไรสุทธิ กิจการที่มีการบริหารเงินสดและบริหารเงินทุนหมุนเวียนให้มีสภาพคล่องเพียงพอจะทำให้สามารถเพิ่มผลกำไรได้ ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยขึ้นถัดไปควรศึกษาปัจจัยด้านอื่น เช่น การบริหารทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ที่อาจส่งผลต่อความเติบโตของธุรกิจหรือควรศึกษากลุ่มตัวอย่างอื่น เช่น บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งจะทำให้สามารถวิเคราะห์สภาพคล่องที่ส่งผลต่อความเติบโตของธุรกิจ

เอกสารอ้างอิง

- ดลยา ไชยวงศ์. (2562). สภาพคล่องทางการเงิน. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2564 จาก <https://www.moneywecan.com/liquidity/>
- ทวีศักดิ์ ฐานปัญญา. (2545). บทบาทของภาครัฐในการสนับสนุน วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. เรียกใช้เมื่อ 5 มิถุนายน 2564 จาก <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjOofXH59rxAhWDxTgGHcAvAMcQFjAAegQIBBAD&url=https%3A%2F%2Fso04.tcithaijo.org%2Findex.php%2Fmbakkujournal%2Farticle%2Fdownload%2F62502%2F51440%2F&usg=AOvVaw3u4ThSIhdtGpVu2HUZQoSW>
- ธรากร หทัยเจริญลาภ. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเงินทุนหมุนเวียนกับผลการดำเนินงานของกิจการในอุตสาหกรรมการผลิตของประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 5 มิถุนายน 2564 จาก <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjOofXH59rxAhWDxTgGHcAvAMcQFjAAegQIBBAD&url=https%3A%2F%2Fso04.tcithaijo.org%2Findex.php%2Fmbakkujournal%2Farticle%2Fdownload%2F62502%2F51440%2F&usg=AOvVaw3u4ThSIhdtGpVu2HUZQoSW>

s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjqqP9rYDYAhU9wzg
GHUmFB20QFjAAegQIAxAD&url=http%3A%2F%2Ftnrr.in.th%2F%3Fpage
%3Dresult_search%26record_id%3D50113&usg=AOvVaw2d__migGmrM_6
ga9SA4CvB

นันทนา คินิมาน. (2546). ความต้องการพัฒนา ศักยภาพในการประกอบการวิสาหกิจขนาด
กลางและขนาดย่อมของผู้ประกอบการ ในเขตกรุงเทพมหานคร. เรียกใช้เมื่อ 17
พฤษภาคม 2564 จาก <http://thesis.rru.ac.th/frontend/view/104>

ปัญชรธรรม์ สิวราภรณ์สกุล. (2559). การเข้าใจการเติบโตของธุรกิจ. เรียกใช้เมื่อ 12 พฤษภาคม
2564 จาก <https://mgronline.com/mutualfund/detail/9590000010187>

ศิริวรรณ ว่องวีรวิทย์ และอารมณ รื้ออินทร์. (2554). เงินทุนหมุนเวียน ทางเลือกและทางรอด
ของ SMEs. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤษภาคม 2564 จาก [dhttps://so01.tcithaijo.org/index.php/executivejournal/article/view/80655](https://so01.tcithaijo.org/index.php/executivejournal/article/view/80655)

สัณญา ชัยวงศ์. (2553). การศึกษาอัตราส่วนทางการเงินเพื่อพยากรณ์ความล้มเหลวทาง
การเงิน: กรณีศึกษาบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. เรียกใช้
เมื่อ 5 มิถุนายน 2564 จาก <https://grad.dpu.ac.th/upload/content/files/ปีที่%205%20ฉบับที่%202%20ประจำเดือนธันวาคม2559-มีนาคม2560/vol5-2-6.pdf>

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2558). คำนิยาม ผู้ประกอบการ
วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. เรียกใช้เมื่อ 5 มิถุนายน 2564 จาก
<https://www.prosoft.co.th/Article/Detail/108425>

สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2558). คำนิยาม ผู้ประกอบการ
วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. เรียกใช้เมื่อ 5 มิถุนายน 2564 จาก
<https://www.prosoft.co.th/Article/Detail/108425>

สุรัชย์ ภัทรบรรเจิด. (2559). การจัดการสภาพคล่องทางการเงินสำหรับผู้ประกอบการ SMEs
ภายใต้วิกฤตเศรษฐกิจโลก. เรียกใช้เมื่อ 5 มิถุนายน 2564 จาก
<https://so04.tcithaijo.org/index.php/mbakkujournal/article/view/62502>

อังสนา ประสี และ ขจรรวรรณ อธิรัตน์. (2551). ปัญหาการดำเนินงานและ ความต้องการการ
สนับสนุนของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในจังหวัดนครสวรรค์. เรียกใช้เมื่อ 12
พฤษภาคม 2564 จาก <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwj826aY4trxAhVzyjgGHskrDc8QFjAEegQIBxAD&url=http%3A%2F%2Fwww.mgts.lpru.ac.th%2Fjournal%2Findex.php%2Fmgts%2Farticle%2Fdownload%2F10%2F9&usg=AOvVaw0tiugzw93NCsNoIJL7IWAX>

- Likert R. (1967). The Human Organization: Its Management and Value. New York: McGraw-Hill.
- Yamane, T. (1973). Statistics An Introductory Analysis. 3 rd Ed. New York: Harper and Row Publications.

องค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
มหาวิทยาลัยรามคำแหง*

LIFELONG LEARNING FACTORS OF THE UNDERGRADUATE AT
RAMKHAMHAENG UNIVERSITY

จุฑารัตน์ จันทร์ประคอง

Chutharat Chanprakhong

กิตติ ชุณหสรีวงศ์

Kitti Chunhasriwong

อรไท ชั่วเจริญ

Orathai Chuacharoen

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University, Thailand

E-mail: chutharat1401@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 3) เพื่อประเมินองค์ประกอบของการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ มีวิธีการดำเนินการวิจัย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ศึกษาความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง 400 คน โดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนที่ 2 ศึกษาองค์ประกอบของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ใช้สถิติ Factor Analysis และส่วนที่ 3 ประเมินองค์ประกอบของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้ประเมิน อาจารย์ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง 7 ท่าน เป็นผู้รับผิดชอบหลักสูตรที่มีตำแหน่งวิชาการ มาจากการเลือกตามคณะในระบบพระราชกฤษฎีกาเดิม โดยคุณสมบัติของคณะ 1) นิติศาสตร์ 2) บริหารธุรกิจ 3) มนุษยศาสตร์ 4) ศึกษาศาสตร์ 5) วิทยาศาสตร์ 6) รัฐศาสตร์ และ 7) เศรษฐศาสตร์ ใช้แบบประเมิน หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลวิจัยพบว่า 1) นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับได้แก่ การเรียนรู้เพื่อรู้ การเรียนรู้เพื่อชีวิต การเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน และการเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้ 2) ผลการศึกษาองค์ประกอบของการเรียนรู้ตลอดชีวิตมี 7

* Received 25 June 2021; Revised 4 August 2021; Accepted 29 September 2021

องค์ประกอบ คือ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การพัฒนาทักษะชีวิต การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ การอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีวัฒนธรรมหลากหลาย การพัฒนาตนเองและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติ และการจัดการความรู้ 3) ผลการประเมินองค์ประกอบของการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า ความเหมาะสมขององค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: องค์ประกอบ, การเรียนรู้ตลอดชีวิต, นักศึกษาระดับปริญญาตรี, มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Abstract

The objectives of this research article were 1) study the level of opinions towards lifelong learning among Ramkhamhaeng University undergraduates; 2) to study the factors of lifelong learning; and 3) to assess the factors of lifelong learning. Using is a quantitative research model there are three methods of conducting research: This is the first part studying the level of opinions towards lifelong learning using questionnaires with the sample group was the undergraduates at Ramkhamhaeng University consisted of 400 people by finding the frequency, percentage, mean and standard deviation. Part two for the study factors of lifelong learning, used the statistics is Factor Analysis and Part 3 assessment of the factors of lifelong learning by the assessor were 7 instructors in charge of the course who have academic positions at Ramkhamhaeng University from the selection according to the faculty in the original royal decree system By the Dean of the Faculty 1) Law 2) Business Administration 3) Humanities 4) Education Science 5) Science 6) Political Science and 7) Economics. Used to Assessment From find the frequency, percentage, mean and standard deviation. The findings of this research revealed that: 1) the Undergraduates at Ramkhamhaeng University have opinions towards lifelong learning overall and in each aspect is at a high level sort by learning to know, learning to be, learning to live together and learning to do 2) The results of the study of factors of lifelong learning consisted of 7 factors including viz self-directed learning, life skills development, learning skills development, coexistence in a multicultural society, self-development and learning exchange, action learning and knowledge

management 3) The results of the assessment of factors of lifelong learning found that the suitability of factors of lifelong learning overall are at a high level

Keywords: factors, lifelong learning, undergraduate students, Ramkhamhaeng University

บทนำ

ปัจจุบันเป็นโลกของการเปลี่ยนแปลง หรือที่เรียกว่า Disruption ทำให้แรงงานต้องปรับตัวตามกระแสของการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี ส่งผลต่อการจ้างแรงงานที่เปลี่ยนแปลงไป หลายองค์กรกำลังต้องการบุคลากรที่มีความรู้ และทักษะแบบใหม่ที่ตรงตามความต้องการเด็กจบใหม่จบมาแล้วจึงไม่มีงานทำ ต้องหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาวางงาน นั่นคือทำให้ความสำคัญกับการปรับตัวเพื่อเข้าสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong Learning) และพัฒนาทักษะเดิมที่มีอยู่ให้เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน (ณัฐนันท์ อมรานันท์ ศักดิ์, 2562) ดังนั้น ทักษะที่นักศึกษาที่กำลังพัฒนาอยู่ในวันนี้ อาจจะไม่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงานในวันข้างหน้าจึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการพัฒนาและยกระดับความสามารถของนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ลินดา วัชรเสถียรพงศ์, 2562) ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี ได้กำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2560 - 2564 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนไทยทุกช่วงวัยมีทักษะ ความรู้ ความสามารถในการพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มีระบบเศรษฐกิจที่มีโครงสร้างที่เข้มแข็งและเป็นกรอบในการดำเนินการพัฒนาประเทศในทุกภาคส่วน นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาประเทศให้ “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี, 2559)

จากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน ของสถาบันการศึกษาทุกระดับยังไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างแท้จริง เป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นแบบท่องจำเพื่อนำไปสอบให้ผ่าน มากกว่าการสอนให้คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และการคิดวิพากษ์ ทำให้การเรียนรู้ไม่เกิดประโยชน์ต่อชีวิต (สุบิน ไชยยะ และคณะ, 2558) ซึ่งผลจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งระดับชาติและนานาชาติที่ผ่านมา สะท้อนว่าเด็กไทยไม่สามารถนำทักษะการคิดวิเคราะห์ และความรู้ที่เรียนในห้องเรียนไปปรับใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากขาดการคิดเชื่อมโยง การคิดวิเคราะห์ การผลิตกำลังคนจึงต้องตอบโจทย์ให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557) จากข่าวในหนังสือพิมพ์ นายแพทย์ อุดม คชินทร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) กล่าวปาฐกถาพิเศษเรื่อง “แนวทางการปฏิรูปการศึกษาสู่การพัฒนาประเทศ” ดังนี้คือ การปฏิรูปการศึกษาต้องตอบโจทย์ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และนโยบายประเทศ 4.0 ซึ่งการศึกษาทุกระดับต้อง

เปลี่ยนแปลง มหาวิทยาลัยต้องปรับเปลี่ยนหลักสูตร จากข้อมูล ของธนาคารโลกแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2573 นักศึกษาที่เรียนจบจะตกงาน 72% การทำงานถูกแทนที่ด้วยเทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์หรือหุ่นยนต์เอไอ ในส่วนของประเทศไทยถูกแทนที่ด้วย เอไอประมาณ 50% และประเทศยุโรป 80% ต่อไปความรู้อาจไม่ใช่เรื่องที่สำคัญที่สุดความรู้อาจล้าสมัยได้ สิ่งสำคัญ คือ ต้องสร้างทักษะและสมรรถนะให้กับนักศึกษา ให้สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมหันมาเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญในการเรียนรู้ยุคใหม่ (มติชนออนไลน์, 2561) นายแพทย์ อุดม คชินทร กล่าวต่อว่า นักศึกษาจบใหม่อาจจะตกงาน เพราะมีบางอาชีพที่ถูกแทนที่ด้วย เครื่องมือ หุ่นยนต์ จึงต้องเตรียมความพร้อมสู่อาชีพให้กับนักศึกษา บริษัทจำนวนมากรับสมัคร พนักงานโดยไม่คำนึงถึงใบปริญญา ถ้าระบบการเรียนการสอนยังเหมือนเดิมไม่ตอบโจทย์ จะไม่มีนักศึกษาเข้ามาเรียนในสหรัฐอเมริกาไม่มีมหาวิทยาลัย ทั้งหมด 4,400 แห่งปิดตัวไปแล้ว 500 - 600 แห่ง และในอีก 10 ปี ข้างหน้ามหาวิทยาลัยจะปิดลงอีก 50% เพราะนักศึกษาหันมาเรียนออนไลน์มากขึ้น และเข้ามหาวิทยาลัยลดลง ขณะที่ประเทศไทยก็เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ปัจจุบันนี้เด็กปี 1 ทุกมหาวิทยาลัยลดลง 70% ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้ต้องเปลี่ยนแปลง การเรียนในห้องเรียนต้องลดลง การเรียนที่สำคัญที่สุด คือ การเรียนจากการทำงาน จากประสบการณ์จริง อาจารย์จึงต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอน (Teacher) มาเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) โดยเน้นให้ผู้เรียนหาวิธีเรียนรู้ด้วยตนเอง ทางสถาบันอุดมศึกษาควรปรับ การเรียนการสอน เพื่อให้ตอบโจทย์ ‘ประเทศคุณภาพบัณฑิต’ (มติชนออนไลน์, 2561)

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “องค์ประกอบ การเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง” เนื่องจาก นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เรียนในมหาวิทยาลัยเพียงอย่างเดียว เมื่อจบการศึกษาไปแล้วอาจจะไม่ตรงตามความต้องการในยุคของแรงงานปัจจุบัน เนื่องจากมหาวิทยาลัยรามคำแหงเป็นสถาบันอุดมศึกษาแบบตลาดวิชา จึงไม่ได้บังคับให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีต้องเข้าชั้นเรียน จึงเปิดโอกาสให้นักศึกษาสามารถเลือกวิธีเรียนที่เหมาะสมกับความต้องการและความจำเป็นของแต่ละบุคคล ผลจากการสำรวจจะเห็นได้ว่านักศึกษาส่วนมากไม่เข้าชั้นเรียน และเข้ารับฟังคำบรรยายที่อาจารย์สอนเป็นบางครั้ง จะเข้าฟังการบรรยายเฉพาะวันที่สะดวกมาเรียน หรือเป็นวิชาที่คิดว่ายากมากเป็นพิเศษโดยที่ไม่สามารถอ่านเองได้ เช่น วิชาสถิติ วิชาภาษาอังกฤษ เป็นต้น เป็นการเรียนที่ผสมผสานกันระหว่างการเรียนในชั้นเรียนและการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านสื่อการเรียนการสอนรูปแบบต่าง ๆ (ภาควิชาการศึกษาต่อเนื่องและอาชีวศึกษา, 2563) ด้วยเหตุนี้มหาวิทยาลัยรามคำแหง จึงส่งเสริมให้นักศึกษาเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต โดยยึดหลักที่ว่า “การศึกษาสร้างคนและคนสร้างชาติ” เพื่อให้นักศึกษาสามารถปรับตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการเรียนรู้แบบอิสระ โดยไม่มีการบังคับให้เรียนรู้ แต่ต้องบังคับตนเองให้เรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เพื่อให้ นักศึกษาสามารถเอาตัวรอดได้ ด้วยการพึ่งพาตนเองและแก้ไขปัญหาได้ในทุก

สถานการณ์ ทั้งนี้การเรียนรู้ตลอดชีวิตจะช่วยให้นักศึกษาสามารถปรับตัวเอง หรือปรับทักษะในการทำงานของตนเองให้ดีขึ้น การวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในด้านการวางแผนพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรของสถาบัน และเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของนักศึกษา รวมทั้งส่งเสริมให้นักศึกษาเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติต่างประเทศ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2564)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการเรียนรู้ตลอดชีวิต
3. เพื่อประเมินองค์ประกอบของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียดและวิธีดำเนินการค้นคว้างานวิจัยเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง ประชากร คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง ส่วนกลาง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 ภาคปกติ จำนวนทั้งสิ้น 96,433 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูป ของ Taro Yamane (สุรศักดิ์ อมรัตน์ศักดิ์, 2554) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95% และยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้ 5% กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน สุ่มตัวอย่างโดยการแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) ทำการแบ่งนักศึกษาออกเป็นคณะต่าง ๆ ตามสัดส่วน 10 คณะ ได้แก่ 1) คณะนิติศาสตร์ จำนวน 84 คน 2) คณะบริหารธุรกิจ จำนวน 70 คน 3) คณะมนุษยศาสตร์ จำนวน 53 คน 4) คณะศึกษาศาสตร์ จำนวน 37 คน 5) คณะวิทยาศาสตร์ จำนวน 8 คน 6) คณะรัฐศาสตร์ จำนวน 113 คน 7) คณะเศรษฐศาสตร์ จำนวน 3 คน 8) คณะสื่อสารมวลชน จำนวน 25 คน 9) คณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 4 คน และ 10) คณะวิศวกรรมศาสตร์ จำนวน 3 คน จากนั้นทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) มีลักษณะประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ส่วนที่ 2 เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

มหาวิทยาลัยรามคำแหงจากแบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 400 ชุด แล้วใช้โปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) โดยศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) ทำการตรวจสอบความสัมพันธ์ของค่า สังเกตด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis) และการวิเคราะห์องค์ประกอบร่วมกัน (Common Factor Analysis) แล้วทำการหมุนแกนองค์ประกอบแบบหมุนฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีการแวนแม็กซ์ และสร้างองค์ประกอบ ได้องค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิต 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง 2) ด้านการพัฒนาทักษะชีวิต 3) ด้านการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ 4) ด้านการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีวัฒนธรรมหลากหลาย 5) ด้านการพัฒนาตนเองและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 6) ด้านการเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติ 7) ด้านการจัดการความรู้

ส่วนที่ 3 เพื่อประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ได้จากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ Factor Analysis ผู้ประเมิน คือ อาจารย์ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง จำนวน 7 ท่าน มีคุณสมบัติ คือ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรที่มีตำแหน่งวิชาการ มีวุฒิการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป มีประสบการณ์ในการทำงาน 3 ปี ซึ่งได้มาจากการเลือกตามคณะในระบบพระราชกฤษฎีกาเดิม โดยคุณสมบัติของคณะ ได้แก่ 1) คณะนิติศาสตร์ 2) คณะบริหารธุรกิจ 3) คณะมนุษยศาสตร์ 4) คณะศึกษาศาสตร์ 5) คณะวิทยาศาสตร์ 6) คณะรัฐศาสตร์ และ 7) คณะเศรษฐศาสตร์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมครั้งนี้ ได้แก่ คือ แบบประเมินองค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่สกัดจาก Factor Analysis มีลักษณะประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเอง โดยจัดส่งหนังสือชี้แจงประสานงานขอเข้าพบอาจารย์ผู้ให้ประเมิน และเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมิน นำแบบประเมินที่เก็บรวบรวมมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแต่ละฉบับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยได้ดังนี้

1. การศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้แก่ เพศ อายุ ชั้นปี คณะ/สาขาวิชาที่ศึกษา และวิธีการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการหาค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 231 คน คิดเป็นร้อยละ

ละ 57.80 มีอายุมากกว่า 24 ปี จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 39.30 ศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 27.50 และศึกษาคณะรัฐศาสตร์ จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 28.30 มีวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง จำนวน 331 คน คิดเป็นร้อยละ 18 และเรียนรู้ด้วยตนเองสูงสุด 3 อันดับแรก คือ Course Online จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 9.10 Google จำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 9.00 และ Facebook จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 8.30 เรียนรู้โดยการเข้าชั้นเรียนจำนวน 285 คน คิดเป็นร้อยละ 15.50

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยรวมทั้ง 4 ด้าน

การเรียนรู้ตลอดชีวิต	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
1. ด้านการเรียนรู้เพื่อรู้	4.13	0.69	มาก
2. ด้านการเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้	4.05	0.71	มาก
3. ด้านการเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน	4.07	0.71	มาก
4. ด้านการเรียนรู้เพื่อชีวิต	4.07	0.68	มาก
ภาพรวม	4.08	0.62	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีระดับความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.08$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงคะแนนจากค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการเรียนรู้เพื่อรู้ ($\bar{x} = 4.13$) ด้านการเรียนรู้เพื่อชีวิต ($\bar{x} = 4.07$) ด้านการเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน ($\bar{x} = 4.07$) และด้านการเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้ ($\bar{x} = 4.05$)

2. ผลการศึกษาองค์ประกอบของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลได้ จำนวน 400 ชุด ข้อคำถามจำนวน 40 ตัวแปร ดำเนินการตามลำดับดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

แบบสอบถาม	จำนวนข้อ คำถาม (ตัวแปร)	KMO	Bartlett's Test of Sphericity		
			Approx. Chi-square	df	Sig.
การเรียนรู้ตลอดชีวิตของ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง	40	.927	9773.231	780	0.000

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่า KMO (Kaiser - Meyer - Olkin Measure of Sampling Adequacy) ซึ่งมีค่าเท่ากับ .927 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และค่า Bartlett's Test of Sphericity มีค่า 9773.231 แสดงถึงความเหมาะสมของข้อมูล นั่นคือ ข้อมูลเหมาะสมที่จะใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตารางที่ 3 จำนวนองค์ประกอบ ค่าไอเกน ค่าร้อยละของความแปรปรวน และค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมในแต่ละองค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิต

Component	Initial Eigenvalues			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	15.655	39.139	39.139	4.928	12.319	12.319
2	1.718	4.295	43.434	4.305	10.763	23.082
3	1.693	4.233	47.666	3.400	8.499	31.581
4	1.481	3.702	51.368	3.282	8.205	39.786
5	1.310	3.276	54.644	3.259	8.147	47.933
6	1.253	3.132	57.776	2.812	7.031	54.964
7	1.171	2.928	60.704	2.296	5.740	60.704

จากตารางที่ 3 ผู้วิจัยได้สกัดองค์ประกอบ (Factor Extraction) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเทคนิคย่อยวิธีแกนหลัก (Principal Axis Factoring: PAF) และทำการหมุนแกนองค์ประกอบแบบหมุนฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีการแวนิแมกซ์ (Varimax Method) ได้ 7 องค์ประกอบ แสดงค่าสถิติความเหมาะสมของตัวแปรอยู่ที่ 60.704% พบว่า 7 องค์ประกอบแรกเท่านั้นที่มีค่า Eigenvalues มากกว่า 1 มี Cumulative% เป็นการแสดงความแปรปรวนเป็นร้อยละสะสม (% of variance) Cumulative% ขององค์ประกอบทั้ง 7 องค์ประกอบ เท่ากับ 60.704 คือ องค์ประกอบที่ 1 - 7 สามารถอธิบายค่าผันแปรของตัวแปรทั้ง 40 ตัว ได้ 60.704 %

การจัดค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของตัวแปร ภายหลังการหมุนแบบหมุนฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีการแวนิแมกซ์ (Varimax Method) พิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบโดยจัดองค์ประกอบคัดเลือกเฉพาะตัวแปรที่มีน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดบนองค์ประกอบนั้น มีค่าเกิน 0.5 ใช้เกณฑ์การพิจารณาเฉพาะตัวแปรที่ร่วมกันชี้วัดค่าความแปรปรวนของแต่ละองค์ประกอบแล้วกำหนดชื่อองค์ประกอบโดยมีผู้วิจัย ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ให้ความหมายเพื่อความสอดคล้องกันจะได้ทั้งหมด 7 องค์ประกอบ ประกอบด้วยตัวแปรทั้งสิ้น 36 ตัวแปร ดังภาพ

Rotated Component Matrix ^a							
ข้อ	องค์ประกอบ ที่						
คำถาม	1	2	3	4	5	6	7
ข้อ 15	.671	.267	.020	.221	.260	-.037	.127
ข้อ 8	.668	.114	.215	.204	.079	.146	.043
ข้อ 6	.658	.124	.018	.123	.191	.241	.119
ข้อ 7	.621	.116	.202	.268	.159	.159	.067
ข้อ 16	.609	.189	.068	.239	.238	-.097	.287
ข้อ 5	.594	.132	.149	-.036	.118	.331	.234
ข้อ 4	.575	.185	.373	.031	.162	.073	.270
ข้อ 9	.539	.204	.283	.216	-.037	.187	.006
ข้อ 14	.500	.229	.155	.303	.277	.267	.015
ข้อ 38	.222	.661	-.130	.088	.024	.346	.170
ข้อ 39	.243	.631	-.107	.188	.160	.097	.188
ข้อ 37	.190	.582	.085	.124	.215	.406	.140
ข้อ 40	.175	.542	.189	.136	.292	-.039	.068
ข้อ 22	.119	.525	.336	.453	-.045	.049	.119
ข้อ 33	.136	.524	.255	.141	.323	.134	.168
ข้อ 32	.168	.500	.353	.213	.130	.146	.063
ข้อ 21	.098	.500	.417	.339	.046	.098	.160
ข้อ 36	.213	.500	.216	.039	.409	.263	.027
ข้อ 2	.229	.027	.737	.040	.182	.092	.160
ข้อ 1	.083	.058	.728	.108	.220	.095	.076
ข้อ 3	.411	.246	.544	-.008	.135	.202	.154
ข้อ 28	.195	.183	.043	.699	.261	.182	.168
ข้อ 29	.216	.209	.118	.654	.185	.179	.219
ข้อ 30	.279	.150	.033	.650	.066	.100	.122
ข้อ 27	.142	.080	.080	.540	.501	.143	.124
ข้อ 26	.150	.113	.092	.262	.714	.186	.154
ข้อ 25	.299	.158	.169	.226	.658	.166	.091
ข้อ 35	.223	.378	.282	-.037	.570	.189	.161
ข้อ 34	.201	.423	.327	.065	.528	.119	.152
ข้อ 11	.156	.162	.130	.129	.153	.773	.218
ข้อ 12	.151	.163	.142	.190	.188	.769	.147
ข้อ 13	.327	.188	.161	.261	.236	.600	-.037
ข้อ 18	.141	.108	.071	.185	.120	.187	.767
ข้อ 19	.241	.255	.327	.176	.211	.172	.616
ข้อ 17	.447	.242	.082	.176	.283	.066	.550
ข้อ 20	.165	.309	.401	.202	.029	.079	.530

1. การเรียนรู้ด้วย
ตนเอง

2. การพัฒนา
ทักษะชีวิต

3.การพัฒนาทักษะ
การเรียนรู้

4. การอยู่ร่วมกัน
ในสังคมที่มี
วัฒนธรรม

5. การพัฒนา
ตนเองและ การ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้

6. การเรียนรู้จาก
การฝึกปฏิบัติ

7. การจัดการ
ความรู้

ภาพที่ 2 องค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

1. การเรียนรู้ด้วยตนเอง มีองค์ประกอบย่อย คือ 1) การนำสิ่งที่เรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต 2) การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอยู่ตลอดเวลา 3) การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้จากบุคคลอื่นแล้วนำมาปรับใช้กับตนเอง 4) การเลือกวิธีการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ ๆ 5) การฝึกปฏิบัติเพื่อได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ 6) การใช้เวลาว่างในการเรียนรู้จากการฟัง การอ่าน และการดู 7) การศึกษาหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ 8) การเรียนรู้จากการลองผิดลองถูกเพื่อสร้างความรู้ขึ้นใหม่ 9) การนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ

2. การพัฒนาทักษะชีวิต มีองค์ประกอบย่อย คือ 1) การคิดนอกกรอบอย่างสร้างสรรค์ 2) การจัดการกับปัญหาในการดำเนินชีวิต 3) การใช้ความรู้ความสามารถให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น 4) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 5) การปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น 6) การเข้าใจตนเองถึงศักยภาพ ความถนัดและความสนใจ 7) การให้ความสำคัญในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง 8) การเรียนรู้ที่จะปรับตนเองให้เข้ากับสังคมได้ 9) การเรียนรู้ที่จะควบคุมอารมณ์ของตนเอง

3. การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ มีองค์ประกอบย่อย คือ 1) การค้นคว้าหาความรู้ให้ทันยุคสมัยอยู่เสมอ 2) ไม่มีผู้ใดแก่เกินไปสำหรับการเรียนรู้ 3) ความสนใจที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา

4. การอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีวัฒนธรรมหลากหลาย มีองค์ประกอบย่อย คือ 1) ทักษะการสื่อสารและการอยู่ร่วมกัน 2) การเรียนรู้ในความแตกต่างระหว่างบุคคล 3) การทำกิจกรรมร่วมกันเกิดทักษะการเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน 4) การทำงานร่วมกับผู้อื่นและเพื่อนต่างชาติ

5. การพัฒนาตนเองและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีองค์ประกอบย่อย คือ 1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวัฒนธรรมต่างชาติ 2) การเรียนรู้ความหลากหลายของวัฒนธรรม ประเพณี 3) การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์อย่างมีเหตุผล 4) การเลือกแนวทางการพัฒนาตนเองตามศักยภาพและความสนใจ

6. การเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติ มีองค์ประกอบย่อย คือ 1) การนำความรู้ที่เรียนมาไปฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ 2) การฝึกปฏิบัติทำให้เข้าใจในสิ่งที่เรียนมากขึ้น 3) การนำประสบการณ์มาประยุกต์เป็นความรู้ใหม่

7. การจัดการความรู้ มีองค์ประกอบย่อย คือ 1) การถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคคลอื่นโดยการจัดทำสื่อผ่านช่องทางต่าง ๆ 2) การนำสิ่งที่เรียนมาฝึกปฏิบัติอยู่บ่อยครั้งให้เกิดทักษะความชำนาญ 3) การนำความรู้มาใช้แก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ 4) การให้ความสนใจในการเรียนรู้ การฝึกปฏิบัติ การคิด และทักษะอื่น ๆ เพิ่มเติม

3. ผลการประเมินองค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า อาจารย์มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบ การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ใน

ระดับมากที่สุด 1 ด้าน และระดับมาก 6 ด้าน โดยเรียงคะแนนจากค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรกได้แก่ ด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง ($\bar{x} = 4.52$) ด้านการพัฒนาทักษะชีวิต ($\bar{x} = 4.48$) และด้านการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.48$) นอกจากนี้ยังพบว่าอาจารย์มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับความเหมาะสมของภาพรวมองค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.14$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่าภาพรวมองค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีความเหมาะสมในระดับมากทุกข้อ

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง องค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความคิดเห็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต อยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับ ได้แก่ ด้านการเรียนรู้เพื่อรู้ ด้านการเรียนรู้เพื่อชีวิต ด้านการเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน และด้านการเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้ จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของนักศึกษาในปัจจุบัน ดังนั้น การเรียนรู้เพื่อรู้ การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้ จึงเป็นการเรียนรู้เพื่อให้นักศึกษาเก่งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อพัฒนาให้นักศึกษามีทักษะในการคิดวิเคราะห์ การศึกษาค้นคว้าและแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ในขณะเดียวกันการเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน และการเรียนรู้เพื่อชีวิตก็พัฒนาให้นักศึกษามีความเข้าใจยอมรับวิถีการดำรงชีวิต ความเชื่อ และแนวคิดที่แตกต่างกัน เพิ่มทักษะและความสามารถในการปรับตัว สามารถทำงานและดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นเป็นพลเมืองโลกที่มีประสิทธิภาพ จากการวิจัยครั้งนี้กล่าวได้ว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาไม่เพียงแค่เรียนจากตำราเรียน สื่อออนไลน์เท่านั้นแต่กิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันเป็นการเรียนรู้ทั้งสิ้น แม้กระทั่งเรื่องบางเรื่องหรือบางสิ่งบางอย่างไม่สามารถเรียนรู้ได้แค่ในห้องเรียนเท่านั้น ต้องพัฒนาตนเองด้วยการค้นคว้าหาความรู้ต่าง ๆ ให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพราะความรู้ไม่แน่นก็ล้าสมัยลงย่อมมีความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้นมาเสมอ จึงกล่าวได้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นการพัฒนาทักษะต่าง ๆ เพื่อปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงและการดำรงชีวิต นอกจากนี้แล้วควรส่งเสริมทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน ซึ่งในขณะนี้ทักษะการอ่านกำลังอยู่ในระดับต่ำมาก เพราะนักศึกษาเลือกที่จะฟังและดูมากกว่าการอ่านและการคิด ดังนั้นควรที่จะสนับสนุนด้านการอ่านให้มากขึ้นเพื่อนำไปสู่การคิด และการนำสิ่งที่เรียนรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับมาอย่างถูกต้องบูรณาการเพื่อปรับใช้กับการดำรงชีวิตในปัจจุบัน นักศึกษาสามารถออกแบบการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และการมองเห็นเส้นทางอาชีพของตนเอง

2. ผลการศึกษาองค์ประกอบของการเรียนรู้ตลอดชีวิตมี 7 องค์ประกอบ จากการวิเคราะห์องค์ประกอบด้วย Factor Analysis คือ ด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้านการพัฒนา

ทักษะชีวิต ด้านการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ด้านการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีวัฒนธรรมหลากหลาย ด้านการพัฒนาตนเองและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้านการเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติ และด้านการจัดการความรู้จะเห็นได้ว่า นักศึกษานั้นมีการพัฒนาตนเองด้วยการเรียนรู้ตลอดชีวิตประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ที่รวมอยู่ในตนเอง เริ่มจากการเข้าใจตนเองถึงศักยภาพ ความถนัดและความสนใจของตนเอง การใช้ความรู้ความสามารถให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง และผู้อื่น การปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น สิ่งสำคัญก็คือการให้ความสำคัญในการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง และการเรียนรู้ที่จะควบคุมอารมณ์ของตนเอง เพราะเมื่อนักศึกษาจบการศึกษาไปแล้ว ต้องปรับตัวเองให้เข้าสู่การใช้ชีวิตในการประกอบอาชีพ ให้เป็นผู้ยึดหยุ่นในการทำงานโดยมีความเข้าใจในสภาพของการทำงาน และสามารถจัดการงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นมหาวิทยาลัยรามคำแหงจึงต้องเสริมสร้างให้นักศึกษามีทักษะชีวิตเพื่อสามารถใช้ชีวิตให้ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้การเสริมสร้างให้นักศึกษาเรียนรู้ที่จะทำงานกับผู้อื่น 80% มีความเก่งในตนเอง 20% และที่สำคัญต้องรู้จักควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ในทุกสถานการณ์ เป็นการฝึกฝนให้นักศึกษาสามารถใช้ทักษะความรู้ และส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้เหตุผล การสื่อสารที่ชัดเจน การทำงานเป็นขั้นตอน นอกจากนี้แล้วการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศก็มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต ในการปรับเนื้อหาการเรียนการสอนให้สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะปัจจุบันสถานการณ์ของโควิด -19 ที่ทุกคนต่างก็ทำงานอยู่บ้านโดยใช้เครื่องมือสารสนเทศต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง สิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ การที่ให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีได้ทำการวิจัยได้ค้นคว้าสิ่งใหม่ เป็นการเก็บเกี่ยวประสบการณ์ให้เป็นคนนักคิด นักทำ และนักเรียนรู้ เพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการประกอบอาชีพในอนาคต ทำให้สามารถเรียนรู้วิธีการคิดนอกกรอบและนำไปสู่การพัฒนาทักษะของตนเอง เช่นเดียวกับแนวคิดของ ศุภชัย ภู่งาม หัวข้อที่ว่า ปัจจุบันเป็นยุคของข้อมูลข่าวสารปริมาณความรู้มีมากขึ้น การเรียนการสอนด้วยวิธีการเดิม เช่น การบรรยาย และการท่องจำอาจไม่เพียงพอที่จะเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ นักศึกษาควรสำรวจความสนใจของตนเอง แล้วศึกษาหาความรู้เพื่อตอบสนองความต้องการที่จะเรียนรู้ (ศุภชัย ภู่งาม, 2564)

3. ผลการประเมินองค์ประกอบของการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า ความเหมาะสมขององค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน และระดับมาก 6 ด้าน โดยเรียงคะแนนจากค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้านการพัฒนาทักษะชีวิต ด้านการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ด้านการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีวัฒนธรรมหลากหลาย ด้านการเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติ ด้านการจัดการความรู้ ด้านการพัฒนาตนเองและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สามารถอธิบายได้ว่า การที่อาจารย์มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิต อาจเป็นเพราะ มีความสอดคล้องกันสามารถนำไปใช้กับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหงได้โดยมองเห็นว่า การส่งเสริมให้นักศึกษา

เป็นผู้เรียนรู้ที่จะฝึกปฏิบัติมากขึ้นและจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ให้มากขึ้น เนื่องจากการเรียนการสอนส่วนใหญ่เป็นการบรรยาย ทักษะที่ขาดคือ ทักษะการปฏิบัติจริงจะส่งผลกระทบต่อเมื่อนักศึกษาเข้าสู่การประกอบอาชีพ เพราะการเรียนรู้ที่ดี คือ การเรียนรู้ที่ได้ลงมือกระทำ สามารถสร้างองค์ความรู้ได้โดยนำประสบการณ์ที่เคยผ่านมาจากการลองผิดลองถูกที่กลั่นกรองมาแล้วว่าเป็นองค์ความรู้ที่ถูกต้อง สามารถประยุกต์เป็นความรู้ใหม่ได้ นอกจากนี้แล้วการเสริมสร้างให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมร่วมกันทำให้เกิดทักษะเกิดการเรียนรู้เพื่ออยู่ร่วมกัน เป็นการปรับปรุงตัวเองให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ในสังคมการทำงาน การเรียน การเที่ยว และสังคมที่มีความหลากหลายในวัฒนธรรมประเพณีได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้การสอดแทรกเนื้อหาผ่านไปในบทเรียนเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ให้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล พร้อมทั้งมีทัศนคติที่จะพัฒนาตนเองไปในทาง Growth Mindset อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จะเห็นได้ว่าจากองค์ประกอบการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นสามารถชี้ให้เห็นได้ว่า การเรียนรู้ของนักศึกษานั้นไม่สามารถเรียนรู้ได้ในระยะเวลาสั้น ๆ จึงต้องใช้การเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพโดยการสร้างแรงบันดาลใจ (Passion) ให้กับตนเองและสนุกกับสิ่งที่ทำ ผลของการกระทำก็จะออกมาดี เพื่อนำตนเองไปสู่ท่ามกลางคนเก่ง ซึ่งคล้ายกับแนวคิดของ University of South Australia ที่ว่า การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้นั้นเป็นการเรียนรู้โดยการฝึกปฏิบัติเป็นฐาน (Practice-Based Learning) อาจารย์ควรจัดให้มีการเรียนการสอนแบบเสมือนจริง โดยจัดให้นักศึกษาได้มีการตอบสนอง หรือการสาธิต โดยนำความรู้มาเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีและการฝึกปฏิบัติจริงเพื่อเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (University of South Australia, 2018) นอกจากนี้ อาจารย์มหาวิทยาลัยรามคำแหงยังให้ข้อคิดที่ว่า “อย่าให้วันที่จบการศึกษาเป็นวันสุดท้ายของการเรียนรู้แต่ขอให้เป็นการเริ่มต้นของการเรียนรู้ที่ไม่มีวันสิ้นสุด” โดยเริ่มจากการหาสิ่งที่ตนสนใจจริง ๆ จากนั้นหาข้อมูลเชิงลึกไปเรื่อย ๆ และรวบรวมความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทำให้พบเครือข่ายและเรื่องที่มีความคล้ายกันจนเกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นหัวใจเป้าหมายของการเรียนรู้ เพื่อให้ นักศึกษามีความสามารถทางด้านทฤษฎีและด้านปฏิบัติควบคู่กัน แต่การพัฒนาให้นักศึกษามีทักษะในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การวิพากษ์วิจารณ์เป็นการเพิ่มทักษะให้กับนักศึกษา ให้มีความรู้มั่นคงถาวรอยู่ในตัวของนักศึกษาสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองโดยที่ไม่มีผู้คอยชี้แนะ เป็นการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อความมั่นคงในอาชีพการงานและการเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่มหาวิทยาลัย ต้องเตรียมคนรุ่นใหม่ให้มีทักษะคุณลักษณะและความสามารถในการปรับตัวต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้ก้าวทันโลก ยุคสมัย และสถานการณ์ปัจจุบันต่าง ๆ จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางในการ

พัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้จาก 7 องค์ประกอบจากแนวทางที่อาจารย์ประเมินและจากความคิดเห็นของนักศึกษา มีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ด้านการเรียนรู้ด้วยตนเอง มหาวิทยาลัยรามคำแหงควรจัดการเรียนรู้ให้นักศึกษามีวิธีการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ ๆ ส่งเสริมให้ใช้เวลาว่างเรียนรู้ด้วยตนเองจาก การฟัง การอ่าน และการดู จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ 2) ด้านการพัฒนาทักษะชีวิต ควรส่งเสริมให้นักศึกษามีแนวคิดและแนวปฏิบัติใหม่ ๆ จัดกิจกรรมให้นักศึกษาได้พบปะแลกเปลี่ยน สันทนระหว่างกันเรียนรู้การแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และฝึกทักษะการใช้เทคโนโลยีให้เป็น ส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิต 3) การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยควรปรับเนื้อหาการเรียนการสอนให้มีความทันสมัยมากขึ้น และมีเครื่องมือการศึกษาให้อำนวยความสะดวกต่อการ ค้นคว้าหาความรู้ ควรส่งเสริมการฝึกอบรมจากหน่วยงานภายนอก หรือส่งเข้าร่วมกิจกรรม ภายนอก เช่น แข่งขันตอบปัญหาทางวิชาการ การประชุมสัมมนาวิชาการต่าง ๆ การทดสอบ ความชำนาญ กิจกรรมที่ทำทนายให้เกิดการเรียนรู้ เป็นต้น เพื่อให้นักศึกษาสนใจที่จะค้นคว้าหา ความรู้เพิ่มเติม 4) การอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีวัฒนธรรมหลากหลาย มหาวิทยาลัยควรส่งเสริม ทักษะการสื่อสาร และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น สอดแทรกทัศนคติการใช้ชีวิตให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นใน สังคมและวัฒนธรรมหลากหลาย ปลูกฝังคุณลักษณะการเคารพผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อ ตนเองและสิ่งแวดล้อม 5) การพัฒนาดนเองและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นักศึกษาควรได้รับการ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในวัฒนธรรมต่างชาติ มีการจัดกิจกรรมเพื่อแบ่งปันประสบการณ์ ถ่ายทอดความรู้ เพื่อเรียนรู้ความหลากหลาย จัดกิจกรรมในห้องเรียนเพื่อให้เกิดแนวคิด “เพื่อน ช่วยเพื่อน” 6) ด้านการเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติ มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมให้นักศึกษาได้ฝึก ปฏิบัติในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อให้เกิดทักษะและประสบการณ์โดยตรง ควรจัดการ เรียนการสอนแบบ Active Learning ที่เป็นการเรียนรู้ตามสถานการณ์จริง และกระตุ้นให้ นักศึกษาได้มีการคิดวิเคราะห์ ด้วยตนเองมากยิ่งขึ้น 7) ด้านการจัดการความรู้ ควรส่งเสริมให้ นักศึกษาได้ ถ่ายทอดความรู้ให้กับบุคคลอื่นโดยการจัดทำสื่อผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น การสรุป ความรู้ผ่าน Facebook, Line, Twitter, YouTube และทางสื่อออนไลน์ทุกชนิด เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐนันท์ อมรอนันท์ศักดิ์. (2562). ปรับบทบาทรัฐ เปลี่ยนภูมิทัศน์ ‘การเรียนรู้ตลอดชีวิต. เรียกใช้เมื่อ 29 กรกฎาคม 2564 จาก <https://tdri.or.th/2019/05/live-long-learning-policy/>
- ภาควิชาการศึกษาต่อเนื่องและอาชีวศึกษา. (2563). แหล่งเรียนรู้ในรามฯ ที่ช่วยสนับสนุนการ เรียนรู้ด้วยตนเอง. เรียกใช้เมื่อ 9 พฤศจิกายน 2563 จาก https://sites.google.com/site/rucovered/learning_ru

- มติชนออนไลน์. (2561). เวิลด์แบงก์ชี้ปี 73 บัณฑิตตกงานพุ่ง 72 % ชี้ ‘เอไอ’ มาแทน ม.ในอเมริกาปิดตัวแล้ว 600 แห่ง. เรียกใช้เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2564 จาก https://www.matichon.co.th/education/news_112_6294
- ลินดา วัชรเสถียรพงศ์. (2562). Lifelong Learning ใช้ต่อกรกับความเปลี่ยนแปลงของโลกยุค Disruption. เรียกใช้เมื่อ 31 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.ftpi.or.th/2019/31376>
- ศุภชัย ภูธร. (2564). การบูรณาการการศึกษาและการเรียนรู้ในวิถีชีวิต. เรียกใช้เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2564
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564). เรียกใช้เมื่อ 28 กรกฎาคม 2564 จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). สภาการศึกษาไทยในเวทีโลก ปี 2557. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.
- สำนักงานสาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติต่างประเทศ มหาวิทยาลัยรามคำแหง. (2564). เกี่ยวกับมหาวิทยาลัยโดยย่อ. เรียกใช้เมื่อ 3 เมษายน 2564 จาก http://www.oasc.ru.ac.th/index.php?option=com_content&view=article&id=245&Itemid=134
- สุบิน ไชยยะ และคณะ. (2558). ทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนิสิตนักศึกษา มหาวิทยาลัย: กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี. วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 21(3), 149-171.
- สุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์. (2554). ระเบียบวิธีวิจัยหลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- University of South Australia. (2018). Practice_based learning. Retrieved May 17, 2020, from <http://w3.unisa.edu.au/academicdevelopment/engagement/>

การพัฒนากระบวนการทุนทางสังคมของชุมชนทับสีทอง
ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี*
THE DEVELOPMENT OF PROCESS IN SOCIAL CAPITAL OF
THAP SI THONG COMMUNITY IN BAN SADET DISTRICT KHIANSAN,
SURAT THANI PROVINCE

ไมตรี อินทรีย์

Mitree Intria

จิรสดา ปลายยอด

jirasuda Plaiyod

สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

Learning Institute for Everyone, Thailand

E-mail: maitree2013@gmail. com.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหากระบวนการทุนทางสังคม 2) พัฒนากระบวนการทุนทางสังคม และ 3) ประเมินและปรับปรุงการพัฒนากระบวนการทุนทางสังคมของชุมชนทับสีทอง ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) สุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 30 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงบรรยายเนื้อหา (Content Analysis) ผลจากการศึกษาขั้นที่ 1 การสนทนากลุ่ม 2 ครั้ง พบว่ามีปัญหากระบวนการทุนทางสังคมในระบบคิด สรุปได้ 5 ด้าน คือด้านความเชื่อ ด้านภูมิปัญญา ด้านค่านิยมมีความคิดต่างกัน ด้านขนบธรรมเนียม และด้านประเพณี/วัฒนธรรม ขั้นที่ 2 การพัฒนากระบวนการทุนทางสังคม จากการตรวจสอบโครงสร้างแผนปฏิบัติการ ที่พัฒนาขึ้น การปรับปรุงแก้ไขโครงสร้างแผนปฏิบัติการ พิจารณาในประเด็นต่าง แก้ไข ปรับปรุงหลังจากนั้นได้นำไปทดลองใช้ (Try Out) โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการกับชุมชนประชากรมตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งมีใช้กลุ่มตัวอย่างแต่มีบริบทที่เหมือนกันขั้นที่ 3 การประเมินและปรับปรุงการพัฒนากระบวนการทุนทางสังคม เป็นการนำแผนปฏิบัติการกระบวนการทุนทางสังคมที่พัฒนาขึ้น ไปใช้ทดลองหาประสิทธิภาพโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามวงจรการวิจัย

* Received 19 June 2021; Revised 5 August 2021; Accepted 27 October 2021

เชิงปฏิบัติการกับกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการประเมินกิจกรรมและวิธีการ แต่ละขั้นตอนมีความเหมาะสมทำให้เข้าใจกระบวนการทุนทางสังคมมากขึ้น สำหรับผลการประเมินพฤติกรรม พบว่าผู้เข้าร่วมกระบวนการพัฒนามีพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับดี และผลตามวงจรวิจัยเชิงปฏิบัติการ พบว่าการพัฒนากระบวนการทุนทางสังคม มีความเหมาะสม

คำสำคัญ: การพัฒนากระบวนการ, กระบวนการทุนทางสังคม, ทุนทางสังคม

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study the problems of the social capital process. 2) develop the social capital processes and 3) estimate and to adjust the development of the social capital process of Thap Si Thong Community in Ban Sadet District Khiansa, Surat Thani Province. Sampling methods in research methodology by choosing to sample and determine the sample size for 30 people. After that collecting data with interviews to analyze data in research with descriptive content. Stage 1 in the sampling process was group interview for 2 samples have found problems on the social capital process 5 issues, there was belief, wisdom, cultural value differences, custom, and tradition/culture. Stage 2 was the development of social capital processes through structure-activity that was developed to get a list of the actual cases then does action research to the social capital process of Thap Si Thong Community in Ban Sadet District Khiansa, Surat Thani Province. Stage 3 was assessment and the improving development of the social capital process for sampling method to measure research efficiency in action research The results of the research showed that 1) outcome measure of activities and methods in each stage showed that it was suitable for understanding the social capital process better and sample group has good learning behavior, moreover the action research showed the development of social capital processes is also suitable for social capital process

Keywords: development process, social capital processes, social capital

บทนำ

บริบทไทยของความเป็นไทย ทุนทางสังคมถือเป็นทุนสำคัญที่เสริมสร้างวิถีชีวิตที่ดีงามของคนไทยในสังคมและสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการปกครองของประเทศ มาช้านาน ช่วยบรรเทาความรุนแรงและแก้ปัญหาในยามที่เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจและสังคม มี

สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนทั้งชาติ การมีระบบเครือญาติและชุมชนที่เข้มแข็งบนพื้นฐานวัฒนธรรมที่เอื้อเพื่อเผ่าเผ่า มีน้ำใจไมตรี ชอบช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทนทางสังคม คือชีวิตประจำวันของคน เช่น การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี การสร้างมิตรภาพ และการติดต่อสัมพันธ์กันทางสังคม การสร้างทุนทางสังคมในชุมชนจะต้องมีการสะสมทุนก่อน คนในชุมชนต้องมีมิตรภาพที่ดีต่อกัน เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม มีการติดต่อสัมพันธ์อันญาติมิตรกับเพื่อนบ้าน การสะสม ความสัมพันธ์ทางสังคมให้คนบรรลุถึงความต้องการทางสังคม และชุมชนจะได้รับประโยชน์จากความร่วมมือของสมาชิกทุกคน สมาชิกก็ได้รับประโยชน์ซึ่งกันและกัน อันจะนำมาซึ่งมิตรภาพความช่วยเหลือเกื้อกูล และความเห็นอกเห็นใจกันในสังคม (สมคิด ทับทิม, 2560) และแนวคิดเกี่ยวกับทุนทางสังคมเพิ่งจะเริ่มได้รับความสำคัญในสังคมไทยมีระยะเวลาประมาณ 10 ปี แต่ในต่างประเทศมีการกล่าวถึงมานานพอควร โดยที่ทุนทางสังคมได้รับความสำคัญก็มีเหตุผลเนื่องมาจากการให้ ความสำคัญกับเรื่องเศรษฐกิจมาจนเกินไป และเมื่อเศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรงและล่มสลาย ก็ได้มีการหันกลับมาพิจารณาสิ่งที่มีอยู่แล้วในสังคมไทย เช่น วัฒนธรรม ประเพณี ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ความเห็นอกเห็นใจ ความเอื้ออาทรต่อกัน ความมีน้ำใจ การพึ่งพาและให้ความสำคัญกับเรื่องใดเรื่อง หนึ่งมากจนเกินไปก็จะพบปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ซึ่งประเทศไทยอยู่ภายใต้สังคมโลกอันเป็นสังคมโลกาภิวัตน์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน แนวคิดเรื่องทุนทางสังคมก็ถูกนำมาเรียกร้องให้กลับมาพิจารณาอย่างจริงจัง เพราะเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวให้สังคมไทยผูกพันและยึดเหนี่ยวกันมาช้านาน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2554)

ทุนทางสังคม ในหลายมิติทั้งในมิติที่เป็นเรื่องของระบบคิดและในมิติของค่านิยม วัฒนธรรมของประชาชน ความไว้วางใจกันความสำนึกร่วมกันในความเป็น เจ้าของความเป็น ชุมชนเดียวกัน มีจารีตและค่านิยมต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน ทุนของชุมชนเป็นทุนทางสังคมอย่างหนึ่งซึ่งประกอบด้วยทุน ฐานทรัพยากรธรรมชาติ ฐานวัฒนธรรม ความเอื้ออาทร ความสามัคคีความไว้วางใจซึ่งกันและกันมีความเอื้อเพื่อเผ่าเผ่าต่อกัน มีการรวมพลังความคิดและมีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันซึ่งทุนทางสังคมถือเป็นสิ่งที่สามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวันไม่ว่าจะเป็นไมตรีจิตมิตรภาพ ความเห็นอกเห็นใจ และการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกันของ สมาชิกในครอบครัว เพื่อนบ้าน และบุคคลทั่วไป แล้วขยายวงออกไปเรื่อย ๆ อย่างกว้างขวางนำไปสู่การ สะสมทุนทางสังคมในชุมชนนั้นๆ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2554); (ชลดา บุญอยู่, 2556) ได้รวบรวมความหมายของทุนทางสังคม ไว้ดังนี้ Putnum กล่าวว่า ทุนทางสังคม เป็นลักษณะเด่นขององค์กรทางสังคม เช่น ความไว้วางใจ (Trust) บรรทัดฐาน (Norms) และเครือข่าย (Networks) ซึ่งสามารถปรับปรุง ประสิทธิภาพของสังคม โดยการส่งเสริม เกื้อหนุนการร่วมมือในการดำเนินงานซึ่งกันและกัน กระบวนการเกิดของทุนทางสังคม นั้น เริ่มจากประชาชนในสังคมมีระบบคิดและค่านิยมที่ตีร่วมกัน ดังนั้นทุนทางสังคมในรูปเครือข่ายส่งผลให้เพิ่มศักยภาพในการทำงานและช่วยลดต้นทุนในการทำงานได้มากกว่าการ

ทำงาน แบบปัจเจกชน เกิดจารีตประเพณีที่เกี่ยวกับการพึ่งพาอาศัยกันทำให้องค์กรชุมชนมีพลังมากขึ้น เกิดความไว้วางใจระหว่างกันของคนในเครือข่ายทำให้การติดต่อและระบบข้อมูลข่าวสารมีความ สะดวกรวดเร็ว และมีการนำความสำเร็จร่วมกันในอดีตมาใช้ประโยชน์เพื่อสร้างความร่วมมือในอนาคต Coleman (นุทิศ เอี่ยมใส, 2555) กล่าวว่า ทูทางสังคมเป็นชุดของความสัมพันธ์ (set of relationships) ระหว่างคน เป็นความสัมพันธ์ที่มีผลมาจากความตั้งใจบนพื้นฐานของความหวังในสิ่งที่ต้องใช้ร่วมกัน (common) เป็นชุดของการมีค่านิยมร่วมกัน (set of shared values) และการมีสำนึกของความไว้วางใจ (sense of trust) ระหว่างกัน สิ่งเหล่านี้ถือเป็นโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างคนสองคน หรือมากกว่าที่ได้แสดงออกมาและส่งผลต่อกิจกรรมที่ได้กระทำในมิติดังกล่าว (สถาบันพระปกเกล้า, 2554) กล่าวว่า ทูทางสังคม คือ สิ่งดี ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติทรัพยากรบุคคล หรือปราชญ์ชาวบ้าน เครือข่ายของการรวมตัวกันในรูปแบบต่าง ๆ ภายในประชาคม บรรทัดฐานและความไว้วางใจ ซึ่งส่งผลให้ผู้มีส่วนร่วมสามารถกระทำการร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพในการบรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน โดยความร่วมมือจะสำเร็จต่อเมื่อได้มีการเชื่อมต่อถึงกัน มีลักษณะเป็นสินค้าสาธารณะ เป็นผลพลอยได้ที่เกิดจากกิจกรรมทางสังคม เป็นสิ่งดั้งเดิมที่มีอยู่แล้วในแต่ละชุมชน ยังเป็นวิธีการในการจัดการชุมชน โดยที่ชุมชนร่วมมือกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่มีร่วมกันเป็นพลังขับเคลื่อนให้ชุมชนให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน (อาทิตย์ บุคตาดวง, 2554) ได้แบ่งทูทางสังคมประกอบด้วย 5 รูปแบบ ได้แก่ ทูทางสังคมรูปแบบแรก คือ จิตวิญญาณ ระบบคุณค่า สำนึกท้องถิ่น ความภาคภูมิใจที่มีต่อถิ่นฐานบ้านเกิด รวมเรียกว่า Spirit Capital สิ่งนี้ในสังคมไทยมีมาตลอดในความรู้สึกของคนที่รักบ้าน รักเมือง เสียสละ และการดูแลสืบต่อ ซึ่งจิตวิญญาณและระบบคุณค่าเหล่านี้ เป็นสิ่งที่สังคมไทยมีปรากฏอย่างชัดเจน ทั้งที่เป็นเรื่องคุณค่า พิธีกรรม ความภาคภูมิใจที่อยู่ในจิตใจของผู้คนในแต่ละสังคม ทูทางสังคมรูปแบบที่สอง คือ ทูทางภูมิปัญญา ได้แก่ ความรู้ ภูมิปัญญา และวิถีชุมชนที่แสดงออกทางปัจจัยสี่ อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย รวมไปถึงเครื่องใช้ ของใช้ เครื่องไม้เครื่องมือต่าง ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตสะท้อนให้เห็นความพอดี ความพอเพียง การอยู่ร่วมกันของผู้คนอยู่ร่วมกับธรรมชาติโดยไม่เอาเปรียบกัน ทูทางสังคมรูปแบบที่สาม คือ ทรัพยากรมนุษย์/ทรัพยากรบุคคล เป็นทุนที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ เช่น ความรักเพื่อน ความรักศักดิ์ศรีความเป็นไทย หรือแม้กระทั่งผู้นำทางความคิดผู้นำทางการเกษตร เหล่านี้ล้วนเป็นสินทรัพย์ที่ไม่มีวันหมดสิ้น ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสามารถในระดับหนึ่งและมีความพร้อมที่จะปรับตัวเข้าสู่ความร่วมมือ ทูทางสังคมรูปแบบที่สี่ คือ ทูทางทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ความหลากหลายทางชีวภาพที่มีอยู่มากมาย ไม่ว่าจะเป็นหญ้าต่าง ๆ สมุนไพร พืชพรรณสิ่งมีชีวิตต่าง แร่ธาตุและผลผลิตของธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า เขา ล้วนเป็นทุนสำคัญ หากชุมชนค้นพบคุณค่าของสิ่งเหล่านี้มูลค่าก็จะตามมาไม่มีหมด เพราะใช้เป็นจัดการเป็นทุนโภคทรัพย์รูปแบบที่ห้า คือ ทุนที่ชุมชนได้ร่วมกันสร้าง ร่วมกันผลิตสะสมมาจากบรรพบุรุษ เทือกสวนไร่นา สิ่งปลูกสร้าง เงินสะสม กิจกรรม

โครงการต่าง ที่อยู่ร่วมกัน ล้วนเป็นทุนของชุมชนอยู่ตลอดมาไม่ว่าจะเป็นกองทุนฌาปนกิจ ฌาปนการข้าว กลุ่มออมทรัพย์ ฌาปนการกระป๋อง ปัจจัยการดำรงชีวิตนี้มีอยู่ในทุกชุมชน ทุกศาสนา ส่งผลให้เกิดกฎเกณฑ์ที่ร้อยรัดผู้คนให้อยู่ร่วมกันเป็นที่ป็นนอ้งไว้ใจกันก่อให้เกิดกฎเกณฑ์ทาง ศีลธรรม ศาสนา จาริตประเพณีที่ทำให้คนร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ เดินทางไปทางเดียวกัน

กระบวนการทุนทางสังคมนั้นมื่อ้องประกอบอยู่ 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ สิ่งที่เป็น กระบวนการและส่วนที่เป็นปัจจัยแวดล้อม ส่วนแรก คือ กระบวนการ ประกอบด้วย 3 ส่วนย่อยได้แก่ 1) ส่วนที่เป็นระบบคิด จะเป็นส่วนที่เป็นนามธรรมสูง ระบบคิดดังกล่าวจะมีทั้ง ส่วนที่มีมาแต่ดั้งเดิม อันได้แก่ ความเชื่อ ศรัทธา ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ที่ปัจเจกชน กลุ่ม องค์กร สถาบัน หรือชุมชนได้สืบทอดมาจากบรรพชนในอดีต นอกจากนั้น ระบบคิดอีกส่วนหนึ่งอาจจะมาจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ในปัจจุบัน ซึ่งก็รวมทั้งความเชื่อ ศรัทธา ค่านิยมหรือธรรมเนียมปฏิบัติแบบใหม่สำหรับสาระหลักที่อยู่ในระบบคิดดังกล่าวได้แก่ ระบบคิดที่เกิดจากค่านิยมที่มีการเอื้ออาทรต่อกัน มีการต่างตอบแทนมีความไว้วางใจระหว่าง กัน และมีความสามัคคี เป็นต้น 2) ส่วนที่เป็นวิธีปฏิบัติ จะเป็นส่วนที่มีความสัมพันธ์กับส่วนที่เป็นระบบคิด นั้นหมายความว่าเมื่อปัจเจกชน กลุ่ม องค์กร สถาบัน หรือชุมชนที่มีระบบคิด เกี่ยวกับค่านิยมในการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ระบบคิดดังกล่าวก็จะส่งผลให้สมาชิกมีการปฏิบัติ ต่อกันด้วยความเอื้ออาทรและมีความร่วมมือกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นต้น 3) ส่วนที่เป็น ผลลัพธ์ จะเป็นส่วนที่เกิดจากผลของการที่สมาชิกมีระบบคิดและวิธีปฏิบัติอย่างไร ซึ่งผลลัพธ์ ดังกล่าวอาจจะอยู่ในรูปของทรัพยากรที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม หรือเป็นทุนในรูปแบบต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม อาทิ ทุนที่เป็นตัวเงิน (ทุนในรูปแบบของกองทุนชุมชน) ทุนมนุษย์ (แรงงานที่มีการลงแขกเอาแรงช่วยเหลือกัน) ทุนทรัพยากรธรรมชาติ(มีป่าไม้ที่เป็นป่าของ ชุมชน) ทุนภูมิปัญญา (มีความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาของชุมชน) โดยที่ทรัพยากรหรือทุนต่าง เหล่านี้ เป็นของชุมชน หรือเป็นของสาธารณะที่สมาชิกในชุมชนสามารถเข้าถึงและมาใช้ประโยชน์ได้ และส่วนที่ 2 ปัจจัยแวดล้อมของกระบวนการ อันได้แก่ปัจจัยภายนอกต่าง ที่เป็นรูปธรรม (เงินทุนจากภายนอก เครื่องมือที่ได้รับความช่วยเหลือจากภายนอก บุคลากรหรือนักวิชาการจาก ภายนอก) และนามธรรม (ความช่วยเหลือทางวิชาการจากภายนอก ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ต่าง ๆ จากภายนอก) ผลที่เกิดจากระบบเศรษฐกิจ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีจาก ภายนอก ที่มีผลต่อระบบคิดและวิธีปฏิบัติภายในกลุ่ม องค์กร สถาบัน และชุมชน สำหรับ ทุนทางสังคมในประเทศไทยส่วนใหญ่กล่าวถึงทุน ทางสังคมในภาพรวม กล่าวคือ ทุนทางสังคมจะ ช่วยให้ประชาชนและกลุ่ม ต่าง เข้าถึงทรัพยากรและแหล่งข้อมูลต่าง เพื่อยกระดับโอกาสของ ชีวิตของตนเองและความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชน และสิ่งแวดล้อมทุนทางสังคม ยิ่งก่อให้เกิดความ สามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน กำหนดทิศทางในการพัฒนาชุมชนของตนเองโดยเฉพาะ อย่างยิ่ง (ปิยะพงษ์ บุชบงก์ และสุนทรชัย ขอบยศ, 2558) กล่าวว่า การพัฒนาท้องถิ่นใน ศตวรรษที่ 21 โดยใช้ทุนทางสังคมที่เชื่อมโยงกับรากฐานของ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และ

ความสัมพันธ์ทางสังคมแทนการส่งเสริมนวัตกรรมท้องถิ่น เพราะทุนทางสังคมให้ความสำคัญกับรากเหง้าของตนเองมากกว่าแสวงหาสิ่งใหม่ ดังนั้น ผลประโยชน์จากการใช้ทุนทางสังคมจึงมีอยู่กว้างขวาง โดยเฉพาะทุนทางสังคมกระตุ้นให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ ของคนในชุมชนองค์กรชุมชน มากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดความหลากหลายในการร่วมกันทำงานของชุมชนได้ ทุนทางสังคมสามารถเป็นเครื่องมือในการกระจายความ ไม่เท่าเทียมกันให้เกิดขึ้นในสังคมเนื่องจากการเข้าถึงแหล่งเครือข่ายทางสังคมที่ แตกต่างกัน (บุศรา โพธิสุข, 2559) พบว่า ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ เช่น อาชีพ รายได้ต่อเดือน และตำแหน่งหน้าที่ในชุมชนมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการเมืองท้องถิ่นที่แตกต่างกัน จากผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึง ความไม่เท่าเทียมที่เกิดขึ้นเพราะความแตกต่างของระดับต้นทุนที่แต่ละบุคคลมีอยู่ ซึ่งผลต่อทั้งปริมาณ (quantity) และคุณภาพ (quality) ของทุนทางสังคมภายนอกชุมชน ที่บุคคลสามารถจะเข้าถึงและใช้ประโยชน์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของตนเอง ซึ่งกระบวนการทุนทางสังคม คือ องค์ประกอบหลักของทุนทางสังคมได้แก่ ทุนคนหรือมนุษย์ คือ บุคคลที่มีองค์ความรู้ความสามารถจิตสาธารณะ มีความเอื้ออาทร มีน้ำใจ พร้อมทั้งจะเสียสละทำประโยชน์เพื่อชุมชน/ส่วนรวม ทุนสถาบัน/องค์กร คือ สถาบัน องค์กร ที่มีส่วนสนับสนุนผลักดันให้ชุมชนนั้นอยู่ร่วมกันและทำประโยชน์ร่วมกัน ทุนภูมิปัญญาวัฒนธรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น จารีตประเพณีที่มีอยู่ในท้องถิ่นรวมไปถึงค่านิยมและความเชื่อที่ดีของชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติ คือ ทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนแล้วตั้งแต่บรรพกาลทั้งนี้ การจะใช้ประโยชน์จากทุนสังคมต้องคำนึงถึงบริบท ของชุมชนในมิติต่าง เช่น ประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ซึ่งจะทำให้ เห็นพลวัตรของชุมชนได้เป็นอย่างดี สามารถที่จะนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนา ทุนทางสังคมได้ในอนาคต และกระบวนการทุนทางสังคมกับหลักการสหกรณ์มีจิตวิญญาณเดียวกัน คือ (ปราณี จุลภักดี และคณะ, 2559) เป็นทั้งข้อปฏิบัติและแนวทางในการดำเนินงานสหกรณ์ รวมตลอดถึงจิตวิญญาณในสหกรณ์ด้วย ถือเป็นหัวใจของวิสาหกิจสหกรณ์ ดังนั้น มนุษย์เป็นทุนทางสังคมและเป็นตัวขับเคลื่อนชุมชน สังคม และประเทศชาติให้ดำรงอยู่รอด แม้โลกยุคปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วก็ตาม ความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมและการย้ายถิ่นที่อยู่ของประชากรส่งผลกระทบต่อกระบวนการทุนทางสังคมและอาจสูญหายไปได้หากละเลยและไม่ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญที่จะพัฒนาทุนสังคมให้คงอยู่ต่อไป ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้มีราษฎรจากจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง กระบี่ และอำเภอใกล้เคียงในจังหวัดสุราษฎร์ธานี อพยพเข้ามาจับจองตั้งบ้านเรือนและทำสวน นา ไร่ เรื่อยมา เป็นตัวบ่งชี้ทำให้เกิดปัญหากระบวนการทุนทางสังคมในส่วนที่เป็นระบบคิดที่แตกต่างกันในอดีตผู้วิจัยได้เผชิญอยู่ในตำบลบ้านเสด็จ ในตำแหน่งนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรทำสวนยางของการยางของการยางแห่งประเทศไทย มีหน้าที่รับผิดชอบผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมปลูกแทนในพื้นที่ตำบลบ้านเสด็จ และปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำของสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชนรับผิดชอบศูนย์เรียนรู้จังหวัดสุราษฎร์ธานี

(ตำบลบ้านเสด็จ) จากอดีตถึงปัจจุบันผู้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งที่เผชิญอยู่ในชุมชนบ้านเสด็จเห็นวาระบบคิด ได้แก่ ความเชื่อ ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาแตกต่างกัน ดังนั้น การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นวิธีการแสวงหาความรู้ความจริงโดยการนำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มาใช้ในการแสวงหาข้อมูล ข้อเท็จจริง หรือ ข้อสรุปที่ต้องการ มีขั้นตอนที่สำคัญ คือ เริ่มต้นด้วยการวางแผน การนำแผนไปปฏิบัติ และ การประเมินผล ด้วยการใช้รูปแบบบันไดเวียน (Spiral) เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการคือถ้าผลการวิจัยสามารถแก้ไขปัญหาได้ก็ถือว่าสิ้นสุดขั้นตอนการวิจัยแต่ถ้าผลการวิจัยยังไม่สามารถแก้ไขปัญหา ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนใหม่และขณะดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยปรับปรุง แก้ไขแผนงานได้ตลอดเวลาเพื่อให้แผนงานมีความเหมาะสมกับสภาพจริงของการปฏิบัติงาน (วีระยุทธ ชาติกาญจน์, 2558) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการศึกษาปัญหากระบวนการทุนทางสังคม การพัฒนากระบวนการทุนทางสังคม และการประเมินและปรับปรุงการพัฒนากระบวนการทุนทางสังคมของชุมชนทับสีทอง ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอกะเนียง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหากระบวนการทุนทางสังคมของชุมชนทับสีทอง ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอกะเนียง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อพัฒนากระบวนการทุนทางสังคมของชุมชนทับสีทอง ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอกะเนียง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อประเมินและปรับปรุงการพัฒนากระบวนการทุนทางสังคมของชุมชนทับสีทอง ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอกะเนียง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเป็นการวิจัยในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งผู้วิจัยต้องการได้การพัฒนากระบวนการทุนทางสังคมของชุมชนทับสีทอง ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอกะเนียง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป จึงได้ดำเนินการแบ่งขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาปัญหาปัญหากระบวนการทุนทางสังคมของชุมชนทับสีทอง ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอกะเนียง จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อนำข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการสร้างโครงสร้างแผนปฏิบัติการ ศึกษาจากเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสำรวจข้อมูลภาคสนาม โดยการสนทนากลุ่ม 2 ครั้ง กลุ่มตัวอย่างสุ่มแบบเจาะจง อาศัยความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ของผู้วิจัย จำนวน 30 คน เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์ (Interview) การสนทนา

กลุ่ม เพื่อนำเข้าสู่ประเด็นในการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการทุนทางสังคมวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เชิงบรรยายเนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง หลังจากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ สำหรับเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างโครงสร้าง แผนปฏิบัติการกระบวนการทุนทางสังคม

ขั้นที่ 2 การพัฒนากระบวนการทุนทางสังคมของชุมชนตำบลบ้านเสด็จ อำเภอกะปง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการนำโครงสร้างแผนปฏิบัติการกระบวนการทุนทางสังคมที่พัฒนาขึ้นไปทดลองหาประสิทธิภาพโดยการพัฒนากระบวนการปฏิบัติตามแผนตาม วงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ เคมีสและแม็คแทกเกิร์ต (Kemmis, S. & Mc Taggart, R., 2000) กับชุมชนประชากรตำบลบ้านเสด็จ อำเภอกะปง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีบริบทที่เหมือนกัน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างแบบบันทึกการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยายเนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

ขั้นที่ 3 ประเมินและปรับปรุงการพัฒนากระบวนการทุนทางสังคมของชุมชนตำบลบ้านเสด็จ อำเภอกะปง จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้โครงสร้างแผนปฏิบัติการ กระบวนการทุนทางสังคมที่พัฒนาขึ้นไปหาประสิทธิภาพของโครงสร้างด้วยการปฏิบัติจริงกับ กลุ่มตัวอย่างโดยใช้กระบวนการทุนทางสังคมกับชุมชนตำบลบ้านเสด็จ ด้วยวิธีการเลือกกลุ่ม ตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบประเมินผลกิจกรรม แบบประเมินพฤติกรรมโดยวิทยากรกระบวนการ และแบบประเมินกระบวนการโดยคณะผู้วิจัย การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

ผลการวิจัย

การพัฒนากระบวนการทุนทางสังคมของชุมชนตำบลบ้านเสด็จ อำเภอกะปง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน สรุปผลได้ดังนี้

1. การศึกษาปัญหากระบวนการทุนทางสังคมของชุมชนตำบลบ้านเสด็จ อำเภอกะปง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการศึกษาข้อมูลจากเอกสารผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและ ผลการสำรวจข้อมูลภาคสนามจากสนทนากลุ่ม 2 ครั้ง ในปัจจุบันสรุปได้ 5 ด้าน คือ 1) ด้าน ความเชื่อ 2) ด้านค่านิยม 3) ด้านขนบธรรมเนียม 4) ด้านประเพณีวัฒนธรรม และ 5) ด้านภูมิ ปัญญา

2. การพัฒนากระบวนการทุนทางสังคม ของชุมชนตำบลบ้านเสด็จ อำเภอกะปง จังหวัดสุราษฎร์ธานี สรุปผลการวิจัยเป็น 3 ตอน คือ 1) การสร้างโครงสร้าง แผนปฏิบัติการโดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการสนทนากลุ่ม 2 ครั้ง มากำหนดเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างโครงสร้างแผนปฏิบัติการให้เหมาะสมกับสภาพ

ปัญหาเข้าที่ได้จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 1 2) การตรวจสอบโครงสร้างแผนปฏิบัติการ เป็นการประเมินความเหมาะสมของโครงสร้างแผนปฏิบัติการ ที่พัฒนาขึ้น การปรับปรุงแก้ไข โครงสร้างแผนปฏิบัติการโดยการนำในแต่ละประเด็นมาพิจารณาแก้ไขปรับปรุงหลังจากนั้นได้นำไปทดลองใช้ โดยการพัฒนาระบบการปฏิบัติตามแผนตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการกับชุมชนประชากร ต่าบลบ้านเสด็จ อำเภอกะยี่นชา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แต่มีบริบทที่เหมือน กัน

3. การประเมินและปรับปรุงการพัฒนาระบบการทุนทางสังคมที่พัฒนาขึ้นโดยการพัฒนาระบบการปฏิบัติการตามแผนตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการ สรุปผลการวิจัยดังนี้ 1) ผลการประเมินกิจกรรมหรือผู้เข้าร่วมกระบวนการพัฒนา มีคิดเห็นว่าแผนปฏิบัติการ กระบวนการทุนทางสังคม แต่ละขั้นตอนที่ทดลองใช้นั้นมีความเหมาะสมทำให้มีความรู้ ความเข้าใจ กระบวนการทุนทางสังคมมากขึ้น เป็นการ สะท้อนให้เห็นประโยชน์และความสนใจในทุนทางสังคม และมีความคิดเห็น เพิ่มเติมว่าทำให้มีความรู้ ความเข้าใจกระบวนการทุนทางสังคมมากขึ้นเป็นการสะท้อนให้เห็นประโยชน์และความสนใจในกระบวนการทุนทางสังคม และผลการประเมินพฤติกรรมโดย วิทยาการกระบวนการ มีความคิดเห็นว่าผู้เข้าร่วมการพัฒนา กระบวนการทุนทางสังคม มีพฤติกรรมในการกระบวนการเรียนรู้ อยู่ในระดับดีและผลการ ประเมินโดยคณะผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าจากการที่ได้พัฒนาระบบการปฏิบัติการตามแผนการ พัฒนาดีขึ้นสรุปได้ว่ากระบวนการทุนทางสังคมที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม

อภิปรายผล

ผลการวิจัย การพัฒนาระบบการทุนทางสังคมของชุมชนทับสี่ทอง ต่าบลบ้านเสด็จ อำเภอกะยี่นชา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยมีข้อควร สังเกตแล้วนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ปัญหากระบวนการทุนทางสังคมของชุมชนทับสี่ทอง ต่าบลบ้านเสด็จ อำเภอกะยี่นชา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีปัญหาอุปสรรคหลายประการแต่ที่สำคัญ คือ ปัญหาในส่วนที่เป็นระบบคิดของกระบวนการทุนทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2554) กล่าวว่า ส่วนที่เป็นระบบคิดจะเป็นส่วนที่เป็นนามธรรมสูง ระบบคิดดังกล่าวจะมีทั้งส่วนที่มีมาแต่ดั้งเดิมได้แก่ ความเชื่อศรัทธา ค่านิยม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ที่ปัจเจกชน กลุ่ม องค์กร สถาบัน หรือชุมชนได้สืบทอดมาจากบรรพชนในอดีต ระบบคิดอีกส่วนหนึ่งอาจจะมาจากสิ่งที่ได้เรียนรู้ในปัจจุบัน ซึ่งก็รวมทั้งความเชื่อ ศรัทธา ค่านิยมหรือธรรมเนียมปฏิบัติแบบใหม่ที่อยู่ในระบบคิดดังกล่าวได้แก่ ระบบคิดที่เกิดจากค่านิยมที่มีการเอื้ออาทรต่อกัน มีการต่างตอบแทนมีความไว้วางใจระหว่างกัน และมีความสามัคคี กระบวนการทุนทางสังคมนั้นมีปัญหาเรื่องกระบวนการทัศน์วัฒนธรรมต้นตอของการถดถอยทางเศรษฐกิจของส่วนหนึ่งมาจากวิธีคิด คือความอ่อนแอของสังคมไทย ปัญญาเป็นตัวนำท้ายสุดคนพวกนี้ก็จะเกิด

ปัญหาเนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเฉพาะ มีค่านิยม ความรู้ ความสามารถ นั้นแตกต่างกัน

2. การพัฒนากระบวนการทุนทางสังคมของชุมชนตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการพัฒนากระบวนการปฏิบัติตามแผน ตามวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ เคมมีสและแม็คแทกการ์ท (Kemmis, S. & Mc Taggart, R., 2000) โดยมีกระบวนการ ตั้งแต่ระดมความคิดปัญหากระบวนการทุนทางสังคมจนได้แผนปฏิบัติการที่มีการระบุปัญหาที่จะศึกษา เจาะลึกที่สำคัญที่สุดในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) คือ ปัญหานั้น ต้องได้รับการแก้ไข ปัญหาดังกล่าวต้องเป็นปัญหาในเชิงปฏิบัติการที่ผู้วิจัยเผชิญอยู่หรือในชุมชนของผู้วิจัยเองซึ่งสอดคล้องกับ (วีระยุทธ์ ชาตะกาญจน์, 2558) กล่าวว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นวิธีการแสวงหาความรู้ความจริงโดยการนำกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการแสวงหาข้อมูล ข้อเท็จจริง หรือ ข้อสรุปที่ต้องการ

3. การประเมินและปรับปรุงการพัฒนากระบวนการทุนทางสังคมของชุมชนตำบลบ้านเสด็จอำเภอเคียนซาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลจากผู้เข้าร่วมกระบวนการพัฒนากระบวนการปฏิบัติตามแผนเป็นผู้ประเมิน พบว่าชุมชนตำบลบ้านเสด็จเห็นว่ามีประโยชน์และมีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนา และความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้เข้าร่วมการพัฒนา ผลการประเมินพบว่า ผู้เข้าร่วมการพัฒนาทุกคนมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าทำให้เข้าใจกระบวนการทุนทางสังคมเป็นการ สะท้อนให้เห็นประโยชน์และความสนใจในกระบวนการทุนทางสังคมส่วนการประเมินพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมการพัฒนา โดยวิทยากรกระบวนการ (Facilitator) มีความคิดเห็นว่าการพัฒนาที่มีพฤติกรรมในระดับดีมีการแสดงออกและบรรลุผลการพัฒนา และผลการประเมินการพัฒนา ตามวงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ เคมมีสและแม็คแทกการ์ท (Kemmis, S. & Mc Taggart, R., 2000) โดยคณะผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนากระบวนการทุนทางสังคม สามารถสรุปได้ว่า กระบวนการทุนทางสังคมที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสม การที่แผนปฏิบัติการเกิดขึ้นจากการศึกษาข้อมูลอย่างสมเหตุสมผลแสดงให้เห็นว่าแผนปฏิบัติการนั้นเกิดขึ้นมาจากการคิดไตร่ตรองของผู้วิจัยอย่างเชี่ยวชาญ เกิดการเปลี่ยนแปลงในตนเองหรือทำให้เกิดความเข้าใจใหม่ ซึ่งการวิจัยเชิงปฏิบัติการได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าประชุมปรึกษาหารือกันอย่างเปิดใจ เป็นการ กระทำที่ทำให้คนเหล่านั้นได้เรียนรู้ ได้รับประสบการณ์ ได้รับข้อมูลใหม่ และนำความรู้ ประสบการณ์และข้อมูลไปกำหนดแผนและวัตถุประสงค์ของแต่ละงาน เป็นเทคนิคที่ใช้ได้ดีกับ การวางแผนพัฒนาทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นแผนพัฒนาระดับประเทศ ระดับภูมิภาค ระดับท้องถิ่นหรือแม้แต่การวางแผนพัฒนาหน่วยงานองค์กรหรือกลุ่มซึ่งสอดคล้องกับ พระบรมราโชวาทของ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิต จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2474 ซึ่งทรงพระราชดำรัสว่า

“การศึกษา เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้บุคคลเกิดสติปัญญานำไปสู่หนทางพัฒนาตนเองและสังคม ” (พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2474) จะเห็นได้ว่าในการดำเนินการพัฒนาท้องถิ่นจะ เกิดผลสำเร็จตามความต้องการได้ นั้น เกิดกระบวนการเรียนรู้ โดยให้การศึกษาเป็นเครื่องมือ กระบวนการทุนทางสังคมกับหลักการสหกรณ์มีจิตวิญญาณเดียวกัน (ปราณี จุลภักดี และคณะ, 2559) เป็นทั้งข้อปฏิบัติและแนวทางในการดำเนินงานสหกรณ์ รวมตลอดถึงจิตวิญญาณในสหกรณ์ด้วย ถือเป็นหัวใจของวิสาหกิจสหกรณ์ ดังนั้น การให้การศึกษาอบรมในการประชุมเชิงปฏิบัติการ ได้ศึกษากระบวนการทุนทางสังคมให้มีจิตวิญญาณในชุมชนเพื่อก่อเกิด การเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนาของทุนมนุษย์ขึ้นในชุมชนนั้น “เพราะการเรียนรู้ในสิ่งหนึ่ง เพื่อไปเรียนรู้อีกสิ่งหนึ่งเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ อีกสิ่งหนึ่งเป็นพลวัต (Groups Dynamic) ต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัญหากระบวนการทุนทางสังคมของชุมชนทับสีทอง ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอกะเนียง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลจากการสนทนากลุ่ม 2 ครั้ง พบว่า มีปัญหากระบวนการทุนทางสังคมของชุมชนทับสีทอง สรุปได้ 5 ด้านคือ ด้านความเชื่อ ด้านค่านิยม ด้านขนบธรรมเนียม ด้านประเพณีวัฒนธรรม และด้านภูมิปัญญา นำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขโครงสร้างแล้วนำไปทดลองใช้กับบุคคลในชุมชนประชากรมตำบลบ้านเสด็จ อำเภอกะเนียง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีบริบทที่เหมือน ๆ กันหลังจากนั้น ได้นำแผนปฏิบัติการดำเนินงานที่พัฒนาขึ้นไปใช้ตามวงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการของเคมมีส และแม็คแทการ์ท กับกลุ่มตัวอย่าง สรุปผลการวิจัยดังนี้ ผลการประเมินกิจกรรมวิธีการโดยผู้ร่วมกระบวนการพัฒนา มีคิดเห็นว่าการปฏิบัติการกระบวนการทุนทางสังคมแต่ละขั้นตอนที่ทดสอบหาประสิทธิภาพมีความเหมาะสมและมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าทำให้เข้าใจกระบวนการทุนทางสังคมมากขึ้นซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นประโยชน์และความสนใจในกระบวนการทุนทางสังคมสำหรับการประเมินพฤติกรรมโดยวิทยากรกระบวนการมีความคิดเห็นว่าคุณเข้ารวมกระบวนการพัฒนามีพฤติกรรมใน เรียนรู้ในระดับดี และผลการประเมินโดยคณะผู้วิจัย พบว่าการพัฒนากระบวนการปฏิบัติ ตามวงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการของ เคมมีสและแม็คแทการ์ท สรุปได้ว่า การพัฒนากระบวนการทุนทางสังคมของชุมชนทับสีทอง ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอกะเนียง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีความเหมาะสม จากปัญหากระบวนการทุนทางสังคมของชุมชนทับสีทอง ซึ่งเป็นหัวใจของทุนทางสังคม ชุมชนทับสีทอง ควรพิจารณาดำเนินการให้มีการพัฒนากระบวนการปฏิบัติตามแผนอย่างต่อเนื่องทุกปี ผู้จัดการศึกษาจะต้องพิจารณาถึงประเด็นปัญหาที่จำเป็นต่อการค้นคว้าด้วยกระบวนการไตร่ตรองที่ดี โดยอาจจะบันทึกปัญหาที่เกิดขึ้นหรือเขียนเป็นลักษณะคำถามที่ต้องการค้นคว้าหาคำตอบ ผลจากการพัฒนากระบวนการทุนทางสังคม อันนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นและนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ทุกคนมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ซึ่งจะเป็นการปลูกฝังจิตวิญญาณทุนทางสังคม สร้างจิตสำนึก

กระบวนการทุนทางสังคมของชุมชนทับสีทองการนำแผนปฏิบัติการไปใช้กับชุมชนทับสีทองควรหลีกเลี่ยงวันที่ตรงกับงานประเพณีและกิจกรรมที่สำคัญของท้องถิ่นนั้น ๆ เพื่อมิให้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนด้านการพัฒนากระบวนการปฏิบัติตามแผนเนื้อหาควรพิจารณาในเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการทุนทางสังคมเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเป็นพลวัต

เอกสารอ้างอิง

- ชลดา บุญอยู่. (2556). ทุนทางสังคมกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กรณีศึกษา บ้านเกาะพิทักษ์ ตำบลบางน้ำจืด อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชนบัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นุทิศ เอี่ยมใส. (2555). ทุนทางศิลปวัฒนธรรมประเพณีกับการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน จังหวัดเพชรบูรณ์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- บุศรา โพธิสุข. (2559). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลช้างเผือกอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. พิษณุเวชสาร, 12(1), 151-162.
- ปราณี จุลภักดี และคณะ. (2559). การประเมินโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพทางรัฐประศาสนศาสตร์. วารสารวิชาการสังคมมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 6(1), 94-115.
- ปิยะพงษ์ บุชบงก์ และสุนทรชัย ขอบยศ. (2558). นโยบายและการบริหารจัดการท้องถิ่นบนฐานของทุนทางสังคม: ทางเลือกการพัฒนาท้องถิ่นในศตวรรษที่ 21. วารสารสังคมศาสตร์, 11(1), 53-83.
- พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว. (14 มีนาคม 2474). พระบรมราชโองการในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2554). เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการจัดการชุมนุมการศึกษา หน่วยที่ 8-15. นนทบุรี: คณะกรรมการผู้ผลิตชุดวิชาการบริหารมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วีระยุทธ์ ขาตะกาญจน์. (2558). การวิจัยเชิงปฏิบัติการ Action Research. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 2(1), 29-49.
- สถาบันพระปกเกล้า. (2554). การศึกษาทุนทางสังคมเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: ส เจริญการพิมพ์.
- สมคิด ทับทิม. (2560). การพัฒนาชุมชนช่องปาดด้วยทุนทางสังคมตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการ. สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน.

อาทิตย์ บุตดาตวง. (2554). ความสามารถในการนำทุนทางสังคมออกมาใช้ของชุมชนบ้านบางไพร อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารพัฒนาสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

Kemmis, S. & Mc Taggart, R. (2000). Participatory action research. In N.K. Denzin and Y.S. Lincoln (Eds.), Handbook of qualitative research. (2nd.ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.

ประสิทธิผลของโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายต่อความสามารถ
ในการดูแลตนเองของผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตา
หอผู้ป่วย ตา หู คอ จมูก โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี*
THE EFFECTIVENESS OF DISCHARGE PLANNING PROGRAM TO SELF-
CARE ABILITY OF AFTER VITREORETINAL SURGERY PATIENTS IN
DEPARTMENT OF EENT, SURAT THANI HOSPITAL

ศิริพร ลวนะสกล

Siriporn Lawanasakol

โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี

Suratthani Hospital, Thailand

E-mail: nuice_sakol@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ในการดูแลตนเองของผู้ป่วยก่อนและหลังทำผ่าตัด 2) เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการดูแลตนเองของผู้ป่วยก่อนและหลังทำผ่าตัด 3) วัดระดับความพึงพอใจของผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตาที่ได้รับโปรแกรมการวางแผนจำหน่าย วิธีการดำเนินการวิจัยโดยการวิจัยแบบกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ป่วยหลังทำผ่าตัด จอประสาทตาและน้ำวุ้นตาที่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วย ตา หู คอ จมูก โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย โปรแกรมการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตาแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบทดสอบความรู้ของผู้ป่วย แบบสอบถามความสามารถในการดูแลตนเองของผู้ป่วยและแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ป่วย ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ .67-1.00 ได้ค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ .85 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา และสถิติทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ป่วยมีความรู้ในการดูแลตนเองหลังทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตาหลังได้รับโปรแกรมการวางแผนจำหน่าย เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 14.65$, S.D. = 0.66) 2) ผู้ป่วยมีความสามารถในการดูแลตนเองหลังได้รับโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายสูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.22) มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$) และ 3) ความพึงพอใจต่อโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายโดยรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.21) โปรแกรมการวางแผนจำหน่ายนี้สามารถ

* Received 22 June 2021; Revised 8 August 2021; Accepted 2 October 2021

นำไปใช้ในการดูแลผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดทางตาประเภทอื่น ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลให้มากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: โปรแกรมการวางแผนการจำหน่าย, ความสามารถในการดูแลตนเอง, ผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตา

Abstract

The objectives of this research article were to study on the effectiveness of discharge planning program after vitreoretinal surgery. The sample use was 40 patients. The research instruments was discharge planning program after vitreoretinal surgery patient, personal data questionnaire, test knowledge of patient, patient self-care ability questionnaire and satisfaction of patients questionnaire. The research instruments were examined for content validity get the IOC value equal to 0.67-1.00. The reliability were .85. The data were analyzed by frequency percentage, mean, standard deviation, t- test. The result found that patients after vitreoretinal surgery statistical significantly enhanced patients' knowledge good level ($\bar{X}$ = 14.65, S.D. = 0.66), selfcare ability after vitreoretinal surgery patients were increasing good level ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.22) statistical significantly ($p < 0.001$). Patients' satisfaction were at a good level ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.21). Result of this study can be utilized in other eye surgery to increase efficiency of care.

Keywords: Discharge planning program, Self - care ability, after vitreoretinal surgery patients

บทนำ

ดวงตาเป็นอวัยวะที่เกี่ยวกับการสัมผัสที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ การมองเห็น ซึ่งคนปกติจะใช้ประสาทสัมผัสทางการมองเห็นร้อยละ 83 ความผิดปกติหรือโรคที่เกิดขึ้นกับตาจนทำให้การทำงานของตาผิดปกติไปจะส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตประจำวัน จากสถิติขององค์การอนามัยโลกประจำปี ค.ศ. 2020 พบว่าทั่วโลกมีคนที่มีสายตาเลือนรางถึง 270 ล้านคน และคนตาบอดมีมากถึง 90 ล้านคน ซึ่งสาเหตุจากโรคจอประสาทตาพบร้อยละ 5 จอประสาทตา (Retina) คือ อวัยวะที่มีลักษณะเป็นแผ่นบาง ๆ อยู่ด้านหลังสุดและหลังสุดของดวงตา เซลล์ประสาทตาจำนวนมากซึ่งทำหน้าที่ในการเปลี่ยนแสงที่มองเห็นให้กลายเป็นสัญญาณประสาทเพื่อส่งไปแปลผลในสมองส่วนวุ้นตา (Vitreous) เป็นส่วนประกอบภายในดวงตา

มีลักษณะเป็นวุ้นเหลวใสคล้ายไข่ขาวอยู่หลังเลนส์ตายึดติดกับผิวจอตา ภาวะวุ้นตาเสื่อม (Vitreous Degeneration) เป็นได้เมื่ออายุมากขึ้นและอาจเสื่อมเร็วกว่าปกติในผู้ที่สายตาสั้นมาก โรคทางจอประสาทตาและน้ำวุ้นตามีด้วยกันหลายชนิด ที่พบบ่อยได้แก่ จุดภาพชัดเสื่อมในผู้สูงอายุ วุ้นตาเสื่อม วุ้นตาลอก รูนิ่กษาดที่จอตา จอตาลอก รูที่จุดภาพชัด (ศักดิ์ชัย วงศกิตติรักษ์ และคณะ, 2560) อาการที่พบ มีแสงวูบวาบในตาคล้ายฟ้าแลบ มีเงาดำเหมือนม่านมาบังตา มีจุดดำหรือเงาดำคล้ายใยแมงมุมลอยไปมา หรือมองเห็นภาพบิดเบี้ยว สายตามัวลงมาก การมองเห็นลดลงแต่ไม่ปวดตา การรักษาด้วยกัน 4 วิธีคือ การรักษาด้วยยา กิน การรักษาด้วยการยิงเลเซอร์ การฉีดยาเข้าวุ้นตาและการทำผ่าตัดซึ่งมีด้วยกัน 3 วิธี 1) Pneumatic retinopexy cryotherapy โดยการฉีดแก๊สที่ขยายตัวได้ เช่น sulfur hexafluoride หรือ Perfluoropane เข้าไปในวุ้นตาและจัดทำให้แก๊สอยู่ในตำแหน่งที่ใกล้กับบริเวณที่มีพยาธิสภาพ ทำให้มีการติดกลับเข้าที่ของจอประสาทตา 2) Encircling/scleral bucking คือ การเย็บหนุนซิลิโคนด้านนอกลูกตา 3) Pars Planavitrectomy คือ การทำผ่าตัดน้ำวุ้นตาและจอประสาทตาเพื่อตัดเอา วุ้นตาและเยื่อพังผืดที่ดึงรั้งจอประสาทตาออก นอกจากนี้การทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตายังทำผ่าตัดในผู้ป่วยที่มีภาวะการติดเชื้อในลูกตา (Endophthalmitis) อุบัติเหตุทางตา (Eye Injury) มีสิ่งแปลกปลอม ในลูกตา (Intra ocular foreign body) และม่านตาอักเสบเพื่อช่วยในการรักษาและการวินิจฉัยโรค (ศักดิ์ชัย วงศกิตติรักษ์ และคณะ, 2561)

จากข้อมูลสถิติหอผู้ป่วยตาคือโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานีรับดูแลผู้ป่วยที่มาได้รับการรักษาและทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตาปีงบประมาณ 2562, 2563, 2564 (ถึง 30 มิถุนายน 2564) จำนวน 257, 283, 175 ราย ตามลำดับ พบว่า ผู้ป่วยต้องกลับมารักษาซ้ำและต้องทำผ่าตัดซ้ำจากการปฏิบัติตัวไม่ถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 4.51, 5.92 และ 5.30 ตามลำดับ (โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี, 2564) เนื่องจากรูปแบบการวางแผนจำหน่ายในผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอประสาทตา การให้ความรู้ผู้ป่วยกลุ่มดังกล่าวยังมีแบบแผนที่ไม่ชัดเจนและไม่เป็นไปในทางเดียวกันผู้ป่วยบางรายการให้คำแนะนำต้องมีผู้ดูแลจึงจำเป็นต้องมีการประเมินโดยการสอบถามความรู้และความสามารถของผู้ป่วยและให้กิจกรรมการพยาบาล การสอนสาธิตการเช็ดตาและการหยอดยา หลักการหยอดยาที่ถูกต้องและมีการประเมินซ้ำเพื่อให้ความรู้เพิ่มเติมเป็นกิจกรรมการพยาบาลที่ให้ตามทฤษฎีการพยาบาลของโอเร็ม หลังจากนั้นก่อนผู้ป่วยกลับบ้านมีการประเมินความสามารถอีกครั้ง ดังนั้นกระบวนการดูแลผู้ป่วยตั้งแต่แรกรับจนกระทั่งจำหน่ายมีความสำคัญ ผู้วิจัยจึงได้นำโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายโดยใช้หลัก D - METHOD (สุธีร์ ธรรมิกบรร, 2554) มาเป็นกรอบแนวคิดในการทำวิจัยการวางแผนการดูแลผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตาเพื่อให้ครอบคลุมกระบวนการดูแลตั้งแต่แรกรับจนผู้ป่วยจำหน่ายกลับบ้าน ตลอดจนการติดตามการมาตามนัดและการดูแลตนเองขณะพักรักษาตัวอยู่ที่บ้านแต่อย่างไรก็ตามการดูแลต้องอาศัยความร่วมมือของผู้ป่วยและญาติโดย

การศึกษานี้ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีการพยาบาลของ โอเร็ม (Orem, K. M., 2001) ซึ่งมี 4 มโนคติที่สะท้อนถึงความเชื่อเกี่ยวกับ คน สิ่งแวดล้อม สุขภาพ และการพยาบาล บทบาทพยาบาลในการเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลผู้ป่วยในเรื่องการสอนญาติเช็ดตาและหลักการหยอดยาตามแผนการรักษา จะต้องประเมินสภาพปัญหาด้านร่างกายและจิตใจของผู้ป่วยในรายที่การมองเห็นไม่เหมือนเดิมหรือบางรายถึงขั้นการสูญเสียดวงตา เพื่อเข้าถึงการพยาบาลที่ถูกต้องตอบสนองความต้องการของผู้ป่วยในด้านสุขภาพ ซึ่งทฤษฎีของ โอเร็ม ประกอบด้วย 3 ทฤษฎีหลักที่มีความสัมพันธ์กันคือ 1) ทฤษฎีการดูแลตนเองที่เน้นกระต้นความสามารถในการดูแลตนเองและตอบสนองความต้องการการดูแลตนเองทั้งหมด 2) ทฤษฎีความพร้อมในการดูแลตนเองที่เกิดจากความไม่สมดุลของความสามารถหรือศักยภาพของบุคคล เป็นความสัมพันธ์ระหว่าง ความสามารถในการดูแลตนเองและความต้องการการดูแลตนเองทั้งหมด 3) ทฤษฎีระบบการพยาบาล ระบบที่ได้มาจากการใช้ความสามารถทางการพยาบาลกระบวนการพยาบาลเน้นหลักในการดูแลผู้ป่วย อย่างครอบคลุม เพื่อให้ผู้ป่วยที่มารับผ่าตัดรักษาจอประสาทตาและน้ำวุ้นตา ได้รับการผ่าตัดที่ปลอดภัยมีคุณภาพและปราศจากภาวะแทรกซ้อน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ในการดูแลตนเองของผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตาก่อนและหลังได้รับโปรแกรมการวางแผนจำหน่าย หอผู้ป่วย ตา หู คอ จมูก โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการดูแลตนเองของผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตาก่อนและหลังได้รับโปรแกรมการวางแผนจำหน่าย หอผู้ป่วย ตา หู คอ จมูก โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตาที่ได้รับโปรแกรมการวางแผนจำหน่าย หอผู้ป่วย ตา หู คอ จมูก โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) มีรูปแบบเป็น One Group Pretest - Posttest Design ศึกษาผู้ป่วยที่มาได้รับการรักษาโดยวิธีการผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตา หอผู้ป่วยตา หู คอ จมูก โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายต่อความสามารถในการดูแลตนเองของผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตา ใช้มาตรฐานการดูแลผู้ป่วยทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตา (Care Map) การวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตาตามรูปแบบ D - METHOD ร่วมกับการบูรณาการแนวคิดทฤษฎีระบบการ

พยาบาลของโอเร็ม (Orem, K. M., 2001) ในส่วนของการพยาบาลระบบสนับสนุนและให้ความรู้ได้แก่ 1) การสอนในสิ่งที่ผู้ป่วยต้องการเรียนรู้และเพิ่มเติมในสิ่งที่ยังไม่รู้ 2) การชี้แนะโดยการให้ข้อมูลที่จำเป็นเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการดูแลตนเอง 3) การสนับสนุนด้านร่างกายและจิตสังคมเพื่อให้ผู้ป่วยมั่นใจในการดูแลตนเองและ 4) การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถมาใช้ในการพัฒนาโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายเพื่อให้ผู้ป่วยมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติตัวเพื่อการดูแลตนเอง นำมาเป็นกรอบแนวคิดสำหรับพยาบาลที่จะให้การดูแลผู้ป่วยที่มีข้อจำกัดด้านสุขภาพที่ทำให้บุคคลผู้นั้นไม่สามารถดูแลตนเองได้อย่างต่อเนื่องหรือไม่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เชื่อว่าหากเลือกกระบวนการพยาบาลที่เหมาะสมกับสภาพผู้ป่วย โดยประเมินความสามารถในการดูแลตนเองของผู้ป่วยและผู้ดูแล และเลือกวิธีการให้คำแนะนำ การสอนการเช็ดตา การหยอดยา การให้คำปรึกษาและการให้การช่วยเหลือตามความเหมาะสมจะทำให้ผู้ป่วยมีความรู้และความสามารถในการดูแลตนเองและผู้ป่วยมีความพึงพอใจ (Eriksen, L. R., 1988)

2. ประชากร คือ ผู้ป่วยที่มารับการรักษาโดยวิธีการทำผ่าตัดโรคทางตาและนอนพักรักษาใน โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี เดือนกรกฎาคม - เดือนกันยายน 2564 จำนวน 40 ราย

3. กลุ่มตัวอย่าง คือผู้ป่วยที่มารับการรักษาโดยการผ่าตัดต้อกระจกประสาทตาและน้ำวุ้นตา โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี เดือนกรกฎาคม-เดือนกันยายน 2564 จำนวน 40 ราย เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและเครื่องมือใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง โปรแกรมการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดต้อกระจกประสาทตาและน้ำวุ้นตา หอผู้ป่วยต้อกระจก จมูก โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานีที่ผู้วิจัยออกแบบขึ้นโดยใช้หลัก D - METHOD ประกอบด้วยการให้ความรู้เรื่องโรค (disease: D) ยาที่ใช้ (medication: M) สิ่งแวดล้อมและ เศรษฐกิจ (environment and economic: E) แนวทางการรักษา (treatment: T) การส่งเสริมฟื้นฟูสภาพทางด้านร่างกายและจิตใจตลอดจน ป้องกันภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ (health: H) การมาตรวจตามนัด (outpatient referral: O) และอาหาร (diet: D)

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 1) แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย อายุ เพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ โรคประจำตัว การวินิจฉัยโรค ชนิดของการทำผ่าตัด 2) แบบทดสอบความรู้ในการดูแลตนเองของผู้ป่วยผ่าตัดต้อกระจกประสาทตาและน้ำวุ้นตา ผู้วิจัยออกแบบขึ้นตามหลัก D-METHOD จำนวน 15 ข้อ ตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 คะแนน เพื่อวัดระดับความรู้ก่อนและหลังการได้รับ โปรแกรมการวางแผนจำหน่าย การแปลผลคะแนนระดับความรู้ใช้หลักเกณฑ์ดังนี้ (Bloom, B. S. et al., 1986) ค่าคะแนนต่ำกว่า 9 ระดับความรู้อยู่ในระดับน้อย ค่าคะแนน 10 - 11 ระดับ

ความรู้อยู่ในระดับปานกลาง ค่าคะแนน 12 - 15 ระดับความรู้ในระดับดี 3) แบบประเมินความสามารถในการดูแลตนเองของผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอบประสาทตาและน้ำวุ้นตา ที่ผู้วิจัยออกแบบขึ้นตามหลักแนวคิดทฤษฎีการพยาบาลของโอเร็มและหลัก D - METHOD เครื่องมือครอบคลุมเนื้อหาด้านการปฏิบัติตัวหลังทำผ่าตัด หลักการเช็ดตาและหยอดยา การจัดสิ่งแวดล้อม การรับประทานอาหาร การมาตรวจตามนัดและการสังเกตอาการผิดปกติที่ควรมาพบแพทย์ก่อนวันนัด มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง มีความสามารถเกี่ยวกับการดูแลตนเองในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง มีความสามารถเกี่ยวกับการดูแลตนเองในระดับมาก
- 3 หมายถึง มีความสามารถเกี่ยวกับการดูแลตนเองในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง มีความสามารถเกี่ยวกับการดูแลตนเองในระดับน้อย
- 1 หมายถึง มีความสามารถเกี่ยวกับการดูแลตนเองในระดับน้อยที่สุด

โดยการแปลผลคะแนนใช้เกณฑ์การแปลความหมายดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) โดยคะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีความสามารถเกี่ยวกับการดูแลตนเองในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึงมีความสามารถเกี่ยวกับการดูแลตนเองในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีความสามารถเกี่ยวกับการดูแลตนเองในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.50 หมายถึง มีความสามารถเกี่ยวกับการดูแลตนเองในระดับน้อย และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอบประสาทตาและน้ำวุ้นตา เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ จำนวน 10 ข้อ ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 5 หมายถึง รับรู้ว่ามี ความพึงพอใจในข้อนั้นมากที่สุด
- 4 หมายถึง รับรู้ว่ามี ความพึงพอใจในข้อนั้นมาก
- 3 หมายถึง รับรู้ว่ามี ความพึงพอใจในข้อนั้นปานกลาง
- 2 หมายถึง รับรู้ว่ามี ความพึงพอใจในข้อนั้นน้อย
- 1 หมายถึง รับรู้ว่ามี ความพึงพอใจในข้อนั้นน้อยที่สุด

โดยการแปลผลคะแนนใช้เกณฑ์การแปลความหมาย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) คือ คะแนนเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด คะแนนเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก คะแนนเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 2.50 หมายถึง ระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. โปรแกรมการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอบประสาทตาและน้ำวุ้นตา ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) คำนวณค่าดัชนี

ความตรงตามเนื้อหา (Index of Item-objective Congruence) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ประกอบด้วย แพทย์เชี่ยวชาญด้านจอตาและวุ้นตา พยาบาลเฉพาะทางเวชปฏิบัติทางตา และอาจารย์พยาบาลนิเทศน์ศึกษาศาสตร์ปฏิบัติประจำหอผู้ป่วยตา หู คอ จมูก พบว่ามีค่า IOC เท่ากับ 0.67-1.00

2. แบบทดสอบความรู้เรื่องโรค การรักษา การปฏิบัติตัวของผู้ป่วยผ่าตัดจอตาสภาพตาและน้ำวุ้นตา ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ประกอบด้วย แพทย์เชี่ยวชาญด้านจอตาและวุ้นตา พยาบาลเฉพาะทางเวชปฏิบัติทางตา และอาจารย์พยาบาลนิเทศน์ศึกษาศาสตร์ปฏิบัติประจำหอผู้ป่วยตา หู คอ จมูก พบว่ามีค่า IOC เท่ากับ 0.67 - 1.00 คำนวณหาค่าความเที่ยงโดยใช้ KR - 20 ซึ่งได้ค่าเท่ากับ 0.84

3. แบบสอบถามวัดความสามารถในการดูแลตนเองของผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอตาสภาพตาและน้ำวุ้นตา ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ประกอบด้วย แพทย์เชี่ยวชาญด้านจอตาและวุ้นตา พยาบาลเฉพาะทางเวชปฏิบัติทางตา และอาจารย์พยาบาลนิเทศน์ศึกษาศาสตร์ปฏิบัติประจำหอผู้ป่วยตา หู คอ จมูก พบว่ามีค่า IOC เท่ากับ 0.67 - 1.00 หาค่าความเที่ยงสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบักได้เท่ากับ 0.85

4. แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอตาสภาพตาและน้ำวุ้นตา ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดย ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ประกอบด้วย แพทย์เชี่ยวชาญด้านจอตาและวุ้นตา พยาบาลเฉพาะทางเวชปฏิบัติทางตา และอาจารย์พยาบาลนิเทศน์ศึกษาศาสตร์ปฏิบัติประจำหอผู้ป่วยตา หู คอ จมูก พบว่ามีค่า IOC เท่ากับ 0.67 - 1.00 หาค่าความเที่ยงสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบักได้เท่ากับ 0.85

การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานีเลขที่ COA 035/2564 ลงวันที่ 2 กรกฎาคม 2564 โดยผู้วิจัยอธิบายถึงวัตถุประสงค์ในการวิจัย ประโยชน์เกี่ยวกับการเข้าร่วมการวิจัย กลุ่มตัวอย่างสามารถหยุดหรือปฏิเสธการเข้าร่วมการวิจัยได้โดยไม่มีผลกระทบใดๆ ข้อมูลที่ได้เก็บเป็นความลับ และการวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูลในภาพรวมด้วยเหตุผลทางวิชาการเท่านั้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยแนะนำตัวกับผู้ป่วย ให้ข้อมูล อธิบายการดำเนินการวิจัยและให้เซ็นยินยอมการทำวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ให้ผู้ป่วยทำแบบทดสอบความรู้เรื่องโรค การดูแลตนเองและความสามารถในการดูแลตนเองของผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอตาสภาพตาและน้ำวุ้นตา โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี

ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการให้ความรู้ตาม “โปรแกรมการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยผ่าตัดจอตาสภาพตาและน้ำวุ้นตา” สอนเป็นรายบุคคลและรายกลุ่มในกรณีที่ผ่าตัดตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยใช้เวลาประมาณ 15 - 20 นาที

ขั้นตอนที่ 4 ให้ผู้ป่วยทำแบบทดสอบความรู้หลังได้รับความรู้ตาม “โปรแกรมการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตา”

ขั้นตอนที่ 5 ในวันที่ผู้ป่วยจำหน่ายออกจากโรงพยาบาลทำแบบสอบถามความพึงพอใจและแบบสอบถามความสามารถในการดูแลตนเองหลังผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตา

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติที่กำหนดค่าความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .001 ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลการเจ็บป่วย ความรู้ในการดูแลตนเองของผู้ป่วย ความสามารถในการดูแลตนเองของผู้ป่วย ความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อการใช้รูปแบบการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตา โดยนำมาแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. สถิติเชิงอนุมาน ใช้ในการวิเคราะห์ ความรู้ในการดูแลตนเองของผู้ป่วยเปรียบเทียบความรู้ ก่อน - หลัง ความสามารถในการดูแลตนเองของผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตา เปรียบเทียบความสามารถก่อนหลัง โดยใช้สถิติ independent t - test

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผลการวิจัย นำเสนอผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไป กลุ่มตัวอย่างพบว่าผู้ป่วยทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตา จำนวน 40 คน เป็นเพศชายร้อยละ 52.5 เพศหญิง ร้อยละ 47.5 อายุเฉลี่ย 49 ปี ส่วนใหญ่สถานภาพสมรสคู่ร้อยละ 80.0 จบการศึกษาระดับมัธยม ร้อยละ 67.5 อาชีพเกษตรกรร้อยละ 65.0 รายได้เฉลี่ยอยู่ในช่วง 5,000 - 20,000 บาทต่อเดือนร้อยละ 55.0

2. ข้อมูลการเจ็บป่วยทางตาที่ได้รับการรักษาด้วยการผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตา ดังตาราง 1

ตาราง 1 ข้อมูลการเจ็บป่วยทางตาที่ได้รับการรักษาด้วยการผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตา หอผู้ป่วยตาคอจุมก โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี (N = 40)

การวินิจฉัยโรค	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. จอประสาทตาลอก (Retinal detachment) และจอประสาทตาลอกที่เกิดจากเป็นรู (Rhegmatogenous Retinal detachment)	16	40
2. Proliferative diabetic retinopathy, Tractional Retinal detachment, Vitreous hemorrhage	11	27.5
3. อุบัติเหตุทางตาและมีสิ่งแปลกปลอมในลูกตา (Ocular trauma and intraocular foreign body)	8	20
4. เลนส์เคลื่อน (IOL dislocation)	5	12.5
รวม	40	100

จากตารางที่ 1 ข้อมูลการเจ็บป่วยทางตาที่มารับการรักษาด้วยการผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตา หอผู้ป่วยตาคอจุมก โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี พบว่า ผู้ป่วยจอประสาทตาลอก (Retinal detachment) และจอประสาทตาลอกที่เกิดจากเป็นรู (Rhegmatogenous Retinal detachment) มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 16 ราย คิดเป็นร้อยละ 40 และเลนส์เคลื่อน (IOL dislocation) น้อยที่สุด มีจำนวน 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 12.5

3. ข้อมูลเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยระดับความรู้ของผู้ป่วยก่อนและหลังได้รับโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้น ดังตาราง 2

ตาราง 2 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ของผู้ป่วยก่อนและหลังได้รับโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นในโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี (n = 40)

ระดับความรู้	$\bar{X}$	SD	ระดับ	t
ก่อนได้รับโปรแกรม	10.28	2.063	ปานกลาง	-13.43*
หลังได้รับโปรแกรม	14.65	0.662	ดีมาก	

* p<0.001

จากตารางที่ 2 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ผู้ป่วยก่อนและหลังได้รับโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้น พบว่า ความรู้ก่อนได้รับโปรแกรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 10.28) คิดเป็นร้อยละ 68.53 และ หลังได้รับโปรแกรม อยู่ในระดับดี ($\bar{X}$ = 14.65) คิดเป็นร้อยละ 97.66 สรุปได้ว่า ความรู้ของผู้ป่วยก่อนและหลังได้รับโปรแกรมการวางแผนจำหน่าย ผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตาหอผู้ป่วยตาคอจุมก โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี ความรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P<0.001$) โดยระดับคะแนนหลังได้รับโปรแกรมดีกว่าก่อนได้รับโปรแกรม

4. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการดูแลตนเองของผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตา ก่อนและหลังได้รับโปรแกรมการวางแผนจำหน่าย ดังตาราง 3

ตาราง 3 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการดูแลตนเองของผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตา ก่อนและหลังได้รับโปรแกรมการวางแผนจำหน่าย หอผู้ป่วยตาคอจุมก โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี (N = 40)

ความสามารถในการดูแลตนเอง	ก่อน		หลัง		t
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD	
1. การเช็ดตาและทำความสะอาดตา	3.55	.552	4.33	.47	-8.49*
2. การหยอดยาได้อย่างถูกต้อง	3.43	.67	4.47	.50	-9.29*
3. การหยอดยาแต่ละขวดห่างกันอย่างน้อย 5 นาที	3.57	.67	4.55	.50	-9.37*
4. ป้ายยาตัวสุดท้ายโดยห่างจากยาหยอดตาอย่างน้อย 5 นาที	3.67	.73	4.68	.47	-9.30*
5. การเก็บยาหยอดตาอย่างถูกต้อง	3.78	.69	4.43	.50	-6.20*

ความสามารถในการดูแลตนเอง	ก่อน		หลัง		t
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	
6. ล้างมือก่อนและหลังหยอดตา	3.62	.70	4.52	.50	-6.76*
7. ใช้ผ้าครอบตาข้างที่ทำผ่าตัดตลอดเวลาเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์	3.70	.68	4.65	.48	-7.37*
8. จัดสถานที่พักผ่อนได้สะอาดไม่มีฝุ่นละอองและอากาศถ่ายเทได้สะดวก	3.82	.59	4.32	.61	-4.21*
9. การออกกำลังกายหรือยกของหนัก 1-2 กิโลกรัมหลังทำผ่าตัดประมาณ 1 สัปดาห์	3.57	.81	4.30	.68	-5.61*
10. สามารถอาบน้ำได้โดยไม่ให้น้ำเข้าตา	3.63	.66	4.40	.54	-7.02*
11. รับประทานอาหารที่ส่งเสริมการหายของแผลผ่าตัดจอประสาทตา	3.73	.59	4.28	.50	-5.82*
12. รับประทานอาหารเพื่อป้องกันท้องผูก	3.7	.51	4.27	.50	-6.11*
13. บอกอาการที่ผิดปกติเกี่ยวกับการติดเชื้อที่ตาที่ควรมาพบแพทย์ก่อนวันนัด	3.63	.62	4.25	.49	-4.71*
14. สามารถจัดการกับอาการรบกวนเบื้องต้น เช่น ปวดตา คลื่นไส้อาเจียน	3.8	.56	4.13	.51	-3.59*
15. สามารถปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันได้	3.88	.51	4.35	.53	-4.00*
ค่าเฉลี่ย	3.67	.27	4.39	.22	-22.24*

* p<0.001

จากตารางที่ 3 ข้อมูลคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการดูแลตนเองหลังการใช้รูปแบบผู้ป่วยมีความสามารถในการดูแลตนเองเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ $P<0.001$

5. ข้อมูลผลลัพธ์ด้านความพึงพอใจ ของผู้ป่วยหลังได้รับโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตา ดังตาราง 4

ตาราง 4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของผู้ป่วยหลังได้รับโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตา หอผู้ป่วยตาคอนจังก์ ในโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี (N = 40)

ข้อความ	$\bar{x}$	SD	ระดับ
1. ความกระตือรือร้นในการดูแลช่วยเหลือ	4.58	.50	มากที่สุด
2. การรับฟังปัญหาอย่างตั้งใจ	4.43	.54	มาก
3. ความสามารถในการให้การพยาบาล	4.45	.50	มาก
4. การจัดเตรียมสิ่งของอุปกรณ์ที่สะอาดหอผู้ป่วยอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย	4.30	.46	มาก
5. การประสานงานที่ดีระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วยที่มารับบริการ	4.30	.46	มาก

ข้อความ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
6. การให้ข้อมูล การให้คำแนะนำ การสอน การสาธิตวิธีการ เช็ดตา หยอดตา	4.60	.49	มากที่สุด
7. การได้รับคำอธิบายที่ชัดเจน เป็นลำดับขั้นเมื่อออกจาก โรงพยาบาล	4.48	.50	มาก
8. ผู้ให้คำอธิบายใช้คู่มือประกอบการอธิบายการเตรียมตัวก่อน กลับบ้าน	4.48	.50	มาก
9. ระยะเวลาในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติตนก่อนกลับ บ้านมีความเหมาะสม	4.30	.46	มาก
10. พยาบาลให้การดูแลเอาใจใส่อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ตั้งแต่แรกรับจนจำหน่าย	4.55	.50	มากที่สุด
ภาพรวม	4.44	0.21	มาก

จากตาราง 4 ข้อมูลด้านความพึงพอใจของผู้ป่วยหลังได้รับโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นในโรงพยาบาลสุราษฎร์ธานีพบว่า คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจของผู้ป่วยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.21)

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ในการดูแลตนเองของผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตา ก่อนและหลังได้รับโปรแกรมการวางแผนจำหน่าย พบว่า ผู้ป่วยมีความรู้ในการดูแลตนเองเพิ่มขึ้นมากกว่าก่อนได้รับโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 แสดงว่าโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายมีประสิทธิภาพในการเพิ่มความรู้การดูแลตนเองสำหรับผู้ป่วยทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตา ผลการศึกษาสนับสนุนแนวคิดการวางแผนจำหน่ายเนื่องจากโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายมีการ ออกแบบอย่างเป็นระบบตามกรอบแนวคิดการวางแผน จำหน่ายรูปแบบ D-M-E-T-H-O-D โดยการใช้การพยาบาลระบบสนับสนุนและให้ความรู้ เพื่อพัฒนา ความรู้และความสามารถในการดูแลตนเองของผู้ป่วยทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตาส่งเสริมให้ ผู้ป่วยมีความรู้เกี่ยวกับการกำเินโรค แนวทางการรักษา การปฏิบัติตัวหลังทำผ่าตัด พฤติกรรมการดูแลตนเองที่เหมาะสมพร้อมกับการฝึกทักษะในการเช็ดตา การหยอดยา การป้ายยา หลักวิธีการหยอดยาที่ถูกต้อง และการประเมินอาการผิดปกติที่ควรมาพบแพทย์ก่อนวันนัด ซึ่งสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากโปรแกรมไปใช้ในการดูแลตนเองหลังจำหน่าย ออกจากโรงพยาบาล พร้อมกันนี้ขณะพักรักษาตัวในโรงพยาบาล ผู้ป่วยยังได้รับการชี้แนะและสนับสนุน พฤติกรรมการดูแลตนเองที่เหมาะสมจากผู้วิจัยได้แก่ การสร้างความมั่นใจ รับฟังปัญหา ให้กำลังใจ เป็นที่ปรึกษาและช่วยเหลือ

ในกิจกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของปานิสรา ส่งวัฒนายุทธ ที่ศึกษาบทบาทพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยจอประสาทตาตลอก พบว่าพยาบาลเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดูแลผู้ป่วยจอประสาทตาตลอกเพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนที่จะเกิดขึ้น ได้แก่ ต้อกระจก ความดันลูกตาส่งผลให้ คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยดีขึ้นผู้ป่วยสามารถปรับวิถีการดำเนินชีวิตประจำวันให้เหมาะสมกับข้อจำกัดด้านสุขภาพ เช่น ผู้ป่วยที่ทำผ่าตัดแล้วอาการไม่ดีขึ้น ระดับสายตาตกที่หรือแย่งกว่าเดิมบางรายไม่สามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ผู้ป่วยมีความรู้ในการเลือกรับประทานอาหารได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมกับโรค (ปานิสรา ส่งวัฒนายุทธ, 2563) การศึกษาของรัตนารณ แซ่ลิ้มและคณะ ที่ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายต่อความรู้และพฤติกรรมการดูแลตนเองในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดแดงส่วนปลายอุดตันในโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้และพฤติกรรมดูแลตนเองภายหลังการทดลองของกลุ่มทดลองเพิ่มขึ้นกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) (รัตนารณ แซ่ลิ้ม และคณะ, 2557) สอดคล้องกับทฤษฎีแนวคิดของ Bloom ที่กล่าวไว้ว่า เมื่อบุคคลเกิดการเรียนรู้ จะเกิดการเปลี่ยนแปลง ทาง ด้านความรู้ ความเข้าใจ ความคิด เกิดการเรียนรู้เนื้อหา สารสิ่งใหม่ ๆ แล้วนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติเช่นเดียว กับผู้ป่วยได้รับความรู้การดูแลตนเองตามโปรแกรมการวางแผนจำหน่าย (Bloom, B. S. et al., 1986)

2. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการดูแลตนเองของผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตา ก่อนและหลังได้รับโปรแกรมการวางแผนจำหน่าย พบว่า ระดับความสามารถในการดูแลตนเองของผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตาที่ได้รับโปรแกรมการวางแผนจำหน่าย พบว่า ผู้ป่วยมีความสามารถในการดูแลตนเองมากขึ้นในภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X}=4.39, SD=.22$) ผู้ป่วยมีความเข้าใจสามารถปฏิบัติตัวได้อย่างถูกต้อง โดยตั้งแต่แรกได้รับการสอนให้ความรู้และการปฏิบัติตัวหลังทำผ่าตัดมีการสาธิตการเช็ดตา การหยอดยา ให้ดูวีดิทัศน์การปฏิบัติตัวก่อนและหลังทำผ่าตัดและให้การพยาบาลตามความสามารถในการดูแลตนเองตามทฤษฎีการพยาบาลของ โอเร็ม (Orem, K. M., 2001) พยาบาลให้คำแนะนำและให้ข้อมูลแก่ผู้ป่วยตรงกับแนวคิดทฤษฎีของ Fisher and Harman ที่กล่าวว่าการให้ข้อมูล (information) ในการปฏิบัติตัวที่ถูกต้อง การสร้าง แรงจูงใจ (motivation) ให้ญาติมีส่วนร่วมในการรักษาและการฝึกทักษะ(skill) การเช็ดตา การหยอดยา เป็นการส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการดูแลตนเองการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องหลังทำผ่าตัด ลดภาวะแทรกซ้อนทำให้การรักษามีประสิทธิภาพมากขึ้นลดการมารักษาซ้ำ (Re-admit) (Fisher, W. A. et al., 2003)

3. ศึกษาความพึงพอใจของผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตาที่ได้รับโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ได้รับการดูแลตั้งแต่แรกรับพยาบาลมีความกระตือรือร้นในการดูแลช่วยเหลือ การให้ข้อมูล การให้คำแนะนำ การสอน การสาธิตวิธีการเช็ดตา หยอดตา ให้การดูแลเอาใจใส่อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอตั้งแต่แรกรับจน

จำหน่าย สอดคล้องกับแนวคิดการดูแลตนเองตามทฤษฎีการพยาบาลของ โอเรม ได้กล่าวถึง ทฤษฎีการดูแลตนเองเรื่องความพร้อมในการดูแลตนเองว่า เมื่อบุคคลมีความสามารถในการดูแลตนเอง (Self - Care agency) ไม่เพียงพอกับความต้องการการดูแลตนเองทั้งหมด (Therapeutic self-care demand) เพื่อตอบสนองความต้องการที่จำเป็นพยาบาลจึงมีบทบาทสำคัญในการให้การช่วยเหลือในการให้ข้อมูล การให้คำแนะนำ การสนับสนุนและการช่วยเหลือต่างๆแก่ผู้ป่วย โดยใช้ความสามารถทางการพยาบาลในการดูแลเพื่อให้ผู้ป่วยได้รับข้อมูลอย่างเพียงพอที่จะสามารถดูแลตนเองได้ ส่งผลให้คุณภาพ ชีวิตดีขึ้น ผู้ป่วยและญาติจึงมีความพึงพอใจ ต่อโปรแกรมการจำหน่ายในระดับดีมาก (Orem, K. M., 2001)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตามีความรู้ในการดูแลตนเองหลังได้รับโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายสูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมการวางแผนจำหน่าย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ($p < .001$) มีความสามารถในการดูแลตนเองหลังได้รับโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายสูงกว่าก่อนได้รับโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ($p < .001$) และมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายโดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ผู้บริหารทางการพยาบาลด้านจักษุกำหนดนโยบายในการใช้โปรแกรมการวางแผนการจำหน่ายในการดูแลผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดทางตา 2) ผู้ปฏิบัติการพยาบาลสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการดูแลผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดทางตาประเภทอื่น ๆ 3) ศึกษาความสามารถในการมองเห็น (Visual acuity) ในผู้ป่วยหลังทำผ่าตัดจอประสาทตาและน้ำวุ้นตา เพื่อส่งเสริมการดูแลตนเองอย่างถูกต้องและป้องกันการเกิดซ้ำ

เอกสารอ้างอิง

- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปาณิสรา ส่งวัฒนายุทธ. (2563). บทบาทพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยจอประสาทตาดอก. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี อุดรดิตต์, 12(2), 189-201.
- รัตนภรณ์ แซ่ลิ้ม และคณะ. (2557). ประสิทธิผลของโปรแกรมการวางแผนจำหน่ายต่อความรู้และพฤติกรรมดูแลตนเองในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดแดงส่วนปลายอุดตันในโรงพยาบาลสงขลานครินทร์. วารสารสภาการพยาบาล, 29(2), 101-113.
- โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี. (2564). ข้อมูลสถิติกลุ่มงานสารสนเทศ. สุราษฎร์ธานี: โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี.
- ศักดิ์ชัย วงศกิตติรักษ์ และคณะ. (2560). ตำราจักษุวิทยาการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.

- ศักดิ์ชัย วงศกิตติรักษ์ และคณะ. (2561). ตำราจักษุวิชาการ เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุธีร์ ธรรมิกบวร. (2554). การพยาบาลองค์กรรวม : กรณีศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนาเพลส จำกัด.
- Bloom, B. S. et al. (1986). Handbook on Formative and Summative Evaluation of Student Learning. New York: McGraw-Hill.
- Eriksen, L. R. (1988). Measuring patient satisfaction with nursing care: A magnitude estimation approach. In C. F. Waltz and O. L. Strickland. (Eds). Measurement of nursing outcomes. New York: Springer.
- Fisher, W. A. et al. (2003). The information-motivation-behavioral skills model: A general social psychological approach to understanding and promoting health behavior. Social psychological foundations of health and illness, 22(4), 82-106.
- Orem, K. M. (2001). Nursing: Concepts of practice. (6th ed.). Louis: Mosby.

ผลการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้
และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 รายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพ
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*

THE EFFECTS OF BLENDED LEARNING METHOD TO ENHANCE
LEARNING AND INNOVATION SKILLS IN 21ST CENTURY IN
PROFESSIONAL PHOTOGRAPHY COURSES OF
MATHAYOMSUKSA 3 STUDENTS

วัลยา ลาภจตุพร

Wanlaya Lapjatuporn

สุดาพร พงษ์พิษณุ

Sudaporn Pongpisanu

สุพจน์ เกิดสุวรรณ

Suphot Koedsuwan

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University, Thailand

E-mail: giffy.kc@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 รายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 2) เปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ก่อนและหลังการจัดการการเรียนรู้แบบผสมผสาน และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน โดยใช้รูปแบบวิจัยกึ่งทดลอง แบบกลุ่มเดียวกันวัดผลก่อนหลัง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี กรุงเทพมหานคร ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาถ่ายภาพมืออาชีพ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานในรายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพ 2) แบบประเมินทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานในรายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพ ที่พัฒนาได้

* Received 20 June 2021; Revised 9 August 2021; Accepted 26 October 2021

ในครั้งนี้ ประกอบด้วย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ การบรรยาย การอภิปรายกลุ่มในชั้นเรียนทุกเนื้อหา โดยมีกิจกรรมอื่นเพิ่มเติม เช่น การสร้างสรรค์ชิ้นงานวิดิทัศน์ การออกแบบปกนิตยสาร การมอบหมายงานเป็นรายบุคคลโดยให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์สื่อมัลติมีเดีย 2) ผลการประเมินทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนโดยผู้เรียน พบว่า หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน 3) ผลการประเมินทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนโดยครูผู้สอน พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และ 4) ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน, ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม, รายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพ

Abstract

The objectives of this research article were: 1) to study effects of blended learning method to enhance learning and innovation skills in the 21st century of learners in professional photography courses, 2) to compare their learning and innovation skills in the 21st century before and after the use of the blended learning method, and 3) to evaluate the learners' satisfaction with this method. This study was conducted in the first semester of the academic year 2021. This study were quasi - experimental research one-group: pretest posttest design. The target group comprised of 30 students in mathayomsuksa 3 at Surasak Montree School, Bangkok province. The research instruments consisted of 1) lesson Plans, 2) an evaluation form on learning and innovation skills in the 21st century, and 3) a learner satisfaction questionnaire. The obtained data were analyzed by using mean and standard deviation. The results of the study were as follows: 1) the blended learning method combined four teaching methods: lectures, discussions in the classroom, and integrated with self-directed study such as group assignments on searching and reporting, using networking and studying questions, creating videos, creating magazine cover and e-books; 2) the learners' learning and innovation skills in the 21st century higher using this method; and 3) their learning and innovation skills in the 21st century were evaluated by the researcher-instructor at a high level after using this method; and 4) the learners' average score of satisfaction with the learning method was at the high level.

Keywords: Blended Learning Method, Learning and Innovation Skills, Professional Photography Courses

บทนำ

ศตวรรษที่ 21 เป็นศตวรรษที่มีการเปลี่ยนแปลงมากมาย สิ่งที่ได้เห็นได้ชัดเจนมากที่สุดคือ ความทันสมัยและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มีการสื่อสารที่ไร้พรมแดน มีการเชื่อมโยงและส่งถ่ายข้อมูลตลอดเวลา ทำให้การเรียนรู้ของผู้คนเกิดได้โดยไม่ต้องกำหนดเวลา หรือสถานที่ เนื่องจากแหล่งข้อมูลต่างๆ สามารถเข้าถึงได้ด้วยระบบออนไลน์ ซึ่งส่งผลให้การศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 มีการพัฒนาอย่างมากเช่นกัน ในปี ค.ศ. 2002 ภาควิชาศึกษาศาสตร์ของมหาวิทยาลัยเพนซิลเวเนีย ได้ริเริ่มโครงการศึกษาจากสหรัฐอเมริกา และบริษัทชั้นนำของโลก อาทิ ไมโครซอฟท์ แอปเปิล เดล ไทมวอร์เนอร์ ฯลฯ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของทักษะใหม่สำหรับการเรียนรู้ของเยาวชน ในยุคปัจจุบันที่โลกได้ถูกหลอมรวมกันมากขึ้น ทั้งในมิติของเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม โดย P21 ได้นำเสนอกรอบความคิดเรื่องทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อใช้ทักษะเหล่านี้ในการดำเนินชีวิต และการทำงานได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัยมากที่สุด ซึ่งแบ่งทักษะการเรียนรู้ออกเป็น 5 ส่วน 1) มีความรอบรู้ในวิชาแกน 2) มีความรู้ในขอบข่ายของศตวรรษที่ 21 3) มีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม 4) มีทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และ 5) มีทักษะชีวิตและอาชีพ (The partnership of 21st Century Learning, 2009) ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and innovation) เป็นทักษะสำคัญ ในศตวรรษที่ 21 เพื่อเตรียมความพร้อมด้านการทำงาน และการดำเนินชีวิตให้กับผู้เรียน เพราะทักษะการสร้างสรรค์และนวัตกรรมตามกรอบแนวคิด (Framework for 21st century learning) ของ P21 ประกอบไปด้วย ทักษะย่อย 4 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and innovation) 2) ทักษะความคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา (Critical thinking and problem solving) 3) ทักษะการสื่อสาร (Communication) 4) ทักษะความร่วมมือ (Collaboration) ซึ่งจะเห็นได้ว่าทักษะทั้ง 4 นั้นเป็นทักษะที่ผู้เรียนจำเป็นต้องมี และนำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน จากข้อมูลการนำเข้าสินค้า ระหว่างเดือน มกราคม ถึง สิงหาคม พ.ศ. 2564 พบว่า ปัจจุบันประเทศไทยนำเข้าสินค้าที่เป็นเครื่องจักรกล และส่วนประกอบ มูลค่า 437,622.07 บาท ซึ่งเป็นอันดับสองรองจากน้ำมันดิบ (การค้าไทย, 2564) จากข้อมูลนี้แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยยังไม่สามารถพัฒนา หรือสร้างสรรค์นวัตกรรมให้ได้ดี จึงจำเป็นต้องมีการนำเข้าสินค้าประเภทนี้เป็นจำนวนมาก คงจะเป็นการดีหากประเทศไทยมีประชากรที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ดีและมีคุณภาพ อันจะช่วยให้การนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศลดน้อยลง ตลอดจนสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมเพื่อการส่งออกได้ สิ่งที่จะทำให้ประชากรหรือผู้เรียนมีคุณลักษณะตามความมุ่งหมาย ย่อมขึ้นอยู่กับ

จัดการศึกษาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในระดับต่าง ๆ การจัดการศึกษาจะไม่บรรลุผลสำเร็จได้เลยหากขาดการจัดการเรียนรู้เป็นวิถีทาง (Path/Means/Way) ที่จะนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ หากขาดซึ่งการจัดการเรียนรู้เสียแล้ว การคาดหวังความสำเร็จของการจัดการศึกษาย่อมเป็นไปได้ ดังนั้นแนวทางการพัฒนาทำให้บุคคลมีคุณลักษณะของคนในยุคศตวรรษที่ 21 จึงเป็นเรื่องของการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับยุคศตวรรษที่ 21 (อดุลย์ วังศรีคุณ, 2557)

การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended learning) หมายถึง การเรียนรู้ที่มีสัดส่วนของเนื้อหาที่นำเสนอออนไลน์ระหว่างร้อยละ 30 ถึงร้อยละ 80 เป็นการเรียนรู้ที่ผสมผสานการเรียนออนไลน์และการเรียนในชั้นเรียน โดยที่เนื้อหาส่วนใหญ่ส่งผ่านระบบออนไลน์ ใช้การอภิปรายออนไลน์และมีการพบปะกันในห้อง สำหรับการเรียนในรูปแบบอื่นๆ อย่างเช่น การเรียนแบบปกติจะไม่มี การส่งผ่านเนื้อหาออนไลน์ การเรียนแบบใช้เว็บช่วยสอนจะมีการส่งผ่านเนื้อหาออนไลน์ ร้อยละ 1 - 30 และการเรียนออนไลน์มีการส่งผ่านเนื้อหา ร้อยละ 80 - 100 (Allen, I.E. et. al, 2007) และปณิธา วรรณพิรุณ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน (Blended Learning) ว่าเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นหลักการความยืดหยุ่น มุ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการสร้างสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองมีการผสมผสานยุทธวิธีการในการเรียนการสอนที่หลากหลายเข้าด้วยกัน ทั้งวิธีการสอนของผู้สอน รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน ช่องทางการสื่อสาร และรูปแบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับเนื้อหา ผู้เรียนกับบริบทในการเรียนรู้โดยใช้สื่อการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนและรูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลายทั้งการเรียนการสอนแบบออนไลน์และการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้า เพื่อตอบสนองต่อความต้องการระหว่างบุคคลของผู้เรียน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนสามารถบรรลุเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอน (ปณิธา วรรณพิรุณ, 2553)

รายวิชาถ่ายภาพมือถืออาชีพ เป็นรายวิชาหนึ่งในวิชาเลือกเสรีของโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี รายวิชาดังกล่าว มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ถ่ายภาพ จัดองค์ประกอบของภาพ และนำภาพถ่ายมาสร้างสรรค์เป็นชิ้นงานใหม่ด้วยแอปพลิเคชันที่หลากหลาย โดยเป็นวิชาเลือกเสรีที่จัดไว้สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนในรายวิชาดังกล่าว และได้มีนักเรียนเลือกลงทะเบียนเรียนในทุกปีการศึกษา ปัญหาที่พบคือนักเรียนยังขาดทักษะการสร้างสรรค์ เพราะวิชาดังกล่าวเป็นวิชาที่นักเรียนต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการสร้างชิ้นงานใหม่ และเมื่อมอบหมายงานที่จะต้องทำร่วมกันปรากฏว่านักเรียนขาดทักษะการสื่อสารทั้งระหว่างผู้เรียนกับครูผู้สอน และระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน จึงส่งผลให้ความร่วมมือกันสร้างชิ้นงานออกมาได้ไม่ตามความคาดหวัง

จากที่กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่า การที่จะจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ซึ่งประกอบด้วย 1) ทักษะการสร้างสรรค์และนวัตกรรม 2) ทักษะความคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา 3) ทักษะการสื่อสาร และ 4) ทักษะความร่วมมือ จะต้องอาศัยการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม และมีความหลากหลาย เป็นต้นว่า การเรียนแบบผสมผสาน เพราะการเรียนด้วยรูปแบบที่หลากหลาย มีทั้งการเรียนแบบเผชิญหน้า และเรียนแบบออนไลน์ จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ ด้วยเหตุและผลที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนในรายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการวิจัยนี้จะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการเรียนรู้และนวัตกรรมอันจะส่งผลดีต่อการดำเนินชีวิตประจำวันที่ดีขึ้นต่อไป อีกทั้งผลการวิจัยนี้จะเป็ประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ของครูที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิตและการทำงานในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 รายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้อยู่แบบผสมผสาน ในรายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ลงทะเบียนเรียน ในรายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพ ต่อการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี กรุงเทพมหานคร ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 30 คน เนื่องจากประชากรมีจำนวนน้อย ผู้วิจัยจึงใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง

การสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือวิจัยและการหาคุณภาพเครื่องมือ ตามขั้นตอน ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ในรายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ผู้วิจัยได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ในรายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีขั้นตอนในการจัดทำดังนี้

1.1 ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี แล้วเลือกเนื้อหาในรายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพ มาทดลองสอนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ได้เนื้อหาในรายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3 เรื่อง ใช้สอน 20 คาบเรียน คาบละ 50 นาที โดยแยกเป็นหน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

1. การจัดองค์ประกอบของภาพถ่าย ใช้เวลาสอน 4 คาบ
2. การใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่สร้างสรรค์ภาพถ่าย ใช้เวลาสอน 8 คาบ
3. การออกแบบภาพและตกแต่งภาพถ่าย ใช้เวลาสอน 8 คาบ

1.2 เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งมีส่วนประกอบที่สำคัญสองส่วนโดยส่วนแรกประกอบด้วย 1) ผลการเรียนรู้ 2) วัตถุประสงค์การเรียนรู้ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 4) สื่อในการจัดการเรียนรู้ 5) การประเมินผลการเรียนรู้ และ 6) บันทึกหลังการสอน จำนวน 10 แผนการจัดการเรียนรู้ 20 คาบเรียน

1.3 นำแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา พิจารณาความสอดคล้องระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้ กับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ย่อยที่ต้องการวัด เวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอน รวมทั้งการใช้ภาษาที่ถูกต้อง ใช้เทคนิค IOC (Index Item Objective Congruence) โดยได้ค่า IOC เท่ากับ 0.87

2. แบบประเมินทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ผู้วิจัยได้จัดทำแบบประเมินทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีขั้นตอนในการจัดทำดังนี้

2.1 ศึกษาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 กรอบแนวคิด (Framework for 21st century learning) ของ P21

2.2 จัดทำแบบประเมินทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ขึ้นตามกรอบแนวคิดของ P21 ที่ประกอบไปด้วย ทักษะย่อย 4 ทักษะ ได้แก่ 1) ทักษะการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and innovation) 2) ทักษะความคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา (Critical thinking and problem solving) 3) ทักษะการสื่อสาร (Communication) และ 4) ทักษะความร่วมมือ (Collaboration) โดยมีลักษณะของแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวนทั้งสิ้น 25 ข้อ

2.3 นำแบบประเมินทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา

(Content Validity) พิจารณาความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม (Learning and innovation) ในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องการวัด ลักษณะการใช้คำถามรวมทั้งการใช้ภาษาที่ถูกต้อง นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับคำถามของเครื่องมือวิจัย ใช้เทคนิค IOC (Index Item Objective Congruence) โดยได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67 - 1.00

2.4 นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้แบบประเมินทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ที่มีความชัดเจน ถูกต้องและสมบูรณ์

2.5 ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์คะแนนการประเมินทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ออกเป็น 5 ระดับ คือ (สุมาลี จันทรชะลอ, 2542)

5	หมายถึง	มีทักษะในระดับ มากที่สุด
4	หมายถึง	มีทักษะในระดับ มาก
3	หมายถึง	มีทักษะในระดับ ปานกลาง
2	หมายถึง	มีทักษะในระดับ น้อย
1	หมายถึง	มีทักษะในระดับ น้อยที่สุด

การแปลความหมายของข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์โดยใช้คะแนนเฉลี่ยของจุดตัดเป็น 5 ระดับ คือ (สุมาลี จันทรชะลอ, 2542)

4.50 – 5.00	หมายถึง	มีทักษะในระดับ มากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง	มีทักษะในระดับ มาก
2.50 – 3.49	หมายถึง	มีทักษะในระดับ ปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	มีทักษะในระดับ น้อย
ต่ำกว่า 1.49	หมายถึง	มีทักษะในระดับ น้อยที่สุด

3. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ในรายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21

ผู้วิจัยได้จัดทำประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ในรายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 โดยดำเนินการดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสร้างแบบประเมินความพึงพอใจ

3.2 สร้างแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนโดยมีส่วนประกอบ 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 คือ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบประเมิน และส่วนที่ 2 คือ ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ในรายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 โดยมีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวนทั้งสิ้น 10 ข้อ

3.3 นำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ในรายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) พิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม กับทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ย่อยที่ต้องการวัด รวมทั้งการใช้ภาษาที่ถูกต้อง ใช้เทคนิค IOC (Index Item Objective Congruence) โดยได้ค่า IOC ระหว่าง 0.67 - 1.00

3.4 นำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ได้แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ในรายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ที่มีความชัดเจน ถูกต้อง และสมบูรณ์

3.5 ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์คะแนนการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ในรายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ คือ (สุมาลี จันทรชะลอ, 2542) ดังนี้

5	หมายถึง	มีความพึงพอใจ มากที่สุด
4	หมายถึง	มีความพึงพอใจ มาก
3	หมายถึง	มีความพึงพอใจ ปานกลาง
2	หมายถึง	มีความพึงพอใจ น้อย
1	หมายถึง	มีความพึงพอใจ น้อยที่สุด

การแปลความหมายของข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์โดยใช้คะแนนเฉลี่ยของจุดตัดเป็น 5 ระดับ คือ (สุมาลี จันทรชะลอ, 2542)

4.50 – 5.00	หมายถึง	มีความพึงพอใจ มากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจ มาก
2.50 – 3.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจ ปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจ น้อย
ต่ำกว่า 1.49	หมายถึง	มีความพึงพอใจ น้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ก่อนการดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้สอนอธิบายถึงจุดประสงค์ และจุดมุ่งหมายในการทดลอง ตลอดจนอธิบายความหมายและเกณฑ์การประเมินทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ให้ผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายเข้าใจ

2. ให้ผู้เรียนประเมินทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ของตนเองโดยผู้เรียนโดยตัวผู้เรียนเอง ซึ่งเป็นการประเมินก่อนการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน

3. ดำเนินการทดลอง ผู้วิจัยสอนผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายโดยใช้การจัดการเรียนการสอนตามแผนการสอนที่ได้จัดทำไว้

4. เมื่อดำเนินการสอนตามแผนที่กำหนดไว้ จำนวน 10 แผนการเรียน 20 คาบเรียน จึงให้ผู้เรียนประเมินทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ของตนเองโดยผู้เรียนโดยตัวผู้เรียนเอง ซึ่งเป็นการประเมินหลังผ่านการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน

5. ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้สอนประเมินทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนเป็นรายบุคคลหลังผ่านการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน

6. ให้ผู้เรียนประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานในรายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพ เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน ก่อนเรียน และหลังเรียนโดยผู้เรียนเอง และวิเคราะห์ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนโดยผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้สอน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean : $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2549)

2. วิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean : $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2549)

ผลการวิจัย

1. การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน สำหรับรายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพที่จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนในครั้งนี้ ประกอบด้วย กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิธี ได้แก่ บรรยาย อภิปรายกลุ่ม ในชั้นเรียนทุกเนื้อหา โดยมีกิจกรรมอื่นเพิ่มเติม เช่น 1) การสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยใช้แอปพลิเคชัน จำนวน 2 หัวข้อ คิดเป็นร้อยละ 20 ของเนื้อหา 2) การสร้างสรรค์ชิ้นงานวิดิทัศน์ พร้อมทั้งอัปโหลดขึ้นบน YouTube จำนวน 2 หัวข้อ คิดเป็นร้อยละ 20 ของเนื้อหา 3) การมอบหมายงานเป็นรายบุคคลโดยให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากเอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการใช้ระบบเครือข่ายค้นคว้า จำนวน 4 หัวข้อคิดเป็นร้อยละ 40 ของเนื้อหา และ 4) การใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์สื่อมัลติมีเดีย จำนวน 2 หัวข้อคิดเป็นร้อยละ 20 ของเนื้อหา

2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานของผู้เรียนรายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพโดยผู้เรียนจำแนกตามรายการประเมิน หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนทุกรายการ โดยภาพรวม ก่อนเรียนผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.15, S.D. = 0.79) หลังเรียนผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.71)

3. ผลการประเมินทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานในรายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพโดยผู้สอน จำแนกตามรายการประเมิน โดยภาพรวมหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.52)

4. ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน พบว่า ผู้เรียนระบุว่ามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.54)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน สำหรับรายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพที่จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนในครั้งนี้ ประกอบด้วย กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิธี ได้แก่ บรรยาย อภิปรายกลุ่ม ในชั้นเรียนทุกเนื้อหา โดยมีกิจกรรมอื่นเพิ่มเติม เช่น 1) การสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยใช้แอปพลิเคชันเพื่อการปรับแต่งภาพ 2) การสร้างสรรค์ชิ้นงานวีดิทัศน์ พร้อมทั้งอัปโหลดขึ้นบน YouTube 3) การมอบหมายงานเป็นรายบุคคลโดยให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากเอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการใช้ระบบเครือข่าย และ 4) การใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์สื่อมัลติมีเดีย โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นครูจะจัดให้นักเรียนมีส่วนร่วม และสร้างแรงจูงใจนักเรียนให้เกิดการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกัน (Shivam, R, 2015) ทั้งนี้ การสอนแบบบรรยาย และการอภิปรายเป็นการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าในชั้นเรียนด้วย Microsoft Teams สำหรับเนื้อหาทุกหัวข้อ (10 หัวข้อ) จะถูกจัดทำให้อยู่ในรูปของ Microsoft Power Point รวมถึงวิดีโอที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แล้วอัปโหลดขึ้นไว้ใน Microsoft Teams ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของบริการ Microsoft Apps for Education บริการ Microsoft Teams ไม่เพียงแต่ใช้ในการประชุมออนไลน์เท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยอำนวยความสะดวกด้านการศึกษาที่ถูกออกแบบมาเพื่อให้ผู้สอนมีเวลาที่ติดต่อสื่อสารกับผู้เรียนมากขึ้นในขณะเดียวกันผู้เรียนก็มีเวลาค้นหาข้อมูลเพื่อการเรียนรู้มากขึ้นด้วยเช่นกัน การใช้งานหลัก ๆ ของ Microsoft Teams ในงานวิจัยในครั้งนี้มีดังนี้ 1) การแจกจ่ายเอกสารประกอบการสอน 2) ใช้เป็นช่องทางการสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียน ช่วยให้ผู้สอนสามารถให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนได้ตลอดเวลาแม้จะไม่ได้อยู่ในห้องเรียน 3) การสร้างกระดานถามตอบ 4) ตั้งโจทย์ มอบหมายงานให้ผู้เรียนทำโดยแนบไฟล์และกำหนดวันส่งงาน และดูจำนวนผู้เรียนที่ส่งงานหรือไม่ส่งงานภายในกำหนด และ 5) ตรวจงานของผู้เรียนแต่ละคน พร้อมทั้งให้คะแนนและคำแนะนำ และ 6) ใช้ในการตรวจสอบเวลาการเข้าเรียนของนักเรียน

2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานของผู้เรียนรายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพโดยผู้เรียนและครูผู้สอน จำแนกตามรายการประเมิน หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียนทุกรายการ โดย

ภาพรวมก่อนเรียนผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับปานกลาง หลังเรียนผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก หากพิจารณาทักษะย่อย พบว่า ทักษะความร่วมมือ (Collaboration) เป็นทักษะที่ครูและนักเรียนประเมินให้เป็นอันดับ 1 ที่สามารถพัฒนาได้จากการเรียนรู้แบบผสมผสาน รองลงมาคือ ทักษะการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม (Creativity and innovation) ทักษะการสื่อสาร (Communication) และ ทักษะความคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา (Critical thinking and problem solving) ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมการสร้างสื่อวิทัศน์ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจในเนื้อหาสาระ จากนั้นวางแผนเขียนสคริปต์ และถ่ายทำเป็นสื่อวิทัศน์ แล้วนำไปเผยแพร่ทางยูทูป กิจกรรมดังกล่าวครูผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนเรียนรู้เป็นจำนวน 2 หัวข้อ จึงทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกันเป็นทีม และที่สำคัญผู้เรียนยังได้ชิ้นงานที่ถือเป็นนวัตกรรมของตนเองและมีความภาคภูมิใจในชิ้นงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนวน คุณพล ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างสรรค์ชิ้นงานวิทัศน์ สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้ นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้ออกแบบปกนิตยสาร โดยให้ใช้ความรู้ในรายวิชาถ่ายภาพมาใช้อธิบายทั้งหมด มาใช้ในการออกแบบปกนิตยสาร ดังนั้น ผู้เรียนจะต้องค้นคว้าหาข้อมูลจากทั้งหนังสือ ตำรา รวมถึงการค้นคว้าข้อมูลจากเว็บไซต์ต่าง ๆ งานชิ้นนี้ผู้เรียนจะต้องใช้ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในทุกด้าน คือ 1) ทักษะการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and innovation) 2) ทักษะความคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา (Critical thinking and problem solving) 3) ทักษะการสื่อสาร (Communication) และ 4) ทักษะความร่วมมือ (Collaboration) เพราะผู้เรียนจะได้ทำงานร่วมกับเพื่อนที่มาจากคนละห้องเรียน ผู้เรียนจำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกันให้ประสบความสำเร็จ ทักษะที่พัฒนาขึ้นทั้งหมดนี้เกิดจากการเรียนรู้ที่หลากหลายผสมผสานกัน (สำนวน คุณพล, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุสัณหา ยิ้มแย้ม และคณะ ที่พบว่าคะแนนเฉลี่ยทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากหลังจากการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน (สุสัณหา ยิ้มแย้ม และคณะ, 2558)

4. ผลการประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน พบว่า ผู้เรียนระบุว่ามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานในระดับมาก ผลที่เกิดขึ้นอาจเป็นเพราะผู้เรียนได้เรียนรู้และทบทวนบทเรียนได้ทุกที่ทุกเวลาผ่านแอปพลิเคชัน Microsoft Teams ที่สามารถสอบถามปัญหาหรือปรึกษากับผู้สอนได้โดยไม่ต้องเผชิญหน้า และสามารถศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้จากเอกสารประกอบการสอนที่ผู้สอนอัปโหลดไว้ในแอปพลิเคชันดังกล่าวได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ นอกจากนี้ผู้สอนยังได้ใช้กิจกรรมที่หลากหลายในการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานในครั้งนี้ อาทิเช่น การใช้ภาพถ่ายบุคคล อาหาร ดอกไม้ และวิวทิวทัศน์มาประกอบออกแบบปกนิตยสารโดยใช้แอปพลิเคชันที่นักเรียนถนัด ตลอดจนรูปแบบการสอน

ที่มีความยืดหยุ่น จึงส่งผลให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจ และสนใจที่จะเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Meltem Eryilmaz ที่ได้ศึกษาประสิทธิผลในการเรียนรู้ในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบผสมผสาน พบว่า ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ แบบผสมผสานที่มีลักษณะการเรียนรู้แบบเผชิญหน้าผสมผสานกับการเรียนแบบออนไลน์ (Meltem Eryilmaz, M, 2015) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยขอ (Mohammed Mohammed Nasser Hassan, 2015) และ พลอยไพลิน ศรีอำดี ที่พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานอยู่ในระดับมาก ถึงมากที่สุด (พลอยไพลิน ศรีอำดี, 2556)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน สำหรับรายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพระยะสั้นที่จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนในครั้งนี้ ประกอบด้วย กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายวิธี ได้แก่ การบรรยาย การอภิปรายกลุ่มในชั้นเรียนทุกเนื้อหา โดยมีกิจกรรมอื่นเพิ่มเติม เช่น 1) การสร้างสรรค์ชิ้นงานโดยใช้แอปพลิเคชันเพื่อการปรับแต่งภาพ 2) การสร้างสรรค์ชิ้นงานวิดิทัศน์พร้อมทั้งอัปโหลดขึ้นบน YouTube 3) การมอบหมายงานเป็นรายบุคคลให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากเอกสาร ตำราที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการใช้ระบบเครือข่าย และ 4) การใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์สื่อมัลติมีเดีย การจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายเป็นการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานที่สามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนรายวิชาถ่ายภาพมืออาชีพระยะสั้นให้อยู่ในระดับมาก อีกทั้งผู้เรียนยังมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานอยู่ในระดับมากด้วยเช่นกัน จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นควรว่าการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่มีลักษณะคล้ายกับวิชาถ่ายภาพมืออาชีพ คือวิชาที่ต้องการให้นักเรียนร่วมมือกันสร้างสรรค์ชิ้นงาน ตลอดจนการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการเรียน สามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมและมีทักษะที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตในอนาคต อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนครูผู้สอนควรให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง และจัดบรรยากาศการเรียนให้เกิดความยืดหยุ่น มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย สามารถสื่อสารและติดตามการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ทุกที่ทุกเวลา และหากผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ย่อมส่งผลให้การพัฒนาทางด้านการศึกษาก้าวหน้าไปได้ดี และต่อเนื่อง อันแสดงให้เห็นได้ในตัวของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- การค้าไทย. (2564). สิ้นค้านำเข้า 15 อันดับแรกของไทย. เรียกใช้เมื่อ 29 กันยายน 2564 จาก <http://tradereport.moc.go.th/Report/Default.aspx?Report=MenucomTopNCountry&Option=2&Lang=Th&ImExType=0>
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2549). การวิจัยและวิเคราะห์ทางสถิติด้วย SPSS (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: วี.อินเตอร์ พรินท์.
- ปณิตา วรรณพิรุณ. (2553). รายงานวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้เครื่องมือทางปัญญาเพื่อพัฒนาทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- พลอยไพลิน ศรีอ่ำดี. (2556). ผลการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบแก้ปัญหาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ 2 ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal., 6(2), 582-596.
- สำนวน คุณพล. (2560). การจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเองโดยการสร้างสรรค์ชิ้นงานวิดิทัศน์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตแห่ง มหาวิทยาลัยรังสิต. เอกสารนำเสนองานวิจัยทางการศึกษา การประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 7 คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยรังสิต, 26 กุมภาพันธ์ 2560, 75 – 89.
- สุมาลี จันทร์ชะลอ. (2542). การวัดและประเมินผล. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อส่งเสริมกรุงเทพ.
- สุสัณหา ยิ้มแย้ม และคณะ. (2558). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. พยาบาลสาร, 42(พิเศษ), 129-140.
- อดุลย์ วังศรีคุณ. (2557). การศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21 : ผลผลิตและแนวทางการพัฒนา. วารสาร มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 8(1), 1-17.
- Allen, I.E. et. al. (2007). Blending In: The Extent and Promise of Blended Education in the United States. Needham, MA: The Sloan Consortium.
- Eryilmaz, M. (2015). The Effectiveness of Blended Learning Environments. Contemporary Issues in Education Research, 8(4), 24-31.
- Mohammed Mohammed Nasser Hassan. (2015). Perceptions and Attitudes towards Blended Learning for English Courses: A Case Study of Students at University of Bisha. English Language Teaching, 8(9), 40-50.

- Shivam, R. (2015). Implementation of Blended Learning in Classroom: A review paper. International Journal of Scientific and Research Publications, 5(11), 369-372.
- The partnership of 21st Century Learning. (2009). P21 Framework Definitions. Retrieved 2020 5, December , from www.p21.org/storage/documents/P21_Framework_Definitions.pdf

ความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการ
ของเทศบาลเมือง ศรีราชา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี*
PEOPLE SATISFACTION THE ACHIEVEMENT TOWARDS A QUALITY
OF SERVICE OF SI RACHA MUNICIPALITY SI RACHA DISTRICT,
CHON BURI PROVINCE

นัยนา สติยเสถียร

Naiyana Sathitsathien

ธัญญพัทธ์ วัฒนจิรพันธุ์

Thunyaphat Vattanajirapun

จงจิต ลีอ่อนรัมย์

Jongjit Lionram

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

Rajamangala University of Technology Tawan-ok, Thailand

E-mail: naina2521@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของเทศบาลเมืองศรีราชา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ใช้ความถี่ และค่าร้อยละ ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านขั้นตอนการบริการ 2) ด้านช่องทางการให้บริการชัดเจน 3) ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก วิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของผู้รับบริการของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของเทศบาลเมืองศรีราชา จำนวน 9 ภารกิจ ประกอบด้วย จุดบริการเบ็ดเสร็จ One Stop Service งานบริการไฟฟ้าสาธารณะ งานแผนที่ภาษีงานซ่อมแซมฝาท่อระบายน้ำ งานจัดเก็บค่าธรรมเนียมใบอนุญาตตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข งานบริการในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองศรีราชา โครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการ ผู้ยากไร้ งานเทศกิจ และโครงการช่วยเหลือตรวจสอบซ่อมแซมอุปกรณ์ไฟฟ้าในบ้านเรือน ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมของการสำรวจความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการบริการของเทศบาลเมืองศรีราชา ประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากคิดเป็นร้อยละ 79.37 สามารถเรียงลำดับ ได้ดังนี้ 1) โครงการช่วยเหลือตรวจสอบซ่อมแซมอุปกรณ์ไฟฟ้า ร้อยละ 92.60 2) การให้บริการประชาชนเกี่ยวกับงานรักษา

* Received 4 June 2021; Revised 24 August 2021; Accepted 9 November 2021

ความสงบ ร้อยละ 88.80 3) การให้บริการเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าธรรมเนียมใบอนุญาตตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข ร้อยละ 80.40 4) การให้บริการประชาชนเกี่ยวกับงานแผนที่ภาษีและทะเบียนทรัพย์สิน ร้อยละ 76.50 5) การให้บริการผู้ปกครองนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองศรีราชา ร้อยละ 76.0 6) งานบริการไฟฟ้าสาธารณะ ร้อยละ 76.40 7) จุดบริการเบ็ดเสร็จ One Stop Service ร้อยละ 76.30 8) งานซ่อมแซมฝาท่อระบายน้ำ ร้อยละ 76.10 9) โครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการ ผู้ยากไร้ ร้อยละ 74.50

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, คุณภาพการให้บริการ, เทศบาลเมือง

Abstract

The objectives of this research article were study the people satisfaction, as well as the quality of service of the Si Racha Municipality. The methods of conducting research was a quantitative research Data were analyzed towards descriptive statistics by frequency and percentage, 4 aspects: 1) satisfaction in service process 2) satisfaction in service channels 3) satisfaction in clear service personnel and 4) satisfaction with the facilities. Data analysis of people's satisfaction towards service quality of Si Racha municipality consisted of 9 missions 1) a project to help inspect and repair electrical household equipment 2) providing services to the public regarding safety and security 3) providing services relating to the collection of license fees under the Public Health 4) providing public services related to tax mapping and property registration 5) parent services for teaching and learning management of educational institutions under Si Racha Municipality 6) public electricity service 7) one stop service 8) manhole cover repairing 9) a project to promote and improve the quality of life for the disabled and the poor. The results found that the people's satisfaction with the service quality of the Si Racha Municipality found that the people's satisfaction was at a high level of 79.37%, which can be sorted according to the mission: 1) a project to help inspect and repair electrical household equipment at 92.60%; 2) providing services to the public regarding safety and security at 88.80% 3) providing services relating to the collection of license fees under the Public Health Act 80.40% 4) providing public services related to tax mapping and property registration 76.50% 5) parent services for teaching and learning management of educational institutions under Si Racha Municipality 76.50% 6) public electricity service 76.40% 7) one stop service 76.30%

8) manhole cover repairing 76.10% 9) a project to promote and improve the quality of life for the disabled and the poor 74.50%

Keywords: satisfaction, the quality of service , Municipality

บทนำ

การศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการบริการเทศบาลเมืองศรีราชา มุ่งหวังเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาการให้บริการแก่ประชาชน เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถปฏิบัติหน้าที่ในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปได้ในสถานการณ์ปัจจุบันอย่างมีประสิทธิภาพ การประเมินผลความพึงพอใจของประชาชนที่ได้รับบริการโดยตรง (สง่า ภูณรงค์, 2540) ความพึงพอใจ เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมายหรือเป็นความรู้สึกขั้นสุดท้ายที่ได้รับผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ทำให้การบริการมีประสิทธิภาพตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง โดยขอบเขตการประเมินตามบริบทภารกิจหลักของหน่วยงานในสังกัดเทศบาลฯ ครอบคลุมมิติการบริการพื้นฐานทั้ง 4 ด้าน (จักรแก้ว นามเมือง และคณะ, 2560) ได้แก่ 1) ด้านขั้นตอนการบริการ 2) ด้านช่องทางการให้บริการ ชัดเจน 3) ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ในภารกิจที่เทศบาลกำหนดไว้ และศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการบริการเทศบาลเมืองศรีราชา 9 ภารกิจ ประกอบด้วย จุดบริการเบ็ดเสร็จ One Stop Service งานไฟฟ้าสาธารณะ งานแผนที่ ภาษี งานซ่อมแซมฝาท่อระบายน้ำ งานจัดเก็บค่าธรรมเนียมใบอนุญาต ตามพระราชบัญญัติ การสาธารณสุข งานในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองศรีราชา งานพัฒนาคุณภาพชีวิต งาน เทศกิจ และโครงการช่วยเหลือตรวจสอบซ่อมแซมอุปกรณ์ไฟฟ้าในบ้านเรือนเพื่อให้เทศบาล เมืองศรีราชาเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี สอดคล้องกับ (Fitzgerald, R. M. & Durant, F., 1980) ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการ สาธารณะ หมายถึง การประเมินผลการปฏิบัติงานด้านการให้บริการของหน่วยงาน โดยมี พื้นฐานที่เกิดจากรู้ ถึงการส่งมอบบริการที่แท้จริงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของเทศบาล เมืองศรีราชา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของเทศบาลเมือง ศรีราชา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 มีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการศึกษา (อมรา รัตน์บุญ ภา, 2557) ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของเทศบาลเมืองศรีราชา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ

2. ข้อมูลความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของเทศบาลเมืองศรีราชา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย

การวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจในการบริการ

1. การประมวลผลข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

1.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถามหลังจากดำเนินการ เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่ได้รับคำตอบที่สมบูรณ์ครบจำนวน

1.2 บันทึกข้อมูลที่เป็นรหัสลงในแบบบันทึกข้อมูล และเครื่องคอมพิวเตอร์

1.3 ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

1.4 ประมวลผลข้อมูลตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาวิจัย

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่รับบริการจากเทศบาลเมืองศรีราชา แยกตามภารกิจ ซึ่งมีขั้นตอนในการสุ่มตัวอย่าง 2 กรณี คือ

2.1.1 การให้บริการประชาชนเกี่ยวกับงานบริการประชาชน มีกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนที่มาใช้บริการเฉพาะงาน ซึ่งเป็นประชากรที่ไม่สามารถระบุจำนวนที่แน่นอนได้ จึงใช้การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างกรณีไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน โดยวิธีการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ คอแครน (Cohen, J., 1977) ดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{Z^2}{4e}$$

$$\text{แทนค่า } n = \frac{1.96^2}{(4 \times 0.05^2)}$$

$$n = 384.16$$

$$n \approx 385$$

เมื่อ n คือ จำนวนตัวอย่าง หรือขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

Z คือค่า Z ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% หรือระดับนัยสำคัญ 0.05

มีค่า $Z = 1.96$

e คือ ระดับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง (sampling error)

ที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ในที่นี้จะกำหนดเท่ากับ ± 0.05 ภายใต้ความเชื่อมั่น 95%

ดังนั้น การบริการการให้บริการประชาชน มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 385 คน

2.1.2 การให้บริการประชาชนเกี่ยวกับการบริการสาธารณะ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ได้แก่ ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองศรีราชา จำนวน 23,039 คน

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยกรณีทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน โดยวิธีการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, T., 1967) ดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{(1+Ne^2)}$$

$$\text{แทนค่า } n = \frac{23,039}{(1+(23,039*0.05^2))}$$

$$n = 393.17$$

$$n \approx 394$$

เมื่อ n คือ จำนวนตัวอย่าง หรือขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

n คือ จำนวนหน่วยทั้งหมด /ขนาดของประชากร

e คือ ความคลาดเคลื่อนในการสุ่มตัวอย่าง (sampling error)

ในที่นี้จะกำหนดเท่ากับ ± 0.05 ภายใต้ความเชื่อมั่น 95%

ดังนั้น การกักการให้บริการประชาชนเกี่ยวกับการบริการสาธารณะ มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 394 คน

2.2 วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของเทศบาลเมืองศรีราชา ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านขั้นตอนการบริการ 2) ด้านช่องทางการให้บริการชัดเจน 3) ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ความพึงพอใจของผู้รับบริการของประชาชน จำนวน 9 รายการ ประกอบด้วย จุดบริการเบ็ดเสร็จ One Stop Service งานไฟฟ้าสาธารณะ งานแผนที่ภาษี งานซ่อมแซมฝาท่อระบายน้ำ งานจัดเก็บค่าธรรมเนียมใบอนุญาต ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข งานในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองศรีราชา งานพัฒนาคุณภาพชีวิต งานเทศกิจ และโครงการช่วยเหลือตรวจสอบซ่อมแซมอุปกรณ์ไฟฟ้าในบ้านเรือน จากแบบสอบถามที่มีการวัดค่า 5 ระดับ นำมาแปลงเป็นคะแนน (Interval Scale) และนำมาจัดระดับโดยใช้เกณฑ์การแบ่งช่วงเท่า ๆ กัน

การวิเคราะห์คะแนนความพึงพอใจของผู้รับบริการของประชาชนต่อคุณภาพ การให้บริการของเทศบาลเมืองศรีราชา ด้านต่าง ๆ สามารถคำนวณได้จาก

$$\text{คะแนนเฉลี่ย } (\bar{X}) = \frac{(\text{คะแนนเฉลี่ยข้อย่อยที่ 1} + \text{คะแนนเฉลี่ยข้อย่อยที่ n})}{\text{จำนวนข้อย่อยทั้งหมด}}$$

ทดสอบสัดส่วน (Proportion) ของความพึงพอใจของผู้รับบริการ เพื่อยืนยันผลการศึกษาร้อยละของความพึงพอใจจากกลุ่มตัวอย่างไปยังกลุ่มประชากรทั้งหมดที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 หรือความเชื่อมั่นที่ระดับ 95%

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้วิจัยในครั้งนี้โดยตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (content validity) และการตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ดังนี้ 1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป 2) แบบสอบถามความพึงพอใจมีต่อการให้บริการของเทศบาลเมือง ศรีราชา โดยนำแบบสอบถามทั้งหมดให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบในเรื่องของความถูกต้องครบถ้วนของเนื้อหา และภาษา และหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ทำการคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 -1.0 ไว้ใช้ จากนั้น ผู้วิจัยจึงนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องตามคำแนะนำ และนำไปทดสอบหาความเที่ยงตรงก่อนนำไปใช้

4. การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ของแบบสอบถาม ผู้วิจัยตรวจสอบความเชื่อมั่นของ แบบสอบถามด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) โดยผู้วิจัยได้นำ แบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try - out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน จากนั้นจึงนำผลที่ได้มาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลตามขั้นตอนต่อไปนี้

5.1 ผู้วิจัยทำหนังสือถึงผู้บริหารเทศบาลเมืองศรีราชา เพื่อชี้แจงรายละเอียด และวัตถุประสงค์ ขั้นตอนในการทำวิจัย และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยยึดหลักสิทธิของกลุ่มตัวอย่างตลอดการดำเนินวิจัย

5.2 ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากประชาชนที่มาใช้บริการจากเทศบาลเมืองศรีราชา ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านขั้นตอนการบริการ 2) ด้านช่องทางการให้บริการชัดเจน 3) ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ในการกิจที่เทศบาลกำหนดไว้ 9 การกิจ ได้แก่ จุดบริการเบ็ดเสร็จ One Stop Service งานไฟฟ้า สาธารณะ งานแผนที่ภาษี งานซ่อมแซมฝาท่อระบายน้ำ งานจัดเก็บค่าธรรมเนียมใบอนุญาตตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข งานในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองศรีราชา งานพัฒนาคุณภาพชีวิต งานเทศกิจ และโครงการช่วยเหลือตรวจสอบซ่อมแซมอุปกรณ์ไฟฟ้าในบ้านเรือน

5.3 ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบข้อมูลและ ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถามหลังจากดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้แบบสอบถามที่ได้รับคำตอบที่สมบูรณ์ครบตามจำนวนที่ระบุไว้ บันทึกข้อมูลที่เป็รหัสลงในแบบบันทึกข้อมูล และเครื่องคอมพิวเตอร์ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ประมวลผลข้อมูลตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาวิจัย

5.4 วิเคราะห์ลักษณะของประชากร (ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ ด้วยสถิติความถี่และค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของเทศบาลเมืองศรีราชา สามารถแสดงเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยในภาพรวมและร้อยละความพึงพอใจของประชาชน

การให้บริการ	ระดับการบริการที่คาดหวัง		ระดับการบริการที่ได้รับจริง	
	ค่าเฉลี่ยในภาพรวม ($\bar{x}$)	ร้อยละความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ยภาพรวม ($\bar{x}$)	ร้อยละความพึงพอใจ
ความพึงพอใจของผู้รับบริการของเทศบาลเมืองศรีราชา				
ความพึงพอใจต่อขั้นตอนการให้บริการ	3.94	78.8	3.69	73.7
ความพึงพอใจต่อช่องทางการให้บริการ	3.88	77.6	3.70	74.0
ความพึงพอใจต่อเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ	3.88	77.6	3.77	75.4
ความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวก	3.90	78.1	3.77	75.5
รวม	3.90	78.0	3.73	74.7

จากตารางที่ 1 ผลการสำรวจความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า โดยภาพรวมประชาชนมีความพึงพอใจในการบริการที่คาดหวัง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.90$) และความพึงพอใจในการบริการที่ได้รับบริการจริง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.73$)

เมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ในด้านการบริการที่คาดหวัง ดังนี้ ความพึงพอใจต่อขั้นตอนการให้บริการ ($\bar{x} = 3.94$) ความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{x} = 3.90$) ความพึงพอใจต่อเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และความพึงพอใจต่อช่องทางการให้บริการ ($\bar{x} = 3.88$) ตามลำดับ และในด้านการบริการที่รับบริการจริง ได้แก่ ความพึงพอใจต่อเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{x} = 3.77$) ความพึงพอใจต่อช่องทางการให้บริการ ($\bar{x} = 3.70$) และความพึงพอใจต่อขั้นตอนการให้บริการ ($\bar{x} = 3.69$)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยในภาพรวมและร้อยละความพึงพอใจของประชาชน

การให้บริการ	ระดับการบริการที่คาดหวัง		ระดับการบริการที่ได้รับจริง	
	ค่าเฉลี่ยในภาพรวม ($\bar{x}$)	ร้อยละความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ยภาพรวม ($\bar{x}$)	ร้อยละความพึงพอใจ
คุณภาพการบริการ				
งาน ณ จุดบริการเบ็ดเสร็จ One Stop Service	3.89	77.9	3.81	76.3
งานไฟฟ้าสาธารณะ	3.83	76.6	3.82	76.4
งานแผนที่ภาษี	3.81	76.3	3.82	76.5
งานซ่อมแซมฝาท่อระบายน้ำ	3.82	76.3	3.81	76.1
งานจัดเก็บค่าธรรมเนียมใบอนุญาต ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข	3.88	77.7	3.83	76.6
งานในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองศรีราชา	3.86	77.3	3.83	76.5
งานพัฒนาคุณภาพชีวิต	3.8	76	3.73	74.5

การให้บริการ	ระดับการบริการที่คาดหวัง		ระดับการบริการที่ได้รับจริง	
	ค่าเฉลี่ยในภาพรวม ($\bar{x}$)	ร้อยละ ความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย ภาพรวม ($\bar{x}$)	ร้อยละ ความพึงพอใจ
งานเทศกิจ	4.31	86.8	4.44	88.8
โครงการช่วยเหลือตรวจสอบซ่อมแซมอุปกรณ์ไฟฟ้าในบ้านเรือน	4.12	82.4	4.63	92.6
รวม	3.92	78.58	3.96	79.37

จากตารางที่ 2 ภาพรวมของการสำรวจความพึงพอใจของประชาชนในการให้บริการพบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยคิดเป็นความพึงพอใจร้อยละ 79.37 สามารถเรียงลำดับความพึงพอใจตามภารกิจได้ ดังนี้

โครงการช่วยเหลือตรวจสอบซ่อมแซม

อุปกรณ์ไฟฟ้าในบ้านเรือน	มีความพึงพอใจร้อยละ 92.60
การให้บริการประชาชนเกี่ยวกับงานรักษาความสงบ	มีความพึงพอใจร้อยละ 88.80
การให้บริการเกี่ยวกับการจัดเก็บค่าธรรมเนียมใบอนุญาต ฯ	มีความพึงพอใจร้อยละ 80.40
การให้บริการประชาชนเกี่ยวกับงานแผนที่ภาษี ฯ	มีความพึงพอใจร้อยละ 76.50
การให้บริการผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลเมืองศรีราชา	มีความพึงพอใจร้อยละ 76.50
งานบริการไฟฟ้าสาธารณะ	มีความพึงพอใจร้อยละ 76.40
งาน ณ จุดบริการเบ็ดเสร็จ One Stop Service	มีความพึงพอใจร้อยละ 76.30
งานซ่อมแซมฝาท่อระบายน้ำ	มีความพึงพอใจร้อยละ 76.10
โครงการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้พิการ ผู้ยากไร้ ฯ	มีความพึงพอใจร้อยละ 74.50

อภิปรายผล

ผลการสำรวจความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า โดยภาพรวมประชาชนมีความพึงพอใจในการบริการที่คาดหวัง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.90) และความพึงพอใจในการบริการที่ได้รับบริการจริง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.73)

เมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ด้านการบริการที่คาดหวัง ดังนี้ ความพึงพอใจต่อขั้นตอนการให้บริการ ($\bar{x}$ = 3.94) ความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{x}$ = 3.90) ความพึงพอใจต่อเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และความพึงพอใจต่อช่องทางการให้บริการ ($\bar{x}$ = 3.88) ตามลำดับ และในด้านการบริการที่รับบริการจริง ดังนี้ ความพึงพอใจต่อเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{x}$ = 3.77) ความพึงพอใจต่อช่องทางการให้บริการ ($\bar{x}$ = 3.70) และความพึงพอใจต่อขั้นตอนการให้บริการ ($\bar{x}$ = 3.69) สอดคล้องกับ (ขวลิต ธนิตกุล, 2550) ความพึงพอใจต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลสมเด็จ้อยโดยรวม และ

เป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยนำผลความพึงพอใจในแต่ละด้านมาวางแผนปรับปรุงพัฒนา ด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง และต่อเนื่อง การจัดหาสถานที่พักขณะนั่งรอรับบริการแก่ผู้มารับบริการอย่างเพียงพอเหมาะสม และเพื่อเป็นการพัฒนางานการบริการประชาชนอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม การศึกษาครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการต่อคุณภาพการให้บริการของเทศบาลตำบลป่าตั่ว อำเภอป่าตั่ว จังหวัดยโสธรโดยมีประเด็นการสำรวจความพึงพอใจอยู่ 4 ด้าน คือ 1) ด้านขั้นตอนการให้บริการ 2) ด้านช่องทางการให้บริการ 3) ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ 4) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยรวม พบว่า ผู้รับบริการมีความพึงพอใจต่อการบริการอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับบริการในเทศบาลเมืองบางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 90.80 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน จากผู้รับบริการสูงสุดไปน้อยสุดตามลำดับ (คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 2560) และสอดคล้องกับ นพดล สาริบุตร ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของเทศบาลนครอุบลราชธานี ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด มีความพึงพอใจในบริการของเทศบาลนครอุบลราชธานีมากกว่าไม่พึงพอใจในบริการ (นพดล สาริบุตร, 2550) สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อคุณภาพการให้บริการ ของเทศบาลเมืองท่าเรือพระแท่น อำเภอนาทม จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมของงานที่ให้บริการทั้ง 4 งาน พบว่า ผู้รับบริการมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 4.68 จากคะแนนเต็ม 5.00 หรือคิดเป็นร้อยละ 93.60 เป็นความพึงพอใจในระดับมากที่สุด (สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการบริการของเทศบาลเมือง ศรีราชา พบว่า ภาพรวมประชาชนมีความพึงพอใจในการบริการที่คาดหวัง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.90$) และความพึงพอใจในการบริการที่ได้รับบริการจริง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.73$) เมื่อพิจารณาในรายข้อสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ในด้านการบริการที่คาดหวัง ประกอบไปด้วย ความพึงพอใจต่อขั้นตอนการให้บริการ ($\bar{x} = 3.94$) ความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{x} = 3.90$) ความพึงพอใจต่อเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และความพึงพอใจต่อช่องทางการให้บริการ ($\bar{x} = 3.88$) ตามลำดับ และในด้านการบริการที่รับบริการจริง ประกอบไปด้วย ความพึงพอใจต่อเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ และความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{x} = 3.77$) ความพึงพอใจต่อช่องทางการให้บริการ ($\bar{x} = 3.70$) และความพึงพอใจต่อขั้นตอนการให้บริการ

($\bar{x} = 3.69$) และผลการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการบริการของเทศบาลเมือง ศรีราชา 9 รายการ พบว่า 1) คุณภาพการให้บริการ ณ จุดบริการเบ็ดเสร็จ One Stop Service มีความพึงพอใจในการบริการที่คาดหวัง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.89$) และมีความพึงพอใจที่ได้รับบริการจริง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.81$) 2) คุณภาพการให้บริการไฟฟ้าสาธารณะ ประชาชนมีความพึงพอใจในการบริการที่คาดหวัง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.83$) และมีความพึงพอใจที่ได้รับบริการจริง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.82$) 3) คุณภาพการให้บริการ ณ งานแผนที่ภาษี ประชาชนมีความพึงพอใจในการบริการที่คาดหวัง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.81$) และมีความพึงพอใจที่ได้รับบริการจริง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.82$) 4) คุณภาพการให้บริการซ่อมแซมฝาท่อระบายน้ำ ประชาชนมีความพึงพอใจ ในการบริการที่คาดหวัง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.82$) และมีความพึงพอใจที่ได้รับบริการจริง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.81$) 5) คุณภาพการให้บริการการจัดเก็บค่าธรรมเนียมใบอนุญาตตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข ประชาชนมีความพึงพอใจในการบริการที่คาดหวัง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.88$) และมีความพึงพอใจที่ได้รับบริการจริง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.83$) 6) คุณภาพการให้บริการในสถานศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองศรีราชา ประชาชนมีความพึงพอใจในการบริการที่คาดหวังอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.86$) และมีความพึงพอใจที่ได้รับบริการจริง ($\bar{x} = 3.83$) อยู่ในระดับมาก 7) คุณภาพการให้บริการงานพัฒนาคุณภาพชีวิต ประชาชนมีความพึงพอใจในการบริการที่คาดหวัง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.80$) และมีความพึงพอใจที่ได้รับบริการจริง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.73$) 8) คุณภาพการให้บริการงานเทศกิจ ประชาชนมีความพึงพอใจในการบริการที่คาดหวัง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.31$) และมีความ พึงพอใจที่ได้รับบริการจริง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.45$) 9) คุณภาพการให้บริการโครงการช่วยเหลือตรวจสอบซ่อมแซมอุปกรณ์ไฟฟ้าในบ้านเรือน ประชาชนมีความพึงพอใจในการบริการที่คาดหวัง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.12$) และมีความพึงพอใจที่ได้รับบริการจริง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.63$) ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์ ผู้บริหารเทศบาลเมืองศรีราชาควรใช้ผลการศึกษาในครั้งนี้ดำเนินการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการ โดยพิจารณาจากผลการประเมินในด้านขั้นตอนการบริการด้านช่องทางการให้บริการ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และเพิ่มภารกิจในการประเมินให้ครอบคลุมบริการสาธารณะของเทศบาลเมืองศรีราชา ให้การบริการมีความรวดเร็วสะดวก ตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างทันทั่วทั้ง

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เรียบเรียงจากงานวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของเทศบาลเมืองศรีราชา จังหวัดชลบุรี จากเนื้อหาที่นำมาเขียนในบทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่องความพึงพอใจของผู้รับบริการผลสัมฤทธิ์ และความคุ้มค่าของ

การกิจกรรมทั้งคุณภาพการให้บริการของเทศบาลเมืองศรีราชาประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 ผู้วิจัยได้นำเนื้อหาปรับให้เหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. (2560). รายงาน การวิจัยการศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการต่อคุณภาพการ ให้บริการของเทศบาลตำบลป่าต้ว อำเภอป่าต้ว จังหวัดยโสธร. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- จักรแก้ว นามเมือง และคณะ. (2560). รายงานการวิจัย ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการ ให้บริการในมิติด้านคุณภาพการให้บริการงานขออนุญาตประกอบกิจการที่เป็น อันตรายต่อสุขภาพ เทศบาลตำบลแม่ปืม อำเภอมะนัง จังหวัดพะเยา. พะเยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา.
- ชวลิต ธนิกุล. (2550). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของเทศบาลตำบลสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์. ใน การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ ปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นพดล สาริบุตร. (2550). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของเทศบาลนคร อุบลราชธานี. ใน การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ ปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สง่า ภูธรรงค์. (2540). ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้ สึกที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับผลสำเร็จตามความ มุ่งหมายหรือเป็น ความรู้สึกระดับสุดท้ายที่ได้รับผลสำเร็จ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: เอ็นแอนด์จีกราฟฟิค.
- สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง. (2559). ความพึงพอใจของ ผู้รับบริการที่มีต่อคุณภาพการให้บริการของเทศบาลเมืองท่าเรือพระแท่น อำเภอนาทม จังหวัด กาญจนบุรี. กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- อมรา รัตน์บุญญา. (2557). ความพึงพอใจของประชาชนต่อคุณภาพการให้บริการของเทศบาล ตำบลพวา อำเภอกำแพงแสน จังหวัดจันทบุรี. ใน งานนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร มหาบัณฑิต. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจมหาวิทยาลัยบูรพา.
- Cohen, J. (1977). Statistical power analysis for the behavioural sciences. New York: Academic Press.
- Fitzgerald, R. M. & Durant, F. (1980). Citizen evaluations and urban management: Service delivery in an era of protest. Public Administration Review, 40(6), 585-594.

Yamane, T. (1967). Statistics: An introductory analysis (2nd ed.). New York: Harper and Row.

การส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0*

THE PROMOTION FOR PERFORMING ROUTINE DUTIES OF THAI BUDDHIST MONKS IN THE 4.0 ERA

พระทวีโชค เจตนาสุโภ (อัมชูน)

Phra Taweechok Cetanāsubho (Imchune)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: phratwikhokhchetnasu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากิจวัตรในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 2) ศึกษาการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์จากอดีตสู่สังคมไทย 3) วิเคราะห์การส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาเอกสารจากแหล่งปฐมภูมิ ทุติยภูมิ และสัมภาษณ์พระสงฆ์เขตพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 42 รูป นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้ แล้วนำเสนอในเชิงพรรณนาโวหาร ผลการวิจัยพบว่า กิจวัตรในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท คือการปฏิบัติกิจของสงฆ์เกี่ยวกับพระวินัย บัญญัติและอาจาระอันเป็นข้อวัตรสำหรับปฏิบัติระหว่างอาจารย์กับศิษย์ กิจวัตรนี้ถือปฏิบัติมาตั้งแต่พุทธกาลจนถึงสังคมไทยแต่โบราณได้นำมาปรับใช้ในการปกครองสงฆ์เพื่ออนุวัตตามพระวินัยบัญญัติ แนวทางการส่งเสริมจะต้องปฏิบัติตาม 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 เข้าใจปัญหาพระสงฆ์เข้าใจและทราบปัญหาและสาเหตุที่เกิดจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก แล้วกำหนดแผนนโยบายในการแก้ไขร่วมกัน ขั้นที่ 2 สร้างวิธีการแก้ไข คือกำหนดแผนและสร้างเครื่องมือที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหา โดยสร้างรูปแบบกิจกรรมที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับพระสงฆ์เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ เมื่อทราบปัญหาและมีแนวทางแก้ไขการลงมือปฏิบัติ ขั้นที่ 4 แก้ปัญหาร่วมกับสังคม พระสงฆ์จะต้องมีแนวทางร่วมกับชุมชนสังคม เกิดการตรวจสอบและส่งเสริมซึ่งกันและกันและการปฏิบัติย่อมเกิดประสิทธิภาพเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนามีความเจริญมั่นคงถาวรในยุค 4.0 เมื่อพิจารณากิจวัตรทั้ง 10 ประการแล้วผู้วิจัยเห็นว่ามีคามสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติของพระสงฆ์ ซึ่งหากได้ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอแล้วสามารถสร้างศรัทธาและความมั่นคงของพระพุทธศาสนาได้ เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

* Received 2 July 2021; Revised 21 August 2021; Accepted 25 October 2021

คำสำคัญ: การส่งเสริม, การปฏิบัติกิจวัตร, พระสงฆ์ไทยในยุค 4.0, ความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study *kiccavatta* in Theravada Buddhist texts; 2) study the promotion for performing routine duties of Thai monks from the past to Thai society; and 3) to analyze the promotion for performing routine duties of Thai monks in the 4.0 era. The study applied qualitative research by studying primary and secondary documents including conducting interviews with 42 monks in Nakhonratchasima province. The data were analyzed, synthesized for the body of knowledge, and presented by descriptive method. From the study, it was found that in Theravada Buddhist texts, *kiccavatta* refers to monks' routine duties concerning the *vinaya* (discipline) and *ācāra* (conduct) that should be practiced between teachers and students. *Kiccavatta* has been carried out since the Buddha's lifetime and continues in Thai society. Thai monks from ancient times had applied it to administer the Sangha according to the *vinaya*. The guidelines to promote consist of four phases: 1) The 1st phase is comprehending the issues, involving monks becoming aware of and comprehending problems including internal and external factors, and then establishing a plan and policy to address them together; 2) The 2nd phase is devising a solution, entailing monks devising a plan and developing tools leading to problem solving through activities that can motivate monks; 3) The 3rd phase is putting the plan into action, as when the problems and solutions have been identified, these will be the guidelines promoting monks to perform the ten duties on a regular and happy basis; and 4) The 4th phase is working together with society to tackle the problem, entailing monks finding guidelines with the community and society. This will lead to the examination and support among each other, resulting in effective practice of the ten duties and long-term prosperity of Buddhism in the 4.0 era.

Keywords: Promotion; Performing Routine Duties; Thai Monks in the 4.0 Era; The Stability of Buddhism

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยมากกว่าร้อยละ 95 นับถือและเป็นรากฐานที่สำคัญของวัฒนธรรมไทยกล่าวได้ว่าวิถีชีวิตของคนไทยกับพุทธศาสนาผูกพันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างเหนียวแน่น พุทธศาสนาจึงเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทย พระสงฆ์ไทยถือเป็นตัวแทนในพระพุทธศาสนาหน้าที่หลักคือ ศึกษาหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้วปฏิบัติตาม พร้อมทั้งนำหลักคำสอนมาเผยแผ่แก่ประชาชน ในการปฏิบัติตามหลักศาสนาหรือแก่นของศาสนานั้นอยู่ที่การประพฤติปฏิบัติให้เห็นจริงตามหลักอริยสัจ 4 ที่องค์พระศาสดาทรงค้นพบ ซึ่งกิจวัตรนี้ไม่ได้บัญญัติไว้ในพระวินัยโดยตรงหรือเป็นข้อบังคับให้ปฏิบัติแต่เป็นข้อวัตรที่แล้วแต่ใครจะสมัครใจปฏิบัติ การปฏิบัติกิจวัตรนั้น จะช่วยส่งเสริมการปฏิบัติสมาธิให้เจริญได้รวดเร็วขึ้น และนอกจากนี้กิจวัตรต่าง ๆ ยังเป็นข้อวัตรที่พระอริยสงฆ์ทั้งหลายได้พากันปฏิบัติ และเป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน ประเทศไทยในยุค 1.0 - 4.0 คือโมเดลในการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐบาลไทย แต่แตกต่างกันที่กลุ่มการลงทุนหลักของประเทศในขณะนั้น พุดง่าย ๆ คือ ในแต่ละยุคสมัยรัฐก็จะให้ความสนใจและส่งเสริมพัฒนาเศรษฐกิจในอุตสาหกรรมที่แตกต่างกันดังนี้ ประเทศไทยในยุค 1.0 ซึ่งช่วงนั้นรัฐก็จะเน้นการลงทุนทางภาคเกษตรกรรม เช่น ทุเรียน กล้วย ทุเรียน ทุเรียน ทุเรียน ส่วนการส่งออกสมัยนั้นยังเป็นแค่พวกไม้สัก ดีบุก ประเทศไทยในยุค 2.0 ที่มุ่งเน้นอุตสาหกรรมเบาแต่หันมาใช้แรงงานจำนวนมากแทน เช่น เครื่องนุ่งห่ม รองเท้า กระเป๋า เครื่องประดับ ประเทศไทยในยุค 3.0 ซึ่งเป็นยุคของอุตสาหกรรมหนักและการส่งออก มีการลงทุนจากต่างประเทศมากขึ้น ใช้เทคโนโลยีสูงขึ้น เน้นเรื่องชิ้นส่วนยานยนต์ แผงวงจรไฟฟ้าที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น และเรื่องของการลงทุน มีการขยายไปลงทุนในต่างประเทศ ประเทศไทยในยุค 4.0 นี้จะเป็นการพูดถึง New S - Curve หรือก็คือ การพัฒนาเปลี่ยนแปลงใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ซึ่งก็คล้าย ๆ กับการ Disruptive ที่เข้ามาพัฒนาสินค้าที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น และล้มล้างพฤติกรรมแบบเดิม ๆ เหมือนอย่างเช่น ฟลิ้ม Kodak ที่เคยรุ่งเรืองอยู่ในสมัยก่อนสุดท้ายถูกคลื่นลูกใหม่อย่างเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาแทนที่ ต้องล้มหายไปจากความทรงจำของเด็กรุ่นใหม่ ทำให้ยุคสมัยนี้คนอาจจะไม่รู้จักรักกับ Kodak แต่รู้จักกับกล้องดิจิทัลแบรนด์ดัง ๆ อย่างอื่นแทน (สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน, 2564) เมื่อสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 พระสงฆ์พึงปฏิบัติตามกิจวัตรของสงฆ์ที่ได้วางมาตรฐานในการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เพื่อให้การอยู่ร่วมกันของหมู่สงฆ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ตลอดทั้งการส่งเสริมให้พระสงฆ์มีการปฏิบัติกิจวัตรให้มีความทันสมัยในสังคมยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากพระสงฆ์ได้รับการส่งเสริมจากองค์กรภายนอกจะทำให้พระสงฆ์มีแรงจูงใจในการปฏิบัติกิจวัตรเนื่องจากปัจจุบันสังคมเทคโนโลยีได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้มีผลกระทบต่อการปฏิบัติกิจวัตร ต่อไปผู้วิจัยจะวิเคราะห์การส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 เพื่อให้เห็นแนวทางการปฏิบัติ

อย่างมีคุณภาพ เพื่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาจึงมีความจำเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยจะศึกษาจากจุดเริ่มต้น คือในสมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน

ในสมัยพุทธกาล ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับ “อภิสมา จาริกสิกขา” อันหมายถึงพระบัญญัติที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติแก่สาวกทั้งหลายเกี่ยวกับเรื่อง มรรยาทที่พึงกระทำ ถ้าไม่ทำต้องอาบัติทุกกฎ เช่น การปฏิบัติตามข้อวัตรต่างๆ ที่พระพุทธองค์ได้ทรงวางระเบียบข้อกิจวัตรไว้ กล่าวคือ 1) อุปัชฌายวัตร 2) อาจารย์วัตร 3) อาวาสกวัตร 4) อาคันตุกวัตร 5) คมิกวัตร และวัตรในการบิณฑบาต เป็นต้น พระสงฆ์ไทยผู้เอาใจใส่ประพฤติกิจวัตรต่างๆ เหล่านี้ให้บริบูรณ์ ได้ชื่อว่า “อาจารย์สัมปันโน” ผู้ถึงพร้อมด้วยมารยาท หรือ “วัตรสัมปันโน” ผู้ถึงพร้อมด้วยวัตร ซึ่งเป็นคู่กับคุณบารมีว่า “ศีลสัมปันโน” ผู้ถึงพร้อมด้วยศีล สามารถแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ 1) กิจวัตร ว่าด้วยกิจอันควรทำตามหลักการของวัตรนั้น ๆ 2) จริยาวัตร ว่าด้วยมารยาทอันควรประพฤติ เช่น การนั่งอาสนะ การฉัน การเปิดปิดประตู การเทอจจากระปัสสาวะ การพูดจา เป็นต้น 3) วิถีวัตร ว่าด้วยแบบอย่าง เช่น วิธีการครองผ้าของภิกษุ วิธีพับจีวร วิธีเช็ดรองเท้า วิธีพัดให้พระเถระ วิธีเปิดปิดประตูหน้าต่างตามฤดูกาล วิธีเดิน เป็นต้น บุญมี (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต, 2558) และในปัจจุบันนี้ มีการส่งเสริมให้พระภิกษุสงฆ์สามเณรตลอดทั้งอุบาสกอุบาสิกาได้ฝึกปฏิบัติ จึงมีหลักการในการบำเพ็ญเพียรอยู่มากมาย และมีการปฏิบัติตามหลักธุดงค์วัตร (พระสุทัศน์ กตสาโร, 2557)

สาเหตุที่ทำให้ผู้วิจัยทำ การส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 เพราะ พระพุทธองค์ทรงสอนหลักมารยาท ที่เรียกว่า อภิสมาจารบ้าง พระวินัยบ้าง ข้อกิจวัตรบ้าง เสาธิตวัตรธรรมบ้าง เพื่อให้พระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 ได้ประพฤติ ปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดความเรียบร้อยดีงามเกี่ยวกับวัตรที่พระสงฆ์ไทยพึงปฏิบัติ อาทิ เกี่ยวกับการเดิน การนั่ง การนอน การพูด การขบฉัน การติดต่อสื่อสาร การเข้าสมาคม การแสดงความเคารพต่อกัน การดูแลรักษาพยาบาล ตลอดถึงวัตรในการต้อนรับภิกษุผู้เป็นอาคันตุกะ อีกทั้งการอยู่ร่วมกันในหมู่พระภิกษุจากทุกชั้นวรรณะ เป็นหลักสำคัญต่อการดำรงคงอยู่ของประเทศไทย ในบทบาทการกล่อมเกล่าจิตใจและสร้างจิตสำนึกทางศีลธรรม โดยมีวัดและพระสงฆ์ไทยเป็นกลไกสำคัญในการอบรมสั่งสอนให้ประชาชนเป็นผู้ที่ประพฤติดี มีศีลธรรมจรรยา มารยาท และยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต ในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข และช่วยลดการกระทบกระทั่งและการขัดแย้งในสังคม การส่งเสริมพระสงฆ์ไทยให้สามารถแสดงบทบาทช่วยเหลือสังคมได้ตามเจตนารมณ์ของพระพุทธศาสนา ต้องเริ่มต้นจากการศึกษาพัฒนาตนเอง คือ การเปลี่ยนทัศนคติของพระสงฆ์ไทยให้เป็นสัมมาทิฐิ โดยอาศัยปัจจัยภายนอกที่เรียกว่า ปรโตโมหะ เช่น ครู อาจารย์ที่ดี และปัจจัยภายใน เรียกว่า โยนิโสมนสิการ (รู้จักคิด คิดถูก) อธิศีลสิกขา (ความประพฤติวินัยสุจริตกาย วาจา และอาชีพ) อธิจิตตสิกขา (คุณธรรมคุณภาพ สุขภาพ และสมรรถภาพของจิต) อธิปัญญาสิกขา (ความเชื่อ ปัญญา สัมมาทิฐิ) และนำความรู้

ความสามารถไปเผยแพร่พระพุทธศาสนาแก่ประชาชนเพื่อประโยชน์สุขของสังคม และสืบต่อพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากิจวัตรในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยจากอดีตสู่สังคมไทยในปัจจุบัน
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - Depth Interview) โดยผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ผู้วิจัยได้ลำดับขั้นตอนแห่งการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย มีขั้นตอน และวิธีการดำเนินงานวิจัย 2 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้
 - 1.1 ขั้นตอนกำหนดกรอบในการวิจัย กำหนดเนื้อหาในการวิจัย โดยให้อยู่ในประเด็นหัวข้อเกี่ยวกับการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 เป็นหลัก
 - 1.2 ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม จากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยได้วางขอบเขตในการศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้
 - 1.2.1 ขอบเขตเนื้อหาจากเอกสารข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ ศึกษาจาก วรรณกรรม หนังสือตำราทางพระพุทธศาสนา หนังสือวิทยานิพนธ์ งานวิจัย บทความทางวิชาการ มุ่งศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการในส่วนที่มีความเกี่ยวข้อง และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เป็นต้น
 - 1.2.2 ขอบเขตของพื้นที่สำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ เขตการปกครองคณะสงฆ์ไทย 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอสองแคว อำเภอสุเมธธานี อำเภอพระทองคำ อำเภอพิมาย อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา
 - 1.2.3 ขอบเขตเนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยศึกษาจากการสัมภาษณ์นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ พระภิกษุ ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ทราบข้อมูล แนวคิด และความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มาจากการเลือกเจาะจงจากคุณสมบัติ โดยเป็นนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ พระภิกษุ ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ทราบข้อมูล แนวคิด และความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้นจำนวน 42 รูป เป็นพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ไทยจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย เจ้าคณะจังหวัด, เจ้าคณะอำเภอ จำนวน 4 รูป รองเจ้าคณะอำเภอ จำนวน 3 รูป เจ้าคณะตำบล จำนวน 7 รูป เจ้าอาวาส จำนวน 14 รูป เลขาณูการ จำนวน 5 รูป และพระลูกวัด จำนวน 8 รูป

2.2 วิธีเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยมีกระบวนการในการออกแบบเครื่องมือ คือแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

3.1 ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 จากพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.2 นำแบบสัมภาษณ์เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม

3.3 พัฒนาปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.4 นำแบบสัมภาษณ์เสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบ และแก้ไขเครื่องมือวิจัยเพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ และเหมาะสม

3.5 พัฒนาปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามผู้ทรงคุณวุฒิ

3.6 นำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์แบบไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ได้เลือกไว้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เกี่ยวกับการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 จากข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ พระภิกษุ เพื่อให้ทราบข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0

5. จัดทำข้อมูลที่ได้ มาสรุปในแต่ละประเด็น และจัดทำหมวดหมู่ตามเนื้อหาการวิจัย

6. สรุปผล และนำเสนอผลการวิจัย จัดทำในลักษณะของพรรณนาวิเคราะห์ บรรยายโวหาร หรืออธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ตามลำดับเหตุการณ์ มุ่งเน้นความชัดเจน ตรงประเด็น กล่าวถึงแต่สาระสำคัญตรงไปตรงมาที่ได้กำหนดไว้แล้ว

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ได้ค้นพบประเด็นที่ตอบคำถามวิจัยและวัตถุประสงค์ดังนี้

1. กิจวัตรในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ผู้วิจัยประมวลสรุปเกี่ยวกับกิจวัตรในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ได้ดังนี้ กิจวัตรเป็นกิจวัตรพื้นฐานของพระสงฆ์ไทยในพระพุทธศาสนาที่บรรพชนประพาศิตมาไม่ กล่าวคือ 1) ความสัมพันธ์ของเสขยวัตรกับหลักพระธรรมวินัย 2) การปฏิบัติตามหลักเสขยวัตร 3) การปฏิบัติตามหลักธุดงค์วัตร และ 4) การปฏิบัติตามหลัก

วัตตขันธกะ (วัตร 14) กิจวัตรที่กล่าวมานี้ เป็นกิจใหญ่ควรที่ภิกษุจะต้องศึกษาให้ทราบความชัดและจำไว้เพื่อปฏิบัติสมควรแก่สมณสาธูปแห่งตนฯ หลักการปฏิบัติธุดงค์วัตรทั้ง 13 ประการ ซึ่งธุดงค์แต่ละอย่างแต่ละข้อมีคำสมาทานที่แตกต่างกันออกไป ธุดงค์วัตรที่ถือปฏิบัติ ดังเช่น ภิกษุผู้ถืออยู่ป่าเป็นวัตร ผู้ถืออย่างเคร่งต้องยังอรุณให้ตั้งขึ้นในป่าตลอดกาลทั้งปวงเท่านั้น ส่วนผู้ถืออย่างกลาง ย่อมได้เพื่อจะอยู่ในเสนาสนะชายบ้านตลอด 4 เดือนฤดูฝน และผู้ที่ถืออย่างเพลาย่อมได้เพื่อจะอยู่ตลอด 4 เดือนฤดูเหมันต์ (หนาว) ด้วย ส่วนภิกษุผู้ถือธุดงค์วัตรข้ออื่น ๆ ก็เช่นเดียวกัน ต้องสมาทานตั้งมั่นอยู่ในคำสมาทานนั้น ๆ โดยผู้ปฏิบัตินั้นก็ 3 จำพวก คือ พวกที่ถืออย่างอุกฤษฏ์ (อย่างเคร่ง) อย่างกลาง และอย่างเพล แต่มีข้อที่ปฏิบัติแตกต่างกันไปเท่านั้น ผู้ปฏิบัติธุดงค์ย่อมได้รับอานิสงส์ที่แตกต่างกันตามธุดงค์วัตรที่ปฏิบัติ นั้น ๆ เช่นเดียวกัน การปฏิบัติธุดงค์ถึงแม้จะไม่ใช้กิจจำเป็นแต่ก็เป็นอุบายขัดเกลากิเลสและฝึกตนให้เป็นคนมักน้อย สันโดษ อันจะนำไปสู่การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ทำให้ผลการปฏิบัติเจริญขึ้นได้อย่างรวดเร็ว สามารถที่จะบรรลุธรรมได้ง่ายยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การปฏิบัติตามวัตร 14 ของพระภิกษุสงฆ์นั้นในตอนต้นพุทธกาลเป็นไปอย่างเรียบง่ายเพราะผู้ที่เข้ามาบวชไม่มากนัก และผู้ที่เข้ามาบวชนั้นบรรลุมรรคผลระดับสูงใน พระพุทธศาสนา ไม่มีปัญหาเรื่องความประพฤติ ไม่มีปัญหาในการปกครองแต่ประการใด เมื่อพระสงฆ์ไทย เพิ่มจำนวนมากขึ้น การปฏิบัติของผู้เข้ามาบวชก็เริ่มมีปัญหา พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติหรือกำหนดข้อปฏิบัติให้พระภิกษุสงฆ์ได้ปฏิบัติต่อกันและกันด้วยความเอื้ออาทร เช่น พระภิกษุสงฆ์ผู้เป็นพระอุปัชฌาย์และอาจารย์ปฏิบัติต่อลูกศิษย์ของตนเหมือนบุตร ฝ่ายลูกศิษย์จะต้องมีความรู้สึกที่ดีต่อ พระอุปัชฌาย์และอาจารย์ของตนเหมือนบิดา ดังนั้น การอยู่ร่วมกันของพระภิกษุสงฆ์ในสมัยพุทธกาลมีลักษณะอบอุ่น ต่างฝ่ายต่างดูแลความเป็นอยู่ของกันและกันด้วยความเอื้อเฟื้อ ทำให้เกิดความรักและความผูกพันระหว่างกันเป็นแบบอย่างที่ดี อันแสดงออกถึงความเมตตาและปรารถนาดีต่อกันและกันระหว่างพระผู้น้อยกับพระผู้ใหญ่ พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติวัตร 14 ด้วยเหตุที่พระวินัยมี ความสำคัญต่อการกระทำหน้าที่พระภิกษุสงฆ์ดังกล่าว พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติพระวินัยเพื่อให้ พระสงฆ์ไทยปฏิบัติต่อกัน และเป็นข้อวัตรที่ภิกษุต้องปฏิบัติถ้าไม่ปฏิบัติต้องอาบัติทุกกฎ ดังนั้น วัตร 14 จึงเป็นข้อบัญญัติ ขนบธรรมเนียม หรือแบบแผน ข้อบังคับสำหรับให้พระภิกษุสงฆ์ได้ปฏิบัติตามจนถึงยุคปัจจุบัน

2. การส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยจากอดีตสู่สังคมไทยในปัจจุบัน การพัฒนาตนเองในทัศนะทางพระพุทธศาสนา เริ่มตั้งแต่กระบวนการเข้ามาบวชเรียนในพระพุทธศาสนาปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดตามกระบวนการไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา หลังจากได้ศึกษาพัฒนาตนเองสมบูรณ์แล้วจึงสามารถบรรลุธรรมเป็นพระอริสัจ และอีกกลุ่มหนึ่งเป็นสมมติสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถในการแนะนำสั่งสอนประชาชนได้ พระสงฆ์ไทยจึงมีบทบาทที่สำคัญในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ เพื่อสงเคราะห์ชาวโลก เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน

และพระสงฆ์ไทยมีส่วนช่วยเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาแก่ประชาชนด้วยการนำหลักพระพุทธศาสนาไปบูรณาการในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข หลักโอวาทปาติโมกข์ เป็นหลักการทั่วไปของพระพุทธศาสนา 3 ข้อ คือ การไม่ทำชั่วทั้งปวง การทำความดีให้พร้อมมูล และการทำจิตของตนให้ผ่องใส นี่คือการสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย บัญญัติกันว่าเป็น "หัวใจพระพุทธศาสนา" ในพระพุทธศาสนามีปาติโมกข์สองอย่างและมีความสำคัญเกี่ยวเนื่องกัน คือ โอวาทปาติโมกข์ และอาณานัติโมกข์ จะเห็นได้ว่า พระรัตนตรัยเป็นหลักใหญ่ของพระพุทธศาสนา นำทางให้เราก้าวหน้าไปสู่ความสำเร็จด้วยสิกขา คือ การฝึกศึกษาพัฒนาตน โดยปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ดังนั้น กิจวัตรที่สำคัญของพระบวชใหม่ ก่อนอื่นขอทำความเข้าใจกับคำว่า วัตร วัตร แปลว่า กิจพึงกระทำ, หน้าที่, ธรรมเนียม, ความประพฤติ และข้อปฏิบัติ แบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ 1) กิจวัตร ว่าด้วยกิจที่ควรทำ เช่น อุปัชฌาย วัตรสัทธิวิหาริกวัตร อาคันตุกวัตร 2) จริยวัตร ว่าด้วยมารยาทอันควรประพฤติ เช่น ไม่ทิ้งขยะทางหน้าต่าง หรือทิ้งลงนอกฝานอกกำแพง ไม่จับวัดอุณมาส 3) วิถีวัตร ว่าด้วยแบบอย่างที่ดีพึงกระทำ เช่น วิธีเก็บบาตร วิธีพับจีวร วิธีเปิด-ปิดหน้าต่างตามฤดู วิธีเดินเป็นหมู่ เป็นต้น กิจวัตร 10 ที่กล่าวมานี้เป็นกิจวัตรใหญ่ควรที่ภิกษุจะต้องศึกษาให้ทราบความชัดและจำไว้เพื่อปฏิบัติสมควรแก่สมณสาธูปแห่งตน ๆ การทำกิจวัตรของพระเป็นการฝึกอยู่กับปัจจุบัน ในทางที่ขจัดขัดเกลากิเลส นี่คือการหนทางสู่สิ่งสูงสุดสำหรับชีวิตที่เราควรจะได้รับ จากการศึกษาการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 ซึ่งในบทนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับกิจวัตร 10 ซึ่งเป็นกิจวัตรพื้นฐานของพระสงฆ์ไทยในพระพุทธศาสนา

3. แนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 จากการที่ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทย สำหรับการส่งเสริมเป็นแนวทางที่พระสงฆ์ไทยพึงปฏิบัติตามกิจวัตรของสงฆ์ที่ได้วางมาตรฐานในการปฏิบัติตามพระธรรมวินัย เพื่อให้การอยู่ร่วมกันของหมู่สงฆ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากพระสงฆ์ไทยได้รับการส่งเสริมจากองค์กรภายนอกจะทำให้พระสงฆ์ไทยมีแรงจูงใจในการปฏิบัติกิจวัตร เนื่องจากปัจจุบันสังคมเทคโนโลยีได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้มีผลกระทบต่อการปฏิบัติกิจวัตร ต่อไปผู้วิจัยจะแนวทางการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 เพื่อให้เห็นแนวทางการปฏิบัติอย่างมีคุณภาพ 10 ประการ ดังนี้ 1) วัตรในการลงอุโบสถ ซึ่งอุโบสถถือเป็นบ่อเกิดแห่งหลักประชาธิปไตยที่พระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่แก่พระสงฆ์ไทยในกิจการน้อยใหญ่ของพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิรูปที่ 1 ว่า การลงอุโบสถนั้นไม่ค่อยเป็นปัญหามากนักส่วนมากพระสงฆ์ไทยจะต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัยมีปกติในการลงอุโบสถอยู่แล้ว (พระเทพสิมามรณ, 2563) 2) วัตรในการถือเทียวบิณฑบาต การบิณฑบาตอันนี้ เป็นธรรมเนียมเป็นประเพณีของผู้บวชบ้าง เป็นการกระทำให้ผู้บิณฑบาตนั้นได้โปรดสัตว์ คือทำให้ผู้อื่นได้บุญบ้าง เป็นการออกกำลังกายในเวลาเช้าเพื่อสุขภาพอนามัยของภิกษุ นั้นบ้าง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิรูปที่ 2

ว่าการถือวัตรเที่ยวบิณฑบาต ส่วนมากพระสงฆ์ไทยยังปฏิบัติให้ความสำคัญเนื่องจากเป็นกิจวัตรที่ยังอดภาพให้เป็นไป (เจ้าอธิการสมิง สุ่มงโคล, 2563) 3) วัตรในการสวดมนต์สาธยายการสวดมนต์ มีความหมายมุ่งหมายเพื่อจะเป็นการสาธยายให้เกิดความแม่นยำ ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิรูปที่ 3 ว่า การปฏิบัติวัตรในการสวดมนต์สาธยายพบว่าพระสงฆ์ไทยผู้บวชใหม่มีปัญหามากกว่าพระสงฆ์ไทยผู้มากพรรษา เนื่องจากจะต้องใช้ความเพียรพยายามในการท่องบ่นสาธยายมนต์ (พระครูพิพิธขันติธรรม, 2563) 4) วัตรในการปิดกวาดอาวาส วิหาร ลานเจดีย์ เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีมาแต่โบราณกาล ที่ภิกษุกลับมาจากบิณฑบาตแล้ว ก็จับไม้กวาดกวาดบริเวณวัด หรือบริเวณโบสถ์ วิหาร ลานพระเจดีย์ และลานต้นโพธิ์เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิรูปที่ 4 ว่า การปฏิบัติวัตรในการปิดกวาดอาวาส วิหาร ลานเจดีย์ พบว่า การกวาดวัดปัจจุบัน พระสงฆ์ไทยส่วนมากยังให้ความสำคัญในวัตรข้อนี้ (พระครูนนทธรรมโกวิท, 2563) 5) วัตรในการรักษาผ้าครอง เป็นวิถีชีวิตเฉพาะแบบที่มุ่งฝึกหัดขัดเกลาตนเองตามหลักการในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิรูปที่ 5 ว่า การรักษาผ้าครองมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะพระภิกษุผู้ครองผ้ากฐินจะเห็นว่าจะต้องมีความรู้ความสามารถในการกรานกฐินมีสติปัญญาสามารถ ถ้าไม่เข้าใจจะทำให้กฐินเสียอันสงส์ได้ (พระครูเกษมทวารวดี, 2563) 6) วัตรในการอยู่ปริวาสกรรม ปริวาสกรรม เรียกว่าการประพฤติฐานานวชิ แปลว่า ระเบียบหรือขั้นตอนปฏิบัติตนเพื่อออกจากอาบัติ ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิรูปที่ 6 ว่า การเข้าปริวาสกรรมจะต้องตั้งใจปฏิบัติให้ถูกต้องและจะต้องมีใจที่สะอาดสามารถยกจิตออกจากอาบัติเหล่านั้นได้ (พระสุบรรณ ธิปถมโม, 2563) 7) วัตรในการพิจารณาผม ขน เล็บ พระอุปัชฌาย์จะสอนให้กับผู้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาได้เข้าใจ ที่ถูกต้อง เพราะกัมมัฏฐานทั้ง 5 ข้อนี้ เป็นมูลกัมมัฏฐาน ให้พิจารณาในกายตนว่าเป็นของไม่สวย ไม่งาม น่าเกลียด ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิรูปที่ 7 ว่า การพิจารณาผม ขน เล็บ คือ พระสงฆ์ไทยละเอียดขาดการพิจารณาอยู่เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง หากไม่ต่อเนื่องก็จะทำให้จิตใจเกิดความประมาทได้ (พระพิชัย ฐิตโสภโณ, 2563) 8) ข้อปฏิบัติกิจวัตรในการศึกษาสิกขาบทและปฏิบัติพระอาจารย์ การอุปัชฌาการอุปัชฌาย์อาจารย์นั้นสำหรับผู้บวชใหม่ที่ยังต้องถือนิสัยกล่าวได้ว่าเป็น “กิจวัตร” คือมีความผูกพันให้ต้องทำเกี่ยวกับระเบียบของการถือนิสัย ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิรูปที่ 8 ว่า ปัจจุบันการปฏิบัติต่ออาจารย์ พบว่า พระสงฆ์ไทยมีการปฏิบัติอาจารย์เป็นประจำแต่ขาดการต่อเนื่อง เนื่องจากพระสงฆ์ไทยปัจจุบันมีบทบาทมากมายในการทำงานทางศาสนา ฉะนั้นเวลาที่จะปรนนิบัติต่ออาจารย์จึงไม่ต่อเนื่องไม่เหมือนกับวัดสายปฏิบัติสายป่าจะมีการรับใช้อุปัชฌาการอาจารย์ได้อย่างต่อเนื่องมากกว่าพระสงฆ์ไทยในเมือง (พระครูศรีปริยัตยารักษ์ ดร, 2563) 9) วัตรในการปลงอาบัติ การแสดงอาบัติ ทำให้ผู้อื่นทราบถึงความผิดของตนโดยเปิดเผยแล้วด้วยการแสดงให้ผู้อื่นทราบในการที่ตนต้องอาบัตินี้ ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิรูปที่ 9 ว่า การปลงอาบัติไม่ค่อยมีปัญหาหนักซึ่งไม่ยากเท่ากับ

การเข้าปริวาสกรรมปัญหาการปลงอาบัติในปัจจุบันจะมีเพียงแค่การไม่ปลงอาบัติ (พระครูเกษมวิริยากร, 2563) 10) วัตรในการพิจารณาปัจจุเวกขณะ 4 การพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบหรือแยกกายการพิจารณาที่ภิกษุสามเณรกระทำกันอยู่โดยทั่วไปในกรณีนี้คือ การพิจารณาวัตรอุปัชฌาย์ทั้ง 4 กล่าวคือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานเภสัช ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิรูปที่ 10 ว่าปัญหาเรื่องวัตรในการพิจารณาปัจจุเวกขณะ 4 ในปัจจุบันพบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องวัตรข้อนี้น้อยมากไม่เป็นปัญหามากนัก (พระครูถาวรกิจจารักษ์ ดร, 2563) จากการให้สัมภาษณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดที่ให้สัมภาษณ์มานั้น กล่าวได้ดังนี้ตามที่ได้นำมา การปฏิบัติตามกิจวัตรจึงถือว่ามีความสำคัญต่อความดำรงอยู่ของมวลเหล่าพระภิกษุสงฆ์ในยุคอดีตกาลจนถึงยุค 4.0

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องนี้ มีข้อค้นพบที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติให้เกิดเป็นผลสำเร็จเป็นรูปธรรมและจำเป็นต้องได้ส่งเสริมการการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 ที่สามารถอธิบายได้ดังนี้

1.การปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท กิจวัตรเป็นพื้นฐานของพระสงฆ์ไทยในพระพุทธศาสนาที่บรรพชนประพาศมากล่าวคือ 1) ความสัมพันธ์ของเสขียวัตตรกับหลักพระธรรมวินัย 2) การปฏิบัติตามหลักเสขียวัตตร 3) การปฏิบัติตามหลักธุดงค์วัตร และ 4) การปฏิบัติตามหลักวัตรชัณธะ (วัตร 14) กิจวัตรที่กล่าวมานี้ เป็นกิจใหญ่ควรที่ภิกษุจะต้องศึกษาให้ทราบความชัดและจำไว้เพื่อปฏิบัติสมควรแก่สมณสาธูปแห่งตนฯ ธุดงค์แต่ละอย่างแต่ละข้อมีคำสมาทานที่แตกต่างกันออกไป ธุดงค์ที่ถือปฏิบัติ ดังเช่นภิกษุผู้ถืออยู่ป่าเป็นวัตร ผู้ถืออย่างเคร่งต้องยังอรุณให้ตั้งขึ้นในป่าตลอดกาลทั้งปวงเท่านั้น ส่วนผู้ถืออย่างกลาง ย่อมได้เพื่อจะอยู่ในเสนาสนะชายบ้านตลอด 4 เดือนฤดูฝน และผู้ที่ถืออย่างเพลาย่อมได้เพื่อจะอยู่ตลอด 4 เดือนฤดูเหมันต์ (หนาว) ด้วย ส่วนภิกษุผู้ถือธุดงค์วัตรข้ออื่น ๆ ก็เช่นเดียวกัน ต้องสมาทานตั้งมั่นอยู่ในคำสมาทานนั้น ๆ โดยผู้ปฏิบัตินั้นก็ 3 จำพวก คือ พวกที่ถืออย่างอุกฤษฏ์ (อย่างเคร่ง) อย่างกลาง และอย่างเพล่า แต่มีข้อที่ปฏิบัติแตกต่างกันไปเท่านั้น ผู้ปฏิบัติธุดงค์ย่อมได้รับอานิสงส์ที่แตกต่างกันตามธุดงค์วัตรที่ปฏิบัติ นั้น ๆ เช่นเดียวกัน การปฏิบัติธุดงค์ถึงแม้จะไม่ใช่อะไรจำเป็นแต่ก็เป็นอุปนิสัยขัดเกลาจิตใจและฝึกตนให้เป็นคนมักน้อย สันโดษ อันจะนำไปสู่การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ทำให้ผลการปฏิบัติเจริญขึ้นได้อย่างรวดเร็ว สามารถที่จะบรรลุธรรมได้ง่ายยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การปฏิบัติตามวัตร 14 ของพระภิกษุสงฆ์นั้นในตอนต้นพุทธกาลเป็นไปอย่างเรียบง่ายเพราะผู้ที่เข้ามาบวชไม่มากนัก และผู้ที่เข้ามาบวชนั้นบรรลุมรรคผลระดับสูงใน พระพุทธศาสนา ไม่มีปัญหาเรื่องความประพฤติ ไม่มีปัญหาในการปกครองแต่ประการใด เมื่อพระสงฆ์ไทย เพิ่มจำนวนมากขึ้น การปฏิบัติของผู้เข้ามาบวชก็เริ่มมีปัญหา พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติหรือกำหนดข้อ ปฏิบัติให้พระภิกษุสงฆ์ได้ปฏิบัติต่อกัน

และกันด้วยความเอื้ออาทร เช่น พระภิกษุสงฆ์ผู้เป็นพระอุปัชฌาย์และอาจารย์ปฏิบัติต่อลูกศิษย์ของตนเหมือนบุตร ฝ่ายลูกศิษย์จะต้องมีความรู้สึกที่ดีต่อพระอุปัชฌาย์และอาจารย์ของตนเหมือนบิดา ดังนั้น การอยู่ร่วมกันของพระภิกษุสงฆ์ในสมัย พุทธกาลมีลักษณะอบอุ่น ต่างฝ่ายต่างดูแลความเป็นอยู่ของกันและกันด้วยความเอื้อเฟื้อ ทำให้เกิด ความรักและความผูกพันระหว่างกันเป็นแบบอย่างที่ดี อันแสดงออกถึงความเมตตาและปรารถนาดีต่อกันและกันระหว่างพระผู้น้อยกับพระผู้ใหญ่ พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติวัตร 14 ด้วยเหตุที่พระวินัยมีความสำคัญต่อการกระทำหน้าที่พระภิกษุสงฆ์ดังกล่าว พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติพระวินัยเพื่อให้ พระสงฆ์ไทยปฏิบัติต่อกัน และเป็นข้อวัตรที่ภิกษุต้องปฏิบัติถ้าไม่ปฏิบัติต้องอาบัติทุกกฏ ดังนั้น วัตร 14 จึงเป็นข้อบัญญัติ ขนบธรรมเนียม หรือแบบแผนข้อบังคับสำหรับให้พระภิกษุสงฆ์ได้ปฏิบัติตามจนถึงยุคปัจจุบัน

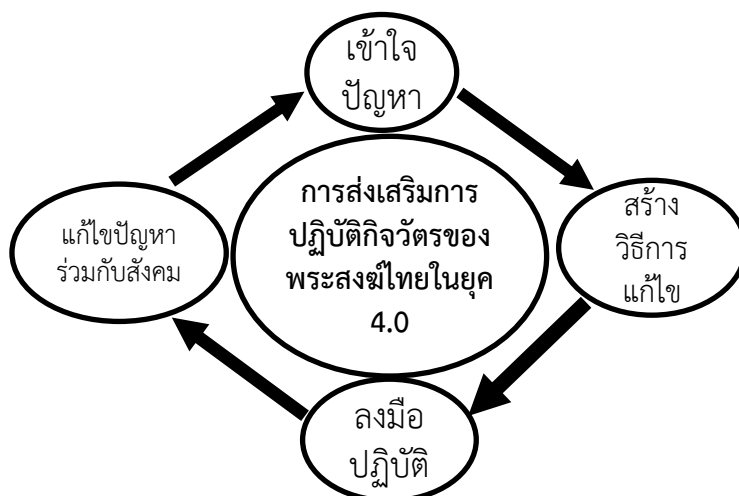
2. เพื่อศึกษาการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยจากอดีตสู่สังคมไทย การพัฒนาตนเองในทัศนะทางพระพุทธศาสนา เริ่มตั้งแต่กระบวนการเข้ามาบวชเรียนในพระพุทธศาสนาปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดตามกระบวนการไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา หลังจากได้ศึกษาพัฒนาตนเองสมบูรณ์แล้วจนสามารถบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ และอีกกลุ่มหนึ่งเป็นสมมติสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถในการแนะนำสั่งสอนประชาชนได้ พระสงฆ์ไทยจึงมีบทบาทที่สำคัญในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่เพื่อสงเคราะห์ชาวโลก เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน และพระสงฆ์ไทยมีส่วนช่วยเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาแก่ประชาชนด้วยการนำหลักพระพุทธศาสนาไปบูรณาการในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข หลักโอวาทปาติโมกข์เป็นหลักการทั่วไปของพระพุทธศาสนา 3 ข้อ คือ การไม่ทำชั่วทั้งปวง การทำความดีให้พร้อมมูล และการทำจิตของตนให้ผ่องใส นี่คือการสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย บัญญัติกันว่า "หัวใจพระพุทธศาสนา" ในพระพุทธศาสนามีปาติโมกข์สองอย่างและมีความสำคัญเกี่ยวเนื่องกัน คือ โอวาทปาติโมกข์ และอาณาปาติโมกข์ กิจวัตร 10 ที่กล่าวมานี้เป็นกิจวัตรใหญ่ควรที่ภิกษุจะต้องศึกษาให้ทราบความชัดและจำไว้เพื่อปฏิบัติสมควรแก่สมณสาธูปแห่งตนฯ การทำกิจวัตรของพระเป็นการฝึกอยู่กับปัจจุบัน ในทางที่ขจัดขัดเกลากิเลส นี่คือการมุ่งสู่สิ่งสูงสุดสำหรับชีวิตที่เราควรจะได้รับ จากการศึกษาการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยจากอดีตสู่สังคมไทย ซึ่งในบทนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับกิจวัตร 10 ซึ่งเป็นกิจวัตรพื้นฐานของพระสงฆ์ไทยในพระพุทธศาสนา

3. วิเคราะห์การส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 พบว่าปัญหาการไม่ปฏิบัติกิจวัตร 10 ประการคือ 1) วัตรในการลงอุโบสถ 2) วัตรในการถือเทียวบิณฑบาต 3) วัตรในการสวดมนต์ สาธยายา 4) วัตรในการปิดกวาดอาวาส วิหาร ลานเจดีย์ 5) วัตรในการรักษาผ้าครอง 6) วัตรในการอยู่ปริวาสกรรม 7) วัตรในการพิจารณาผม ขน เล็บ 8) วัตรในการศึกษาสิกขาบทและปฏิบัติพระอาจารย์ 9) วัตรในการปลงอาบัติ 10) วัตรในการพิจารณา

ปัจจุเวกขณะ 4 ปัญหาเกิดจาก 2 ประการคือปัญหาเกิดจากปัจจัยภายใน และปัญหาจากปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในได้แก่ การขาดความตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของกิจวัตร 10 ประการ ปัจจัยภายนอกคือ สังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่ส่งผลต่อการเป็นอยู่ แนวทางการส่งเสริมสรุปได้ ดังนี้ ขั้นที่ 1 เข้าใจปัญหา การเข้าใจปัญหาเป็นจุดเริ่มแรกในการพัฒนาส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันหากทราบปัญหาที่แท้จริงก็จะสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ปัญหาการไม่ปฏิบัติกิจวัตรมาจากปัจจัยภายใน และปัญหาจากปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในได้แก่ การขาดความตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของกิจวัตร 10 ประการ ปัจจัยภายนอกคือ สังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่ส่งผลต่อการเป็นอยู่ทำให้พระสงฆ์ไทยปฏิบัติกิจวัตรยากและลำบาก ขั้นที่ 2 สร้างวิธีการแก้ไข วิธีแก้ไขเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหา วิธีแก้ไขการปัญหาการไม่ปฏิบัติกิจวัตรคือสร้างรูปแบบกิจกรรมที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับพระสงฆ์ไทยได้เป็นแนวทางปฏิบัติ หากมีแนวทางส่งเสริมที่ชัดเจนก็จะเป็นช่องทางพัฒนาและสร้างแรงจูงใจเป็นอย่างดีขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ การลงมือปฏิบัติเป็นเรื่องที่สำคัญเมื่อทราบปัญหาและมีแนวทางแก้ไขการลงมือปฏิบัติจะเป็นแนวทางการส่งเสริมทำให้พระสงฆ์ไทยปฏิบัติกิจวัตร 10 ประการเป็นประจำอย่างมีความสุข ขั้นที่ 4 แก้ปัญหาร่วมกับสังคม เป็นที่ทราบแล้วว่าปัญหาที่ทำให้พระสงฆ์ไทยมีผลกระทบต่อการปฏิบัติกิจวัตรส่วนหนึ่งมาจากสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ปัจจุบันคณะสงฆ์อยู่ภายใต้กฎหมายบ้านเมือง ดังนั้น สังคมการเมืองจึงมีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาและส่งเสริม การแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตร 10 ประการ พระสงฆ์ไทยจะต้องมีแนวทางร่วมกับชุมชนสังคม หากชุมชนและสังคมประเทศชาติมีส่วนในการส่งเสริมพระสงฆ์ไทยก็จะมีแรงจูงใจในการปฏิบัติและเผยแผ่ศาสนาต่อไปอันเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนามีความเจริญมั่นคงถาวรในยุค 4.0

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่องนี้ มีข้อค้นพบที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติให้เกิดเป็นผลสำเร็จเป็นรูปธรรมและจำเป็นต้องได้ส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 ดังรายละเอียด รูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 ที่แสดงแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 การส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบผลการวิจัย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลรูปแบบการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 พบว่าปัญหาการไม่ปฏิบัติกิจวัตร 10 ประการคือ 1) วัตรในการลงอุโบสถ 2) วัตรในการถือเทียวบิณฑบาต 3) วัตรในการสวดมนต์สาธยายา 4) วัตรในการปิดกวาดอาวาส วิหาร ลานเจดีย์ 5) วัตรในการรักษาผ้าครอง 6) วัตรในการอยู่ปริวาสกรรม 7) วัตรในการพิจารณาผม ขน เล็บ 8) วัตรในการศึกษาสิกขาบทและปฏิบัติพระอาจารย์ 9) วัตรในการปลงอาบัติ 10) วัตรในการพิจารณาปัจเจกชน 4 ปัญหาเกิดจาก 2 ประการคือ ปัญหาเกิดจากปัจจัยภายใน และปัญหาจากปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในได้แก่ การขาดความตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของกิจวัตร 10 ประการ ปัจจัยภายนอกคือ สังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่ส่งผลต่อการเป็นอยู่ เพื่อเกิดการส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในยุค 4.0 สามารถอธิบายดังโมเดล ต่อไปนี้ ขั้นที่ 1 เข้าใจปัญหา การเข้าใจปัญหาเป็นจุดเริ่มแรกในการพัฒนาส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตรของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบันหากทราบปัญหาที่แท้จริงก็จะสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้ปัญหาการไม่ปฏิบัติกิจวัตรมาจากปัจจัยภายในและปัญหาจากปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในได้แก่ การขาดความตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของกิจวัตร 10 ประการ ปัจจัยภายนอกคือ สังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่ส่งผลต่อการเป็นอยู่ทำให้พระสงฆ์ไทยปฏิบัติกิจวัตรยากและลำบาก ขั้นที่ 2 สร้างวิธีการแก้ไข วิธีแก้ไขเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหา วิธีแก้ไขการปัญหาการไม่ปฏิบัติกิจวัตรคือสร้างรูปแบบกิจกรรมที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับพระสงฆ์ไทยได้เป็นแนวทางปฏิบัติ หากมีแนวทางส่งเสริมที่ชัดเจนก็จะเป็นช่องทางพัฒนาและสร้างแรงจูงใจเป็นอย่างดี ขั้นที่ 3 ลงมือปฏิบัติ การลงมือปฏิบัติเป็นเรื่องที่สำคัญเมื่อทราบปัญหาและมีแนวทางแก้ไขการลงมือปฏิบัติ

จะเป็นแนวทางการส่งเสริมทำให้พระสงฆ์ไทยปฏิบัติกิจวัตร 10 ประการเป็นประจำอย่างมีความสุขขั้นที่ 4 แก้ปัญหาพร้อมกับสังคม เป็นที่ทราบแล้วว่าปัญหาที่ทำให้พระสงฆ์ไทยมีผลกระทบต่อการปฏิบัติกิจวัตร ส่วนหนึ่งมาจากสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ปัจจุบันคณะสงฆ์อยู่ภายใต้กฎหมายบ้านเมืองดังนั้น สังคมการเมืองจึงมีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาและส่งเสริม การแก้ไขปัญหาและส่งเสริมการปฏิบัติกิจวัตร 10 ประการ พระสงฆ์ไทยจะต้องมีแนวทางร่วมกับชุมชนสังคม หากชุมชนและสังคมประเทศชาติมีส่วนในการส่งเสริมพระสงฆ์ไทยก็จะมีแรงจูงใจในการปฏิบัติและเผยแผ่ศาสนาต่อไปอันเป็นเหตุให้พระพุทธศาสนามีความเจริญมั่นคงถาวรในยุค 4.0 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติกิจวัตรในพระพุทธศาสนากับศาสนาอื่น 2) ควรมีการศึกษาพัฒนาการการปฏิบัติกิจวัตรในพระพุทธศาสนาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในเชิงลึก 3) ควรมีการศึกษานโยบายการส่งเสริมการพัฒนาพระสงฆ์ไทยในการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- เจ้าอธิการสมิง สุ่มงคล. (8 มกราคม 2563). วัตรในการถือเทียวบิณฑบาต. (พระทวีโชค เจตนาสุโภ (อิมเซ็น), ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูเกษมณวกิจ. (4 กันยายน 2563). วัตรในการรักษาผ้าครอง. (พระทวีโชค เจตนาสุโภ (อิมเซ็น), ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูเกษมวิริยากร. (9 มกราคม 2563). วัตรในการปลงอาบัติ. (พระทวีโชค เจตนาสุโภ (อิมเซ็น), ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูถาวรกิจจารักษ์ ดร. (16 กุมภาพันธ์ 2563). วัตรในการพิจารณาปัจจุเวกขณะ 4. (พระทวีโชค เจตนาสุโภ (อิมเซ็น), ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูนนทธรรมโกวิท. (9 มกราคม 2563). วัตรในการปิดกวาดอาวาส วิหาร ลานเจดีย์. (พระทวีโชค เจตนาสุโภ (อิมเซ็น), ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูพิพิธขันติธรรม. (12 กุมภาพันธ์ 2563). วัตรในการสวดมนต์สาธยาย. (พระทวีโชค เจตนาสุโภ (อิมเซ็น), ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูศรีปริยัตยารักษ์ ดร. (25 ธันวาคม 2563). ข้อปฏิบัติกิจวัตรในการศึกษาสิกขาบทและปฏิบัติพระอาจารย์. (พระทวีโชค เจตนาสุโภ (อิมเซ็น), ผู้สัมภาษณ์)
- พระเทพสีมาภรณ์. (12 กุมภาพันธ์ 2563). วัตรในการลงอุโบสถ. (พระทวีโชค เจตนาสุโภ (อิมเซ็น), ผู้สัมภาษณ์)
- พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต. (กรุงเทพมหานคร 2558). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 24. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพรวแอนดโฮม จำกัด.
- พระพิชัย ฐิตโสภโณ. (6 มกราคม 2563). วัตรในการพิจารณาผม ขน เล็บ. (พระทวีโชค เจตนาสุโภ (อิมเซ็น), ผู้สัมภาษณ์)

- พระสุทัศน์ กตสาโร. (2557). ศึกษารูปแบบการปฏิบัติธรรมในสังฆมณฑลในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุบรรณ ทีปธมฺโม. (8 มกราคม 2563). วัตรในการอยู่ปริวาสกรรม. (พระทวีโชค เจตนาสุโภ
(อิมชั่น), ผู้สัมภาษณ์)
- สถานเอกอัครราชทูตไทย ณ กรุงวอชิงตัน. (2564). รู้จักกับ Thailand 4.0 แบบเข้าใจง่าย อ่าน
รอบเดียว เล่าได้เป็นช่องเป็นฉาก. เรียกใช้เมื่อ 8 ม.ค 2564 จาก
<https://thaiembdc.org/th/รู้จักกับ-thailand-4-0->

ผลกระทบและการปรับตัวของประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ ของโรคโควิด-19 จังหวัดนครศรีธรรมราช*

EFFECTS AND ADJUSTMENT OF PEOPLE DURING COVID-19 PANDEMIC IN NAKHON SI THAMMARAT

วิเชียร มั่นแหล่

Wichian Manlae

บุญยิ่ง ประทุม

Boonying Prathum

สุรศักดิ์ แก้วอ่อน

Surasak Kaew-On

กรกฎ จำเนียร

Korrakot Chamnian

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: wichian_mun@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบ และการปรับตัวของประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ จากแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มอำเภอขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก จำนวน 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอขนาดใหญ่ คืออำเภอเมือง อำเภอขนาดกลาง คือ อำเภอลานสกา และอำเภอขนาดเล็ก คืออำเภอนมจำนวนทั้งหมด 400ครัวเรือน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ คือ ร้อยละ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มวัยทำงานได้รับผลกระทบมากที่สุด ประกอบด้วย 5 ด้านได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ ทำให้รายได้ส่วนใหญ่ลดลง 2) ด้านสุขภาพ ทำให้สมาชิกในครัวเรือนตื่นตัวในการป้องกันการติดเชื้อ และดูแลสุขภาพเพิ่มมากขึ้น 3) ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม คือ บุคคลที่มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในครัวเรือน คือ คนรัก/คู่สมรส ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปกติ 4) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้การเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร ได้แก่ โทรศัพท์ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากขึ้น 5) ด้านการศึกษา ทำให้นักเรียน/นักศึกษาต้องเรียนออนไลน์อยู่ในระดับมากขึ้น ส่วนการปรับตัวของประชาชน พบว่า 1) ด้านเศรษฐกิจ มีการสร้างอาชีพใหม่ของสมาชิกในครัวเรือนเพื่อการเพิ่ม

* Received 13 June 2021; Revised 1 August 2021; Accepted 29 September 2021

รายได้ 2) ด้านสุขภาพ มีการปรับตัวเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการหมั่นล้างมือให้สะอาดด้วยน้ำและสบู่ 3) ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม พบว่า วิธีการพูดคุยกัน อยู่ในระดับปกติ และการได้รับความช่วยเหลือในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การขอความช่วยเหลือจากญาติ 4) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า มีการปรับตัวเกี่ยวกับการเรียนรู้การใช้อุปกรณ์สื่อสารด้วยตนเอง 5) ด้านการศึกษา พบว่า การขอให้คนรู้จักสอนหนังสือให้ลูกหลาน

คำสำคัญ : ผลกระทบ, การปรับตัว, โควิด-19

Abstract

The purpose of this article was to present the study results of affected and adjustment of people during COVID 19 pandemic in Nakhon Si Thammarat Province. This was qualitative research. Data were collected by using the questionnaire and the sample was selected from people in Nakhon Si Thammarat. The statistic used for data analysis was percentage. The research showed that working people were mainly affected by COVID 19 pandemic in 5 aspects as follows: 1) Economic effect— People had lower income because of COVID 19 pandemic. 2) Health effect —Members of the family were active in protecting themselves from the inflection and in taking care of themselves during COVID 19 pandemic. 3) Social and environmental It found that most of lovers/spouses had the relationship with the members of the family at the normal level. 4) Information technology effect—Information accessed from a television source was at the higher level. 5) Educational effect—The students had to study online at the higher level For the adjustment of the peoples, the research found that 1) Economic aspect—There were new jobs created by the members of the family to increase their income. 2) Health aspect—There was adjustment for health behavior as follows: keep washing their hands by water and soap 3) Social and environmental aspect—It found that the ways people had conversation were at the normal level. it found that persons and help sources asked for help were the relatives. 4) Information technology aspect—It found that there was adjustment about self-learning in using communication tools. 5) Educational aspect—It found that the acquaintance was asked for help in teaching

Keywords: Effect, Adjustment, Covid 19

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease 2019, COVID-19 หรือ โควิด 19) เป็น "การระบาดใหญ่" (pandemic) หลังจากพบผู้ติดเชื้อทั่วโลก ปัจจุบันมีผู้ติดเชื้อทั่วโลกถึง 201,013,171 คน และรักษาหาย จำนวน 179,297,541 คน และเสียชีวิต 4,270,298 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 5 สิงหาคม 2564) (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2564) ดังนั้น การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid-19) สร้างความเสียหายอย่างเป็นวงกว้างทั้งต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน และส่งผลกระทบต่อความมั่นคงด้านสุขภาพระดับโลก (Global Health Security) เนื่องจากการระบาดของโรคเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และยังไม่สามารถควบคุมการระบาดของโรคได้ในหลายประเทศทั่วโลกทุกภูมิภาคของโลก ประเทศไทยได้มียอดผู้ติดเชื้อ จำนวน 693,305 คน และเสียชีวิตจำนวน 5,663 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 5 สิงหาคม 2564) (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2564) ซึ่งมีผลต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนในประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา รวมทั้งประเทศไทยมาตรการในการควบคุมและป้องกันโรคโควิด19 โดยได้มีศูนย์บริหารสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 กระทรวงมหาดไทย (ศบค.มท.) ร่วมกับกรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข ในการรายงานและติดตามสถานการณ์ รวมทั้งในระดับพื้นที่ การดำเนินงานโดยผู้ว่าราชการจังหวัด ภายใต้ความร่วมมือของศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุข รายงานสถานการณ์ระบาดของโรคประจำวันเฉพาะจังหวัดที่มีการระบาดของโรค ผ่านสำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัด ตลอดจนถึงในระดับท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระดับพื้นที่คือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตลอดจนการเตรียมความพร้อมศักยภาพและทรัพยากรของระบบบริการสุขภาพ การส่งเสริมการจัดการความรู้ การวิจัยและพัฒนาและการสื่อสารและประชาสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชน การบริหารจัดการเชิงบูรณาการเพื่อการจัดการกับการระบาดของโรคโควิด-19 (มูลนิธิเพื่อการพัฒนาสุขภาพระหว่างประเทศ, 2563)

ส่วนในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า มียอดผู้ติดเชื้อจำนวน 4,526 คน และเสียชีวิตจำนวน 36 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 5 สิงหาคม 2564) (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2564) จากสถิติผู้ติดเชื้อจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ระลอกใหม่ในช่วงเดือนเมษายน 2564 นี้ จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้รับผลกระทบทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม การศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศ สุขภาพ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น สถานศึกษาได้มีการขยายเวลาเปิดภาคเรียนจนถึงเดือนสิงหาคม การจัดกิจกรรมทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นงานบุญ งานศพ งานแต่งงาน ซึ่งมีการจำกัดจำนวนคนเข้าร่วมงานไม่เกิน 20 คน การปิดตลาดบางพื้นที่ภายในจังหวัดเป็นการชั่วคราว เป็นต้น ซึ่งเป็นส่งผลกระทบต่อความวิตกกังวลต่อผู้คนส่วนใหญ่ในสังคม และมาตรการการเฝ้าระวัง การป้องกันดูแลสุขภาพของตนเองและมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม รวมทั้งกระบวนการทัศน์สุขภาพใหม่ได้ถูก

นำมาใช้เพื่อกระตุ้นให้คนในสังคมเกิดความตระหนักต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ผ่านการก่อตัวของการเปลี่ยนแปลงในปรากฏการณ์ทางสังคมที่สำคัญ ซึ่งส่งผลกระทบต่อแนวคิดเรื่องสุขภาพทั้งในระดับปัจเจกบุคคล ได้แก่ พฤติกรรมและวิถีชีวิตสุขภาพและระดับมหภาคได้แก่ โครงสร้างทางสังคมหลายประการ (พัชรินทร์ สิริสุนทร, 2558)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว คณะนักวิจัยจึงได้ดำเนินการจัดทำโครงการวิจัยเกี่ยวกับการสำรวจการปรับตัวของชุมชนวิถีใหม่ในสถานการณ์การระบาดของโรค โควิด-19 ในพื้นที่จังหวัด นครศรีธรรมราช โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลกระทบ และการปรับตัวของประชาชนใน สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จังหวัดนครศรีธรรมราช

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลกระทบ และการปรับตัวของประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบ และการปรับตัวของประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จังหวัด นครศรีธรรมราช

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรได้แก่ ประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างจากกลุ่ม อำเภอนาดีใหญ่ กลาง และเล็ก จำนวน 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอนาดีใหญ่ คืออำเภอมือง อำเภอนาดีกลาง คือ อำเภอลานสกา และอำเภอนาดีเล็ก คือ อำเภอนอม จำนวนทั้งหมด 400 ครัวเรือน โดยผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น อำเภอมือง จำนวน 235 ครัวเรือน อำเภอลานสกา จำนวน 53 ครัวเรือน และอำเภอนอม 112 ครัวเรือน ซึ่งการสำรวจตัวอย่าง เป็นการเก็บข้อมูลเพียงบางหน่วยของประชากรเป้าหมาย (Target Population) และกำหนดแผน เลือกหน่วยตัวอย่างที่ใช้ความน่าจะเป็น (Probability Sampling) โดยวิธีการเลือกตัวอย่าง แบบกลุ่ม (Cluster Sampling) และเป็นการเลือกตัวอย่างโดยใช้พื้นที่ (Area Sampling) (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2551)

สถานที่ดำเนินการวิจัย

จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ อำเภอมือง อำเภอลานสกา และอำเภอนอม ดำเนินการระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2563 - เมษายน 2564

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้ผ่านการตรวจสอบ คุณภาพเครื่องมือและคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา ได้ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เลขที่ใบรับรอง HE-138-2563 มีข้อ คำถามประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 ผลกระทบที่ครัวเรือนได้รับจากสถานการณ์โรคโควิด-19

ส่วนที่ 3 การปรับตัวของสมาชิกในครัวเรือนจากสถานการณ์โรคโควิด-19

ส่วนที่ 4 สรุปผลกระทบและความสามารถปรับตัวสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

ส่วนที่ 5 แนวปฏิบัติชีวิตวิถีใหม่ของครัวเรือน การสร้างความเชื่อมั่นและความต้องการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคโควิด-19 ของครัวเรือน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยให้นักศึกษาในพื้นที่ชุมชนเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการไปสัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือนหรือผู้ที่สามารถให้ข้อมูลได้ที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 400 ชุด โดยตามหัวข้อประเด็นในแบบสอบถาม และการสอบถามผ่าน Google form ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ เดือนพฤศจิกายน 2563 ถึง เมษายน 2564 เมื่อได้ข้อมูลแบบสอบถาม มีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม เป็นการนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาประมวลผลด้วยโปรแกรมการคำนวณค่าทางสถิติ ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ที่ใช้บรรยายคุณลักษณะของตัวแปรที่ต้องการศึกษาโดยเป็นการสรุปถึงลักษณะของข้อมูลที่มีอยู่ด้วยการหาค่าสัดส่วนหรือร้อยละ โดยใช้อภิปรายผลเป็นค่าร้อยละ หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลแล้วได้นำเสนอข้อมูลผลของการวิเคราะห์ในรูปแบบข้อความควบคู่กับตารางประกอบการอธิบายในงานวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบ และการปรับตัวของประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ข้อมูลครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	294	73.50
ชาย	106	26.50
อายุ		
อายุ 36 - 45 ปี	85	21.25
46- 59 ปี	141	35.25
อายุ 60 ปีขึ้นไป	87	21.75

ข้อมูลครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
สถานะในครัวเรือน		
สมาชิกในครัวเรือน	223	55.75
หัวหน้าครัวเรือน	177	44.25
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่จริงในปัจจุบัน		
1 - 3 คน	192	48.00
4 - 6 คน	182	45.50
6 คนขึ้นไป	26	6.50
อาชีพหลักหัวหน้าครัวเรือน		
ค้าขาย	109	27.25
เกษตรกรรม	81	20.25
รับจ้าง/รับจ้างรายวัน	71	17.75
ธุรกิจส่วนตัว	58	14.50
ข้าราชการ/พนักงานของรัฐ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	28	7.00
อื่น ๆ ระบุ แม่บ้าน	26	6.50
พนักงาน ลูกจ้างบริษัท/ธุรกิจเอกชน	19	4.75
ลูกจ้างภาครัฐ	5	1.25
กลุ่มอาชีพ (เช่น ทอผ้า จักสาน)	3	0.75
รายได้รวมของสมาชิกในครัวเรือนต่อเดือน		
ไม่เกิน 30,000 บาท	329	82.25
ประมาณ 30,001 – 50,000 บาท	55	13.75
ประมาณ 50,0001- 70,000 บาท	10	2.50
ประมาณ 70,001 บาทขึ้นไป	6	1.50

จากตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 294 คน คิดเป็นร้อยละ 73.50 รองลงมาได้แก่ เพศชาย จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.50 ส่วนทางด้านอายุของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 46- 59 ปี จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 35.25 รองลงมาอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 21.75 และอยู่ระหว่างอายุ 36 - 45 ปี จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 21.25 ตามลำดับ ด้านสถานะในครัวเรือน ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกในครัวเรือน จำนวน 223 คน คิดเป็นร้อยละ 55.75 รองลงมาได้แก่ หัวหน้าครัวเรือน จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 44.25 และจำนวนสมาชิกครัวเรือนที่อาศัยอยู่จริงในปัจจุบัน ส่วนใหญ่มีสมาชิก 1 - 3 คน จำนวน 192 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 48.00 รองลงมาได้แก่มีสมาชิก 4 - 6 คน จำนวน 182 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 45.50 และสุดท้ายคือ มีสมาชิก 6 คนขึ้นไป จำนวน 26 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 6.50 ทางด้านอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ค้าขาย จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 27.25 รองลงมาได้แก่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.25 และประกอบอาชีพ รับจ้าง/รับจ้างรายวัน จำนวน 71 คนคิดเป็นร้อยละ 17.75 ตามลำดับ ส่วนรายได้รวมของสมาชิกในครัวเรือนต่อเดือน ส่วนใหญ่ มีรายได้รวมต่อเดือนไม่

เกิน 30,000 บาท จำนวน 329 คน คิดเป็นร้อยละ 82.25 รองลงมา คือ มีรายได้รวมต่อเดือน ประมาณ 30,001 – 50,000 บาท จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 13.75 และ มีรายได้รวมต่อเดือนประมาณ 50,0001- 70,000 บาท จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.50 ตามลำดับ

ผลกระทบจากสถานการณ์โรคโควิด-19 ผลการศึกษา พบว่า

1. ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ สภาพทางด้านเศรษฐกิจ เกี่ยวกับรายได้ลดลงคิดเป็นร้อยละ 59.25 ด้านการใช้จ่ายใช้สอยเพื่อการอุปโภคบริโภคสินค้าต่าง ๆ อยู่ในระดับลดลง คิดเป็นร้อยละ 42.00 และ ด้านเงินออม อยู่ในระดับลดลง คิดเป็นร้อยละ 64.00

2. ผลกระทบด้านสุขภาพของประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่า ผลกระทบภาวะสุขภาพเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้สมาชิกในครัวเรือน มีการป้องกันการติดเชื้อและดูแลสุขภาพ ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบเพิ่มมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 94.75 และ ผลกระทบทางด้านสุขภาพเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ก่อให้เกิดผลกระทบทำให้สมาชิกในครัวเรือนมีความเครียด/วิตกกังวล ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 84.25

3. ผลกระทบทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ สมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการพบปะกับเพื่อนบ้าน/คนในชุมชน (ทั่วไป) ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมีบางครั้งคิดเป็นร้อยละ 50.50 รองมา เกี่ยวกับการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในครัวเรือนอยู่ในระดับบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 46.50 และเกี่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชน เช่น งานบุญประเพณี อยู่ในระดับมีบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 46.25 ตามลำดับ

4. ผลกระทบด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผลกระทบจากการใช้เทคโนโลยีของสมาชิกในครัวเรือนเมื่อเทียบกับสภาวะปกติ ด้านเกิดการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีใหม่ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากขึ้นร้อยละ 51.10 รองลงมาได้แก่ ด้านความเสี่ยงต่อการรับข้อมูลข่าวสารเท็จจากสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 49.00 และ ด้านปัญหาสุขภาพจิตจากการวิตกกังวลเมื่อรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 43.25

5. ผลกระทบด้านการศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผลกระทบด้านการศึกษา ได้แก่ นักเรียน/นักศึกษาต้องเรียนออนไลน์ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากขึ้น ร้อยละ 49.25 และผู้ปกครองมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาเพิ่ม เช่น ค่าอินเทอร์เน็ตรายเดือน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากขึ้น ร้อยละ 44.75 และ ผู้ปกครองต้องซื้ออุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีเพิ่ม อยู่ในระดับมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 32.50

การปรับตัวจากสถานการณ์โรคโควิด-19ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า

1. การปรับตัวด้านเศรษฐกิจในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การปรับตัวด้านเศรษฐกิจ คือ การสร้างอาชีพใหม่ของสมาชิกในครัวเรือนเพื่อการเพิ่มรายได้ ส่วนใหญ่ได้มีอาชีพใหม่ ร้อยละ 94.25 และมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินของครัวเรือน ร้อยละ 88.25 ตลอดจนการวางแผนด้านอาชีพ ร้อยละ 72.00

2. การปรับตัวด้านสุขภาพในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า พฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการหมั่นล้างมือให้สะอาดด้วยน้ำและสบู่ หรือแอลกอฮอล์เจล ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมอยู่ในระดับปฏิบัติประจำ ร้อยละ 80.75 รองลงมาได้แก่ พฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการสวมหน้ากากอนามัย/หน้ากากผ้าตลอดเวลาเมื่ออยู่กับผู้อื่น ร้อยละ 80.00 และ พฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงการไปในสถานที่ชุมชน ร้อยละ 78.00

3. การปรับตัวด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า วิธีการรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในครัวเรือน คือวิธีการพูดคุยกัน อยู่ในระดับปกติ จำนวน ร้อยละ 63.25 วิธีการการทำการกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว อยู่ในระดับปกติ คิดเป็นร้อยละ 65.25 และ วิธีการทำการกิจกรรมร่วมกันในชุมชนส่วนใหญ่อยู่ใน ระดับลดลง คิดเป็นร้อยละ 54.25

4. การปรับตัวด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การปรับตัวด้านเทคโนโลยี เกี่ยวกับการ เรียนรู้การใช้อุปกรณ์สื่อสารด้วยตนเอง ร้อยละ 43.50 และ การปรับตัวด้านเทคโนโลยี เกี่ยวกับการ ขอคำแนะนำเกี่ยวกับการใช้งานอุปกรณ์สื่อสาร (เช่น ถามลูก/หลาน/เพื่อน) มีการปรับตัว ร้อยละ 38.75 และการเรียนรู้ที่จะรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องจากสื่อสารสนเทศ มีการปรับตัว คิดเป็นร้อยละ 35.25ตามลำดับ

5. การปรับตัวด้านการศึกษาในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การปรับตัวด้านการศึกษาได้แก่ การจ้างครูสอนพิเศษเพิ่มให้ลูก ส่วนใหญ่พบว่า ไม่มีเคยปรับตัว ร้อยละ 45.75 รองลงมา ขอให้คนรู้จักช่วยดูแลลูก/หลานระหว่างหยุดเรียนส่วนใหญ่ ไม่เคยมีปรับตัว ร้อยละ 38.00 และ ขอให้คนรู้จักสอนหนังสือให้ลูก/หลาน ส่วนใหญ่ ไม่มีเคยปรับตัว คิดเป็นร้อยละ 37.25

สรุปผลกระทบและความสามารถปรับตัวสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า มิติทางเศรษฐกิจของสมาชิกในครัวเรือนส่วนได้รับผลกระทบ ได้แก่ ้วยทำงาน ได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 65.00 และสามารถปรับตัวได้อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 47.00 มิติทางสุขภาพของสมาชิกในครัวเรือนส่วนได้รับผลกระทบ ได้แก่ ้วยทำงาน ได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 53.25 และสามารถปรับตัวได้อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 48.50 มิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ของสมาชิกในครัวเรือนส่วนได้รับผลกระทบ ได้แก่ ้วยทำงาน ได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก ร้อยละ

53.25 และสามารถปรับตัวได้ อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 47.50 มิติทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ของสมาชิกในครัวเรือนส่วนได้รับผลกระทบ ได้แก่ วิทยุทำงาน ได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมากร้อยละ 56.75 และสามารถปรับตัวได้อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 46.00

อภิปรายผล

ผลการศึกษาผลกระทบ และการปรับตัวของประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผลกระทบประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วยสภาพทางด้านเศรษฐกิจ เกี่ยวกับอยู่ในระดับลดลง 2) ด้านสุขภาพของ พบว่า ผลกระทบภาวะสุขภาพเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้สมาชิกในครัวเรือน มีการป้องกันการติดเชื้อและดูแลสุขภาพอยู่ในระดับมากขึ้น 3) ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม คือ สมาชิกในครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับการพบปะกับเพื่อนบ้าน/คนในชุมชน 4) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่าผลกระทบจากการใช้เทคโนโลยี ด้านเกิดการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีใหม่ มากขึ้น 5) ด้านการศึกษา พบว่านักเรียน/นักศึกษาต้องเรียนออนไลน์อยู่ในระดับมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ สุพัตรา รุ่งรัตน์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์โควิด-19 ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองยะลาจังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่าผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางมีการปรับตัวโดยการสวมหน้ากากอนามัยเพื่อไม่ให้รับเชื้อโควิด-19 ล้างมือด้วยสบู่ก่อนและหลังปรุงอาหารพกแอลกอฮอล์เจลบางครั้งและเว้นระยะเพื่อลดระยะเวลาการอยู่ในพื้นที่สาธารณะโดยเห็นว่ามีวิธีดังกล่าวช่วยลดโอกาสการระบาดของโรคโควิด-19 ได้ปานกลาง (สุพัตรา รุ่งรัตน์, 2564) และสอดคล้องกับ จารุวรรณ กิตตินราภรณ์ ได้ทำการศึกษาเรื่องการใช้สื่อกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมปกติใหม่ด้านสุขภาพในช่วงการระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) : กรณีศึกษาจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมด้านการประกอบอาชีพและปัจจัยการมีรายได้ที่แตกต่างกันทำให้กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรม的开รับสื่อที่แตกต่างกัน ในส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลกระทบจากการลดลงของรายได้มักจะไม่ค่อยเปิดรับข่าวสาร เนื่องจากอาจจะนำไปสู่สภาวะทางจิตที่แย่งความเครียด และอาจนำไปสู่การฆ่าตัวตายในการระบาดช่วงแรก กลุ่มตัวอย่างเปิดรับสื่ออินเทอร์เน็ตมากที่สุด (จารุวรรณ กิตตินราภรณ์, 2564)

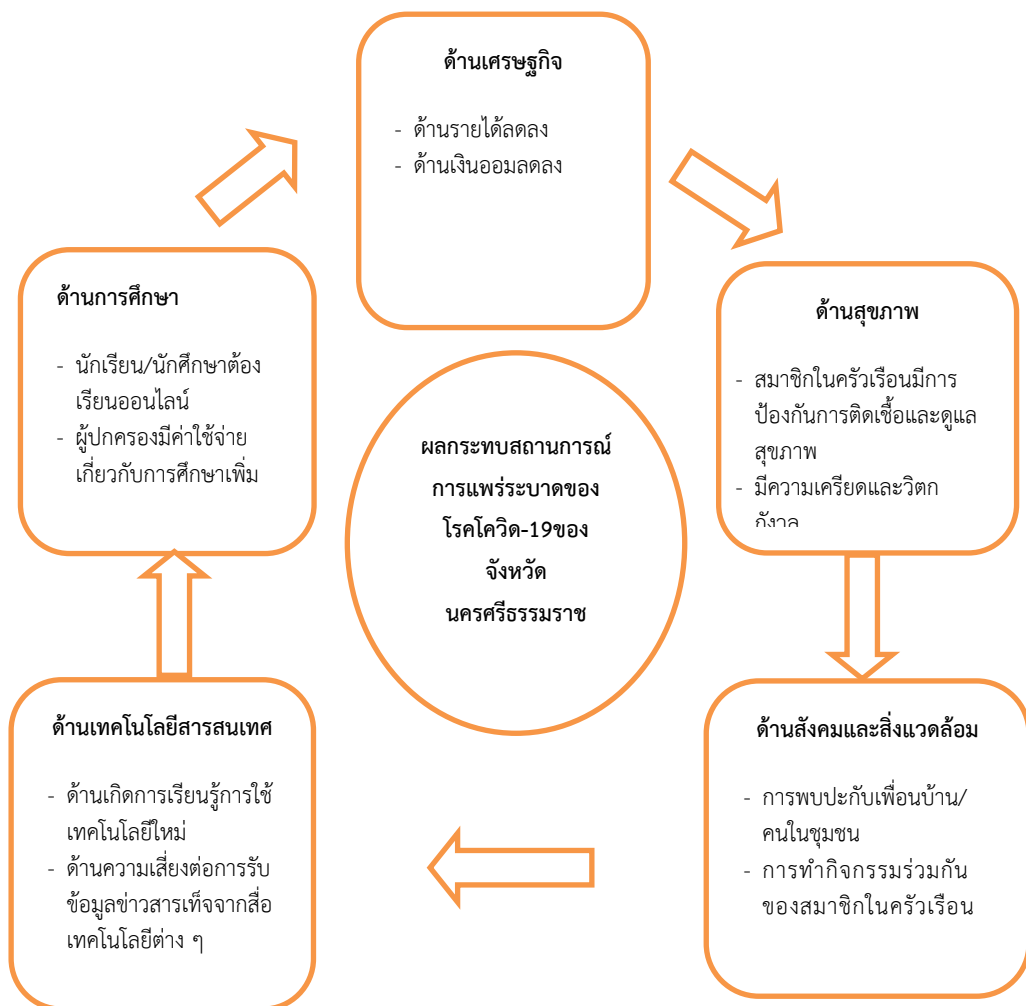
ส่วนการปรับตัวของประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า มีการปรับตัว 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านเศรษฐกิจ พบว่า การปรับตัวด้านเศรษฐกิจ คือ การสร้างอาชีพใหม่ เช่น เปลี่ยนจากการขายสินค้าเฉพาะหน้าร้านเท่านั้นเปลี่ยนเป็นการขายสินค้าออนไลน์และมีการวางแผนการใช้เงินของครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ กนกวรรณ พวงประยงค์ ซึ่งพบว่า คนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครได้รับผลกระทบด้านเศรษฐกิจในระดับปานกลาง และการปรับตัวด้าน

เศรษฐกิจคนวัยทำงานส่วนใหญ่ร้อยละ 88.75 มีการปรับพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของตนเอง (กนกวรรณ พวงประยงค์, 2564) 2) ด้านสุขภาพ พบว่า พฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการหมั่นล้างมือให้สะอาดด้วยน้ำและสบู่ หรือแอลกอฮอล์เจล พฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการสวมหน้ากากอนามัยและ การหลีกเลี่ยงการไปในสถานที่ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ระวี แก้วสุกใส และคณะ ซึ่งพบว่าประชาชนในจังหวัดนครราชสีมามีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตแบบวิถีใหม่เพื่อป้องกันโรคโควิด -19 ประกอบด้วย การสวมหน้ากากอนามัย การล้างมือและการหลีกเลี่ยงการไปในสถานที่ชุมชนอยู่ในระดับมาก (ระวี แก้วสุกใส และคณะ, 2564) 3) ด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม พบว่า วิธีการรักษาความสัมพันธ์ทางสังคม คือวิธีการพูดคุยกัน อยู่ในระดับปกติ ซึ่งสอดคล้องกับขุนานฎ รักษี และคณะ ซึ่งพบว่า ด้านสัมพันธภาพในครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงในเชิงบวก ช่วง COVID-19 มีเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ครอบครัวเอาใจใส่ดูแล มีการพูดคุย สื่อสาร ให้กำลังใจกัน และทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว มากขึ้น (ขุนานฎ รักษี และคณะ, 2564) 4) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า การปรับตัวด้านเทคโนโลยี เกี่ยวกับการเรียนรู้การใช้อุปกรณ์สื่อสารด้วยตนเอง การขอคำแนะนำเกี่ยวกับการใช้งานอุปกรณ์สื่อสาร และการเรียนรู้ที่จะรับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องจากสื่อสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับ ปทุมมา ลี้มศรีงาม ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว และ วราพรรณ อภิศุภะโชค ซึ่งพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ผ่าน สื่อสังคมออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ปทุมมา ลี้มศรีงาม และคณะ, 2564) 5) ด้านการศึกษา พบว่า การขอให้คนรู้จักสอนหนังสือให้ลูก/หลาน สืบเนื่องจากผลของการเรียนออนไลน์เนื่องจากสถานการณ์โควิด 19 ทำให้ผู้ปกครองมีภาระในการดูแลลูกหลาน จึงมีการขอให้ญาติหรือคนรู้จักช่วยดูแลบุตรหลานของตนเองซึ่งสอดคล้องกับ กมลวรรณ วรรณธำ และ สืบวงศ์ กาฬวงศ์ ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส โควิด 2019 (COVID-19) ของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผู้ปกครองบางกลุ่ม ไม่มีเวลาในการดูแลบุตรหลานเรียนออนไลน์อย่างใกล้ชิด (กมลวรรณ วรรณธำ และ สืบวงศ์ กาฬวงศ์, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

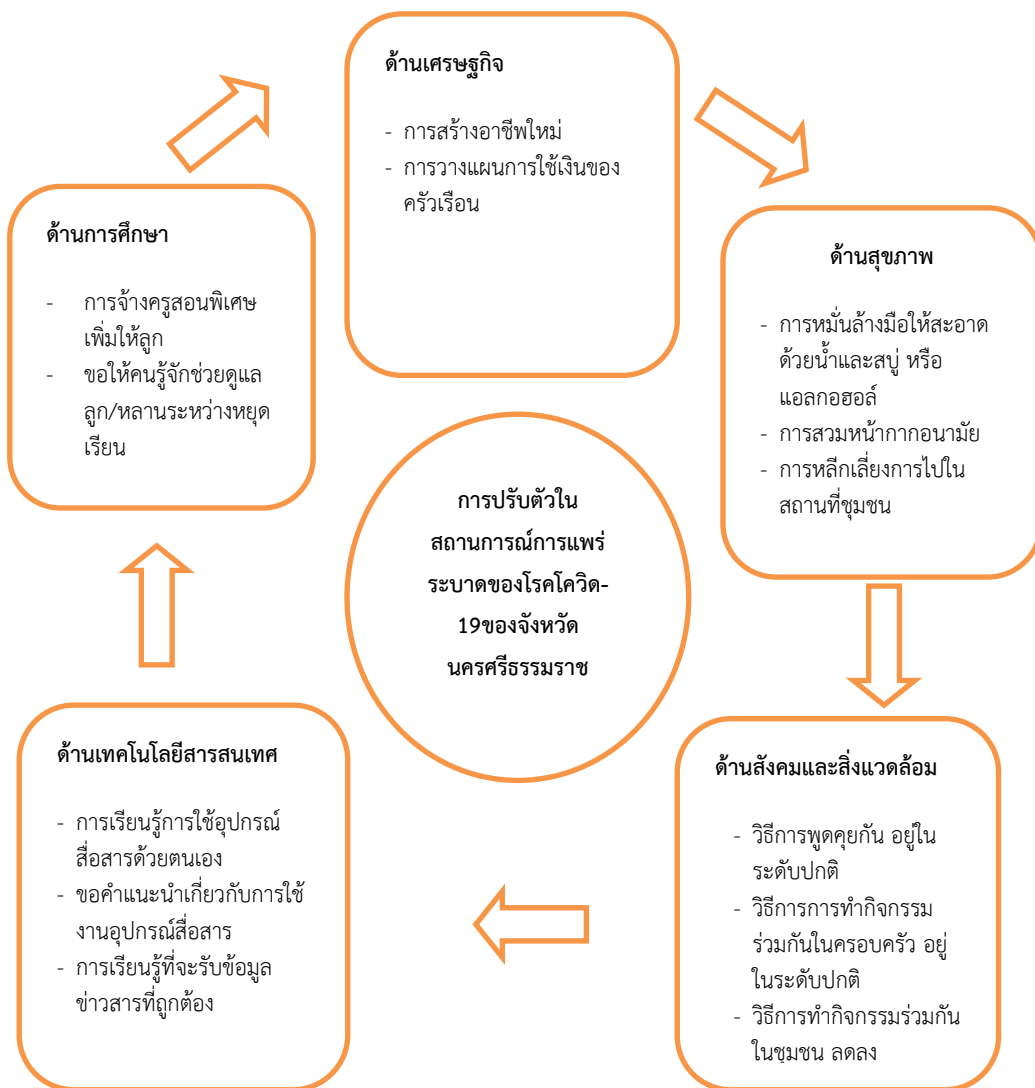
องค์ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ
ของโรคโควิด-19 จังหวัดนครศรีธรรมราช

ภาพที่ 1 แสดงผลกระทบของประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ
ของโรคโควิด-19 จังหวัดนครศรีธรรมราช

องค์ความรู้เกี่ยวกับการปรับตัวของประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จังหวัดนครราชสีมา

ภาพที่ 2 แสดงการปรับตัวของประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จังหวัดนครราชสีมา ได้รับผลกระทบทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม การศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศ สุขภาพ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะกลุ่มเสี่ยงย่อมส่งผลกระทบต่อความวิตกกังวลต่อผู้คนส่วนใหญ่ในสังคม และมาตรการการเฝ้าระวัง การป้องกันดูแลสุขภาพของตนเองและมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม ดังนั้น ผลการวิจัยในครั้งนี้

ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยด้านผลกระทบและการปรับตัว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สุขภาพ สังคมและสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีสารสนเทศและด้านการศึกษา ซึ่งสามารถนำมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติในชีวิตประจำวันให้เข้ากับชุมชนวิถีใหม่ในสถานการณ์วิกฤติการณ์อื่นๆในอนาคตได้ ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย 1) รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการวางระบบและมาตรการในการป้องกันและเฝ้าระวังอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพในวิกฤติการณ์อื่นๆที่จะเกิดขึ้นในสังคมโลกในอนาคต 2) จังหวัดนครศรีธรรมราช เสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย รัฐบาล และหน่วยงานระดับจังหวัดได้ดำเนินการแก้ไขปัญหา เป็น 2 ระยะ คือ ระยะสั้น ประกอบด้วย การแก้ไขปัญหาเรื่องเศรษฐกิจของประชาชนระยะยาว คือ การส่งเสริมความมั่นคงทางด้านสุขภาพ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปีงบประมาณ 2564 เครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ ที่ให้โอกาสในการทำงาน การแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ร่วมกัน พร้อมความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมในจังหวัดนครศรีธรรมราช และข้อมูลจากโครงการวิจัย “การสำรวจการปรับตัวของชุมชนวิถีใหม่ในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดตรัง”

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ พวงประยงค์. (2564). สถานการณ์ผลกระทบ ความต้องการการช่วยเหลือและการปรับตัวของคนวัยทำงานในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 : กรณีศึกษาเชิงประจักษ์ในกรุงเทพมหานคร. วารสารสุทธิปริทัศน์, 35 (1), 266-286.
- กมลวรรณ วรรณนัง และ สืบวงศ์ กาพวงศ์. (2564). การศึกษาผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัส โควิด 2019 (COVID-19) ของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิชาการอยุธยาศึกษา, 13 (2), 85-98.
- กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2564). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19). เรียกใช้เมื่อ 5 สิงหาคม 2564 จาก <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/index.php>
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2551). การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- จารุวรรณ กิตตินราภรณ์. (2564). การใช้สื่อกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมปกติใหม่ด้านสุขภาพในช่วงการระบาดของไวรัสโคโรนา (Covid-19) : กรณีศึกษาจังหวัดปทุมธานี. วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์, 25(1), 15-34.
- นุชนาฏ รักษี และคณะ. (2564). การศึกษาความเครียด ความวิตกกังวล และสัมพันธภาพในครอบครัวของประชาชนไทยภายหลังสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ระลอกแรก. วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย, 17(1), 94-108.
- ปทุมมา ลิ้มศรีงาม และคณะ. (2564). การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ผ่านสื่อสังคมออนไลน์กับทัศนคติและพฤติกรรมการป้องกันโรคในกรุงเทพมหานคร. วารสารมหาจุฬานาครธรรมส์, 8(9), 18-33.
- พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2558). ความรู้ อารมณ์และสุขภาพ: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มูลนิธิเพื่อพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ. (2563). รายงานโครงการพัฒนากรอบยุทธศาสตร์ด้านสาธารณสุขเพื่อตอบสนองต่อการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- ระวิ แก้วสุกใส และคณะ. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้และการรับรู้กับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตแบบวิถีใหม่ เพื่อการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของประชาชนจังหวัดนราธิวาส. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 8(2), 67-79.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครศรีธรรมราช. (2564). สถานการณ์จังหวัดนครศรีธรรมราช. เรียกใช้เมื่อ 5 สิงหาคม 2564 จาก <https://www.nakhonsihealth.org/>
- สุพัทธา รุ่งรัตน์. (2564). ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์โควิด-19 ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองยะลาจังหวัดยะลา. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(2), 160-174.

ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดและความสามารถในการทำกำไร
กับการประเมินมูลค่าหุ้น ของบริษัทกลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง
ที่จดทะเบียน ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*

THE RELATIONSHIP BETWEEN CASH FLOWS AND PROFITABILITY
WITH STOCK VALUATION ASSESSMENT OF THE LISTED COMPANIES
UNDER REAL ESTATE AND CONSTRUCTION CATEGORY
ON THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

ฐาปกรณ์ เจียรนนทพิสุทธิ์

Thapakorn Jearanantapisut

เบญจพร โมกขเวส

Benjaporn Mokhavesa

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sripatum University, Thailand

E-mail: Thapakorn_29@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดและความสามารถในการทำกำไรกับการประเมินมูลค่าหุ้น กลุ่มบริษัทอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากงบการเงิน 93 บริษัท ช่วง ปี พ.ศ. 2560 - 2562 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม และ อัตราผลตอบแทนสินทรัพย์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าทางบัญชีต่อหุ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วน อัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น มีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าทางบัญชีต่อหุ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวม มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับอัตราส่วนราคาตลาดต่อกระแสเงินสดต่อหุ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ อัตราส่วนกำไรจากการดำเนินงานก่อนหักต้นทุนทางการเงิน ภาษีเงินได้ ค่าเสื่อมราคา และ ค่าใช้จ่ายตัดบัญชีต่อรายได้รวม มีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราส่วนราคาตลาดต่อยอดขายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้ กระแสเงินสดต่อส่วนของผู้ถือหุ้นรวมไม่มี

* Received 7 July 2021; Revised 30 August 2021; Accepted 2 October 2021

ความสัมพันธ์กับการประเมินมูลค่าหุ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากการวิเคราะห์เสนอให้มีความสำคัญกับ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวม อัตราผลตอบแทนสินทรัพย์ อัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น และ อัตราส่วนกำไรจากการดำเนินงานก่อนหักต้นทุนทางการเงิน ภาษีเงินได้ ค่าเสื่อมราคา และ ค่าใช้จ่ายตัดบัญชีต่อรายได้รวม ในการนำมาประเมินมูลค่าหุ้น

คำสำคัญ: กระแสเงินสด, ความสามารถในการทำกำไร, มูลค่าหลักทรัพย์, กลุ่มบริษัท อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง, มูลค่าหุ้น

Abstract

The objectives were to study the relationship between cash flows and profitability with stock valuation assessment of the listed companies under real estate and construction category on the stock exchange of Thailand, this research is a complete information of 93 companies. Data were collected from Financial Report from 2017 to 2019 by using Multiple regression analysis at the statistically significant degree of 0.05. The results of the study show that the operating cash flow to total assets and return on assets (ROA), to positive correlation with market price to book value per share ratio, at the statistical significance of 0.05, and return on shareholders (ROE) to negative correlation with market price and book value per share, at the statistical significance of 0.05, and operating cash flows to common debt, there is a positive correlation between market price to cash flows per share ratio at the statistical significance of 0.05, and operating profit margin financial cost, Income tax, depreciation, and total income accounting expenses ratio (EBITDA) are negatives correlated with the market price to sales per share ratio at the statistical significance of 0.05, and the operating cash flow to total shareholder no correlation with stock valuation at the statistical significance of 0.05. The results of this study suggest that for valuation assessment of stock should focus on operating cash flow to total assets, operating cash flows to common debt, Return on assets (ROA), Return on shareholders (ROE) and operating profit margin financial cost, Income tax, depreciation, and total income accounting expenses ratio (EBITDA)

Keywords: Cashflows, Profitability, Market Capitalization, Real estate and Construction, Stock Valuation

บทนำ

ภาพรวมธุรกิจกลุ่มอสังหาริมทรัพย์ ได้รับผลกระทบเชิงลบมาตั้งแต่ปี 2562 จากหลายปัจจัย ทั้งมาตรการควบคุมสินเชื่อหรือ LTV ของธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ที่ส่งผลกระทบต่อธนาคารพาณิชย์เข้มงวดในการปล่อยสินเชื่อที่อยู่อาศัย สภาวะหนี้ครัวเรือนที่สูงเป็นประวัติการณ์ เศรษฐกิจชะลอตัว และล่าสุด ยังได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา ที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นผู้บริโภค ในปี 2563 ที่ผ่านมา มูลค่าการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยรวมในปี 2563 ที่ติดลบ 0.3% มาอยู่ที่ 928,376 ล้านบาท (ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์, 2563) ซึ่งเป็นปัจจัยที่กดดันราคาหุ้นอสังหาฯ ทำให้ผู้ประกอบการหลายรายปรับสมดุลเรื่องซัพพลายและดีมานด์กันตั้งแต่ปี 2562 ที่ผ่านมา โดยเชื่อว่าหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องไม่น่าจะผ่อนคลายมาตรการ LTV ในเร็ว ๆ นี้ (ศนิชา ละพรพล, 2564) จากกระแสดังกล่าว จึงเป็นที่มาของความน่าสนใจสำหรับหุ้นอสังหาฯ ขนาดใหญ่ที่มีแผนการบริหารจัดการกระแสเงินสดที่มีอยู่ให้สร้างผลตอบแทนที่คุ้มค่าและลดความเสี่ยงในการลงทุน ของนักลงทุน ซึ่ง รดาณัฐ วุฒิรัตน์ พบว่า หมวดธุรกิจที่ให้อัตราผลตอบแทนหลังปรับค่าความเสี่ยงสูงสุดคือ หมวดธุรกิจการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ (รดาณัฐ วุฒิรัตน์, 2560) วิเคราะห์โดยใช้มาตรวัดของชาร์ป ในโลกการลงทุนนั้น มีสินทรัพย์ลงทุนหลายอย่างที่ให้ผลตอบแทนที่ดี แต่ต้องไม่ลืมว่าผลตอบแทนที่ได้มานั้น ไม่ได้มีการรับประกันว่าจะมีความแน่นอน อาจจะมีบางช่วงเวลาที่ได้ผลตอบแทนมาก บางช่วงอาจได้ผลตอบแทนน้อย และถ้าผู้ลงทุนต้องการผลตอบแทนจากการลงทุนสูง สิ่งก็ตามมาก็คือสินทรัพย์ลงทุนย่อมมีความเสี่ยงสูงด้วยเช่นกัน (High Risk High Expected Return) ซึ่งโดยทั่วไปนั้น สินทรัพย์เสี่ยง หมายถึงสินทรัพย์ลงทุนที่มีความผันผวนของราคา (Price Volatility) ราคาจะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วไปตามภาวะเศรษฐกิจและสถานการณ์การลงทุน ตัวอย่างสินทรัพย์เสี่ยง เช่น หุ้นสามัญ กองทุนอสังหาริมทรัพย์สินค้าโภคภัณฑ์ (ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์, 2563)

ทั้งนี้ในการตัดสินใจลงทุนของนักลงทุนนั้นจะต้องศึกษาข้อมูล เพื่อสร้างความมั่นใจก่อนการลงทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาข้อมูลผ่านการวิเคราะห์งบการเงิน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือหลักในการวิเคราะห์วัดค่าความเสี่ยงและผลตอบแทนในเชิงเปรียบเทียบเพื่อนำไปประกอบการตัดสินใจในการลงทุนดังกล่าว การประเมินมูลค่าหุ้นที่แท้จริงของหุ้นนั้นจึงเป็นส่วนประกอบหนึ่งในการพิจารณา ในการศึกษาอัตราส่วนทางการเงินที่มีผลกระทบต่อราคาหลักทรัพย์ กรณีศึกษากลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ใช้อัตราส่วนทางการเงินทั้งหมด 7 ตัว ได้แก่ อัตราส่วนผลตอบแทนจากสินทรัพย์ กำไรจากการดำเนินงานก่อนหักดอกเบี้ยจ่าย ภาษีเงินได้ ค่าเสื่อมราคาและค่าใช้จ่ายล่วงหน้าตัดบัญชี อัตราส่วนกำไรสุทธิ อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราส่วนความสามารถในการชำระหนี้ และ อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าหุ้นทางบัญชี พบว่า อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชีมีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์ใน

ทิศทางเดียวกัน รัศมี ศรีลาวงค์และ สินี ภาคย์อุพาร พบว่า อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) แต่ทั้งนี้เมื่ออ้างอิงถึงงานวิจัยในอดีตที่ผ่านมาหลายงานวิจัยได้ชี้ให้เห็นถึงกระแสเงินสดและความสามารถในการทำกำไรและมูลค่าหุ้น มีความสัมพันธ์กัน หรือบางงานวิจัยไม่ได้ให้ประเด็นชี้ไปถึงปัจจัยในการประเมินราคาหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ โดยที่ผลการวิจัยพบว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน ผลการดำเนินงานปีปัจจุบัน และอัตราการเติบโตของรายได้ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญในทิศทางเดียวกันกับผลการดำเนินงาน (รัศมี ศรีลาวงค์, (2561); (สินี ภาคย์อุพาร, 2558) , โดยที่ผลการวิจัยของ วสุนันท์ ปุกเสาร์ พบว่าที่ปัจจัยอีกส่วนหนึ่งที่ใช้ในการพิจารณาการตัดสินใจในการลงทุน คือ มูลค่าหลักทรัพย์ (วสุนันท์ ปุกเสาร์, 2557) ซึ่งสอดคล้องกับ หทัยชนก แยมชุ่ม ที่ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของกระแสเงินสดกับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่ม SET100 ประกอบด้วย 1. มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด NAV 2. อัตราส่วนราคาต่อกำไร P/E 3. อัตราส่วนราคาต่อมูลค่าทางบัญชี P/BV และ 4. อัตราผลตอบแทนจากเงินปันผล (Dividend Yield) เป็นข้อมูลที่นักตลาดหลักทรัพย์ใช้ในการแนะนำนักลงทุนให้ใช้ประกอบการพิจารณาในการตัดสินใจการลงทุน (หทัยชนก แยมชุ่ม, 2562) และ ปรียานุช วงษ์สีชา ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนกระแสเงินสดกับความสามารถในการทำกำไรในอนาคตของบริษัท จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอประกอบด้วย อัตราส่วนกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน อัตราส่วนผลตอบแทน และขนาดหรือประเภทของอุตสาหกรรม กล่าวคือ กระแสเงินสดมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำกำไรในอนาคต ซึ่งมีความสอดคล้องกันอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ในมุมมองของนักลงทุนนั้น จะพิจารณา ผลการดำเนินงานในอดีตที่ผ่านมาเพื่อใช้เป็นอีกหนึ่งปัจจัยในการพิจารณาการลงทุนดังกล่าวซึ่งจะสอดคล้องกับผลงานวิจัย (ปรียานุช วงษ์สีชา, 2559)

ผู้วิจัยได้เห็นถึงปัญหาและความสำคัญของเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์และตัดสินใจของนักลงทุน จึงได้ศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดและความสามารถในการทำกำไรกับการประเมินมูลค่าหุ้น ของบริษัทกลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางหรือเครื่องมือให้นักลงทุนได้ใช้ในการตัดสินใจหรือวัดค่าความเสี่ยง การประเมินมูลค่าหุ้น และ ผลตอบแทนในอนาคตได้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดและความสามารถในการทำกำไรกับการประเมินมูลค่าหุ้น ของบริษัทกลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดและความสามารถในการทำกำไรกับการประเมินมูลค่าหุ้น ของบริษัทกลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ศึกษา คือ กลุ่มบริษัทอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งเก็บรวบรวมจากงบการเงินที่เผยแพร่ผ่าน SETSMART ที่มีผลการดำเนินงานตั้งแต่ปี พ.ศ.2560-2562 รวมระยะเวลา 3 ปี จำนวน 93 บริษัท โดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) มีเงื่อนไข คือ ไม่รวมบริษัทที่ข้อมูลผลการดำเนินงานไม่ครบ 3 ปี

ตัวแปรที่ใช้ศึกษา

ตัวแปรอิสระที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ประกอบด้วยตัวแปรและการวัดค่า เพื่อใช้ในการทดสอบดังต่อไปนี้

1. กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม เป็นการคำนวณจากงบกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน ต่อสินทรัพย์รวม เพื่อวิเคราะห์ว่ากิจการสามารถก่อให้เกิดกระแสเงินสดจากการดำเนินงานได้มากน้อยเพียงใดเมื่อเทียบกับสินทรัพย์ โดยงานวิจัยนี้แทนค่าตัวแปรด้วย CFO/TOA (ธนพรธม ปัญญาเฟื่อง, 2558) ; (เพ็ญนิภา พรหมโคตร และ นงคินี จันทร์จรัส, 2560) ; (สมศรี พลพักดี, 2561) ; (หทัยชนก แยมชุ่ม, 2562) สมการสำหรับวัดค่าตัวแปรคือ

$$\text{กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม (CFO/TOA)} = \frac{\text{กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน} \times 100}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

2. กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวม เป็นการคำนวณจากงบกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน ต่อหนี้สินรวม เพื่อวิเคราะห์ว่ากิจการสามารถก่อให้เกิดกระแสเงินสดจากการดำเนินงานได้มากน้อยเพียงใดเมื่อเทียบกับหนี้สินรวม โดยงานวิจัยนี้แทนค่าตัวแปรด้วย CFO/TOL (ธนพรธม ปัญญาเฟื่อง, 2558) ; (เพ็ญนิภา พรหมโคตร และ นงคินี จันทร์จรัส, 2560) ; (สมศรี พลพักดี, 2561) ; (หทัยชนก แยมชุ่ม, 2562) สมการสำหรับวัดค่าตัวแปรคือ

$$\text{กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวม (CFO/TOL)} = \frac{\text{กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน} \times 100}{\text{หนี้สินรวม}}$$

3. กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวม เป็นการคำนวณจากงบกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน ต่อส่วนของผู้ถือหุ้นรวม เพื่อวิเคราะห์ว่ากิจการสามารถก่อให้เกิดกระแสเงินสดจากการดำเนินงานได้มากน้อยเพียงใดเมื่อเทียบกับส่วนของผู้ถือหุ้นรวม โดยงานวิจัยนี้แทนค่าตัวแปรด้วย CFO/TOE (ธนพรม ปัญญาเฟื่อง, 2558) ; (เพ็ญนิภา พรหมโคตร และ นงคินิตย์ จันทร์จรัส, 2560) ; (สมศรี พลพักดี, 2561) ; (หทัยชนก แยมชุม, 2562) สมการสำหรับวัดค่าตัวแปรคือ

$$\text{กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้นรวม (CFO/TOE)} = \frac{\text{กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน} \times 100}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้นรวม}}$$

4. อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return on Asset หรือ ROA) แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์รวมที่กิจการมีอยู่ว่าก่อให้เกิดผลตอบแทนในรูปกำไรให้กับธุรกิจมากหรือน้อยอย่างไร บางครั้งเรียกอัตราส่วนนี้ว่า อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน งานวิจัยนี้แทนค่าตัวแปร ROA (Milosevic A, 2017) ; (ดารานารถ พรหมอินทร์ และ กุสุมา คำพิทักษ์, 2561) สมการสำหรับวัดค่าตัวแปรคือ

$$\text{อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ} \times 100}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

5. อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return on Equity หรือ ROE) เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้ผู้ถือหุ้นทราบว่าจะได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนมากน้อยเพียงใด งานวิจัยนี้แทนค่าตัวแปร ROE (ชาลินี แสงสร้อย, 2558) ; (Milosevic A, 2017); (ดารานารถ พรหมอินทร์ และ กุสุมา คำพิทักษ์, 2561) สมการสำหรับวัดค่าตัวแปรคือ

$$\text{อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ} \times 100}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}}$$

6. อัตราส่วนเงินสดต่อการทำกำไร เป็นอัตราส่วนที่แสดงให้ทราบว่าเงินสดที่ใช้ไปในการดำเนินงานนั้นเกิดจากรายได้ที่มาจากการดำเนินงานหรือไม่ หรือเงินสดที่ใช้ไปในการดำเนินงานนั้นได้มาจากแหล่งใด ซึ่งหากค่าที่ได้สูงแสดงว่าเงินสดที่ใช้ในการดำเนินงานเป็นเงินสดที่ได้จากการดำเนินงานไม่ใช่ได้มาจากการกู้ยืม ทำให้ทราบถึงสภาพคล่องของกิจการ แสดงว่ากิจการมีสภาพคล่องที่ดีเนื่องจากบริหารงานจากเงินสดที่ได้จากการดำเนินงาน งานวิจัยนี้แทนค่าตัวแปร CFO (ปิยะรัตน์ โพธิ์ย้อย และสุปรียา คงแสงชู, 2560) ; (ดารานารถ พรหมอินทร์ และ กุสุมา คำพิทักษ์, 2561) สมการสำหรับวัดค่าตัวแปรคือ

$$\text{อัตราส่วนเงินสดต่อการทำกำไร (CFO)} = \frac{\text{กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน} \times 100}{\text{กำไรจากการดำเนินงาน}}$$

7. กำไรจากการดำเนินงานก่อนหักต้นทุนทางการเงิน ภาษีเงินได้ ค่าเสื่อมราคา และค่าใช้จ่ายตัดบัญชี (Earnings Before Interest Tax Depreciation and Amortization or EBITDA) เป็นตัวเลขที่วัดความสามารถในการทำกำไรจากการดำเนินงานของกิจการที่แท้จริง เนื่องจากไม่รวมผลกระทบจากต้นทุนทางการเงิน นโยบายทางการเงินบัญชีและภาษี ค่าเสื่อมราคา ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้เกิดจากการดำเนินงาน เหมาะสำหรับการวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรระหว่างกิจการหรือระหว่างอุตสาหกรรมได้เป็นอย่างดี ถ้าบริษัทมี EBITDA มาก ทำให้ทราบว่าบริษัทมีการบริหารจัดการต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานดีและมีรายได้ที่เติบโตขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อน งานวิจัยนี้แทนค่าตัวแปร EBITDA (ดารานารถ พรหมอินทร์ และ กุสุมา คำพิทักษ์, 2561); (ศราวุธ สร้อยทอง, 2562) สมการสำหรับวัดค่าตัวแปรคือ

$$\text{อัตราส่วน EBITDA (EBITDA)} = \frac{\text{EBITDA} \times 100}{\text{รายได้รวม}}$$

ตัวแปรตามที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ประกอบด้วยตัวแปรและการวัดค่า เพื่อใช้ในการทดสอบดังต่อไปนี้

1. อัตราส่วนราคาต่อกำไร (P/E) เป็นอัตราส่วนเปรียบเทียบระหว่างราคาตลาดของหุ้นสามัญต่อกำไรสุทธิต่อหุ้นสามัญที่บริษัทนั้นทำได้ในรอบระยะเวลา 12 เดือน หรือในรอบ 1 ปีล่าสุด อัตราส่วนนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ลงทุนยินดีจะลงทุนจ่ายเงินซื้อหุ้นนั้นเป็นกี่เท่าของทุก ๆ 1 บาท ของกำไรสุทธิของบริษัท (ศรีสุตา นามรักษา, 2561) ; (ศราวุธ สร้อยทอง, 2562) สมการสำหรับวัดค่าตัวแปรคือ

$$\text{อัตราส่วนราคาต่อกำไร (P/E)} = \frac{P}{E}$$

2. อัตราส่วนราคาต่อยอดขาย (price-sales ratio หรือ revenue multiple) เป็นอัตราส่วนเปรียบเทียบระหว่างราคาตลาดของหุ้นสามัญต่อยอดขาย อัตราส่วนราคาต่อการขายเป็นตัวบ่งชี้มูลค่าที่วางไว้ต่อยอดขายหรือรายได้ของแต่ละ บริษัท เราจะใช้ค่า P/S Ratio เป็นตัวประเมินค่าความถูกหรือแพงของหุ้น โดยที่ ค่าน้อยกว่า 1 (ศรีสุตา นามรักษา, 2561); (ศราวุธ สร้อยทอง, 2562) สมการสำหรับวัดค่าตัวแปรคือ

$$\text{อัตราส่วนราคาต่อยอดขาย (P/S)} = \frac{P}{S}$$

3. อัตราส่วนราคาต่อมูลค่าตามบัญชี (P/B) เป็นอัตราส่วนเปรียบเทียบราคาตลาดของหุ้นสามัญต่อมูลค่าทางบัญชีของหุ้นสามัญ 1 หุ้นตามงบการเงินล่าสุดของบริษัทผู้ออก

หลักทรัพย์นั้น (ปทุมวดี พรอิสสระเสรี, 2558); (ศรีสุตา นามรักษา, 2561) (ศราวุธ สร้อยทอง, 2562) สมการสำหรับวัดค่าตัวแปรคือ

$$\text{อัตราส่วนราคาต่อมูลค่าตามบัญชี (P/B)} = \frac{P}{BV}$$

4. อัตราส่วนราคาต่อกระแสเงินสด (P/C) เป็นอัตราส่วนราคาตลาดต่อกระแสเงินสด โดยเกิดจากแนวคิดที่ว่ากำไรเป็นตัวเลขาทางบัญชีที่สามารถตกแต่งได้ง่ายโดยการเปลี่ยนแปลงประมาณการทางบัญชี (ปทุมวดี พรอิสสระเสรี, 2558); (ศรีสุตา นามรักษา, 2561); (ศราวุธ สร้อยทอง, 2562) สมการสำหรับวัดค่าตัวแปรคือ

$$\text{อัตราส่วนราคาต่อกระแสเงินสด (P/C)} = \frac{P}{C}$$

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson correlation analysis) และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple regression analysis) โดยมีสมมติฐานและแบบจำลองดังนี้

$$SVA_{it} = \beta_0 + \beta_1 CFO/TOA_{it} + \beta_2 CFO/TOL_{it} + \beta_3 CFO/TOE_{it} + \epsilon$$

$$SVA_{it} = \beta_0 + \beta_4 ROA_{it} + \beta_5 ROE_{it} + \beta_6 CFO_{it} + \beta_7 EBITDA/TOR_{it} + \epsilon$$

เมื่อ	SVA_{it}	คือ	การประเมินมูลค่าหุ้น ของบริษัท i ในปี t
	CFO/TOA_{it}	คือ	กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม ของบริษัท i ในปี t
	CFO/TOL_{it}	คือ	กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวม ของบริษัท i ในปี t
	CFO/TOE_{it}	คือ	กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้นรวม ของบริษัท i ในปี t
	ROA_{it}	คือ	อัตราผลตอบแทนสินทรัพย์ ของบริษัท i ในปี t
	ROE_{it}	คือ	อัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น ของบริษัท i ในปี t
	CFO_{it}	คือ	กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน ของบริษัท i ในปี t
	$EBITDA/TOR_{it}$	คือ	อัตราส่วนกำไรจากการดำเนินงานก่อนหักต้นทุนทางการเงิน ภาษีเงินได้ ค่าเสื่อมราคาและค่าใช้จ่ายตัดบัญชี ต่อรายได้รวม ของบริษัท i ในปี t
	P/E_{it}	คือ	อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ ของบริษัท i ในปี t
	P/S_{it}	คือ	อัตราส่วนราคาตลาดต่อยอดขาย ของบริษัท i ในปี t
	P/B_{it}	คือ	อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าทางบัญชี ของบริษัท i ในปี t
	P/C_{it}	คือ	อัตราส่วนราคาตลาดต่อกระแสเงินสด ของบริษัท i ในปี t

β_0	คือ	ค่าคงที่
β_{1-7}	คือ	ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรที่ 1 ถึง 7
ε	คือ	ค่าความคลาดเคลื่อน สำหรับบริษัท

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
CFO/TOA	279	-0.42	0.37	0.03	0.1
CFO/TOL	279	-1.83	3.48	0.12	0.42
CFO/TOE	279	-5.79	1.97	0.04	0.45
ROA	279	-51.97	24.69	4.61	8.2
ROE	279	-706.11	69.29	2.08	49.44
CFO	279	-5764.57	97.17	-20.21	345.32
EBITDA/TOR	279	-2.36	0.76	0.13	0.32
P/E	279	-256.76	2866.81	33.83	212.56
P/S	279	0	29.85	2.30	3.26
P/BV	279	0	10.23	1.42	1.32
P/C	279	-4850.05	1295.5	-32.78	422.07

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Pearson's Correlation Coefficient)

	CFO/TOA	CFO/TOL	CFO/TOE	ROA	ROE	CFO	EBITDA/TOR
CFO/TOA	1						
CFO/TOL	.633**	1					
CFO/TOE	.648**	.293**	1				
ROA	.360**	.144*	.210**	1			
ROE	.182**	0.074	-0.055	.434**	1		
CFO	0.002	0.009	-0.002	0.034	0.006	1	
EBITDA/TOR	.248**	0.092	.328**	.617**	.378**	0.004	1

หมายเหตุ: **, * หมายความว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ

จากตารางที่ 2 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งหมด เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในช่วงระหว่าง 0.002 – 0.648 ซึ่งน้อยกว่า 0.80 ทำให้ไม่เกิดปัญหา ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันเอง (Multicollinearity) และเมื่อทำการใช้การพิจารณาจากค่า VIF (Variance

Inflation Factor) พบว่าค่า VIF ของตัวแปรอิสระมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงให้เห็นถึงตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กันเองสูงเกินไปดังนั้น จึงสามารถนำตัวแปรอิสระทั้งหมดเข้าสมการถดถอยเชิงพหุคูณได้

3. การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple regression analysis)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดและความสามารถในการทำกำไรกับการประเมินมูลค่าหุ้นโดยใช้อัตราส่วนด้านราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	33.641	15.587		2.158	0.320		
CFO/TOA	-98.900	215.405	-0.046	-0.459	0.647	0.365	3.267
CFO/TOL	8.602	40.295	0.017	0.213	0.831	0.576	1.776
CFO/TOE	19.423	37.841	0.041	0.513	0.608	0.557	2.201
ROA	-2.109	2.177	-0.081	-0.969	0.333	0.519	1.928
ROE	-0.007	0.307	-0.002	-0.021	0.983	0.715	1.398
CFO	0.015	0.037	0.024	0.395	0.693	0.998	1.002
EBITDA/TOR	81.411	55.325	0.123	1.472	0.142	0.526	1.902

ค่าคงที่ = 33.641, $SE_{Est} = 15.587$

$R = 0.100$, $R^2 = 0.10$, $ADJ R^2 = -0.016$, $F = 0.389$, Durbin Watson = 2.061

a. Dependent Variable: P/E, Correlation is significant at the 0.05 level

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ สามารถสรุปผลได้ดังนี้ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวม กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราผลตอบแทนสินทรัพย์ อัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น อัตราส่วนเงินสดต่อการทำกำไร อัตราส่วนกำไรจากการดำเนินงานก่อนหักต้นทุนทางการเงิน ภาษีเงินได้ ค่าเสื่อมราคาและค่าใช้จ่ายตัดบัญชี ต่อรายได้รวม ไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ (P/E) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดและความสามารถในการทำกำไรกับการประเมินมูลค่าหุ้นโดยใช้อัตราส่วนด้านราคาตลาดต่อยอดขาย

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	2.484	0.236		10.516	0.000		
CFO/TOA	4.151	3.576	0.125	1.161	0.247	0.306	3.267
CFO/TOL	-0.673	0.619	-0.086	-1.087	0.278	0.563	1.776
CFO/TOE	-0.558	0.637	-0.078	-0.876	0.382	0.454	2.201

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
ROA	0.006	0.033	0.015	0.179	0.858	0.519	1.928
ROE	0.003	0.005	0.052	0.737	0.462	0.715	1.398
CFO	0.000	0.001	-0.009	-0.145	0.885	0.998	1.002
EBITDA/TOR	-1.837	0.838	-0.180	-2.192	0.029	0.526	1.902

ค่าคงที่ = 2.484, $SE_{Est} = 0.236$

$R = 0.190$, $R^2 = 0.036$, $ADJ R^2 = 0.11$, $F = 1.449$, Durbin Watson = 2.263

a.Dependent Variable: P/S, Correlation is significant at the 0.05 level

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ สามารถสรุปผลได้ดังนี้ อัตราส่วนกำไรจากการดำเนินงานก่อนหักต้นทุนทางการเงิน ภาษีเงินได้ ค่าเสื่อมราคาและค่าใช้จ่ายตัดบัญชี ต่อรายได้รวม มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับอัตราส่วนด้านราคาตลาดต่อราคาขาย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวม กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราผลตอบแทนสินทรัพย์ อัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น อัตราส่วนเงินสดต่อการทำ ไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราส่วนด้านราคาตลาดต่อราคาขาย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดและความสามารถในการทำกำไรกับการประเมินมูลค่าหุ้นโดยใช้อัตราส่วนด้านราคาตลาดต่อมูลค่าทางบัญชี

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	1.114	0.089		12.559	0.000		
CFO/TOA	3.795	1.343	0.284	2.827	0.005	0.306	3.267
CFO/TOL	-0.033	0.233	-0.011	-0.143	0.887	0.563	1.776
CFO/TOE	-0.327	0.239	-0.113	-1.370	0.172	0.454	2.201
ROA	0.056	0.012	0.351	4.545	0.000	0.519	1.928
ROE	-0.006	0.002	-0.226	-3.438	0.001	0.715	1.398
CFO	0.000	0.000	0.013	0.230	0.819	0.998	1.002
EBITDA/TOR	-0.335	0.315	-0.082	-1.065	0.288	0.526	1.902

ค่าคงที่ = 1.114, $SE_{Est} = 0.089$

$R = 0.403$, $R^2 = 0.163$, $ADJ R^2 = 0.141$, $F = 7.524$, Durbin Watson = 1.915

a.Dependent Variable: P/BV, Correlation is significant at the 0.05 level

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ สามารถสรุปผลได้ดังนี้ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม อัตราผลตอบแทนสินทรัพย์ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก กับอัตราส่วนด้านราคาตลาดต่อมูลค่าทางบัญชี ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และผลตอบแทนผู้ถือหุ้น มีความสัมพันธ์ในเชิงลบ กับอัตราส่วนด้านราคาตลาดต่อมูลค่าทางบัญชี ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วน กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวม กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราส่วนเงินสดต่อการทำกำไร อัตราส่วนกำไรจากการดำเนินงานก่อนหักต้นทุนทางการเงิน ภาษีเงินได้ ค่าเสื่อมราคาและค่าใช้จ่ายตัดบัญชี ต่อรายได้รวม ไม่มีความสัมพันธ์ กับอัตราส่วนด้านราคาตลาดต่อมูลค่าทางบัญชี ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดและความสามารถในการทำกำไรกับการประเมินมูลค่าหุ้นโดยใช้อัตราส่วนด้านราคาตลาดต่อกระแสเงินสด

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	Collinearity Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(Constant)	-53.716	30.776		-1.745	0.082		
CFO/TOA	-430.400	465.898	-0.100	-0.924	0.356	0.306	3.267
CFO/TOL	176.093	80.704	0.175	2.182	0.030	0.563	1.776
CFO/TOE	15.229	82.938	0.016	0.184	0.854	0.454	2.201
ROA	3.674	4.297	0.071	0.855	0.393	0.519	1.928
ROE	-0.123	0.607	-0.014	-0.203	0.839	0.715	1.398
CFO	0.017	0.074	0.014	0.233	0.816	0.998	1.002
EBITDA/TOR	-26.301	109.236	-0.020	-0.241	0.810	0.526	1.902

ค่าคงที่ = -53.716, $SE_{Est} = 30.776$

$R = 145$, $R^2 = 0.021$, $ADJ R^2 = -0.004$, $F = 0.832$, Durbin Watson = 1.999

a. Dependent Variable: P/C, Correlation is significant at the 0.05 level

จากตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ สามารถสรุปผลได้ดังนี้ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวม มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับอัตราส่วนด้านราคาตลาดต่อกระแสเงินสด ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราผลตอบแทนสินทรัพย์ อัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น อัตราส่วนเงินสดต่อการทำกำไร และอัตราส่วนกำไรจากการดำเนินงานก่อนหักต้นทุนทางการเงิน ภาษีเงินได้ ค่าเสื่อมราคาและค่าใช้จ่ายตัดบัญชี ต่อรายได้รวม ไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราส่วนด้านราคาตลาดต่อกระแสเงินสด ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

อภิปรายผล

ผลจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดและความสามารถในการทำกำไรกับการประเมินมูลค่าหุ้น ของบริษัทกลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดและความสามารถในการทำกำไรกับการประเมินมูลค่าหุ้นวัดค่าโดยใช้อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ (P/E Ratio) พบว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวม กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราผลตอบแทนสินทรัพย์ อัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น อัตราส่วนเงินสดต่อการทำกำไร อัตราส่วนกำไรจากการดำเนินงานก่อนหักต้นทุนทางการเงิน ภาษีเงินได้ ค่าเสื่อมราคาและค่าใช้จ่ายตัดบัญชี ต่อรายได้รวม ไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิต่อหุ้นที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 สอดคล้องกับ สุขศรี บุตรวงศ์ พบว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน ไม่มีความสัมพันธ์กับการประเมินมูลค่าหุ้น คือ อัตราส่วนราคาตลาดต่อกำไรสุทธิต่อหุ้น อย่างมีนัยสำคัญ (สุขศรี บุตรวงศ์, 2561) และ สอดคล้องกับ เพ็ญนิภา พรหมโคตร และ นงคินิตย์ จันทร์จรัส พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่าง กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานกับการประเมินมูลค่าหุ้นด้านราคาตลาดต่อกำไรสุทธิ (เพ็ญนิภา พรหมโคตร และ นงคินิตย์ จันทร์จรัส, 2560) แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของราคาหุ้นต่อกำไรสุทธิต่อหุ้นนั้น ไม่ได้เป็นผลมาจากการประเมินด้วยอัตรากำไรสุทธิ ซึ่งเป็นไปได้ว่า กระแสเงินสดและความสามารถในการทำกำไรนั้น เป็นเพียงการแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงทางการเงินของแต่ละช่วงเวลา กล่าวคือไม่ส่งผลกับราคาตลาดต่อกำไรสุทธิที่เปลี่ยนแปลงไปของหุ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของราคาหุ้นนั้น น่าจะเกิดจากการที่ผู้ลงทุนคาดการณ์ว่า สิ่งที่ดีนั้นจะได้รับในอนาคต ทั้งในรูปแบบ เงินปันผล และ ส่วนต่างราคาที่เปลี่ยนแปลงไป (สุนิสา เจะแวงมาจ, 2560) และสอดคล้องกับ ทฤษฎีตลาดที่มีประสิทธิภาพ (Efficient Market Hypothesis) มูลค่าที่ควรจะเป็นของหุ้นย่อมเท่ากับราคาตลาดเสมอ สะท้อนให้เห็นว่า ราคาหุ้นจะปรับตัวขึ้นหรือลงนั้น ขึ้นอยู่กับข่าวสารที่มีการเปลี่ยนแปลงไปแต่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับกระแสเงินสดหรือความสามารถในการทำกำไรของธุรกิจ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดและความสามารถในการทำกำไรกับการประเมินมูลค่าหุ้นวัดค่าโดยใช้อัตราส่วนราคาตลาดต่อยอดขาย (P/S) พบว่าอัตราส่วนกำไรจากการดำเนินงานก่อนหักต้นทุนทางการเงิน ภาษีเงินได้ ค่าเสื่อมราคาและค่าใช้จ่ายตัดบัญชี ต่อรายได้รวม มีความสัมพันธ์เชิงลบกับอัตราส่วนราคาตลาดต่อยอดขาย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 นั้นหมายความว่า อัตราส่วนกำไรจากการดำเนินงานก่อนหักต้นทุนทางการเงิน ภาษีเงินได้ ค่าเสื่อมราคาและค่าใช้จ่ายตัดบัญชี ต่อรายได้รวม เพิ่มขึ้น จะส่งผลให้ อัตราส่วนราคาตลาดต่อยอดขาย (P/S) นั้นลดลง ซึ่งสอดคล้องกับ ศราวุธ สร้อยทอง พบว่า อัตราส่วนกำไรจากการดำเนินงานก่อนหักต้นทุนทางการเงิน ภาษีเงินได้ ค่าเสื่อมราคาและค่าใช้จ่ายตัดบัญชีมี

ความสัมพันธ์กับอัตราส่วนราคาตลาดต่อยอดขาย อย่างมีนัยสำคัญ (ศราวุธ สร้อยทอง, 2562) และสอดคล้องกับ ศุณิสสา เจะแวนาแจ พบว่า อัตราความสามารถในการทำกำไร มีผลต่ออัตราเปลี่ยนแปลงของราคาหุ้น (ศุณิสสา เจะแวนาแจ, 2560) และสอดคล้องกับทฤษฎีการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลประกอบการของธุรกิจนั้น ช่วยบอกนักลงทุนเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของกิจการ ซึ่งจะเป็เครื่องมือที่สร้างความเชื่อมั่นและส่งผลกระทบต่อราคาตลาดของมูลค่าหุ้น (ปิยะรัตน์ โพธิ์ย้อย และสุปรียา คงแสงชู, 2560)

ในขณะที่ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราผลตอบแทนสินทรัพย์ อัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น อัตราส่วนเงินสดต่อการทำกำไร ไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราส่วนราคาตลาดต่อยอดขาย ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 เป็นไปได้ว่า ยอดขายของธุรกิจนั้นมีผลการเปลี่ยนแปลงเกิดจาก วัฏจักรของเศรษฐกิจ การขยายตัวของอุตสาหกรรม และ ลักษณะของบริษัททั้งในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน (ปิยะรัตน์ โพธิ์ย้อย และสุปรียา คงแสงชู, 2560) และสอดคล้องกับ ศราวุธ สร้อยทอง พบว่า อัตราผลตอบแทนสินทรัพย์ อัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น อัตราส่วนเงินสดต่อการทำกำไร ไม่มีความสัมพันธ์กับการประเมินราคาหุ้น (ศราวุธ สร้อยทอง, 2562) และสอดคล้องกับ สุขศรี บุตรวงศ์ พบว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน ไม่มีผลต่อ อัตราผลตอบแทนจากราคาที่เปลี่ยนแปลง อย่างมีนัยสำคัญ กล่าวได้ว่าราคาตลาดต่อยอดขายของมูลค่าหุ้นนั้น สามารถพิจารณาได้จาก กำไรจากการดำเนินงานก่อนหักต้นทุนทางการเงิน ภาษีเงินได้ ค่าเสื่อมราคาและค่าใช้จ่ายตัดบัญชี ต่อหุ้นได้ (สุขศรี บุตรวงศ์, 2561)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดและความสามารถในการทำกำไรกับการประเมินมูลค่าหุ้นวัดค่าโดยใช้อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าทางบัญชี (P/B) พบว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าทางบัญชีต่อหุ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่ามูลค่าทางบัญชีต่อหุ้นนั้นขึ้นอยู่กับมูลค่าสินทรัพย์รวมของกิจการ กล่าวคือ หากบริษัทมีการชำระบัญชีเพื่อเลิกกิจการ และสามารถจะนำสินทรัพย์ที่มีอยู่แปรเป็นเงินสดตามมูลค่าที่ระบุในงบดุลและชำระหนี้สินต่าง ๆ ให้เจ้าหนี้ตามยอดหนี้ที่ปรากฏ ณ วันที่ในงบแสดงฐานะทางการเงินแล้ว ผู้ถือหุ้นจะได้รับเงินทุนต่อหุ้นคืนในจำนวนเท่ากับมูลค่าตามบัญชีต่อหุ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐาน (ปิยะรัตน์ โพธิ์ย้อย และสุปรียา คงแสงชู, 2560) และสอดคล้องกับ ปทุมวดี พรอิสสระเสรี พบว่า ถ้าอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าหุ้นทางบัญชีมีค่าเพิ่มขึ้นหรือลดลงจะส่งผลให้ราคาหลักทรัพย์นั้นเพิ่มขึ้นหรือลดลงไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งส่วนหนึ่งนั้นเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสินทรัพย์รวมที่กิจการสามารถแปรเป็นเงินสดได้ (ปทุมวดี พรอิสสระเสรี, 2558) และสอดคล้องกับ Apsari I. et al. พบว่า อัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น และอัตรากำไรสุทธิ มีความสัมพันธ์กับอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าทางบัญชี อย่างมีนัยสำคัญ

(Apsari I et al, 2015) และทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่ามูลค่าหุ้นทางบัญชีที่เปลี่ยนแปลงไปนั้น เนื่องจากอัตราส่วนผลตอบแทนเป็นอัตราส่วนที่สำคัญสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการบริหารสินทรัพย์ที่กิจการมีอยู่เพื่อก่อให้เกิดกำไรของบริษัทและสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางบัญชีแก่หุ้นได้ ทั้งนี้อาจจะแสดงให้เห็นว่า หากประสิทธิภาพในการบริหารเงินสด และ ในการทำกำไรนั้นลดลง ก็จะมีผลกระทบต่อราคาตลาดต่อมูลค่าทางบัญชีของหุ้นด้วยเช่นกัน

ส่วนอัตราผลตอบแทนสินทรัพย์ อัตราส่วนผลตอบแทนผู้ถือหุ้น มีความสัมพันธ์เชิงลบ อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าทางบัญชีต่อหุ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีตลาดทุน ของศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุนสถาบันกองทุนเพื่อพัฒนาตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ที่ว่าปัจจัยรูปธรรม เกี่ยวข้องกับโอกาสการลงทุนทั้งหมดในระบบเศรษฐกิจ (Investment Opportunities) ซึ่งถูกกำหนดโดยอัตราการเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจในระยะยาวผู้ลงทุนย่อมต้องการอัตราผลตอบแทนที่สูงขึ้น ในทางกลับกันผู้ให้กู้ยืมเงินทุนก็ยินดีจะจ่ายผลตอบแทนที่สูงขึ้น กล่าวคือ ให้ประสิทธิภาพในการหาเงินทุนจากแหล่งภายนอกสูง ย่อมส่งผลให้ใช้สินทรัพย์ภายในกิจการนั้นได้น้อย แต่สามารถสร้างผลตอบแทนที่สูง หรือสร้างมูลค่าทางบัญชีนั่นเอง เรียกว่าอัตราผลตอบแทนปราศจากความเสี่ยงที่แท้จริง (ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (Capital Market Theory), 2560) และสอดคล้องกับ สินี ภาคย์อุฬาร ที่พบว่า อัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์กับราคาหลักทรัพย์ เนื่องจากอัตราส่วนผลตอบแทนผู้ถือหุ้นสะท้อนให้เห็นถึงผลตอบแทนในรูปแบบของเงินปันผล ที่สามารถส่งผลการประเมินมูลค่าหุ้นได้ (สินี ภาคย์อุฬาร, 2558)

ในขณะที่ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวม กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราส่วนเงินสดต่อการทำกำไร อัตราส่วนกำไรจากการดำเนินงานก่อนหักต้นทุนทางการเงิน ภาษีเงินได้ ค่าเสื่อมราคาและค่าใช้จ่ายตัดบัญชี ต่อรายได้รวม ไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าทางบัญชีต่อหุ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่า ปัจจัยที่น่าจะมีผลขับเคลื่อนราคาหุ้นโดยเฉพาะในระยะสั้นนั้นคือ หนึ่งเรื่องของปัจจัยทางด้าน เศรษฐกิจ การเงิน การเมือง สังคมและอื่น ๆ ของประเทศและของโลก สองคือผู้เล่นหรือลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ สามเป็นเรื่องของตัวบริษัทและกิจการ และสุดท้ายเป็นเรื่องของตัวหุ้นเอง (ดร.นิเวศน์ เหมวชิรวารการ, 2562)

4. ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดและความสามารถในการทำกำไรกับการประเมินมูลค่าหุ้นวัดค่าโดยใช้อัตราส่วนราคาตลาดต่อกระแสเงินสด (P/C) พบว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราส่วนราคาตลาดต่อกระแสเงินสดต่อหุ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับ เพ็ญนิภา พรหมโคตร และ นงคินี จันทร์จรัส พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานกับการประเมินมูลค่าหุ้นด้านราคาตลาดต่อกระแสเงินสด ทั้งนี้

ความรู้เรื่องงบกระแสเงินสดนั้นถือเป็นอาวุธสำคัญสำหรับนักลงทุนที่มุ่งมั่นที่จะประสบความสำเร็จในตลาดหุ้น นักลงทุนจำนวนมากมองว่าการลงทุนในหุ้น คือ การซื้อหุ้นในราคาที่ต่ำเพื่อนำมาขายในราคาที่สูง ไม่ว่าจะเป็นนักลงทุนประเภท Technical ที่ดูราคาหุ้นและติดตามข่าวสารเป็นหลักหรือนักลงทุนแบบ Value Investor ที่เน้นเรื่องการประเมินมูลค่าของกิจการเพื่อซื้อหุ้นในราคาที่ต่ำกว่าพื้นฐาน (เพ็ญนิภา พรหมโคตร และ นงนิตย์ จันทร์จรัส, 2560) ในขณะที่ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อัตราผลตอบแทนสินทรัพย์ อัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น อัตราส่วนเงินสดต่อการทำกำไร อัตราส่วนกำไรจากการดำเนินงานก่อนหักต้นทุนทางการเงิน ภาษีเงินได้ ค่าเสื่อมราคาและค่าใช้จ่ายตัดบัญชี ต่อรายได้รวม ไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราส่วนราคาตลาดต่อกระแสเงินสดต่อหุ้น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่า เงินสดสุทธิกระแสเงินสดต่อหุ้นนั้น เป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงความจริงมากกว่ากำไรต่อหุ้น เนื่องจากกระแสเงินสดสุทธิต่อหุ้นสะท้อนให้เห็นถึงตัวชี้วัดของรายได้ต่อหุ้นของบริษัทจดทะเบียนเป็นเงินจริงไหลเข้า ดังนั้นตัวชี้วัดนี้มีความน่าเชื่อถือที่แข็งแกร่งในการประเมินความถูกต้องของนักลงทุนสามารถใช้ประโยชน์จากบทบาทของตัวชี้วัดนี้เพื่อตรวจสอบระดับกำไรของบริษัทในการลงทุนที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งการตัดสินใจลงทุนซื้อหรือขายหุ้นสามัญ ผู้ลงทุนจะต้องศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลในระดับมหภาค ข้อมูลในระดับอุตสาหกรรม และข้อมูลบริษัท แล้วนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้ประกอบในการประเมินมูลค่าหุ้นของบริษัท ซึ่งบริษัทที่มีฐานะทางการเงินและมีแนวโน้มผลการดำเนินงานที่ดี อาจไม่ใช่บริษัทที่น่าลงทุนเสมอไป แต่จะขึ้นอยู่กับราคาหุ้นที่นักลงทุนจะเข้าไปลงทุนในแต่ละขณะด้วยว่ามีความเหมาะสมและคุ้มค่าต่อการลงทุนมากน้อยเพียงใด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดและความสามารถในการทำกำไรกับการประเมินมูลค่าหุ้น กลุ่มบริษัทอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์รวม กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อหนี้สินรวม อัตราผลตอบแทนสินทรัพย์ อัตราผลตอบแทนผู้ถือหุ้น และ อัตราส่วนกำไรจากการดำเนินงานก่อนหักต้นทุนทางการเงิน ภาษีเงินได้ ค่าเสื่อมราคา และ ค่าใช้จ่ายตัดบัญชีต่อรายได้รวม มีความสัมพันธ์กับการประเมินมูลค่าหุ้น ซึ่งนักลงทุนทุกสถาบัน อาจจะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินมูลค่าหุ้นที่แท้จริงได้ แต่อย่างไรก็ตามจะต้องพิจารณาผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับและความเสี่ยงจากการลงทุนในหุ้น เป็นตัวประเมินมูลค่าที่แท้จริงของหุ้นด้วย และ การประเมินมูลค่าของหุ้นที่จริงนั้นย่อมส่งผลต่อราคาตลาดของหุ้นด้วยเช่นกัน นอกจากการใช้กระแสเงินสดและความสามารถในการทำกำไร เป็นเครื่องมือในการช่วยประเมินมูลค่าหุ้นที่แท้จริงของนักลงทุนก่อนการตัดสินใจลงทุนใน

หลักทรัพย์ที่สนใจแล้วนั้น นักลงทุนควรที่จะให้ความสำคัญกับปัจจัยอื่น ๆ ที่กระทบต่อราคาหลักทรัพย์นั้นด้วย เช่น ด้านภาวะเศรษฐกิจ ด้านการเมือง หรือปัจจัยอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอก ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป การศึกษาค้างนี้ใช้กระแสเงินสดและความสามารถในการทำกำไร เป็นตัวแปรอิสระ ในการวิเคราะห์การประเมินมูลค่าหุ้น การศึกษาครั้งต่อไป ควรพิจารณา ตัวแปรอิสระอื่น ๆ หากตัวแปรดังกล่าวมีค่าสัมพันธ์กับการประเมินมูลค่าหุ้น สามารถที่จะเป็นเครื่องมือ เพื่อให้นักลงทุนสามารถนำไปวิเคราะห์ประกอบการตัดสินใจได้ การศึกษาค้างนี้ได้ศึกษา ในบริษัทกลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาค้างต่อไป ควรพิจารณากลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เพื่อให้ทราบว่าสมมติฐานที่กำหนดขึ้นนี้สามารถใช้ได้กับกลุ่มธุรกิจอื่น ๆ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์และข้อสังเกตใหม่ที่นาสนใจมากยิ่งขึ้น การศึกษาค้างนี้ ยังมีอัตราส่วนบางกลุ่มที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการประเมินมูลค่าหุ้น ซึ่งอาจจะเป็นผลมาจากข้อมูลที่ได้ทำการรวบรวมนั้น ใช้ข้อมูลตั้งแต่ปี 2560-2562 รวมระยะเวลา 3 ปี อย่างไรก็ตามในการศึกษาค้างต่อไปควรเพิ่มระยะเวลาในการศึกษาข้อมูลให้มากขึ้น เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มีประโยชน์มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชาลินี แสงสร้อย. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกรณีศึกษากลุ่มอุตสาหกรรมบริการ. ใน การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ดร.นิเวศน์ เหมวชิรวรากร. (2562). ปัจจัยขับเคลื่อนราคาหุ้น. เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2563 จาก <https://www.stock2morrow.com/article-detail.php?id=2304>
- ดารานารถ พรหมอินทร์ และ กุสุมา คำพิทักษ์. (2561). ความสัมพันธ์ของผลการดำเนินงานและคุณภาพกำไรต่อราคาตลาดหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยี. ใน การค้นคว้าอิสระนิสิตหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ธนพรธม ปัญญาเฟื่อง. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดและผลตอบแทนของหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต. คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปทุมวดี พรอิสสระเสรี. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าทางบัญชีกับมูลค่าหลักทรัพย์ของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานในประเทศไทย. ใน การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ปริยานุช วงษ์สีชา. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนกระแสเงินสดกับความสามารถในการทำกำไรในอนาคตของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ. ใน การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ปิยะรัตน์ โพธิ์ย้อย และสุปรียา คงแสงชู. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าตลาด กับมูลค่าตามบัญชี กำไรต่อหุ้นและกระแสเงินสดจากการดำเนินงานในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่มSET100. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- เพ็ญนิภา พรหมโคตร และ นงคินิตย์ จันทร์จรัส. (2560). กระแสเงินสด ผลตอบแทนของหลักทรัพย์ และผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ. ใน การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รดาณัฐ วุฒิรัตน์. (2560). ผลตอบแทนการลงทุนในหมวดธุรกิจกลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างของประเทศไทย. ใน การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัศมี ศรีลาวงศ์. ((2561). การศึกษาอัตราส่วนทางการเงินที่มีผลกระทบต่อราคาหลักทรัพย์กรณีศึกษา กลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ. ใน การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.
- วสุนันท์ ปุกเสาร์. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานกับผลการดำเนินงานในอนาคตของบริษัทจดทะเบียน ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศนิชา ละพรพล. (2564). เช็คเซ็นท์ หุ่นอสังหาฯ. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2564 จาก <https://thestandard.co/real-estate-stock-direction>
- ศราวุธ สร้อยทอง. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างผลการดำเนินงานกับการประเมินมูลค่าหุ้นของบริษัท กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างที่จดทะเบียน ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน การค้นคว้าอิสระบัญชีมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ศรีสุตา นามรักษา. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับราคาตลาดหลักทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ศุณิสา เจแวงมาแจ. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับอัตราผลตอบแทนจากส่วนต่างราคาหุ้นของธนาคารที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์. (2563). รายงานประจำปี. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2564 จาก <https://www.reic.or.th/About/AnnualReport>

- ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (Capital Market Theory). (2560). การประเมินมูลค่าหุ้น. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2564 จาก https://www.set.or.th/education/th/begin/stock_content05.pdf
- สมศรี พลพักดี. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดกับผลประกอบการของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในกลุ่ม SET 100. ใน การค้นคว้าสารนิพนธ์ วิทยาลัยบริหารธุรกิจนวัตกรรมและการบัญชี. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- สินี ภาคย์อุฬาร. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนทางการเงินกับราคาหลักทรัพย์ของบริษัทที่มีมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาสูงสุดของแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการเงิน. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สุขศรี บุตรวงศ์. (2561). ผลกระทบโครงสร้างเงินทุนและกระแสเงินสดที่มีต่ออัตราผลตอบแทนหลักทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- หทัยชนก แยมชุม. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดกับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกลุ่ม SET 100. ใน การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบัญชี. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- Apsari I et al. (2015). “ pengaruh return on equity, net profit margin, debt to equity ratio, dan longterm debt to equity ratio terhadap price book value (Studi Pada Perusahaan Sub Sektor Makanan dan Minuman yang Terdaftar di Bursa Efek Indonesia Periode Tahun 2010-2013)” . JurnalAdministrasi Bisnis (JAB). 27(2), 1-8.
- Milosevic A. (2017). Impact of company performances on the stock price: An empirical analysis on select companies in Serbia. January 2017Ekonomika Poljoprivrede EP2017, 64(2),561-570.

การศึกษาปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพ
สถานศึกษาพอเพียงของสถานศึกษาขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บุรีรัมย์ เขต 3*
A STUDY OF PROBLEMS OF THE MANAGEMENT ON THE SCOPE
OF EVALUATION OF THE QUALITY EDUCATION OF
THE SMALL-SIZED SUFFICIENCY SCHOOLS UNDER
BURIRAM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 3

ชัยวัฒน์ เอี่ยมสร้อย

Chaiwat Iamsroy

โรงเรียนบ้านโคกลอย

Bankokloy School, Thailand

E-mail: Chok.chaiwat10@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียงของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 3 2) เปรียบเทียบปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียง ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 3 ที่มีเขตที่ตั้งต่างกัน เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัย ได้แก่ สถานศึกษาขนาดเล็กจำนวน 70 แห่ง โดยมีผู้ให้ข้อมูล 210 คน ผลการวิจัยพบว่า 1. ระดับปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียง ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต อยู่ในระดับน้อย ทั้งโดยรวมและรายด้าน 2. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียงของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่มีเขตที่ตั้งแตกต่างกัน ปรากฏดังต่อไปนี้ 2.1 ปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษา พอเพียงของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่มีเขตที่ตั้งแตกต่างกันโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 2.2 ปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษา พอเพียงของ

* Received 9 June 2021; Revised 27 July 2021; Accepted 27 September 2021

สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่มีเขตที่ตั้งต่างกัน ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไม่มีความที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 2.3 ปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษา พอเพียงของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่มีเขตที่ตั้งต่างกัน ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ: ปัญหาการบริหารจัดการ, ขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียง, สถานศึกษาขนาดเล็ก, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา, บุรีรัมย์เขต 3

Abstract

This research article aims to 1) Study the level of management problems under the scope of quality assessment of sufficiency education institutions. of a small school Under the Buriram Primary Educational Service Area Office 3 2) Compare management problems under the scope of quality assessment of sufficiency education institutions of a small school Under the office of Buriram Primary Educational Service Area 3 with different districts The sample group for the research consisted of 70 small educational institutions with 210 informants. The results were as follows: 1. Level of management problems according to the scope of quality assessment of sufficiency education institutions of a small school Under the Buriram Primary Educational Service Area Office at a low level Both overall and by aspect 2. Comparison of management problems under the scope of quality assessment of sufficiency education institutions of small schools Under the office of Buriram Primary Education Service Area 3 with different districts It appears as follows: 2.1 Management problems under the scope of educational quality assessment. The sufficiency of a small school Under the office of Buriram Primary Education Service Area 3, with different locations overall with statistical significance at .05. 2.2 Problems of management under the scope of quality assessment of educational institutions. The sufficiency of a small school Under the Buriram Primary Educational Service Area Office 3 with different locations in the field of student development activities There was no statistically significant difference at .05. 2.3 Problems with management under the scope of quality assessment of educational institutions the sufficiency of a small school Under the Buriram Primary Educational Service Area Office 3 with different locations results/success pictures There was a statistically significant difference at .05.

Keywords: Sufficiency Educational Institutions, Educational Institution Management, Problems of Management Under the Scope of Quality Assessment of Sufficiency Educational Institutions

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบการจัดการด้านการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชน และประชาชนคนไทยให้มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองเมืองไทยและพลเมืองโลก จากวิกฤตปัญหาของชาติทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในอดีตที่ผ่านมา รัฐบาลได้น้อมนำ หลักปรัชญาพระราชทาน “เศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการพัฒนาประเทศ (หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) โดยกำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 76 และมาตรา 83 (1) และกำหนดเป็นกลยุทธ์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ฉบับที่ 10 และ ฉบับที่ 11 ด้วยซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 เป็นต้นมา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสถานศึกษาในสังกัดกระจายทั่วประเทศ ตระหนักเห็นความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดกระบวนการคิดปลูกฝังการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้กำหนดเป็นจุดเน้นที่สำคัญโดยกำหนดในกลยุทธ์ที่ 2 ปลูกฝังคุณธรรม ความสำนึกในความเป็นชาติไทย และวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นกรอบแนวทางให้หน่วยงานและสถานศึกษาในสังกัด ใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนสู่สถานศึกษา ซึ่งมีระบบการกำกับติดตามการดำเนินงานระบุชัดเจนในคำรับรองการปฏิบัติราชการ อีกทั้งนวัตกรรมการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) แนวทางการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนมาตรฐานสากล (World-Class Standard School) ได้กำหนดในสาระการเรียนรู้สู่ความเป็นโรงเรียนมาตรฐานสากล สาระการเรียนรู้โลกศึกษา (Global Education) คือ เรียนรู้ถิ่นฐาน สืบสานวิถีไทย มองไกลศึกษาโลก สืบโชคชะตามนุษย์ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการประยุกต์หลักคิดจากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนทั้งสิ้น ที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ นโยบายในการปฏิรูปการศึกษารอบที่ 2 (พ.ศ. 2552 – 2561) ได้เน้นการปฏิรูปใน 4 ประเด็น ประกอบด้วย พัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ พัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่

สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ได้ดำเนินการปลูกฝังหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเป็นระบบ โดยเชื่อมโยงกับหลักและระบบการบริหารที่ช่วย

ผลักดันให้ครูได้มีโอกาสทำงานประสานสอดคล้องกันเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีเป้าหมาย ตั้งแต่ต้นนโยบายระดับชาติ ระดับองค์กร และระดับบุคคล ซึ่งในการดำเนินดังกล่าวได้ถูกผลักดันให้เกิดอย่างเป็นระบบในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กำหนดให้มีการบูรณาการไว้ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา รวมไปถึงมีการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งสถานศึกษาทุกแห่งในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ต้องนำมาออกแบบให้สามารถดำเนินการและขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบในหลักสูตรสถานศึกษาและมีการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนอย่างจริงจังซึ่งจะช่วยให้เยาวชนได้รับการพัฒนาอย่างมีเป้าหมาย ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่สามารถพัฒนาได้ทั้งด้าน ความรู้ความคิด จิตใจ และพฤติกรรมที่ดี เป็นที่ต้องการของสังคมมีความพอเพียงในจิตใจมีแนวทางการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงและพอประมาณแนวทางการจัดการศึกษาดังกล่าวเรียกชื่อว่า “การบริหารจัดการสถานศึกษาพอเพียง” ซึ่งแตกยอดมาจากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ภายใต้การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษานั้นมีเป้าหมายที่สำคัญ เพื่อพัฒนาเยาวชนให้มีคุณลักษณะและพฤติกรรมที่เหมาะสม โดยเน้นให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสามารถในการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอน ที่บูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง สู่การเรียนการสอนในทุกระดับ รวมไปถึงการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้ตามหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ ในการดำเนินงานต้องมีความเชื่อมโยงตั้งแต่ระดับการบริหารสถานศึกษาและระดับปฏิบัติการเรียนการสอนและระดับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนอีกด้วย

ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวมีขอบข่ายการดำเนินการตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ 5 ด้านได้แก่ 1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา 2) ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 4) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา และ 5) ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จ โดยให้สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัดได้ปฏิบัติตามพร้อมทั้งมีประเด็นการประเมินผลการดำเนินงานไว้สำหรับสถานศึกษาแต่ละแห่งได้ประเมินตนเองตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ซึ่งการกำหนดขอบข่ายการดำเนินการดังกล่าวใช้เป็นเกณฑ์การประเมินการบริหารจัดการสำหรับสถานศึกษาทุกแห่งเหมือนกันการดำเนินการบริหารจัดการตามขอบข่ายทั้ง 5 ด้านดังกล่าวสำหรับสถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดใหญ่คงดำเนินการไปได้ด้วยดีแต่สถานศึกษาขนาดเล็กคงประสบปัญหาอุปสรรคหลายประการเพราะขาดความพร้อมทุกด้าน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียงของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 3 ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียง ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียง ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 3 ที่มีเขตที่ตั้งต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 86 แห่ง

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สถานศึกษาขนาดเล็กจำนวน 70 แห่ง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของเครซี และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) โดยทำการสุ่มสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วนสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 เมื่อสุ่มได้สถานศึกษาใดก็ กำหนดให้บุคลากรของสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง นั้นๆ แต่ละ 3 คน เป็นผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครู จำนวน 210 คน ดังปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผู้ให้ข้อมูล ในการวิจัยจำแนกตามเขตที่ตั้งสถานศึกษา

เขตที่ตั้งสถานศึกษา ศึกษา	จำนวนสถานศึกษา (ประชากร)	จำนวนสถานศึกษา (กลุ่มตัวอย่าง)	ผู้ให้ข้อมูล (คน)
อำเภอนางรอง	25	20	60
อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	8	7	21
อำเภอปะคำ	6	5	15
อำเภอละหานทราย	11	9	27
อำเภอหนองกี่	16	13	39
อำเภอหนองหงส์	14	11	33
อำเภอโนนสุวรรณ	2	2	6
อำเภอโนนดินแดง	4	3	9
รวม	86	70	210

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ประเภทและลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) โดยถามเกี่ยวกับ เขตที่ตั้งของสถานศึกษาที่ปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการตามข้อบ่งชี้การประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียงของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษารั้วมัยเขต 3 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีการของ ลิกเออร์ท (Likert's five rating scale) โดยมีสาระตามแบบประเมินของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งแต่ละข้อกำหนดค่าระดับปัญหาไว้ ดังนี้

5 หมายถึง มีปัญหาการบริหารจัดการตามข้อบ่งชี้การประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียงอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีปัญหาการบริหารจัดการตามข้อบ่งชี้การประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียงอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีปัญหาการบริหารจัดการตามข้อบ่งชี้การประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีปัญหาการบริหารจัดการตามข้อบ่งชี้การประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียงอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีปัญหาการบริหารจัดการตามข้อบ่งชี้การประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียงอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.2 การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

2.2.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักการ

2.2.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์เนื้อหา กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ

2.2.3 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครอบคลุมตามกรอบแนวคิดของการวิจัยโดยพัฒนาตามแนวกระทรวงศึกษาธิการ

2.2.4 นำเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบให้คำแนะนำและปรับปรุงแก้ไข

2.2.5 นำเสนอเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบพิจารณาความถูกต้องความ เหมาะสม เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นปัญหาต่าง ๆ เพื่อพิจารณาความ

เที่ยงตรงและความสมบูรณ์ของเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม ได้ค่า IOC (Index of Item – Objective Congruence) รายข้ออยู่ระหว่าง 0.60-1.00

2.2.6 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลองใช้ (Tryout) กับบุคลากรในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ซึ่งไม่ใช่กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ด้วยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.79

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

3.1 ผู้วิจัยประสานงานกับสำนักงานบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ขอความร่วมมือ เพื่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลการวิจัยถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 3 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียน

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการส่งสำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 3 เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล และกำหนดวันและเวลาขอรับแบบสอบถามคืนภายใน 15 วัน

3.3 นำแบบสอบถามที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด จำนวน 210 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 มาทำการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติต่าง ๆ ดังนี้

3.1 วิเคราะห์เกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ นำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล

3.2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียง ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 3 โดยวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) วิเคราะห์ปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียง ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 3 โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหาค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$)

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) และแปลความหมายค่าเฉลี่ยเป็นระดับการใช้ตามเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2547) และนำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียงอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียงอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียงอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียงอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง มีปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียงอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2) วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียง ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำแนกตามเขตที่ตั้งของโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน โดยใช้สถิติทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

ผลการวิจัย

1. ปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียงของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำแนกตามเขตที่ตั้งสถานศึกษา พบว่า เขตที่ตั้งสถานศึกษามีปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียงของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ทุกอำเภอ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน และโดยรวมในทุกอำเภอมีปัญหาอยู่ในระดับน้อยเช่นเดียวกัน

2. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียงของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่มีเขตที่ตั้งแตกต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 รวม 2 ด้าน คือ ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กับ ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จ

2.1 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษา พอเพียงของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ตามวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method) ในด้าน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และ ด้านผลลัพธ์และภาพความสำเร็จ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2.2 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษา พอเพียงของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่มีเขตที่ตั้งแตกต่างกันโดยรวม ในอำเภอนางรองแตกต่างและน้อยกว่าอำเภอละหานทรายและอำเภอเฉลิมพระเกียรติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2.3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษา พอเพียงของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ไม่มีอำเภอที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2.4 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษา พอเพียงของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ในอำเภอนางรองแตกต่างและน้อยกว่าอำเภอเฉลิมพระเกียรติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียงของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 มีประเด็นที่น่าสนใจควรนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ผลจากการวิเคราะห์ระดับปัญหาส่วนมากอยู่ในระดับน้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พัฒนภรณ์ ฉัตรวิโรจน์ ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของ ครูในการส่งเสริมความรู้เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น พบว่า ครูมีบทบาทในการส่งเสริมความรู้เศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 44.30 (พัฒนภรณ์ ฉัตรวิโรจน์, 2545) และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมดี สมพวงภักดี ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง สภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี พบว่า สภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (สมดี สมพวงภักดี, 2550)

ผลการวิจัยที่ปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 มีความเข้าใจในขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียง จึงทำให้ปัญหาดำเนินงานตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพ

สถานศึกษาพอเพียง มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย นอกจากนี้การดำเนินงานตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียงเป็นนโยบายที่สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องถือปฏิบัติเพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างสืบเนื่องตลอดมา ซึ่งสอดคล้องกับ สิริวรรณ ศรีพหล ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนการสอนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน พบว่า แนวการจัดการเรียนการสอนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนควรเน้นในเรื่องของการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการจัดหลักสูตร สามารถจัดได้ 3 รูปแบบคือ การสอดแทรกหรือบูรณาการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระที่ปรากฏในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 การบูรณาการไว้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและการจัดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรายวิชาหนึ่งต่างหาก (สิริวรรณ ศรีพหล, 2550) ทั้งนี้การจัดหลักสูตรต้องกำหนดขอบข่ายของเนื้อหาสาระที่มุ่งพัฒนาความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พัฒนาเจตคติและคุณธรรมที่ได้จากหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทักษะและความสามารถในการใช้ในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผู้สอนควรเน้นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจนเป็นพื้นฐานนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริง เช่น กระจำในค่านิยม กิจกรรมการเรียนการสอนโดยการอภิปรายกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลอง กิจกรรมการเรียนการสอนแบบร่วมมือกิจกรรมการเรียนการสอนโดยการแก้ปัญหาและกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้โครงการ

2. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียงของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 โดยจำแนกตามสภาพของที่ตั้ง พบว่า ปัญหาการบริหารจัดการตามขอบข่ายการประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียงของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งสอดคล้องกับ ชำนาญ จันทร์เต็ม ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดจันทบุรี ในการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ ด้านการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจมีบทบาทในการส่งเสริมโครงการไม่แตกต่างกัน และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (ชำนาญ จันทร์เต็ม, 2542) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ณรงค์ฤทธิ์ ดอนศรี ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการบริหารการจัดการจัดการเรียนรู้อตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ พบว่า การจัดการจัดการเรียนรู้อตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนประถมศึกษา มีการปฏิบัติ

และปัญหาในการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทั้งด้านการเตรียมการ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การกำกับ ติดตามและประเมินผล (ณรงค์ฤทธิ์ ดอนศรี, 2543)

ผลการวิจัยที่ปรากฏเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาได้ปฏิบัติตามภารกิจตามมติของ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยตรง และมีระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย นโยบายขอย่อยการประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับ พิษณุ ศีลรักษ์ ได้ ศึกษาเรื่อง การศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบโครงการในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดจันทบุรี ต่อการส่งเสริมโครงการอัน เนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ จำแนกตามสถานที่ตั้งของ โรงเรียน โรงเรียนในเมืองและโรงเรียนนอกเมือง โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ .05 (พิษณุ ศีลรักษ์, 2542)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า 1) ปัญหาการบริหารจัดการตามขอย่อยการประเมิน คุณภาพสถานศึกษาพอเพียง ของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต อยู่ในระดับน้อย ทั้งโดยรวมและรายด้าน 2) ผลการเปรียบเทียบ ปัญหาการบริหารจัดการตามขอย่อยการประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียงของสถานศึกษา ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่มีเขตที่ตั้งแตกต่างกัน ปรากฏดังต่อไปนี้ 2.1) ปัญหาการบริหารจัดการตามขอย่อยการประเมินคุณภาพ สถานศึกษา พอเพียงของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่มีเขตที่ตั้งแตกต่างกันโดยรวม ในอำเภอนางรองแตกต่างจาก อำเภอละหานทรายและอำเภอนเฉลิมพระเกียรติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 2.2) ปัญหา การบริหารจัดการตามขอย่อยการประเมินคุณภาพสถานศึกษา พอเพียงของสถานศึกษาขนาด เล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่มีเขตที่ตั้งต่างกัน ด้าน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ทุกอำเภอมีความที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 2.3) ปัญหาการบริหารจัดการตามขอย่อยการประเมินคุณภาพสถานศึกษา พอเพียงของ สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่มีเขต ที่ตั้งต่างกัน ด้านผลลัพธ์/ภาพความสำเร็จ ในอำเภอนางรองและอำเภอนเฉลิมพระเกียรติมีความ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับนำผลการวิจัยไป ประยุกต์ใช้ และสำหรับการทำวิจัยต่อไป ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไป ประยุกต์ใช้ ผู้วิจัยได้นำผลของการวิจัยใน แต่ละด้านโดยนำด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด มาเป็น แนวทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการตามขอย่อย การประเมินคุณภาพสถานศึกษาพอเพียงของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 3 ดังนี้ 1.1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา สถานศึกษา

ควรประสานสัมพันธ์กับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงของผู้เรียน 1.2) ด้านหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ 1.3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษาควรจัดทำแผนงานโครงการส่งเสริมกิจกรรมนักเรียน เพื่อให้ผู้เรียน “อยู่อย่างพอเพียง” 1.4) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา สถานศึกษาควรจัดการประชุมอบรม สัมมนาเพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 1.5) ด้านผลลัพธ์หรือความสำเร็จของสถานศึกษา สถานศึกษาควรพัฒนาสถานศึกษาให้บังเกิดผลสำเร็จตามคุณลักษณะของสถานศึกษาพอเพียง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา (2551 - 2554). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชำนาญ จันทเหี่ยม. (2542). การศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา จังหวัดนนทบุรี ในการดำเนินโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณรงค์ฤทธิ์ ดอนศรี. (2543). การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามโครงการเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2547). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พัฒนาภรณ์ ฉัตรวิโรจน์. (2545). บทบาทของครูในการส่งเสริมความรู้เศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดขอนแก่น. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พิษณุ ศีลรักษ์. (2542). การศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบโครงการในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรีต่อการส่งเสริมโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมดี สมพวงภักดี. (2550). สภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

สิริวรรณ ศรีพหล. (2550). การจัดการเรียนการสอนเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน. วารสาร
สุโขทัย, 2(20), 5-20.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research
Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์และ อัตราการเปลี่ยนแปลงราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่ม SET50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*

THE RELATIONSHIP BETWEEN CASH FLOW WITH RETURN ON ASSET AND THE RATE OF CHANGE IN SECURITIES PRICES OF SET50 REGISTRATION IN THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

ธีรกานต์ สวัสดิ์กุลศิริ

Theerakan Sawatkulsiri

เบญจพร โมกขเวส

Benjaporn Mokhavesa

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sripatum University, Thailand

E-mail: maxpassive@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน และกระแสเงินสดอิสระ กับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม และอัตราการเปลี่ยนแปลงราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่มที่มีดัชนีราคาหลักทรัพย์ใน 50 อันดับ ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เก็บรวบรวมจากงบการเงิน 50 บริษัท ระหว่างปี 2559–2563 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูล วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐาน ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรอิสระทุกคู่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันอยู่ระหว่าง -0.573 ถึง 0.153 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน โดยกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่ม SET50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน และกระแสเงินสดอิสระ ไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในกลุ่ม SET50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วน

* Received 1 July 2021; Revised 4 September 2021; Accepted 6 October 2021

กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน และกระแสเงินสดอิสระ ไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราการเปลี่ยนแปลงราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนกลุ่ม SET50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: กระแสเงินสดจากการดำเนินงาน ,กระแสเงินสดจากการลงทุน, กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน, อัตราผลตอบแทนสินทรัพย์, อัตราการเปลี่ยนแปลงของหลักทรัพย์

Abstract

The objective of the project is study the relationship between cash flow from operating activities (CFO) cash flow from investing activities (CFI) cash flow from financing activities (CFF) and free cash flow (FCF) with the rate of return on total assets (ROA) and the rate of change in the price (PRI) of securities of listed companies in the group of 50 stock indices of the Stock Exchange of Thailand Collected from financial statements of 50 companies between 2016–2020. Data were analyzed using descriptive statistics to describe the general nature of the data. The correlation coefficient between the independent variables was analyzed. and multiple regression analysis to test the hypothesis. The results showed that All independent variables had a Pearson correlation coefficient between -0.573 and 0.153, indicating that the independent variables were correlated in the same direction. by cash flow from operating activities (CFO) There was a positive correlation with the return on assets (ROA) of SET50 listed companies on the Stock Exchange of Thailand with a statistically significant level of 0.05. While cash flow from investing activities (CFI) cash flow from financing activities (CFF) and free cash flow (FCF) There was no statistically significant relationship with the return on assets (ROA) of the SET50 listed companies on the Stock Exchange of Thailand at 0.05 level. Cash flow from investing activities (CFI) cash flow from financing activities (CFF) and free cash flow (FCF) no relationship with the rate of change of securities prices (PRI) of SET50 listed companies on the Stock Exchange of Thailand was statistically significant at 0.05 level.

Keywords: Cash flow from operating, Cash flow from investing, Cash flow from financing, Return on asset, The rate of change in stock price of set50

บทนำ

การปรับตัวในสถานการณ์วิกฤตของโลกและความผันผวนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 ถึง 2563 จากสถานการณ์ต่าง ๆ ทั่วโลกที่เกิดขึ้นในขณะนี้ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี พฤติกรรมผู้บริโภค การแทนที่ของรูปแบบธุรกิจ Disruption คือสภาวะที่ธุรกิจถูกทำให้หยุดชะงักในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลพัฒนาอย่างรวดเร็ว เกิดจากการพัฒนาเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดด การไม่พัฒนาในตัวเอง หรือ ผู้คู่แข่งในธุรกิจยุคดิจิทัลอย่างรวดเร็ว สงครามการค้าระหว่างประเทศ และมาถึงสถานการณ์แพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ขณะนี้ทำให้เกิดผลกระทบต่อกันมาเรื่อย ๆ ทำให้หลายธุรกิจปิดตัวลงอย่างรวดเร็ว จากวิกฤติการณ์ครั้งนี้ และยังส่งผลเสียหายต่อเศรษฐกิจโลกอย่างต่อเนื่อง ยังไม่สามารถคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคตได้ถึง ลักษณะวิกฤติการณ์แบบนี้ เรียกว่า " วูก้า " VUCA ซึ่งเกี่ยวข้องกับผู้ที่ต้องตัดสินใจหรือผู้นำองค์กรที่จะต้องพร้อมรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ตามแต่ละรูปแบบ สามารถแบ่งได้เป็น 4 สถานการณ์ คือ สถานการณ์ที่มีความผันผวนสูง (Volatility) สถานการณ์ที่ไม่มีความแน่นอนสูง (Uncertainty) สถานการณ์ที่มีความซับซ้อนสูง (Complexity) และสถานการณ์ที่มีความคลุมเครือสูง (Ambiguity) ซึ่งทั้งหมดล้วนมีตัวแปรและผลกระทบที่แตกต่างกัน (Money and Wealth Plus, 2563) การลงทุนในตลาดหลักทรัพย์เป็นทางเลือกหนึ่งที่ให้ผลตอบแทนต่อนักลงทุนได้สูงกว่าดอกเบี้ยเงินฝากธนาคาร แต่การลงทุนที่ให้ผลตอบแทนที่สูงย่อมมีความเสี่ยงที่สูงตามมา (รพีพัฒน์ อิงคสิทธิ์, 2560) ดังนั้น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจึงได้จัดทำดัชนีราคาต่าง ๆ เพื่อช่วยให้นักลงทุนสามารถคัดเลือกบริษัทที่ต้องการลงทุนได้ง่ายขึ้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์การลงทุน รวมถึงเพื่อส่งเสริมการออกตราสารอนุพันธ์และเป็นเครื่องมือวัดภาวะตลาดสำหรับกองทุนรวม โดยดัชนีราคาที่เป็นที่นิยมได้แก่ SET50, SET100 และ SETHD เป็นต้น ดัชนี SET50 มีมูลค่าการซื้อขายสูงที่สุดเป็นดัชนีอ้างอิงในการออกตราสารอนุพันธ์ เช่น SET50 Index Futures และ SET50 Index Options ด้วยความที่ SET50 ประกอบด้วยหุ้นขนาดใหญ่ พื้นฐานดีและผ่านกฎเกณฑ์ที่เข้มงวด ของตลาดหุ้น ทำให้หลายคนมองว่า หุ้นในกลุ่ม SET50 เป็นหุ้นที่ปลอดภัยเมื่อเทียบกับหุ้นทั่วไป และนักลงทุนหลายคนอาจได้หุ้นตัวแรกจากหุ้นในกลุ่ม SET50 (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2562) ซึ่งปัญณวิชัย นากแก้วเทศ พบว่ากระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดอย่างมีนัยสำคัญ (ปัญณวิชัย นากแก้วเทศ, 2562)

การตัดสินใจลงทุนของนักลงทุนมักจะพิจารณาจากผลตอบแทนและความเสี่ยง ดังนั้นงบการเงินและเทคนิคการวิเคราะห์งบการเงินจึงเป็นสิ่งสำคัญที่นักลงทุนควรให้ความสนใจ งบกระแสเงินสดเป็นส่วนประกอบหนึ่งของงบการเงินที่จะแสดงถึงกระแสเงินสดเข้า กระแสเงินสดออก และรายการเทียบเท่าเงินสดของกิจการในรอบระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินสามารถนำไปสร้างแบบจำลองเพื่อประเมินและเปรียบเทียบมูลค่าปัจจุบันของกระแสเงินสดในอนาคตที่แตกต่างกัน (พรชนก รัตนไพจิตร, 2547) อัตราส่วนทางการเงินเพื่อการวิเคราะห์

ความสามารถในการทำกำไรเป็นอีกหนึ่งของการวิเคราะห์งบการเงินที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของรายการ 2 รายการ โดยอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์เป็นหนึ่งในอัตราส่วนทางการเงินที่สะท้อนให้นักลงทุนเห็นถึงการใช้สินทรัพย์ให้เกิดผลประโยชน์ของกิจการ (Hargrave, M., 2021) และอย่างสุดท้ายที่นักลงทุนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ คือ ราคาหุ้น ซึ่งจะสะท้อนพื้นฐานการดำเนินงานของกิจการและจะส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ สำหรับกิจการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุน, 2554), (Eksandy, A. and Abbas, D., 2020) พบว่า กำไรสุทธิต่อหุ้นและอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อราคาหุ้นอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน และอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์มีความสัมพันธ์เชิงลบต่อราคาหุ้นอย่างมีนัยสำคัญ และ ธนพรธม ปัญญาเฟื่อง พบว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานและกระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญ (ธนพรธม ปัญญาเฟื่อง, 2558)

จากข้อมูลข้างต้นทำให้เห็นถึงความสำคัญของงบกระแสเงินสด อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ และราคาหุ้น ซึ่งเป็นงบการเงินและอัตราส่วนทางการเงินที่มีความเกี่ยวข้องกัน และส่งผลต่อการตัดสินใจของนักลงทุน จึงเป็นที่มาสำคัญของงานศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสด กับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ และอัตราการเปลี่ยนแปลงราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนกลุ่ม SET50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ซึ่งผลการศึกษาวิจัยนี้จะประโยชน์ทางด้านวิชาการ การคาดการณ์หรือวางแผนการลงทุนล่วงหน้า รวมถึงนักลงทุนหรือผู้ที่กำลังศึกษาการลงทุนสามารถพิจารณาประกอบการตัดสินใจลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ไทย กลุ่ม SET50 ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนกลุ่ม SET50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
- 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดกับอัตราการเปลี่ยนแปลงราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนกลุ่ม SET50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ บริษัทกลุ่ม SET50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่ผ่านการคัดเลือกจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจำนวน 50 บริษัท โดยดัชนี SET50 คือหุ้น 50 อันดับแรกที่ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้คัดเลือกโดยหุ้นจะต้องมี

คุณสมบัติดังนี้ 1. หุ่นที่มีพื้นฐานที่ดี 2. หุ่นที่มีมูลค่าการซื้อขาย หรือมูลค่ารวมในตลาดสูงเป็น 50 อันดับแรก 3. หุ่นที่มีการซื้อขายอย่างสม่ำเสมอ หรือมีสภาพคล่องสูง 4. หุ่นที่มีสัดส่วนการถือหุ้นโดยผู้ถือหุ้นรายย่อยสูงกว่าร้อยละ 20 และ 5. ไม่ใช่หุ่นที่กำลังจะถูกเพิกถอนหรือเป็นหุ่นที่อยู่ระหว่างการพักการซื้อขาย โดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจะทำการปรับปรุงรายชื่อหุ่นที่ตรงตามเงื่อนไขอย่างสม่ำเสมอทุก 6 เดือน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ บริษัทกลุ่ม SET50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยที่มีข้อมูลครบถ้วนตามเกณฑ์ ระหว่างปี พ.ศ. 2559-2563 รวม 5 ปี จำนวน 225 ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษานี้เป็นการศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ประกอบด้วย รายงานประจำปี งบการเงิน หมายเหตุประกอบงบการเงิน ของบริษัทในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2559-2563 ระยะเวลา 5 ปี โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากฐานข้อมูล SET-SMART ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มหลักทรัพย์ SET50 เป็นจำนวนทั้งสิ้น 225 ข้อมูล ซึ่งประกอบด้วยตัวแปรและการวัดค่าต่อไปนี้

1. กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน คือ กระแสเงินสดจากกิจกรรมหลักที่ก่อให้เกิดรายได้และค่าใช้จ่าย โดยพิจารณาเงินสดที่ได้รับจากกิจกรรมตามปกติของกิจการ เงินสดรับจากลูกค้า เงินสดจ่าย โดยมีงานวิจัยในอดีตที่เคยนำวิธีการวัดค่าของตัวแปรกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน (CFO) ในลักษณะดังกล่าวมาใช้ในการศึกษาวิจัย อย่างเช่น งานวิจัยของ ไพฑูรย์ กอบกาญจนพฤติ (2559), งานวิจัยของ (เพ็ญนิภา พรหมโคตร และ นงคินิตย์ จันทรจรัส, 2560) สมการสำหรับวัดค่าตัวแปรคือ

$$\text{อัตรากระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน (CFO Ratio)} = \frac{\text{กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน} \times 100}{\text{สินทรัพย์รวมเฉลี่ย}}$$

2. กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน คือ กระแสเงินสดที่ใช้ในการซื้อสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน เงินสดที่รับจากการขายสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน รวมทั้งการซื้อและขายเงินลงทุนระยะสั้น โดยเน้นรายการด้านการลงทุน โดยมีงานวิจัยในอดีตที่เคยนำวิธีการวัดค่าของตัวแปรกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน (CFO) ในลักษณะดังกล่าวมาใช้ในการศึกษาวิจัย อย่างเช่น งานวิจัยของ ไพฑูรย์ กอบกาญจนพฤติ (2559), งานวิจัยของ (เพ็ญนิภา พรหมโคตร และ นงคินิตย์ จันทรจรัส, 2560) สมการสำหรับการวัดค่าตัวแปรคือ

$$\text{อัตรากระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน (CFI Ratio)} = \frac{\text{กระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมลงทุน} \times 100}{\text{สินทรัพย์รวมเฉลี่ย}}$$

3. กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน คือ กระแสเงินสดที่ได้รับจากการกู้ยืมระยะยาวและการออกหุ้นสามัญหรือหุ้นบุริมสิทธิ การจ่ายชำระหนี้สินระยะยาว การจ่ายเงินปันผลให้กับผู้ถือหุ้น การกู้ยืมระยะสั้นและการจ่ายคืน งานวิจัยครั้งนี้แทนค่าตัวแปรด้วย (CFF) ในลักษณะดังกล่าวมาใช้ในการศึกษาวิจัย อย่างเช่น งานวิจัยของไพฑูรย์ กอบกาญจนพุดติ (2559), งานวิจัยของ (เพ็ญนิภา พรหมโคตร และ นงคินี จันทร์จรัส, 2560) สมการสำหรับวัดค่าตัวแปรคือ

$$\text{อัตรากระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน (CFF Ratio)} = \frac{\text{กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน} \times 100}{\text{สินทรัพย์รวมเฉลี่ย}}$$

4. กระแสเงินสดอิสระ คือ กระแสเงินสดจากกิจกรรมการดำเนินงานที่เหลืออยู่หลังจากหักการลงทุนในสินทรัพย์ถาวรและการจ่ายเงินปันผล ซึ่งกระแสเงินสดอิสระบ่งบอกความสามารถของบริษัทในการลงทุนในสินทรัพย์ถาวรเพิ่มขึ้น หรือสามารถนำเงินสดไปจ่ายเงินปันผลได้อีกมากน้อยเพียงใด ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้แทนค่าตัวแปรด้วย (FCF) ในลักษณะดังกล่าวมาใช้ในการศึกษาวิจัย อย่างเช่น งานวิจัยของไพฑูรย์ กอบกาญจนพุดติ (2559), งานวิจัยของ (เพ็ญนิภา พรหมโคตร และ นงคินี จันทร์จรัส, 2560) สมการสำหรับวัดค่าตัวแปรคือ

$$\text{อัตรากระแสเงินสดอิสระ (FCF)} = \text{CFO} - \text{CAPEX}$$

5. อัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ คือ ข้อมูลที่เกิดจากการคำนวณอัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาปิด (Close) เปรียบเทียบกับราคาปิดของวันสิ้นงวดปีก่อนหน้า (Prior) ที่เกิดขึ้นบนกระดานซื้อขาย ในลักษณะดังกล่าวมาใช้ในการศึกษาวิจัย อย่างเช่น งานวิจัยของ (ปิ่นณวิญญ์ นากแก้วเทศ, 2562) งานวิจัยของนาย (ธนพรธม ปัญญาเพ็ญ, 2558) แทนค่าตัวแปรด้วย PRI สมการสำหรับการวัดค่าตัวแปรคือ

$$\text{อัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ (PRI)} = \frac{\text{CLOSE}_T - \text{CLOSE}_{t-1} \times 100}{\text{CLOSE}_{t-1}}$$

6. ผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ คือ อัตราส่วนทางการเงินที่วัดความสามารถในการทำกำไร และจะสนับสนุนความสามารถการดำเนินงานเพื่อสร้างผลกำไรให้แก่กิจการได้โดยตรง หากอัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์มีการเติบโตอย่างสม่ำเสมอ แสดงว่าโครงการที่กิจการลงทุนไปนั้นให้ผลตอบแทนกลับมาคุ้มค่า นักลงทุนจึงมักเลือกลงทุนในกิจการที่มีอัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์สูงเนื่องจากเชื่อว่ากิจการจะมีความสามารถที่จะสร้างผลตอบแทนให้กับผู้ถือหุ้นได้ งานวิจัยครั้งนี้แทนค่าตัวแปรด้วย ROA ในลักษณะดังกล่าวมาใช้ในการศึกษาวิจัย อย่างเช่น งานวิจัยของ (ทิพาพร ยอดดำเนิน, 2562), งานวิจัยของ (รศมี ศรีลาวงค์, 2561) สมการสำหรับการวัดค่าตัวแปรคือ

$$\text{อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA)} = \frac{\text{กำไรสุทธิ} \times 100}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย 1. การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูล ได้แก่ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2. การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ โดยกำหนดค่าความสัมพันธ์ไว้ถ้าหากมีค่ามากกว่า 0.80 หรือน้อยกว่า -0.80 แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงมาก และ 3. การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐาน ซึ่งแสดงเป็นตัวแทนสมการถดถอยพหุคูณได้ดังนี้

$$ROA_{it} = \beta_0 + \beta_1CFO_{it} + \beta_2CFI_{it} + \beta_3CFF_{it}$$

$$PRI_{it} = \beta_0 + \beta_1CFO_{it} + \beta_2CFI_{it} + \beta_3CFF_{it}$$

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา

Variable	Minimum	Maximum	Mean	Std. Dev.
CFO	-35.25	35.49	7.59	8.53
CFI	-69.08	15.30	-7.06	9.00
CFF	-31.40	63.91	-0.01	11.24
FCF	-0.34	42.35	0.33	2.82
ROA	-4.88	37.30	8.60	5.79
PRI	-89.55	808.41	11.70	63.78

จากตารางที่ 1 สามารถอธิบายลักษณะทั่วไปของตัวแปรได้ดังนี้ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานมีค่าต่ำสุดเท่ากับ -35.25 ค่าสูงสุดเท่ากับ 35.49 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.59 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 8.53 กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุนมีค่าต่ำสุดเท่ากับ -69.08 ค่าสูงสุดเท่ากับ 15.30 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ -7.06 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 9.00 กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงินมีค่าต่ำสุดเท่ากับ -31.40 ค่าสูงสุดเท่ากับ 63.91 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ -0.01 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 11.24 กระแสเงินสดอิสระมีค่าต่ำสุดเท่ากับ -0.34 ค่าสูงสุดเท่ากับ 42.35 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.33 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.82 อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์มีค่าต่ำสุดเท่ากับ -4.88 ค่าสูงสุดเท่ากับ 37.30 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.60 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.79 และอัตรการเปลี่ยนแปลงราคาหลักทรัพย์มีค่าต่ำสุด

เท่ากับ -89.55 ค่าสูงสุดเท่ากับ 808.41 ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 11.70 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 63.78

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation)

	CFO	CFI	CFF	FCF
CFO	1			
CFI	-0.236**	1		
CFF	-0.573**	-0.571**	1	
FCF	0.153*	-0.134*	-0.010	1

หมายเหตุ: **, * หมายความว่าสำคัญ 0.01 และ 0.05 ตามลำดับ

จากตารางที่ 2 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันเอง หากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันมีค่าอยู่ระหว่าง -0.8 ถึง 0.8 แสดงว่าตัวแปรอิสระคู่หนึ่งไม่มีความสัมพันธ์กันสูง และไม่เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันเอง (Multicollinearity) ซึ่งจากตารางที่ 2 พบว่าตัวแปรอิสระทุกคู่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันอยู่ระหว่าง -0.573 ถึง 0.153 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระที่ใช้สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ไม่มีความสัมพันธ์กันเองสูงเกินไป ดังนั้นจึงสามารถนำตัวแปรอิสระทั้งหมดนี้ไปวิเคราะห์ การถดถอยพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไปได้

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนกลุ่ม SET50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ตัวแปร	b	SE	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	6.324	0.475		13.303	0.000**
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน (CFO)	0.288	0.084	0.425	3.427	0.001**
กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน (CFI)	-0.011	0.079	-0.017	-0.141	0.888
กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน (CFF)	-0.104	0.075	-0.203	-1.385	0.168
กระแสเงินสดอิสระ (FCF)	0.032	0.116	0.016	0.278	0.782
$R^2 = 0.322, F = 26.136, \text{Sig.} = 0.000^{**}$					

หมายเหตุ: **, หมายความว่าสำคัญ 0.01

จากตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนกลุ่ม SET50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย สรุปได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 กระแสเงินสดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนกลุ่ม SET50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนกลุ่ม SET50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน และกระแสเงินสดอิสระ ไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนกลุ่ม SET50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดกับอัตราการเปลี่ยนแปลงราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET50

ตัวแปร	b	SE	Beta	t	Sig.
ค่าคงที่ (Constant)	6.451	6.341		1.017	0.310
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน (CFO)	0.970	1.121	0.130	0.866	0.388
กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน (CFI)	0.272	1.058	0.038	0.257	0.797
กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน (CFF)	0.600	1.005	0.106	0.597	0.551
กระแสเงินสดอิสระ (FCF)	-0.587	1.548	-0.026	-0.380	0.705
$R^2 = 0.007, F = 0.374, \text{Sig.} = 0.827$					

จากตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดกับอัตราการเปลี่ยนแปลงราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่ม SET50 สรุปได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 2 กระแสเงินสดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราการเปลี่ยนแปลงราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนกลุ่ม SET50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน และกระแสเงินสดอิสระ ไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราการเปลี่ยนแปลงราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนกลุ่ม SET50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผล

จากการศึกษาความสัมพันธ์ของกระแสเงินสดที่มีต่ออัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์และอัตราเปลี่ยนแปลงราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนกลุ่ม SET50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อให้เกิดความครบถ้วนสมบูรณ์ของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการอภิปรายผลตามสมมติฐานของการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ดังต่อไปนี้

1. กระแสเงินสดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนกลุ่ม SET50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เป็นไปได้ว่าตามแนวคิด กระแสเงินสดที่เกิดจากกิจกรรมหลักที่ก่อให้เกิดรายได้เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความสามารถของกิจการที่เกิดขึ้น ส่งผลต่อการคำนวณกำไรสุทธิกล่าวคือ เมื่อกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์เพิ่มขึ้น หากกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานลดลง จะส่งผลให้อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ลดลงด้วยเช่นกัน สอดคล้องกับเพ็ญนิภา พรหมโคตร และ นงคินี จันทรจรัส พบว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ในอนาคตอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน และกระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน ไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ในอนาคตอย่างมีนัยสำคัญ (เพ็ญนิภา พรหมโคตร และ นงคินี จันทรจรัส, 2560) และสอดคล้องกับ ธนพรธม ปัญญาเฟื่อง พบว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานและกระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับผลตอบแทนของหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญ (ธนพรธม ปัญญาเฟื่อง, 2558)

ส่วนกระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน และกระแสเงินสดอิสระ ไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เป็นไปได้ว่าตามแนวคิดเกี่ยวกับผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) ความสามารถในการดำเนินงานจะสนับสนุนผลกำไรให้แกกิจการได้โดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับ (ทิพาพร ยอดดำเนิน, 2562) ที่พบว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน และกระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ กลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค ไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์และอัตราผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้นอย่างมีนัยสำคัญ, และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน และกระแสเงินสดอิสระของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญ (วีระวรรณ ศิริพงษ์ และคณะ, 2561)

2. กระแสเงินสดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราการเปลี่ยนแปลงราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนกลุ่ม SET50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน และกระแสเงินสดอิสระ ไม่มีความสัมพันธ์กับอัตราการเปลี่ยนแปลงราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนกลุ่ม SET50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เป็นไปได้ว่าตามทฤษฎีตลาดที่มีประสิทธิภาพนั้นถือว่าการ

เปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์จะเป็นอิสระต่อกันไม่มีความสัมพันธ์กัน ราคาคุณภาพคือมูลค่าที่แท้จริง (intrinsic value) สอดคล้องกับ ปราณญาดา สถาปนรัตน์กุล และ ประยูร โตสงวน พบว่า กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน กระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน อัตรากำไรสุทธิ อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ และอัตราผลตอบแทนต่อผู้ถือหุ้น ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ไม่มีความสัมพันธ์กับราคาตลาดของหลักทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญ และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน และกระแสเงินสดจากกิจกรรมจัดหาเงิน ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ไม่มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนจากราคาที่เปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ (ปราณญาดา สถาปนรัตน์กุล และ ประยูร โตสงวน, 2558); (สุขศรี บุตรวงศ์, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยความสัมพันธ์ของกระแสเงินสดกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ และอัตราเปลี่ยนแปลงราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนกลุ่ม SET50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กล่าวโดยสรุปคือ กระแสเงินสดมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์คือ กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานซึ่งเป็นกิจกรรมหลักที่ก่อให้เกิดรายได้เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความสามารถของกิจการที่เกิดขึ้น ส่งผลต่อการคำนวณกำไรสุทธิกล่าวคือ เมื่อกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์เพิ่มขึ้น หากกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานลดลง จะส่งผลให้อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ลดลงด้วยเช่นกัน แต่ไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ และกระแสเงินสดทั้ง 4 ตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ อัตราการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ในกลุ่ม SET50 ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นไปได้ว่าตามทฤษฎีตลาดที่มีประสิทธิภาพนั้นการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์จะเป็นอิสระต่อกันไม่มีความสัมพันธ์กัน ราคาคุณภาพคือมูลค่าที่แท้จริง (intrinsic value) ข้อเสนอแนะจากการศึกษา 1. กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน (CFO) มีความสัมพันธ์ต่ออัตราส่วนผลตอบแทนสินทรัพย์รวม (ROA) เพราะกิจกรรมหลักที่ก่อให้เกิดรายได้เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความสามารถของกิจการที่เกิดขึ้น ส่งผลต่อผู้ถือหุ้น และ นักลงทุน สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อจากผลวิจัยนี้ ทฤษฎีพฤติกรรมของนักลงทุน การพิจารณานักลงทุนว่าจะได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนได้มากน้อยเพียงใดจะขึ้นอยู่กับลักษณะของนักลงทุนแต่ละสามารถยอมผลตอบแทนจากการลงทุนและความเสี่ยงที่แตกต่างกันไป นักลงทุนสามารถลดความเสี่ยงได้ ด้วยการพิจารณาผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น (ROE) และ อัตราผลตอบแทนจากเงินปันผล (Div Yield) ร่วมกัน 2. กระแสเงินสด ไม่มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กับราคาหลักทรัพย์ในช่วงเวลาดังกล่าว การเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์จะเป็นอิสระต่อกันไม่มีความสัมพันธ์กัน ราคาคุณภาพคือมูลค่าที่แท้จริง (intrinsic value) ตามทฤษฎีตลาดที่มี

ประสิทธิภาพ การศึกษาวิจัยนี้มีปัจจัยที่ควบคุมไม่ได้ระหว่างปี 2562-2563 เกี่ยวกับ Covid-19 โดยส่งผลให้เกิดความผันผวนในการการวัดค่าทางสถิติ ควรศึกษาเพิ่มเติมในสถานะที่ตลาดปกติ จะทำให้เกิดเสถียรภาพของสถิติ จึงเสนอให้เก็บข้อมูล 10 ปี เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้

3. ตามแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินมูลค่าหุ้น การศึกษาวิเคราะห์ เสนอให้ประเมินมูลค่าหลักทรัพย์ด้วยสมมติฐานที่เป็นไปได้ ด้วยวิธีการประเมิน การคิดลดกระแสเงินสดในอนาคต (Discounted Cash Flow Valuation) จากเงินสดจากการดำเนินงานของกิจการ (Cash Flow from Operation) และกระแสเงินสดอิสระ (Free Cash Flow) เป็นวิธีการประเมินมูลค่าที่ตรงไปตรงมา ชัดเจนและสอดคล้องกับนิยามของมูลค่าทางการเงิน ซึ่งจะลดความเสี่ยงต่อนักลงทุนได้

เอกสารอ้างอิง

- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2562). หลักเกณฑ์การจัดทำดัชนีของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 14 มกราคม 2564 จาก https://www.set.or.th/th/products/index/files/SET_Index_Methodology_Sep2019_TH.pdf
- ทิพาพร ยอดดำเนิน. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสด ผลตอบแทนของสินทรัพย์ และผลตอบแทนของผู้ถือหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในกลุ่ม เอ็ม เอ ไอ กรณีศึกษากลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค. ใน หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ธนพรธม ปัญญาเฟื่อง. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดและผลตอบแทนของหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต สาขาพาณิชยศาสตร์และการบัญชี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปราณญาดา สถาปนรัตน์กุล และ ประยูร โตสงวน. (2558). ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดและความสามารถในการทำกำไรที่มีต่อราคาตลาดของหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ. ใน การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 2 (หน้า (หน้า 479-486)). นครราชสีมา: วิทยาลัยนครราชสีมา.
- ปณณวิษฐ์ นากแก้วเทศ. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างกระแสเงินสดกับมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดของบริษัทจดทะเบียนที่มีดัชนีราคาหลักทรัพย์ใน 50 อันดับของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน หลักสูตรการเงินและการธนาคาร สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พรชนก รัตน์ไพจิตร. (2547). การบัญชีบริษัทและงบกระแสเงินสด. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- เพ็ญนิภา พรหมโคตร และ นางคันติย์ จันทร์จรัส. (2560). กระแสเงินสด ผลตอบแทนของ
หลักทรัพย์ และผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ
ไอ. วารสารบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 1(3), 35-50.
- รพีพัฒน์ อิงคสิทธิ์. (2560). การลงทุนมีความเสี่ยงและโอกาส. เรียกใช้เมื่อ 14 มกราคม 2564
จาก <https://themomentum.co/successful-advice-risk-of-invest/>
- รศมี ศรีลาวงค์. (2561). การศึกษาอัตราส่วนทางการเงินที่มีผลกระทบต่อราคาหลักทรัพย์
กรณีศึกษา. ใน หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ.
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.
- วีระวรรณ ศิริพงษ์ และคณะ. (2561). อิทธิพลของกระแสเงินสดต่อความสามารถในการทำ
กำไรและมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด กรณีศึกษา ตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ
(MAI). วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์, 5(2), 111-20.
- ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาความรู้ตลาดทุน. (2554). ตลาดการเงินและการลงทุนในหลักทรัพย์
(พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สุขศรี บุตรวงศ์. (2561). ผลกระทบโครงสร้างเงินทุนและกระแสเงินสดที่มีต่ออัตรา
ผลตอบแทนหลักทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
ใน หลักสูตรบัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- Eksandy, A. and Abbas, D. (2020). Relevansi Nilai Earning per Share, Price Book
Value, Cash Flow, Current Ratio dan Harga Saham: Return on Asset
Sebagai Pemoderasi. Jurnal Akuntansi, 12(2), 187-202.
- Hargrave, M. (2021). What Is Return on Assets (ROA). Retrieved January 14, 2564,
from <https://www.investopedia.com/terms/r/returnonassets.asp>
- Money and Wealth Plus. (2563). VUCA World คืออะไร: ปรับตัวอย่างไรในสถานการณ์
วิกฤตโลก 2020. Retrieved January 14, 2564, from <https://www.moneyandwealthplus.com/blog-th/vuca-world->

หลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในรัฐเสรีประชาธิปไตย*

ENSURING THE RIGHTS AND LIBERTIES OF THE PEOPLE IN A LIBERAL DEMOCRATIC STATE

โกเมศ ขวัญเมือง

Gomes Kwanmuang

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว)

Phrakhruwinaithon Suriya Suriyo (Kongkawai)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: pradisistpradisist.pra@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

หลักสิทธิและเสรีภาพนั้น นับว่าเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและเป็นสิ่งที่ควบคู่กับการกำเนิดรัฐธรรมนูญของรัฐทั้งหลาย โดยเฉพาะในรัฐเสรีประชาธิปไตย คำว่า “สิทธิ” นั้น หมายถึงอำนาจของบุคคลที่กฎหมายบัญญัติรับรองไว้ว่าจะกระทำการใดได้อย่างอิสระ ส่วนคำว่า “เสรีภาพ” นั้น หมายถึงความสามารถของบุคคลในภาวะการณ์เช่นนั้นจะกระทำการใด ๆ ตามที่ตนปรารถนา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 3 วรรคสอง ได้กล่าวถึงหลักนิติธรรม ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ล้วนมีบัญญัติรับรองอยู่ในรัฐธรรมนูญเป็นหลัก แต่ในขณะที่สาธารณรัฐฝรั่งเศสและสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนียึดถือ **หลักนิติรัฐ** ถือว่าสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้รับการประกันโดยรัฐธรรมนูญ โดยยึดถือว่ารัฐธรรมนูญมีเจตนารมณ์เพื่อจะให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การบัญญัติรับรองคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ในรัฐธรรมนูญนั้น มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ 1. ทำให้ประชาชนได้ทราบว่าตนเองมีสิทธิเสรีภาพอะไรบ้างที่รัฐธรรมนูญรับรองคุ้มครองไว้ให้ 2. ทำให้ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารต้องระมัดระวังว่าจะไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญรับรองคุ้มครองไว้ บทความชิ้นนี้จึงมุ่งพิจารณาถึงหลักการทั่วไปของรัฐธรรมนูญที่เป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในรัฐเสรีประชาธิปไตย ซึ่งผู้เขียนพบว่าหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในรัฐเสรีประชาธิปไตยทั่วโลกนั้น ประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 หลักด้วยกัน ได้แก่ 1) หลักความเสมอภาค

* Received 20 June 2021; Revised 9 August 2021; Accepted 26 October 2021

2) หลักความได้สัดส่วน 3) หลักความมั่นคงแน่นอนแห่งนิติฐานะ และ 4) หลักกฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง

คำสำคัญ: หลักความเสมอภาค, หลักความได้สัดส่วน, หลักความมั่นคงแน่นอนแห่งนิติฐานะ, หลักกฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง

Abstract

Principles of rights and liberties are the foundational principles of democratic regime. And it is in conjunction with the creation of the Constitution of the States, Especially in Liberal democratic state. The word “right” refers to power of a person who is legality guaranteed to act freely. As for the word “freedom” means the ability of person in such circumstance to do any act whatever he wishes. Ensuring the rights and liberties of people in liberal democratic state like the United Kingdom, which upholds the rule of law, considers the Court quarantees of the rights and liberties of people. And the rights and liberties of the people stem from the principles of private law not from the Constitution. But in a liberal democratic state that upholds the legal state, people’s rights and liberties quaranteed by the Constitution, as in the Republic of France, Federal Republic of Germany, which are held to hold that the Constitution has the intention to protect the right and liberties of the people. The Constitution quarantees and protects the rights and liberties of the people in the Constitution for two purposes: 1. This allow people know what rights and liberties that the Constitution quarantees and protects them. 2. This made legislative and executive branches be careful not to take any action that would prejudice the rights and liberties of people in a liberal Democratic State in the world wild protected by the Constitution. This article focuses on the general principles of the Constitution that quarantee the right and liberties of the people in a liberal democratic state. The author found that the quarantees of rights and liberties of the people of a liberal democratic state has established of the rights and liberties of people consisting of four principle as follows: 1) principle of equality 2) principle of proportion 3) principle of legal security and 4) legal principles has no retroactive effect, which are the author has written in detail.

Keywords: Principle of equality, Principle of proportion, Principle of legal security, Legal principles has no retroactive effect.

บทนำ

สิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นหนึ่งในหัวใจหลักของการกำเนิดกฎหมาย กฎ และ ข้อบังคับต่าง ๆ อันทำให้เกิดการบัญญัติการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเป็นการบัญญัติรองรับสิทธิ และเสรีภาพที่ประชาชนพึงมีพึงได้ ซึ่งสอดคล้องตามหลักความเป็นอิสระของการดำเนินชีวิต โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย อันเป็นการตอบสนองการมีสิทธิและเสรีภาพ นำมาซึ่งหลักนิติธรรมที่ทำให้ประเทศที่มีระบอบการปกครองด้วยกฎหมายที่รองรับหลักนิติธรรมสามารถยกระดับ คุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างเท่าเทียมกันในแง่ของการรองรับสิทธิและเสรีภาพ เช่น ประเทศมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาซึ่งถือว่าเป็นประเทศที่ให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชน กี่รองรับการใช้หลักนิติธรรมในการปกครองประชาชนในประเทศ (ฐิติกร สังข์แก้ว, 2556) ทำให้ประเทศเหล่านี้ถือว่าใช้กฎหมายในการปกครองประเทศเป็นดินแดนนิติรัฐ ดังนั้นจึงกำเนิด แนวคิดสำหรับหลักประกัน “สิทธิและเสรีภาพ” ของประชาชน ซึ่งนับว่าเป็นหลักการพื้นฐาน ของระบอบประชาธิปไตยและเป็นสิ่งที่ควบคู่กับการกำเนิดรัฐธรรมนูญสำหรับประเทศทั้งหลาย ที่ยึดถือ “หลักนิติรัฐ” (Legal State, L’Etat de Droit, Rechtsstaat) เพราะการมี รัฐธรรมนูญนั้นก็ด้วยมีเจตนารมณ์เพื่อที่จะให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตลอดจนความ เสมอภาคของบุคคล ดังจะเห็นได้จาก “คำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง (Déclaration de Droit de l’Homme et du Citoyen)” 26 สิงหาคม ค.ศ. 1789 มาตรา 16 บัญญัติไว้ว่า “สังคมใดไม่มีการให้หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพหรือไม่มีการแบ่งแยกการใช้ อำนาจอธิปไตย จะถือว่ามิรัฐธรรมนูญไม่ได้” และหลักประกันสิทธิและเสรีภาพนี้ได้กลายเป็น หลักการพื้นฐานทั่วไปของกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ยอมรับกันทั่วไปในปัจจุบันในรัฐที่มี รัฐธรรมนูญที่เป็นลายลักษณ์อักษร (บรรเจิด สิงคะเนติ และสมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์, 2542) ดังนั้นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือในการรองรับความเท่าเทียมกัน ของประชาชนในสังคม เพื่อความเป็นอยู่ร่วมกันที่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุขภายใต้การ บังคับใช้ตามระบอบกฎหมาย จึงทำให้ผู้เขียนทำการศึกษาถึงความเป็นมาและความสำคัญของ หลักประกันสิทธิและเสรีภาพที่สอดคล้องและรองรับกับการบังคับใช้กฎหมายในนิติรัฐนั้น ๆ

หลักความเสมอภาค

หลักความเสมอภาคเบื้องหน้ากฎหมาย (Principle of Equality before the law) คำว่า “เสมอภาค” นั้น ได้รับการยืนยันครั้งสำคัญไว้ในคำประกาศสิทธิมนุษยชนและพลเมือง ค.ศ. 1789 (Déclaration de Droit de l’Homme et du Citoyen 1789) ซึ่งเป็นผลจากการ ปฏิวัติใหญ่ของฝรั่งเศสในวันที่ 14 กรกฎาคม ค.ศ. 1789 และต่อมาในวันที่ 26 สิงหาคม ค.ศ.

1789 สมัชชาแห่งชาติฝรั่งเศสได้ให้ความเห็นชอบคำประกาศฯ นี้ โดยคำประกาศฯ ได้เน้นย้ำคำสำคัญ 3 คำ คือ เสรีภาพ (Liberty) เสมอภาค (Equality) และภราดรภาพ (Fraternity) (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, 2547)

ในกฎหมายของไทยได้มีการบัญญัติในเรื่องการให้สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยไว้ด้วย เพื่อเป็นการรับรองและคุ้มครองการปฏิบัติต่าง ๆ ตามที่กฎหมายให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพไว้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 3 ได้กล่าวถึงหลักนิติรัฐอันมีปัจจัยหลักในการเป็นหลักนิติรัฐ คือ อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุข ทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ กล่าวคือเป็นการบัญญัติถึงการให้อำนาจของปวงชนชาวไทยในการแสดงออกทางความคิดเห็นและมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านผู้แทนที่ตนใช้สิทธิเลือกตั้งเข้ามาในการบริหารประเทศ รวมถึงการมีสิทธิและเสรีภาพในด้านต่าง ๆ ตามที่กฎหมายรับรองให้รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์การอิสระ และหน่วยงานของรัฐ ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และหลักนิติธรรม เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม ซึ่งรวมเป็นองค์ประกอบที่ทำให้กำเนิดหลักนิติรัฐ กล่าวคือหลักนิติรัฐนั้นก็มีความเสมอภาค ที่รองรับการใช้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนภายใต้การดำเนินตามหลักนิติรัฐนั้น ๆ โดยหลักความเสมอภาคหรือสิทธิของประชาชนที่จะได้รับจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน ถือว่าเป็นหลักการสำคัญของ “หลักนิติรัฐ” และเป็นหลักการในระดับรัฐธรรมนูญซึ่งมีบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญของรัฐเสรีประชาธิปไตย ตามหลักแห่งรัฐธรรมนูญดังกล่าว องค์การต่าง ๆ ของรัฐจะต้องปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกัน และปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ส่วนการปฏิบัติต่อบุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญแตกต่างกันก็ดี และหรือการปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกัน ย่อมขัดต่อหลักแห่งความเสมอภาค หลักความเสมอภาคได้รับการรับรองและคุ้มครองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับ ตลอดจนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับพุทธศักราช 2560 ก็ได้ยืนยันรับรองและคุ้มครองไว้เช่นกัน โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้แบ่งประเภทของหลักความเสมอภาคไว้เป็น 2 ลักษณะด้วยกัน คือ ความเสมอภาคลักษณะทั่วไป และความเสมอภาคตามลักษณะเฉพาะ ดังนี้

1. หลักความเสมอภาคทั่วไป

หลักความเสมอภาคทั่วไปนี้ เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลทุกคน ซึ่งสามารถยกขึ้นอ้างต่อการใช้อำนาจกระทำหรือไม่กระทำอย่างหนึ่งอย่างใดขององค์กรของรัฐที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิของตนเองได้ หลักความเสมอภาคทั่วไปภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันมีการบัญญัติรับรองไว้ในมาตรา 27 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) ดังนี้

มาตรา 27

“บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน”

ข้อสังเกต หลักความเสมอภาคตามรัฐธรรมนูญนั้น ไม่ใช่การดำเนินการทุกสิ่งทุกอย่างต้องทำเหมือนกันทั้งหมด แต่เป็นไปตามคำกล่าวของฮาร์ท (Hart) ที่ได้ให้ความเห็นไว้ในหนังสือ The Conception of Law ว่า “Treat like cases alike and treat different cases differently” หมายความว่า “สิ่งที่แตกต่างกันย่อมได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกัน” ซึ่งหลักการพิจารณาความเสมอภาค แยกพิจารณาได้ดังนี้ (มานิตย์ จุมปา, 2550)

(1) กรณีข้อเท็จจริงเดียวกัน

รัฐต้องปฏิบัติต่อประชาชนด้วยกฎเกณฑ์เดียวกัน จึงจะถือว่าเสมอภาค เช่น ผู้ชายทุกคน (ข้อเท็จจริงเดียวกัน) กฎหมาย (กฎเกณฑ์เดียวกัน) กำหนดให้เฉพาะชายเท่านั้นที่ต้องถูกเกณฑ์ทหาร

(2) กรณีข้อเท็จจริงแตกต่างกัน

เช่น ชายและหญิงมีข้อเท็จจริงทางสภาพร่างกายที่ต่างกัน กฎหมาย (กฎเกณฑ์) จึงกำหนดให้เฉพาะชายเท่านั้น ที่ต้องถูกเกณฑ์ทหาร หญิงไม่ต้องถูกเกณฑ์ทหาร ทั้งนี้กฎเกณฑ์ที่ต่างกันนั้น ต้องมีเหตุผลที่สามารถอธิบายและรับฟังได้ จึงถือว่าเป็นความเสมอภาค

2. หลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่องตามรัฐธรรมนูญ

หลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่องตามรัฐธรรมนูญ หมายถึง หลักความเสมอภาคที่ใช้เฉพาะภายในขอบเขตเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะราย เฉพาะบุคคล เฉพาะกรณี โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติเกี่ยวกับหลักความเสมอภาคเฉพาะเรื่องไว้ในหลายกรณี ดังต่อไปนี้

ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน (มาตรา 27 วรรคสอง) เป็นการบัญญัติสิทธิและเสรีภาพระหว่างชายและหญิงด้วยการรองรับด้านสิทธิและเสรีภาพ

บุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับการบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 47 วรรคสอง) รองรับและคุ้มครองการเข้าถึงการบริการสาธารณสุขซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน

สิทธิของมารดาในช่วงระหว่างก่อนและหลังคลอด ย่อมได้รับความคุ้มครองและช่วยเหลือตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 48 วรรคแรก) รองรับการมีสิทธิของหญิงตั้งครรภ์ในการได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ตามที่กฎหมายรองรับไว้

บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 48 วรรค

สอง) รองรับการดูแลผู้สูงอายุในการได้รับการดูแลขั้นพื้นฐาน ซึ่งถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนควรได้รับ

หลักความได้สัดส่วน

หลักความได้สัดส่วน (Principle of Proportion) เป็นหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญที่มุ่งควบคุมจำกัดการใช้อำนาจรัฐในอันที่จะกระทำให้มีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งประกอบด้วยหลักการย่อย 3 ประการ คือ 1) หลักความสัมฤทธิ์ผล (Principle of achievement) หรือหลักความเหมาะสม (Principle of Suitability) 2) หลักความจำเป็น (Principle of Neccesity) และ 3) หลักความได้สัดส่วนในความหมายอย่างแคบ (Principle of Proportionality in the Narrow Sense) ด้วยเหตุนี้จึงสามารถนำหลักความได้สัดส่วนไปใช้บังคับกับการกระทำของรัฐได้ทุกประเภท (บรรเจิด สิงคะเนติ และสมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์, 2542)

1. หลักความสัมฤทธิ์ผลหรือหลักความเหมาะสม (Principle of Suitability)

เป็นหลักการที่บังคับให้องค์กรฝ่ายปกครองของรัฐต้องพิจารณาเลือกออกคำสั่งที่สามารถก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์บรรลุผลตามความมุ่งหมายตามที่กฎหมายซึ่งให้อำนาจได้กำหนดไว้เท่านั้น

2. หลักแห่งความจำเป็น (Principle of Neccesity)

หลักแห่งความจำเป็นนี้คือ หลักที่มีการออกคำสั่งใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งมีกฎหมายรองรับการให้สิทธิเหล่านี้ไว้ตามหลักนิติรัฐ ซึ่งถือว่ารัฐจะกระทำมิได้ ดังนั้น เมื่อต้องมีการออกกฎ คำสั่งทางปกครองหรือคำสั่งใด ๆ ที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนต้องคำนึงถึงความจำเป็นให้มากที่สุด กล่าวคือฝ่ายปกครองต้องออกคำสั่งในแง่ที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนน้อยที่สุด

3. หลักความได้สัดส่วนตามความหมายอย่างแคบ (Principle of Proportionality in the Narrow Sense)

เป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่งของแนวคิดตามหลักนิติรัฐ ซึ่งเป็นหลักที่มีเป้าประสงค์ (Objectives) ให้เป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามที่รัฐธรรมนูญได้รับรองคุ้มครองไว้ให้พ้นจากการใช้อำนาจตามอำเภอใจขององค์กรต่าง ๆ ของรัฐ เป็นการออกกฎ กำหนด หรือข้อบังคับออกมาเพื่อรองรับการประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่มีการออกคำสั่งโดยฝ่ายปกครอง ดังนั้นหลักความได้สัดส่วนตามความหมายอย่างแคบจึงหมายถึงการออกกฎ ข้อบังคับ ข้อกำหนดเพื่อบังคับใช้มิให้ฝ่ายปกครองละเมิดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนได้ (กองคุ้มครองแรงงาน, 2562) ดังนั้นตามหลักการทั้ง 3 ข้อที่กล่าวมาข้างต้นจึงกล่าวได้ว่าเป็นการออกหลักการที่รองรับการประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งตามกฎหมายของประเทศไทยก็ได้มีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 3 รองรับ

ทั้งหลักความสัมฤทธิ์ผลหรือหลักความเหมาะสม (Principle of Suitability) หลักแห่งความจำเป็น (Principle of Necessity) และหลักความได้สัดส่วนตามความหมายอย่างแคบ (Principle of Proportionality in the Narrow Sense) ล้วนเป็นหลักการที่ออกมาเพื่อรองรับการประกันสิทธิและเสรีภาพที่ควบคู่ไปกับการบังคับใช้กฎหมาย โดยคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับหลักการรองรับการมีสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่อยู่ภายใต้การปกครองกฎหมายนั่นเอง แม้หลักแห่งความจำเป็นอาจจะมีผลกระทบต่อการบังคับใช้กฎหมายหรือคำสั่งของฝ่ายปกครอง อันทำให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนบ้างก็ตาม แต่หลักแห่งความจำเป็นนี้ก็ได้ออกมารองรับการประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยให้ฝ่ายปกครองดำเนินการที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้น้อยที่สุด จึงสอดคล้องกับหลักความเหมาะสมและหลักความได้สัดส่วนตามความหมายอย่างแคบ

ตัวอย่างคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญตามหลักความได้สัดส่วน

คำวินิจฉัยที่ 4/2563 เรื่อง ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 301 ที่กำหนดให้หญิงที่ทำให้ตนแท้งลูกหรือยอมให้ผู้อื่นทำให้ตนแท้งลูก มีความผิดและโทษอาญา ชัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 27 และมาตรา 28 หรือไม่ (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ, 2563)

ข้อเท็จจริงในคดี (สรุปย่อ) โดยที่แพทย์หญิงท่านหนึ่ง ทำแท้งให้สตรีซึ่งเข้ารับบริการต่อมาแพทย์หญิงท่านนี้ถูกเจ้าหน้าที่จับกุมและแจ้งข้อกล่าวหาว่ากระทำความผิดฐานทำให้แท้งลูกโดยหญิงนั้นยินยอม ส่วนสตรีที่มาทำแท้งกับแพทย์หญิงรายนั้น ก็ถูกจับกุมและแจ้งข้อกล่าวหาว่ากระทำความผิดฐานทำให้ตนแท้งลูกหรือยอมให้ผู้อื่นทำให้ตนแท้งลูกตามประมวลกฎหมายอาญา 301 ด้วยแพทย์หญิงท่านนั้น เห็นว่า กฎหมายอาญาเกี่ยวกับการทำแท้งทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติหลายประการ จึงร้องเรียนไปยังผู้ตรวจการแผ่นดิน เพื่อขอให้ผู้ตรวจการแผ่นดินส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำแท้งมีปัญหาความชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวกับการจำกัดสิทธิเสรีภาพในชีวิต ร่างกายของหญิง ซึ่งรัฐธรรมนูญให้การรับรองไว้

อย่างไรก็ดี แม้ผู้ตรวจการแผ่นดินจะเห็นว่าเรื่องนี้มีปัญหาในทางปฏิบัติจริง แต่เห็นว่ากรณีนี้ยังไม่ถือเป็นปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญที่จะเสนอไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้ แพทย์หญิงท่านนั้นจึงใช้สิทธิยื่นคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง ตามมาตรา 213 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำแท้งมีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ (สรุปย่อ) ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า การคุ้มครองสิทธิของทารกในครรภ์และสิทธิของหญิงตั้งครรภ์จะต้องเป็นไปอย่างสมดุล โดยคำนึงถึงระยะเวลาการตั้งครรภ์เป็นเกณฑ์ ดังนั้น การที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 301 ปฏิเสธสิทธิของหญิงโดยปราศจากการกำหนดเงื่อนไขหรือเงื่อนไขที่เหมาะสม จึงกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิต

ร่างกายของหญิงเกินความจำเป็น ไม่เป็นไปตามหลักแห่งความได้สัดส่วนตามความหมายอย่างแคบ เนื่องจากมีผลกระทบต่อประชาชน หญิงผู้นั้นมากกว่าผลกระทบที่น้อยที่สุด ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักการดังกล่าว และเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 28

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่าประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 301 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ โดยกำหนดให้คำวินิจฉัยนี้มีผลเมื่อพ้น 360 วันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย

อนึ่ง ศาลรัฐธรรมนูญมีข้อเสนอแนะว่าสมควรปรับปรุงกฎหมายอาญาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำแท้งให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อให้สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของศาลรัฐธรรมนูญ ในวันที่ 3 มีนาคม 2563 คณะรัฐมนตรีมีมติให้แก้ไขมาตรา 301 และวันที่ 17 พฤศจิกายน 2563 คณะรัฐมนตรีเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาเพื่อเสนอร่างกฎหมายดังกล่าวเข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร โดยเสนอแก้มาตรา 301 และ 305 ในวันที่ 25 มกราคม 2564 ที่ประชุมวุฒิสภาให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาที่ผ่านความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร (พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา ฉบับที่ 28, 2564) มีเนื้อหาสำคัญดังนี้

มาตรา 301

“กำหนดให้หญิงทำให้ตนเองแท้งลูกหรือยอมให้ผู้อื่นทำให้ตนเองแท้งลูก ขณะอายุครรภ์เกิน 12 สัปดาห์ โดยที่ไม่เข้าเงื่อนไขอื่น ๆ ตามมาตรา 305 มีโทษ...”

เหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติม คือการกำหนดอายุครรภ์สำหรับความผิดฐานทำให้ตนเองแท้งลูกหรือยอมให้ผู้อื่นทำให้ตนเองแท้งลูก เพื่อคุ้มครองสิทธิของทารกในครรภ์และสิทธิของหญิงตั้งครรภ์ให้เกิดความสมดุล (ตามหลักความได้สัดส่วน) เนื่องจากตามหลักความได้สัดส่วนจะต้องเป็นการบังคับใช้กฎหมายที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนน้อยที่สุด และยังต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการสมดุล ดังนั้นเมื่อมีทางเลือกอื่นที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนน้อยที่สุด ฝ่ายปกครองย่อมต้องเลือกใช่วิธีปฏิบัติตามแนวทางนั้น ๆ เพื่อให้เกิดความสมดุลตามหลักความได้สัดส่วน ตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ที่ 4/2563 (คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ, 2563) มาตรา 305 เพิ่มเหตุยกเว้นความผิดแก่หญิงที่ทำให้ตนเองแท้งลูกหรือผู้ที่ทำให้หญิงแท้งลูกโดยหญิงยินยอมให้กว้างขึ้น หากเป็นการกระทำของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมตามหลักเกณฑ์ของแพทยสภาในกรณีดังต่อไปนี้ ผู้กระทำไม่มีความผิด

(1)

(2)

(3)

(4) หญิงซึ่งมีอายุครรภ์ไม่เกิน 12 สัปดาห์ ยืนยันที่จะยุติการตั้งครรภ์

(5)

หลักความมั่นคงแน่นอนแห่งนิติฐานะ

หลักความมั่นคงแน่นอนแห่งนิติฐานะ (Le principe de la sécurité juridique: The principle of legal security) คือหลักการที่ฝ่ายปกครองออกกฎ ข้อกำหนดหรือกฎหมายที่บังคับใช้แก่ประชาชนเพื่อให้เกิดความผาสุก แต่จะต้องเป็นการออกคำสั่งที่มีความมั่นคง ไม่เปลี่ยนแปลงได้โดยง่าย เนื่องจากประชาชนเป็นผู้ปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ๆ โดยตรง หากมีการเปลี่ยนแปลงคำสั่งตามอำเภอใจ ก็อาจเกิดความไม่มั่นคงในการปกครองประชาชนและอาจบั่นทอนการประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้ ซึ่งถือว่าเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญยิ่ง ที่เรียกร้องในการใช้อำนาจของรัฐหนึ่งรัฐใดนั้น และจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างกระบวนการรับรู้ของประชาชนที่ต่อเนื่องจนเกิดการยอมรับภาคภูมิใจและปฏิบัติตาม (Brabant, G. et Stirn, B, 2002) จุดประสงค์เพื่อให้ประชาชนผู้อยู่ใต้การปกครองเกิดความยอมรับ เชื่อมั่นและไว้วางใจในการปฏิบัติตามคำสั่งของฝ่ายปกครองนั้น ๆ และเกิดความสมดุลในการปกครองประชาชนและการออกคำสั่งที่ไม่ขัดหรือแย้งกับการประกันสิทธิและเสรีภาพตามหลักนิติรัฐ (Fromont M., 1996)

ตัวอย่างคำวินิจฉัยสภาแห่งรัฐ (Conseil d'Etat: เทียบศาลปกครองของประเทศไทย) ของสาธารณรัฐฝรั่งเศสเกี่ยวกับหลักความมั่นคงแน่นอนแห่งนิติฐานะ

ข้อเท็จจริง สหภาพแรงงาน กระทรวงต่างประเทศฝรั่งเศส (ผู้ฟ้องคดี) ยื่นฟ้องโดยตรงต่อสภาแห่งรัฐฝรั่งเศส ขอให้สภาแห่งรัฐเพิกถอนประกาศกระทรวงที่ออกโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ ฉบับลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2007 เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์และวิธีการสอบแข่งขันเข้ารับราชการในตำแหน่งที่ปรึกษาฝ่ายกิจการต่างประเทศ เลขานุการฝ่ายกิจการต่างประเทศ ซึ่งเป็นการเปิดสมัครทั้งบุคคลภายนอกและภายใน โดยไม่มีบทเฉพาะกาล

คำวินิจฉัย สภาแห่งรัฐ พิจารณาแล้วเห็นว่า หน่วยงานทางปกครองที่ใช้อำนาจในการออกกฎเกณฑ์ (ประกาศกระทรวงฉบับลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2007) นั้น จะต้องเคารพหลักแห่งความมั่นคงแน่นอนแห่งนิติฐานะ กล่าวคือฝ่ายปกครองต้องกำหนดให้มีบทเฉพาะกาลหากปรากฏแน่ชัดว่ากฎเกณฑ์ใหม่ที่จะออกมานั้น มีผลใช้บังคับอย่างทันทีทันใด จะส่งผลกระทบอย่างร้ายแรงเกินสมควร ทั้งต่อประโยชน์สาธารณะหรือประโยชน์ของเอกชน ทั้งนี้เฉพาะประกาศกระทรวงฉบับแก้ไขเพิ่มเติมได้เปลี่ยนแปลงเนื้อหาของแบบทดสอบรวมถึงเพิ่มเติมวิธีการตัดคะแนนในการสอบด้วย

สภาแห่งรัฐพิจารณาแล้วเห็นว่าประกาศดังกล่าว ได้เพิ่มเติมสาระสำคัญเกี่ยวกับวิธีการสอบแข่งขันซึ่งถือเป็นการสร้างภาระอันเกินควร เนื่องจากผู้สอบแข่งขันต้องใช้เวลาเตรียมตัวสอบเพิ่มขึ้น สภาแห่งรัฐจึงพิพากษาให้เพิกถอนประกาศกระทรวงต่างประเทศ ฉบับลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2007 (Syndicat CFDT, 2007) เป็นการสร้างภาระที่ขัดหรือแย้งต่อสิทธิของประชาชนในกรณีที่ไม่มีความต่อเนื่องและมั่นคง เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหัน ทำ

ให้เกิดภาระแก่ประชาชนในที่นี้คือผู้สอบแข่งขัน ซึ่งเทียบเคียงได้กับประชาชนผู้อยู่ใต้อำนาจปกครองของฝ่ายปกครองกับการออกคำสั่งทางปกครองที่ไม่มีความต่อเนื่องและมั่นคงนั่นเอง สรุปได้ว่า หลักความมั่นคงแห่งนิติฐานะ (legal security) นั้น เป็นหลักการที่เรียกร้องให้การตรากฎหมายที่จำกัดสิทธิของประชาชน จะต้องบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า บังคับหรือห้าม “บุคคลประเภทใด กระทำการหรือละเว้นกระทำการอะไร ในกรณีใด และเพื่อประโยชน์อะไร” (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2538) อันเป็นการออกข้อกำหนดที่มีความชัดเจนเพื่อให้ผู้ปฏิบัติเข้าใจและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง จึงจะเกิดความสมดุลในการใช้กฎหมายและหลักการได้สัดส่วนเพื่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนน้อยที่สุด รัฐหรือฝ่ายปกครองจำเป็นต้องเลือกการออกคำสั่ง กฎ ข้อบังคับในแนวทางนั้น ๆ ทั้งนี้เพื่อสอดคล้องกับการประกันถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอันพึงมีพึงได้ตามหลักรัฐธรรมนูญ

หลักความไม่มีผลย้อนหลังของกฎหมาย

หลักกฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง (Expost Facto Law) (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2538) หมายถึงกฎหมายย่อมใช้บังคับกับข้อเท็จจริงในภายภาคหน้าเท่านั้น เพราะในขณะที่บุคคลกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด บุคคลนั้นย่อมต้องพิจารณาถึงสิทธิและหน้าที่ของตนว่ากฎหมายห้ามกระทำการใดไว้บ้าง

หลักกฎหมายห้ามย้อนหลังในทางอาญานี้เป็นหลักนิติปรัชญาที่มีต้นกำเนิดมาจากภาษิตกฎหมายละติน ที่ว่า Nullum crimen sine lege คือไม่มีการกระทำความผิดหากไม่มีกฎหมายกำหนด และ Nulla poena sine lege คือบุคคลจะต้องรับโทษหากไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า No crime no punishment without a previous law ซึ่งหมายความว่า กฎหมายอาญาจะย้อนหลังไปใช้บังคับแก่ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เช่น วันที่กฎหมายมีผลใช้บังคับเพื่อลงโทษหรือเพิ่มโทษให้หนักขึ้นไม่ได้ หรือในทางตรงข้ามก็อาจกล่าวได้ว่าคือจะใช้บังคับกฎหมายอาญาให้เป็นผลร้ายแก่บุคคลเฉพาะการกระทำที่เกิดขึ้นหลังวันประกาศใช้บังคับกฎหมายนั้นแล้ว ดังที่มีผู้ให้ความเห็นไว้อย่างน่าฟังว่า “ในทางอาญานั้น กฎหมายได้ระบุนำห้ามกระทำต่าง ๆ ไว้ และบุคคลย่อมมีสิทธิที่จะถือว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่กฎหมายไม่ได้ห้ามไว้ย่อมทำได้ เพราะฉะนั้น ถ้าบุคคลใดได้เชื่อโดยสุจริต กระทำการใด ๆ โดยเชื่อว่ามีอำนาจทำได้แล้ว บุคคลผู้นั้นหาควรต้องถูกฟ้องร้อง เพราะเหตุที่กฎหมายเปลี่ยนแปลงไปไม่” (เอช เอกูต์, 2477) ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 2 ที่กล่าวไว้ว่า บุคคลจะต้องรับผิดชอบในทางอาญาก็ต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิดและกฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง กล่าวคือหากเป็นการกระทำผิดก่อนที่มีกฎหมายบังคับใช้ การกระทำเช่นนั้นก็ไม่เป็นความผิด เนื่องจากโทษทางอาญามีผลต่อเนื้อตัวร่างกายของผู้ถูกลงโทษ การพิจารณาถึงบทกำหนดโทษจึงต้องพิจารณาอย่างเคร่งครัด เช่นเดียวกับที่ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 3 กล่าวไว้ว่า ถ้ากฎหมายที่ใช้ในขณะกระทำความผิดแตกต่างจาก

กฎหมายในภายหลังที่กระทำความผิด ให้เลือกใช้กฎหมายที่เป็นคุณแก่ผู้กระทำความผิด โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้กระทำความผิดได้รับคุณมากกว่าโทษจากความเปลี่ยนแปลงของกฎหมายตามหลักความมั่นคงและต่อเนื่อง ฉะนั้น การห้ามตรากฎหมายมีผลย้อนหลังนี้มีได้จำกัดอยู่เฉพาะแต่เพียงโทษทางอาญาเท่านั้น แต่น่าจะหมายรวมถึงการลิดรอนสิทธิเสรีภาพอย่างอื่นของประชาชนด้วย (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2538) เช่น สิทธิออกเสียงเลือกตั้งและสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง สิทธิที่จะแต่งทนายความช่วยว่าต่างแก้ต่างในศาล การถอนสัญชาติ ฯลฯ ด้วย ดังนั้น การตรากฎหมายย้อนหลังไปเป็นผลร้ายแก่บุคคลไม่ว่ากรณีใด ๆ ย่อมขัดต่อหลักการนี้

ตัวอย่างคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับหลักกฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง

คำวินิจฉัยที่ 30/2563 ลงวันที่ 2 ธันวาคม 2563 เรื่องประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 29/2557 เรื่องให้บุคคลมารายงานตัวตามคำสั่งของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2557 และประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 41/2557 เรื่องกำหนดให้การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเรียกให้บุคคลมารายงานตัวเป็นความผิด ลงวันที่ 26 พฤษภาคม 2557 ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 4 มาตรา 26 มาตรา 27 วรรคหนึ่ง และวรรคสาม และมาตรา 29 วรรคหนึ่ง หรือไม่

ข้อเท็จจริงในคดี อัยการศาลทหารกรุงเทพมหานคร กระทรวงกลาโหมเป็นโจทก์ยื่นฟ้องนายวรเจตน์ ภาคีรัตน์ เป็นจำเลยต่อศาลทหารกรุงเทพมหานคร ในความผิดฐานฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเรียกบุคคลให้มารายงานตัวตามคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 5/2557 เรื่องให้บุคคลมารายงานตัวเพิ่มเติม ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2557 จำเลยถูกเรียกเป็นลำดับที่ 6 และตามคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 57/2557 เรื่องให้บุคคลมารายงานตัวเพิ่มเติม ลงวันที่ 9 มิถุนายน 2557 จำเลยเป็นผู้ถูกเรียกเป็นลำดับที่ 9 จำเลยฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเรียกบุคคลให้มารายงานตัวต่อคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ภายในวันเวลาที่กำหนด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปีหรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท ต่อมามีการโอนคดีไปยังศาลแขวงดุสิต ตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 9/2562

จำเลยโต้แย้งต่อศาลแขวงดุสิตว่า ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 29/2557 เรื่องให้บุคคลมารายงานตัวตามคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2557 และประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 41/2557 เรื่องกำหนดการให้การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเรียกบุคคลให้มารายงานตัวเป็นความผิด ลงวันที่ 26 พฤษภาคม 2557 เป็นกฎหมายที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลขัดต่อหลักนิติธรรม ศาลแขวงดุสิตส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายวรเจตน์ ภาคีรัตน์) ในคดีอาญาหมายเลขดำ ที่ อ. 2074/2562 เพื่อส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 212

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ (สรุปย่อ) การที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ออกคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 5/2557 เรื่องให้บุคคลมารายงานตัวเพิ่มเติม ลงวันที่ 24 พฤษภาคม 2557 ซึ่งกำหนดให้บุคคลมารายงานตัว ในวันที่ 24 พฤษภาคม 2557 เวลา 13.00

นาฬิกา โดยปรากฏชื่อจำเลยในคดีนี้ หนึ่ง คำสั่งฯ ดังกล่าว (24 พฤษภาคม 2557) ไม่ได้กำหนดให้การไม่มารายงานตัวต้องรับโทษทางอาญา ต่อมาคณะรักษาความสงบแห่งชาติได้ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 41/2557 เรื่องการกำหนดให้การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเรียกบุคคลให้มารายงานตัวเป็นความผิด ลงวันที่ 26 พฤษภาคม 2557 (บุคคลผู้ฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ) เป็นการให้มารายงานตัวก่อนแล้วออกประกาศกำหนดโทษของการกระทำความผิดดังกล่าวลงในราชกิจจานุเบกษาให้ทราบทั่วกันในภายหลัง (วันที่ 29 พฤษภาคม 2557) จึงเป็นการกำหนดโทษทางอาญาให้มีผลย้อนหลังแก่บุคคลผู้ไม่มารายงานตัวตามคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ซึ่งเกิดขึ้นก่อน ไม่เป็นตามหลักนิติธรรมที่ว่า “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย” ตามหลักนิติธรรมซึ่งหมายถึงรัฐที่ปกครองประชาชนด้วยกฎหมายและประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกันโดยมีกฎหมายรองรับให้อำนาจไว้ มีการประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและความมั่นคงต่อเนื่องของการออกคำสั่งของฝ่ายปกครองเพื่อให้เกิดความสมดุลในการปกครองประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย ฉะนั้น ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ที่ 41/2557 เรื่องกำหนดการให้การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเรียกบุคคลให้มารายงานตัวเป็นความผิด ลงวันที่ 26 พฤษภาคม 2557 เฉพาะในส่วนโทษอาญา ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา 26 เป็นอันใช้บังคับมิได้

สรุป

หลักประกันสิทธิและเสรีภาพในรัฐเสรีประชาธิปไตย ทั้ง 4 หลักการสำคัญที่กล่าวมาแล้วในบทความนี้ ล้วนเป็นหลักการที่ออกมารองรับการดำเนินการประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเพื่อให้เกิดความสมดุลในการปกครองประชาชนระหว่างฝ่ายปกครองและประชาชน โดยให้ยึดหลักการดำเนินการต่าง ๆ ที่สอดคล้องและไม่ขัดหรือแย้งกับหลักความเสมอภาคและหลักความต่อเนื่องในการออกคำสั่งและหลักความมั่นคง เพื่อมิให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนผู้ต้องปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ๆ หรือแม้หากคำสั่งเหล่านั้นก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนในทางใดทางหนึ่ง ก็ยังคงต้องสอดคล้องกับหลักการแห่งความจำเป็นในกรณีที่จะต้องก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชนให้น้อยที่สุด ทั้งนี้เพื่อเป็นการรับรองและคุ้มครองการบังคับใช้กฎหมาย ข้อบังคับหรือคำสั่งของฝ่ายปกครองเพื่อรองรับตามหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอันพึงมีพึงได้ตามหลักรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นธรรม ก่อให้เกิดความยุติธรรมตามหลักนิติรัฐ อันหมายถึงรัฐที่มีการปกครองตามกฎหมายบัญญัติแต่ยังคงให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนตามส่วนนั่นเอง ข้อเสนอแนะ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเห็นว่า แม้จะมีการบัญญัติกฎหมายรัฐธรรมนูญในส่วนที่คุ้มครองหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้แล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติก็ยังคงเกิดปัญหาด้านการบังคับใช้กฎหมายเพื่อรองรับความคุ้มครองเหล่านี้ เนื่องจากเป็นเพียงการบัญญัติไว้กว้าง ๆ ทำให้เมื่อมีกรณีพิพาทอัน

เกี่ยวกับการรองรับเรื่องหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ก่อให้เกิดภาระแก่ศาลที่จะต้องใช้ดุลพินิจในการวิเคราะห์และตีความการคุ้มครองตามสิทธิและเสรีภาพของประชาชนนั้น ๆ เช่นเดียวกับเรื่องการที่หญิงทำแท้งตามที่ยุติบัญญัติว่าด้วยการศึกษาไว้ในเนื้อหาข้างต้น ส่งผลให้เกิดปัญหาที่ตามมาจากการบังคับใช้กฎหมายทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นผู้เขียนจึงขอเสนอแนะว่าควรมีการปรับปรุงโดยมีการบัญญัติในหมวดการประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้มีความชัดเจนขึ้น โดยอาจบัญญัติเป็นรายมาตราออกมาโดยเฉพาะเพื่อรองรับการประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนรายกรณีไป เพื่อการปรับใช้ในกรณีพิพาทที่ชัดเจนและทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นและมั่นใจในหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามหลักนิติธรรมอันมีกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กองคุ้มครองแรงงาน. (2562). หลักการใช้ดุลพินิจ. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564 จาก <http://protection.labour.go.th/images/Manual/0001.pdf>
- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2547). หลักกฎหมายว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ. (2563). คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ. สรุปคำพิพากษาของศาล และผลการวินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายที่น่าสนใจ. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564 จาก https://www.senate.go.th/assets/portals/93/fileups/272/files/S%E0%B9%88ub_Jun/7con/con95.pdf
- จิตติกร สังข์แก้ว. (2556). อ่านความเป็นพลเมืองในรัฐธรรมนูญแห่งสหรัฐอเมริกา : บริบทเชิงนิติประวัติศาสตร์ และภาคปฏิบัติการทางการเมือง. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2564 จาก <file:///D:/Downloads/28448-Article%20Text-62647-1-10-20150108.pdf>
- บรรเจิด สิงคะเนติ และสมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธิ์. (2542). หลักความได้สัดส่วนตามหลักกฎหมายของเยอรมันและฝรั่งเศส. วารสารศาลรัฐธรรมนูญ, 1(2), 18-27.
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา ฉบับที่ 28. (2564). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 138 ตอน 10 ก หน้า 1-3. (6 กุมภาพันธ์ 2564).
- มานิตย์ จุมปา. (2550). วิพากษ์การปฏิรูปรัฐธรรมนูญไทย พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศูนย์หนังสือจุฬา.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. (6 เมษายน 2560).
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2538). สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- เอช เอกต์. (2477). กฎหมายอาชญา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- Brabant, G. et Stirn, B. (2002). Le Droit Administrative Française, 6th ede. Paris: Dalloz & PFNSP.
- Fromont M.. (1996). Le principe de sécurité juridique, Actualité Juridique Droit Administratif, 1996 (spécial), 178-184.

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*

DEVELOPMENT OF LEARNING MANAGEMENT MODEL ANN MODEL
TO DEVELOP ACADEMIC ACHIEVEMENT AND CRITICAL THINKING
SKILLS SOCIAL STUDIES, RELIGION AND CULTURE OF
GRADE 5 STUDENTS

ธัญลดา เทพวารินทร์

Thanalada Thepwarin

โรงเรียนเทศบาลวัดศาลามีชัย สำนักงานการศึกษาเทศบาลนครนครศรีธรรมราช

Wat Salameechai Municipal School Nakhon Si Thammarat Municipality Education Office, Thailand

E-mail: thanyalada@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนเทศบาลวัดศาลามีชัย จำนวน 50 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม ด้วยการจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน 2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความต้องการที่สอดคล้องกับรูปแบบฯ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ 2) ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบฯ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ พบว่า ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model ซึ่งมี 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้น A: Analyze วิเคราะห์เพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้น N : nature of learning ขั้น การสนับสนุนการเรียนรู้ ประกอบไปด้วยกระบวนการจัดการเรียนการสอนดังต่อไปนี้ ขั้นที่ 1 สร้างแรงบันดาลใจชวนสงสัย ขั้นที่ 2 สืบเสาะแล้วสร้างความคิดเป็นของตนเอง ขั้นที่ 3 คิดคู่/

* Received 17 June 2021; Revised 15 September 2021; Accepted 24 August 2021

กลุ่ม/ทั้งชั้นเรียน ชั้นที่ 4 สรุปความรู้และนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ชั้น N : Notify การประเมินผลและรายงานการพัฒนาของผู้เรียน ผลการพัฒนารูปแบบฯ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ ค่าประสิทธิภาพ E1 /E2 จากการทดลองภาคสนาม มีค่าเท่ากับ 81.58/80.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, การจัดการเรียนรู้ ANN Model, พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

Abstract

The objectives of this research paper were to 1) study the basic information and the need for the development of the ANN Model learning management model to develop academic achievement and analytical thinking skills; 2) to develop the ANN Model learning management model to Develop academic achievement and critical thinking skills The sample consisted of 50 students in grade 5/2, second semester of the 2020 academic year, Wat Sala Meechai Municipality School, by means of group sampling. with raffle the research tools consisted of 1) student opinion questionnaire 2) learning management model ANN model. The findings were as follows: 1) the results of the study of basic information and the need to develop a learning management model ANN Model. In order to develop academic achievement and analytical thinking skills, it was found that most of the students had needs that were consistent with the model. to develop learning achievement and analytical thinking skills 2) the results of creating and developing the model In order to develop learning achievement and analytical thinking skills, it was found that the learning management model ANN Model consisted of 3 steps as follows: Stage A: Analyze to design learning management; Step N: nature of learning; learn The teaching and learning process consists of the following: Step 1: Inspire and wonder Step 2: Explore and create your own thoughts Step 3: Think in pairs/groups/whole class Step 4: Summarize your knowledge and Applying knowledge to new situations, Stage N: Notify, assessments and student development reports. The result of the development of the model to develop academic achievement and critical thinking skills The E1 /E2 efficacy in field trials was 81.58/80.00, meeting the 80/80 threshold.

Keywords: Pattern Development, Learning Management ANN Model, Improve Academic Achievement, Grade 5 students

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะสร้างคน สังคม และประเทศชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพชีวิต และสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 อันเนื่องจากการศึกษานั้นมีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศ เพื่อการแข่งขัน ยืนหยัดบนเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ในประเทศต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดยทั่วโลกนั้นให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถก้าวทันยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ สังคม ภูมิภาค ประเทศ และของโลก โดยให้ควบคู่ไปกับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศของตน ในส่วนของประเทศไทยนั้นได้ให้ความสำคัญกับการจัดระบบการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของประชาชนชาวไทยให้มีทักษะ มีความรู้ มีความสามารถ และมีสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ ภายใต้จากแรงกดดันจากกระแสโลกาภิวัตน์ และแรงกดดันภายในประเทศไทยที่เป็นปัญหาวิกฤตที่ประเทศไทยต้องเผชิญ เพื่อที่จะทำให้ให้คนไทยนั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งนี้ สังคมไทยนั้นเป็นสังคมแห่งคุณธรรม จริยธรรม และประเทศไทยสามารถที่จะก้าวข้ามประเทศที่มีรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วได้ เพื่อที่จะรองรับการเปลี่ยนแปลงทั้งในปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) ผลจากการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจ สังคม และสถานการณ์สังคมสูงวัย ส่งผลให้ทุกประเทศทั่วโลกกำหนดทิศทางการผลิตและพัฒนาากำลังคนของประเทศตนให้มีทักษะและสมรรถนะระดับสูง มีความสามารถเฉพาะทางมากขึ้น ส่วนความต้องการกำลังแรงงานที่ไร้ฝีมือ และมีทักษะต่ำจะถูกแทนที่ด้วยหุ่นยนต์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ มากขึ้น การจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงต้องปรับเปลี่ยนให้ตอบสนองกับทิศทางการผลิตและการพัฒนากำลังคนดังกล่าว โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ได้ทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศท่ามกลางกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) กำหนดแนวทางการเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและ การเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัย โดยการพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถของคน จะต้องมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่เหมาะสมในแต่ละช่วงวัยเพื่อวางรากฐานให้เป็นคนมีคุณภาพในอนาคต การพัฒนาทักษะสอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ของคนในแต่ละช่วงวัยตาม

ความเหมาะสม เช่น เด็กวัยเรียนและวัยรุ่น พัฒนาทักษะ การวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ มีความคิดสร้างสรรค์รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการพัฒนาให้มีความพร้อมในการต่อยอดพัฒนาทักษะในทุกด้าน มีทักษะการทำงานและการใช้ชีวิตที่พร้อมเข้าสู่ตลาดงาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554)

สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นวิชาที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยเรื่อง ราวเกี่ยวกับภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต รวมถึงศาสนา ศิลธรรม และจริยธรรม วิชาสังคมศึกษาจึงช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไร และเข้าใจถึงการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยตามกาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเองและเข้าใจผู้อื่น ยอมรับในความแตกต่าง มีคุณธรรม มีความอดทนอดกลั้น สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต มีคุณภาพชีวิตที่ดี อยู่ในสังคมอย่างเป็นสุข เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมจึงเป็นศาสตร์ที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตและช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ดังจะเห็นได้จากการพัฒนาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของโรงเรียนเทศบาลวัดศาลาไม้ชัย ตระหนักถึงปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์คุณภาพที่กำหนด โดยเฉพาะสาระภูมิศาสตร์ที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำสุด จึงได้มีการประชุมครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดรูปแบบการวิจัยเป็นการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนา (Analysis : A) เป็นการออกแบบและพัฒนา (Design and Development : D and D) เป็นการนำไปใช้ (Implementation: I) และ เป็นการประเมินผล (Evaluation : E) โดยกำหนดประชากรในการวิจัย นี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลวัดศาลาไม้ชัย จำนวน 282 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/2 โรงเรียน เทศบาลวัดศาลาไม้ชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช ภาคเรียนที่ 2 ปี

การศึกษา 2562 โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แบบจับสลาก (Lottery) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม ตามขั้นตอน (สงศรี ชมพูนุช, 2547)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน

1. แบบสอบถามความต้องการในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

2. แบบสัมภาษณ์สำหรับครูผู้สอนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

1. การสร้างแบบสอบถามความต้องการในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

2. ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของการสอนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยผู้วิจัย สร้างแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นการกำหนดคำถามประเภทความคิดเห็นและความต้องการ โดยใช้รูปแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ

ผลการวิจัย

ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ฯ พบว่า ความต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) ผลการศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ผลการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุงพ.ศ.2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 3) ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และสรุปผลการศึกษา การสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน ผู้วิจัยได้ทำการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแบบสอบถาม (สำหรับนักเรียน) ความต้องการในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 282 คน โดยวิเคราะห์ข้อมูลจาก

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ความต้องการในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา 3) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง จำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 56 เพศชาย จำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 44 ในด้านอายุ ผู้ตอบแบบสอบถาม มีอายุระหว่าง 11-12 ปีจำนวน 282 คน คิดเป็นร้อยละ 100 และด้านประสบการณ์ในการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม อายุผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เคยเรียน จำนวน 282 คน คิดเป็นร้อยละ 100 นักเรียนมีความคิดเห็นและความต้องการในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.96 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.76

ผลพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ พบว่า การเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเป็นผลลัพธ์ของการเกิดปฏิสัมพันธ์ ในการเรียนรู้นั้น นักเรียนแต่ละคนมีประสบการณ์มีพื้นฐานทางความรู้ที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้อาสาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมด้วยแล้ว การที่นักเรียนจะสามารถเรียนรู้ได้ดีต้องอาศัยกระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่มีคุณภาพทั้งครูผู้สอน สื่อการเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมที่จะส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถทางการเรียนรู้ที่ดี ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้อาสาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ส่วนใหญ่นั้นจะเป็นเรื่องการคิดวิเคราะห์เนื้อหาซึ่งนักเรียนขาดทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมาก ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำ การศึกษา หลักการแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ การเรียนการสอนสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในปัจจุบันเน้นการส่งเสริมทักษะ การคิดวิเคราะห์ ความเข้าใจในโครงสร้างสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นอกจากนี้ต้องนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความชื่นชมในการสร้างความคิดใหม่ และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งครูต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ค้นพบตนเองอย่างเสรี นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังตระหนักว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะ ความรู้ความเข้าใจ ที่จะนำมาประยุกต์ใช้ผ่านกระบวนการสืบสอบสร้างความรู้ด้วยตนเอง มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาจากกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ให้นักเรียนได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้กันภายในกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทั้งเพื่อนและครู ส่วนเนื้อหาที่ใช้สำหรับการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้เลือกสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ มาตราฐาน ส.5.1 เข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกันใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูล ตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์ตลอดจนใช้ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ มาตราฐาน ส.5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและ

มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยได้จัดทำเป็นชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง หนูน้อยนักสำรวจ ได้จัดเรียงเนื้อหาสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้ 1) ชุดที่ 1 เครื่องมือนักสำรวจ 2) ชุดที่ 2 ภูมิภาคของฉัน 3) ชุดที่ 3 ภูมิศาสตร์สร้างชีวิต

อภิปรายผล

ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ วิสาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการสัมภาษณ์ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา มีดังต่อไปนี้ ด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ วิสาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยภาพรวม พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมีความเห็นสอดคล้องกัน คือ การสอนด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ วิสาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้การส่งเสริมทักษะการคิด วิเคราะห์ นอกจากนี้ต้องนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความชื่นชมในการสร้างความคิดใหม่ และความคิดสร้างสรรค์ทางคณิตศาสตร์ซึ่งครูต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ค้นพบตนเองอย่างเสรี (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 1, 2563) ด้านเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ วิสาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ให้เลือกเนื้อหาที่มีปัญหาในการเรียนรู้ เช่น การที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา ศาสนา ไม่ดี เนื่องจากสาเหตุหลายประการซึ่งสาเหตุแรกอาจมาจากธรรมชาติของเนื้อหาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นเรื่องราวของคิดวิเคราะห์ ยากต่อการเข้าใจ นักเรียนเข้าใจยาก และสาเหตุมาจากตัวนักเรียนเองมีความรู้พื้นฐานทางด้านสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมไม่ดี จึงนำมาจัดใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ วิสาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อที่นักเรียนจะสามารถคิดวิเคราะห์ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยภาพรวม พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมีความเห็นสอดคล้องกัน คือ การนำเสนอเนื้อหาเป็นระบบตามลำดับขั้น มีการเสริมแรง กิจกรรมการเรียนการสอน สามารถใช้ได้ทั้งในและนอกห้องเรียนด้านสื่อการเรียนการสอน (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 3, 2563) โดยภาพรวม พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมีความเห็นสอดคล้องกัน คือ การให้นักเรียนได้มีการร่วมมือกันเรียนรู้ ใช้ทักษะการสื่อสาร มีการทำงานเป็นรายบุคคล เป็นกลุ่ม การเสริมแรงทางบวกทำให้นักเรียนเกิดความรักในวิชาที่เรียน

อันจะส่งผลให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองเร็วกว่าปกติ ด้านเวลาที่ใช้ในการเรียนการสอน พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมีความเห็นสอดคล้องกัน คือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ควรใช้เวลาแผนละ 1 ชั่วโมงเพื่อให้นักเรียนได้ทบทวนความรู้เดิมเพื่อเป็นแนวทางในการแสวงหาความรู้ใหม่และด้านการประเมินผล พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรมีการประเมินผลหลายรูปแบบ คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสอบถามความพึงพอใจ เป็นต้น (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 2, 2563)

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นและความต้องการด้านการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก นักเรียนส่วนใหญ่ต้องการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีความตรงตามเนื้อหาและเหมาะสมตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้อยู่บนพื้นฐานของข้อมูลพื้นฐานและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง คือ 1) ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ 2) ข้อมูลด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน 3) ศึกษาเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อนำมาเป็นทฤษฎีพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้และแนวทางการจัดกิจกรรม และเป็นพื้นฐานในการออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุเทน วาหา ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยหลักการวัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ผลการประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา พบว่า นักเรียน มีคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 75 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการสื่อสารหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 75 (อุเทน วาหา , 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนสูงขึ้น ดังนั้น ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการสอนแบบพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และวางแผน ในการพัฒนาอย่างเป็นระบบ เพราะนักเรียนต้องนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน การจัดการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ควร จะจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ปฏิบัติให้ครบขั้นตอนเพื่อจะให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ได้ดียิ่งขึ้น เพราะสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยคะแนนเฉลี่ยทักษะการการ คิดวิเคราะห์ของนักเรียน ในบางเนื้อหาผลคะแนนยังต่ำ ดังนั้น ครูผู้สอนควรฝึกให้นักเรียนให้ เหตุผลบ่อยๆ เพราะ การที่นักเรียนวิเคราะห์ปัญหา จะทำให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะให้ดีขึ้น ข้อเสนอแนะ ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการนำผลการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรมไปใช้กับนักเรียนระดับชั้นอื่นในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครศรีธรรมราช และ ควรศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริม ความสามารถด้านอื่นๆ เช่น ความสามารถในการแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์และทักษะทาง สังคม เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตร แห่งประเทศไทยจำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). แนวทางการพัฒนา การวัดและการประเมินคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และสาระภูมิศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่ง ประเทศไทยจำกัด.

- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 1. (18 มกราคม 2563). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. (ธัญลดา เทพวารินทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 2. (20 มกราคม 2563). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. (ธัญลดา เทพวารินทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านที่ 3. (19 มกราคม 2563). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ ANN Model เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดวิเคราะห์ วิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. (ธัญลดา เทพวารินทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- สงศรี ชมพวงค์. (2547). การวิจัย. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). หลักสูตรแกนกลางพุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ศุภสภาลาดพร้าว.
- อุเทน วาหา. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนสังคมศึกษาโดยประยุกต์แนวคิดชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้และทฤษฎีการสร้างความรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double Blind Peer – Reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย และผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน ทางวารสารมีกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ สหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 – 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่างพิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมี

รายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 – 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย
- 7) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์ และรายการอ้างอิงจะต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการอ้างอิง/1 บทความ

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ ปิด – ปิด แล้วระบุชื่อ – นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย เว้นวรรคหนึ่งครั้งแล้วตามด้วยอ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตัวอย่าง เช่น “คุณธิปไตยทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบ เป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบลูย์ในภคะทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2560)

3) ผู้แต่งสองรายให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมชื่อผู้แต่งทั้งสองราย แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโธและเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุขราภรณ์ แต่งตั้งลำ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kemp, S., 2020)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Levinson, D. & Ember, M., 1996)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Davis, S. N. et al., 2020)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโธ. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).//ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจ จ. สุจินโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า112). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลข หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธิดาวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อสารานุกรม,(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาอาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง ฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบุญธ ทัศนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาสัจ 4 ของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาณุภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม่สน (พลวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทางโหราศาสตร์. (นางณัฐช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไประดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ ตอนที่/ หน้า/ (วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- จิตติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.
- สมบุรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอรหันตบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก http://www.mcu.ac.th/site/articlecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.
- Muniyandi, M. et al. (2015). Health literacy on tuberculosis amongst vulnerable segment of population: Special reference to Saharia tribe in central India. The Indian journal of medical research, 141(5), 640-647.
- Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6(5), 25-28.

5. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนมได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND> เมื่อส่ง

เข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: tak.punyada@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วย ภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการ หรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับแจ้งวารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16.pt).....ระบุประเภทของวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....
.....ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่ มีความน่าสนใจมากที่สุด).....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

.....(16.pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3 – 5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างอิงงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1..... (16 pt).....

2..... (16 pt).....

3..... (16 pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt)..... ระบุรูปแบบของการวิจัย..... ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง..... วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง..... การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ..... การเก็บรวบรวมข้อมูล..... การวิเคราะห์ข้อมูล.....

(16 pt).....ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

[illegible]

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่
สอดคล้อง กับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

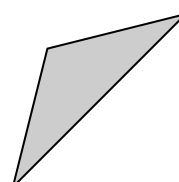
.....

.....

.....

.....

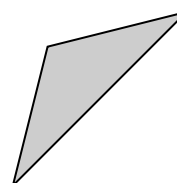
.....

(16 pt) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย ส่งเคราะห์ออกมาใน
รูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

[illegible]

...(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

[illegible]

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16.pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16.pt).....

.....

.....

.....

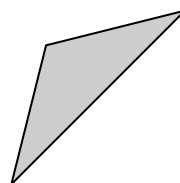
.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

...(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

.....

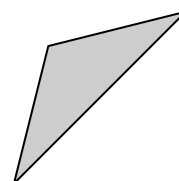
.....

.....

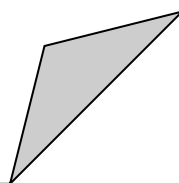
.....

.....

Keywords: 3 – 5 words

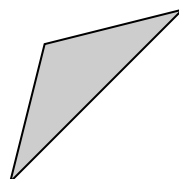
(16 pt)

[illegible]

เนื้อหา (18 pt)

.....(16 pt).....

สรุป (18 pt)

(16.pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16.pt)

.....

.....

.....

.....

.....